שולחן ערוך, אבן העזר

שולחן ערוך

geulaquiz.com

סימן א

א חַיָּב כָּל אָדָם לְשָׂא אִשָּׁה כְּדֵי לִפְרוֹת וְלִרְבּוֹת. וְכָל מִי שֶׁאֵינוֹ עוֹסֵק בְּפִרְיָה וּרְבִיָּה כְּאִלּוּ שׁוֹפֵךְ דָּמִים, וּמְמַעֵט אֶת הַדְּמוּת, וְגוֹרֵם לַשְּׁכִינָה שֶׁתִּסְתַּלֵּק מִיִּשְׂרָאֵל. הַגָּה: וְכָל מִי שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה שָׁרוּי בְּלֹא בְּרָכָה בְּלֹא תּוֹרָה כוּ', וְלֹא נִקְרָא אָדָם. וְכֵיוָן שֶׁנָּשָׂא אִשָּׁה עֲוֹנוֹתָיו מִתְפַּקְּקִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב וַיָּפֶק רָצוֹן מֵה'" (משלי יח, כב) [טור]

ב אֵין מוֹכְרִין סֵפֶר תּוֹרָה, אֶלָּא כְּדֵי לִלְמֹד תּוֹרָה וְלִשָּׂא אִשָּׁה:

ג מִצְוָה עַל כָּל אָדָם שֶׁיִּשָּׂא אִשָּׁה בֶּן י"ח, וְהַמַּקְדִּים לִשָּׂא בֶּן י"ג, מִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר, אֲבָל קֹדֶם י"ג לֹא יִשָּׂא דְּהָוֵי כִּזְנוּת. וּבְשׁוּם עִנְיָן לֹא יַעֲבֹר מֵעֶשְׂרִים שָׁנָה בְּלֹא אִשָּׁה. וּמִי שֶׁעָבְרוּ עָלָיו כ' שָׁנָה וְאֵינוֹ רוֹצֶה לִשָּׂא, בֵּית דִּין כּוֹפִין אוֹתוֹ לִשָּׂא כְּדֵי לְקַיֵּם מִצְוַת פְּרִיָּה וּרְבִיָּה. וּמֵיהוּ, אִם עוֹסֵק בַּתּוֹרָה וְטָרַח בָּהּ, וּמִתְיָרֵא לִשָּׂא אִשָּׁה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְרַח בְּמְזוֹנוֹ וְיִתְבַּטֵּל מִן הַתּוֹרָה, מֻתָּר לְהִתְאַחֵר. הַגָּה: וּבִזְמַן הַזֶּה נָהֲגוּ שֶׁלֹּא לָכֹף עַל זֶה. וְכֵן מִי שֶׁלֹּא קִיֵּם פְּרִיָּה וּרְבִיָּה וּבָא לִשָּׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ בַּת בָּנִים, כְּגוֹן עֲקָרָה וּזְקֵנָה אוֹ קְטַנָּה, מִשּׁוּם שֶׁחוֹשֵׁק בָּהּ אוֹ מִשּׁוּם מָמוֹן שֶׁלָּהּ, אַף עַל פִּי שֶׁמְּדִינָא הָיָה לְמָחוֹת בּוֹ, לֹא נָהֲגוּ מִכַּמָּה דּוֹרוֹת לְדַקְדֵּק בְּעִנְיָן הַזִּווּגִים. וַאֲפִלּוּ בְּנָשָׂא אִשָּׁה וְשָׁהָה עִמָּהּ עֲשָׂרָה שָׁנִים לֹא נָהֲגוּ לָכֹף אוֹתוֹ לְגָרְשָׁהּ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא קִיֵּם פְּרִיָּה וּרְבִיָּה, וְכֵן בְּשֶׁאָר עִנְיְנֵי זִווּגִים (ריב"ש סימן ט"ו), וּבְלַבַּד שֶׁלֹּא תְּהֵא אֲסוּרָה עָלָיו:

ד וּמִי שֶׁחָשְׁקָה נַפְשׁוֹ בַּתּוֹרָה, כְּבָר עַזַּאי, תָּמִיד, וְנִדְבַּק בָּהּ כָּל יָמָיו, וְלֹא נָשָׂא אִשָּׁה, אֵין בְּיָדוֹ עָוֹן, וְהוּא שֶׁלֹּא יִהְיֶה הַבֶּן סָרִיס אוֹ הַנְּקֵבָה אֲיִלוֹנִית. (פי', אֵיל הוּא זְכַר הַצֹּאן, כְּלוֹמַר שֶׁיֵּשׁ לְאִשָּׁה טֶבַע הַזָּכָר, וְסִימָנִים הֵם שֶׁאֵין לָהּ שָׁדַיִם כַּנָּשִׁים, וְקוֹלָהּ עָבֶה, וְאוֹתוֹ מָקוֹם אֵינוֹ בּוֹלֵט מִגּוּפָהּ כְּיֶתֶר הַנָּשִׁים):

ו נוֹלְדוּ לוֹ זָכָר וּנְקֵבָה, וּמֵתוּ וְהִנִּיחוּ בָּנִים, חֲרֵי זֶה קִיֵּם מִצְוַת פְּרִיָּה וּרְבִיָּה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁהָיוּ בְּנֵי הַבָּנִים זָכָר וּנְקֵבָה, וְהָיוּ בָּאִים מִזָּכָר וּנְקֵבָה, אַף עַל פִּי שֶׁהַזָּכָר בֶּן בִּתּוֹ וְהַנְּקֵבָה בַּת בְּנוֹ, הוֹאִיל וּמִשְּׁנֵי בָּנָיו הֵם בָּאִים חֲרֵי קִיֵּם מִצְוַת פְּרִיָּה וּרְבִיָּה. אֲבָל אִם הָיוּ לוֹ בֵּן וּבַת, וּמֵתוּ, וְהִנִּיחַ אֶחָד מֵהֶם זָכָר וּנְקֵבָה, עֲדַיִן לֹא קִיֵּם מִצְוָה זוֹ. הַגָּה: הָיָה הַבֵּן מְמֻזָּר, אוֹ חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה (וְקָטָן), קִיֵּם הַמִּצְוָה. (ב"י בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ"א):

ז הָיוּ לוֹ בָּנִים בְּהִיוֹתוֹ עוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְנִתְגַּיֵּר הוּא וְהֵם, חֲרֵי זֶה קִיֵּם מִצְוָה זוֹ. אֲבָל אִם הָיוּ לוֹ בָּנִים כְּשֶׁהוּא עֶבֶד, וְנִשְׁתַּחְרֵר הוּא וְהֵם, לֹא קִיֵּם מִצְוָה זוֹ עַד שֶׁיּוֹלִיד אַחֵר שֶׁנִּשְׁתַּחְרֵר:

ח אַף עַל פִּי שֶׁקִּיֵּם פְּרִיָּה וּרְבִיָּה, אָסוּר לוֹ לַעֲמֹד בְּלֹא אִשָּׁה, וְצָרִיךְ שֶׁיִּשָּׂא אִשָּׁה בַּת בָּנִים אִם יֵשׁ סֵפֶק בְּיָדוֹ, אֲפִלּוּ יֵשׁ לוֹ כַּמָּה בָּנִים. וְאִם אֵין סֵפֶק בְּיָדוֹ לִשָּׂא אִשָּׁה בַּת בָּנִים אֶלָּא אִם כֵּן יִמְכֹּר סֵפֶר תּוֹרָה, אִם אֵין לוֹ בָּנִים יִמְכֹּר כְּדֵי שֶׁיִּשָּׂא אִשָּׁה בַּת בָּנִים. אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ בָּנִים, לֹא יִמְכֹּר אֶלָּא יִשָּׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ בַּת בָּנִים וְלֹא יַעֲמֹד בְּלֹא אִשָּׁה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֲפִלּוּ אִם יֵשׁ לוֹ בָּנִים יִמְכֹּר סֵפֶר תּוֹרָה כְּדֵי שֶׁיִּשָּׂא אִשָּׁה בַּת בָּנִים. הַגָּה: מֵיהוּ, אִם מַכִּיר שֶׁאֵינוֹ בֶּן בָּנִים עוֹד וְאֵינוֹ רָאוּי עוֹד לְהוֹלִיד, יִשָּׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ בַּת בָּנִים (נ"י בְּפ' הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ). וְכֵן אִם יֵשׁ לוֹ בָּנִים הֲרֵבֵּה וּמִתְיָרֵא שֶׁאִם יִשָּׂא אִשָּׁה בַּת בָּנִים יָבֹאוּ קְטָטוֹת וּמְרִיבוֹת בֵּין הַבָּנִים וּבֵין אִשְׁתּוֹ, מֻתָּר לִשָּׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ בַּת בָּנִים; אֲבָל אָסוּר לֵישֵׁב בְּלֹא אִשָּׁה מִשּׁוּם חֲשָׁשׁ זוֹ (ת"ה סי' רס"ג):

ט נוֹשֵׂא אָדָם כַּמָּה נָשִׁים, וְהוּא דְּאָפְשָׁר לְמֵיקַם בְּסִפּוּקֵיהוּ. וּמִכָּל מָקוֹם נָתְנוּ חֲכָמִים עֵצָה טוֹבָה שֶׁלֹּא יִשָּׂא אָדָם יוֹתֵר מִד' נָשִׁים, כְּדֵי שֶׁיִּגִּיעַ לְכָל אַחַת עוֹנָה בְּחֹדֶשׁ. וּבְמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לִשָּׂא אֶלָּא אִשָּׁה אַחַת, אֵינוֹ רַשַּׁאי לִשָּׂא אִשָּׁה אַחֶרֶת עַל אִשְׁתּוֹ. וְעַיִן לְקַמָּן ס"ס ב' דְּאָסוּר לִשָּׂא שְׁנֵי נָשִׁים בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת:

י רַבֵּנוּ גֵּרְשׁוֹם הֶחֱרִים עַל הַנּוֹשֵׂא עַל אִשְׁתּוֹ; אֲבָל בִּיבָמָה לֹא הֶחֱרִים. וְכֵן בָּאֲרוּסָה. הַגָּה: אִם אֵינוֹ רוֹצֶה לִכְנֹס אֶלָּא לִפְטֹר (מַהֲרַי"ק שֹׁרֶשׁ ק"א). וְהוּא הַדִּין בְּכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ דְּחוּי מִצְוָה, כְּגוֹן שֶׁשָּׁהָה עִם אִשְׁתּוֹ עֶשֶׂר שָׁנִים וְלֹא יָלְדָה (מָרְדְּכִי פֶּרֶק הַחוֹלֵץ רַשְׁבָּ"א סִימָן ר"פ ומהר"ם פַּדְוּואָה סי' י"ט). אֲמְנָם יֵשׁ חוֹלְקִים וּפְטִירָא לְהוּ דְּחֶרֶם רַבֵּנוּ גֵּרְשׁוֹם נוֹהֵג אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם

יג אִשָּׁה אֵינָהּ מְצַוָּה עַל פְּרִיָּה וּרְבִיָּה. (וְעַיֵּן בְּסִימָן קנ״ד). [הַגָּהָה] וּמִכָּל מָקוֹם יֵשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא תַּעֲמֹד בְּלֹא אִישׁ מִשּׁוּם חֲשָׁדָא (הַגָּהוֹת אַלְפָּסִי פֶּרֶק הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ בְּשֵׁם א״ז):

יד דִּין מִי שֶׁנָּשָׂא אִשָּׁה וְשָׁהָה עִמָּהּ עֶשֶׂר שָׁנִים וְלֹא יָלְדָה, יִתְבָּאֵר שָׁם:

סימן ב

א לֹא יִשָּׂא אָדָם אִשָּׁה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שׁוּם פְּסוּל. הַגָּהָה: כָּל הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה פְּסוּלָה מִשּׁוּם מָמוֹן, הָוְיָן לוֹ בָּנִים שֶׁאֵינָם מְהֻגָּנִים. אֲבָל בִּלָּאוֹ הָכִי, שֶׁאֵינָהּ פְּסוּלָה עָלָיו אֶלָּא שֶׁנּוֹשְׂאָהּ מִשּׁוּם מָמוֹן, מַתָּר (תְּשׁוּבַת רי״ש סִימָן ט״ז). מִי שֶׁרוֹצֶה לִשָּׂא אִשָּׁה פְּסוּלָה, בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ יְכוֹלִין לְמָחוֹת בּוֹ (הַר״ן פֶּרֶק הַמּוֹכֵר). וְאִם אֵינוֹ רוֹצֶה לְהַשְׁגִּיחַ בָּהֶם, יַעֲשׂוּ אֵיזֶה דָּבָר לְסִימָן שֶׁלֹּא יִתְעָרֵב זַרְעוֹ בְּזַרְעָם. וּמִי שֶׁפָּסְקוּ לוֹ מָמוֹן הַרְבֵּה לְשַׁדּוּכִין וְחָזְרוּ בָּהֶם, לֹא יַעֲנֹג כַּלָּתוֹ מִשּׁוּם זֶה וְלֹא יִתְקוֹטֵט בַּעֲבוּר נִכְסֵי אִשְׁתּוֹ, וּמִי שֶׁעוֹשֶׂה כֵּן אֵינוֹ מַצְלִיחַ וְאֵין זוּוגוֹ עוֹלֶה יָפֶה, כִּי הַמָּמוֹן שֶׁאָדָם לוֹקֵחַ עִם אִשְׁתּוֹ אֵינוֹ מָמוֹן שֶׁל יֹשֶׁר, וְכָל הָעוֹשֶׂה כֵּן מִקְרֵי נוֹשֵׂא אִשָּׁה לְשֵׁם מָמוֹן, אֶלָּא כָּל מַה שֶּׁיִּתֵּן לוֹ חָמִיו וַחֲמוֹתוֹ יִקַּח בְּעַיִן טוֹב וְאָז יַצְלִיחַ (ב״י בְּשֵׁם א״ח):

ב כָּל הַמִּשְׁפָּחוֹת בְּחֶזְקַת כְּשֵׁרוֹת וּמֻתָּר לִשָּׂא מֵהֶם לְכַתְּחִלָּה. וְאַף עַל פִּי כֵן אִם רָאִיתָ ב׳ מִשְׁפָּחוֹת שֶׁמִּתְגָּרוֹת זוֹ בָּזוֹ תָּמִיד, אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁמִּתְגָּרִים זֶה בָּזֶה (בְּפ״י יוֹחֲסִין), אוֹ רָאִיתָ מִשְׁפָּחָה שֶׁהִיא בַּעֲלַת מַצָּה וּמְרִיבָה תָּמִיד, אוֹ רָאִיתָ אִישׁ שֶׁהוּא מְרִיבָה עִם הַכֹּל וְעַז פָּנִים בְּיוֹתֵר, חוֹשְׁשִׁין לָהֶם וְרָאוּי לְהִתְרַחֵק מֵהֶם, שֶׁאֵלּוּ סִימָנֵי פַּסְלוּת הֵם. וְכֵן כָּל הַפּוֹסֵל אֲחֵרִים תָּמִיד, כְּגוֹן שֶׁנּוֹתֵן שֶׁמֶץ בְּמִשְׁפָּחוֹת אוֹ בְּיַחִידִים וְאוֹמֵר עֲלֵיהֶם שֶׁהֵם מַמְזֵרִים, חוֹשְׁשִׁין לוֹ שֶׁמָּא מַמְזֵר הוּא. וְאִם אוֹמֵר לָהֶם שֶׁהֵם עֲבָדִים, חוֹשְׁשִׁים לוֹ שֶׁמָּא עֶבֶד הוּא, שֶׁכָּל הַפּוֹסֵל בְּמוּמוֹ פּוֹסֵל. וְכֵן מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עַזּוּת פָּנִים וְאַכְזָרִיּוּת וְשׁוֹנֵא אֶת הַבְּרִיּוֹת וְאֵינוֹ גּוֹמֵל לָהֶם חֶסֶד, חוֹשְׁשִׁים לוֹ בְּיוֹתֵר שֶׁמָּא גִּבְעוֹנִי הוּא:

ג מִשְׁפָּחָה שֶׁקָּרָא עָלֶיהָ עַרְעָר, וְהוּא שֶׁיְּעִידוּ שְׁנַיִם שֶׁנִּתְעָרֵב בָּהֶם מַמְזֵר אוֹ חָלָל אוֹ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם עַבְדוּת, הֲרֵי זֶה סָפֵק. וְאִם מִשְׁפַּחַת כֻּתָּנִים הִיא, לֹא יִשָּׂא מִמֶּנָּה אִשָּׁה עַד שֶׁיִּבְדֹּק עָלֶיהָ ד׳ אִמָּהוֹת שֶׁהֵן ח׳: אִמָּהּ וְאֵם אִמָּהּ, אֵם אַבִּי אִמָּהּ וְאִמָּהּ; וְכֵן הוּא בּוֹדֵק עַל אֵם אָבִיהָ וְאִמָּהּ, אֵם אַבִּי אָבִיהָ וְאִמָּהּ. וְאִם הָיְתָה מִשְׁפָּחָה זוֹ שֶׁקָּרָא עָלֶיהָ עַרְעָר לְוִיִּם אוֹ יִשְׂרְאֵלִים, מוֹסִיף לִבְדֹּק עֲלֵיהֶם עוֹד אַחַת וְנִמְצָא בּוֹדֵק עֶשְׂרָה אִמָּהוֹת. אֲבָל אִשָּׁה הַבָּאָה לִנָּשֵׂא אֵינָהּ צְרִיכָה לִבְדֹּק, שֶׁלֹּא הֻזְהֲרוּ כְּשֵׁרוֹת לִנָּשֵׂא לִפְסוּלִים:

ד כָּל שֶׁקּוֹרִין לוֹ מַמְזֵר, וְשׁוֹתֵק; אוֹ נָתִין, וְשׁוֹתֵק; אוֹ חָלָל, וְשׁוֹתֵק; אוֹ עֶבֶד, וְשׁוֹתֵק; חוֹשְׁשִׁין לוֹ וּלְמִשְׁפַּחְתּוֹ וְאֵין נוֹשְׂאִין מֵהֶם, אֶלָּא אִם כֵּן בּוֹדְקִין כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. הַגָּהָה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּדַוְקָא מִשְׁפָּחָה שֶׁנִּתְעָרֵב בָּהּ אֶחָד מֵאֵלּוּ הַפְּסוּלִים, אֲבָל אָדָם אַחֵר שֶׁקּוֹרִין לוֹ כָּךְ וְשׁוֹתֵק, אֵין בְּכָךְ כְּלוּם (טור בְּשֵׁם ר״י וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרַמְבַּ״ן וְהָרַשְׁבָּ״א). וְיֵשׁ אוֹמְרִים עוֹד, דְּכָל זֶה דַּוְקָא בַּדּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהָיוּ בֵּית דִּין נִזְקָקִין לְמִי שֶׁחָרַךְ חֲבֵרוֹ וּמַעֲנִישִׁים אוֹתוֹ כָּרָאוּי, לָכֵן הָוֵי שְׁתִיקָה כְּהוֹדָאָה. אֲבָל עַכְשָׁו, הַשּׁוֹתֵק עַל הַמְרִיבָה הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח, אֶלָּא אִם כֵּן קוֹרִין לוֹ כָּךְ שֶׁלֹּא בְּשָׁעַת מְרִיבָה (ב״י בְּשֵׁם הַשָּׁגוֹת הָרַאֲב״ד). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא אָמְרִינַן שְׁתִיקָה כְּהוֹדָאָה. אֶלָּא אִם כֵּן צָוַח עַל פְּסוּל אַחֵר, אֲבָל אִם שׁוֹתֵק תָּמִיד לֹא הָוֵי כְּהוֹדָאָה (הַר״ן סוֹף פ״ק דִּכְתֻבּוֹת). וְכָל זֶה מֻיָּרִי בְּפְסוּל הַנּוֹגֵעַ בְּעַצְמוֹ, אֲבָל אִם רוֹצִים לִפְסֹל זַרְעוֹ בְּפָנָיו וְשׁוֹתֵק, אֵין בְּכָךְ הוֹדָאָה, אֲבָל לְמֵישַׁשׁ קְצָת מִיהָא בָּעִינַן (תְּשׁוּבַת ר״מ פַּדְוּואָה סִימָן י״ד). וְהַשּׁוֹמֵעַ חֶרְפָּתוֹ בְּשָׁאר דְּבָרִים וְשׁוֹתֵק, סִימָן הוּא שֶׁהוּא מְיֻחָס:

ה מִשְׁפָּחָה שֶׁנִּתְעָרֵב בָּהּ סְפֵק חָלָל, כָּל אִשָּׁה כְּשֵׁרָה שֶׁנִּשֵּׂאת לְאֶחָד מֵאוֹתָהּ מִשְׁפָּחָה וְנִתְאַלְמְנָה, אֲסוּרָה לְכֹהֵן לְכַתְּחִלָּה, וְאִם נִשֵּׂאת לֹא תֵּצֵא, מִפְּנֵי שֶׁהֵם שְׁתֵּי סְפֵקוֹת, שֶׁמָּא זוֹ אַלְמָנַת אוֹתוֹ חָלָל, שֶׁמָּא אֵינָהּ אַלְמָנָתוֹ; וְאִם נֹאמַר שֶׁהִיא אַלְמָנָתוֹ, שֶׁמָּא אֵינוֹ חָלָל. הַגָּהָה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּוְקָא הָאַלְמָנָה דְּהֲוָה לָהּ חֶזְקַת כְּשֵׁרוּת, אֲבָל בְּתָה, אֲפִלּוּ נִשֵּׂאת, תֵּצֵא. וְיֵשׁ מְקִלִּין וְאוֹמְרִים דְּאֵין חִילּוּק בֵּינָהּ לְבִתָּהּ (ב׳ הַדָּעוֹת בְּב״י בְּסֵ״ז). אֲבָל אִם נִתְעָרֵב בָּהּ חָלָל וַדַּאי, כָּל אִשָּׁה מֵהֶם אֲסוּרָה עַד שֶׁיִּבְדֹּק, וְאִם נִשֵּׂאת תֵּצֵא. וְהוּא הַדִּין אִם נִתְעָרֵב בָּהּ סְפֵק מַמְזֵר אוֹ מַמְזֵר וַדַּאי. הַגָּהָה: וְכָל זֶה דַּוְקָא לְמִי שֶׁיּוֹדֵעַ בַּדָּבָר. אֲבָל מִשְׁפָּחָה שֶׁנִּתְעָרֵב בָּהּ פְּסוּל, וְאֵינוֹ יָדוּעַ לָרַבִּים, כֵּיוָן שֶׁנִּטְמְעָה נִטְמְעָה, וְהַיּוֹדֵעַ פְּסוּלָהּ אֵינוֹ רַשַּׁאי לְגַלּוֹתָהּ, אֶלָּא יַנִּיחֶנָּהּ בְּחֶזְקַת כְּשֵׁרוּת, שֶׁכָּל הַמִּשְׁפָּחוֹת שֶׁנִּטְמְעוּ בְּיִשְׂרָאֵל כְּשֵׁרִים לָעָתִיד לָבֹא. וּמִכָּל מָקוֹם כָּשֵׁר הַדָּבָר לְגַלּוֹת לַצְנוּעִין (כְּךְ מַשְׁמַע מֵהַר״ן פֶּרֶק עֲשָׂרָה יוֹחֲסִין). וְדַוְקָא מִשְׁפָּחָה שֶׁנִּטְמְעָה וְנִתְעָרְבָה, אֲבָל כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִתְעָרְבָה מְגַלִּין הַפְּסוּלִים וּמַכְרִיזִין עֲלֵיהֶם, כְּדֵי שֶׁיִּפָּרְשׁוּ מֵהֶם הַכְּשֵׁרִים (שָׁם בְּהַגָּהוֹת אַלְפָּסִי). וְעַיֵּן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן ל״ה מִי נֶאֱמָן לְהָעִיד עַל מִשְׁפָּחוֹת:

ו לְעוֹלָם יִשְׁתַּדֵּל אָדָם לִשָּׂא בַּת תַּלְמִיד חָכָם וּלְהַשִּׂיא בְּתּוֹ לְתַלְמִיד חָכָם. לֹא מָצָא בַּת תַּלְמִיד חָכָם, יִשָּׂא בַּת גְּדוֹלֵי הַדּוֹר, לֹא מָצָא בַּת גְּדוֹלֵי הַדּוֹר, יִשָּׂא בַּת רָאשֵׁי כְּנֵסִיּוֹת. לֹא מָצָא בַּת רָאשֵׁי כְּנֵסִיּוֹת, יִשָּׂא בַּת גַּבָּאֵי צְדָקָה. לֹא מָצָא בַּת גַּבָּאֵי צְדָקָה, יִשָּׂא בַּת מְלַמְּדֵי תִּינוֹקוֹת וְאַל יַשִּׂיא בְּתּוֹ לְעַם הָאָרֶץ. הַגָּהָה: וְעַל בְּנוֹתֵיהֶן הוּא אוֹמֵר: ״אָרוּר שׁוֹכֵב עִם בְּהֵמָה״ (דְּבָרִים כז, כא). וְכָל זֶה בְּעַם הָאָרֶץ שֶׁאֵינוֹ מְדַקְדֵּק בְּמִצְוֹת (טור). וּמִצְוָה לְאָדָם שֶׁיִּשָּׂא בַּת אֲחוֹתוֹ (גְּמָרָא בְּפֶרֶק הַנִּזְקָקִין וּבִיבָמוֹת). וְיֵשׁ אוֹמְרִים אַף בַּת אָחִיו (הַרַמְבַּ״ם פ״ב דְּהִלְכוֹת אִסּוּרֵי בִיאָה):

ז לֹא יִשָּׂא אָדָם אִשָּׁה לֹא מִמִּשְׁפַּחַת מְצֹרָעִין וְלֹא מִמִּשְׁפַּחַת נִכְפִּין, וְהוּא שֶׁהֶחֱזִק שָׁלֹשׁ פְּעָמִים שֶׁיָּבוֹאוּ בְּנֵיהֶם לִידֵי כָּךְ:

ח עַם הָאָרֶץ לֹא יִשָּׂא כֹּהֶנֶת, וְאִם נָשָׂא אֵין זִוּוּגָם עוֹלֶה יָפֶה שֶׁתָּמוּת הִיא אוֹ הוּא מְהֵרָה, אוֹ תִּקָּלֵה תָּבֹא בֵּינֵיהֶם. אֲבָל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁנּוֹשֵׂא כֹּהֶנֶת, הֲרֵי זֶה נָאֶה וּמְשֻׁבָּח, תּוֹרָה וּכְהֻנָּה בְּמָקוֹם אֶחָד:

ט לֹא יִשָּׂא בָּחוּר זְקֵנָה, וְלֹא זָקֵן יַלְדָּה, שֶׁדָּבָר זֶה גּוֹרֵם לִזְנוּת:

י לֹא יִשָּׂא אָדָם אִשָּׁה וְדַעְתּוֹ לְגָרְשָׁהּ. וְאִם הוֹדִיעַ תְּחִלָּה שֶׁהוּא נוֹשֵׂא אוֹתָהּ לְיָמִים יְדוּעִים, מֻתָּר:

יא לֹא יִשָּׂא אָדָם אִשָּׁה בִּמְדִינָה זוֹ וְיֵלֵךְ וְיִשָּׂא אִשָּׁה אַחֶרֶת בִּמְדִינָה אַחֶרֶת, שֶׁמָּא יִזְדַּוְגוּ הַבָּנִים זֶה לָזֶה וְנִמְצָא אָח נוֹשֵׂא אֲחוֹתוֹ. וְאָדָם גָּדוֹל שֶׁשְּׁמוֹ יָדוּעַ וְזַרְעוֹ מְפֻרְסָם אַחֲרָיו, מֻתָּר:

סימן ג

א מִי שֶׁבָּא בַּזְּמַן הַזֶּה וְאָמַר: כֹּהֵן אֲנִי, אֵינוֹ נֶאֱמָן. וְאֵין מַעֲלִין אוֹתוֹ לִכְהֻנָּה עַל פִּי עַצְמוֹ, וְלֹא יִקְרָא בַּתּוֹרָה רִאשׁוֹן וְלֹא יִשָּׂא אֶת כַּפָּיו. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּנֶאֱמָן לִקְרוֹת בַּתּוֹרָה רִאשׁוֹן וְלִשָּׂא אֶת כַּפָּיו בַּזְּמַן הַזֶּה, שֶׁאֵין לָנוּ תְּרוּמָה דְּאוֹרַיְתָא שֶׁנֶּחוּשׁ שֶׁמָּא יַעֲלוּ אוֹתוֹ לִתְרוּמָה (כ״י בְּשֵׁם הַרַמ״ך). וְכֵן נוֹהֲגִין הָאִדָּנָא בְּכָל מָקוֹם שֶׁאֵין נוֹהֲגִין בִּתְרוּמָה בַּזְּמַן הַזֶּה וְלֵיכָּא לְמֵיחַשׁ לְמִידִי. וְלֹא יֹאכַל בְּקָדְשֵׁי הַגְּבוּל עַד שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עֵד אֶחָד. אֲבָל אוֹסֵר עַצְמוֹ בִּגְרוּשָׁה וְזוֹנָה וַחֲלָלָה וְאֵינוֹ מְטַמֵּא לְמֵתִים, וְאִם נָשָׂא אוֹ נִטְמָא לוֹקֶה. וְהַנִּבְעֶלֶת (לו, אִם הִיא פְּסוּלַי כְּהֻנָּה), סְפֵק חֲלָלָה. וְאִם הָיָה מֵסִית לְפִי תֻּמּוֹ, נֶאֱמָן. כֵּיצַד, מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁהָיָה מֵסִית לְפִי תֻּמּוֹ וְאָמַר: זָכוּר אֲנִי כְּשֶׁהָיִיתִי תִּינוֹק וְהָיִיתִי מֻרְכָּב עַל כְּתֵפוֹ שֶׁל אַבָּא, הוֹצִיאַנִי מִבֵּית הַסֵּפֶר, הִפְשִׁיטוּנִי וְהִטְבִּילוּנִי לֶאֱכֹל תְּרוּמָה לָעֶרֶב, וַחֲבֵרַי בְּדָלִים מִמֶּנִּי וְהָיוּ קוֹרִין אוֹתִי: יוֹחָנָן אוֹכֵל חַלּוֹת; וְהֶעֱלָהוּ רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ לִכְהֻנָּה עַל פִּי עַצְמוֹ:

ב הָיָה עֵד אֶחָד מֵעִיד עָלָיו, נֶאֱמָן לְהַאֲכִילוֹ בִּתְרוּמָה בַּזְּמַן הַזֶּה וְלִקְרוֹת בַּתּוֹרָה רִאשׁוֹן וְלִשָּׂא אֶת כַּפָּיו, וַאֲפִלּוּ אָבִיו נֶאֱמָן עָלָיו. וַאֲפִלּוּ מִשְׁטָרוֹת מַעֲלִין לִכְהֻנָּה בַּזְּמַן הַזֶּה. כֵּיצַד, חֲרֵי שֶׁהָיָה כָּתוּב בַּשְּׁטָר: פְּלוֹנִי כֹּהֵן לָוָה מִפְּלוֹנִי מָנֶה, וְעֵדִים חֲתוּמִים עָלָיו, חֲרֵי זֶה בְּחֶזְקַת כֹּהֵן כְּכֹהֲנֵי זְמַן זֶה. וְכֵן מַעֲלִין מִנְּשִׂיאוּת כַּפַּיִם וּמִקְרִיאָה בַּתּוֹרָה רִאשׁוֹן לִהְיוֹת כֹּהֵן כְּכֹהֲנֵי זְמַן זֶה. (וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם חָתַם עַצְמוֹ: אֲנִי פְּלוֹנִי כֹּהֵן עַד, מְהֵנֵי בַּזְּמַן הַזֶּה) (הַר״ן פֶּרֶק ב׳ דִּכְתֻבּוֹת):

ג אִם יָעִיד אֶחָד מֵהָאֲנוּסִים שֶׁאֶחָד מֵהֶם מֻחְזָק בִּכְהֻנָּה, מַעֲלִין אוֹתוֹ לִקְרוֹת בַּתּוֹרָה וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא אִמּוֹ כּוּתִית:

ד אֲפִלּוּ בָּאוּ שְׁנַיִם, וְכָל אֶחָד מֵעִיד עַל חֲבֵרוֹ שֶׁהוּא כֹּהֵן, נֶאֱמָנִים, וְלֹא חַיְשִׁינַן לְגוֹמְלִין:

ה נֶאֱמָן הַגָּדוֹל לוֹמַר: זְכוּרֵנִי, כְּשֶׁהָיִיתִי תִּינוֹק, שֶׁרָאִיתִי לְפְלוֹנִי טוֹבֵל וְאוֹכֵל תְּרוּמָה, וּמַעֲלִין אוֹתוֹ עַל פִּיו לִהְיוֹת כֹּהֵן כְּכֹהֲנֵי זְמַן זֶה:

ו מִי שֶׁבָּא וְאָמַר: כֹּהֵן אֲנִי, וְעֵד אֶחָד מֵעִיד שֶׁיּוֹדֵעַ בְּאָבִיו שֶׁהוּא כֹּהֵן, אֵין מַעֲלִין אוֹתוֹ לִכְהֻנָּה עַל פִּיו, שֶׁמָּא חָלָל הוּא, עַד שֶׁיָּעִיד שֶׁזֶּה כֹּהֵן הוּא. אֲבָל אִם הֶחְזִיק אָבִיו כֹּהֵן, אוֹ שֶׁבָּאוּ שְׁנַיִם וְהֵעִידוּ שֶׁאָבִיו שֶׁל זֶה כֹּהֵן הוּא, חֲרֵי זֶה בְּחֶזְקַת אָבִיו. וּבְכָל דָּבָר הוֹלְכִין אַחַר הַחֶזְקָה, שֶׁהֲרֵי שׁוֹרְפִין וְסוֹקְלִין עַל הַחֶזְקָה:

ז מִי שֶׁהֶחְזִיק אָבִיו כֹּהֵן, וְיָצָא עָלָיו קוֹל שֶׁהוּא בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ בֶּן חֲלוּצָה, חוֹשְׁשִׁין לוֹ וּמוֹרִידִין אוֹתוֹ. בָּא עֵד אֶחָד אַחַר כָּךְ וְהֵעִיד שֶׁהוּא כָּשֵׁר, מַעֲלִין אוֹתוֹ לִכְהֻנָּה עַל פִּיו. בָּאוּ ב׳ עֵדִים אַחַר כָּךְ וְהֵעִידוּ שֶׁהוּא חָלָל, מוֹרִידִין אוֹתוֹ מִכְּהֻנָּה. בָּא עֵד אֶחָד וְהֵעִיד שֶׁהוּא כָּשֵׁר, מַעֲלִין אוֹתוֹ לִכְהֻנָּה, שֶׁזֶּה הָאַחֲרוֹן מִצְטָרֵף לְעֵד רִאשׁוֹן, וַהֲרֵי שְׁנַיִם מְעִידִים שֶׁהוּא כָּשֵׁר וּשְׁנַיִם מְעִידִים שֶׁהוּא פָּסוּל, יִדְחוּ אֵלּוּ וָאֵלּוּ וְיִדָּחֶה הַקּוֹל, שֶׁהַשְּׁנַיִם כְּמֵאָה, וְיִשָּׁאֵר כֹּהֵן בְּחֶזְקַת אָבִיו:

ח אִשָּׁה שֶׁלֹּא שָׁהֲתָה שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים אַחַר בַּעְלָהּ, וְיָלְדָה, וְאֵין יָדוּעַ אִם בֶּן ט׳ לָרִאשׁוֹן אוֹ בֶּן שִׁבְעָה לָאַחֲרוֹן, וְהָיָה אֶחָד מֵהֶן כֹּהֵן וְהַשֵּׁנִי יִשְׂרְאֵל, חֲרֵי זֶה סְפֵק כֹּהֵן. וְכֵן אִם נִתְעָרֵב וְלַד כֹּהֵן בִּוְלַד יִשְׂרְאֵל, וְהִגְדִּילוּ הַתַּעֲרוֹבוֹת, כָּל אֶחָד מֵהֶם סְפֵק כֹּהֵן, וְנוֹתְנִים עֲלֵיהֶם חֲמֵרֵי יִשְׂרְאֵל וְחֲמֵרֵי כֹּהֲנִים: נוֹשְׂאִים נָשִׁים הֶרְאוּיוֹת לִכְהֻנָּה, וְאֵין מְטַמְּאִים לְמֵתִים, וְלֹא אוֹכְלִים בִּתְרוּמָה, וְאִם נָשְׂאוּ גְּרוּשָׁה מוֹצִיאִין וְאֵין לוֹקִים:

ט שְׁנֵי כֹּהֲנִים שֶׁנִּתְעָרְבוּ וַלְדוֹתֵיהֶם, אוֹ אֵשֶׁת כֹּהֵן שֶׁלֹּא שָׁהֲתָה אַחַר בַּעְלָהּ ג׳ חֳדָשִׁים וְנִשֵּׂאת לְכֹהֵן אַחֵר, וְאֵין יָדוּעַ אִם בֶּן ט׳ לָרִאשׁוֹן אוֹ בֶּן שִׁבְעָה לָאַחֲרוֹן, חֲרֵי זֶה כֹּהֵן, וְנוֹתְנִים עַל הַוָּלָד חֲמֵרֵי שְׁנֵיהֶם: הוּא אוֹנֵן עֲלֵיהֶם וְהֵם אוֹנְנִים עָלָיו, הוּא אֵינוֹ מְטַמֵּא לָהֶם וְהֵם אֵינָם מְטַמְּאִים לוֹ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בִּזְמַן שֶׁבָּאִים מִכַּח נְשׂוּאִין. אֲבָל בִּזְנוּת, מַשְׁתִּיקִין אוֹתוֹ מִדִּין כְּהֻנָּה, הוֹאִיל וְאֵין יָדוּעַ וַדַּאי מִי הוּא אָבִיו. כֵּיצַד, עֲשָׂרָה כֹּהֲנִים שֶׁפֵּרַשׁ אֶחָד מֵהֶם וּבָעַל, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא וַדַּאי (בֵּן) כֹּהֵן. וְאִם נִטְמָא לְמֵת אוֹ שָׁנָשָׂא גְּרוּשָׁה לוֹקֶה, וְאֵינוֹ עוֹבֵד וְאֵינוֹ אוֹכֵל בִּתְרוּמָה. הַגָּה: זָנְתָה עִם כֹּהֵן אֶחָד, וּבְתוֹךְ שְׁלֹשָׁה נִשֵּׂאת לְכֹהֵן אַחֵר, הַוָּלָד פָּסוּל לְכְהֻנָּה (תּוֹלְדוֹת אָדָם וְחַוָּה נכ״ג). כֹּהֵן הַבָּא עַל הַפְּנוּיָה וּמוֹרֶה שֶׁהוּא בְּנוֹ, הַבֵּן כֹּהֵן לְכָל דָּבָר וְלֹא חַיְשִׁינַן שֶׁמָּא הִפְקִירָהּ נַפְשָׁהּ לַאֲחֵרִים (תְּשׁוּבַת הָרֹא״שׁ כְּלָל ל״ב):

סימן ד

א מַמְזֵרִים וּנְתִינִים אֲסוּרִים אִסּוּר עוֹלָם עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, בֵּין זְכָרִים בֵּין נְקֵבוֹת:

ב עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי אֲסוּרִין וְאִסּוּרָן אִסּוּר עוֹלָם; אֲבָל נְקֵבוֹתֵיהֶן מֻתָּרוֹת מִיָּד:

ג מִצְרִי וֶאֱדוֹמִי אֵינָם אֲסוּרִים אֶלָּא עַד שְׁלֹשָׁה דּוֹרוֹת, אֶחָד זְכָרִים וְאֶחָד נְקֵבוֹת, שֶׁאַחַר שֶׁנִּתְגַּיֵּר הוּא וּבָנוֹ שֶׁנּוֹלַד לוֹ אַחַר שֶׁנִּתְגַּיֵּיר, אֲסוּרִים, וּבֶן בְּנוֹ מֻתָּר:

ד מִצְרִית מְעֻבֶּרֶת שֶׁנִּתְגַּיְּרָה, בְּנָהּ מִצְרִי שֵׁנִי:

ה יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּא עַל אַחַת מֵאֵלּוּ, הַוָּלָד כְּמוֹתָהּ. וְאֶחָד מֵאֵלּוּ, חוּץ מִמַּמְזֵר שֶׁבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל, הַוָּלָד כָּשֵׁר לַקָּהָל אֶלָּא שֶׁפָּגוּם לְכְהֻנָּה:

ו נִתְגַּיְּרָה אַחַת מֵאֵלּוּ וְנִשֵּׂאת לְיִשְׂרָאֵל, אוֹ שֶׁנִּתְגַּיֵּר אֶחָד מֵאֵלּוּ וְנָשָׂא אִשָּׁה יִשְׂרְאֵלִית, הַוָּלָד הוֹלֵךְ אַחַר הַפָּסוּל. לְפִיכָךְ, גֵּר עַמּוֹנִי אוֹ מִצְרִי שֵׁנִי שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל, הַבַּת כְּשֵׁרָה אֲפִלּוּ לִכְהֻנָּה, שֶׁאַחַר אֵיזֶה מֵהֶם שֶׁנִּגְלֶךְ הִיא כְּשֵׁרָה. אֲבָל מִצְרִי שֵׁנִי שֶׁנָּשָׂא מִצְרִית רִאשׁוֹנָה, הַוָּלָד שֵׁנִי. מִצְרִי רִאשׁוֹן שֶׁנָּשָׂא מִצְרִית שְׁנִיָּה, יֵשׁ אוֹמְרִים הַוָּלָד שְׁלִישִׁי, וּלְהַרְמְבַּ״ם הַוָּלָד שֵׁנִי:

ז עַמּוֹנִי שֶׁנָּשָׂא אִשָּׁה מִצְרִית, הַוָּלָד עַמּוֹנִי. וּמִצְרִי שֶׁנָּשָׂא עַמּוֹנִית, הַוָּלָד מִצְרִי, שֶׁבָּאֵמוֹת הַלֵּךְ אַחַר הַזָּכָר. אֲבָל אִם נִתְגַּיְּרוּ, הַלֵּךְ אַחַר הַפָּגוּם שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם. לְפִיכָךְ, גֵּר עַמּוֹנִי שֶׁנָּשָׂא גִּיּוֹרֶת מִצְרִית, הַוָּלָד, אִם הוּא זָכָר, דִּינוֹ כְּעַמּוֹנִי לִהְיוֹת אָסוּר לְעוֹלָם. וְאִם הִיא נְקֵבָה, דִּינָהּ כְּמִצְרִית. הַגָּה: גֵּר מִצְרִי שֶׁנָּשָׂא גִּיּוֹרֶת עַמּוֹנִית, הַבֵּן הוּא עַמּוֹנִי וְהַבַּת הִיא מֻתֶּרֶת (גַּרְסָא אַחֶרֶת מִצְרִית) (טור):

ח וְגֵר מִצְרִי שֶׁנָּשָׂא גִּיּוֹרֶת עַמּוֹנִית, הַוָּלָד מִצְרִי וְאָסוּר עַד דּוֹר שְׁלִישִׁי:

ט שְׁאָר כָּל הָאֻמּוֹת, לְאַחַר שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ, הֲרֵי אֵלּוּ כְּיִשְׂרָאֵל, מִיָּד:

י הָאִדָּנָא נִתְבַּלְבְּלוּ כָּל הָאֻמּוֹת. לְפִיכָךְ, עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי וֶאֱדוֹמִי שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ, מֻתָּרִים לָבֹא בַּקָּהָל מִיָּד. דְּכָל דְּפָרִישׁ מֵרֻבָּא פָּרִישׁ וְאָנוּ תּוֹלִין שֶׁהוּא מֵרֹב אֻמּוֹת שֶׁהֵן מֻתָּרִים מִיָּד. לְהַרַמְבַּ״ם, הוּא הַדִּין לְמִצְרִי; וּלְהָרֹא״שׁ, מִצְרִי בְּאִסּוּרוֹ עוֹמֵד:

יא עֶבֶד שֶׁהֻטְבַּל לְשֵׁם עֲבָדוּת, אָסוּר בְּיִשְׂרְאֵלִית. וְיִשְׂרְאֵל אָסוּר בְּשִׁפְחָה, בֵּין אִם הִיא שֶׁלּוֹ בֵּין אִם הִיא שֶׁל אַחֵר:

יב לְאַחַר שֶׁשִּׁחְרְרוֹ רַבּוֹ, הֲרֵי הוּא כְּיִשְׂרָאֵל לְכָל דָּבָר. הִפְקִירוֹ רַבּוֹ אוֹ שֶׁהִנִּיחַ לוֹ רַבּוֹ תְּפִלִּין אוֹ שֶׁהָיָה רַבּוֹ שְׁלִיחַ צִבּוּר וְקָרְאוֹ לַעֲלוֹת לְקְרוֹת בַּתּוֹרָה אוֹ שֶׁהִשִּׂיאוֹ רַבּוֹ יִשְׂרְאֵלִית, אֵינוֹ מֻתָּר בְּבַת יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁיִּכְתֹּב לוֹ גֵּט שִׁחְרוּר, וְאַף עַל פִּי כֵן חוֹשְׁשִׁין לְקִדּוּשָׁיו. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דַּאֲפִלּוּ לֹא הִשִּׂיאוֹ רַבּוֹ, אֶלָּא שֶׁהוּא נְשָׂאָהּ לִפְנֵי רַבּוֹ, חוֹשְׁשִׁין לְקִדּוּשָׁיו. וְכָל שֶׁכֵּן אִם הוּא נָשָׂא שִׁפְחָתוֹ, דְּחוֹשְׁשִׁין לְקִדּוּשָׁיו (טור):

יג אֵיזֶהוּ מַמְזֵר, זֶה הַבָּא מֵאַחַת מִכָּל הָעֲרָיוֹת, בֵּין בְּחַיָּבֵי מִיתוֹת בֵּין בְּחַיָּבֵי כְּרִיתוּת, חוּץ מֵהַבָּא מֵהַנִּדָּה שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהוּא פָּגוּם אֵינוֹ מַמְזֵר אֲפִלּוּ מִדְּרַבָּנָן:

יד הָאִשָּׁה שֶׁהָיָה בַּעְלָהּ בִּמְדִינַת הַיָּם וְשָׁהָה שָׁם יוֹתֵר מִי״ב חֹדֶשׁ וְיָלְדָה אַחַר י״ב חֹדֶשׁ, הַוָּלָד מַמְזֵר, שֶׁאֵין הַוָּלָד שׁוֹהֶה בְּמֵעֵי אִמּוֹ יוֹתֵר מִי״ב חֹדֶשׁ. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאֵינוֹ בְּחֶזְקַת מַמְזֵר. וְכֵיוָן דִּפְלַגְתָּא הוּא, הֲוֵי סְפֵק מַמְזֵר. הַגָּה: אֲבָל תּוֹךְ י״ב חֹדֶשׁ אֵין לָחוּשׁ, דְּאָמְרִינַן דְּאִשְׁתַּהֵי כָּל כָּךְ בִּמְעֵי אִמּוֹ (כְּעוּבְדָא פֶּרֶק הֶעֱרֵל, וְכָךְ כָּתַב מַהֲרִי״ק). וְדַוְקָא שֶׁלֹּא רָאוּ בָּהּ דָּבָר מְכֹעָר, אֲבָל אִם רָאוּ בָּהּ דָּבָר מְכֹעָר לֹא אָמְרִינַן דְּאִשְׁתַּהֵי כָּל כָּךְ, וַחֲיִשִׁינַן לָהּ (בְּתְשׁוּבַת מַיְמוֹנִי). אִשָּׁה שֶׁנִּתְעַבְּרָה מִבַּעְלָהּ סוֹף סִיָּון, וְיָלְדָה תְּחִלַּת כִּסְלֵו, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בֵּינֵיהֶם רַק חֲמִשָּׁה חֳדָשִׁים לֹא חַיְשִׁינַן לִבְנָהּ לוֹמַר שֶׁהָיְתָה מְעֻבֶּרֶת קֹדֶם לָכֵן, דְּהֶחֳדָשִׁים גּוֹרְמִים (עַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קנ״ו סָעִיף ד׳) וְהָוָה לָהּ בֶּן ז׳ (בְּתְשׁוּבַת ר״י מִינְץ סִימָן ו). וַאֲפִלּוּ הָפִילָה בְּתִשְׁרֵי, וְשָׁמְעָה הַוָּלָד בּוֹכָה, לֹא חַיְשִׁינַן שֶׁהָיְתָה מְעֻבֶּרֶת קֹדֶם לָכֵן, דְּאֶפְשָׁר לוֹ לִבְכּוֹת לַחֲמִשָּׁה חֳדָשִׁים אֶלָּא שֶׁהוּא נֶפֶל וְאֵינוֹ רָאוּי לִהְיוֹת קַיָּם (בְּב״י בְּשֵׁם תְּשׁוּבָה שֶׁכָּךְ הַשִּׁיב הַר״ד דוראן) (הוּבָא בְּסוֹף הַשּׁוּר סִי׳ קע״ח):

טו אֵשֶׁת אִישׁ שֶׁיָּצָא עָלֶיהָ קוֹל שֶׁהָיְתָה מְזַנָּה תַּחַת בַּעְלָהּ, וְהַכֹּל מְרַנְּנִים אַחֲרֶיהָ, אֵין חוֹשְׁשִׁין לְבָנֶיהָ שֶׁמָּא הֵם מַמְזֵרִים, שֶׁרֹב בְּעִילוֹת תּוֹלִים בַּבַּעַל. אֲבָל הִיא בְּעַצְמָהּ, חוֹשְׁשִׁין לָהּ מִשּׁוּם זוֹנָה. וְכֹהֵן חוֹשֵׁשׁ לָהּ מִדִּין תּוֹרָה, וְאִם בַּעְלָהּ כֹּהֵן, חוֹשְׁשִׁין עַל בָּנֶיהָ שֶׁהֵם חֲלָלִים (מהרי״ו סִימָן כ״ד); וְיִשְׂרָאֵל, אִם רוֹצֶה לְהִתְרַחֵק מִן הַכִּעוּר. וְאִם הִיא פְּרוּצָה בְּיוֹתֵר, חוֹשְׁשִׁין אַף לְבָנִים. הַגָּה: וּמִכָּל מָקוֹם הִיא נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר עַל בָּנֶיהָ שֶׁהֵם כְּשֵׁרִים (מהר״מ פַּדְוּואָה סִימָן ל״ג). הָיְתָה פְּרוּצָה כְּשֶׁהָיְתָה פְּנוּיָה אוֹ אֲרוּסָה, וְלֹא הָיְתָה פְּרוּצָה לְאַחַר נִשּׂוּאִין, אַף עַל פִּי שֶׁרָאוּהָ מְנָאֶפֶת פַּעַם אַחַת, בָּנֶיהָ כְּשֵׁרִים (ג״ז שָׁם):

טז הָאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וְנִשֵּׂאת, וַהֲרֵי בַּעְלָהּ קַיָּם, הַוָּלָד מֵהַשֵּׁנִי מַמְזֵר גָּמוּר וּמַמְזֶרֶת בְּמַמְזֶרֶת, וְאִם הָרִאשׁוֹן חָזַר וּבָא עָלֶיהָ קֹדֶם שֶׁגֵּרְשָׁהּ הַשֵּׁנִי, וְיָלְדָה, הוּא מַמְזֵר מִדְּרַבָּנָן, וְאָסוּר בְּמַמְזֶרֶת גְּמוּרָה וּמֻתָּר בְּמַמְזֶרֶת מִדְּרַבָּנָן כַּיּוֹצֵא בּוֹ. אֲבָל אִם זִנְּתָה וְאַחַר כָּךְ בָּא בַּעְלָהּ עָלֶיהָ, אֵין הַוָּלָד מַמְזֵר (מְרַדְכִי סוֹף הַחוֹלִין):

יז מִי שֶׁחָצְיוֹ עֶבֶד וְחָצְיוֹ בֶּן חוֹרִין שֶׁבָּא עַל אֵשֶׁת אִישׁ, הַוָּלָד אֵין לוֹ תַּקָּנָה מִפְּנֵי שֶׁצַּד מַמְזֶרֶת וְצַד כַּשְׁרוּת מְעֹרָבִים בּוֹ. לְפִיכָךְ, אָסוּר אַף בִּשְׁפְחָה, וּבָנָיו כְּמוֹתוֹ לְעוֹלָם:

יח יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּשָׂא מַמְזֶרֶת, אוֹ מַמְזֵר שֶׁנָּשָׂא יִשְׂרְאֵלִית, הַוָּלָד מַמְזֵר לְעוֹלָם:

יט גּוֹי וְעֶבֶד שֶׁבָּאוּ עַל הַמַּמְזֶרֶת, הַוָּלָד מַמְזֵר. וְאִם בָּאוּ עַל בַּת יִשְׂרָאֵל, בֵּין פְּנוּיָה בֵּין אֵשֶׁת אִישׁ, הַוָּלָד כָּשֵׁר, וּפָגוּם לִכְהֻנָּה:

כ מַמְזֵר הַבָּא עַל הַגּוֹיָה, הַוָּלָד גּוֹי. וְאִם נִתְגַּיֵּר, חֲרֵי הוּא כְּיִשְׂרָאֵל. וְאִם בָּא עַל הַשִּׁפְחָה, הַוָּלָד עֶבֶד. נִשְׁתַּחְרֵר, חֲרֵי הוּא בֶּן חוֹרִין. לְפִיכָךְ, מַמְזֵר נוֹשֵׂא לְכַתְּחִלָּה, שִׁפְחָה שֶׁקִּבְּלָה עָלֶיהָ מִצְוֹת, וְטָבְלָה לְשֵׁם עַבְדוּת, לְהַתִּיר בָּנָיו, שֶׁיִּשְׁתַּחְרְרוּ וְיִהְיוּ מַתָּרִים בְּיִשְׂרְאֵלִית:

כא גּוֹי שֶׁבָּא עַל אִמּוֹ וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה בֵּן, וְנִתְגַּיֵּר אוֹתוֹ הַבֵּן, מֻתָּר לָבֹא בַּקָּהָל:

כב גֵּר וְעֶבֶד מְשֻׁחְרָר, מֻתָּרִים בְּמַמְזֶרֶת, וְכֵן מַמְזֵר מֻתָּר בְּגִיּוֹרֶת וּבִמְשֻׁחְרֶרֶת, מִשּׁוּם דְּקָהָל גֵּרִים לֹא אִקְּרֵי קָהָל, וְהַוָּלָד מַמְזֵר. וַאֲפִלּוּ הָיְתָה הוֹרָתוֹ וְלִידָתוֹ בִּקְדֻשָּׁה, כְּגוֹן שֶׁהָיָה אָבִיו גֵּר וְנָשָׂא גִּיּוֹרֶת, אֲפִלּוּ הָכִי מֻתָּר בְּמַמְזֶרֶת, וְדַוְקָא עַד עֲשָׂרָה דּוֹרוֹת, אֲבָל מִכָּאן וְאֵילָךְ אָסוּר, שֶׁכְּבָר נִשְׁתַּכַּע מִמֶּנּוּ שֵׁם גֵּרוּת, וְיָבוֹאוּ לוֹמַר: יִשְׂרָאֵל נוֹשֵׂא מַמְזֶרֶת. וּלְהָרַמְב״ם מֻתָּר בְּמַמְזֶרֶת, וְכֵן בֶּן בֶּן בְּנוֹ, עַד שֶׁיִּשְׁתַּכַּע שֵׁם גֵּרוּתוֹ מִמֶּנּוּ וְלֹא יִוָּדַע שֶׁהוּא גֵּר, וְאַחַר כָּךְ יֵאָסֵר בְּמַמְזֶרֶת. אֶחָד הַגֵּרִים וְאֶחָד הָעֲבָדִים הַמְשֻׁחְרָרִים, דִּין אֶחָד לְכֻלָּם:

כג גֵּר שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל, אוֹ יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּשָׂא גִּיּוֹרֶת, הַוָּלָד יִשְׂרָאֵל לְכָל דָּבָר וְאָסוּר בְּמַמְזֶרֶת:

כד מַמְזֵר נוֹשֵׂא מַמְזֶרֶת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁשְּׁנֵיהֶם וַדָּאִין. אֲבָל אִם הָאֶחָד וַדַּאי וְהַשֵּׁנִי סָפֵק, אוֹ אֲפִלּוּ שְׁנֵיהֶם סָפֵק, אֲסוּרִים זֶה בָּזֶה דְּשֶׁמָּא הָאֶחָד מַמְזֵר וְהַשֵּׁנִי אֵינוֹ מַמְזֵר. וְכֵיצַד סָפֵק מַמְזֵר, כְּגוֹן שֶׁבָּא מִסָּפֵק עֶרְוָה, שֶׁבָּא אָבִיו עַל אִשָּׁה שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה סָפֵק קִדּוּשִׁין, אוֹ שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה סָפֵק גֵּרוּשִׁין:

כה יְבָמָה שֶׁלֹּא שָׁהֲתָה אַחַר בַּעְלָהּ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, וְנִתְיַבְּמָה וְיָלְדָה, סָפֵק בֶּן ט׳ לָרִאשׁוֹן אוֹ בֶּן ז׳ לָאַחֲרוֹן, הַוָּלָד כָּשֵׁר. וְאִם אַחַר כָּךְ חָזַר וּבָא עָלֶיהָ יָבָם וְנִתְעַבְּרָה וְיָלְדָה, הַוָּלָד סָפֵק מַמְזֵר וְאָסוּר בְּמַמְזֶרֶת וּבִבַת יִשְׂרָאֵל:

כו פְּנוּיָה שֶׁנִּתְעַבְּרָה וְיָלְדָה, אִם אֵינָהּ לְפָנֵינוּ לְבָדְקָהּ אוֹ שֶׁהִיא שׁוֹטָה אוֹ אִלֶּמֶת, וַאֲפִלּוּ אִם אוֹמֶרֶת: שֶׁל פְּלוֹנִי הוּא וְאָנוּ מַכִּירִים בְּאוֹתוֹ פְּלוֹנִי שֶׁהוּא מַמְזֵר, אֵין זֶה הַוָּלָד אֶלָּא סָפֵק, אֲפִלּוּ אִם מוֹדֶה אוֹתוֹ פְּלוֹנִי שֶׁנִּבְעֲלָה לוֹ, שֶׁכְּשֵׁם שֶׁזִּנְתָה עִם זֶה כָּךְ זִנְתָה עִם אַחֵר. וְאִם אוֹתוֹ פְּלוֹנִי הוּא כָּשֵׁר, הַוָּלָד כָּשֵׁר. וּמִכָּל מָקוֹם אֵין אָנוּ מַחֲזִיקִים אוֹתוֹ בִּבְנוֹ וַדַּאי לְיוֹרְשׁוֹ, אִם אֵינוֹ מוֹדֶה שֶׁהוּא בְּנוֹ. וַאֲפִלּוּ הָיְתָה מְיֻחֶדֶת לוֹ, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת עָלָיו (ר״ן סוף פ׳ אֵלְמָנָה לְכ״ג). וַאֲפִלּוּ עַד אֶחָד אֵין נֶאֱמָן עָלָיו כְּשֶׁמְּכִחִישׁוֹ. (ג״ז שָׁם). אֲבָל חוֹשְׁשִׁין לְדִבְרֶיהָ וְאָסוּר בִּקְרוֹבוֹת אוֹתוֹ פְּלוֹנִי. הַגָּה: וְדַוְקָא פְּנוּיָה. אֲבָל אִם זְנָתָה תַּחַת הַבַּעַל, אֲפִלּוּ אוֹמֶרֶת: שֶׁל פְּלוֹנִי הוּא, וְהוּא מַמְזֵר, אֵין חוֹשְׁשִׁין לְדִבְרֶיהָ, דְּתוֹלִין רֹב בְּעִילוֹתֶיהָ בַּבַּעַל, וְכֵשֵׁר, וּמֻתָּר בִּקְרוֹבֵי אוֹתוֹ פְּלוֹנִי שֶׁאוֹמֶרֶת עָלָיו (פְּסָקֵי מהרא״י סִימָן ל״ז וְכֵן כָּתַב בְּנֵימִין זְאֵב):

כז אֲרוּסָה שֶׁנִּתְעַבְּרָה וְהִיא בְּבֵית אָבִיהָ, אִם הִיא אוֹמֶרֶת שֶׁמֵּהָאֲרוּס נִתְעַבְּרָה, אִם הוּא מוֹדֶה אוֹ שֶׁאֵינוֹ בְּפָנֵינוּ, הַוָּלָד כָּשֵׁר. וְהֲרֵי בְּנוֹ לְיוֹרְשׁוֹ. וַאֲפִלּוּ אִם הָאֲרוּס אוֹמֵר שֶׁאֵינוֹ זוֹכֵר רַק שֶׁאֵינוֹ מַכְחִישָׁהּ (שָׁם בְּהַר״ן). וְאִם אֵינוֹ מוֹדֶה, אֶלָּא מַכְחִישָׁהּ שֶׁאֵינוֹ מִמֶּנּוּ, הַוָּלָד מַמְזֵר וַדַּאי. וְאִם אֵינָהּ בְּפָנֵינוּ לִשְׁאֹל אוֹתָהּ, אוֹ שֶׁאוֹמֶרֶת: אֵינִי יוֹדַעַת מִמִּי הוּא, הֲוֵי סְפֵק מַמְזֵר. וְהָאִשָּׁה אֵינָהּ בְּחֶזְקַת זוֹנָה, אֶלָּא נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר: לָאָרוּס נִבְעַלְתִּי, אֲפִלּוּ הוּא מַכְחִישָׁהּ. וְהָנֵי מִלֵּי לְעָלְמָא, שֶׁאִם נִשֵּׂאת לְכֹהֵן לֹא תֵּצֵא וְהַוָּלָד מֻמְנוּ כָּשֵׁר, אֲבָל לָאָרוּס גּוּפֵהּ, אֲסוּרָה, דְּהָא שַׁוְיָהּ אַנַּפְשַׁהּ חֲתִיכָא דְּאִסּוּרָא:

כח הָיוּ הָעָם מְרַנְּנִים אַחֲרֶיהָ שֶׁזִּנְתָה עִם אֲרוּסָהּ וְעִם אֲנָשִׁים אֲחֵרִים, אַף עַל פִּי שֶׁבָּא עָלֶיהָ הָאָרוּס בְּבֵית חָמִיו, הַוָּלָד סָפֵק מַמְזֵר, שֶׁכְּשֵׁם שֶׁהִפְקִירָה עַצְמָהּ לָאָרוּס כָּךְ הִפְקִירָה עַצְמָהּ לַאֲחֵרִים. וְאִם נִבְדְּקָה וְאָמְרָה: לָאָרוּס נִבְעַלְתִּי, הַוָּלָד כָּשֵׁר. וְכֵן אִם יָדוּעַ שֶׁהָאָרוּס בָּא עָלֶיהָ, וְלֹא יָצָא קוֹל שֶׁזִּנְתָה מֵאֲחֵרִים (וְכֵן מִשְׁמַע פֶּרֶק אֵלְמָנָה לְכ״ג הֲבִיאוֹ הָרַ״ן סִפ״ק דִּכְתֻבּוֹת וְהַמ״מ בִּפט״ו מֵהִל׳ א״ב):

כט אֵשֶׁת אִישׁ שֶׁאוֹמֶרֶת עַל הָעֻבָּר שֶׁאֵינוֹ מִבַּעְלָהּ, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת לְפָסְלוֹ. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּוְקָא בִּנְשׂוּאָה, שֶׁיֵּשׁ לַבֵּן חֶזְקַת כְּשֵׁרוּת. אֲבָל אֲרוּסָה שֶׁאוֹמֶרֶת עַל בְּנָהּ שֶׁהוּא מַמְזֵר, אַף עַל פִּי שֶׁהָאָרוּס אוֹמֵר שֶׁהוּא שֶׁלּוֹ וְשֶׁלֹּא זָנְתָה יָדוּ מִתּוֹךְ יָדָהּ, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּהַבֵּן הֲוֵי סְפֵק מַמְזֵר, וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהוּא נֶאֱמָן (סִבְּרַת הָרַב דְּבָאנְרוּס מִיָּרֵי דְּבָרִי נ״י פֶּרֶק אֵלְמָנָה בְּנִדּוֹן זֶה שֶׁהֵבִיא ב׳ דְּעוֹת אֵלּוּ). אֲבָל הָאָב שֶׁאוֹמֵר עַל הָעֻבָּר שֶׁהוּא מִמֶּנּוּ, אוֹ עַל אֶחָד מִבָּנָיו שֶׁאֵינוֹ בְּנוֹ, נֶאֱמָן לְפָסְלוֹ וְהוּא מַמְזֵר וַדַּאי. וְאִם יֵשׁ בָּנִים לַבֵּן, אֵינוֹ נֶאֱמָן אַף עַל הַבֵּן. וְאִם הִיא אוֹמֶרֶת: מִגּוֹי אוֹ מֵעֶבֶד נִתְעַבְּרָתִי, הַוָּלָד כָּשֵׁר שֶׁאֵין הַבַּעַל יָכוֹל לְהַכְחִישָׁהּ בַּזֶּה. הַגָּה: וְהָא דְּאָב נֶאֱמָן עַל בְּנוֹ, הַיְנוּ דַּוְקָא שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ חֶזְקַת כְּשֵׁרוּת עַל פִּי הָאָב, אֲבָל הֲוֵי לֵהּ חֶזְקַת כְּשֵׁרוּת עַל פִּי הָאָב שׁוּב (הָאָב) אֵינוֹ נֶאֱמָן עָלָיו רַק בְּסָהֲדֵי (ר״י בְּשֵׁם הָרַמַ״ה). הָאָב שֶׁאָמַר עַל בְּנוֹ שֶׁהוּא מַמְזֵר, וְחָזַר אַחַר כָּךְ וְנָתַן אֲמָתְלָא לִדְבָרָיו לָמָּה דִּבֵּר בְּתִחְלָּה כָּךְ, נֶאֱמָן (מהר״מ מִרוֹטֶנְבּוּרְג). הָא דְּאָב נֶאֱמָן עַל בְּנוֹ הַיְנוּ בְּמִי שֶׁהוּא בְּחֶזְקַת אֲבִיו, כְּגוֹן בְּאִשְׁתּוֹ נְשׂוּאָה, אֲבָל פְּנוּיָה שֶׁאוֹמֶרֶת: זֶהוּ בֶּן פְּלוֹנִי, וְהוּא אוֹמֵר שֶׁמִּמַּמְזֵר נִתְעַבְּרָה, אֵינוֹ נֶאֱמָן לְפָסְלוֹ וְהִיא נֶאֱמֶנֶת עָלָיו לְהַכְשִׁירוֹ (ת״ה סִימָן רס״ז):

ל הָאוֹמֵר עַל עַצְמוֹ שֶׁהוּא מַמְזֵר, נֶאֱמָן לֶאֱסֹר עַצְמוֹ בִּבַת יִשְׂרָאֵל וְאָסוּר בְּמַמְזֶרֶת עַד שֶׁיִּוָּדַע וַדַּאי שֶׁהוּא מַמְזֵר, וּבְנוֹ כְּמוֹתוֹ. וְאִם יֵשׁ לוֹ בְּנֵי בָּנִים, אֵינוֹ נֶאֱמָן לִפְסֹל אֶלָּא לְעַצְמוֹ:

לא אֲסוּפִי שֶׁנֶּאֱסַף מֵהַשּׁוּק הֲוֵי סְפֵק מַמְזֵר, וּכְגוֹן שֶׁאֵין הוֹכָחָה שֶׁלֹּא הֻשְׁלַךְ לְשֵׁם מִיתָה. אֲבָל אִם יֵשׁ הוֹכָחָה שֶׁלֹּא הֻשְׁלַךְ לְשֵׁם מִיתָה; בֵּין שֶׁיֵּשׁ הוֹכָחָה בְּגוּפוֹ, כְּגוֹן שֶׁהוּא מָהוּל אוֹ שֶׁאֵיבָרָיו מְתֻקָּנִים וּמְיֻשָּׁרִים כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂים לְנְעָרִים, אוֹ שֶׁהוּא מָשׁוּחַ בְּשֶׁמֶן, אוֹ שֶׁשָּׂמוּ לוֹ כְּחֹל בְּעֵינָיו, אוֹ תָּלוּ לוֹ קֶמַע; בֵּין

שֶׁיֵּשׁ הוֹכָחָה בַּמָּקוֹם, כְּגוֹן שֶׁנִּמְצָא בְּמָקוֹם שֶׁרַבִּים מְצוּיִים שָׁם, אוֹ שֶׁתָּלוּי בְּאֵילֶן בְּמָקוֹם שֶׁאֵין הַחַיָּה מַגַּעַת שָׁם וְהָיָה סָמוּךְ לָעִיר, אוֹ שֶׁנִּמְצָא בְּבֵית הַכְּנֶסֶת הַסָּמוּךְ, אוֹ בְּצִדֵּי רְשׁוּת הָרַבִּים; אֵין בּוֹ מִשּׁוּם אָסוּפִי, כֵּיוָן שֶׁחוֹשְׁשִׁין עָלָיו לְשָׁמְרוֹ, וְלֹא הֻשְׁלַךְ שָׁם אֶלָּא מִשּׁוּם רָעָבוֹן:

לב הַוָּלָד שֶׁהָיָה מֻשְׁלָךְ בַּדֶּרֶךְ, וּבָא אֶחָד וְאָמַר: בְּנִי הוּא וַאֲנִי הִשְׁלַכְתִּיו, נֶאֱמָן. וְכֵן אִמּוֹ נֶאֱמֶנֶת. נֶאֱסַף מִן הַשּׁוּק, וּבָאוּ אָבִיו וְאִמּוֹ וְאָמְרוּ: בְּנֵנוּ הוּא, אֵין נֶאֱמָנִים הוֹאִיל וְיָצָא עָלָיו שֵׁם אָסוּפִי. וּבִשְׁנֵי רָעָבוֹן נֶאֱמָנִים, שֶׁמִּפְּנֵי הָרָעָב הִשְׁלִיכוּהוּ וְהֵם רוֹצִים שֶׁיַּזּוּנוּ אוֹתוֹ אֲחֵרִים וּלְפִיכָךְ שָׁתְקוּ עַד שֶׁנֶּאֱסַף:

לג הָאֲסוּפִי שֶׁנִּמְצָא בְּעִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כּוּתִים וְיִשְׂרְאֵל, בֵּין שֶׁהוּא רֹב כּוּתִים אוֹ רֹב יִשְׂרְאֵל, חֲרֵי זֶה סְפֵק כּוּתִי לְעִנְיַן יוֹחֲסִין כִּשְׁאָר אֲסוּפִים הַנִּמְצָאִים בְּעָרֵי יִשְׂרְאֵל, שֶׁאֵין הַטְּבִילָה מוֹעֶלֶת אֶלָּא לְהוֹצִיאוֹ מִידֵי כּוּתִי:

לד אִם לֹא טָבַל וְלֹא הִטְבִּילוּהוּ בֵּית דִּין, הָיָה רֹב הָעִיר כּוּתִים, מֻתָּר לְהַאֲכִילוֹ נְבֵלוֹת. הָיָה רֻבָּן יִשְׂרְאֵל, מַחֲזִירִים לוֹ אֲבֵדָתוֹ כְּיִשְׂרְאֵל. מֻחֲזָקָה עַל מֻחֲזָקָה, מִצְוָה לְהַחֲיוֹתוֹ פָּרוּשׁ, לְפַרְנְסוֹ כְּיִשְׂרְאֵל, וּמְפַקְּחִין עָלָיו אֶת הַגַּל בְּשַׁבָּת, וַחֲרֵי הוּא לְעִנְיַן נְזָקִין כְּכָל סָפֵק מָמוֹן הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ בְּרֹב כּוּתִים, מְפַקְּחִים עָלָיו הַגַּל בְּשַׁבָּת וְאֵין מְצַוִּין לְהַחֲיוֹתוֹ אֶלָּא בְּרֹב יִשְׂרְאֵל (טוּר):

לה נָשִׁים שֶׁיָּלְדוּ בְּבֵית אֶחָד, אֵשֶׁת כֹּהֵן וְלֵוִי וְיִשְׂרְאֵל וּמַמְזֵר, נֶאֱמֶנֶת הַחַיָּה לוֹמַר: זֶה הַבֵּן כֹּהֵן הוּא, אוֹ לֵוִי, אוֹ מַמְזֵר, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הֻחְזַק וְאֵין אָנוּ יוֹדְעִים יְחוּסָם. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁהֻחְזְקָה נֶאֱמֶנֶת וְלֹא עֹרְעֵר עָלֶיהָ אָדָם; אֲבָל אִם עֹרְעֵר עָלֶיהָ אֲפִלּוּ אֶחָד, וְאָמַר: בְּשֶׁקָּר מְעִידָה, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת וַחֲרֵי הַבֵּן בְּחֶזְקַת כָּשֵׁר וְאֵין לוֹ יְחוּס:

לו הַסְּפֵקוֹת, כְּגוֹן שְׁתוּקִי וַאֲסוּפִי, אָסוּר לָבֹא זֶה עִם זֶה, וְאִם נִשְּׂאוּ לֹא יְקֵימוּ אֶלָּא יוֹצִיאוּ בְּגֵט, וְהַוָּלָד סָפֵק כַּאֲבוֹתָיו. וְאֵין לִסְפֵקוֹת אֵלּוּ תַּקָּנָה, אֶלָּא שֶׁיִּשָּׂאוּ מֵהַגֵּרִים, וְהַוָּלָד הוֹלֵךְ אַחַר הַפָּגוּם. כֵּיצַד, שְׁתוּקִי אוֹ אֲסוּפִי שֶׁנִּשְּׂאוּ גִּיּוֹרֶת אוֹ מְשֻׁחְרֶרֶת, אוֹ גֵּר וּמְשֻׁחְרֶרֶת שֶׁנִּשָּׂא שְׁתוּקִי אוֹ אֲסוּפִית, הַוָּלָד שְׁתוּקִי אוֹ אֲסוּפִי:

לז כָּל מְדִינָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שִׁפְחָה אוֹ כּוּתִית שֶׁרְאוּיָה לְיַלֵּד, הוֹאִיל וְהָאֲסוּפִי הַנִּמְצָא בָּהּ, סְפֵק כּוּתִי אוֹ עֶבֶד, כְּשֶׁיִּשָּׂא גִּיּוֹרֶת חֲרֵי זוֹ סְפֵק אֵשֶׁת אִישׁ. וְכֵן הַשְׁתוּקִי שֶׁנָּשָׂא אִשָּׁה שֶׁאָפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה עֶרְוָה לוֹ, חֲרֵי הִיא בִּסְפֵק אֵשֶׁת אִישׁ, שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בַּעֲרָיוֹת. וְאֵיזוֹ אִשָּׁה שֶׁאָפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה עֶרְוָה עָלָיו, כָּל אִשָּׁה שֶׁאָבִיהָ אוֹ אָחִיהָ קָרֵם כְּשֶׁנִּתְעַבְּרָה אִמּוֹ, וְכָל אִשָּׁה שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה אוֹ נִתְאַלְמְנָה, שֶׁמָּא הִיא אֵשֶׁת אָבִיו אוֹ אֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו. הַגָּה: הַקָּרָאִים אָסוּר לְהִתְחַתֵּן בָּהֶם, וְכֻלָּם הֵם סְפֵק מַמְזֵרִים, וְאֵין מְקַבְּלִים אוֹתָם אִם רוֹצִים לַחֲזֹר (ב״י מִצָּא כָּתוּב בְּתְשׁוּבַת ר׳ שִׁמְשׁוֹן). אֲבָל הָאֲנוּסִים הַחוֹזְרִים לְדַת יִשְׂרָאֵל, נִרְאֶה לִי שֶׁמֻּתָּר לְהִתְחַתֵּן בָּהֶם כְּמוֹ בְּשְׁאָר גֵּרִים (הַנ״ל):

סימן ה

א פְּצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה אֲסוּרִים לְשָׁא יִשְׂרְאֵלִית וּמַתָּרִים בְּגִיּוֹרֶת וּמְשֻׁחְרֶרֶת. וַאֲפִלּוּ כֹּהֵן שֶׁהוּא פְּצוּעַ דַּכָּא מֻתָּר לְשָׁא גִּיּוֹרֶת וּמְשֻׁחְרֶרֶת, לְפִי שֶׁאֵינוֹ בְּקֻדֶּשָׁתוֹ. וַאֲפִלּוּ נְתִינָה אוֹ אַחַד מֵהַסְּפֵקוֹת מֻתֶּרֶת לוֹ, הוֹאִיל וּפְצוּעַ דַּכָּא אָסוּר לָבֹא בַּקָּהָל לֹא גָּזְרוּ בּוֹ עַל הַנְּתִינִים וְלֹא עַל הַסְּפֵקוֹת. אֲבָל אָסוּר בְּמַמְזֶרֶת וַדַּאִית, שֶׁחֲרֵי אֲסוּרָה מִן הַתּוֹרָה. וְיֵשׁ מַתִּירִים אֲפִלּוּ בְּמַמְזֶרֶת (טוּר וְהָרַאֲ״ד וְהָרַשְׁבָּ״א):

ב אֵיזֶהוּ פְּצוּעַ דַּכָּא, כָּל שֶׁנִּפְצְעוּ הַבֵּיצִים שֶׁלּוֹ. וּכְרוּת שָׁפְכָה, כָּל שֶׁנִּכְרַת הַגִּיד שֶׁלּוֹ. וּבִשְׁלֹשָׁה אֲבָרִים אָפְשָׁר שֶׁיִּפָּסֵל הַזָּכָר: בַּגִּיד, וּבַבֵּיצִים, וּבַשְּׁבִילִים שֶׁבָּהֶם נִתְבַּשֵּׁל שִׁכְבַת זֶרַע, וְהֵם הַנִּקְרָאִים חוּטֵי בֵּיצִים. וְכֵיוָן שֶׁנִּפְצַע אֶחָד מִשְּׁלֹשָׁה אֲבָרִים אֵלּוּ אוֹ נִכְרַת אוֹ נָדַךְ, חֲרֵי זֶה פָּסוּל. כֵּיצַד, נִפְצַע הַגִּיד אוֹ נָדַךְ, אוֹ שֶׁנִּכְרְתָה הָעֲטָרָה אוֹ לְמַעְלָה מֵהָעֲטָרָה, פָּסוּל. וְאִם נִכְרַת מֵרֹאשׁ הָעֲטָרָה וְנִשְׁתַּיֵּר מִמֶּנָּה אֲפִלּוּ כְּחוּט הַשַּׂעָרָה מֻקָּף לְכָל הַגִּיד, כָּשֵׁר:

ג נָחְתַּךְ מֵהַגִּיד לְמַעְלָה מֵעֲטָרָה בְּשִׁפּוּעַ כְּקוֹלְמוּס, כָּשֵׁר. כְּמַרְזֵב, שֶׁנִּטַּל חֲלָלוֹ שֶׁל גִּיד וְנִשְׁאֲרוּ הַדְּפָנוֹת, לִרְשׁ״י וְהָרֹא״שׁ, פָּסוּל. לְהָרַמְבַּ״ם כָּשֵׁר:

ד נִקַּב לְמַטָּה מֵהָעֲטָרָה, כָּשֵׁר. נִקְּבָה עֲטָרָה עַצְמָהּ, אִם כְּשֶׁיִּרְאֶה קָרֵי תֵּצֵא שִׁכְבַת זֶרַע מֵהַנָּקָב, פָּסוּל. וְאִם נִסְתַּם הַנָּקָב, חָזַר לְהֶכְשֵׁרוֹ:

ה נִקַּב לְמַטָּה מֵעֲטָרָה בְּעִנְיָן שֶׁנִּנְגְּדוּ לְמַעְלָה בְּתוֹךְ הָעֲטָרָה, פָּסוּל, שֶׁהָעֲטָרָה כְּלָהּ מְעֻכֶּבֶת:

ו נִסְתַּם שְׁבִיל שִׁכְבַת זֶרַע וְחָזַר לִרְאוֹת שִׁכְבַת זֶרַע בַּשְּׁבִיל שֶׁמַּשְׁתִּין בּוֹ, חֲרֵי זֶה פָּסוּל:

ז נִכְרְתוּ הַבֵּיצִים אוֹ אַחַת מֵהֶם, אוֹ שֶׁנִּפְצְעָה אַחַת מֵהֶם, אוֹ שֶׁנִּדּוֹכָה אַחַת מֵהֶן, אוֹ שֶׁחָסְרָה, אוֹ שֶׁנִּקְּבָה נִקַּב מְכֻלָּשׁ (ב״י בְּשֵׁם נ״י בְּשֵׁם תוֹס׳ פ׳ הֶעָרֵל), חֲרֵי זֶה פָּסוּל. הַגָּה: וְכֵן עִקָּר. וּדְלֹא כְּיֵשׁ מַתִּירִים בַּעַל בֵּיצָה אַחַת אִם הָיְתָה אוֹתָהּ שֶׁנִּטְלָה שִׁלְּמָה כְּשֶׁנִּטְלָה וְנִשְׁאֲרָה שֶׁל יָמִין (הֵיא סְבָרַת ר״ת). אֲמְנָם רְאִיתִי מְקִלִּין כַּפָּבְרָא הָאַחֲרוֹנָה, אֲבָל טוֹב לָחוּשׁ בְּאִסּוּר דְּאוֹרָיְתָא לְדִבְרֵי הַמַּחֲמִירִים וְהֵם רֹב מִנְיָן וְרֹב בִּנְיָן:

ח נִכְרְתוּ חוּטֵי בֵּיצִים אוֹ אַחַת מֵהֶן, אוֹ שֶׁנִּדַּךְ אוֹ נִפְצַע, הֲרֵי זֶה פָּסוּל׃

ט נִקַּב חוּט מֵחוּטֵי בֵּיצִים לִשְׁבִיל מֵי רַגְלַיִם, וַהֲרֵי הוּא מֻטִּיל מַיִם מִשְּׁבִיל שִׁכְבַת זֶרַע, הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר׃

י כָּל פְּסוּל שֶׁאָמְרוּ בְּעִנְיַן זֶה, כְּשֶׁלֹּא הָיָה בִּידֵי שָׁמַיִם, כְּגוֹן שֶׁכָּרְתוֹ אָדָם אוֹ הִכָּהוּ קוֹץ וְכַיּוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ. אֲבָל אִם נוֹלַד כְּרוּת שָׁפְכָה אוֹ פְּצוּעַ דַּכָּא, אוֹ שֶׁנּוֹלַד בְּלֹא בֵּיצִים, אוֹ שֶׁחָלָה מֵחֲמַת גּוּפוֹ וּבָטְלוּ מִמֶּנּוּ אֵבָרִים אֵלּוּ, אוֹ שֶׁנּוֹלַד בָּהֶם שְׁחִין וְהִמְסָה אוֹתוֹ אוֹ כָּרָתָן, הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר לָבֹא בְּקָהָל; שֶׁכָּל אֵלּוּ בִּידֵי שָׁמַיִם, לְהָרַמְבַּ״ם. אֲבָל לְרַשִׁ״י וְהָרֹא״שׁ לֹא מִקְרֵי בִּידֵי שָׁמַיִם אֶלָּא עַל יְדֵי רְעָמִים וּבָרָד אוֹ מִמְּעֵי אִמּוֹ, אֲבָל עַל יְדֵי חֹלִי חֲשִׁיב בִּידֵי אָדָם וּפָסוּל, וְכָתַב הָרֹא״שׁ דְּהָכִי מַשְׁמַע בַּיְרוּשַׁלְמִי׃

יא אָסוּר לְהַפְסִיד אֶבְרֵי הַזֶּרַע, בֵּין בְּאָדָם בֵּין בִּבְהֵמָה חַיָּה וָעוֹף, אֶחָד טְמֵאִים וְאֶחָד טְהוֹרִים, בֵּין בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בֵּין בְּחוּץ לָאָרֶץ. וְכָל הַמְסָרֵס לוֹקֶה מִן הַתּוֹרָה בְּכָל מָקוֹם. וַאֲפִלּוּ מְסָרֵס אַחַר מְסָרֵס לוֹקֶה. כֵּיצַד, הֲרֵי שָׁבָא אֶחָד וְכָרַת הַגִּיד, וּבָא אַחֵר וְכָרַת אֶת הַבֵּיצִים אוֹ נִתְקָן, וּבָא אַחֵר וְכָרַת חוּטֵי בֵּיצִים; אוֹ שָׁבָא אֶחָד וּמָעַךְ אֶת הַגִּיד, וּבָא אַחֵר וְנִתְקוֹ, וּבָא אַחֵר וּכְרָתוֹ; כֻּלָּם לוֹקִים, וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא סֵרֵס אַחֲרוֹן אֶלָּא מְסֹרָס, בֵּין בְּאָדָם בֵּין בִּבְהֵמָה חַיָּה וָעוֹף. וְהַמְסָרֵס אֶת הַנְּקֵבָה, בֵּין בְּאָדָם בֵּין בִּשְׁאָר מִינִים, פָּטוּר [וַאֲבָל אָסוּר]׃

יב הַמַּשִּׁקֶה כּוֹס שֶׁל עִקָּרִין לְאָדָם אוֹ לִשְׁאָר בַּעֲלֵי חַיִּים כְּדֵי לְסָרְסוֹ, הֲרֵי זֶה אָסוּר, וְאֵין לוֹקִין עָלָיו. וְאִשָּׁה מֻתֶּרֶת לִשְׁתּוֹת עִקָּרִין כְּדֵי לְסָרְסָהּ עַד שֶׁלֹּא תֵּלַד׃

יג הֲרֵי שֶׁכָּפָה אֶת הָאָדָם וְשָׂמָה בּוֹ כֶּלֶב אוֹ שְׁאָר חַיּוֹת עַד שֶׁעָשָׂאוּהוּ כְּרוּת שָׁפְכָה, אוֹ שֶׁהוֹשִׁיבוֹ בְּמַיִם אוֹ בְּשֶׁלֶג עַד שֶׁיִּבָּטֵל מִמֶּנּוּ אֶבְרֵי תַּשְׁמִישׁ, אֵינוֹ לוֹקֶה עַד שֶׁיְּסָרֵס בְּיָדוֹ. וְרָאוּי לְהַכּוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת. הַגָּה: אֲבָל מַתָּר לִטֹּל כַּרְבָּלְתּוֹ שֶׁל תַּרְנְגוֹל, אַף עַל גַּב דְּמִסְתָּרֵס עַל יְדֵי זֶה, וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה, דְּלֹא עָבִיד כְּלוּם בְּאֶבְרֵי הַזֶּרַע (בְּהַגָּהוֹת אַלְפָסִי פ׳ בְּמֶה בְּהֵמָה)׃

יד אָסוּר לוֹמַר לְכוּתִי לְסָרֵס בְּהֵמָה שֶׁלָּנוּ. וְאִם לְקָחָהּ הוּא מֵעַצְמוֹ וְסֵרְסָהּ, מֻתָּר. וְאִם הֶעֱרִים יִשְׂרָאֵל בְּדָבָר זֶה, קוֹנְסִין אוֹתוֹ, וַאֲפִלּוּ לֹא הֶעֱרִים, וְהֶגְיוֹ מַכִּירוֹ וּמְכַוֵּן לְטוֹבָתוֹ, וּמוֹכֶרֶן לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר, וַאֲפִלּוּ לִבְנוֹ גָּדוֹל מֻתָּר לְמָכְרָהּ, אֲבָל לִבְנוֹ קָטָן אֵינָהּ מוֹכֶרֶת וְלֹא נוֹתָנָהּ לוֹ. הַגָּה: וּמֻתָּר לָתֵת בְּהֵמָה לְגוֹי לְמַחֲצִית שָׂכָר, אַף עַל פִּי שֶׁהַכּוּתִי בְּרוֹאֵי יְסָרֶנָּהּ (הַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי פט״ז מֵהִלְכוֹת א״ב), דְּגוֹי אַדַּעְתָּא דְּנַפְשֵׁהּ קָא עָבִיד (בֵּית יוֹסֵף). וּמֻתָּר לְמָכֹר לְכוּתִים בְּהֵמוֹת וְתַרְנְגוֹלִים, אַף עַל גַּב דִּבְרוֹאֵי הַכּוּתִי קוֹנֶה אוֹתָם לְסָרְסָם. (וְיֵשׁ אוֹסְרִים תִּמְצָא מְבֹאָר בְּתִרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִ׳ רצ״ד) וּמִיהוּ, אִם אֵין הַכּוּתִי הַקּוֹנֶה מְסָרְסָם בְּעַצְמוֹ, רַק נוֹתְנוֹ לְכוּתִי אַחֵר לְסָרֵס, לְכַלֵּי עֶלְמָא שָׁרֵי (ג״ז שָׁם). כָּל דָּבָר הַצָּרִיךְ לִרְפוּאָה אוֹ לִשְׁאָר דְּבָרִים, לֵית בֵּהּ מִשּׁוּם אִסּוּר צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים (אִסּוּר וְהֶתֵּר הָאָרֹךְ סִימָן נ״ט). וְלָכֵן מַתָּר לִמְרֹט נוֹצוֹת מֵאֲוָזוֹת חַיּוֹת, וְלֵיכָא לְמֵיחַשׁ מִשּׁוּם צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים (מהרא״י סִ׳ ק״ח). וּמִכָּל מָקוֹם הָעוֹלָם נִמְנָעִים דְּהָוֵי אַכְזָרִיּוּת׃

סימן ו

א כֹּהֵן אָסוּר מִן הַתּוֹרָה בִּגְרוּשָׁה זוֹנָה וַחֲלָלָה, וְאָסוּר בַּחֲלוּצָה מִדְּרַבָּנָן. לְפִיכָךְ, אִם עָבַר וְנָשָׂא סְפֵק חֲלוּצָה, אֵין צָרִיךְ לְהוֹצִיא. אֲבָל גְּרוּשָׁה, אֲפִלּוּ אֵינָהּ אֶלָּא סְפֵק גְּרוּשָׁה, צָרִיךְ לְהוֹצִיא, בֵּין שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה מִן הָאֵרוּסִין בֵּין שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה מִן הַנִּשּׂוּאִין. וַאֲפִלּוּ רֵיחַ גֵּט פּוֹסֵל בִּכְהֻנָּה וְכוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא. וְהֵיכִי דָּמֵי רֵיחַ גֵּט, כְּגוֹן שֶׁאָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְגֹרֶשֶׁת מִמֶּנִּי וְאֵי אַתְּ מֻתֶּרֶת לְכָל אָדָם, וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֻתְּרָה בְּזֶה הַגֵּט, נִפְסָלָה לִכְהֻנָּה. וַאֲפִלּוּ לֹא נִתְגָּרְשָׁה רַק מִשּׁוּם קוֹל קִדּוּשִׁין בְּעָלְמָא, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא בָּרוּר שֶׁאֵין מַמָּשׁ בְּאוֹתָן קִדּוּשִׁין וְאֵין נוֹתְנִין גֵּט רַק מִכֹּחַ חֲמָרָא בְּעָלְמָא, אֲפִלּוּ הָכִי פְּסוּלָה לִכְהֻנָּה (תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א סִימָן תק״נ). אֲבָל אִם נָתַן לָהּ גֵּט עַל תְּנַאי וְלֹא נִתְקַיְּמוּ הַתְּנַאי, אֵינוֹ כְּלוּם וְאֵינוֹ פּוֹסֵל. וְרַשַּׁאי הַכֹּהֵן לְכַתְּחִלָּה לִגְרֹשׁ עַל תְּנַאי׃

ב קְטַנָּה שֶׁמְּאֻנָּה בְּבַעְלָהּ, מֻתֶּרֶת לְכֹהֵן. וְאִם נָתַן לָהּ גֵּט, אֲסוּרָה. וְאִם אַחֵר שֶׁנָּתַן לָהּ גֵּט הֶחֱזִירָהּ וּמְאָנָה בּוֹ, מֻתֶּרֶת לְכֹהֵן, שֶׁהַמֵּאוֹן מְבַטֵּל הַגֵּט. וְאִם אַחֵר שֶׁגֵּרְשָׁהּ נִשֵּׂאת לְאַחֵר וּמֵאָנָה בּוֹ, יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁמֻּתֶּרֶת לְכֹהֵן׃

ג יָצָא קוֹל: פְּלוֹנִי כֹּהֵן גֵּרַשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וַהֲרֵי הִיא יוֹשֶׁבֶת תַּחְתָּיו, אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ, דִּלְקָלָא דִּלְבָתַר נְשׂוּאִין אוֹ דְּבָתַר אֵרוּסִין לֹא חַיְשִׁינַן. וְאִם מֵת, וְנִשֵּׂאת לְכֹהֵן אַחֵר, תֵּצֵא׃

ד יָצָא קוֹל: פְּלוֹנִי כֹּהֵן כָּתַב גֵּט לְאִשְׁתּוֹ, אִם קוֹרִין בְּאוֹתוֹ מָקוֹם לְנְתִינַת הַגֵּט כְּתִיבָה, אַף עַל גַּב דִּלְכְתִיבָה לְחוּדָהּ נַמִּי קָרוּ כְּתִיבָה, הֲוֵי כְּאִלּוּ יָצָא הַקּוֹל: פְּלוֹנִי גֵּרַשׁ אִשְׁתּוֹ, וְאִם אֵין קוֹרִין לְנְתִינַת הַגֵּט כְּתִיבָה, אֵין חוֹשְׁשִׁין׃

ה יָצָא קוֹל עַל אִשָּׁה שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה וְנִתְגָּרְשָׁה, חוֹשְׁשִׁין לַקּוֹל לְאָסְרָהּ לְכֹהֵן. וְדַוְקָא שֶׁיָּצָא הַקּוֹל בִּלֹּא אֲמַתְלָאָה, אֲבָל אִם יָצָא עִם אֲמַתְלָאָה, כְּגוֹן שֶׁיָּצָא הַקּוֹל שֶׁקִּדְּשָׁהּ אוֹ גֵּרְשָׁהּ עַל תְּנַאי, אוֹ שֶׁזָּרַק לָהּ קִדּוּשִׁין אוֹ הַגֵּט סָפֵק קָרוֹב לוֹ סָפֵק קָרוֹב לָהּ, אֵין חוֹשְׁשִׁין לַקּוֹל. וְאִם יֵשׁ אֲמַתְלָאָה בַּגֵּרוּשִׁין וְלֹא בַּקִּדּוּשִׁין, חוֹשְׁשִׁין לְקוֹל הַקִּדּוּשִׁין לְאָסְרָהּ לְעָלְמָא וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לְקוֹל הַגֵּרוּשִׁין לְאָסְרָהּ לְכֹהֵן. וְדַוְקָא שֶׁיָּצָא הָאֲמַתְלָאָה עִם הַקּוֹל מִיָּד אֲבָל אִם יָצָא הַקּוֹל בָּרוּר,

וּלְאַחַר זְמַן יָצָא הָאֲמַתְלָאָה, אֵינָהּ מְבַטֶּלֶת הַקּוֹל. וְאִם אַחַר כָּךְ נִתְבָּרֵר שֶׁהָיָה הַקּוֹל שֶׁקֶר, אֲפִלּוּ לֹא הָיָה שָׁם אֲמַתְלָאָה, מְבַטְּלִין אוֹתוֹ. וְכָל קוֹל שֶׁלֹּא הֶחְזַק בְּבֵית דִּין, אֵינוֹ קוֹל לָחוּשׁ לוֹ. וְע״ל סִ׳ מ״ו. יָצָא עָלֶיהָ קוֹל חֲלוּצָה, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא חֲיִשִׁינַן׃

ו כֹּהֵן שֶׁנָּשָׂא אַחַת מֵהַפְּסוּלוֹת, מַחֲרִימִין אוֹתָם, וּמַחֲרִימִין כָּל הַנּוֹשֵׂא וְנוֹתֵן עִמָּהֶן, וְכֵיוֹצֵא בְּחֻמְרוֹת אֵלּוּ, עַד שֶׁיִּגָּרְשֶׁנָּה׃

ז כֹּהֵן שֶׁגֵּרֵשׁ אִשְׁתּוֹ, לֹא תָּדוּר עִמּוֹ בְּמָבוֹי. וְאִם הָיוּ דָּרִים בִּשְׁכִירוּת אוֹ בְּחָצֵר שֶׁל שְׁנֵיהֶם, הֵיא נִדְחֵית מִפָּנָיו. וְאִם הֶחָצֵר שֶׁלָּהּ, הוּא נִדְחֶה מִפָּנֶיהָ. וְיִתְבָּאֲרוּ דְּבָרִים אֵלּוּ בְּסִימָן קי״ט׃

ח אֵיזוּ הִיא זוֹנָה, כָּל שֶׁאֵינָהּ בַּת יִשְׂרָאֵל, אוֹ בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּבְעֶלֶת לְאָדָם שֶׁהִיא אֲסוּרָה לִנָּשֵׂא לוֹ אִסּוּר הַשָּׁוֶה לַכֹּל, אוֹ שֶׁנִּבְעֶלָה לְחָלָל אַף עַל פִּי שֶׁהִיא מֻתֶּרֶת לִנָּשֵׂא לוֹ. לְפִיכָךְ, הַנִּרְבַּעַת לִבְהֵמָה, אַף עַל פִּי שֶׁהִיא בִּסְקִילָה, לֹא נַעֲשֵׂית זוֹנָה וְלֹא נִפְסְלָה לִכְהֻנָּה, שֶׁהֲרֵי לֹא נִבְעֲלָה לְאָדָם. הַבָּא עַל הַנִּדָּה, אַף עַל פִּי שֶׁהִיא בְּכָרֵת, לֹא נַעֲשֵׂית זוֹנָה וְלֹא נִפְסְלָה לִכְהֻנָּה, שֶׁהֲרֵי אֵינָהּ אֲסוּרָה לִנָּשֵׂא לוֹ. וְכֵן הַבָּא עַל הַפְּנוּיָה, אֲפִלּוּ הָיְתָה קְדֵשָׁה שֶׁהִפְקִירָהּ עַצְמָהּ שֶׁהִיא בְּמַלְקוּת, לֹא נַעֲשֵׂית זוֹנָה וְלֹא נִפְסְלָה מֵהַכְּהֻנָּה, שֶׁהֲרֵי אֵינָהּ אֲסוּרָה לִנָּשֵׂא לוֹ. אֲבָל הַנִּבְעֶלֶת לְאֶחָד מֵאִסּוּרֵי לָאוִין הַשָּׁווִין בַּכֹּל וְאֵינָם מְיֻחָדִים בַּכֹּהֲנִים אוֹ מֵאִסּוּרֵי עֲשֵׂה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר לְמִי שֶׁהִיא אֲסוּרָה לוֹ מִשּׁוּם עֶרְוָה, אוֹ לְכוּתִי וְעֶבֶד, הוֹאִיל וְהִיא אֲסוּרָה לִנָּשֵׂא לוֹ הֲרֵי זוֹ זוֹנָה. וְכֵן הַגִּיּוֹרֶת וְהַמְשֻׁחְרֶרֶת, אֲפִלּוּ נִתְגַּיְּרָה וְנִשְׁתַּחְרְרָה פְּחוּתָה מִבַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים, הוֹאִיל וְאֵינָהּ בַּת יִשְׂרָאֵל הֲרֵי זוֹ זוֹנָה וַאֲסוּרָה לְכֹהֵן. וְכֵן יְבָמָה שֶׁבָּא עָלֶיהָ זָר, עֲשָׂאָהּ זוֹנָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהַבָּא עַל חַיְבֵי עֲשֵׂה אוֹ עַל חַיְבֵי לָאוִין, אֲפִלּוּ חַיְבֵי לָאוִין דִּשְׁאֵר, לֹא עֲשָׂאָהּ זוֹנָה, חוּץ מֵהַבָּא עַל הַיְבָמָה׃

ט כָּל הַנִּבְעֶלֶת לְאָדָם שֶׁעוֹשָׂה אוֹתָהּ זוֹנָה, בֵּין בְּאֹנֶס בֵּין בְּרָצוֹן בֵּין בְּזִדּוֹן בֵּין בִּשְׁוֹגֵג, בֵּין כְּדַרְכָּהּ בֵּין שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ, מִשֶּׁהֶעֱרָה בָּהּ נִפְסְלָה מִשּׁוּם זוֹנָה. וּבִלְבַד שֶׁתִּהְיֶה בַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, וְיִהְיֶה הַבּוֹעֵל בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד וְמַעְלָה׃

י אֵשֶׁת כֹּהֵן שֶׁנִּבְעֲלָה, אֲפִלּוּ בְּאֹנֶס, אֲסוּרָה לוֹ׃

יא אֵשֶׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱנְסָה, אַף עַל פִּי שֶׁמֻּתֶּרֶת לְבַעְלָהּ, אֲסוּרָה לְכְהֻנָּה׃

יב אֵשֶׁת כֹּהֵן שֶׁאוֹמֶרֶת לְבַעְלָהּ: נֶאֱנַסְתִּי אוֹ שָׁגַגְתִּי וּבָא עָלַי אַחֵר, אוֹ שֶׁבָּא עֵד אֶחָד וְהֵעִיד לוֹ עָלֶיהָ שֶׁזִּנְּתָה, בֵּין בְּאֹנֶס בֵּין בִּרְצוֹן, אֵינָהּ אֲסוּרָה עָלָיו, שֶׁמָּא עִיֵּנְיָהּ נָתְנָה בְּאַחֵר. וְאִם הִיא נֶאֱמֶנֶת לוֹ אוֹ הָעֵד נֶאֱמָן לוֹ, וְסָמַךְ דַּעְתּוֹ לִדְבָרֶיהָ, הֲרֵי זֶה יוֹצִיא כְּדֵי לָצֵאת יְדֵי סָפֵק. וְע״ל סִימָן קט״ו ס״ז וְסִימָן קע״ז׃

יג אֵשֶׁת כֹּהֵן שֶׁאָמְרָה לְבַעְלָהּ: נֶאֱנַסְתִּי, אַף עַל פִּי שֶׁהִיא מֻתֶּרֶת לְבַעְלָהּ כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, הֲרֵי הִיא אֲסוּרָה לְכָל כֹּהֵן שֶׁבָּעוֹלָם אַחַר שֶׁעֵימּוּת בַּעְלָהּ, שֶׁהֲרֵי הוֹדֵית שֶׁהִיא זוֹנָה, שֶׁאָסְרָה עַצְמָהּ וְנַעֲשֵׂית כַּחֲתִיכָה דְּאִסּוּרָא׃

יד כֹּהֵן שֶׁקִּדֵּשׁ גְּדוֹלָה אוֹ קְטַנָּה, וְאַחַר זְמַן בָּא עָלֶיהָ וְטָעַן שֶׁמְּצָאָהּ דְּרוּסַת אִישׁ, נֶאֱסֶרֶת עָלָיו מִסָּפֵק, שֶׁמָּא קֹדֶם קִדּוּשִׁין נִבְעֲלָה אוֹ אַחַר קִדּוּשִׁין. אֲבָל יִשְׂרָאֵל שֶׁטָּעַן טַעֲנָה זוֹ לֹא נֶאֱסְרָה עָלָיו, שֶׁיֵּשׁ כָּאן שְׁנֵי סְפֵקוֹת: שֶׁמָּא קֹדֶם קִדּוּשִׁין שֶׁמָּא אַחַר קִדּוּשִׁין, וַאֲפִלּוּ נֹאמַר אַחַר קִדּוּשִׁין, שֶׁמָּא בְּאֹנֶס שֶׁמָּא בְּרָצוֹן, שֶׁהֲאֲנוּסָה מֻתֶּרֶת לְיִשְׂרָאֵל. לְפִיכָךְ, אִם קִדְּשָׁהּ אֲבִיהָ לְיִשְׂרָאֵל וְהִיא פְּחוּתָה מִבַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, וְטָעַן שֶׁמְּצָאָהּ דְּרוּסַת אִישׁ, נֶאֱסֶרֶת עָלָיו מִסָּפֵק, שֶׁאֵין כָּאן אֶלָּא סָפֵק אֶחָד שֶׁמָּא בְּאֹנֶס שֶׁמָּא בְּרָצוֹן, וְסָפֵק שֶׁל אִסּוּר תּוֹרָה לְחֻמְרָא׃

טו כָּל אִשָּׁה שֶׁקִּנָּא לָהּ בַּעְלָהּ אוֹ בֵּית דִּין (טור), וְנִסְתְּרָה, וְלֹא שָׁתַת מֵי סוֹטָה, אֲסוּרָה לְבַעְלָהּ, אֲפִלּוּ הוּא יִשְׂרָאֵל. וְאִם מֵת בַּעְלָהּ, אֲסוּרָה לְכֹהֵן׃

טז יָצָא לָהּ שֵׁם מְזַנָּה בָּעִיר, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ. וַאֲפִלּוּ הוֹצִיאָהּ בַּעְלָהּ מִשּׁוּם שֶׁעָבְרָה עַל דַּת יְהוּדִית אוֹ בְּעֵדֵי דָּבָר מִכֹּעַר, וּמֵת קֹדֶם שֶׁנָּתַן לָהּ גֵּט, הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת לְכֹהֵן׃

יז פְּנוּיָה שֶׁרָאוּהָ שֶׁנִּבְעֲלָה לְאֶחָד, וְהָלַךְ לוֹ הַבּוֹעֵל, וְאָמְרוּ לָהּ: מִי הוּא זֶה שֶׁבָּא עָלַיִךְ, וְאָמְרָה: אָדָם כָּשֵׁר, הֲרֵי זוֹ נֶאֱמֶנֶת, וְתִהְיֶה הִיא וּבִתָּהּ (טור) מֻתֶּרֶת לְכֹהֵן. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁהָיָה הַמָּקוֹם שֶׁנִּבְעֲלָה בּוֹ פָּרָשַׁת דְּרָכִים, אוֹ בַּקָּרָנוֹת שֶׁבַּשָּׁדוֹת שֶׁהַכֹּל עוֹבְרִים שָׁם, וְהָיוּ רֹב הָעוֹבְרִים שָׁם כְּשֵׁרִים, וְרֹב הָעִיר שֶׁפָּרְשׁוּ אֵלּוּ הָעוֹבְרִים מִמֶּנָּה כְּשֵׁרִים, שֶׁחֲכָמִים עָשׂוּ מַעֲלָה בְּיוֹחֲסִין וְהִצְרִיכוּ שְׁנֵי רֻבּוֹת. אֲבָל אִם הָיוּ רֹב הָעוֹבְרִים פּוֹסְלִים אוֹתָהּ, כְּגוֹן כּוּתִים אוֹ מַמְזֵרִים וְכֵיוֹצֵא בָּהֶם, אַף עַל פִּי שֶׁרֹּב הַמָּקוֹם שֶׁבָּאוּ מִמֶּנּוּ כְּשֵׁרִים, אוֹ שֶׁהָיוּ רֹב אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם פְּסוּלִים, אַף עַל פִּי שֶׁרֹּב הָעוֹבְרִים כְּשֵׁרִים, חוֹשְׁשִׁין לָהּ, וְנֹאמַר לְמִי שֶׁפּוֹסֵל אוֹתָהּ נִבְעֲלָה, וְלֹא תִּנָּשֵׂא לְכֹהֵן לְכַתְּחִלָּה, וְאִם נִשֵּׂאת לֹא תֵּצֵא. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, דִּבְאוֹמֶרֶת לְכָשֵׁר נִבְעַלְתִּי, בְּחַד רַבָּא לְכַתְּחִלָּה מַכְשִׁירִין, וּבְדִיעֲבַד, אֲפִלּוּ בְּרֹב פְּסוּלִים׃

יח רָאוּהָ שֶׁנִּבְעֲלָה אוֹ שֶׁנִּתְעַבְּרָה בָּעִיר, אֲפִלּוּ לֹא הָיָה שׁוֹכֵן שָׁם אֶלָּא כּוּתִי אֶחָד אוֹ חָלָל אֶחָד וְעֶבֶד וְכֵיוֹצֵא בָּהֶם, הֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא לְכַתְּחִלָּה לְכֹהֵן, שֶׁכָּל קָבוּעַ כְּמֻחֲצָה עַל מֻחֲצָה הוּא. וְאִם נִשֵּׂאת, לֹא תֵּצֵא, הוֹאִיל וְהִיא אוֹמֶרֶת: לְכָשֵׁר נִבְעַלְתִּי. הָיְתָה אִלֶּמֶת אוֹ חֵרֶשֶׁת, אוֹ שֶׁאָמְרָה: אֵינִי יוֹדַעַת לְמִי נִבְעַלְתִּי, אוֹ

שֶׁהָיְתָה קְטַנָּה שֶׁאֵינָהּ מַכֶּרֶת בֵּין כָּשֵׁר לְפָסוּל, הֲרֵי זוֹ סְפֵק זוֹנָה, וְאִם נִשֵּׂאת לְכֹהֵן, תֵּצֵא, אֶלָּא אִם כֵּן הָיוּ שְׁנֵי רַבִּים הַמְצוּיִים כְּשֵׁרִים. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאֲפִלּוּ נִתְעַבְּרָה בָּעִיר, אִם הָלַךְ הַבּוֹעֵל אֵלֶיהָ תִּנָּשֵׂא לְכַתְּחִלָּה, כֵּיוָן דְּאִבָּא רֹב הָעִיר וְרֹב סִיעוֹת כְּשֵׁרִים, אֶלָּא אִם כֵּן הָלְכָה הִיא אֵלָיו. וּסְתָמָא נַמִּי, שֶׁאֵין יָדוּעַ מִי הָלַךְ לְמִי, תִּנָּשֵׂא לְכַתְּחִלָּה:

סימן ז

א שְׁבוּיָה שֶׁנִּשְׁבֵּית וְהִיא בַּת ג׳ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד אוֹ יוֹתֵר, אֲסוּרָה לְכֹהֵן, מִפְּנֵי שֶׁהִיא סְפֵק זוֹנָה, שֶׁמָּא נִבְעֲלָה לְכוּתִי. וְאִם יֵשׁ לָהּ עֵד שֶׁלֹּא נִתְיַחֵד כּוּתִי עִמָּהּ, הֲרֵי זוֹ כְּשֵׁרָה לְכְהֻנָּה. וַאֲפִלּוּ עֶבֶד אוֹ שִׁפְחָה אוֹ קָרוֹב נֶאֱמָן לְעֵדוּת זוֹ. הַגָּה: וַאֲפִלּוּ נָשִׁים שֶׁאֵינָן נֶאֱמָנוֹת בְּעֵדוּת אִשָּׁה, כְּגוֹן חֲמוֹתָהּ וְכוּ׳, נֶאֱמָנוֹת בִּשְׁבוּיָה (הַגָּהוֹת אַלְפָסִי פ״ב דִּכְתֻבוֹת). וּשְׁתֵּי שְׁבוּיוֹת שֶׁהֵעִידָה כָּל אַחַת לַחֲבֶרְתָּהּ, הֲרֵי אֵלּוּ נֶאֱמָנוֹת. וְכֵן קָטָן שֶׁהָיָה מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ, נֶאֱמָן. וּמַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁנִּשְׁבָּה הוּא וְאִמּוֹ, וּבְנָהּ מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ וְאָמַר: נִשְׁבֵּינוּ לְבֵין הַכּוּתִים אֲנִי וְאִמִּי, יָצָאתִי לִשְׁאֹב מַיִם, דַּעְתִּי עַל אִמִּי. לִלְקֹט עֵצִים. וְדַעְתִּי עַל אִמִּי. וְהִשִּׁיאוּ אוֹתָהּ חֲכָמִים לְכֹהֵן עַל פִּיו. וְיֵשׁ שָׁכָתַב, שֶׁהַקָּטָן נֶאֱמָן אֲפִלּוּ בְּמִתְכַּוֵּן לְהָעִיד:

ב אֵין הַבַּעַל נֶאֱמָן לְהָעִיד בְּאִשְׁתּוֹ הַשְּׁבוּיָה שֶׁלֹּא נִטְמְאָה, שֶׁאֵין אָדָם מֵעִיד לְעַצְמוֹ. וְכֵן שִׁפְחָתָהּ לֹא תָּעִיד לָהּ. אֲבָל שִׁפְחַת בַּעְלָהּ מְעִידָה לָהּ. וְשִׁפְחָתָהּ שֶׁהָיְתָה מְסִיחָה לְפִי תֻּמָּהּ, נֶאֱמֶנֶת. הַגָּה: כּוּתִי פָּסוּל לְעֵדוּת שְׁבוּיָה, וַאֲפִלּוּ מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ אֵינוֹ נֶאֱמָן (הָרא״ש כְּלָל ל״ב). וְיֵשׁ מְקִלִּין בְּמֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ (ר״א״ז). וְהוּא הַדִּין לְעֶבֶד מִפִּי עֶבֶד. וּמֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ, לֹא מְהַנֵּי רַק לְהָקֵל אֲבָל לֹא לְהַחֲמִיר (ר״ד כִּהֵן בֵּית ח׳):

ג כֹּהֵן שֶׁהֵעִיד לִשְׁבוּיָה שֶׁהִיא טְהוֹרָה, הֲרֵי זֶה לֹא יִשָּׂאֶנָּה, שֶׁמָּא עֵינָיו נָתַן בָּהּ. וְאִם פְּרָאָהּ וְהֵעִיד בָּהּ, הֲרֵי זֶה יִשָּׂאֶנָּה, שֶׁאִלּוּ לֹא יָדַע שֶׁהִיא טְהוֹרָה לֹא נָתַן בָּהּ מְעוֹתָיו:

ד הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה: נִשְׁבֵּיתִי, וּטְהוֹרָה אֲנִי, נֶאֱמֶנֶת, שֶׁהַפֶּה שֶׁאָסַר הוּא הַפֶּה שֶׁהִתִּיר. אֲפִלּוּ הָיָה שָׁם עֵד אֶחָד שֶׁמֵּעִיד שֶׁהִיא שְׁבוּיָה. אֲבָל אִם יֵשׁ שָׁם שְׁנֵי עֵדִים שֶׁנִּשְׁבֵּית, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת עַד שֶׁיָּעִיד לָהּ אֶחָד שֶׁהִיא טְהוֹרָה:

ה הָיָה שָׁם ב׳ עֵדִים שֶׁנִּשְׁבֵּית, וְעֵד אֶחָד מֵעִיד שֶׁנִּטְמְאָה, וְאֶחָד מַכְחִישׁ אוֹתוֹ וּמֵעִיד לָהּ שֶׁהִיא טְהוֹרָה וְלֹא נִתְיַחֵד עִמָּהּ כּוּתִי, עַד שֶׁנִּפְדֵּית, אֲפִלּוּ זֶה שֶׁמֵּעִיד שֶׁהִיא טְהוֹרָה עֶבֶד אוֹ שִׁפְחָה, הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם הִיא אוֹמֶרֶת: נִטְמֵאתִי: נֶאֱמֶנֶת נֶגֶד עֵד אֶחָד שֶׁאוֹמֵר טְהוֹרָה, אֲבָל לֹא נֶגֶד ב׳ עֵדִים (הַגָּהוֹת אַלְפָסִי פ׳ הָאִשָּׁה שֶׁנִּתְאַרְמְלָה):

ו מִי שֶׁאָמְרָה: נִשְׁבֵּיתִי, וּטְהוֹרָה אֲנִי, וְהִתִּירוּהָ בֵּית דִּין לְנָשֵׂא, אוֹ שֶׁנִּשֵּׂאת לִפְנֵי בֵּית דִּין וְלֹא מִחוּ בָּהּ, וְאַחַר כָּךְ בָּאוּ שְׁנֵי עֵדִים שֶׁנִּשְׁבֵּית, הֲרֵי זוֹ תִּנָּשֵׂא לְכַתְּחִלָּה וְלֹא תֵּצֵא מֵהֶתֵּרָהּ. וַאֲפִלּוּ נִכְנַס אַחֲרֶיהָ שַׁבַּאי, וַהֲרֵי הִיא שְׁבוּיָה לְפָנֵינוּ בְּיַד אַדְנֶיהָ, הֲרֵי זוֹ לֹא תֵּצֵא מֵהֶתֵּרָהּ שֶׁהִתִּירוּהָ, וּמְשַׁמְּרִין אוֹתָהּ מֵעַתָּה עַד שֶׁתִּפָּדֶה. וְאִם בָּאוּ לָהּ ב׳ עֵדִים אַחַר כָּךְ שֶׁנִּטְמֵאת, אֲפִלּוּ נִשֵּׂאת וַאֲפִלּוּ הָיוּ לָהּ בָּנִים, הֲרֵי זוֹ תֵּצֵא. וְאִם בָּא עֵד אֶחָד, אֵינוֹ כְּלוּם:

ז אָמְרָה: נִשְׁבֵּיתִי, וּטְהוֹרָה אֲנִי וְיֵשׁ לִי עֵדִים שֶׁאֲנִי טְהוֹרָה, אֵין אוֹמְרִים: נַמְתִּין עַד שֶׁיָּבוֹאוּ הָעֵדִים, אֶלָּא מַתִּירִין אוֹתָהּ מִיָּד. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִלּוּ יָצָא עָלֶיהָ קוֹל שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ עֵדֵי טֻמְאָה, מַתִּירִין אוֹתָהּ עַד שֶׁיָּבוֹאוּ, שֶׁבִּשְׁבוּיָה הֻקְלוּ:

ח הָאָב שֶׁאָמַר: נִשְׁבֵּית בִּתִּי, וּפְדִיתִיהָ, בֵּין שֶׁהִיא גְּדוֹלָה בֵּין שֶׁהִיא קְטַנָּה, אֵינוֹ נֶאֱמָן לְאָסְרָהּ. הַגָּה: הוּא הַדִּין אִם אוֹמֵר שֶׁנִּבְעֲלָה בְּעִילַת אִסּוּר (הג״מ פי״ח מֵהא״ב בְּשֵׁם הַרַשְׁבָּ״א):

ט אֵשֶׁת כֹּהֵן שֶׁנֶּאֶסְרָה עָלָיו מִשּׁוּם שְׁבוּיָה, הוֹאִיל וְהַדָּבָר סָפֵק, הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת לָדוּר עִמּוֹ בְּחָצֵר אֶחָד וּבִלְבַד שֶׁיִּהְיוּ עִמּוֹ תָּמִיד בָּנָיו וּבְנֵי בֵּיתוֹ לְשָׁמְרוֹ:

י עִיר שֶׁבָּא בְּמָצוֹר וְנִכְבְּשָׁה, אִם הָיוּ כּוּתִים מַקִּיפִים אֶת הָעִיר מִכָּל רוּחוֹתֶיהָ כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּמָּלֵט אִשָּׁה אַחַת עַד שֶׁיִּרְאוּ אוֹתָהּ וְתֵעָשֶׂה בִּרְשׁוּתָם, הֲרֵי כָּל הַנָּשִׁים שֶׁבְּתוֹכָהּ פְּסוּלוֹת כִּשְׁבוּיוֹת, שֶׁמָּא נִבְעֲלוּ לְכוּתִים, אֶלָּא מִי שֶׁהָיְתָה מִגִּ׳ שָׁנִים וּלְמַטָּה. וְאִם הָיָה אֶפְשָׁר שֶׁתִּמָּלֵט אִשָּׁה וְלֹא יֵדְעוּ בָּהּ, אוֹ שֶׁהָיָה בָּעִיר מַחֲבוֹאָה אַחַת, אֲפִלּוּ אֵינָהּ מַחֲזֶקֶת אֶלָּא אִשָּׁה אַחַת, הֲרֵי זוֹ מֻצֶּלֶת הַכֹּל. כֵּיצַד מַצֶּלֶת, שֶׁכָּל אִשָּׁה שֶׁאָמְרָה: טְהוֹרָה אֲנִי, נֶאֱמֶנֶת וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין לָהּ עֵד, מִתּוֹךְ שֶׁיְּכוֹלָה לוֹמַר: נִמְלַטְתִּי כְּשֶׁנִּכְבְּשָׁה הָעִיר, אוֹ בְּמַחֲבוֹאָה הָיִיתִי וְנִצַּלְתִּי, נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר: לֹא נִמְלַטְתִּי וְלֹא נֶחְבֵּאתִי וְלֹא נִטְמֵאתִי. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בִּגְדוּד שֶׁל אוֹתָהּ מַלְכוּת, שֶׁהֵם מִתְיַשְּׁבִין בָּעִיר וְאֵין יֵרְאִים, לְפִיכָךְ חוֹשְׁשִׁין לָהֶם שֶׁמָּא בָּעֲלוּ. אֲבָל גְּדוּד שֶׁל מַלְכוּת אַחֶרֶת שֶׁפָּשַׁט וְשָׁטַף וְעָבַר, לֹא נֶאֶסְרוּ הַנָּשִׁים, מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶם פְּנַאי לִבְעֹל, שֶׁהֵם עוֹסְקִים בְּשָׁלָל וּבוֹרְחִים לָהֶם. וְאִם שָׁבוּ נָשִׁים וְנַעֲשׂוּ בִּרְשׁוּתָן, אַף עַל פִּי שֶׁרָדְפוּ אַחֲרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל וְהִצִּילוּ אוֹתָם מִיָּדָם, הֲרֵי הֵן אֲסוּרוֹת. וְיֵשׁ חוֹלְקִים וְאוֹמְרִים שֶׁאַף בִּגְדוּד שֶׁל מַלְכוּת אַחֶרֶת, אֲסוּרוֹת:

יא הָאִשָּׁה שֶׁנִּחְבְּשָׁה בִּידֵי עוֹבֵד כּוֹכָבִים עַל יְדֵי מָמוֹן, מֻתֶּרֶת אֲפִלּוּ לְכְהֻנָּה. הַגָּה: וְדַוְקָא שֶׁחַיָּבִים לָהֶם, שֶׁיִּרְאוּ לְגַע בָּהּ כֵּן יַפְסִידוּ מִכִּיסָם. אֲבָל אִם תָּפְסוּ אוֹתָהּ כְּדֵי שֶׁיְּפַדּוּהָ בְּמָמוֹן, שֶׁלֹּא יַפְסִידוּ מִכִּיסָם, אֲסוּרָה לְבַעְלָהּ כֹּהֵן (תא״ו נָתִיב כ״ג וְכֵן מַשְׁמַע בַּתּוֹס׳ פ׳ א״מ). עַל יְדֵי נְכָשׁוֹת, אֲסוּרָה לְכְהֻנָּה, לְפִיכָךְ, אִם הָיָה בַּעְלָהּ כֹּהֵן, נֶאֱסָרָה עָלָיו. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים

דְּעַל יְדֵי נְפָשׁוֹת אֲסוּרָה אֲפִלּוּ לְבַעְלָהּ יִשְׂרְאֵל, דְּחַיְשִׁינַן שֶׁמָּא נִתְרַצֵּית לָהֶם כְּדֵי שֶׁלֹּא יַהַרְגוּהָ (תוס׳ והרא״ש והטור והר״ן ובפסקי מהרא״י סימן צ״ב). וְדַוְקָא בְּנֶחְבְּשָׁה מֵחֲמַת עַצְמָהּ וְיֵשׁ לָהֶם חֲשַׁשׁ מִיתָה (הגהות מיימוני פי״ח בשם י״א). אֲבָל בְּיוֹשְׁבוֹת חֲבוּשׁוֹת מֵחֲמַת בַּעֲלֵיהֶן, אֵינָן אֲסוּרוֹת אֶלָּא אִם כֵּן נִגְמַר דִּין בַּעֲלֵיהֶן לְמִיתָה (בפסקי מהרא״י סי׳ צ״ב). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל מָקוֹם שֶׁהִיא סְבוּרָה לְהַחֲיוֹת עַל יְדֵי פְּדְיוֹן וְלַחֲזֹר, אֵינָהּ אֲסוּרָה לְבַעְלָהּ יִשְׂרְאֵל, דְּאֵינָהּ מִתְרַצֵּית אַף עַל פִּי שֶׁחֲבוּשָׁה מֵחֲמַת עַצְמָהּ (שם בהמהרא״י). וּבְשָׁעַת הַדָּעַם וְהֶרֶג רַב, הִתִּירוּ רַבּוֹתֵינוּ לְבַעְלָהּ יִשְׂרְאֵל, וְכִפְרָה הָרַאשׁוֹנָה. וְאִם נֶחְבְּשָׁה בִּידֵי כּוּתִים וִיהוּדִים נִכְנָסִים וְיוֹצְאִים אֶצְלָהּ, שַׁרְיָא לְבַעְלָהּ (הגהות מיימוני פי״ח) יִשְׂרְאֵל שֶׁנִּשְׁתַּמֵּד הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְחָזְרוּ בָּהֶן, אִשְׁתּוֹ מֻתֶּרֶת לוֹ וְלֹא חַיְשִׁינַן שֶׁמָּא זְנָתָה תַּחְתָּיו, וַאֲפִלּוּ בַּעְלָהּ כֹּהֵן. וְאִם אִשְׁתּוֹ נִשְׁתַּמְּדָה לְחוּד, אֲסוּרָה לְבַעְלָהּ אֲפִלּוּ יִשְׂרְאֵל (תשובת הרשב״א והגהות מרדכי דכתובות), אִם לֹא שֶׁיֵּשׁ לָהּ עֵד אֶחָד שֶׁלֹּא זָנְתָה, כְּשְׁבוּיָה. וְיֵשׁ מְקִלִּין וְאוֹמְרִים דְּלֹא חַיְשִׁינַן שֶׁמָּא זָנְתָה (שם). וּבְשָׁעַת הַשְּׁמָד שֶׁהֵמִירוּ דָּתָן מֻתֶּרֶת לְחָזֹר בָּהֶן לְאַחַר שֶׁעָבַר הָאוֹנֶס, יֵשׁ לְהָקֵל וּלְהַתִּירָן אֲפִלּוּ לְבַעֲלָן כֹּהֲנִים (הרא״ש כלל ל״ב). וְאִם אִשָּׁה נֶדְרָה לְהַמִּיד עַצְמָהּ וְלֹא הֵמִירָה עֲדַיִן, וְחָזְרָה בָּהּ, מֻתֶּרֶת לְבַעְלָהּ (מהרי״ק שרש ק״ס). **בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בִּזְמַן שֶׁיֵּד יִשְׂרָאֵל תַּקִּיפָה עַל הַכּוּתִים וְהֵם יְרֵאִים מֵהֶם, אֲבָל בִּזְמַן שֶׁיֵּד הַכּוּתִים תַּקִּיפָה, אֲפִלּוּ עַל יְדֵי מָמוֹן, כֵּיוָן שֶׁנַּעֲשֵׂית בִּרְשׁוּת הַכּוּתִים, נֶאֱסָרָה, אֶלָּא אִם כֵּן הֵעִיד לָהּ אֶחָד, כְּשְׁבוּיָה.** הַגָּה: וְכָל זֶה בְּנֶחְבְּשָׁה בִּידֵי כּוּתִים וּמְסוּרָה בְּיָדָם, אֲבָל אִם נִתְיַחֲדָה עִם כּוּתִים, אֲפִלּוּ שֶׁחַיֶּבֶת לָהֶם, אֵין אוֹסְרִין עַל הַיִּחוּד אַף עַל פִּי שֶׁעָשְׂתָה שֶׁלֹּא כְּדָת. וַאֲפִלּוּ יָצָא עָלֶיהָ קוֹל זְנוּת, כָּל קֻלָּא דְּבָתַר נְשׁוּאִין לֹא חַיְשִׁינַן לְאָסְרָהּ עַל בַּעְלָהּ (שם בתשובת הרא״ש). מִיהוּ, אִם נִתְיַחֲדָה לְשֵׁם זְנוּת, יֵשׁ לְהַחְמִיר (מהרי״ק שרש ק״ס):

יב אֵיזוֹ הִיא חֲלָלָה, זוֹ שֶׁנּוֹלְדָה מֵאִסּוּרֵי כְהֻנָּה, כְּגוֹן כֹּהֵן הֶדְיוֹט שֶׁבָּא עַל הַגִּרוּשָׁה, וְכֹהֵן גָּדוֹל שֶׁבָּא עֲלֵיהֶן אוֹ עַל הָאַלְמָנָה, אוֹ שֶׁנָּשָׂא בְּעוּלָה וּבָא עָלֶיהָ, חֲרֵי אֵלּוּ נִתְחַלְּלוּ לְעוֹלָם. וְאִם הוֹלִיד מִמֶּנָּה, בֵּין זֶה שֶׁחִלְּלָה בֵּין אַחֵר, הַוָּלָד, בֵּין שֶׁהוּא זָכָר בֵּין שֶׁהוּא נְקֵבָה, חָלָל, וְהִיא עַצְמָהּ נִתְחַלְּלָה בְּבִיאָתוֹ מִשֶּׁהֶעֱרָה בָּהּ, בֵּין שֶׁבָּא עָלֶיהָ בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד, בֵּין בְּאֹנֶס בֵּין בְּרָצוֹן, וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה כֹּהֵן מִבֶּן ט׳ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד וּלְמַעְלָה, וְהַנִּבְעֶלֶת מִבַּת ג׳ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד וָמַעְלָה. אֲבָל כֹּהֵן שֶׁקִּדֵּשׁ אַחַת מֵאִסּוּרֵי כְהֻנָּה, וְנִתְאַלְמְנָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה מִן הָאֵרוּסִין, לֹא נִתְחַלְּלָה. אֲבָל מִן הַנִּשּׂוּאִין, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִבְעֲלָה, נִתְחַלְּלָה, שֶׁכָּל נִשּׂוּאָה בְּחֶזְקַת בְּעוּלָה הִיא אַף עַל פִּי שֶׁנִּמְצֵאת בְּתוּלָה:

יג הַכֹּהֵן עַצְמוֹ שֶׁעָבַר וּבָא עַל אַחַת מֵאִסּוּרֵי כְהֻנָּה, לֹא נִתְחַלֵּל:

יד כֹּהֵן שֶׁבָּא עַל אַחַת מֵהָעֲרָיוֹת, אוֹ עַל יְבָמָה לַשּׁוּק, וְנִתְעַבְּרָה מִבִּיאָה רִאשׁוֹנָה, אֵין הַוָּלָד חָלָל, אֲבָל עֲשָׂאָהּ זוֹנָה. וְאִם חָזַר וּבָא עָלֶיהָ, הוּא אוֹ כֹּהֵן אַחֵר, הַוָּלָד חָלָל. אֲבָל הַבָּא עַל הַגִּיּוֹרֶת וּמְשֻׁחְרֶרֶת, אֲפִלּוּ נִתְעַבְּרָה מִבִּיאָה רִאשׁוֹנָה, הַוָּלָד חָלָל:

טו כֹּהֵן שֶׁבָּא עַל הַנִּדָּה, הַוָּלָד כָּשֵׁר וְאֵינוֹ חָלָל:

טז חָלָל שֶׁנָּשָׂא כְּשֵׁרָה, הַוָּלָד מִמֶּנָּה חָלָל. וְכֵן בֶּן בְּנוֹ, כֻּלָּם חֲלָלִים עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת. וְאִם יָלְדָה בַּת, אֲסוּרָה לְכְהֻנָּה. אֲבָל אִם נִשֵּׂאת אוֹתָהּ הַבַּת לְיִשְׂרְאֵל וְיָלְדָה מִמֶּנּוּ בַּת, אוֹתָהּ הַבַּת כְּשֵׁרָה לְכְהֻנָּה, שֶׁיִּשְׂרְאֵל שֶׁנָּשָׂא חֲלָלָה הַוָּלָד כָּשֵׁר:

יז כּוּתִי וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל וְיָלְדָה מִמֶּנּוּ בַּת, אוֹתָהּ הַבַּת פְּגוּמָה לְכְהֻנָּה:

יח כֹּהֵן שֶׁנָּשָׂא גְּרוּשָׁה מְעֻבֶּרֶת, בֵּין מִמֶּנּוּ בֵּין מֵאַחֵר, וְיָלְדָה כְּשֶׁהִיא חֲלָלָה, הַוָּלָד כָּשֵׁר, שֶׁהֲרֵי לֹא בָּא מִטִּפַּת עֻבָּרָה:

יט כֹּהֵן שֶׁבָּא עַל חֲלוּצָה, הִיא וּוְלָדָהּ חֲלָלִים מִדְּרַבָּנָן. אֲבָל כֹּהֵן שֶׁבָּא עַל אַחַת מֵהַשְּׁנִיּוֹת, הִיא כְּשֵׁרָה וְזַרְעוֹ מִמֶּנָּה כְּשֵׁרִים:

כ כֹּהֵן שֶׁבָּא עַל סְפֵק זוֹנָה אוֹ עַל סְפֵק גְּרוּשָׁה אוֹ עַל סְפֵק חֲלוּצָה (טור), חֲרֵי זוֹ סְפֵק חֲלָלָה, וּוְלָדָהּ סְפֵק חָלָל, וְנוֹתְנִין עָלָיו חֲמְרֵי כֹּהֲנִים וְחָמְרֵי יִשְׂרָאֵל: אֵינוֹ אוֹכֵל בִּתְרוּמָה וְאֵינוֹ מְטַמֵּא לְמֵתִים, וְנוֹשֵׂא אִשָּׁה הָרְאוּיָה לְכֹהֵן, וְאִם אָכַל אוֹ נָטְמָא אוֹ נָשָׂא גְּרוּשָׁה, מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת. וְהוּא הַדִּין בְּחָלָל שֶׁל דִּבְרֵיהֶם. אֲבָל חָלָל שֶׁל תּוֹרָה הַנּוֹדָעִי, חֲרֵי זֶה כְּזָר וְנוֹשֵׂא גְּרוּשָׁה וּמְטַמֵּא לְמֵתִים, שֶׁנֶּאֱמַר: ״ אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן״ (ויקרא כא, א) אַף עַל פִּי שֶׁהֵם בְּנֵי אַהֲרֹן, עַד שֶׁיִּהְיוּ בְּכְהוּנָּם:

כא גֵּר שֶׁנָּשָׂא גִּיּוֹרֶת, וְיָלְדָה בַּת, לֹא תִּנָּשֵׂא לְכֹהֵן אֲפִלּוּ בַּת בִּתָּהּ עַד כַּמָּה דּוֹרוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁהוֹרָתָהּ וְלִידָתָהּ בִּקְדֻשָּׁה. וְאִם נִשֵּׂאת לְכֹהֵן, לֹא תֵּצֵא. וְאִם יֵשׁ בָּהּ צַד אֶחָד שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כְּגוֹן גֵּר שֶׁנָּשָׂא יִשְׂרְאֵלִית אוֹ יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּשָׂא גִּיּוֹרֶת, הַבַּת מֻתֶּרֶת לְכֹהֵן לְכַתְּחִלָּה. וְהוּא הַדִּין לְמְשֻׁחְרָר שֶׁנָּשָׂא יִשְׂרְאֵלִית אוֹ יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּשָׂא מְשֻׁחְרֶרֶת:

כב הַפְּקֵנֶת מֻתֶּרֶת לִנָּשֵׂא לְחָלָל וּלְגֵר וְלִמְשֻׁחְרָר, שֶׁלֹּא הֻזְהֲרוּ כְּשֵׁרוֹת לְהִנָּשֵׂא לְפְסוּלֵי כְהֻנָּה, שֶׁנֶּאֱמַר ״בְּנֵי אַהֲרֹן״ (ויקרא כא, א) וְלֹא בְּנוֹת אַהֲרֹן:

כג מְשֻׁפָּחָה שֶׁנִּתְעָרֵב בָּהּ סְפֵק חָלָל אוֹ זַדַּאי, וְכֵן אִם נִתְעָרֵב בָּהּ סְפֵק מַמְזֵר אוֹ מַמְזֵר וַדַּאי, נִתְבָּאֵר בְּסִי׳ ב׳:

סימן ח

א כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים, מֻתָּרִים לָבֹא זֶה בָּזֶה, וְהַוָּלָד הוֹלֵךְ אַחַר הַזָּכָר:

ב לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים וַחֲלָלִים, מַתָּרִים לָבֹא זֶה בָּזֶה, וְהַוָּלָד הוֹלֵךְ אַחַר הַזָּכָר:

ג לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים וַחֲלָלִים, גֵּרִים וַעֲבָדִים מְשֻׁחְרָרִים, מַתָּרִים לָבֹא זֶה בָּזֶה. וְהַגֵּר וְהַמְשֻׁחְרָר שֶׁנָּשָׂא לְוִיָּה אוֹ יִשְׂרְאֵלִית אוֹ חֲלָלָה, חֲרֵי הַבֵּן יִשְׂרְאֵלִי אוֹ לֵוִי אוֹ חָלָל שֶׁנָּשָׂא גִּיּוֹרֶת אוֹ מְשֻׁחְרֶרֶת, הַוָּלָד הוֹלֵךְ אַחַר הַזָּכָר:

ד כָּל הַנִּשֵּׂאת בְּאִסּוּר, הַוָּלָד הוֹלֵךְ אַחַר הַפָּגוּם שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם. שֶׁאִם אֶחָד מֵהֶם מִפְסוּלֵי כְּהֻנָּה, הַוָּלָד פָּסוּל לִכְהֻנָּה; וְאִם אֶחָד מֵהֶם מִפְסוּלֵי קָהָל, הַוָּלָד אָסוּר לָבֹא בַּקָּהָל:

ה וְלַד שִׁפְחָה וְנָכְרִית, כְּמוֹתָן. בֵּין שֶׁנִּתְעַבְּרוּ מִכָּשֵׁר, בֵּין שֶׁנִּתְעַבְּרוּ מִפָּסוּל:

סימן ט

א אִשָּׁה שֶׁנִּשֵּׂאת אוֹ נִתְאָרְסָה (מ״מ פכ״א וני״ פ׳ הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ) לִשְׁנֵי אֲנָשִׁים, וּמֵתוּ, לֹא תִּנָּשֵׂא לִשְׁלִישִׁי, שֶׁכְּבָר הֶחְזִקָה לִהְיוֹת אֲנָשֶׁיהָ מֵתִים. וְאִם נִשֵּׂאת לֹא תֵּצֵא, וַאֲפִלּוּ נִתְקַדְּשָׁה יְכֻנֹּס. וְאִם הִכְּיר בָּהּ, יֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה; לֹא הִכְּיר בָּהּ, אֵין לָהּ כְּתֻבָּה מִשְּׁלִישִׁי, אֲבָל מִשֵּׁנִי יֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה, אֲפִלּוּ לֹא הִכִּיר בָּהּ. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים דְּדַוְקָא אִם מֵתוּ מִיתַת עַצְמָם, אֲבָל אִם נֶהֱרַג אֶחָד מֵהֶן אוֹ מֵת בְּדֶבֶר, אוֹ נָפַל וָמֵת וְכַדּוֹמֶה, אֵינוֹ כְּלוּם. וְלָכֵן רַבִּים מְקִלִּים בִּדְבָרִים אֵלּוּ, וְאֵין מוֹחִין בְּיֵדֵיהֶם (ב״י בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַמְבַּ״ן סי׳ קכ״א שָׁכַ״כ בשי״א). יֵשׁ אוֹמְרִים דְּהוּא הַדִּין אִשָּׁה שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה שְׁנֵי פְּעָמִים, אֵין לְשָׁא אוֹתָהּ (רַשׁ״י פ״י דִּיבָמוֹת וְהָרַ״ן ר״פ נַעֲרָה). אֲבָל יֵשׁ אוֹמְרִים מִיתָה דְּוַקָא (הַגָּהַת מַיְמוֹנִי בְּשֵׁם התוס׳), וְכֵן עִקָּר:

ב אִישׁ שֶׁמֵּתוּ שְׁתֵּי נָשָׁיו, אֵינוֹ מוֹנֵעַ עַצְמוֹ מִלְּשָׂא:

סימן י

א הַמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וְאַחַר כָּךְ זִנְּתָה, מֻתֶּרֶת לַחֲזֹר לְבַעְלָהּ. הַגָּה: וְכֵן אִם זָנְתָה עִם הָרִאשׁוֹן, וְנִתְקַדְּשָׁה לַשֵּׁנִי, וְגֵרְשָׁהּ, מֻתֶּרֶת לַחֲזֹר לָרִאשׁוֹן, אֲפִלּוּ הָיְתָה מְיֻחֶדֶת לוֹ תְּחִלָּה (תְּשׁוּבַת הָרֹא״ש כְּלָל נ״ג וּמַהֲרַ״ם פַּדּוּאָה סִימָן י״ט). אֲבָל אִם נִתְקַדְּשָׁה לְאַחֵר וְגֵרְשָׁהּ, אוֹ מֵת, אֲסוּרָה לַחֲזֹר לָרִאשׁוֹן. וַאֲפִלּוּ לֹא נִתְגָּרְשָׁה רַק מִכֹּחַ קוֹל בְּעָלְמָא (הָרֹא״ש כְּלָל ה׳) (וְעַיִן לְעֵיל סִימָן ר׳, וְעַיִן לְקַמָּן סִימָן מ״ו סָעִיף ה׳ וְסָעִיף ו׳):

ב חֵרֵשׁ שֶׁגֵּרֵשׁ בִּרְמִיזָה וְהָלְכָה וְנִתְקַדְּשָׁה לְחֵרֵשׁ אַחֵר, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר לְפִקֵּחַ, אֲסוּרָה לַחֲזֹר לְבַעְלָהּ הַחֵרֵשׁ. אֲבָל אִשְׁתּוֹ שֶׁל פִּקֵּחַ שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה, וְהָלְכָה וְנִשֵּׂאת לְחֵרֵשׁ, וְנִתְגָּרְשָׁה, מֻתֶּרֶת לַחֲזֹר לְבַעְלָהּ הַפִּקֵּחַ. וְע״ל סִימָן קי״ט אִם מֻתָּר לְדוּר עִמָּהּ בְּחָצֵר לְאַחַר שֶׁגֵּרְשָׁהּ:

ג הַמּוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם שֵׁם רַע שֶׁיָּצָא עָלֶיהָ, אוֹ מִפְּנֵי שֶׁהִיא נַדְרָנִית, אוֹ מִפְּנֵי שֶׁהִיא אַיְלוֹנִית, לֹא יַחֲזִיר. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּוְקָא בִּדְאָמַר לָהּ: מִפְּנֵי כָךְ אֲנִי מוֹצִיאֵךְ, וְכָפַל דְּבָרָיו לוֹמַר: אִלְמָלֵא כָךְ לֹא הָיִיתִי מוֹצִיאֵךְ. אֲבָל אִם לֹא כָּפַל דְּבָרָיו, יָכוֹל לְהַחֲזִירָהּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם אָמַר לָהּ: מִפְּנֵי כָךְ אֲנִי מוֹצִיאֵךְ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא כָּפַל דְּבָרָיו, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַחֲזִירָהּ. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאֲפִלּוּ לֹא אָמַר לָהּ: מִפְּנֵי כָךְ אֲנִי מוֹצִיאֵךְ, לֹא יַחֲזִיר:

ד הַמּוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ מִפְּנֵי שֶׁרוֹאָה דָּם בְּכָל עֵת תַּשְׁמִישׁ, לֹא יַחֲזִיר:

ה כָּל אֵלּוּ שֶׁאָמְרוּ לֹא יַחֲזִיר, אִם עָבַר וְהֶחֱזִיר קֹדֶם שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה לְאַחֵר, לֹא יוֹצִיא; וְאִם הוֹצִיא, אִם הָיוּ לוֹ בָּנִים מִשֶּׁהֶחֱזִירָהּ, מֵתָר לְהַחֲזִירָהּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא לַעַז עֲלֵיהֶם:

ו הַמּוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם אֶחָד מִדְּבָרִים הַלָּלוּ, אוֹמְרִים לוֹ: הֲרֵי יוֹדֵעַ שֶׁאֵין אַתָּה מַחֲזִירָהּ לְעוֹלָם:

ז הַמּוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם עֶרְוָה שֶׁנָּדַר לְהוֹצִיאָהּ, יָכוֹל לְהַחֲזִירָהּ:

סימן יא

א הַנֶּחֱשֶׁדֶת עַל אֵשֶׁת אִישׁ, אִם הָיָה לָהּ קִנּוּי וּסְתִירָה וְלֹא שָׁתְתָה מֵי הַמָּרִים, הוֹאִיל וְנֶאֶסְרָה עַל בַּעְלָהּ בְּשִׁבּוּלוֹ, חֲרֵי הִיא אֲסוּרָה עַל זֶה שֶׁנִּתְיַחֲדָה עִמּוֹ לְעוֹלָם, כְּדֶרֶךְ שֶׁהִיא אֲסוּרָה עַל בַּעְלָהּ. וְאִם עָבַר וּנְשָׂאָהּ, מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִתַּחְתָּיו בְּגֵט, אֲפִלּוּ הָיוּ לָהּ כַּמָּה בָּנִים מִמֶּנּוּ. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ, כְּשֵׁם שֶׁהִיא אֲסוּרָה לְבַעְלָהּ, כָּךְ אֲסוּרָה לַבּוֹעֵל. וְהוּא הַדִּין אִם נֶאֶסְרָה בִּשְׁבִילוֹ לְבַעְלָהּ, אֲסוּרָה לוֹ (סִבְרַת הָרַב). אֲבָל אִם לֹא קָדַם קִנּוּי, וּבָאוּ עָלֶיהָ עֵדִים שֶׁנִּסְתְּרָה עִם אִישׁ זֶה, וּבָאוּ וּמָצְאוּ דָּבָר מְכֹעָר כְּגוֹן שֶׁנִּכְנְסוּ אַחֲרָיו וּמְצָאוּהָ עוֹמֶדֶת מֵעַל הַמִּטָּה וְהִיא לוֹבֶשֶׁת הַמְכָנְסַיִם אוֹ חוֹגֶרֶת אֲזוֹרָהּ, אוֹ שֶׁמָּצְאוּ רֹק לְמַעְלָה מֵהַכְּלָה אוֹ שֶׁרָאוּ מְקוֹם הַמַּעֲלִים הַפּוּכִים (טוּר), אוֹ שֶׁהָיוּ יוֹצְאִים מִמָּקוֹם אֶפֶל, אוֹ מַעֲלִים זֶה אֶת זֶה מִן הַבּוֹר וְכַיּוֹצֵא בּוֹ, אוֹ שֶׁרָאוּהוּ מְנַשֵּׁק עַל פִּי חֲלוּקָּה, אוֹ שֶׁרָאוּ אוֹתָם מְנַשְּׁקִים זֶה

אֶת זֶה, אוֹ שֶׁנִּכְנְסוּ זֶה אַחַר זֶה וְהִגִּיפוּ הַדְּלָתוֹת בְּמַנְעוּל (ב״י בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א אֶלֶף רנ״א), וְכֵיוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ לְפִי רְאוֹת עֵינֵי הַדַּיָּנִים, אִם הוֹצִיאָה בַּעְלָהּ בְּדָבָר מְכֹעָר כָּזֶה, חֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא לַנָּטְעָן; וְאִם עָבַר וּנְשָׂאָהּ, וְהָיוּ לוֹ בָּנִים מִמֶּנָּה, לֹא תֵּצֵא. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁרָּנוּ הָעִיר עָלֶיהָ וְעַל הַנָּטְעָן יוֹם וּמֶחֱצָה אוֹ יוֹתֵר, וְאָמְרוּ: פְּלוֹנִי זָנָה עִם פְּלוֹנִית, וְלֹא פָּסַק הַקּוֹל; וְהוּא שֶׁלֹּא הָיוּ לָהּ אוֹ לוֹ אוֹ לַבַּעַל (חֲרַ״ן פ״ב דִּיכְמוֹת) אוֹיְבִים שֶׁמְּעַבְּירִים אֶת הַקּוֹל. אֲבָל אִם לֹא הָיָה שָׁם רִנָּה לְדָבָר זֶה בָּעִיר, אוֹ שֶׁפָּסַק הַקּוֹל שֶׁלֹּא מֵחֲמַת יִרְאָה, אִם נִשֵּׂאת לַנָּטְעָן לֹא תֵּצֵא, אֲפִלּוּ אֵין לָהּ בָּנִים. אֲפִלּוּ בָּא עֵד אֶחָד שֶׁזִּנְּתָה עִמּוֹ, לֹא תֵּצֵא. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם הָיָה בְּכָאן קוֹל מַמָּשׁ, כְּדֶרֶךְ שֶׁנִּתְבָּאֵר, עִם עֵדֵי כְּעוּר, מוֹצִיאִין אוֹתָהּ אֲפִלּוּ מִבַּעְלָהּ (רַשׁ״י וּשְׁאֵלְתוֹת וּמֶרְדְּכִי בְּשֵׁם הַר״ם פ״ב דִּיכְמוֹת) אִם אֵין לוֹ בָּנִים מִמֶּנָּה. אֲבָל בְּאֶחָד מֵהֶן אֵין מוֹצִיאִין מִן הַבַּעַל, אֶלָּא אִם כֵּן הוֹצִיאָהּ בַּעְלָהּ וּבְנָסָה הַנֶּחֱשָׁד מוֹצִיאִין בְּאֶחָד מֵהֶן מִן הַנֶּחֱשָׁד, אִם אֵין לָהּ בָּנִים מִמֶּנּוּ (כֵּן מַשְׁמָע מֵהַרִי״ף וְהָרַמְבַּ״ם). שְׁנֵי עֵדֵי כְּעוּר מְצָטָרְפִין, אַף עַל גַּב דְּרָאוּ זֶה אַחַר זֶה וְכְעוּר דַּחֲזָא הַאי לֹא חֲזָא הַאי (מֶרְדְּכִי פ״ב דִּיכְמוֹת בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת מוהר״ם). עַד אֶחָד בְּדָבָר מְכֹעָר, לְאוֹ כְּלוּם הוּא (תְּשׁוּבַת מוהר״ם סוֹף נָשִׁים):

ב מִי שֶׁהוֹצִיאָהּ בַּעֲדֵי דָּבָר מְכֹעָר, וְנִשֵּׂאת לְאַחֵר וְגֵרְשָׁהּ, חֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה לְהִנָּשֵׂא לַנָּטְעָן מִפְּנֵי שֶׁיָּצְאָתָה מִתַּחַת בַּעְלָהּ בִּגְלָלוֹ, וְאִם נִשֵּׂאת לֹא תֵּצֵא, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לָהּ בָּנִים. כָּל אִשָּׁה שֶׁבָּאוּ שְׁנֵי עֵדִים וְהֵעִידוּ שֶׁזִּנְּתָה עִם זֶה כְּשֶׁהָיְתָה תַּחַת בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן, חֲרֵי זוֹ תֵּצֵא מִזֶּה אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהּ מִמֶּנּוּ כַּמָּה בָּנִים:

ג כָּל מָקוֹם שֶׁאָמְרוּ: תֵּצֵא, תֵּצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה:

ד יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם בָּאוּ עֵדִים שֶׁאִשֶּׁת אִישׁ זִנְּתָה צְרִיכִים דְּרִישָׁה וַחֲקִירָה. וְאֵין לְקַבֵּל הָעֵדוּת שֶׁלֹּא בְּפָנֶיהָ וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי בַּעְלָהּ (תְּשׁוּבַת הָרַא״ש כְּלָל מ״ו):

ה הַנָּטְעָן מִשְׁפְּחָה וְנָכְרִית וְנִתְגַּיְּרָה וְנִשְׁתַּחְרְרָה, לֹא יִכְנֹס, וְאִם כָּנַס לֹא יוֹצִיא. גֵּרְשָׁהּ, אֲסוּרָה לַחֲזֹר לוֹ אֶלָּא אִם כֵּן הָיוּ לוֹ בָּנִים מִמֶּנָּה (ב״י בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ״א):

ו כּוּתִי וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל, אַף עַל פִּי שֶׁחָזַר הַכּוּתִי וְנִתְגַּיֵּר וְהָעֶבֶד נִשְׁתַּחְרֵר, חֲרֵי זֶה לֹא יִשָּׂאֶנָּה, וְאִם כָּנַס לֹא יוֹצִיא:

ז אוֹתָם שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים: לֹא יִכְנֹס, אֲפִלּוּ בְּאוֹתוֹ מָבוֹי לֹא תָּדוּר, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא תְּשַׁמְּשֶׁנּוּ:

ח כָּל הַיְכָא שֶׁהִתְרוּ בּוֹ וְעָבַר וְכָנַס, לֹא מִקְרֵי דִּיעֲבַד וּמַפְקִינָן לַהּ מִנֵּה. הַמְגָרֵשׁ אִשָּׁה כְּדֵי שֶׁיִּשָּׂאֶנָּה חֲבֵרוֹ, אָסוּר לִשָּׂא אוֹתָהּ, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמָּן סִי׳ קמ״ג סָעִיף ט״ו:

סימן יב

א הַמֵּבִיא גֵּט שֶׁצָּרִיךְ שְׁׂאמַר: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם, וְכֵן הָעֵד הָאֶחָד שֶׁהֵעִיד לְאִשָּׁה שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ, לֹא יִשָּׂאֶנָּה מִשּׁוּם חֲשָׁד; וְאִם כָּנַס, לֹא יוֹצִיא. אֲבָל הַמֵּבִיא גֵּט, שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם, מֵתָר לִשָּׂא אוֹתָהּ, כֵּיוָן שֶׁאֵינָהּ נִשֵּׂאת עַל פִּיו. וּשְׁנֵי עֵדִים הַמְעִידִים לְאִשָּׁה שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ, מֻתָּר אֶחָד מֵהֶם לִשָּׂא אוֹתָהּ, שֶׁאֵין שְׁנַיִם מְצוּיִם לַחֲטֹא בִּשְׁבִיל אֶחָד. וְעַיֵּן בְּטוּר זֶה עַצְמוֹ סִימָן קמ״א. הַגָּה: בְּתְשׁוּבַת הָרֹא״שׁ שֶׁהֵבִיא בא״ע. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאַף בִּשְׁנַיִם, אַף עַל גַּב דְּשָׁרֵי, מִכָּל מָקוֹם בַּעַל נֶפֶשׁ יַרְחִיק מִזֶּה (הַגָּהוֹת מֵיְמוֹנִי פֶּרֶק י׳ דְּגֵרוּשִׁין וְכָל בּוֹ וְתוֹסָפוֹת דִּיכְמוֹת):

ב אִשָּׁה שֶׁנָּזְרָה הֲנָאָה מִבַּעְלָהּ וְלֹא הֵפֵר לָהּ, וּבָאָה לִפְנֵי חָכָם לְהַתִּירָהּ, וַאֲסָרָהּ שֶׁלֹּא מָצָא לָהּ פֶּתַח לְהַתִּירָהּ, לֹא יִשָּׂאֶנָּה, שֶׁמָּא יֹאמְרוּ: אֲסָרָהּ כְּדֵי שֶׁיִּשָּׂאֶנָּה; וְאִם כָּנַס, לֹא יוֹצִיא. וְהֵנִי מִלֵּי בְּיָחִיד מֵמְחֶה, אֲבָל בֵּי דִּינָא לֹא חֲשִׁידִי. וּמִסְתָּעֵם זֶה אִם מֵאֲנָה אוֹ חָלְצָה בִּפְנֵי בֵּית דִּין, יָכוֹל אֶחָד מֵהֶם לִשָּׂא אוֹתָהּ:

ג וְכֻלָּם שֶׁנִּשְׁאוּ לַאֲחֵרִים, וְנִתְאַלְמְנוּ אוֹ נִתְגָּרְשׁוּ, מֻתָּרוֹת לִנָּשֵׂא לָהֶם:

ד וְכֻלָּם שֶׁהָיוּ לָהֶם נָשִׁים בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, וְאַחַר כָּךְ מֵתוּ, אוֹ שֶׁנִּתְגָּרְשׁוּ, וְהָיוּ הַנָּשִׁים הֵן שֶׁהִרְגִּילוּ אֶת בַּעֲלֵיהֶן לְגָרְשָׁן, חֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרוֹת לִנָּשֵׂא לָהֶם לְכַתְּחִלָּה. הָיוּ נְשׁוֹתֵיהֶם חוֹלִים, וָמֵתוּ, לֹא יִכְנְסוּ. (נ״י פ״ב דִּיכְמוֹת). וְכָל אַחַת מֵהֶם מֻתֶּרֶת לִנָּשֵׂא לְבֶן הָעֵד שֶׁהֵעִיד לָהּ אוֹ לְבֶן הֶחָכָם שֶׁאָסָרָהּ עַל בַּעְלָהּ אוֹ לִשְׁאָר קְרוֹבִים, דְּלֵיכָּא לְמֵיחְשַׁד שֶׁיּוֹצִיאוּם מִבַּעֲלֵיהֶם בִּשְׁבִיל קְרוֹבֵיהֶם:

סימן יג

א כָּל אִשָּׁה שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה אוֹ שֶׁנִּתְאַלְמְנָה, חֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא וְלֹא תִּתְאָרֵס לְאַחֵר, עַד שֶׁתַּמְתִּין תִּשְׁעִים יוֹם חוּץ מִיּוֹם שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה אוֹ שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ בּוֹ וְחוּץ מִיּוֹם שֶׁנִּתְאָרְסָה בּוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּוָּדַע אִם הִיא מְעֻבֶּרֶת אוֹ אֵינָהּ מְעֻבֶּרֶת, לְהַבְחִין בֵּין זַרְעוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן לְזַרְעוֹ שֶׁל אַחֲרוֹן. אֲבָל מֻתֶּרֶת לַעֲשׂוֹת שִׁדּוּכִים בְּלֹא אֵרוּסִין (ב״י בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרֹא״שׁ וּת״ה סִימָן רי״ז), רַק שֶׁלֹּא יִכְנֹס עִמָּהּ בְּבֵית (שָׁם). וּמִיּוֹם כְּתִיבַת הַגֵּט מוֹנִים לַמְגֹרֶשֶׁת, וַאֲפִלּוּ הָיָה עַל תְּנַאי אוֹ שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְיָדָהּ אֶלָּא לְאַחַר כַּמָּה שָׁנִים, מִיּוֹם הַכְּתִיבָה מוֹנִים, שֶׁחֲרֵי אֵינוֹ מִתְיַחֵד עִמָּהּ מִשֶּׁכָּתְבוֹ לָהּ. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּמוֹנִים מִיּוֹם נְתִינַת הַגֵּט (טוּר בְּשֵׁם הָרֹא״שׁ) וְכֵן רָאוּי לְהַחֲמִיר, כֵּן נִרְאֶה לִי. וּגְזֵרַת חֲכָמִים הִיא שֶׁאֲפִלּוּ

הָאִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לְיֹלֶד, וַאֲפִלּוּ נִתְגָּרְשָׁה אוֹ נִתְאַלְמְנָה מִן הָאֵרוּסִין, צְרִיכָה לְהַמְתִּין צ׳ יוֹם. אֲפִלּוּ קְטַנָּה אוֹ זְקֵנָה אוֹ עֲקָרָה אוֹ אֵילוֹנִית, וַאֲפִלּוּ בַּעְלָהּ בִּמְדִינַת הַיָּם אוֹ סָרִיס אָדָם אוֹ חוֹלֶה אוֹ חָבוּשׁ בְּבֵית הָאֲסוּרִים, וְהַמַּפֶּלֶת אַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ, וַאֲפִלּוּ בְּתוּלָה מֵהָאֵרוּסִין, צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין תִּשְׁעִים יוֹם:

ב יְבָמָה שֶׁמֵּת הַיָּבָם, צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים אַחַר מִיתַת הַיָּבָם:

ג נִתְעַבְּרָה מֵרְאוּבֵן, וּשְׁנֵיהֶם מוּדִים שֶׁמִּמֶּנּוּ הִיא מְעֻבֶּרֶת, וְהָלְכָה וְנִתְקַדְּשָׁה לְשִׁמְעוֹן, וְגֵרְשָׁהּ, וְרוֹצָה לְהִנָּשֵׂא לִרְאוּבֵן, צְרִיכָה לְהַמְתִּין אַחַר גֵּרוּשֵׁי שִׁמְעוֹן תִּשְׁעִים יוֹם:

ד מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ אֵינָהּ צְרִיכָה לְהַמְתִּין:

ה שִׁפְחָה וְגִיּוֹרֶת שֶׁהָיוּ נְשׂוּאוֹת לַבָּעָלִים בְּגַיּוּתָן וּבְעַבְדוּתָן וְנִתְגַּיְּרוּ אוֹ נִשְׁתַּחְרְרוּ, צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין. וַאֲפִלּוּ גֵּר וְאִשְׁתּוֹ שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ, מַפְרִישִׁין אוֹתָם צ׳ יוֹם, כְּדֵי לְהַבְחִין בֵּין זֶרַע הַנִּזְרָע בִּקְדֻשָּׁה לְזֶרַע שֶׁנִּזְרַע שֶׁלֹּא בִּקְדֻשָּׁה:

ו הַמְאֻנֶּסֶת, אֵינָהּ צְרִיכָה לְהַמְתִּין. לֹא גָּזְרוּ אֶלָּא בִּגְרוּשָׁה. וְכֵן הַמְזֻנָּה אֵינָהּ צְרִיכָה לְהַמְתִּין, מִפְּנֵי שֶׁמְּהַפֶּכֶת עַצְמָהּ בִּשְׁעַת תַּשְׁמִישׁ כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּתְעַבֵּר. וְכֵן אֲנוּסָה וּמְפֻתָּה אֵינָן צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין. וְהוּא הַדִּין לִשְׁבוּיָה, אֲפִלּוּ הִיא גְּדוֹלָה. הגה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל אֵלּוּ צְרִיכִין לְהַמְתִּין, אִם הֵם גְּדוֹלוֹת וּרְאוּיוֹת לְהִתְעַבֵּר (טור). אִשָּׁה שֶׁנֶּאֱנָסָה תַּחַת בַּעְלָהּ, אִם לֹא נִבְעֲלָה לְבַעְלָהּ תְּחִלָּה צְרִיכָה לְהַמְתִּין (א״ז):

ז פִּילֶגֶשׁ מִיֶּחֶדֶת לְאִישׁ שֶׁרוֹצָה לִנָּשֵׂא לְאַחֵר, צְרִיכָה לְהַמְתִּין:

ח מִי שֶׁנִּשֵּׂאת בְּטָעוּת וְנוֹדַע שֶׁהִיא אֲסוּרָה לְבַעְלָהּ וְהוֹצִיאוּהָ בֵּית דִּין מִתַּחְתָּיו, אִם הָיְתָה קְטַנָּה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לֵילֵד אֵינָהּ צְרִיכָה לְהַמְתִּין, שֶׁזֶּה דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מָצוּי הוּא, וְכָל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מָצוּי בְּרוֹב, לֹא גָּזְרוּ בּוֹ:

ט אִשָּׁה שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה וְיָצָא קוֹל פְּסוּל עַל הַגֵּט, וְהִצְרִיכוּהָ גֵּט אַחֵר מִפְּנֵי הַלַּעַז, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁצְּרִיכָה לְהַמְתִּין ג׳ חֳדָשִׁים מֵהַגֵּט הַשֵּׁנִי; וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְמָנוֹת אֶלָּא מֵהַגֵּט הָרִאשׁוֹן. הגה: וְיֵשׁ לְחוּשׁ לַסְּבָרָא הָרִאשׁוֹנָה (הי״א סְבָרַת ר״י וְהָרֹא״שׁ, כְּתְבוּ בְּשׁוּר עַל שְׁמָם). וְכֵן אִם נִתְגָּרְשָׁה מֵחֲמַת קוֹל קִדּוּשִׁין בְּעָלְמָא, צְרִיכָה לְהַמְתִּין (ב״י בְּשֵׁם הָרַשְׁב״א):

י הַמְקֻדֶּשׁ תּוֹךְ תִּשְׁעִים יוֹם מְנַדִּין אוֹתוֹ. הגה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁצָרִיךְ שֶׁיְּגָרֵשׁ, וְאִם הוּא יִשְׂרָאֵל מַחֲזִירָהּ לְאַחַר ג׳ חֳדָשִׁים, וְכֹהֵן לֹא יַחֲזִיר (טור). וְדַוְקָא שֶׁעָבַר בְּמַזִּיד, אֲבָל אִם קִדְּשָׁהּ בְּשׁוֹגֵג, אֵין צָרִיךְ לְגָרֵשׁ אֶלָּא מַפְרִישִׁין אוֹתָם (מהרי״ו סי׳ ע״ג) וְיֵשׁ מַחֲמִירִים אֲפִלּוּ בְּשׁוֹגֵג (ת״ה סימן רט״ז). וְנִרְאֶה, דִּבְכֹהֵן דְּאָסוּר לְהַחֲזִיר, יֵשׁ לְסָמֹךְ אַדִּבְרֵי הַמַּקִּלִּים וְלֹא מַצְרִיכִין לְגָרֵשׁ; וּבְיִשְׂרָאֵל אֵין לִסְמֹךְ אַמַּאן דְּמַקֵּל בְּשׁוֹגֵג, כֵּן נִרְאֶה לִי. גְּרֵשָׁהּ, אָסוּר לָדוּר עִמּוֹ בְּמָבוֹי (ריב״ש סי׳ ש״ס). לֹא כָּפוּ בֵּית דִּין אוֹתוֹ עַד שֶׁעָבְרוּ ג׳ חֳדָשִׁים, אַף עַל פִּי שֶׁקִּדֵּשׁ בַּעֲבֵרָה, שׁוּב אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ, דְּכֵיוָן שֶׁעָבְרוּ עָבְרוּ (מָרְדְּכַי פֶּרֶק הַחוֹלֵץ בְּשֵׁם מוהר״ם). וְאִם כָּנַס, וְגֵרַשׁ, עַיֵּן לְקַמָּן סִימָן זֶה סָעִיף י״ב מַה דִּינוֹ לְעִנְיַן כְּתֻבָּה. קִדֵּשׁ וּבָרַח, אֵין מְנַדִּין אוֹתוֹ. וְלוֹמְדִין אוֹתוֹ לִבְרֹחַ (טור בְּשֵׁם רַבֵּנוּ יְחִיאֵל). יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דְּבְרִיחָה זוֹ צְרִיכָה שֶׁתִּהְיֶה לְמֶרְחוֹק שֶׁיַּרְחִיק עַד שֶׁיִּהְיֶה שִׁיעוּר חֲצָרוֹתוֹ אַחַר ג׳ חֳדָשִׁים, וְאֵין נִרְאֶה כֵּן מִדִּבְרֵי שְׁאָר הַפּוֹסְקִים:

יא גָּזְרוּ חֲכָמִים שֶׁלֹּא יִשָּׂא אָדָם וְלֹא יְקַדֵּשׁ מְעֻבֶּרֶת חֲבֵרוֹ, וְלֹא מֵינֶקֶת חֲבֵרוֹ, עַד שֶׁיִּהְיֶה לַוָּלָד כ״ד חֳדָשִׁים, חוץ מִיּוֹם שֶׁנּוֹלַד וְיוֹם שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה בּוֹ. וְחֹדֶשׁ הָעִבּוּר עוֹלֶה לְמִנְיַן כ״ד חֹדֶשׁ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּלִכְתְּחִלָּה יָחוּשׁ אֲפִלּוּ לְחֹדֶשׁ הָעִבּוּר (ת״ה סימן רי״ז). בֵּין שֶׁהִיא אַלְמָנָה בֵּין שֶׁהִיא גְּרוּשָׁה בֵּין שֶׁהִיא מְזֻנָּה. וְיֵשׁ מְקִלִּין בְּמְזֻנָּה (הַגָּהוֹת מָרְדְּכַי פֶּרֶק הַחוֹלֵץ בְּשֵׁם יֵשׁ אוֹמְרִים). וְיֵשׁ לְהָקֵל בְּמְפֻקֶּרֶת לִזְנוּת, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא בַּעְלָהּ מְשַׁמְּרָהּ (תְּשׁוּבַת ר״י מִינְץ סִימָן ה׳). אֲפִלּוּ נָתְנָה בְּנָהּ לְמֵינֶקֶת, אוֹ גְּמָלַתּוּ בְּתוֹךְ כ״ד חֹדֶשׁ, לֹא תִינָּשֵׂא. אֲפִלּוּ נִשְׁבְּעָה הַמֵּינֶקֶת אוֹ נָדְרָה עַל דַּעַת רַבִּים שֶׁלֹּא תַחֲזֹר בָּהּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם נִשְׁבְּעָה הַמֵּינֶקֶת, לֹא יוֹצִיא (הַגָּהוֹת מָרְדְּכַי דִּכְתֻבּוֹת). אֲפִלּוּ אִם נִשְׁבְּעָה לְאָדָם גָּדוֹל, כְּמוֹ אֵלּוּ שֶׁהוֹלְכִים בַּחֲצַר הַמֶּלֶךְ. אֲבָל אִם מֵת בְּנָהּ, מֻתֶּרֶת לְנָשֵׂא וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא תַּהֲרֶגְהוּ. וְכֵן אִם גְּמָלַתּוּ בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ, אוֹ שֶׁאֵינָהּ חוֹלֶבֶת לְעוֹלָם כְּגוֹן שֶׁיֵּשׁ לָהּ צְמוּק דַּדִּים, אוֹ שֶׁפָּסַק חֲלָבָהּ בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ וְשָׁכְרוּ לוֹ מֵינֶקֶת בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ, אוֹ שֶׁנָּתְנָה בְּנָהּ לְמֵינִיקָה שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים קֹדֶם מִיתַת בַּעְלָהּ וְהִיא לֹא הֵנִיקָה כְּלָל תּוֹךְ הַג׳ חֳדָשִׁים, מֻתֶּרֶת לְנָשֵׂא:

יב עָבַר וְנָשָׂא מְעֻבֶּרֶת אוֹ מֵינִיקָה בְּתוֹךְ זְמַן זֶה, מְנַדִּין אוֹתוֹ, אֲבָל אִם כֵּן בָּרַח, וְיוֹצִיא בְּגֵט, וַאֲפִלּוּ הָיָה כֹּהֵן. וְצָרִיךְ לָתֵת לָהּ כְּתֻבָּה אִם תִּתְבָּעֶנָּה לוֹ. וְאִם הָיָה יִשְׂרָאֵל, יַחֲזִירֶנָּה אַחַר כ״ד חֹדֶשׁ שֶׁל מֵינִיקָה וְיִכְתֹּב לָהּ כְּתֻבָּה אַחֶרֶת. נָשָׂא וּבָרַח, וּלְאַחַר זְמַן בָּא וְיָשַׁב עִם אִשְׁתּוֹ, אֵין בְּכָךְ כְּלוּם. וְאִם קִדֵּשׁ מְעֻבֶּרֶת אוֹ מֵינִיקָה, אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא, וְלֹא יִכְנֹס עַד אַחַר זְמַן הַיְנִיקָה אוֹ עַד שֶׁיָּמוּת הַוָּלָד. הגה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין חִלּוּק בֵּין קִדֵּשׁ לְנָשָׂא (רב המורים), וְכֵן עִקָּר. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן זֶה סָעִיף י׳ כֵּיצַד נוֹהֲגִין:

יג אַלְמָנָה שֶׁהָיְתָה מֵינִיקָה בְּנָהּ, יְכוֹלָה לוֹמַר: אֵינִי מֵינִיקָה אֶלָּא בְּשָׂכָר. וְיכוֹלָה הִיא לְתִבַּע כְּתֻבָּתָהּ לְאַלְתַּר וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לְנָשֵׂא עַד סוֹף כ״ד חֹדֶשׁ. וְאֵין חִלּוּק בֵּין הַתְחָלָה לְהָנִיק אוֹ לֹא הַתְחָלָה (מַהַר״ם פַּדְוּאָה סִימָן ל׳ וּמהרי״ו וְרִיב״שׁ וּתְשׁוּבַת הָרֹא״שׁ כְּלָל נ״ג):

יד זֶה שֶׁאָמַרְנוּ בִּגְרוּשָׁה, יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דְּוַקָּא שֶׁהִינִּיקָתוֹ קֹדֶם שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה עַד שֶׁהִכִּירָהּ, אֲבָל קֹדֶם הַזְּמַן הַזֶּה לֹא, דְּהָא אִי בָּעֲיָא לֹא תֵּנִיק לֵהּ כְּלָל, וַאֲפִלּוּ בְּשָׂכָר. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, הָאִשָּׁה שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ וְהִנִּיחָהּ מְעֻבֶּרֶת וְיָלְדָה וְלֹא הֵנִיקָה אֶת בְּנָהּ, צְרִיכָה לְהַמְתִּין כ״ד חֹדֶשׁ, וּמַשְׁמַע מִדְּבָרָיו דְּהוּא הַדִּין לִגְרוּשָׁה:

סימן יד

א מֻתָּה אִשְׁתּוֹ אוֹ אֻחָד מִקְּרוֹבָיו שֶׁחַיָּב לְהִתְאַבֵּל עָלָיו, עַד אֵימָתַי אָסוּר לְשָׂא אִשָּׁה, נִתְבָּאֵר בְּטוּר יוֹרֶה דֵּעָה סִימָן שצ״ב:

סימן טו

א אֵלּוּ שֶׁאֲסוּרוֹת מֵחֲמַת עֶרְוָה, מֵהֶן מִן הַתּוֹרָה מֵהֶן מִדְּרַבָּנָן. אוֹתָן שֶׁהֵן מִן הַתּוֹרָה, אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהֶן; וְאוֹתָן שֶׁהֵם מִדְּרַבָּנָן, קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהֶם וּצְרִיכוֹת גֵּט. וְכֵן הַמְקֻדָּשׁ סְפֵק עֶרְוָה צְרִיכָה גֵּט:

ב אִמּוֹ, אֲסוּרָה לוֹ מִן הַתּוֹרָה. אֲבָל אִם אִמּוֹ אֵינוֹ אֲסוּרָה לוֹ אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן, וְזוֹ אֵין לָהּ הֶפְסֵק, אֲפִלּוּ אִם אִם אִם אִמּוֹ עַד מַעְלָה מַעְלָה, אֲסוּרָה:

ג אִם אֲבִי אִמּוֹ אֲסוּרָה לוֹ מִדְּרַבָּנָן, הִיא בִּלְבַד:

ד אִם אָבִיו אֲסוּרָה לוֹ מִדְּרַבָּנָן, וְזוֹ אֵין לָהּ הֶפְסֵק אֲפִלּוּ אִם אִם אִם אָבִיו עַד לְמַעְלָה, אֲסוּרָה:

ה אִם אֲבִי אָבִיו אֲסוּרָה לוֹ מִדְּרַבָּנָן הִיא בִּלְבַד. אֵשֶׁת אָבִיו אֲסוּרָה לוֹ מִן הַתּוֹרָה, בֵּין שֶׁהִיא אִשְׁתּוֹ מִן הַנִּשּׂוּאִין בֵּין מִן הָאֵרוּסִין, בֵּין בְּחַיֵּי אָבִיו בֵּין כְּשֶׁמֵּת אָבִיו אוֹ גֵּרְשָׁהּ. אֲבָל אִמָּהּ מֻתֶּרֶת לוֹ. אֲבָל אִם אָנַס אָבִיו אִשָּׁה, מֻתֶּרֶת לוֹ:

ו אֵשֶׁת אֲבִי אָבִיו אֲסוּרָה לוֹ מִדְּרַבָּנָן, וְזוֹ אֵין לָהּ הֶפְסֵק, שֶׁאֵשֶׁת יַעֲקֹב אָבִינוּ אֲסוּרָה עַל אֶחָד מִמֶּנּוּ:

ז אֵשֶׁת אֲבִי אִמּוֹ אֲסוּרָה לוֹ מִדְּרַבָּנָן, הִיא בִּלְבַד. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵשֶׁת אֲבִי אֵם אָבִיו אֲסוּרָה לוֹ (ת״ה סִימָן רט״ז):

ח אֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו מִן הָאָב אֲסוּרָה לוֹ מִן הַתּוֹרָה. אֲבָל אֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו מִן הָאֵם, אֵינָהּ אֲסוּרָה אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן:

ט אֵשֶׁת אֲחִי אִמּוֹ, בֵּין מִן הָאֵם בֵּין מִן הָאָב, אֵינָן אֲסוּרוֹת אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן:

י אֲחוֹתוֹ אֲסוּרָה לוֹ מִן הַתּוֹרָה, בֵּין אֲחוֹתוֹ מֵאָבִיו אוֹ מֵאִמּוֹ, בֵּין אֲחוֹתוֹ מֵהַנִּשּׂוּאִין אוֹ מֵהַזְּנוּת, אֲפִלּוּ בָּא אָבִיו עַל הָעֶרְוָה וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה בַּת, אֲחוֹתוֹ הִיא וְחַיָּב עָלֶיהָ, חוּץ מֵאֲחוֹתוֹ מִן הַשִּׁפְחָה אוֹ מֵהַנָּכְרִית. הַגָּה: וְנִרְאֶה לִי, דְּלִכְתְּחִלָּה אָסוּר לָבֹא עָלֶיהָ, דְּיֵשׁ מִסְתַּפְקִים לוֹמַר דְּדְוָקָא מִדְּאוֹרַיְתָא הַוָּלְדָּ הוֹלֵךְ אַחַר הַשִּׁפְחָה וְאַחַר הַנָּכְרִית, אֲבָל מִדְּרַבָּנָן הֲוֵי זַרְעוֹ, לָכֵן יֵשׁ לְהַחֲמִיר לְכַתְּחִלָּה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהָנֵי מִלֵּי לְשִׁפְחָה דְּעָלְמָא, אֲבָל אִם בָּא אָבִיו עַל שִׁפְחָתוֹ וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה בַּת, אֲחוֹתוֹ הִיא. וַאֲפִלּוּ אָמַר שֶׁכִּוֵּן לְשֵׁם זְנוּת אֵינוֹ נֶאֱמָן (א״ז):

יא מֵתָה אָדָם בִּבַת אֵשֶׁת אָבִיו שֶׁיֵּשׁ לָהּ מֵאִישׁ אַחֵר, אֲפִלּוּ חוֹרְגָה (פי׳, בַּת אֵשֶׁת אָב) הַגְּדֵלָה בַּבַּיִת בֵּין הָאֲחִין מֻתֶּרֶת לָהֶם, וְלֹא חִישְׁינַן לְמַרְאִית הָעַיִן שֶׁנִּרְאֵית כַּאֲחוֹתָם:

יב בִּתּוֹ וּבַת בִּתּוֹ וּבַת בְּנוֹ, אֲסוּרוֹת לוֹ מִן הַתּוֹרָה. אֲבָל בַּת בַּת בְּנוֹ וּבַת בַּת בִּתּוֹ וּבַת בֶּן בְּנוֹ וּבַת בֶּן בִּתּוֹ, אֲסוּרוֹת מִדְּרַבָּנָן, וְאֵין לָהֶם הֶפְסֵק. וְכֵן אוֹמֵר בִּירוּשַׁלְמִי שֶׁאַבְרָהָם אָסוּר בְּכָל נְשֵׁי יִשְׂרָאֵל, וְשָׂרָה אֲסוּרָה בְּכָל אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל. וּלְהָרַמְבַּ״ם יֵשׁ לָהֶם הֶפְסֵק:

יג בַּת אִשְׁתּוֹ וּבַת בִּתָּהּ וּבַת בְּנָהּ, אֲסוּרוֹת לוֹ מִן הַתּוֹרָה. וְדְוָקָא בַּת אִשְׁתּוֹ, אֲבָל בַּת אֲנוּסָתוֹ מֻתֶּרֶת לוֹ לְאַחַר מִיתָתָהּ. וַאֲפִלּוּ בְּחַיֶּיהָ, אִם כָּנַס לֹא יוֹצִיא (נ״י רֵישׁ פֶּרֶק נוֹשְׂאִים עַל הָאֲנוּסָה):

יד בַּת בַּת בַּת אִשְׁתּוֹ וּבַת בֶּן בֶּן אִשְׁתּוֹ, אֲסוּרוֹת מִדְּרַבָּנָן וְאֵין לָהֶם הֶפְסֵק. וּלְהָרַמְבַּ״ם יֵשׁ לָהֶם הֶפְסֵק:

טו אִם אִשְׁתּוֹ וְאִמָּהּ וְאִם אֲבִי אִשְׁתּוֹ, אֲסוּרוֹת מִן הַתּוֹרָה. אֲבָל אִם אֵם אִם אִשְׁתּוֹ וְאִם אֵם אֲבִי אִשְׁתּוֹ וְאִם אֲבִי אֲבִי אִשְׁתּוֹ וְאִם אֵם (אֵם) אֲבִי אִשְׁתּוֹ, אֲסוּרוֹת לוֹ מִדְּרַבָּנָן וְאֵין לָהֶם הֶפְסֵק. וּלְהָרַמְבַּ״ם יֵשׁ לָהֶם הֶפְסֵק:

טז אֲחוֹת אָבִיו וַאֲחוֹת אִמּוֹ, אֲסוּרוֹת לוֹ מִן הַתּוֹרָה, בֵּין שֶׁהָאֲחָוָה הִיא מִן הָאָב בֵּין שֶׁהִיא מִן הָאֵם:

יז מֻתָּר אָדָם בִּבַת אֲחִי אָבִיו וּבְבַת אֲחִי אִמּוֹ, וַאֲחִי אָבִיו וַאֲחִי אִמּוֹ מֻתָּר בְּאִשְׁתּוֹ וּבְבִתּוֹ:

יח אֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו מִן הָאָב אֲסוּרָה מִן הַתּוֹרָה. אֲבָל אֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו מִן הָאֵם, וְאֵשֶׁת אֲחִי אִמּוֹ בֵּין מִן הָאֵם וּבֵין מִן הָאָב, אֵינָן אֲסוּרוֹת אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן. וּמִכָּאן וְאֵילָךְ, כְּגוֹן אֵשֶׁת אֲחִי אֲבִי אָבִיו מִן הָאֵם [וְאֵשֶׁת אֲחִי אִם אִמּוֹ בֵּין מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם], מֻתָּרוֹת. וְאֵשֶׁת אֲחִי אֲבִי אָבִיו מִן הָאָב, וַאֲחוֹת אֲבִי הָאָב בֵּין מִן הָאֵם בֵּין מִן הָאָב, וַאֲחוֹת אֵם הָאֵם, מֻתָּרוֹת. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹסֵר בְּאֵלּוּ:

יט אֵשֶׁת בְּנוֹ אֲסוּרָה לוֹ מִן הַתּוֹרָה, וְאֵשֶׁת בֶּן בְּנוֹ אֲסוּרָה מִדְּרַבָּנָן, וְאֵין לָהּ הֶפְסֵק עַד שֶׁתִּהְיֶה אֵשֶׁת אֶחָד מִמְּנוּ אֲסוּרָה עַל יַעֲקֹב אָבִינוּ:

כ אֵשֶׁת בֶּן בִּתּוֹ אֲסוּרָה מִדְּרַבָּנָן, וְיֵשׁ לָהּ הֶפְסֵק:

כא אֵשֶׁת בֶּן אִשְׁתּוֹ מֻתֶּרֶת לוֹ, וּבֶן אִשְׁתּוֹ מֻתָּר בְּאִשְׁתּוֹ:

כב אֵשֶׁת אָחִיו, בֵּין מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם, בֵּין מִן הַנִּשּׂוּאִין בֵּין מִן הַזִּנּוּת, אֲסוּרָה מִן הַתּוֹרָה:

כג שְׁנֵי חוֹרְגִין הַגְּדֵלִים יַחַד בְּבַיִת, מֻתָּר כָּל אֶחָד בְּאֵשֶׁת חֲבֵרוֹ, וְלֹא חַיְשִׁינַן לְמַרְאִית הָעַיִן לוֹמַר שֶׁנִּרְאֶה כְּאֵשֶׁת אָחִיו:

כד מֻתָּר אָדָם בְּאֵשֶׁת חָמִיו, וְחָמִיו מֻתָּר בְּאִשְׁתּוֹ. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹסֵר:

כה מֻתָּר אָדָם בְּאֵשֶׁת בֶּן אָחִיו וּבְאֵשֶׁת בֶּן אֲחוֹתוֹ. וּמֻתָּר בִּבַּת אָחִיו וַאֲחוֹתוֹ, וּמִצְוָה לְשָׂא אוֹתָהּ כְּדִלְעֵיל סִימָן ב׳:

כו אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה לוֹ מִן הַתּוֹרָה, כָּל זְמַן שֶׁאִשְׁתּוֹ קַיֶּמֶת, לֹא שְׁנָא אִם הִיא אֲחוֹתָהּ מִן הָאָב אוֹ מִן הָאֵם, וַאֲפִלּוּ גֵּרַשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ. אֲבָל לְאַחַר מִיתָתָהּ, מֻתָּר בַּאֲחוֹתָהּ. וְכָל הַמְּגֹרָשׁ, אֲפִלּוּ מֻחֶמֶת קוֹל בְּעָלְמָא, נֶאֱסַר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ (ב״י בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ״א סִימָן י״ג):

כז קִדֵּשׁ אִשָּׁה וְהָלְכָה לִמְדִינָה אֲחֶרֶת, וּבָאוּ עֵדִים וְהֵעִידוּ שֶׁמֵּתָה, וְנָשָׂא אֶת אֲחוֹתָהּ וַאֲחַר כָּךְ נוֹדַע שֶׁלֹּא מֵתָה, אָסוּר בִּשְׁתֵּיהֶן וּצְרִיכוֹת שְׁתֵּיהֶן גֵּט מִמֶּנּוּ, וְכָל הַדְּרָכִים הַשָּׁנוּיִים בְּפֶרֶק הָאִשָּׁה רַבָּה (יבמות פז, ב) וּבְפֶרֶק הַזּוֹרֵק (גיטין עט, ב) נוֹהֲגִין בָּהֶם. וְאִם מֵתָה אַחַת מֵהֶן, מֻתָּר בַּחֲבֶרְתָּהּ. אֲבָל אִם הָלְכָה אִשְׁתּוֹ הַנְּשׂוּאָה לִמְדִינָה אֲחֶרֶת, וּבָאוּ עֵדִים וְהֵעִידוּ שֶׁמֵּתָה, וְנָשָׂא אֲחוֹתָהּ וַאֲחַר כָּךְ נוֹדַע שֶׁלֹּא מֵתָה, אֵין אֲחוֹתָהּ צְרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵּט וְאִשְׁתּוֹ מֻתֶּרֶת לוֹ וּמֻתָּר בִּקְרוֹבוֹת שְׁנֵיָּה וּשְׁנֵיָּה מֻתֶּרֶת בִּקְרוֹבָיו, וְאִם מֵתָה רִאשׁוֹנָה מֻתָּר בַּשְּׁנִיָּה. וְכֵן שְׁאָר הָעֲרָיוֹת שֶׁנִּשָּׂאן בְּחֶזְקַת הֶתֵּר, וְנִמְצְאוּ עֶרְוָה, אֵינָן צְרִיכוֹת גֵּט, שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בַּעֲרָיוֹת. וְכֵן כָּל זְנוּת שֶׁמְּזֻנֶּה עִם הַקְּרוֹבוֹת הַנֶּאֱסָרוֹת עָלָיו מֻחֶמֶת אִשְׁתּוֹ, אֵין אוֹסְרִין אִשְׁתּוֹ עָלָיו, וּמֻתָּר בִּקְרוֹבוֹת שְׁנֵיָּה (טור). וּמִיהוּ, אִם הַקְּרוֹבָה רְגִילָה לָבֹא אֶצְלוֹ עַל יְדֵי אִשְׁתּוֹ, כּוֹפִין אוֹתוֹ לְגָרֵשׁ אִשְׁתּוֹ (הַגָּהוֹת אַלְפָסִי שָׁם). וּמִפְּנֵי מָה הִצְרִיכוּ אֲחוֹת אֲרוּסָתוֹ גֵּט, שֶׁמָּא יֹאמְרוּ: תְּנַאי הָיָה בָּאֵרוּסִין, וְכַדַּת נָשָׂא אֲחוֹתָהּ; וְהוֹאִיל וְיָצְאָה אֲחוֹתָהּ בְּגֵט, אֲחוֹתָהּ שֶׁהִיא אֲרוּסָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה אֲסוּרָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ: נָשָׂא אֲחוֹת גְּרוּשָׁתוֹ. אֲבָל כְּשֶׁהָלְכָה אִשְׁתּוֹ הַנְּשׂוּאָה, אֵין לָחוּשׁ לְכָךְ שֶׁיֹּאמְרוּ תְּנַאי הָיָה לוֹ בַּנְּשׂוּאִין, דְּאֵין אָדָם עוֹשֶׂה בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת, הִלְכָךְ כֵּלֵי עָלְמָא יָדְעִי דִּנְשׂוּאֵי שְׁנֵיָּה אִינָם כְּלוּם:

כח הָלְכָה אִשְׁתּוֹ וּבַעַל אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ לִמְדִינָה אַחֶרֶת, וּבָאוּ וְאָמְרוּ לוֹ: מֵתָה אִשְׁתְּךָ וּבַעַל אֲחוֹתָהּ, וְנָשָׂא אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ, וְאַחַר כָּךְ בָּאוּ אִשְׁתּוֹ וְגִיסוֹ, אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ צְרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵּט, לֹא שְׁנָא נִשֵּׂאת לוֹ עַל פִּי ב׳ עֵדִים אוֹ עַל פִּי עֵד אֶחָד, וַאֲסוּרָה לְגִיסוֹ, וְאִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה עָלָיו, לֹא שְׁנָא הָיְתָה נְשׂוּאָה לוֹ אוֹ אֲרוּסָתוֹ. הָגָה: וְאִם בָּא בִּזְנוּת עַל אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ, וּמֵתָה אִשְׁתּוֹ וְגִיסוֹ אַחַר כָּךְ, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאָסוּר לִשָּׂא אַחַר כָּךְ אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ, דִּכְשֵׁם שֶׁאֲסוּרָה לַבַּעַל כָּךְ אֲסוּרָה לַבּוֹעֵל, אַף עַל פִּי שֶׁהָיְתָה אֲסוּרָה עָלָיו בְּלָאו הָכִי (פִּסְקֵי מהרא״י סִימָן כ״ח). (וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קע״ח):

כט אָמְרוּ לוֹ: מֵתָה אִשְׁתְּךָ, וְנָשָׂא אֶת אֲחוֹתָהּ וְאַחַר כָּךְ אָמְרוּ לוֹ: קַיֶּמֶת הָיְתָה, וּמֵתָה, הַוָּלָד הָרִאשׁוֹן מַמְזֵר, הָאַחֲרוֹן אֵינוֹ מַמְזֵר:

ל מִי שֶׁהָיָה לוֹ פִּילֶגֶשׁ וְלֹא הוּעַד שֶׁקִּדְּשָׁהּ, מֻתֶּרֶת בִּקְרוֹבָיו. אֲבָל אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁאָמְרָה הָאִשָּׁה: קִדְּשַׁנִי בִּפְנֵי שְׁנֵי עֵדִים, נֶאֱסָרָה לִקְרוֹבָיו. אֲבָל אִם אָמְרָה: קִדְּשַׁנִי, סְתָם, וְלֹא אָמְרָה: בִּפְנֵי שְׁנֵי עֵדִים, אֵין בְּדִבּוּרָהּ כְּלוּם:

לא הַמְקֻדֶּשׁ אִשָּׁה וְנִתְבַּטְּלוּ הַקִּדּוּשִׁין מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ עַל תְּנַאי וְלֹא נִתְקַיֵּם הַתְּנַאי, אוֹ שֶׁקִּדְּשׁ בְּתוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּהּ וְנִמְצֵאת בּוֹגֶרֶת, מֻתָּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ. וְדַוְקָא אִם נִתְבַּטְּלוּ הַקִּדּוּשִׁין בְּלֹא גֵּט, אֲבָל אִם נָתַן גֵּט אָסוּר בְּכָל קְרוֹבוֹתֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר:

סימן טז

א יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּעַל כּוּתִית, דֶּרֶךְ אִשּׁוּת, אוֹ יִשְׂרְאֵלִית שֶׁנִּבְעֲלָה לְגוֹי (דֶּרֶךְ אִשּׁוּת), חֲרֵי אֵלּוּ לוֹקִין מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תִתְחַתֵּן בָּם" (דְּבָרִים ז, ג) וְיֵשׁ חוֹלְקִין בָּזֶה (טור). אֲבָל הַבָּא עַל הַכּוּתִית דֶּרֶךְ זְנוּת, בְּמִקְרֶה, חַיָּב עָלֶיהָ מִדְּרַבָּנָן מִשּׁוּם כּוּתִית וּמִשּׁוּם זוֹנָה וּמַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת. וְאִם יִחֲדָה לוֹ בִּזְנוּת, חַיָּב עָלֶיהָ מִדְּרַבָּנָן מִשּׁוּם נִדָּה, שִׁפְחָה, גּוֹיָה, זוֹנָה. וְאִם הָיָה כֹּהֵן, אֲפִלּוּ בָּא עָלֶיהָ דֶּרֶךְ מִקְרֶה לוֹקֶה מִן הַתּוֹרָה מִשּׁוּם זוֹנָה (וַיִּקְרָא כא, ז):

ב הַבָּא עַל הַכּוּתִית, אִם לֹא פָּגְעוּ בּוֹ קַנָּאִים וְלֹא הִלְקוּהוּ בֵּית דִּין, חֲרֵי עָנְשׁוֹ מְפֹרָשׁ בְּדִבְרֵי קַבָּלָה שֶׁהוּא בְּכָרֵת, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי חִלֵּל יְהוּדָה קֹדֶשׁ ה' אֲשֶׁר אָהֵב וּבָעַל בַּת אֵל נֵכָר, יַכְרֵת ה' לָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂנָּה", וְלֹא יִהְיֶה לוֹ "עֵר וְעֹנֶה" (מַלְאָכִי ב, יב) אִם יִשְׂרָאֵל הוּא לֹא יִהְיֶה לוֹ עֵר בַּחֲכָמִים וְלֹא עוֹנֶה בַּתַּלְמִידִים. הַגָּה: וְעָוֹן זֶה יֵשׁ בּוֹ הֶפְסֵד שֶׁאֵין בְּכָל הָעֲרָיוֹת, שֶׁבְּנוֹ הַבָּא מִן הַשִּׁפְחָה וּמִן הַגּוֹיָה אֵינוֹ בְּנוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁאָר עֲרָיוֹת (טוּר בְּשֵׁם הָרַמְבַּ"ם). הַבָּא עַל הַכּוּתִית בְּפָרְהֶסְיָא, שֶׁדִּינוֹ שֶׁקַּנָּאִים פּוֹגְעִים בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן תכ"ה, הוּא בִּכְלַל עֲרָיוֹת, וְדִינוֹ לְהָרֵג וְלֹא יַעֲבֹר כְּמוֹ בִּשְׁאָר עֲרָיוֹת, (ב"י בְּשֵׁם א"ח בְּשֵׁם הָרַמְבַּ"ן) וּכְמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן קנ"ז:

ג שִׁפְחָה שֶׁהֻטְבְּלָה לְשֵׁם עֲבָדוּת, אֲסוּרָה לְבֶן חוֹרִין. אֶחָד שִׁפְחָתוֹ וְאֶחָד שִׁפְחַת חֲבֵרוֹ. וְהַבָּא עָלֶיהָ, מַכִּין אוֹתוֹ מַכּוֹת מַרְדּוּת:

ד הַנִּתְפָּשׂ עִם שִׁפְחָתוֹ, מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ וּמוֹכְרִים אוֹתָהּ וּמְפַזְּרִים דָּמֶיהָ לַעֲנֵיֵי יִשְׂרָאֵל, וּמַלְקִין אוֹתוֹ וּמְגַלְּחִין שְׂעָרוֹ וּמְנַדִּין אוֹתוֹ שְׁלֹשִׁים יוֹם:

ה נִתְעָרֵב וְלַד יִשְׂרְאֵלִית בִּוְלַד שִׁפְחָה, חֲרֵי שְׁנֵיהֶם סָפֵק. וְכָל אֶחָד מֵהֶם סָפֵק עֶבֶד. וְכוֹפִין בַּעַל הַשִּׁפְחָה וּמְשַׁחְרֵר אֶת שְׁנֵיהֶם. וְאִם הָיָה הַבֵּן הַהוּא בֶּן הָאָדוֹן שֶׁל עֶבֶד, כְּשֶׁיִּגְדְּלוּ יְשַׁחְרְרוּ זֶה אֶת זֶה וְיִהְיוּ מֻתָּרִים לָבֹא בַּקָּהָל:

ו הָיוּ הַתַּעֲרוֹבוֹת בָּנוֹת, חֲרֵי שְׁתֵּיהֶן סָפֵק שְׁפָחוֹת. וְהַבָּא עַל כָּל אַחַת מֵהֶן חֲרֵי הַוָּלָד סָפֵק עֶבֶד. וְכֵן אִם נִתְעָרֵב וְלַד כּוּתִית בִּוְלַד יִשְׂרְאֵל, מַטְבִּילִין אֶת שְׁנֵיהֶם לְשֵׁם גֵּרוּת, וְכָל אֶחָד מֵהֶם סָפֵק גֵּר:

סימן יז

א אֵשֶׁת אִישׁ בִּכְלַל עֲרָיוֹת הִיא וְאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהּ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּוַדַּאי אֵשֶׁת אִישׁ. אֲבָל אִם הִיא סָפֵק מְקֻדֶּשֶׁת, אוֹ סָפֵק מְגֹרֶשֶׁת, קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהּ מִסָּפֵק וּצְרִיכָה גֵּט מִשְּׁנֵיהֶם. וְהוּא הַדִּין לִפְסוּלֵי גִּטִּין מִדְּרַבָּנָן, שֶׁאִם בָּא אַחֵר וְקִדְּשָׁהּ שֶׁצְּרִיכָה גֵּט מִשְּׁנֵיהֶם, מֵהָרִאשׁוֹן דְּרַבָּנָן וּמֵהַשֵּׁנִי דְּאוֹרָיְתָא:

ב אֵשֶׁת אִישׁ שֶׁפָּשְׁטָה יָדָהּ וְקִבְּלָה קִדּוּשִׁין בִּפְנֵי בַּעְלָהּ, חֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת לַשֵּׁנִי. שֶׁהָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה לְבַעְלָהּ בִּפָנָיו: גְּרֹשְׁתַנִי, נֶאֱמֶנֶת; חֲזָקָה, אֵין אִשָּׁה מְעִזָּה פָּנֶיהָ בִּפְנֵי בַּעְלָהּ. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים דַּוְקָא לְעִנְיַן שֶׁקִּדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהּ נֶאֱמֶנֶת וּצְרִיכָה גֵּט, אֲבָל אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת לְהִנָּשֵׂא לְאַחֵר (חֲרֵי"ן פ"ב דִּכְתֻבוֹת בְּשֵׁם יֵשׁ אוֹמְרִים) אוֹ לִטֹּל כְּתֻבָּתָהּ (הַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי פ"ב דְּגֵרוּשִׁין). וְיֵשׁ חוֹלְקִים וּסְבִירָא לְהוּ דְּלִכְלָל דָּבָר נֶאֱמֶנֶת (רַמְבַּ"ם). וְיֵשׁ אוֹמְרִים עוֹד, דְּבִזְמַן הַזֶּה דְּנִפְישֵׁי חֲצָפָא וּפְרִיצוּתָא, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת אֶלָּא לְחֻמְרָא, דְּאִתְרַע חֲזָקָה דְּאֵינָהּ מְעִזָּה (ב"י בְּשֵׁם א"ח). אֲבָל אִם קִדְּשָׁהּ אַחֵר שֶׁלֹּא בִּפְנֵי בַּעְלָהּ, אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהּ עַד שֶׁתְּבִיא רְאָיָה שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה קֹדֶם שֶׁתִּתְקַבֵּל הַקִּדּוּשִׁין, שֶׁכָּל שֶׁלֹּא בִּפָנָיו, מְעִזָּה. וְכָתַב הָרֹא"ש, דְּכָל שֶׁהוּא בָּעִיר כְּשֶׁנִּתְקַדְּשָׁה לְאַחֵר, מִקָּרֵי בִּפָנָיו. וְיֵשׁ חוֹלְקִין וּסְבִירֵי לְהוּ דְּבָעִינַן בִּפְנֵי בַּעְלָהּ מַמָּשׁ (מַהֲרִי"ק שֹׁרֶשׁ ע"ב וְרִיבַ"שׁ סִימָן קכ"ז). וְהָא דְּאָמְרִינַן דְּאֵין אִשָּׁה מְעִזָּה פָּנֶיהָ בִּפְנֵי בַּעְלָהּ לוֹמַר: גְּרֹשְׁתַנִי, הָנֵי מִלֵּי הֵיכָא דְּלֵיכָּא דְּמַסַּיַּע לָהּ, אֲבָל הֵיכָא דְּאִכָּא דְּמַסַּיַּע לָהּ, מְעִזָּה וּמְעִזָּה. וְאִם נִשֵּׂאת לְאַחֵר שֶׁלֹּא בִּפְנֵי בַּעְלָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁכְּשֶׁבָּא בַּעְלָהּ אוֹמֶרֶת לוֹ בִּפָנָיו: גְּרֹשְׁתַנִי, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת, דְּכֵיוָן שֶׁכְּבָר נִשֵּׂאת מְעִזָּה וּמְעִזָּה, שֶׁלֹּא תַּעֲשֶׂה עַצְמָהּ זוֹנָה. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאֲפִלּוּ לֹא נִשֵּׂאת עַדַיִן לְאַחֵר, אֶלָּא נִתְקַדְּשָׁה לוֹ שֶׁלֹּא בִּפְנֵי בַּעְלָהּ, וְאַחַר כָּךְ בָּא בַּעְלָהּ וְאוֹמֶרֶת לוֹ בִּפָנָיו: גְּרֹשְׁתַנִי, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם הָיְתָה קְטָטָה בֵּינֵיהֶם, אוֹ שֶׁתּוֹבַעַת כְּתֻבָּתָהּ, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר: גְּרֹשְׁתַנִי, אֲפִלּוּ בִּפָנָיו. יֵשׁ אוֹמְרִים דִּבְמָקוֹם שֶׁנֶּאֱמֶנֶת לִנָּשֵׂא גּוֹבֵאת גַּם כֵּן כְּתֻבָּתָהּ (מַהֲרִי"ק שֹׁרֶשׁ ע"ב וְרִיבַ"שׁ סִימָן קכ"ז). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת לְעִנְיַן מָמוֹן כְּלָל. (וְנִתְבָּאֵר לְעֵיל)

ג אִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וְהֵעִידוּ עָלָיו שֶׁמֵּת, אֲפִלּוּ עֵד אֶחָד, אֲפִלּוּ הָעֵד עֶבֶד אוֹ שִׁפְחָה אוֹ אִשָּׁה אוֹ קָרוֹב, מֻתֶּרֶת. וַאֲפִלּוּ עֵד מִפִּי עֵד, אוֹ אִשָּׁה מִפִּי אִשָּׁה אוֹ עֶבֶד אוֹ שִׁפְחָה אוֹ קָרוֹב, כְּשֵׁרִים לְעֵדוּת זוֹ. וּפְסוּלֵי עֵדוּת, אִם פְּסוּלִים מִדְּרַבָּנָן, כְּשֵׁרִים לְעֵדוּת זוֹ. אֲבָל פְּסוּלֵי עֵדוּת דְּאוֹרָיְתָא, פְּסוּלִים. וְאִם מְסִיחִים לְפִי תֻּמָּם, כְּשֵׁרִים. וְכֵן כּוּתִי אוֹ יִשְׂרְאֵל מוּמָר לַעֲבוֹדַת אֱלִילִים וּלְכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, אִם הוּא מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ, נֶאֱמָן. הַגָּה: לֹא בָּא עֵד בַּדְּרָכִים הַנִּזְכָּרִים, רַק יוֹצֵא קוֹל הַבָּרָה בָּעִיר, שֶׁמֵּת, אֵין מַשִּׂיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ (ת"ה סִי' רכ"ב וּבִתְשׁוּבַת הָרַמְבַּ"ן סִי' פ'):

ד הַכֹּל נֶאֱמָנִים לְהָעִיד לָהּ עֵדוּת זוֹ, חוּץ מֵחָמֵשׁ נָשִׁים שֶׁחֲזָקָתָן שׁוֹנְאוֹת זוֹ אֶת זוֹ, שֶׁאֵין מְעִידוֹת בְּמִיתַת בַּעְלָהּ, שֶׁמָּא יִתְפַּיְּסוּ לְאָסְרָהּ עָלָיו וַעֲדַיִן הוּא קַיָּם. וְאֵלּוּ הֵן: חֲמוֹתָהּ, אֲפִלּוּ אֵינָהּ עַתָּה חֲמוֹתָהּ רַק אִם יָבְמָהּ (טוּר), וּבַת חֲמוֹתָהּ, וְצָרָתָהּ, וִיבְמְתָהּ, וּבַת בַּעְלָהּ. וְכֵן הִיא לֹא תָּעִיד לָהֶם (טוּר):

ה כְּבָר אָמַרְנוּ שֶׁהָעֵד שֶׁאָמַר: שָׁמַעְתִּי שֶׁמֵּת פְּלוֹנִי, אֲפִלּוּ שָׁמַע מֵאִשָּׁה שֶׁשָּׁמְעָה מֵעֶבֶד, חֲרֵי זֶה כָּשֵׁר לְעֵדוּת אִשָּׁה וּמַשִּׂיאִין עַל פִּיו. הַגָּה: וַאֲפִלּוּ לֹא אָמַר מִפִּי שָׁמַע, אֶלָּא אָמַר סְתָם שֶׁשָּׁמַע, כָּשֵׁר, וְלֹא חַיְשִׁינַן שֶׁמָּא עֵד הָרִאשׁוֹן פָּסוּל הָיָה. אֲבָל אִם אָמַר הָעֵד אוֹ הָאִשָּׁה אוֹ הָעֶבֶד: מֵת פְּלוֹנִי, וַאֲנִי רָאִיתִיו שֶׁמֵּת, שׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ: הֵיאַךְ רָאִיתָ וּבַמֶּה יָדַעְתָּ. אִם הֵעִיד בְּדָבָר בָּרוּר, נֶאֱמָן. וְאִם הֵעִיד בִּדְבָרִים שֶׁרַבָּן לְמִיתָה, אֵין מַשִּׂיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ, שֶׁאֵין מְעִידִים עַל הָאָדָם שֶׁמֵּת אֶלָּא כְּשֶׁרָאוּהוּ שֶׁמֵּת וַדַּאי וְאֵין בּוֹ סָפֵק. הַגָּה: שֶׁמַּע קוֹל מְקוֹנְנוֹת שֶׁהִזְקִירוּהוּ בֵּין הַמֵּתִים וְסָפְדוּ אוֹתוֹ, מַשִּׂיאִין אִשְׁתּוֹ (כ"כ הַמ"מ בְּשֵׁם הַתּוֹסָפְתָא). וְלָכֵן יֵשׁ לְמִחוֹת בְּנָשִׁים שֶׁלֹּא לִסְפֹּד אָדָם עַל פִּי אֻמְדָנוֹת הַמּוֹכִיחוֹת שֶׁמֵּת, וְלֹא יַסְפִּידוּ אוֹתוֹ עַד שֶׁיּוֹדְעִין שֶׁמֵּת. וְכֵן אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה לְהִסְפִּידוֹ אוֹ לִלְבֹּשׁ שְׁחוֹרִים כָּל זְמַן שֶׁאֵין כָּאן עֵדוּת שֶׁהוּא כָּרְאוּי לְהַשִּׂיאָהּ (סְבָרַת הָרַב וְכ"כ הָרִיבַ"שׁ סִי' תק"ח). וְכֵן אֵין לְשׂוּם בֵּית

דִּין לִתֵּן שָׁטַר עֲדוּת לָאִשָּׁה מַה שֶּׁהֵעִידוּ עֵדִים לִפְנֵיהֶם, אִם אֵין בְּאוֹתוֹ עֵדוּת כְּדַאי לְהַתִּירָהּ, אִם לֹא שֶׁכָּתְבוּ בְּפֵרוּשׁ הַטַּעַם שֶׁלֹּא הִתִּירוּ אוֹתָהּ עַל עֵדוּת זוֹ, דְּחִישִׁינַן לְקִלְקוּלָא מִבֵּית דִּין שֶׁאֵינָן מֻמְחִים (שָׁם בְּתְשׁוּבַת הָרִיב״שׁ):

ו בְּשָׁעַת הַגְּזֵרָה מַתִּירִים נָשִׁים עַל פִּי בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה, הַגָּה: שֶׁמְּעִידִים מַה שֶּׁרָאוּ בְּשָׁעַת הַשָּׁמָד, אַף עַל פִּי שֶׁהֻמְּרוּ דָּתָן מִכֹּחַ אֹנֶס (תְּשׁוּבַת הָרֹא״שׁ כְּלָל נ״ד). רֵיקִים הַמְּמָרִים וּפוֹחֲזִים שֶׁחָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה, אַךְ לֹא בִּתְשׁוּבָה גְּמוּרָה, אֵין לִסְמֹךְ עַל עֲדוּתָן רַק בְּמִסְיחִין לְפִי תַּמָּן (מהר״י בִּכְתָבָיו סִימָן ר״ך), אוֹ בְּיָדוּעַ שֶׁהֵעִידוּ בְּלֹא רְמִיָּה וְעִקּוּל (שָׁם סִימָן רכ״ד). וְהַכֹּל לְפִי עִנְיָן הָעֵד וּלְפִי רְאוּת עֵינֵי הַדַּיָּן:

ז בָּא אֶחָד וְאָמַר: חֲרַגְתִּיו, תְּנָשֵׂא, דְּאֵין אָדָם מֵשִׂים עַצְמוֹ רָשָׁע, וּפַלְגִינַן דִּבּוּרָה. וְהוּא הַדִּין לְכוּתִי שֶׁאָמַר מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ: חֲרַגְתִּי אֶת פְּלוֹנִי, שֶׁמַּשִּׁיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ:

ח אִם עֵד אֶחָד אָמַר לָאִשָּׁה בֵּינוֹ לְבֵינָהּ: מֵת בַּעְלֵךְ, אֵינָהּ צְרִיכָה שׁוּב לְעֵדוּתוֹ אֶלָּא בָּאָה לְבֵית דִּין וְאוֹמֶרֶת: מֵת בַּעְלִי. אֲבָל אִם בָּא הָעֵד שֶׁאָמְרָה בִּשְׁמוֹ: מֵת, וְאָמַר שֶׁלֹּא אָמַר מֵת, לֹא מְהֵימְנָא. הַגָּה: וְאֵין הַבַּיִת דִּין צְרִיכִין לִשְׁלֹחַ אַחֲרָיו, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא בָּעִיר, אֶלָּא סוֹמְכִין אָעֵד מִפִּי עֵד לְכַתְּחִלָּה (תְּשׁוּבַת מהרי״ו סִי׳ ט׳):

ט עֵד אוֹמֵר: מֵת, וְעֵד אוֹמֵר: נֶחֱרַג, אַף עַל פִּי שֶׁהֵם מַכְחִישִׁים זֶה אֶת זֶה, הוֹאִיל וְזֶה וָזֶה מוֹדִים שֶׁאֵינוֹ קַיָּם, הֲרֵי זוֹ תִּנָּשֵׂא:

י שָׁמְעוּ קוֹל שֶׁאוֹמֵר: אִישׁ פְּלוֹנִי מֵת, וְהָלְכוּ וְלֹא מָצְאוּ שָׁם אָדָם, מַשִּׁיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ. וְאִם שָׁמְעוּ קוֹל זֶה בְּשָׂדֶה אוֹ בְּבוֹר אוֹ בְּחֻרְבָּה, אֵין מַשִּׁיאִין עַל פִּי אוֹתוֹ קוֹל, דְּחִישִׁינַן שֶׁמָּא שֵׂד הוּא, כֵּיוָן שֶׁיָּצָא הַקּוֹל מִמָּקוֹם שֶׁהַשֵּׁדִים מְצוּיִים שָׁם:

יא מָצְאוּ כָּתוּב בִּשְׁטָר: מֵת אִישׁ פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי, אוֹ נֶחֱרַג, תִּנָּשֵׂא אִשְׁתּוֹ. אֲפִלּוּ אֵינוֹ מְקֻיָּם. וּלְהָרַמְבַּ״ם צָרִיךְ שֶׁיֵּדְעוּ שֶׁהוּא כְּתַב יְשָׁרְאֵל. הַגָּה: וְכֵן רָאוּי לְהַחֲמִיר. וַאֲפִלּוּ אִם יוֹדְעִים שֶׁהוּא כְּתַב יְשָׁרְאֵל, אִם יֵשׁ לוֹמַר שֶׁכָּתַב כֵּן מִשּׁוּם שֶׁיָּצָא קוֹל שֶׁמֵּת, כְּגוֹן שֶׁטָּבַע בְּמַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף וְכַדּוֹמֶה, אֵין מַתִּירִין עַל הַכְּתָב, שֶׁחוֹשְׁשִׁין שֶׁכָּתַב כֵּן מִפְּנֵי הַקּוֹל שֶׁיָּצָא (תה״ד סִימָן ר״מ):

יב מִי שֶׁנִּשְׁתַּתֵּק וּבָדְקוּ אוֹתוֹ כְּדֶרֶךְ שֶׁבּוֹדְקִין לְגִטִּין וְנִמְצֵאת דַּעְתּוֹ מְכֻוֶּנֶת, וְכָתַב שֶׁמֵּת פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי, סוֹמְכִין עַל כְּתִיבָתוֹ וְתִנָּשֵׂא אִשְׁתּוֹ:

יג זֶה שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁעַד מִפִּי עֵד כָּשֵׁר בְּעֵדוּת אִשָּׁה, בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שֶׁשָּׁמַע מִפִּי בֶּן דַּעַת שֶׁמֵּת פְּלוֹנִי, כְּגוֹן עֶבֶד אוֹ שִׁפְחָה. אֲבָל אִם שָׁמַע מִפִּי שׁוֹטֶה אוֹ קָטָן, אֵינוֹ מֵעִיד וְאֵין סוֹמְכִין עַל דִּבְרֵיהֶם. שָׁמַע מֵהַתִּינוֹקוֹת שֶׁאוֹמְרִים: עַכְשָׁו בָּאנוּ מֵהֶסְפֵּד פְּלוֹנִי, כָּךְ וְכָךְ סַפְדָנִים הָיוּ שָׁם וּפְלוֹנִי הֶחָכָם וּפְלוֹנִי עָלוּ אַחַר מִטָּתוֹ, כָּךְ וְכָךְ עָשׂוּ בְּמִטָּתוֹ, הֲרֵי זֶה מֵעִיד מִפִּיהֶם עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם, וּמַשִּׁיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ. הַגָּה: וְדַוְקָא לְאַלְתַּר, כְּגוֹן שֶׁאוֹמְרִים ״עַכְשָׁו בָּאנוּ מֵהֶסְפֵּד פְּלוֹנִי״ כוּ׳, אֲבָל אִם אֵינוֹ לְאַלְתַּר, לֹא מְהֵנֵי עֵדוּתָן כְּלָל (א״ז וּמהרי״ו סִי׳ מ״ה וּפִסְקֵי מהרא״י סִי׳ ר״ך). וַאֲפִלּוּ הִגְדִּילוּ אַחַר כָּךְ, אֵינָן יְכוֹלִין לְהָעִיד מַה שֶּׁרָאוּ בְּקָטְנוּתָן (שָׁם בא״ז):

יד כְּבָר אָמַרְנוּ שֶׁהַכּוּתִי שֶׁהֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ מַשִּׁיאִין עַל פִּיו. כֵּיצַד, הָיָה מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ, וְאָמַר: אוֹי לִפְלוֹנִי שֶׁמֵּת, כַּמָּה הָיָה נָאֶה וְכַמָּה טוֹבָה עָשָׂה עִמִּי אוֹ שֶׁהָיָה מֵסִיחַ וְאוֹמֵר: כְּשֶׁהָיִיתִי בָּא בַּדֶּרֶךְ וְנָפַל פְּלוֹנִי שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ עִמָּנוּ וָמֵת, וְתָמַהְנוּ לְדָבָר זֶה כֵּיצַד מֵת פִּתְאֹם, וְכֵיוֹצֵא בְּדְבָרִים אֵלּוּ שֶׁהֵם מַרְאִים שֶׁאֵין כַּוָּנָתוֹ לְהָעִיד, הֲרֵי זֶה נֶאֱמָן. וְיִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׁמַע מִכּוּתִי הַמֵּסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ, מֵעִיד שֶׁשָּׁמַע מִמֶּנּוּ וְתִנָּשֵׂא אִשְׁתּוֹ עַל פִּיו. הַגָּה: וְכֵן אִם אָמַר: פְּלוֹנִי מֵת, בְּמֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא אָמַר דְּבָרִים אֲחֵרִים, מִקְּרֵי שַׁפִּיר מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ (ריב״ש סִי׳ שע״ז). וְיֵשׁ מַחֲמִירִים (ב״י בְּשֵׁם הַר״ן). **בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשֶׁלֹּא הָיָה שָׁם אֲמַתְלָאָה. אֲבָל אִם הָיָה אֲמַתְלָאָה בְּשִׁיחַת הַכּוּתִי שֶׁמָּא נִתְכַּוֵּן לְדָבָר אַחֵר, כְּמוֹ שֶׁאָמַר לְאֶחָד: עָשָׂה לִי כָּךְ וְכָךְ שֶׁלֹּא אֶהֱרֹג אוֹתְךָ כְּדֶרֶךְ שֶׁהָרַגְתִּי לִפְלוֹנִי, אֵין זֶה מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ, שֶׁכַּוָּנָתוֹ לְהָטִיל אֵימָה עַל זֶה.** הַגָּה: וְכֵן בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ לָחוּשׁ לִשְׁקָרָא, שֶׁלְּמִדּוּהוּ לוֹמַר כָּךְ, אֵין סוֹמְכִין עָלָיו (ר״י נַחִיב כ״ג). **וְכֵן אִם שָׁמַע מֵעַרְכָאוֹת שֶׁל כּוּתִים שֶׁאָמְרוּ: חֲרַגְנוּ פְּלוֹנִי, אֵינָם נֶאֱמָנִים, שֶׁהֵם מַחֲזִיקִים יְדֵי עַצְמָם בְּכָזָב, וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ.** הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל עַרְכָּאוֹת אֵינָם נֶאֱמָנִים, אֲפִלּוּ אוֹמְרִים שֶׁנֶּחֱרַג בַּדִּין שֶׁלֹּא עַל יָדָם (טור בְּשֵׁם הָרֹא״שׁ). וְכָל זֶה דַּוְקָא בְּעַרְכָאוֹת, אֲבָל שְׁאָר כּוּתִים מְסִיחִים לְפִי תֻּמָּם וְאוֹמְרִים שֶׁנִּדּוֹן בְּעַרְכָאוֹת שֶׁל כּוּתִים, נֶאֱמָנִים (פִּסְקֵי מהרא״י סִי׳ ל״ד):

טו כּוּתִי שֶׁהֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ תְּחִלָּה, אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁאָלוּ אוֹתוֹ אַחַר כָּךְ וּבְדָקוּהוּ עַד שֶׁיִּפְרֹשׁ כָּל הַמְּאֹרָע, הֲרֵי זֶה נֶאֱמָן וּמַשִּׁיאִין עַל פִּיו. הַגָּה: אֲבָל שְׁאָלוּ אוֹתוֹ תְּחִלָּה: אַיֵּה חֲבֵרֶיךָ, וְאָמַר לָהֶם שֶׁמֵּת, אֵין זֶה מִקְּרֵי מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ. וְדַוְקָא שֶׁשְּׁאָלוּ אוֹתוֹ הַכּוּתִי עַצְמוֹ, אֲבָל שָׁאֲלוּ כּוּתִי אַחֵר (פִּסְקֵי מהרא״י סִי׳ קס״א), אוֹ שֶׁחִפְּשׂוּ בְּעִיר יְהוּדִי וְיָצָא הַקּוֹל בָּזֶה וּבָא כּוּתִי וּמֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ שֶׁמֵּת (תְּשׁוּבַת מוהר״ם הַלְכוֹת נָשִׁים), אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה אָצֶל הַכּוּתִי שֶׁשְּׁאָלוּ, מִקְּרֵי מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ. הָיוּ מְדַבְּרִים בְּיַחַד מִן הַיְּהוּדִי, וּבָא לָהֶם כּוּתִי וְאָמַר לָהֶם: בַּמֶּה אַתֶּם מְדַבְּרִים, וְאָמְרוּ לוֹ: מִן הַיְּהוּדִי אִם הוּא חַי אוֹ מֵת, וְהִגִּיד לָהֶם שֶׁהוּא מֵת, לֹא מִקְּרֵי מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ (בְּתְשׁוּבַת הָרִיב״שׁ). הָיָה סָפֵק אִם מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ אוֹ לֹא, אֵין מַשִּׁיאִין אִשְׁתּוֹ, דְּסָפֵיקָא דְּאוֹרָיְתָא לְחֻמְרָא. וְכֵן בְּכָל מָקוֹם דְּאִיכָּא פְּלֻגְתָּא בְּדִינִין אֵלּוּ אֲזָלִינַן לְחֻמְרָא (ג״ז שָׁם). יֵשׁ אוֹמְרִים הָא דְּאָמְרִינַן דְּאִם שָׁאֲלוּ אֶת הַכּוּתִי תְּחִלָּה לֹא מִקְּרֵי מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ, הַיְנוּ דַּוְקָא אִם שׁוֹאֲלִים יִשְׂרְאֵל; אֲבָל אִם שׁוֹאֲלִים כּוּתִים אוֹתוֹ וּמַגִּיד, מִקְּרֵי מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ, וּבִלְבַד שֶׁשָּׁאֲלוּ אוֹתוֹ שֶׁלֹּא בִּפְנֵי יִשְׂרְאֵל (ת״ה סִי׳ רל״ט). וְאִם שָׁאֲלוּ יִשְׂרְאֵל, וְהַכּוּתִי הִגִּיד שֶׁמֵּת וְהִגִּיד אֶמְתָּנוֹת הַמּוֹכִיחוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מִקְּרֵי מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ וַאֲסוּרָה לִנְשֹׂא, מִכָּל מָקוֹם אִם עָבְרָה וְנִשֵּׂאת עַל פִּי חָכָם שֶׁהִתִּירָהּ, לֹא תֵּצֵא, אִם יֵשׁ רְאָיוֹת וְאֶמְתָּנוֹת שֶׁמֵּת (פִּסְקֵי מהרא״י סִי׳ קל״ט):

טז כּוּתִי מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ מִפִּי כּוּתִי מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ, מַשִּׁיאִין עַל פִּיו. הַגָּה: וַאֲפִלּוּ לֹא הֵעִיד בְּפֵרוּשׁ שֶׁהַכּוּתִי הָרִאשׁוֹן הֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ, אַזְלִינַן מִסְּפֵיקָא לְקֻלָּא וְאָמְרִינַן דְּוַדַּאי מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ (מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ קכ״א). וְיֵשׁ חוֹלְקִין בָּזֶה (תְּשׁוּבַת הָרַ״ן):

יז יָצָא כּוּתִי וְיִשְׂרָאֵל מֵעִמָּנוּ לְמָקוֹם אַחֵר, וּבָא הַכּוּתִי וְאָמַר: אִישׁ שֶׁיָּצָא מִכָּאן עִמִּי מֵת, מַשִּׁיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין הַכּוּתִי יוֹדֵעַ אוֹתוֹ הָאִישׁ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיֹּאמַר: קְבָרְתִּיו. הַגָּה: וְדַוְקָא בִּכְהַאי גַּוְנָא שֶׁאֵינוֹ מַזְכִּיר שֵׁם הַמֵּת, וְאֵינוֹ מַכִּירוֹ. אֲבָל אִם מַכִּירוֹ, לֹא בָּעִינַן קְבָרְתִּיו, בְּמֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ (הַמ״מ לְדַעַת הָרַמְב״ם וְכ״כ מהרא״י בְּפִסְקָיו סִי׳ רכ״ג וב״י בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַ״ן וְהָרִיב״ש). וְכֵן פָּשַׁט הַמִּנְהָג. אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם דְּיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבָעִינַן קְבָרְתִּיו, לְאוֹ דַּוְקָא קְבָרְתִּיו, אֶלָּא כָּל שֶׁאוֹמֵר דָּבָר שֶׁמַּשְׁמָעוּתוֹ שֶׁנִּדְאֵי מֵת, וְלֹא אָמַר בְּדָרְמֵי, מְהֲנֵי (ב״י בְּשֵׁם תשר׳ הָרַ״ן וְהָרִיב״ש). וְכֵן אִם יָצְאוּ ׳י בְּנֵי אָדָם כְּאֶחָד מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְהֵם אֲסוּרִים בְּקוֹלָר אוֹ נוֹשְׂאִים גְּמַלִּים וְכֵיוֹצֵא בְּדְבָרִים אֵלּוּ, וְהִסִּיחַ הַכּוּתִי לְפִי תֻּמּוֹ וְאָמַר שֶׁעֲשָׂרָה אֲנָשִׁים שֶׁיָּצְאוּ מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי לְמָקוֹם פְּלוֹנִי וְהֵם נוֹשְׂאִים כָּךְ וְכָךְ, מֵתוּ כֻּלָּם, מַשִּׁיאִים נְשׁוֹתֵיהֶם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיֹּאמַר: קְבָרָנוּם:

יח בָּא אֶחָד וְאָמַר לָנוּ: אָמְרוּ בֵּית דִּין אוֹ אֲנָשִׁים: כְּשֶׁתֵּלְכוּ לְמָקוֹם פְּלוֹנִי, אֱמֹר לָהֶם שֶׁמֵּת יִצְחָק בֶּן מִיכָאֵל, וּבָא הַשָּׁלִיחַ וְאָמַר לָנוּ, וְהַשָּׁלִיחַ אֵינוֹ יוֹדֵעַ מִי הוּא, הוֹאִיל וְאָנוּ יוֹדְעִים פְּלוֹנִי הַיְדוּעַ בְּשֵׁם זֶה, חֲרֵי אִשְׁתּוֹ מֻתֶּרֶת, וְאֵין אוֹמְרִים שֶׁמָּא יִצְחָק בֶּן מִיכָאֵל אַחֵר הוּא שֶׁמֵּת. וְהוּא שֶׁלֹּא הֶחְזִקוּ שָׁם ב׳ יִצְחָק בֶּן מִיכָאֵל, אוֹ כְּשֶׁהֶחְזִקוּ שְׁנַיִם וְיָדוּעַ שֶׁאֶחָד קַיָּם. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל זֶה דַּוְקָא שֶׁהֶחְזִיקוּ הָעֵד שֵׁם עִירוֹ, אֲבָל אִם לֹא הֶחְזִיקוּ שֵׁם עִירוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁיּוֹדְעִין שֶׁנֶּאֱבַד אֶחָד, לֹא מְהֲנֵי אַף עַל פִּי שֶׁהֶחְזִיקוּ שְׁמוֹ (תְּשׁוּבַת הָרִיב״ש וּתְשׁוּבַת הָרַ״ן וּמַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ קפ״ד). וְיֵשׁ מְקִלִּין. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דִּבְמָקוֹם שֶׁמַּזְכִּיר שְׁמוֹ לָבַד, בָּעִינַן שֶׁיַּזְכִּיר עִירוֹ. אֲבָל אִם מַזְכִּיר שְׁמוֹ וְשֵׁם אָבִיו, לֹא בָּעִינַן שֶׁיַּזְכִּיר שֵׁם עִירוֹ (הָרֹא״ש כְּלָל נ״א וכ״כ מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ קע״ה). וּבְמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ אֻמְדָּנוֹת וְהוֹכָחוֹת שֶׁזֶּה הוּא, יֵשׁ לְהָקֵל וְלִסְמֹךְ אַמַּאן דְּאָמַר דְּלֹא בָּעִינַן שֶׁיַּזְכִּיר שֵׁם עִירוֹ (מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ קפ״ד וּתְשׁוּבַת הָרֹא״ש):

יט יִשְׂרָאֵל שֶׁאָמַר: מֵת אִישׁ יְהוּדִי עִמָּנוּ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, כָּךְ וְכָךְ הָיוּ סִימָנָיו, אֵין אוֹמְרִים בְּאֹמֶד הַדַּעַת: פְּלוֹנִי הוּא, עַד שֶׁיָּעִיד הָעֵד שֶׁהוּא פְּלוֹנִי וְיַכִּיר שְׁמוֹ וְשֵׁם עִירוֹ. אֲבָל אִם אָמַר: אֶחָד יָצָא עִמָּנוּ מֵעִיר פְּלוֹנִי וָמֵת, מְחַפְּשִׂין בְּאוֹתָהּ הָעִיר, אִם לֹא יָצָא מִשָּׁם אֶלָּא הוּא, תְּנַשֵּׂא אִשְׁתּוֹ. הַגָּה: וְהוּא הַדִּין בְּכוּתִי הַמֵּשִׂיחַ לְפִי תֻּמּוֹ (ד״ע וְכֵן מַשְׁמַע בִּתְשׁוּבַת רַמְב״ם שֶׁהֲבִיא הַב״י):

כ מִי שֶׁהָיָה מְעֹרָעָר עַל אִשָּׁה לוֹמַר שֶׁהִיא זְקוּקָה לְיָבָם, וְאַחַר כָּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ הֵעִיד בִּפְנֵי בֵּית דִּין שֶׁשָּׁמַע שֶׁמֵּת זֶה זְמַן רַב, סוֹמְכִין עָלָיו כֵּיוָן שֶׁהַדְּבָרִים הָרִאשׁוֹנִים לֹא הָיוּ בִּפְנֵי בֵּית דִּין:

כא אֵין בּוֹדְקִין עַדֵי נָשִׁים בְּדָרִישָׁה וַחֲקִירָה, וַאֲפִלּוּ אִם הֶכְחֲשׁוּ בִּבְדִיקָה, כְּשֵׁרִים. וְאָסוּר לִדְרֹשׁ וְלַחְקֹר הַרְבֵּה (תְּשׁוּבַת הָרַמְב״ם), אִם לֹא בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ לָחוּשׁ לְעֶרְמָה אָז צָרִיךְ דְּרִישָׁה וַחֲקִירָה (מהרי״ו סִימָן ק״נ):

כב כְּשֶׁמִּסְתַּפְּקִין בְּצִוּרָתוֹ כְּדֵי לְהַכִּירוֹ כְּדֵי לְהָעִיד עָלָיו, בּוֹדְקִין אוֹתוֹ וְרוֹאִין אוֹתוֹ אֲפִלּוּ בַּלַּיְלָה לְאוֹר הַנֵּר אוֹ לְאוֹר הַלְּבָנָה:

כג רָאוּ אֶחָד עוֹמֵד מֵרָחוֹק וְאָמַר שֶׁהוּא פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי, אוֹ פְּלוֹנִי מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי, וַהֲרֵי נִשְׁכּוֹ נָחָשׁ וַהֲרֵי הוּא מֵת, וְהָלְכוּ וּמְצָאוּהוּ שֶׁנִּשְׁתַּנָּה וְלֹא הִכִּירוּהוּ, חֲרֵי אֵלּוּ מַשִּׁיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ:

כד מְצָאוּהוּ הָרוּג אוֹ מֵת, אִם פַּדַּחְתּוֹ וְחָטְמוֹ וּפַרְצוּף פָּנָיו קַיָּמִים, וְהִכִּירוּהוּ בָּהֶם שֶׁהוּא פְּלוֹנִי, מְעִידִין עָלָיו. וְאִם נִטַּל אֶחָד מֵאֵלּוּ, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סִימָנִים מֻבְהָקִים בְּיוֹתֵר בְּכֻלָּיו, אֵינָם כְּלוּם דְּחַיְשִׁינַן לִשְׁאֵלָה. וַאֲפִלּוּ הָיוּ לָהֶם סִימָנִים בְּגוּפוֹ, וַאֲפִלּוּ שׁוּמָא, אֵין מְעִידִין עָלָיו. אֲבָל הָיוּ לָהֶם בְּגוּפוֹ סִימָנִים מֻבְהָקִים בְּיוֹתֵר, מְעִידִים עָלָיו. הַגָּה: כְּגוֹן שֶׁהָיָה לוֹ יֶתֶר אוֹ חֶסֶר אוֹ שִׁנּוּי בְּאֶחָד מֵאֵיבָרָיו. אֲבָל קֶטֶן אוֹ אָרֹךְ אוֹ חִוֵּר וְסֶמֶק, לֹא הֲוֵי סִימָן מֻבְהָק (תשר׳ הֹרֹא״ש כְּלָל נ״א). וַאֲפִלּוּ ק׳ סִימָנִים שֶׁאֵינָן מֻבְהָקִים אֵינָם כְּלוּם, וַאֲפִלּוּ לְהִצְטָרֵף לִשְׁאָר אֻמְדָּנוֹת הַמּוֹכִיחוֹת אֵינוֹ כְּלוּם (פִּסְקֵי מהר״י סִימָן קס״א וּרְכ״ד). גַּבְשׁוּשִׁית גְּדוֹלָה עַל חָטְמוֹ, אוֹ שֶׁחָטְמוֹ עָקוּמָה הַרְבֵּה אוֹ כַּדּוֹמֶה לָזֶה, הֲוֵי סִימָן מֻבְהָק. אֲבָל מְעַט עֲקוּמָה, לֹא (שָׁם סִימָן רל״ד). וְהוּא הַדִּין לְרֹאשׁ שֶׁבְּגוּפוֹ אוֹ בְּאֶחָד מֵאֵיבָרָיו. אֲבָל שִׁנַּיִם גְּדוֹלִים, אַף עַל פִּי שֶׁגְּדוֹלִים הַרְבֵּה, לֹא הֲוֵי סִימָן מֻבְהָק (סִימָן קס״א בְּפִסְקֵי מהרא״י). וְכָל סִימָן הַמְּהֻנֵּי בְּיִשְׂרָאֵל הַמֵּעִיד, הוּא הַדִּין בְּכוּתִי הַמֵּסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ (בִּתְשׁוּבַת מוהר״ם בְּהל׳ נָשִׁים וּמַהֲר״ם פַּדְּוּאָה סִימָן ב׳ וּל״ו):

כה כָּתַב רַבֵּנוּ תָּם, דְּהָא דְּאֵין מְעִידִין עָלָיו אֶלָּא אִם כֵּן פַּדַּחְתּוֹ וְחָטְמוֹ וּפַרְצוּף פָּנָיו קַיָּמִים, דַּוְקָא כְּשֶׁאֵין שָׁם אֶלָּא הָרֹאשׁ, אֲבָל אִם כָּל גּוּפוֹ שָׁלֵם, אֲפִלּוּ אֵין שָׁם פַּרְצוּף וּפַדַּחַת וְחֹטֶם, יְכוֹלִין לְהַכִּירוֹ בִּטְבִיעוּת עַיִן. וְחָלְקוּ עָלָיו הָאַחֲרוֹנִים:

כו אֵין מְעִידִין עָלָיו, אֶלָּא אִם כֵּן מְצָאוּהוּ תּוֹךְ שְׁלֹשָׁה יָמִים אַחַר הֲרֶגְתּוֹ אוֹ אַחַר מִיתָתוֹ, אֲבָל אַחַר שְׁלֹשָׁה אֵין מְעִידִין עָלָיו, מִפְּנֵי שֶׁפַּרְצוּף פָּנָיו מִשְׁתַּנֶּה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בִּזְמַן שֶׁהוּא בַּיְבָשָׁה. אֲבָל אִם טָבַע בַּמַּיִם וְהִשְׁלִיכוּהוּ הַמַּיִם לַיַּבָּשָׁה, אֲפִלּוּ אַחַר כַּמָּה יָמִים, אִם הִכִּירוּהוּ מְעִידִין עָלָיו, שֶׁאֵינוֹ מִשְׁתַּנֶּה בַּמַּיִם אֶלָּא אַחַר זְמַן מְרֻבֶּה. וְהוּא שֶׁיִּרְאוּהוּ מִיָּד כְּשֶׁהֶעֱלוּהוּ מִן הַמַּיִם, וְגַם שֶׁלֹּא יִהְיֶה בּוֹ מַכָּה, אֲבָל אִם שָׁהָה אַחַר שֶׁהִשְׁלַךְ מִן הַמַּיִם, אֵין מְעִידִין עָלָיו, אֲפִלּוּ תּוֹךְ ג׳ (כ״י בְּשֵׁם הָרַמְב״ן וְהָרַשְׁבָּ״א). וְכֵן אִם הָיָה בּוֹ מַכָּה, אֵין מְעִידִין עָלָיו, לְפִי שֶׁהַמַּיִם מְקַלְקְלִים הַמַּכָּה וְנוֹפַחַ וּמִשְׁתַּנֶּה. הַגָּה: סָפֵק אִם נִשְׁתַּהָה אוֹ לֹא, אָזְלִינַן לְחֶמְרָא וַאֲפִלּוּ אִם נִשְׁאַת תֵּצֵא (רי״ב״ש סִי׳ ש״פ). וְכָל זֶה לְהָעִיד עָלָיו בִּטְבִיעוּת עַיִן, אֲבָל עַל יְדֵי סִימָנִים מֻבְהָקִים, אֲפִלּוּ אִשְׁתַּהֵי מַתִּירִין אִשְׁתּוֹ (טור וב״י):

כז מְצָאוּהוּ הָרוּג וּמַכִּירִין אוֹתוֹ בְּטְבִיעוּת עַיִן וְאֵין יוֹדְעִין מָתַי נֶהֱרַג. יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁתּוֹלִין שֶׁנֶּהֱרַג תּוֹךְ שְׁלֹשָׁה יָמִים וּמְעִידִין עָלָיו, וְיֵשׁ אוֹסְרִין. וּמֵיהוּ, אִם עָצָא קוֹל: אִישׁ פְּלוֹנִי מֵת אוֹ נֶהֱרַג, וְאַחַר ג׳ יָמִים מְצָאוּהוּ מֵת וְהִכִּירוּהוּ, אִשְׁתּוֹ מֻתֶּרֶת לְדִבְרֵי הַכֹּל:

כח יֵשׁ אוֹמְרִים בְּשֵׁם רַבֵּנוּ תָּם, דְּהָא דְּאֵין מְעִידִין עָלָיו אֶלָּא עַד ג׳ יָמִים, הֲנִי מִלֵּי כְּשֶׁהוּא חָבוּל בְּפָנָיו, אֲבָל אִם אֵינוֹ חָבוּל בְּפָנָיו מְעִידִין עָלָיו אֲפִלּוּ אַחַר כַּמָּה יָמִים עַל יְדֵי טְבִיעוּת עַיִן שֶׁל גּוּפוֹ וְצוּרָתוֹ, וַאֲפִלּוּ נָפַל לַמַּיִם. וְאֵינוֹ מְחֻוָּר בְּעֵיני הָאַחֲרוֹנִים. הַגָּה: וְיֵשׁ מְקִילִים, דְּכָל מִי שֶׁהָיָה אֶצְלוֹ כְּשֶׁנִּטְבַּע בַּמַּיִם אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה שָׁלֵם אֵינוֹ מֵעִיד עָלָיו. אֲבָל מִי שֶׁלֹּא רָאָה טְבִיעָתוֹ וְאוֹמֵר שֶׁמַּכִּירוֹ עַל יְדֵי טְבִיעוּת עַיִן וְהוּא שָׁלֵם, מֵעִיד עָלָיו (טור וּתְרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן ר״ה בְּשֵׁם הָאַשֵּׁר״י):

כט אֵין מְעִידִין עַל הָאָדָם שֶׁמֵּת אֶלָּא כְּשֶׁרָאוּהוּ כְּשֶׁמֵּת וַדַּאי וְאֵין בּוֹ סָפֵק. כֵּיצַד, רָאָהוּ שֶׁנָּפַל לְגֹב אֲרָיוֹת וּנְמֵרִים וְכֵיוֹצֵא בָּהֶם, אֵין מְעִידִין עָלָיו, שֶׁמָּא לֹא הָיוּ רְעֵבִים וְלֹא אָכָלוּהוּ. אֲבָל אִם נָפַל לַחֲפִירַת נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים, מְעִידִין עָלָיו, מִפְּנֵי שֶׁעַל יְדֵי שֶׁהוֹחֲקָן כְּשֶׁעוֹמֵד עֲלֵיהֶם מַזִּיקִין אוֹתוֹ:

ל נָפַל לְתוֹךְ כִּבְשַׁן הָאֵשׁ אוֹ לְתוֹךְ יוֹרָה רוֹתַחַת מְלֵאָה יַיִן אוֹ שֶׁמֶן אוֹ מַיִם, אוֹ שֶׁשְּׁחָטוּ בּוֹ שְׁנֵי סִימָנִים אוֹ רֻבָּן, אֲפִלּוּ עָמַד וּבָרַח, מְעִידִין עָלָיו שֶׁמֵּת, שֶׁוַּדַּאי סוֹפוֹ לָמוּת. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בּוֹ מִדְּבָרִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּחְיֶה אֶלָּא יָמוּת מִיָּד בִּזְמַן קָרוֹב, חֲרֵי אֵלּוּ מְעִידִין עָלָיו:

לא רָאוּהוּ צָלוּב וְהָעוֹף אוֹכֵל בּוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁדְּקָרוּהוּ אוֹ יָרוּ בּוֹ חִצִּים, אֵין מְעִידִין עָלָיו שֶׁמֵּת. וְאִם רָאוּ הָעוֹף אוֹכֵל בְּמָקוֹם שֶׁהַנֶּפֶשׁ יוֹצְאָה בִּנְטִילָתוֹ, כְּגוֹן מֹחוֹ אוֹ לִבּוֹ אוֹ בְּנֵי מֵעָיו, חֲרֵי זֶה מֵעִיד עָלָיו שֶׁמֵּת:

לב רָאוּהוּ שֶׁנָּפַל לַיָּם, אֲפִלּוּ טָבַע בַּיָּם הַגָּדוֹל, אֵין מְעִידִין עָלָיו שֶׁמֵּת שֶׁמָּא יָצָא מִמָּקוֹם אַחֵר. וְאִם נָפַל לְמַיִם מְכֻנָּסִים, כְּגוֹן בּוֹר אוֹ מְעָרָה, שֶׁעוֹמֵד וְרוֹאֶה כָּל סְבִיבָיו וְשָׁהָה כְּדֵי שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ, וְלֹא עָלָה, מֵעִיד עָלָיו שֶׁמֵּת וּמַשִּׁיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ. וְכֵן אִם קְשָׁרוּהוּ בְּרַגְלָיו וְשִׁלְשְׁלוּהוּ אֶל הַיָּם וְלֹא עָלָה בְּיָדָם אֶלָּא רַגְלוֹ מֵאַרְכֻּבָּה וּלְמַעְלָה, מַשִּׁיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ לְאַחַר י״ב חֹדֶשׁ, שֶׁטִּרְפָּה אֵינָהּ חַיָּה י״ב חֹדֶשׁ. אֲבָל אִם נָפַל לַיָּם וְהִשְׁלִיכוּ מְצוּדָה וְהֶעֱלוּ רֶגֶל אַחַת מֵאַרְכֻּבָּה וּלְמַעְלָה וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה, אֵין מַשִּׁיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר: רֶגֶל שֶׁל אַחֵר הוּא. וּמֵיהוּ, אִם הָיָה בּוֹ סִימָן מֻכָּהָק בְּיוֹתֵר בְּרַגְלוֹ, סוֹמְכִין עָלָיו לוֹמַר שֶׁהוּא שֶׁל הָאִישׁ שֶׁנָּפַל. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ בְּסִימָן מֻכָּהָק בִּבְגָדָיו מְהַנֵּי כָּאן, הוֹאִיל וְרָאוּהוּ נִטְבָּע בִּבְגָדִים אֵלּוּ (מַהֲרַ״ם פְּדָוּאָה סִי׳ ל״ו):

לג עַד אֶחָד אָמַר: רָאִיתִי שֶׁמֵּת בַּמִּלְחָמָה אוֹ בְּמַפֹּלֶת אוֹ שֶׁנִּטְבַּע בַּיָּם הַגָּדוֹל וּמֵת, וְכֵיוֹצֵא בְּדָבָרִים אֵלּוּ שֶׁרַבָּם לְמִיתָה, אִם אָמַר קְבַרְתִּיו, נֶאֱמָן וְתִנָּשֵׂא עַל פִּיו. וְאִם לֹא אָמַר קְבַרְתִּיו, לֹא תִּנָּשֵׂא, וְאִם נִשֵּׂאת לֹא תֵּצֵא:

לד וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁהֵעִיד לָהּ עֵד אֶחָד שֶׁטָּבַע בַּעְלָהּ בַּמַּיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף וְלֹא עָלָה וְאָבַד זִכְרוֹ וְנִשְׁתַּכַּח שְׁמוֹ, חֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא עַל עֵדוּת זוֹ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וַאֲפִלּוּ הִתִּירוּהָ בֵּית דִּין וְלֹא נִשֵּׂאת, לֹא תִּנָּשֵׂא (ריב״ש סִי׳ שע״ט). וְאִם נִשֵּׂאת לֹא תֵּצֵא. הַגָּה: וְדַוְקָא שֶׁנִּשֵּׂאת עַל פִּי חָכָם אוֹ בְּטָעוּת, שֶׁפְּבָרָה שֶׁהִיא מֻתֶּרֶת, אֲבָל אִם נִשֵּׂאת בַּעֲבַרְיָנוּת, תֵּצֵא (תְּשׁוּבַת מוהר״ם הַבִּיאוֹ מַרְדְּכַי סוֹף יְבָמוֹת). וְכָל זֶה דַּוְקָא בְּמִי שֶׁהֵעִידוּ עָלָיו שֶׁטָּבַע מַמָּשׁ בְּמַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף; אֲבָל מִי שֶׁהֵעִידוּ עָלָיו שֶׁהָיָה בְּסַפִּינָה שֶׁנִּשְׁבְּרָה בַּיָּם אוֹ כַּדּוֹמֶה לָזֶה, אוֹ אֲפִלּוּ שֶׁטָּבַע רַק לֹא הֵעִידוּ שֶׁשָּׁהָה בַּמַּיִם כְּדֵי שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ, תֵּצֵא. וַאֲפִלּוּ הֵעִיד סְתָמָא שֶׁטָּבַע, חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא קָרָא לִדְבָרִים כְּאֵלּוּ טְבִיעָה, שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ הָעוֹלָם לִקְרֹא לִדְבָרִים אֵלּוּ טְבִיעָה, וְתֵצֵא, אֶלָּא אִם כֵּן הֵעִיד בְּפֵרוּשׁ שֶׁנִּטְבַּע מַמָּשׁ וְשָׁהָה כְּדֵי שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ (ב״י בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַמְבַּ״ן סִימָן קכ״ח). וַאֲפִלּוּ הָיָה הַכּוּתִי שֶׁהֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ וְאָמַר: טָבַע פְּלוֹנִי, וְנִשֵּׂאת עַל פִּיו, חֲרֵי זוֹ לֹא תֵּצֵא. וְחָכָם שֶׁהוֹרָה לְהַשִּׂיאָהּ לְכַתְּחִלָּה בְּמַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף, מְנַדִּין אוֹתוֹ:

לה יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁאִם נָפַל לְמַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף, גּוֹבָה כְּתֻבָּתָהּ אַף עַל פִּי שֶׁאֲסוּרָה לִנָּשֵׂא:

לו עִיר שֶׁהִקִּיפוּהָ כַּרְכּוֹם, וּסְפִינָה הַמְטֹרֶפֶת בַּיָּם, וְהַיּוֹצֵא לְדוֹן, חֲרֵי הֵן בְּחֶזְקַת חַיִּים. לְפִיכָךְ אֵין מְעִידִין עַל אֶחָד מֵאֵלּוּ שֶׁמֵּת לְהַתִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ. וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא בְּעִיר שֶׁכְּבָשָׁהּ כַּרְכּוֹם וּסְפִינָה שֶׁטָּבְעָה בַּיָּם וְהַיּוֹצֵא לְהָרֵג, אֵין מְעִידִין, שֶׁהֵן בִּסְפֵק חַיִּים וְנוֹתְנִים עֲלֵיהֶן חָמְרֵי מֵתִים וְחָמְרֵי חַיִּים:

לז בָּא עֵד אֶחָד וְהֵעִיד שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ, וְהִתִּירוּהָ לְנָשֵׂא עַל פִּיו, וְאַחַר כָּךְ בָּא עֵד אֶחָד וְהִכְחִישׁ אֶת הָרִאשׁוֹן, וְאָמַר: לֹא מֵת, חֲרֵי זוֹ לֹא תֵּצֵא מֵהֶתֵּרָהּ, וְתִנָּשֵׂא, שֶׁעֵד אֶחָד נֶאֱמָן בְּעֵדוּת אִשָּׁה כִּשְׁנֵי עֵדִים בִּשְׁאָר עֵדָיוֹת, וְאֵין דְּבָרָיו שֶׁל אֶחָד בִּמְקוֹם שְׁנַיִם. אֲבָל אִם בָּא הַשֵּׁנִי קֹדֶם שֶׁהִתִּירוּהָ, חֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא וְאִם נִשֵּׂאת תֵּצֵא, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק. וְאִם נִשֵּׂאת לְעֵד שֶׁהֵעִיד לָהּ, וְהִיא אוֹמֶרֶת: בָּרֵי לִי שֶׁמֵּת, חֲרֵי זוֹ לֹא תֵּצֵא. וְיֵשׁ אוֹמְרִים תֵּצֵא. וְאִם בָּאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ: לֹא מֵת, אַף עַל פִּי שֶׁנִּשֵּׂאת, תֵּצֵא לְדִבְרֵי הַכֹּל. הַגָּה: וְדַוְקָא שֶׁהִיא שׁוֹתֶקֶת, אֲבָל אִם הִיא גַּם כֵּן אוֹמֶרֶת: מֵת, הֲוֵי לַהּ כְּתֵרֵי וּתְרֵי, אִם הָעֵדִים הֵם נָשִׁים, אֲבָל הַבַּעַל שֶׁנִּשְׂאָהּ אֵינוֹ נֶאֱמָן עַל עַצְמוֹ (נ״י פ׳ הָאִשָּׁה קַמָּא). בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁהָיָה הָאֶחָד שֶׁנִּשֵּׂאת עַל פִּיו כְּמוֹ שְׁנַיִם שֶׁבָּאוּ וְהִכְחִישׁוּ אוֹתוֹ, כְּגוֹן שֶׁנִּשֵּׂאת עַל פִּי אִישׁ וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ: לֹא מֵת, אוֹ שֶׁנִּשֵּׂאת עַל פִּי אִשָּׁה אוֹ עַל פִּי עַצְמָהּ וּבָאוּ שְׁתֵּי נָשִׁים אוֹ שְׁנֵי פְּסוּלִים שֶׁל דִּבְרֵיהֶם וְאָמְרוּ: לֹא מֵת. אֲבָל עֵד כָּשֵׁר אוֹמֵר: מֵת, וְנָשִׁים רַבּוֹת אוֹמְרוֹת: לֹא מֵת, אוֹ פְּסוּלִים אוֹמְרִים: לֹא מֵת, חֲרֵי זֶה כְּמֻחֲצָה עַל מֻחֲצָה. הַגָּה: וְדַוְקָא שֶׁבָּאוּ בְּיַחַד קֹדֶם שֶׁהִתִּירוּהָ עַל פִּי עֵד אֶחָד הָרִאשׁוֹן רִאשׁוֹן, אֲבָל אִם הִתִּירוּהָ עַל פִּי עֵד הַכָּשֵׁר, וְאַחַר כָּךְ בָּאוּ הַפְּסוּלִים, לֹא תֵּצֵא מֵהֶתֵּרָהּ הָרִאשׁוֹן (טור). וְאִם נִשֵּׂאת לְאֶחָד מֵעֶדֶיהָ, וְהִיא אוֹמֶרֶת: בָּרֵי לִי שֶׁמֵּת, חֲרֵי זוֹ לֹא תֵּצֵא. הַגָּה: וְכוּתִים הַמְסִיחִים לְפִי תֻּמָּם, דִּינָן כְּשָׁאָר פְּסוּלֵי עֵדוּת (מָרְדְּכַי פֶּרֶק הָאִשָּׁה בְּתֶרָא), וְכָל שֶׁאֵינוֹ מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ, אֵינוֹ נֶאֱמָן לֹא לֶאֱסֹר וְלֹא לְהַתִּיר:

לח אִשָּׁה אוֹמֶרֶת: מֵת, אוֹ הִיא שֶׁאָמְרָה: מֵת בַּעְלִי, וְאַחַר כָּךְ בָּא עֵד כָּשֵׁר וְאָמַר: לֹא מֵת, חֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא, וְאִם נִשֵּׂאת תֵּצֵא. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם אִשָּׁה אַחֶרֶת אוֹ הִיא שֶׁאָמְרָה: מֵת, וְהִתִּירוּהָ לְנָשֵׂא עַל פִּיהָ, וְאַחַר כָּךְ בָּא עֵד כָּשֵׁר וְאָמַר: לֹא מֵת, לֹא תֵּצֵא מֵהֶתֵּרָהּ. אֲבָל אִם בָּאוּ תְּחִלָּה שְׁתֵּי נָשִׁים וְהִתִּירוּהָ לְנָשֵׂא עַל פִּיהֶן, וְאַחַר כָּךְ בָּא עֵד אֶחָד, לֹא תֵּצֵא מֵהֶתֵּרָהּ לְכָל־עִלָּמָא (כ״כ הב״י בְּשֵׁם מ״מ):

לט הַנִּשֵּׂאת עַל פִּי עֵד אֶחָד, לֹא תִּנָּשֵׂא אֶלָּא בִּרְשׁוּת בֵּית דִּין. וְאִם נִשֵּׂאת שֶׁלֹּא בִּהוֹרָאַת בֵּית דִּין, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁלֹּא תֵּצֵא אֲפִלּוּ בָּא עֵד אֶחָד וְאָמַר: לֹא מֵת. וְהַבַּיִת דִּין צְרִיכִין לִהְיוֹת ג׳ וּכְשֵׁרִים, וְלֹא קְרוֹבִים זֶה לָזֶה וְלֹא לָעֵדִים:

מ אִשָּׁה אוֹמֶרֶת: לֹא מֵת, וּשְׁתֵּי נָשִׁים אוֹמְרוֹת: מֵת, חֲרֵי זוֹ תִּנָּשֵׂא, וְכֵן אִם אָמְרוּ י׳ נָשִׁים לֹא מֵת וְי״א נָשִׁים אוֹמְרוֹת מֵת, חֲרֵי זֶה תִּנָּשֵׂא, שֶׁאֵין אוֹמְרִים שְׁנַיִם כְּמֵאָה אֶלָּא בְּעֵדִים כְּשֵׁרִים, אֲבָל בִּפְסוּלִים הַלֵּךְ אַחַר הָרֹב, בֵּין לְהָקֵל בֵּין לְהַחֲמִיר:

מא אִם שְׁנַיִם מְעִידִים שֶׁשָּׁמְעוּ [כָּל אֶחָד] מִפִּי אֶחָד שֶׁמֵּת פְּלוֹנִי, וְעֵד אֶחָד מֵעִיד שֶׁשָּׁמַע מִפִּי אֶחָד שֶׁהוּא חַי, מֻתָּרֶת:

מב שְׁנֵי עֵדִים אוֹמְרִים: מֵת, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים: לֹא מֵת, חֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא וְאִם נִשֵּׂאת תֵּצֵא, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק. וְאִם נִשֵּׂאת לְאֶחָד מֵעֵדֶיהָ, וְהִיא אוֹמֶרֶת: בָּרֵי לִי שֶׁמֵּת, חֲרֵי זוֹ לֹא תֵּצֵא. אֵין מוֹצִיאִין אִשָּׁה מִבַּעְלָהּ אִם יָצָא קוֹל שֶׁבַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן חַי (רַבֵּנוּ יְרוּחָם):

מג הָאִשָּׁה עַצְמָהּ נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ, וְתִנָּשֵׂא אוֹ תִּתְיַבֵּם עַל פִּיהָ, וְנוֹתְנִים לָהּ עִקַּר כְּתֻבָּתָהּ; אִם תִּתְיַבֵּם, נִכְנַס הַיָּבָם לַנַּחֲלָה עַל פִּיהָ. וַאֲפִלּוּ אִשָּׁה שֶׁהִיא שׁוֹטָה, נֶאֱמֶנֶת (תא״ר נ׳ כ״ג), וּבִלְבַד שֶׁיּוֹדַעַת בְּטִיב נִשּׂוּאִין וְאַלְמְנוּת (שָׁם בְּשֵׁם הָרַמ״ה). בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁבָּאָה לְבֵית דִּין וְאָמְרָה: מֵת בַּעְלִי, הַתִּירוּנִי, וְלֹא הִזְכִּירָה שֵׁם כְּתֻבָּה, מַתִּירִין אוֹתָהּ לְנָשֵׂא וּמַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ וְנוֹתְנִים לָהּ כְּתֻבָּתָהּ. אֲבָל אִם בָּאָה וְאָמְרָה: מֵת בַּעְלִי, תְּנוּ לִי כְּתֻבָּתִי, אַף לְנָשֵׂא אֵין מַתִּירִין אוֹתָהּ, שֶׁעַל עִסְקֵי הַכְּתֻבָּה בָּאָה; וַחֲרֵי זוֹ בְּחֶזְקַת שֶׁלֹּא מֵת, וְאֵין דַּעְתָּהּ לְנָשֵׂא אֶלָּא לִטֹּל כְּתֻבָּתָהּ מֻחֲזֶקֶת בִּלְבַד. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ יֵשׁ לָהּ עֵד שֶׁמֵּת, לֹא מְהַנֵּי בְּכַהֲאי גַּוְנָא (נ״י בְּשֵׁם הָרִיטְבָ״א):

מד בָּאָה וְאָמְרָה: מֵת בַּעְלִי, הַתִּירוּנִי לְנָשֵׂא וּתְנוּ לִי אֶת כְּתֻבָּתִי, מַתִּירִין אוֹתָהּ לְנָשֵׂא וְנוֹתְנִים לָהּ כְּתֻבָּתָהּ, מִפְּנֵי שֶׁעִקַּר דְּבָרֶיהָ עַל עִסְקֵי הַנִּשּׂוּאִין בָּאָה. אֲבָל אִם בָּאָה וְאָמְרָה: תְּנוּ לִי כְּתֻבָּתִי וְהַתִּירוּנִי לְנָשֵׂא, מַתִּירִין אוֹתָהּ לְנָשֵׂא וְנוֹתְנִים לָהּ כְּתֻבָּתָהּ, וְאִם תָּפְסָה אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָהּ. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דְּבֵין בָּזוֹ וּבֵין בָּזוֹ אֵין מַתִּירִין אוֹתָהּ, כֵּיוָן שֶׁהִזְכִּירָה כְּתֻבָּה:

מה מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים, וּבָאָה אַחַת מֵהֶן וְאָמְרָה: מֵת בַּעְלִי, חֲרֵי זוֹ תִּנָּשֵׂא עַל פִּי עַצְמָהּ. וְצָרָתָהּ אֲסוּרָה, שֶׁאֵין צָרָה נֶאֱמֶנֶת לְהָעִיד לַחֲבֶרְתָּהּ. וַאֲפִלּוּ נִשֵּׂאת זוֹ תְּחִלָּה, אֵין אוֹמְרִים: אִלּוּ לֹא מֵת בַּעְלָהּ לֹא הָיְתָה אוֹסֶרֶת עַצְמָהּ עָלָיו, שֶׁמָּא מִשְּׁנָאָתָהּ בְּצָרָתָהּ רוֹצָה הִיא שֶׁיֵּאָסְרוּ שְׁתֵּיהֶן עָלָיו:

מו זֹאת אוֹמֶרֶת מֵת בַּעְלִי, וְצָרָתָהּ מַכְחִישָׁה וְאוֹמֶרֶת לֹא מֵת, חֲרֵי זוֹ תִּנָּשֵׂא; כְּשֵׁם שֶׁאֵינָהּ מְעִידָה לָהּ לְהַתִּירָהּ, כָּךְ אֵינָהּ יְכוֹלָה לְהָעִיד לָהּ לְאָסְרָהּ:

מז זֹאת אוֹמֶרֶת מֵת, וְצָרָתָהּ אוֹמֶרֶת נֶהֱרַג, הוֹאִיל וּשְׁתֵּיהֶן אוֹמְרוֹת שֶׁאֵינוֹ קַיָּם, חֲרֵי אֵלּוּ יִנָּשְׂאוּ:

מח בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שֶׁהָאִשָּׁה נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר: מֵת בַּעְלִי, כְּשֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם בֵּינוֹ לְבֵינָהּ וְשָׁלוֹם בָּעוֹלָם. אֲבָל אִם יֵשׁ קְטָטָה בֵּינוֹ לְבֵינָהּ, כְּגוֹן שֶׁאָמְרָה: גֵּרְשָׁתַנִי בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי, וּבָאוּ אוֹתָם הָעֵדִים וְהִכְחִישׁוּהָ, אוֹ שֶׁהֻמְּרִיד בַּעְלָהּ וְהִנִּיחָהּ עֲגוּנָה (הַגָּהוֹת אַלְפַסִי), וְאַחַר כָּךְ הָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ לִמְדִינָה אַחֶרֶת וּבָאָה וְאָמְרָה: מֵת בַּעְלִי, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. וַאֲפִלּוּ אָמְרָה קֻבָּרְתִּיו (ב״י בְּשֵׁם הַמ״מ פי״ג מֵהִלְכוֹת גֵּרוּשִׁין), אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁלוֹם בָּעוֹלָם. וַאֲפִלּוּ בָּא עֵד אֶחָד וְהֵעִיד לָהּ שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ, לֹא תִּנָּשֵׂא, שֶׁמָּא הִיא שָׂכְרָה אוֹתוֹ, וְאִם נִשֵּׂאת לֹא תֵּצֵא, שֶׁחֲרֵי יֵשׁ לָהּ עֵד. וְכֵן אִם הָיְתָה מִלְחָמָה בָּעוֹלָם, וּבָאָה וְאָמְרָה: מֵת בַּעְלִי בַּמִּלְחָמָה, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם בֵּינוֹ לְבֵינָהּ, תִּסְמֹךְ דַּעְתָּהּ עַל דְּבָרִים שֶׁרֵּבָּן לְמִיתָה, וְתֹאמַר מֵת, כְּגוֹן שֶׁנֶּהֶרְגוּ הָרִאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים, שֶׁהָיָה בַּעְלָהּ בְּאֶמְצָעָן, שֶׁחֲרֵי הִיא אוֹמֶרֶת: מֵאַחַר שֶׁנֶּהֶרְגוּ אֵלּוּ וְאֵלּוּ, נֶהֱרַג הוּא בִּכְלָלָן, לְפִיכָךְ אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת אֲפִלּוּ אוֹמֶרֶת קֻבְּרָתִיו. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם אָמְרָה: קֻבְּרָתִיו, נֶאֱמֶנֶת. וְאִם אָמְרָה: מֵת עַל מִטָּתוֹ, נֶאֱמֶנֶת לְדִבְרֵי הַכֹּל. הַגָּה: וְהוּא הַדִּין כָּל שֶׁאוֹמֶרֶת שֶׁמֵּת אוֹ נֶהֱרַג רָחוֹק מִן הַמִּלְחָמָה, מְהֵימְנָא, דְּלֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר בִּדְדָמֵי אֶלָּא בְּאוֹמֶרֶת שֶׁמֵּת אוֹ נֶהֱרַג בְּמִלְחָמָה מַמָּשׁ, אֲבָל שֶׁלֹּא בְּמִלְחָמָה, אֲפִלּוּ הָלַךְ שָׁם סְמוּךְ לַמַּעֲרֶכֶת הַמִּלְחָמָה לִקְנוֹת שָׂלָל, נֶאֱמֶנֶת (בְּקִרְדְּכִי פ׳ הָאִשָּׁה בַּתְּרָא בְּשֵׁם רַאבי״ה):

מט לֹא הֶחֱזִקָה מִלְחָמָה בָּעוֹלָם, וּבָאָה וְאָמְרָה: מִלְחָמָה הָיְתָה בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וּמֵת בַּמִּלְחָמָה, לֹא תִּנָּשֵׂא לְכַתְּחִלָּה, וְאִם נִשֵּׂאת, לֹא תֵּצֵא. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ נִשֵּׂאת, תֵּצֵא (טור בְּשֵׁם הָרֹא״ש):

נ בָּא עֵד אֶחָד וְאָמַר: רְאִיתִיו שֶׁמֵּת בַּמִּלְחָמָה אוֹ בְּמַפֹּלֶת, אִם אָמַר: קְבַרְתִּיו, תִּנָּשֵׂא עַל פִּיו, וְאִם לֹא אָמַר: קְבַרְתִּיו, לֹא תִּנָּשֵׂא, וְאִם נִשֵּׂאת לֹא תֵּצֵא. הַגָּה: אֲבָל שְׁנַיִם, אֲפִלּוּ לֹא אָמְרוּ: קְבַרְנוּהוּ, נֶאֱמָנִים (ג״ז טור בְּשֵׁם הָרֹא״ש). וְיֵשׁ אוֹמְרִים אֲפִלּוּ בְּעֵד אֶחָד, אֲפִלּוּ אָמַר: מֵת, אוֹ נֶהֱרַג, וּרְאִיתִיו אַחַר כָּךְ וְהִכַּרְתִּיו הֵיטֵב בְּטִבְיעוּת עַיִן וּרְאִיתִיו שֶׁמֵּת, נֶאֱמָן, דְּהֲוֵי כְּאִלּוּ אָמַר: קְבַרְתִּיו (ב״י בְּשֵׁם הַפַּרְדְּכִי פֶּרֶק הָאִשָּׁה). וְכוּתִי הַמַּסִּיחַ לְפִי תֻּמּוֹ וְאָמַר שֶׁמֵּת בַּמִּלְחָמָה, צָרִיךְ גַּם כֵּן שֶׁיֹּאמַר: קְבַרְתִּיו (ב״י בְּשֵׁם הַר״ן פֶּרֶק הָאִשָּׁה, וְכֵן מִשְׁמַע בְּאַשֵּׁר״י וּבְתוֹ״). וְיֵשׁ מְקִלִּין בָּזֶה (מָרְדְּכִי בְּשֵׁם רַבִּי שִׂמְחָה וְרַבִּי נָתָן וּראבי״ה):

נא הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה: מֵת בַּעְלִי תַּחַת הַמַּפֹּלֶת, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. וְכֵן אִם הָיָה שְׁלוּחַ נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים, וְאָמְרָה: נִשְׁכוֹ נָחָשׁ, אוֹ עַקָּרָב, וּמֵת, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת; שֶׁמָּא תִּסְמֹךְ דַּעְתָּהּ עַל רֹב אֲנָשִׁים שֶׁמֵּתוּ כָּךְ בִּנְשִׁיכָה. וְלָכֵן דִּינָם כְּמִלְחָמָה. וּצְרִיכָה שֶׁתֹּאמַר: מֵת עַל מִטָּתוֹ, אוֹ שֶׁתֹּאמַר: קְבָרְתִּיו (ב״י בְּשֵׁם הַמ״מ):

נב אָמְרָה: עִשְׁנוּ עָלֵינוּ בַּיִת אוֹ מְעָרָה, הוּא מֵת וַאֲנִי נִצַּלְתִּי, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת; כְּשֵׁם שֶׁנַּעֲשָׂה לָהּ נֵס, כָּךְ נַעֲשָׂה לוֹ:

נג הָיְתָה שְׁנַת רָעָבוֹן וְאָמְרָה: מֵת בַּעְלִי, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. אֲפִלּוּ אָמְרָה: מֵת עַל מִטָּתוֹ (טור). **מֵת וּקְבַרְתִּיו, נֶאֱמֶנֶת.** אָמְרָה: מֵת בַּצָּמָא, הֲרֵי כְּאִלּוּ אָמְרָה: מֵת בָּרָעָב (ב״י):

נד אָמְרָה: נָפְלוּ עָלֵינוּ כּוֹתִים, אוֹ לִסְטִים, הוּא נֶהֱרַג וַאֲנִי נִצַּלְתִּי, נֶאֱמֶנֶת; שֶׁאֵין דַּרְכָּן לַהֲרֹג הַנָּשִׁים, כְּדֵי שֶׁנֹּאמַר כְּשֵׁם שֶׁנִּצְּלָה הִיא כָּךְ נִצַּל הוּא:

נה הָיָה דָּבָר בָּעוֹלָם וְאָמְרָה: מֵת בַּעְלִי, נֶאֱמֶנֶת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת (טור וְרַבֵּנוּ יְרוּחָם):

נו הָאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינָה אַחֶרֶת, וּבָאוּ וְאָמְרוּ לָהּ: מֵת בַּעְלֵךְ, וְנִשֵּׂאת, וְאַחַר כָּךְ בָּא בַּעְלָהּ, לֹא שָׁנָא נִשֵּׂאת עַל פִּי עֵד אֶחָד אוֹ עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים, אֲפִלּוּ לֹא נִבְעֲלָה (הָרֹא״שׁ וְהָרִיבַ״שׁ וְנִ״י סִימָן תק״ח), תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה, וּצְרִיכָה גֵּט מִשְּׁנֵיהֶם. וְאֵין לָהּ כְּתֻבָּה מִשְּׁנֵיהֶם, אֲפִלּוּ הֶחֱזִירָהּ הָרִאשׁוֹן (הַגָּהוֹת אַלְפַּס״י). וְלֹא פֵּרוֹת שֶׁאָכְלוּ מִנְּכָסֵי מְלוֹג שֶׁלָּהּ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָם חַיָּבִים בִּפְרָקוֹנָהּ; וְדַוְקָא שֶׁאָכַל הַשֵּׁנִי קֹדֶם שֶׁבָּא הָרִאשׁוֹן, אֲבָל מַה שֶּׁאָכַל אַחַר שֶׁבָּא הָרִאשׁוֹן, צָרִיךְ לְהַחֲזִיר. וְאֵינוֹ חַיָּב לִתֵּן הַבָּלָאוֹת מִנְּכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל שֶׁלָּהּ; וְהוּא שֶׁבָּלוּ לְגַמְרֵי, אֲבָל מַה שֶּׁיֵּשׁ מֵהֶם בְּעַיִן, נוֹטֵלְתָּן. וְאִם נָטְלָה מִזֶּה אוֹ מִזֶּה כְּתֻבָּה אוֹ פֵּרוֹת, צְרִיכָה לְהַחֲזִיר; וְדַוְקָא שֶׁנָּטְלָה מֵהַשֵּׁנִי אַחַר שֶׁבָּא הָרִאשׁוֹן, אֲבָל אִם נָטְלָה מִמְּנוּ קֹדֶם שֶׁבָּא הָרִאשׁוֹן, אֵינָהּ צְרִיכָה לְהַחֲזִיר. וּשְׁנֵיהֶם אֵינָם מְשַׁמְּאִים לָהּ אִם הֵם כֹּהֲנִים, וְאֵינָם זַכָּאִים בִּמְצִיאָתָהּ וּבְמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ וּבַהֲפָרַת נְדָרֶיהָ. וְנִפְסְלָה מֵהַכְהֻנָּה וּמֵהַתְּרוּמָה, וּמֵהַמַּעֲשֵׂר אִם הִיא בַּת לֵוִי. אֲבָל בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן יוֹרְשָׁהּ, אִם מֵתָה (ב״י וְהַמ״מ). **מֵתוּ,** אָחִיו שֶׁל זֶה וְאָחִיו שֶׁל זֶה חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין. וְהַוָּלָד מֵהַשֵּׁנִי הוּא מַמְזֵר מֵהַתּוֹרָה, אִם הוֹלִידָה עַד שֶׁלֹּא גֵּרְשָׁה הָרִאשׁוֹן, אֲבָל אִם לֹא הוֹלִידָה אֶלָּא אַחַר שְׁמַת רִאשׁוֹן אוֹ גֵּרְשָׁהּ, אֵין הַוָּלָד מִשֵּׁנִי אֶלָּא מַמְזֵר דְּרַבָּנָן. וְאִם בָּא עָלֶיהָ הָרִאשׁוֹן קֹדֶם שֶׁגֵּרַשׁ הַשֵּׁנִי, הַוָּלָד שֶׁיּוֹלִיד מִמֶּנָּה מַמְזֵר מִדִּבְרֵיהֶם:

נז אָמְרוּ לָהּ: מֵת בַּעְלֵךְ, וְנִשֵּׂאת, וְאַחַר כָּךְ אָמְרוּ לָהּ: קַיָּם הָיָה וָמֵת, וָלָד שֶׁהוֹלִיד קֹדֶם שֶׁמֵּת, מַמְזֵר מִן הַתּוֹרָה, וְשֶׁהוֹלִיד אַחַר כָּךְ, אֵינוֹ מַמְזֵר. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהוּא מַמְזֵר מִדְּרַבָּנָן:

נח אִם לֹא נִשֵּׂאת לַשֵּׁנִי, אֶלָּא נִתְקַדְּשָׁה לְבַד, וּבָא בַּעְלָהּ, אֵינָהּ צְרִיכָה גֵּט מֵהַשֵּׁנִי וּמֵתֶּרֶת לַחֲזֹר לָרִאשׁוֹן. וְכֵן מַתֶּרֶת לַשֵּׁנִי, אִם מֵת הָרִאשׁוֹן אוֹ גֵּרְשָׁהּ. הַגָּהָה: אִשָּׁה שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה, וְטָעָתָה וְסָבְרָה שֶׁלֹּא נִתְקַדְּשָׁה, וְנִשֵּׂאת לְאַחֵר, תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה וְכָל הַדְּרָכִים הַנִּ״ל בָּהּ. אֲבָל אָנְסוּהָ לְהִנָּשֵׂא, אוֹ שֶׁהוֹרוּ לָהּ בֵּית דִּין בְּטָעוּת וְנִשֵּׂאת עַל פִּיהֶם. הֲרֵי כַּאֲנוּסָה, וּמַתֶּרֶת לְבַעְלָהּ הָרִאשׁוֹן (תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א אֶלֶף קפ״ח הוּבְאָה בְּבֵית יוֹסֵף):

סימן יח

א קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין וּבְחַיָּבֵי עֲשֵׂה, וְכָל שֶׁכֵּן בִּשְׁנֵיּוֹת דְּרַבָּנָן (טור)

סימן יט

א מִי שֶׁהֶחֱזִק בִּשְׂאֹר בָּשָׂר, דָּנִין עַל פִּי חֲזָקָה זוֹ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם רְאָיָה בְּרוּרָה שֶׁזֶּה קָרוֹב, וּמַלְקִין וְחוֹנְקִין וְסוֹקְלִין עַל חֲזָקָה זוֹ:

ב אִישׁ וְאִשָּׁה שֶׁבָּאוּ מִמְּדִינַת הַיָּם, הִיא אוֹמֶרֶת: זֶה בַּעְלִי, וְהוּא אוֹמֵר: זוֹ אִשְׁתִּי, אִם הֶחְזִקוּ בָּעִיר שְׁלֹשִׁים יוֹם שֶׁהִיא אִשְׁתּוֹ, הוֹרְגִין עָלֶיהָ:

סימן כ

א הַבָּא עַל אַחַת מִן הָעֲרָיוֹת דֶּרֶךְ אֲבָרִים, אוֹ שֶׁחִבֵּק וְנִשֵּׁק וְנָהֲנָה בְּקֵרוּב בָּשָׂר, הֲרֵי זֶה לוֹקֶה, וְחָשׁוּד עַל הָעֲרָיוֹת. הַגָּהָה: וְהַבָּא עָלֶיהָ, בֵּין כְּדַרְכָּהּ בֵּין שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ, כֵּיוָן שֶׁהֶעֱרָה בָּהּ דְּהַיְנוּ שֶׁהִכְנִיס הָעֲטָרָה, חַיָּב עָלֶיהָ מִיתָה אוֹ כָּרֵת. וְאֵין צְרִיכִין לִרְאוֹת כְּמִכְחוֹל בִּשְׁפוֹפֶרֶת, אֶלָּא מְשַׁיְּרִאוּ הָעֵדִים אוֹתָם דְּבוּקִים זֶה בָּזֶה כְּדֶרֶךְ הַמְּנָאֲפִים, נֶהֱרָגִים עַל זֶה (טור), וְהָאִשָּׁה נֶאֱסֶרֶת עַל בַּעְלָהּ (נ״י פ׳ שְׁנֵי דִּיכְמוֹת). אִשָּׁה גְּדוֹלָה שֶׁבָּא עָלֶיהָ קָטָן פָּחוֹת מִבֶּן ט׳ שָׁנִים, אֵינָהּ חַיֶּבֶת מִיתָה עַל יָדוֹ (טור). וְנִרְאֶה לִי, דְּהוּא הַדִּין אֵינָהּ נֶאֱסֶרֶת עַל בַּעְלָהּ. וְלָכֵן כָּתַב הָרַב בַּעַל הַטּוּרִים הָרַבֵּה דִּינִים אֵימָתַי חַיָּבִים מִיתָה אוֹ לֹא, נִפְקָא מִנַּהּ בַּזְּמַן הַזֶּה בְּאֵיזֶה בִּיאָה אִשָּׁה נֶאֱסֶרֶת עַל בַּעְלָהּ, וְעַיֵּן בִּפְנִים. אִשָּׁה פְּחוּתָה מִבַּת שָׁלֹשׁ, אֵין בִּיאָתָהּ בִּיאָה (טור), דְּכָל פְּחוּתָה מִשָּׁלֹשׁ שָׁנִים אֵין בִּיאָתָהּ בִּיאָה (טור) וּבְתוֹלֶיהָ חוֹזְרִין (בְּהַגָּהוֹת דִּיכְמוֹת). אֲפִלּוּ נִתְעַבְּרוּ הַשָּׁנִים, בְּתוּלֶיהָ חוֹזְרִין (דִּבְרֵי הָרַב מַהֲרִישַׁלְמִי):

ב נָשִׁים הַמְסוֹלָלוֹת (פִּי׳ הַמְשֻׁחָקוֹת וּמִתְחַכְּכוֹת) זוֹ בָּזוֹ, אָסוּר, מִמַּעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם (וַיִּקְרָא יח, ג) שֶׁהֲזַהָרָנוּ עָלָיו. וְרָאוּי לְהַכּוֹתָן מַכַּת מַרְדּוּת, הוֹאִיל וְעָשׂוּ אִסּוּר. וְיֵשׁ לְאִישׁ לְהַקְפִּיד עַל אִשְׁתּוֹ מִדָּבָר זֶה, וּמוֹנֵעַ הַנָּשִׁים הַיְדוּעוֹת בְּכָךְ מִלְּהִכָּנֵס לָהּ וּמִלָּצֵאת הִיא אֲלֵיהֶן:

סימן כא

א צָרִיךְ אָדָם לְהִתְרַחֵק מֵהַנָּשִׁים מְאֹד מְאֹד. וְאָסוּר לִקְרֹץ בְּיָדָיו אוֹ בְּרַגְלָיו וְלִרְמֹז בְּעֵינָיו לְאֶחָד מֵהָעֲרָיוֹת. וְאָסוּר לִשְׂחֹק עִמָּהּ, לְהָקֵל רֹאשׁוֹ כְּנֶגְדָּהּ אוֹ לְהַבִּיט בְּיָפְיָהּ. וַאֲפִלּוּ לְהָרִיחַ בִּבְשָׂמִים שֶׁעָלֶיהָ אָסוּר. וְאָסוּר לְהִסְתַּכֵּל בְּנָשִׁים שֶׁעוֹמְדוֹת עַל הַכְּבִיסָה. וְאָסוּר לְהִסְתַּכֵּל בְּבִגְדֵי צִבְעוֹנִים שֶׁל אִשָּׁה שֶׁהוּא מַכִּירָהּ, אֲפִלּוּ אֵינָם עָלֶיהָ, שֶׁמָּא יָבֹא לְהַרְהֵר בָּהּ. פָּגַע אִשָּׁה בַּשּׁוּק, אָסוּר לְהַלֵּךְ אַחֲרֶיהָ, אֶלָּא רָץ וּמְסַלְּקָהּ לַצְּדָדִין אוֹ לְאַחֲרָיו. וְלֹא יַעֲבֹר בְּפֶתַח אִשָּׁה זוֹנָה, אֲפִלּוּ בְּרִחוּק אַרְבַּע אַמּוֹת. וְהַמִּסְתַּכֵּל אֲפִלּוּ בְּאֶצְבַּע קְטַנָּה שֶׁל אִשָּׁה וְנִתְכַּוֵּן לֵהָנוֹת מִמֶּנָּה, כְּאִלּוּ נִסְתַּכֵּל בְּבֵית הַתֶּרֶף (פי׳, עֶרְוָה) שֶׁלָּהּ. וְאָסוּר לִשְׁמֹעַ קוֹל עֶרְוָה אוֹ לִרְאוֹת שְׂעָרָהּ. וְהַמִּתְכַּוֵּן לְאֶחָד מֵאֵלּוּ הַדְּבָרִים, מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת. וְאֵלּוּ הַדְּבָרִים אֲסוּרִים גַּם בְּחַיָּבֵי לָאוִין:

ב לֹא תֵּלַכְנָה בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל פְּרוּעוֹת רֹאשׁ בַּשּׁוּק, אֶחָד פְּנוּיָה וְאֶחָד אֵשֶׁת אִישׁ:

ג מֻתָּר לְהִסְתַּכֵּל בִּפְנוּיָה, לְבָדָקָהּ אִם הִיא יָפָה שֶׁיִּשָּׂאֶנָּה, בֵּין שֶׁהִיא בְּתוּלָה אוֹ בְּעוּלָה, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁרָאוּי לַעֲשׂוֹת כֵּן. אֲבָל לֹא יִסְתַּכֵּל בָּהּ דֶּרֶךְ זְנוּת, וְעַל זֶה נֶאֱמַר: "בְּרִית כָּרַתִּי לְעֵינָי וּמָה אֶתְבּוֹנֵן עַל בְּתוּלָה" (איוב לא, א):

ד מֻתָּר לָאָדָם לְהַבִּיט בְּאִשְׁתּוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁהִיא נִדָּה וְהִיא עֶרְוָה לוֹ; אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ הֲנָאָה בִּרְאִיָּתָהּ, הוֹאִיל וְהִיא מֻתֶּרֶת לְאַחַר זְמַן אֵינוֹ בָּא בָּזֶה לִידֵי מִכְשׁוֹל. אֲבָל לֹא יִשְׂחַק וְלֹא יָקֵל רֹאשׁ עִמָּהּ:

ה אָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאִשָּׁה כְּלָל, בֵּין גְּדוֹלָה בֵּין קְטַנָּה, בֵּין שִׁפְחָה בֵּין מְשֻׁחְרֶרֶת, שֶׁמָּא יָבֹא לִידֵי הִרְהוּר עֲבֵרָה. בְּאֵיזֶה שִׁמּוּשׁ אָמְרוּ, בְּרְחִיצַת פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו, אֲפִלּוּ לִיצֹק לוֹ מַיִם לְרָחְצָה פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו אֲפִלּוּ אֵינָהּ נוֹגַעַת בּוֹ, וְהַצָּעַת הַמִּטָּה בְּפָנָיו, וּמְזִיגַת הַכּוֹס. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהוּא הַדִּין בַּאֲכִילָה עִמָּהּ בְּקַעֲרָה נִמְי אָסוּר בְּכָל עֶרְוָה כְּמוֹ בְּאִשְׁתּוֹ נִדָּה (בְּנֵימִין זְאֵב סִימָן קמ״ג). וְיֵשׁ מְקִלִּין בְּכָל אֵלֶּה, דְּלֹא אָסְרוּ דְּבָרִים שֶׁל חִבָּה אֶלָּא בְּאִשְׁתּוֹ נִדָּה (רַשְׁבָּ״א אֶלֶף קמ״ח). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל זֶה אֵינוֹ אָסוּר רַק בִּמְקוֹם יִחוּד, אֲבָל בִּמְקוֹם שֶׁרֹּב בְּנֵי אָדָם מְצוּיִים כְּגוֹן בַּמֶּרְחָץ, מֻתָּר לִרְחֹץ מִכּוּתִיּוֹת שְׂפָחוֹת, וְכֵן נוֹהֲגִים (מָהָרְדְּכַי פ׳ אע״פ בְּשֵׁם הַר״ש בַּר בְּרִיךְ). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה דֶּרֶךְ חִבָּה, רַק כַּוָּנָתוֹ לְשֵׁם שָׁמַיִם, מֻתָּר. לָכֵן נָהֲגוּ לְהָקֵל בְּדָבָרִים אֵלּוּ (תּוֹסְפוֹת סוֹף קִדּוּשִׁין). יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין לְנַהֵג אֲפִלּוּ עִם אִשְׁתּוֹ בְּדָבָרִים שֶׁל חִבָּה, כְּגוֹן לְעַיֵּן בְּרֵישָׁהּ אִם יֵשׁ לוֹ בָּנִים, בִּפְנֵי אֲחֵרִים (נ״י פֶּרֶק חֲזָקַת הַבָּתִּים):

ו אֵין שׁוֹאֲלִים בִּשְׁלוֹם אִשָּׁה כְּלָל, אֲפִלּוּ עַל יְדֵי שָׁלִיחַ, וַאֲפִלּוּ עַל יְדֵי בַּעְלָהּ אָסוּר לִשְׁלֹחַ לָהּ דִּבְרֵי שְׁלוֹמִים. אֲבָל מֻתָּר לִשְׁאֹל לְבַעְלָהּ אֵיךְ שְׁלוֹמָהּ:

ז הַמְחַבֵּק אוֹ הַמְנַשֵּׁק אַחַת מֵהָעֲרָיוֹת שֶׁאֵין לִבּוֹ שֶׁל אָדָם נוֹקְפוֹ עֲלֵיהֶם, כְּגוֹן אֲחוֹתוֹ הַגְּדוֹלָה וַאֲחוֹת אָבִיו וְכֵיוֹצֵא בָּהֶם, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם הֲנָאָה כְּלָל, הֲרֵי זֶה מְגֻנֶּה בְּיוֹתֵר וּדְבַר אִסּוּר הוּא וּמַעֲשֶׂה טִפְּשִׁים, שֶׁאֵין קְרֵבִים לָעֶרְוָה כְּלָל, בֵּין גְּדוֹלָה בֵּין קְטַנָּה, חוּץ מֵהָאָב לְבִתּוֹ וּמֵהָאֵם לִבְנָהּ. כֵּיצַד, מֻתָּר הָאָב לְחַבֵּק בִּתּוֹ וּלְנַשְּׁקָהּ וְלִישֵׁן עִמָּהּ בְּקֵרוּב בָּשָׂר, וְכֵן הָאֵם עִם בְּנָהּ, כָּל זְמַן שֶׁהֵם קְטַנִּים. הִגְדִּילוּ, וְנַעֲשָׂה הַבֵּן גָּדוֹל וְהַבַּת גְּדוֹלָה עַד שֶׁיִּהְיוּ "שָׁדַיִם נָכְנוּ וּשְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ" (יְחֶזְקֵאל טז, ז), זֶה יָשַׁן בִּכְסוּתוֹ וְהִיא יְשֵׁנָה בִּכְסוּתָהּ. וְאִם הָיְתָה הַבַּת בּוֹשָׁה לַעֲמֹד לִפְנֵי אֲבִיהָ עֲרֻמָּה, אוֹ שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה, וְכֵן אִם הָאֵם בּוֹשָׁה לַעֲמֹד בִּפְנֵי בְּנָהּ עֲרֻמָּה, וַאַף עַל פִּי שֶׁהֵם קְטַנִּים, מִשֶּׁהִגִּיעוּ לְכָלֵם מֵהֶם, אֵין יְשֵׁנִים עִמָּהֶם אֶלָּא בִּכְסוּתָן:

סימן כב

א אָסוּר לְהִתְיַחֵד עִם עֶרְוָה מֵהָעֲרָיוֹת, בֵּין זְקֵנָה בֵּין יַלְדָּה, שֶׁדָּבָר זֶה גּוֹרֵם לְגַלּוֹת עֶרְוָה. חוּץ מֵהָאֵם עִם בְּנָהּ וְהָאָב עִם בִּתּוֹ וְהַבַּעַל עִם אִשְׁתּוֹ נִדָּה. וְחָתָן שֶׁפֵּרְסָה אִשְׁתּוֹ נִדָּה קֹדֶם שֶׁיִּבְעֹל, אָסוּר לְהִתְיַחֵד עִמָּהּ, אֶלָּא הִיא יְשֵׁנָה בֵּין הַנָּשִׁים וְהוּא יָשֵׁן בֵּין הָאֲנָשִׁים; וְאִם בָּא עָלֶיהָ בִּיאָה רִאשׁוֹנָה וְאַחַר כָּךְ נִטְמְאַת, מֻתָּר לְהִתְיַחֵד עִמָּהּ וְעַיֵּן בְּיו״ד סִי׳ קצ״ב:

ב כְּשֶׁאָרַע מַעֲשֶׂה אַמְנוֹן וְתָמָר, גָּזַר דָּוִד וּבֵית דִּינוֹ עַל יִחוּד פְּנוּיָה. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ עֶרְוָה, בִּכְלַל יִחוּד עֲרָיוֹת הִיא. וְשַׁמַּאי וְהִלֵּל גָּזְרוּ עַל יִחוּד כּוּתִית. נִמְצָא, כָּל הַמִּתְיַחֵד עִם אִשָּׁה שֶׁאָסוּר לְהִתְיַחֵד עִמָּהּ, בֵּין יִשְׂרְאֵלִית בֵּין כּוּתִית, מַכִּין אֶת שְׁנֵיהֶם מַכַּת מַרְדּוּת, הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה, וּמַכְרִיזִין עֲלֵיהֶם. הַגָּה: וְדַוְקָא בְּיִדּוּעַ שֶׁנִּתְיַחֵד עִמָּהּ, אֲבָל הִיא אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת עָלָיו (רִיבַ״שׁ סִי׳ רס״ה). וַאֲפִלּוּ עַד אֶחָד אֵינוֹ נֶאֱמָן (מַהֲרַי״ק שֹׁרֶשׁ קפ״ט). וּמִכָּל מָקוֹם בְּמָקוֹם שֶׁנִּרְאֶה לְבֵית דִּין דְּאִכָּא לְמֵיחַשׁ לְאִסּוּרָא, צָרִיךְ לְהַפְרִישָׁן (שָׁם בְּרַי״בַ״שׁ). חוּץ מֵאֵשֶׁת אִישׁ, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאָסוּר לְהִתְיַחֵד עִמָּהּ, אִם נִתְיַחֵד אֵין לוֹקִין, שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא לַעַז עָלֶיהָ שֶׁזּוֹנָתָה, וְנִמְצָא מוֹצִיאִין לַעַז עַל בָּנֶיהָ שֶׁהֵם מַמְזֵרִים:

ג כָּל אִשָּׁה שֶׁאָסוּר לְהִתְיַחֵד עִמָּהּ, אִם הָיְתָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ חֲרֵי זֶה מֻתָּר לְהִתְיַחֵד, מִפְּנֵי שֶׁאִשְׁתּוֹ מְשַׁמַּרְתּוֹ. אֲבָל לֹא תִּתְיַחֵד יִשְׂרְאֵלִית עִם הַכּוּתִי, וְאַל עַל פִּי שֶׁאִשְׁתּוֹ עִמּוֹ:

ד אֵין מוֹסְרִין תִּינוֹק יִשְׂרְאֵל לְכוּתִי לְלַמְּדוֹ סֵפֶר וּלְלַמְּדוֹ אֻמָּנוּת:

ה לֹא תִתְיַחֵד אִשָּׁה אַחַת, אֲפִלּוּ עִם אֲנָשִׁים הַרְבֵּה, עַד שֶׁתִּהְיֶה אִשְׁתּוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם שָׁם. וְכֵן לֹא יִתְיַחֵד אִישׁ אֶחָד, אֲפִלּוּ עִם נָשִׁים הַרְבֵּה. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִשָּׁה אַחַת מִתְיַחֶדֶת עִם שְׁנֵי אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים, אִם הוּא בָּעִיר (טור בְּשֵׁם הָרֹא"ש). וּסְתָם אֲנָשִׁים, כְּשֵׁרִים הֵם (ר"ן פ"י יוֹחֲסִין). אֲבָל אִם הֵם פְּרוּצִים, אֲפִלּוּ עִם ז' אָסוּר. וְכָל זֶה בָּעִיר, אֲבָל בַּשָּׂדֶה, אוֹ בַּלַּיְלָה אֲפִלּוּ בָּעִיר, בָּעִינָן שָׁלֹשָׁה (ב"י בְּשֵׁם הָרַאֲב"ד) אֲפִלּוּ בִּכְשֵׁרִים (גַּם זֶה טוּר בְּשֵׁם הָרֹא"ש). וְיֵשׁ מַתִּירִין אִישׁ אֶחָד עִם נָשִׁים הַרְבֵּה, אִם אֵין עִסְקוֹ עִם הַנָּשִׁים (טוּר בְּשֵׁם רַשׁ"י):

ו נָשִׁים הַרְבֵּה עִם אֲנָשִׁים הַרְבֵּה, אֵין חוֹשְׁשִׁין לְיִחוּד. הָיוּ הָאֲנָשִׁים מִבַּחוּץ וְהַנָּשִׁים מִבִּפְנִים, אוֹ אֲנָשִׁים מִבִּפְנִים וְהַנָּשִׁים מִבַּחוּץ, וּפְרָשָׁה אִשָּׁה אַחַת לְבֵין הָאֲנָשִׁים אוֹ אִישׁ אֶחָד לְבֵין הַנָּשִׁים, אֲסוּרִים מִשּׁוּם יִחוּד:

ז אֲפִלּוּ אִישׁ שֶׁעִסְקוֹ וּמְלַאכְתּוֹ עִם הַנָּשִׁים אָסוּר לוֹ לְהִתְיַחֵד עִם הַנָּשִׁים. כֵּיצַד יַעֲשֶׂה, יִתְעַסֵּק עִמָּהֶם וְאִשְׁתּוֹ עִמּוֹ, אוֹ יִפְנֶה לִמְלָאכָה אַחֶרֶת:

ח אִשָּׁה שֶׁבְּעָלָהּ בָּעִיר אֵין חוֹשְׁשִׁין לְהִתְיַחֵד עִמָּהּ, מִפְּנֵי שֶׁאֵימַת בַּעְלָהּ עָלֶיהָ. וְאִם הָיָה זֶה גַּס בָּהּ, כְּגוֹן שֶׁגִּדְּלָה עִמּוֹ אוֹ שֶׁהִיא קְרוֹבָתוֹ, אוֹ אִם קִנֵּא לָהּ בַּעְלָהּ עִם זֶה, לֹא יִתְיַחֵד עִמָּהּ אַף עַל פִּי שֶׁבְּעָלָהּ בָּעִיר:

ט בַּיִת שֶׁפְּתוּחוֹ פְּתוּחַ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, אֵין חָשֵׁשׁ לְהִתְיַחֵד שָׁם עִם עֶרְוָה:

י מֻתָּר לְהִתְיַחֵד עִם שְׁתֵּי יְבָמוֹת אוֹ עִם שְׁתֵּי צָרוֹת אוֹ עִם אִשָּׁה וַחֲמוֹתָהּ אוֹ עִם אִשָּׁה וּבַת בַּעְלָהּ אוֹ עִם אִשָּׁה וּבַת חֲמוֹתָהּ, מִפְּנֵי שֶׁשּׁוֹנְאוֹת זוֹ אֶת זוֹ וְאֵין מְחַפּוֹת זוֹ עַל זוֹ. וְכֵן עִם אִשָּׁה שֶׁיֵּשׁ עִמָּהּ תִּינֹקֶת קָטָנָה שֶׁיּוֹדַעַת טַעַם בִּיאָה וְאֵינָהּ מוֹסֶרֶת עַצְמָהּ לְבִיאָה, שֶׁאֵינָהּ מְזַנָּה לְפָנָיהָ לְפִי שֶׁהִיא מְגַלָּה אֶת סוֹדָהּ:

יא תִּינֹקֶת שֶׁהִיא פְּחוּתָה מִבַּת שָׁלֹשׁ וְתִינוֹק פָּחוֹת מִבֶּן תֵּשַׁע, מֻתָּר לְהִתְיַחֵד עִמָּהֶן, שֶׁלֹּא גָּזְרוּ אֶלָּא עַל יִחוּד אִשָּׁה הָרְאוּיָה לְבִיאָה וְאִישׁ הָרָאוּי לְבִיאָה:

יב אַנְדְּרוֹגִינוֹס, אֵינוֹ מִתְיַחֵד עִם הַנָּשִׁים. וְאִם נִתְיַחֵד, אֵין מַכִּין אוֹתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק. אֲבָל הָאִישׁ מִתְיַחֵד עִם הָאַנְדְּרוֹגִינוֹס וְעִם הַטֻּמְטוּם:

יג תִּקְּנוּ חֲכָמִים שֶׁיִּהְיוּ הַנָּשִׁים מְסַפְּרוֹת זוֹ עִם זוֹ בְּבֵית הַכִּסֵּא, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכָּנֵס שָׁם אִישׁ וְיִתְיַחֵד עִמָּהֶן. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּוְקָא בִּימֵיהֶם שֶׁהָיוּ בְּתֵי כִּסְאוֹת בַּשָּׂדוֹת, אֲבָל בִּזְמַן הַזֶּה שֶׁהֵן בָּעִיר, אֵין לָחוּשׁ (הַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי פֶּרֶק כ"ב מֵהִלְכוֹת אִסּוּר בִּיאָה):

יד לֹא תֵּלֵךְ אִשָּׁה בַּשּׁוּק וּבְנָהּ אַחֲרֶיהָ, שֶׁמָּא יִתְפֹּס בְּנָהּ וְתֵלֵךְ אַחֲרָיו לְהַחֲזִירוֹ וְיִתְעוֹלְלוּ בָּהּ הָרְשָׁעִים שֶׁתִּפָּסוּהוּ:

טו אֵין מְמַנִּין אֲפִלּוּ אָדָם נֶאֱמָן וְכָשֵׁר לִהְיוֹת שׁוֹמֵר בְּחָצֵר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נָשִׁים, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹמֵד בַּחוּץ, שֶׁאֵין אַפּוֹטְרוֹפּוֹס לַעֲרָיוֹת:

טז לֹא יְמַנֶּה אָדָם אַפּוֹטְרוֹפּוֹס עַל בֵּיתוֹ, שֶׁלֹּא יַנְהִיג אִשְׁתּוֹ לִדְבַר עֲבֵרָה:

יז אָסוּר לְתַלְמִיד חָכָם לִשְׁכֹּן בְּחָצֵר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַלְמָנָה, אֲפִלּוּ אֵינוֹ מִתְיַחֵד עִמָּהּ, מִפְּנֵי הַחֲשָׁד, אֶלָּא אִם כֵּן אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ:

יח אַלְמָנָה אֲסוּרָה לְגַדֵּל כֶּלֶב, מִפְּנֵי הַחֲשָׁד:

יט לֹא תְּקַנֶּה אִשָּׁה עֲבָדִים זְכָרִים, אֲפִלּוּ קְטַנִּים, מִפְּנֵי הַחֲשָׁד:

כ מִי שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה לֹא יְלַמֵּד תִּינוֹקוֹת, מִפְּנֵי שֶׁאִמּוֹת הַבָּנִים בָּאוֹת לְבֵית הַסֵּפֶר לִבְנֵיהֶם וְנִמְצָא מִתְגָּרֶה בְּנָשִׁים. וְכֵן אִשָּׁה לֹא תְּלַמֵּד קְטַנִּים, מִפְּנֵי אֲבוֹתֵיהֶם שֶׁהֵם בָּאִים בְּגִלַּל בְּנֵיהֶם וְנִמְצְאוּ מִתְיַחֲדִים עִמָּהּ. וְאֵין הַמְלַמֵּד צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה אִשְׁתּוֹ שְׁרוּיָה עִמּוֹ בְּבֵית הַסֵּפֶר, אֶלָּא הִיא בְּבֵיתָהּ וְהוּא מְלַמֵּד בִּמְקוֹמוֹ:

סימן כג

א אָסוּר לְהוֹצִיא שִׂכְבַת זֶרַע לְבַטָּלָה. וְעָוֹן זֶה חָמוּר מִכָּל עֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה. לְפִיכָךְ לֹא יִהְיֶה אָדָם דָּשׁ מִבִּפְנִים וְזוֹרֶה מִבַּחוּץ, וְלֹא יִשָּׁא קְטַנָּה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לֵילֵד:

ב אֵלּוּ שֶׁמְּנָאֲפִים בַּיָּד וּמוֹצִיאִים שִׂכְבַת זֶרַע, לֹא דַּי לָהֶם שֶׁאָסוּר גָּדוֹל הוּא, אֶלָּא שֶׁהָעוֹשֶׂה זֶה בִּנְדוּי הוּא יוֹשֵׁב, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר: "יְדֵיכֶם דָּמִים מָלְאוּ" (יְשַׁעְיָה א, טו), וּכְאִלּוּ הָרַג הַנֶּפֶשׁ:

ג אָסוּר לְאָדָם שֶׁיַּקִּישׁ עַצְמוֹ לְדַעַת אוֹ יָבִיא עַצְמוֹ לִידֵי הִרְהוּר, אֶלָּא אִם יָבֹא לוֹ הִרְהוּר יַסִּיעַ לִבּוֹ מִדִּבְרֵי הַבַּאי לְדִבְרֵי תּוֹרָה שֶׁהִיא "אֵילַת אֲהָבִים וְיַעֲלַת חֵן" (מִשְׁלֵי ה, יט). לְפִיכָךְ, אָסוּר לְאָדָם לִישֵׁן עַל עָרְפּוֹ וּפָנָיו לְמַעְלָה, עַד שֶׁיַּשֵּׁנָּה מְעַט כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבֹא לִידֵי קְשׁוּי. וְלֹא יִסְתַּכֵּל בִּבְהֵמָה וְחַיָּה וָעוֹף בְּשָׁעָה שֶׁמִּזְדַּקְּקִין זָכָר לִנְקֵבָה. וּמֻתָּר לְמַרְבִּיעֵי בְּהֵמָה לְהַכְנִיס כְּמִכְחוֹל בִּשְׁפוֹפֶרֶת, מִפְּנֵי שֶׁהֵם עֲסוּקִים בִּמְלַאכְתָּם לֹא יָבוֹאוּ לִידֵי הִרְהוּר:

ד אָסוּר לְאָדָם שֶׁאֵינוֹ נָשׂוּי לִשְׁלֹחַ יָדָיו בִּמְבוּשָׁיו, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבֹא לִידֵי הִרְהוּר. וַאֲפִלּוּ מִתַּחַת טַבּוּרוֹ לֹא יַכְנִיס יָדוֹ, שֶׁמָּא יָבֹא לִידֵי הִרְהוּר. וְאִם הִשְׁתִּין מַיִם, לֹא יֶאֱחֹז בָּאֵמָּה וְיִשְׁתִּין; וְאִם הָיָה נָשׂוּי וּבֵין נָשׂוּי וּבֵין שֶׁאֵינוֹ נָשׂוּי לֹא יוֹשִׁיט יָדוֹ לָאֵמָּה כְּלָל, אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהוּא צָרִיךְ לִנְקָבָיו. וְעַיֵּן בְּאַרְח חַיִּים סִימָן ג׳:

ה אִשָּׁה שֶׁיֵּשׁ לָהּ אֹטֶם בָּרֶחֶם, וְעַל יְדֵי כָּךְ כְּשֶׁבָּעְלָה מְשַׁמֶּשׁ עִמָּהּ זוֹרֶה מִבַּחוּץ, אָסוּר. אֲבָל מֻתָּר לְשַׁמֵּשׁ עִם קָטַנָּה וְאַיְלוֹנִית, הוֹאִיל וּמְשַׁמֵּשׁ כְּדֶרֶךְ הָאָרֶץ (תּוֹסְפוֹת וּמָרְדְּכִי פ״ק דִּיכָמוֹת וְנ״י פֶּרֶק הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ):

ו אָסוּר לִרְכֹּב עַל בְּהֵמָה בְּלֹא אֲפָךְ (פִּי׳, מֻרְדַּעַת בְּאַסְטְרָא בְּלַע״ז). הַגָּה: בַּגְּמָרָא פֶּרֶק ״כָּל הַיָּד״ מַשְׁמַע דְּאָסוּר לִלְבֹּשׁ מִכְנָסַיִם אִם לֹא עֲשׂוּיִין כְּבָתֵּי שׁוֹקַיִם, מִשּׁוּם דְּמֵבִיא לִידֵי הַשְׁחָתַת זֶרַע; וְאַף עַל פִּי שֶׁאֲפָשָׁר לִרְחוֹת דִּבְגְּמָרָא לֹא קָאָמַר אֶלָּא בִּימֵיהֶם שֶׁהָיָה לָהֶם תְּרוּמָה וְאָכָא לְמֵיחַשׁ לְטַמְאַת הַגּוּף, מִכָּל מָקוֹם מִדְּהֵבִיא הָרֹא״שׁ בִּפְסָקָיו מַשְׁמַע דְּאַף בַּזְּמַן הַזֶּה אָסוּר (הַכֹּל ד״ע). וּמַה שֶּׁנָּהֲגוּ הֶתֵּר בַּמָּרְחָץ, אֶפְשָׁר לוֹמַר דִּבְשָׁעָה מְעֻטֶּת לֹא אָסְרוּ, כֵּן נִרְאֶה לִי. עוֹד אָסְרוּ בַּגְּמָרָא לִרְחֹץ עִם אָבִיו וְאָחִיו וּבַעַל אִמּוֹ וּבַעַל אֲחוֹתוֹ, וְנָהֲגוּ עַכְשָׁו הֶתֵּר בַּדָּבָר הוֹאִיל וּמְכֻסִּין עֶרְוָתָן בְּבֵית הַמָּרְחָץ לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ לְהַרְהוּרָא (אַגּוּדָה):

ז חֲסִידִים הָרִאשׁוֹנִים וּגְדוֹלֵי הַחֲכָמִים, הִתְפָּאֵר אֶחָד מֵהֶם שֶׁלֹּא נִסְתַּכֵּל בַּמִּילָה שֶׁלּוֹ, וּמֵהֶם מִי שֶׁהִתְפָּאֵר שֶׁלֹּא הִתְבּוֹנֵן מֵעוֹלָם בְּצוּרַת אִשְׁתּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁלִּבּוֹ פּוֹנֶה מִדִּבְרֵי הֲבַאי (פִּי׳, הַשָּׁאַל לְשׁוֹן זֶה שֶׁל הֲבַאי לְדִבְרֵי הֶבֶל) לְדִבְרֵי הָאֱמֶת שֶׁהֵם אוֹחֲזוֹת לֵב הַקְּדוֹשִׁים:

סימן כד

א לֹא נֶחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל מִשְׁכַּב זָכָר וְעַל הַבְּהֵמָה, לְפִיכָךְ אֵין אִסּוּר לְהִתְיַחֵד עִמָּהֶן, וְאִם נִתְרַחֵק אֲפִלּוּ מִיחוּד זָכָר וּבְהֵמָה, חֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח. וּגְדוֹלֵי הַחֲכָמִים הָיוּ מַרְחִיקִין הַבְּהֵמָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְיַחֲדוּ עִמָּהּ. וּבַדּוֹרוֹת הַלָּלוּ שָׁרְבוּ הַפְּרִיצִים, יֵשׁ לְהִתְרַחֵק מִלְּהִתְיַחֵד עִם הַזָּכָר:

סימן כה

א רָאוּי לָאָדָם לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ בְּקָרֻבָּשׁ יְתֵרָה וּבְמַחֲשָׁבָה טְהוֹרָה וּבְרַעַת נְכוֹנָה, כְּדֵי לְהִנָּצֵל מִלְּהִכָּשֵׁל בִּדְבַר עֶרְוָה. וְיִזָּהֵר מֵהַיִּחוּד שֶׁהוּא הַגּוֹרֵם הַגָּדוֹל. וְכֵן יִנָּהֵג לְהִתְרַחֵק מֵהַשְׁחוֹק וּמֵהַשְׂכָּרוּת וּמִדִּבְרֵי עֲגָבִים (פְּרוּשׁ, דִּבְרֵי שְׂחוֹק וְחֶשְׁק). וְלֹא יֵשֵׁב בְּלֹא אִשָּׁה, שֶׁמִּנְהָג זֶה גּוֹרֵם לְטָהֳרָה גְּדוֹלָה. יִתְרָה מִכָּל זֹאת אָמְרוּ: יְפַנֶּה עַצְמוֹ וּמְחַשַּׁבְתּוֹ לְדִבְרֵי תּוֹרָה וְיַרְחִיב דַּעְתּוֹ בַּחָכְמָה, שֶׁאֵין מַחֲשֶׁבֶת עֲרָיוֹת מִתְגַּבֶּרֶת אֶלָּא בְּלֵב פָּנוּי מֵהַחָכְמָה:

ב וְלֹא יָקֵל רֹאשׁוֹ עִם אִשְׁתּוֹ וְלֹא יְנַבֵּל פִּיו בְּדִבְרֵי הֲבַאי, אֲפִלּוּ בֵּינוֹ לְבֵינָהּ. חֲרֵי הַכָּתוּב אוֹמֵר: ״מַגִּיד לְאָדָם מַה שֵּׂחוֹ״ (עָמוֹס ד, יג) אָמְרוּ חֲכָמִים זַ״ל: אֲפִלּוּ שִׂיחָה קַלָּה שֶׁבֵּין אָדָם לְאִשְׁתּוֹ עָתִיד לִתֵּן עָלֶיהָ אֶת הַדִּין. וְאַל יְסַפֵּר עִמָּהּ בְּשָׁעַת תַּשְׁמִישׁ וְלֹא קֹדֶם לָכֵן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתֵּן דַּעְתּוֹ בְּאִשָּׁה אַחֶרֶת, וְאִם סִפֵּר עִמָּהּ וְשִׁמֵּשׁ מִיָּד, עָלָיו נֶאֱמַר: ״מַגִּיד לְאָדָם מַה שֵּׂחוֹ״ (עָמוֹס ד, יג). אֲבָל בְּעִנְיְנֵי תַּשְׁמִישׁ יָכוֹל לְסַפֵּר עִמָּהּ, כְּדֵי לְהַרְבּוֹת תַּאֲוָתוֹ; אוֹ אִם הָיָה לוֹ כַּעַס עִמָּהּ וְצָרִיךְ לְרַצּוֹתָהּ שֶׁתִּתְפַּיֵּס, יָכוֹל לְסַפֵּר עִמָּהּ כְּדֵי לְרַצּוֹתָהּ. הַגָּה: וְיָכוֹל לַעֲשׂוֹת עִם אִשְׁתּוֹ מַה שֶּׁיִּרְצֶה, בּוֹעֵל בְּכָל עֵת שֶׁיִּרְצֶה וּמְנַשֵּׁק בְּכָל אֵבֶר שֶׁיִּרְצֶה, וּבָא עָלֶיהָ בֵּין כְּדָרְכָּהּ בֵּין שֶׁלֹּא כְּדָרְכָּהּ, אוֹ דֶּרֶךְ אֲבָרִים, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יוֹצִיא זֶרַע לְבַטָּלָה (טוּר). וְיֵשׁ מְקִלִּין וְאוֹמְרִים שֶׁמֻּתָּר שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ אֲפִלּוּ אִם הוֹצִיא זֶרַע, אִם עוֹשֶׂה בְּאַקְרַאי וְאֵינוֹ רָגִיל בְּכָךְ (גַּם זֶה טוּר בְּשֵׁם ר״י). וְאַף עַל פִּי שֶׁמֻּתָּר בְּכָל אֵלֶּה, כָּל הַמְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ בַּמֻּתָּר לוֹ קָדוֹשׁ יֹאמְרוּ לוֹ (דִּבְרֵי הָרַב). וְלֹא יַרְבֶּה בְּתַשְׁמִישׁ לִהְיוֹת מָצוּי אֶצְלָהּ תָּמִיד, שֶׁדָּבָר זֶה פָּגוּם הוּא מְאֹד וּמַעֲשֶׂה בּוּרוּת הוּא; אֶלָּא כָּל הַמְמַעֵט בְּתַשְׁמִישׁ חֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְבַטֵּל עוֹנָה אֶלָּא מִדַּעַת אִשְׁתּוֹ. וְאַף כְּשֶׁיְּשַׁמֵּשׁ בִּשְׁעַת הָעוֹנָה לֹא יְכַוֵּן לַהֲנָאָתוֹ, אֶלָּא כְּאָדָם הַפּוֹרֵעַ חוֹבוֹ שֶׁהוּא חַיָּב בְּעוֹנָתָהּ, וּלְקִיֵּם מִצְוַת בּוֹרְאוֹ בִּפְרִיָּה וּרְבִיָּה, וְשֶׁיִּהְיוּ לוֹ בָּנִים עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּמְקֻיְּמֵי מִצְוֹת בְּיִשְׂרָאֵל. וְלֹא יִבְעֹל אֶלָּא מֵרְצוֹנָהּ, וְאִם אֵינָהּ מְרֻצָּה יְפַיְּסֶנָּה עַד שֶׁתִּתְרַצֶּה. וְיִהְיֶה צָנוּעַ מְאֹד בְּשָׁעַת תַּשְׁמִישׁ. וְלֹא יְשַׁמֵּשׁ בִּפְנֵי שׁוּם מִין אָדָם, אֲפִלּוּ קָטָן, אֶלָּא אִם כֵּן הוּא תִּינוֹק שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְדַבֵּר:

ג לֹא יְשַׁמֵּשׁ בְּתְחִלַּת הַלַּיְלָה וְלֹא בְּסוֹפָהּ, אֶלָּא בְּאֶמְצָעָהּ:

ד אָסוּר לְשַׁמֵּשׁ בַּשְּׁוָקִים וּבָרְחוֹבוֹת וּבַגָּנִים וּבַפַּרְדֵּסִים, אֶלָּא בְּבֵית דִּירָה, שֶׁלֹּא יֵרָאֶה כִּזְנוּת וְיַרְגִּילוּ עַצְמָם לִידֵי זְנוּת; וְהַבּוֹעֵל אֶת אִשְׁתּוֹ בְּמְקוֹמוֹת אֵלּוּ, מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת:

ה אָסוּר לְאָדָם לְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ לְאוֹר הַנֵּר, וַאֲפִלּוּ עַל יְדֵי הַאֲפָלַת טַלִּית. חֲרֵי שֶׁהָיְתָה שַׁבָּת, וְלֹא הָיָה לוֹ בַּיִת אַחֵר, וְהָיָה הַנֵּר דָּלוּק, לֹא יְשַׁמֵּשׁ כְּלָל. וְכֵן אָסוּר לְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ בַּיּוֹם, שֶׁעַזּוּת פָּנִים הִיא לוֹ. וְעַיֵּן בְּאַרְח חַיִּים סִי׳ ר״מ סָעִיף י״א וְסִי׳ שט״ו סָעִיף א׳:

ו אָסוּר לְשַׁמֵּשׁ בִּשְׁנֵי רְעָבוֹן, אֶלָּא לַחֲשׁוּכֵי בָּנִים:

ז אַכְסְנַאי אַל יְשַׁמֵּשׁ עַד שֶׁיָּבֹא לְבֵיתוֹ:

ח לֹא יָבֹא עַל אִשְׁתּוֹ וְהִיא שְׁנוּאָה לוֹ בְּשָׁעַת תַּשְׁמִישׁ. וְכֵן אִם גָּמַר בְּלִבּוֹ לְגָרְשָׁהּ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ שְׁנוּאָה לוֹ, לֹא יָבֹא עָלֶיהָ:

ט לֹא יָבֹא עָלֶיהָ וְהוּא אוֹ הִיא שְׁכוּרִים:

י לֹא יְשַׁמֵּשׁ עִם אִשְׁתּוֹ לִתֵּן דַּעְתּוֹ עַל אַחֶרֶת, אֲפִלּוּ שְׁתֵּיהֶן נָשָׁיו. וְעַיֵּן עוֹד מִדִּינִים אֵלּוּ בְּאֹרַח חַיִּים סִי׳ ר״מ:

סימן כו

א אֵין הָאִשָּׁה נֶחֱשֶׁבֶת אֵשֶׁת אִישׁ אֶלָּא עַל יְדֵי קִדּוּשִׁין שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה כָּרָאוּי, אֲבָל אִם בָּא עָלֶיהָ דֶּרֶךְ זְנוּת, שֶׁלֹּא לְשֵׁם קִדּוּשִׁין, אֵינוֹ כְּלוּם. וַאֲפִלּוּ בָּא עָלֶיהָ לְשֵׁם אִשּׁוּת בֵּינוֹ לְבֵינָהּ, אֵינָהּ נֶחֱשֶׁבֶת כְּאִשְׁתּוֹ, וַאֲפִלּוּ אִם יִחֲדָהּ לוֹ, אֶלָּא אַדְרַבָּא כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיאָהּ מִבֵּיתוֹ. הַגָּה: דִּבְרֵי אַחֵר בּוֹשָׁה הִיא מִלְּטָבֵל, וּבָא עָלֶיהָ בְּנִדָּתָהּ (טור). אֲבָל אִם מִיַּחֵד אֵלֶיו אִשָּׁה וְטוֹבֶלֶת אֵלָיו, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁמֻּתָּר וְהִיא ״פִּילֶגֶשׁ״ הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה (הָרַאֲב״ד וּקְצָת מְפָרְשִׁים). וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאָסוּר, וְלוֹקִין עַל זֶה מִשּׁוּם ״לֹא תִהְיֶה קָדֵשָׁה״ (דְּבָרִים כג, יח) (הָרַמְבַּ״ם וְהָרֹא״שׁ וְהַטּוּר). כּוֹתִי שֶׁנָּשָׂא כּוּתִית, וְכֵן מוּמָר שֶׁנָּשָׂא מוּמֶרֶת בְּנִמּוּסֵיהֶן, וְנִתְגַּיְּרוּ אַחַר כָּךְ, אֵין כָּאן חֲשַׁשׁ קִדּוּשִׁין כְּלָל וּמֻתֶּרֶת לָצֵאת מִמֶּנּוּ בְּלֹא גֵּט, אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁהֲה עִמָּהּ כַּמָּה שָׁנִים אֵינוֹ אֶלָּא כְּזִנּוּת בְּעָלְמָא (רִיבַ״שׁ סִימָן ו׳ וּבֶת״ה סִימָן ר״ט). וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קמ״ט סָעִיף ו׳:

ב אִם הִכְנִיס אִשָּׁה לַחֻפָּה, אֵינָהּ מִתְקַדֶּשֶׁת בְּכָךְ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהוּא סָפֵק:

ג מְשֻׁנְּתְקַדְּשָׁה, נֶחֱשֶׁבֶת כְּאֵשֶׁת אִישׁ לְחַיֵּב הַבָּא עָלֶיהָ, וּצְרִיכָה גֵּט לְהַתִּירָהּ לַשּׁוּק:

ד הָאִשָּׁה מִתְקַדֶּשֶׁת בִּשְׁלֹשָׁה דְּרָכִים: בְּכֶסֶף אוֹ בִּשְׁטָר אוֹ בִּבְיאָה, מִן הַתּוֹרָה; אֲבָל חֲכָמִים אָסְרוּ לְקַדֵּשׁ בִּבְיאָה מִשּׁוּם פְּרִיצוּת, וְאִם עָבַר וְקִדֵּשׁ בִּבְיאָה, מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת וְהִיא מְקֻדֶּשֶׁת. וַאֲפִלּוּ קִדְּשָׁהּ בְּכֶסֶף אוֹ בִּשְׁטָר, אִם לֹא שִׁגְּרָהּ תְּחִלָּה, אוֹ שֶׁקִּדֵּשׁ בַּשּׁוּק, מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת וְהִיא מְקֻדֶּשֶׁת. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵין מַכִּין אִם קִדֵּשׁ בְּכֶסֶף אוֹ בִּשְׁטָר, אֲפִלּוּ בַּשּׁוּק וּבְלֹא שִׁדּוּכִין (טור בְּשֵׁם הָרֹא״שׁ), וְלֹא רָאִיתִי מְיֻמָּי שֶׁהִכּוּ מִי שֶׁקִּדֵּשׁ בְּלֹא שִׁדּוּכִין:

סימן כז

א בְּכֶסֶף כֵּיצַד, נוֹתֵן לָהּ בִּפְנֵי שְׁנַיִם פְּרוּטָה אוֹ שְׁוֵה פְּרוּטָה, וְאוֹמֵר לָהּ: ״הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בָּזֶה״. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיֵּשׁ לוֹמַר לָהּ: ״כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל״ (כָּל בּוֹ). וְכֵן נוֹהֲגִין לְכַתְּחִלָּה וְכֵן נוֹתְּגִין לְקַדֵּשׁ בְּטַבַּעַת, וְיֵשׁ לָהֶם טַעַם בְּתִקּוּנֵי הַזֹּהַר (דַּעַת הָרַב). וְהוּא הַדִּין אִם אָמַר לָהּ: ״הֲרֵי אַתְּ מְאֹרֶסֶת לִי״, אוֹ ״הֲרֵי אַתְּ לִי לְאִשָּׁה״, וְכֵן בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁמַּשְׁמָעוּתוֹ לְשׁוֹן קִדּוּשִׁין דַּאי בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, וּבִלְבַד שֶׁהִיא תָּבִין שֶׁהוּא לְשׁוֹן קִדּוּשִׁין, וְאִם הָיָה מְדַבֵּר עִמָּהּ תְּחִלָּה עַל עִסְקֵי קִדּוּשִׁין, וְנָתַן לָהּ אֲפִלּוּ בִּשְׁתִּיקָה, הֲוֵי קִדּוּשִׁין. וְהוּא שֶׁעָדַיִן עֲסוּקִין בְּאוֹתוֹ עִנְיָן. וְכָל שֶׁכֵּן אִם אָמַר לְשׁוֹן קִדּוּשִׁין דַּאי, אֶלָּא שֶׁאֵינָהּ מְבִינָה אוֹתוֹ, דַּהֲוֵי קִדּוּשִׁין. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא בָּעֵינָן מְדַבְּרִים בְּאוֹתוֹ עִנְיָן מַמָּשׁ, אֶלָּא מְדַבְּרִים מֵעִנְיָן לְעִנְיָן בְּאוֹתוֹ עִנְיָן, דְּהַיְנוּ שֶׁאֵין מְדַבְּרִים בְּקִדּוּשִׁין, רַק בְּצָרְכֵי זִוּוּגָם (מָרְדְּכִי סוֹף הָאִישׁ מְקֻדָּשׁ וְכ״כ הֶרַשְׁבָּ״א). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא בָּעֵינָן מְדַבְּרִים עִמָּהּ, אֶלָּא כָּל שֶׁמְּדַבְּרִים לְפָנֶיהָ, סָגֵי (מָרְדְּכִי רֵישׁ קִדּוּשִׁין, וְכֵן מַשְׁמַע לְשׁוֹן הַטּוּר):

ב אָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ אִשְׁתִּי, הֲרֵי אַתְּ זְקוּקָתִי, הֲרֵי אַתְּ קְנוּיָה לִי, הֲרֵי אַתְּ אֲרוּסָתִי, הֲרֵי אַתְּ שֶׁלִּי, הֲרֵי אַתְּ בִּרְשׁוּתִי, הֲרֵי אַתְּ לְקוּחָתִי, מְקֻדֶּשֶׁת, הַגָּה: אִם הֵבִינָה דְּבָרָיו, אוֹ שֶׁדִּבְּרוּ תְּחִלָּה מֵעִסְקֵי קִדּוּשִׁין (הָרַ״ן וְהַמ״מ). אֲבָל הָאִישׁ אֵינוֹ נֶאֱמָן לוֹמַר שֶׁלֹּא כַּוֵּן לְשֵׁם קִדּוּשִׁין (ב״י בְּשֵׁם הָרֹא״שׁ):

ג אָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְיֹעֶדֶת לִי, מְיֻחֶדֶת לִי, עֲזָרָתִי, נֶגְדָּתִי, צַלְעָתִי, סְגוֹרָתִי, תַּחְתַּי, עֲצוּרָתִי, תְּפוּסָתִי, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת בְּסָפֵק. הַגָּה: וְהוּא הַדִּין אִם אָמַר: הֲרֵי אַתְּ חֲרוּפָתִי. אֲבָל אָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ נְשׁוּאָתִי, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵינוֹ כְּלוּם. וְהוּא שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִמָּהּ תְּחִלָּה עַל עִסְקֵי קִדּוּשִׁין, אֲבָל אִם אֵינוֹ מְדַבֵּר עִמָּהּ תְּחִלָּה עַל עִסְקֵי קִדּוּשִׁין, אֵין חוֹשְׁשִׁין לְמִלּוֹת אֵלּוּ. הַגָּה: מִי שֶׁאָמַר לְאִשָּׁה שֶׁנּוֹתֵן לָהּ בִּשְׁבִיל אַהֲבָה וְחִבָּה, חוֹשְׁשִׁין לְקִדּוּשִׁין, כִּי שָׁמָּא אָמַר שֶׁנּוֹתֵן לָהּ שֶׁיִּהְיֶה אַהֲבָה וְחִבָּה בֵּינֵיהֶם, וְהֲוֵי כְּאִלּוּ אָמַר לָהּ: מְיֻעֶדֶת לִי אוֹ מְיֻחֶדֶת לִי (תְּשׁוּבַת מַיִי סוֹף אִישׁוּת). יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאַף עַל גַּב דִּלְשׁוֹנוֹת אֵלּוּ לֹא מְהַנֵּי אִם לֹא דִּבֵּר עִמָּהּ מֵעִסְקֵי קִדּוּשִׁין, מִכָּל מָקוֹם אִם הִיא אוֹמֶרֶת שֶׁקִּבְּלָה לְשֵׁם קִדּוּשִׁין, הֲוֵי סָפֵק קִדּוּשִׁין (הָרַ״ן). וַאֲפִלּוּ נָתַן לָהּ בִּשְׁתִּיקָה וְלֹא דִּבֵּר כְּלוּם, וְהוּא וְהִיא אוֹמְרִים שֶׁכִּוְּנוּ לְשֵׁם קִדּוּשִׁין, הֲוֵי קִדּוּשִׁין (בְּמָרְדְּכִי פֶּרֶק הָאִישׁ מְקֻדָּשׁ וּתְשׁוּבַת מוהר״ם). וּבְמָקוֹם דְּלֹא הֲוֵי קִדּוּשִׁין, אֲפִלּוּ אִם חוֹזֵר אַחַר כָּךְ וְאָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי, צָרִיךְ לִטֹּל הַכֶּסֶף מִמֶּנָּה וְלִתֵּן לָהּ בְּתוֹרַת קִדּוּשִׁין (הַמ״מ בְּשֵׁם הֶרַשְׁבָּ״א):

ד אָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת, וְלֹא אָמַר: ״לִי״, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. וְכֵן עִקָּר (תְּשׁוּבַת הָרֹא״שׁ) אֲבָל יֵשׁ מַחֲמִירִין וְאוֹמְרִים דְּהֲוֵי קִדּוּשִׁין גְּמוּרִים, וְאָמַר לְאַחֶרֶת בְּפָנֶיהָ: תְּהֵא מְקֻדֶּשֶׁת, וְלֹא אָמַר: ״לִי״, יָדַיִם מוֹכִיחוֹת (פֵּרוּשׁ, כְּמוֹ שֶׁהָאוֹחֵז בְּבֵית יַד הַכְּלִי מוֹשֵׁךְ עִמּוֹ הַכְּלִי עַצְמוֹ, כֵּן אֵלֶּה הַדְּבָרִים מוֹכִיחִים שֶׁמּוֹשְׁכִים אַחֲרֵיהֶם לְשׁוֹן ״לִי״) נִינְהוּ, וְחוֹשְׁשִׁין לְקִדּוּשִׁין:

ה יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאִם כְּשֶׁנָּתַן לָהּ הַכֶּסֶף אָמַר לָהּ: הֲרֵינִי נוֹתְנוֹ לָךְ בְּתוֹרַת קִדּוּשִׁין, הֲוֵי כְּאוֹמֵר: "לִי". הַגָּה: וְצָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר לָהּ לְשׁוֹן הַמּוֹכִיחַ לְהַבָּא, כְּגוֹן שֶׁאוֹמֵר: הֲרֵי הֵן קִדּוּשִׁין, אוֹ קִדּוּשִׁין יִהְיוּ. אֲבָל אָמַר: הֵן קִדּוּשִׁין, לְחוּד, אֵינוֹ כְלוּם (ב״י בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַ״י דוראן):

ו אָמַר לָהּ: הֲרֵינִי אִישֵׁךְ, הֲרֵי בַּעְלֵךְ, הֲרֵינִי אֲרוּסָךְ, אֵינוֹ כְלוּם, אֲפִלּוּ הָיָה מְדַבֵּר עִמָּהּ תְּחִלָּה עַל עִסְקֵי קִדּוּשִׁין, מִשּׁוּם דִּכְתִיב: "כִּי יִקַּח" (דְּבָרִים כד, א) וְלֹא שֶׁיִּקַּח אֶת עַצְמוֹ. נָתַן הַכֶּסֶף לְאֶחָד וְאָמַר לוֹ: הֲרֵי אַתְּ חֲמִי, וְלֹא אָמַר: בְּתוֹךְ מְקֻדֶּשֶׁת לִי, אֵין בְּזֶה כְלוּם (הַגָּהוֹת אַלְפַסִי פ״ק דְּקִדּוּשִׁין):

ז נָתְנָה הִיא לוֹ כֶּסֶף, וְאָמְרָה: הֲרֵינִי מְקֻדֶּשֶׁת לְךָ, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת:

ח נָתַן הוּא וְאָמְרָה הִיא, אִם הָיָה מְדַבֵּר עִמָּהּ עַל עִסְקֵי קִדּוּשִׁין, הֲוֵי דַּאי קִדּוּשִׁין, וְאִם לָאו, הֲוֵי סָפֵק קִדּוּשִׁין. וְאִם עָנָה הַבַּעַל: הֵן, בְּשָׁעַת נְתִינָה, הֲוֵי דַּאי קִדּוּשִׁין אֲפִלּוּ אֵין עֲסוּקִין בְּאוֹתוֹ עִנְיָן:

ט נָתְנָה הִיא וְאָמְרָה לוֹ: הֵילַךְ דִּינָר זֶה מַתָּנָה וְאִתְקַדֵּשׁ לָךְ, וּלְקָחוֹ וְאָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בְּהַנָּאָה זוֹ שֶׁקִּבַּלְתִּי מִמֵּךְ מַתָּנָה, אִם אָדָם חָשׁוּב הוּא, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת, שֶׁהַנָּאָה יֵשׁ לָהּ בִּהְיוֹתוֹ נֶהֱנֶה מִמֶּנָּה, וּבַהֲנָאָה זוֹ הִקְנָתָה עַצְמָהּ לוֹ. וְצָרִיךְ חֲקִירַת חָכָם מִי נִקְרָא אָדָם שֶׁאֵינוֹ חָשׁוּב לְהַתִּירָהּ בְּלֹא גֵּט. (וְיֵשׁ מַחֲמִירִין אֲפִלּוּ לֹא אָמְרָה תְּחִלָּה כְּשֶׁנָּתְנָה: וְאִתְקַדַּשׁ לָךְ, רַק נָתְנָה סְתָם, וְאָמַר לָהּ: הִתְקַדְּשִׁי כו', וְשָׁתְקָה (תשר״ד סִי׳ תרי״ג):

י שִׁעוּר הַכֶּסֶף שֶׁמְּקַדְּשִׁין בּוֹ, מִשְׁקַל חֲצִי שְׂעוֹרָה כֶּסֶף צָרוּף. עַיִן בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רצ״ד סָעִיף ו׳ שִׁעוּר שְׂוֵה פְּרוּטָה:

סימן כח

א הַמְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה בְּגָזֵל אוֹ בִּגְנֵבָה אוֹ בְּחָמָס, אִם נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים, וְנוֹדַע שֶׁקָּנָה אוֹתוֹ דָּבָר בְּיֵאוּשׁ, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת. וְאִם לָאו, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. הַגָּה: קִדְּשָׁהּ בְּגָזֵל אוֹ גְּנֵבַת עוֹבֵד כּוֹכָבִים, הֲרֵי מְקֻדֶּשֶׁת דְּהָא אֵינָהּ צְרִיכָה לְהַחֲזִיר רַק מִכֹּחַ קִדּוּשׁ הַשֵּׁם (מהרי״ו סִי׳ קל״ח). קִדְּשָׁהּ בְּגָזֵל אַחַר יֵאוּשׁ לְבַד, מְקֻדֶּשֶׁת מִדְּרַבָּנָן (רִבְּנוּ יְרוּחָם):

ב גָּזַל אֶת הָאִשָּׁה אוֹ גְּנָבָהּ אוֹ חָמָסָהּ, וְחָזַר וְקִדְּשָׁהּ בַּגָּזֵל אוֹ בַּגְּנֵבָה וּבֶחָמָס שֶׁלָּהּ, וְאָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בּוֹ, אִם לֹא קָדַם בֵּינֵיהֶם שִׁדּוּכִים וְנָטְלָה וְשָׁתְקָה, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. אֲבָל אִם שִׁדֵּךְ תְּחִלָּה, דְּהַיְנוּ שֶׁנִּתְרַצִּית לְשָׁא אוֹתוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיוּ שָׁרִין בִּנְתִינַת הַנְּדוּנְיָא (הַגָּהוֹת אַלְפַסִי פ״ק דְּקִדּוּשִׁין), אוֹ אֲפִלּוּ לֹא שִׁדֵּךְ תְּחִלָּה, וּכְשֶׁאָמַר לָהּ: הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּזֶה וּנְתָנוֹ בְּיָדָהּ, אָמְרָה: הֵן, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת, וְצָרִיךְ לְשַׁלֵּם לָהּ גְּזֵלוֹתֶיהָ (הַר״ן פ״ק דְּקִדּוּשִׁין). אֲבָל אִם אַחַר שֶׁבָּא לְיָדָהּ אָמַר: הִתְקַדְּשִׁי לִי בּוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרָה: הֵן, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת, אַף עַל פִּי שֶׁשִּׁדֵּךְ תְּחִלָּה. וְאֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר שֶׁבִּתְחִלָּה קִבְּלָה לְשֵׁם קִדּוּשִׁין (כ״כ הַר״ן בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ״א, וְהֵבִיא הַבְיאוֹ):

ג וְכֵן אִם הֶחֱזִיר לָהּ חוֹב שֶׁהָיָה לָהּ אֲצָלוֹ, וְאָמַר לָהּ: כַּנְּסִי סֶלַע זוֹ שֶׁאֲנִי חַיָּב לִיכִי וַהֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בּוֹ, קֹדֶם שֶׁתִּטְּלֵנוּ, וּנְטָלַתּוּ וְשָׁתְקָה, אִם הָיוּ בֵּינֵיהֶם שִׁדּוּכִין הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת. וְאִם לֹא שִׁדֵּךְ, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת עַד שֶׁתֹּאמַר: הֵן. אֲבָל אִם לְאַחַר שֶׁנְּתָנוֹ בְּיָדָהּ אָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בּוֹ, אֲפִלּוּ אָמְרָה: הֵן, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת אַף עַל פִּי שֶׁשִּׁדֵּךְ תְּחִלָּה. הַגָּה: וְכָל זֶה שֶׁאָמַר לָהּ: כַּנְּסִי סֶלַע שֶׁאֲנִי חַיָּב לָךְ. אֲבָל אָמַר לָהּ: כַּנְּסִי סֶלַע זוֹ, סְתָמָא, וְחָזַר וְאָמַר: הִתְקַדְּשִׁי לִי בּוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁחַיָּב לָהּ גַּם כֵּן, וְהִגִּיעַ זְמַן הַפָּרָעוֹן, מְקֻדֶּשֶׁת, וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לוֹמַר: לְפָרָעוֹן קִבַּלְתִּיו (הַר״ן פ״ק דְּקִדּוּשִׁין). אָמַר לָהּ: כַּנְּסִי סֶלַע זוֹ שֶׁאֲנִי חַיָּב לָךְ, וְחָזַר וְאָמַר: לֹא לְשֵׁם פָּרָעוֹן אֲנִי נוֹתְנוֹ לָךְ, רַק לְשֵׁם קִדּוּשִׁין, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּהֲוֵי מְקֻדֶּשֶׁת אֲפִלּוּ לֹא שִׁדֵּךְ (שָׁם בְּשֵׁם בה״ג וְהָרַמְב״ם). בְּקֵשׁ מִמֶּנָּה שֶׁתַּלְוֶה לוֹ מָעוֹת עַל מַשְׂכּוֹן, וְנָתְנָה לוֹ הַמָּעוֹת, וְכַאֲשֶׁר נוֹתֵן לָהּ הַמַּשְׂכּוֹן אָמַר לָהּ: הִתְקַדְּשִׁי לִי בּוֹ, וְקִבְּלַתּוּ וְשָׁתְקָה, הֲוֵי סָפֵק קִדּוּשִׁין (תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א סִי׳ תשע״ג):

ד נָתַן לָהּ פְּקָדוֹן וְאָמַר לָהּ: כַּנְּסִי פִּקָּדוֹן זֶה, וְחָזַר וְאָמַר: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בּוֹ, אִם אָמַר לָהּ כֵּן קֹדֶם שֶׁנִּטְּלַתּוּ, וּנְטָלַתּוּ, אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁתְקָה, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּוַקָּא שֶׁנִּטְּלַתּוּ בְּיָדָהּ, אֲבָל אִם זָרַק לָהּ הַקִּדּוּשִׁין, אֲפִלּוּ לְתוֹךְ חֵיקָהּ, שְׁתִיקָה כְּהַאי גַּוְנָא לָאו כְּלוּם הִיא, הוֹאִיל וְלֹא נִתְרַצִּית תְּחִלָּה לְקַדּוּשֵׁי לָהּ (טור בְּשֵׁם הָרַמַּ״ה). וְאִם אַחַר שֶׁנִּטְּלַתּוּ בְּתוֹרַת פִּקָּדוֹן אָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בּוֹ, וְשָׁתְקָה, אֵינוֹ כְלוּם. אֲבָל אִם אָמְרָה: הֵן, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת:

ה אָמַר לָהּ: הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּחֻפָּץ זֶה, וְאָמְרָה לוֹ: וַהֲרֵי אֵינוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה, וְאָמַר: הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּאַרְבַּע זוּזִים שֶׁבְּתוֹכוֹ, הֲרֵי זוֹ סָפֵק מְקֻדֶּשֶׁת. הַגָּה: וְהוּא הַדִּין אִם לֹא חָזַר וְאָמַר: הִתְקַדְּשִׁי לִי, רַק אָמַר לָהּ: הֲרֵי בְּתוֹכוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה, מְקֻדֶּשֶׁת מִסָּפֵק (הַגָּהוֹת אַלְפַסִי פ״ק דְּקִדּוּשִׁין). אִשָּׁה שֶׁחָטְפָה מָעוֹת מֵאִישׁ אֶחָד, וְהוּא בִּקֵּשׁ מִמֶּנָּה שֶׁתַּחֲזִירֵם לוֹ, וְלֹא רָצְתָה, וְאָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בָּהֶם, וְשָׁתְקָה וְהֶחֱזִיקָה הַמָּעוֹת, לֹא הֲוֵי קִדּוּשִׁין, דְּהֲוֵי שְׁתִיקָה דְּלְאַחַר מַתָּן מָעוֹת וְלָאו כְּלוּם הוּא (תְּשׁוּבַת מַהֲר״ם פַּדְוּאָה סִי׳ כ״ד):

ו הָיָה לוֹ פְּקָדוֹן בְּיָדָהּ, אוֹ שֶׁהִשְׁאִילָהּ חֻפָּץ, וְאָמַר לָהּ: הִתְקַדְּשִׁי לִי בַּפִּקָּדוֹן אוֹ בַּשְּׁאֵלָה שֶׁבְּיָדֵךְ, וְנִמְצָא שֶׁנִּגְנַב אוֹ נֶאֱבַד, אִם נִשְׁתַּיֵּר מִמֶּנּוּ שָׁוֶה פְּרוּטָה, מְקֻדֶּשֶׁת. וְאִם לָאו, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. וְדַוְקָא שֶׁאֵינָהּ יוֹדַעַת סְכוּם הַפִּקָּדוֹן, וּמִתְרַצִּית לְהִתְקַדֵּשׁ בּוֹ הֵן אִם הוּא רַב הֵן אִם הוּא מְעַט, אֲבָל אִם יָדְעָה סְכוּם הַפִּקָּדוֹן, וְנִמְצָא שֶׁנִּגְנַב אוֹ נֶאֱבַד, אַף עַל פִּי שֶׁנִּשְׁתַּיֵּר מִמֶּנּוּ שָׁוֶה פְּרוּטָה, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת, שֶׁאֵינָהּ מִתְרַצִּית לְהִתְקַדֵּשׁ בּוֹ הֵן אִם הוּא מְעַט (טור):

ז הָיָה לוֹ מְלָוֶה אֶצְלָהּ, אֲפִלּוּ הוּא בִּשְׂטָר, וְאָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בַּמְּלָוֶה שֶׁיֵּשׁ לִי אֶצְלֵךְ, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת, אֲפִלּוּ עֲדַיִן הַמָּעוֹת בְּיָדָהּ וְלֹא שָׁלְחָה בָּהֶם יָד. וַאֲפִלּוּ הֶחֱזִיר לָהּ הַשְּׂטָר וְיֵשׁ בּוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה (טור בְּשֵׁם הָרַמְבַּ״ם). וְיֵשׁ מַחֲמִירִים בָּזֶה (הָרַ״ן פ״ב דְּקִדּוּשִׁין וְהַמ״מ פ״ה). וְהוּא הַדִּין אִם הִיא חַיֶּבֶת לוֹ שְׁכִירוּת פְּעֻלָּה שֶׁעָשָׂה לָהּ, אֲפִלּוּ הִגִּיעַ זְמַן הַמְּלָוֶה וְהַשְּׁכִירוּת לִגְבוֹת:

ח אָמַר לָהּ: הִתְקַדְּשִׁי בְּשְׂטָר חוֹב, וּנְתָנוֹ לָהּ, שָׁמִין הַנְּיָר, אִם יֵשׁ בּוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה, מְקֻדֶּשֶׁת. וְאִם לָאו, הֲרֵי הִיא סְפֵק מְקֻדֶּשֶׁת:

ט הִלְוָה לָהּ עַתָּה ר׳ זוּז, וְאָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בַּהֲנָאַת זְמַן שֶׁאַרְוִיחַ לִיךְ בַּמְּלָוֶה שֶׁתִּהְיֶה בְּיָדֵךְ כָּךְ וְכָךְ יוֹם וְאֵינִי תּוֹבֵעַ מִמֵּךְ עַד זְמַן פְּלוֹנִי, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת, וְאָסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּרִבִּית:

י הָיָה לוֹ מְלָוֶה אֶצְלָהּ וְאָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בַּהֲנָאַת מְחִילַת מְלָוֶה, וְכֵן אִם אָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בַּמֶּה שֶׁאֲנִי מַרְוִיחַ לִיךְ הַזְּמַן, מְקֻדֶּשֶׁת וְאָסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן מִשּׁוּם רִבִּית, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. הַגָּה: וְיֵשׁ לָחוּשׁ לְבַ׳ הַסְּבָרוֹת, וְאִם קִדְּשָׁהּ אַחַר צְרִיכָה גֵּט מִשְּׁנֵיהֶם (כָּל בּוֹ בְּשֵׁם הָרַמ״ה, וְהַטּוּר הֶבִיאוֹ). הָיְתָה חַיֶּבֶת לַאֲחֵרִים, וּבָא אֶחָד וְנָתַן פְּרוּטָה לַמַּלְוֶה לְהַרְוִיחַ לָהּ זְמַן, וְקִדְּשָׁהּ בָּזֶה, הַרְוָיא מְקֻדֶּשֶׁת (הַתּוֹסָפוֹת וְהַמְּרַדְכִי וְהָרַ״ן רֵישׁ קִדּוּשִׁין):

יא הָיָה אֶצְלָהּ מְלָוֶה עַל מַשְׁכּוֹן, אֲפִלּוּ בְּמִשְׁכְּנוֹ בִּשְׁעַת הַלְוָאָה, וְקִדְּשָׁהּ בְּאוֹתָהּ מְלָוֶה, וְהֶחֱזִיר לָהּ הַמַּשְׁכּוֹן אוֹ שֶׁהָיָה הַמַּשְׁכּוֹן בִּרְשׁוּתָהּ (ר״י בְּשֵׁם הָרַמ״ה), הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֲפִלּוּ לֹא הֶחֱזִיר לָהּ הַמַּשְׁכּוֹן, מְקֻדֶּשֶׁת:

יב הָיָה לוֹ מַשְׁכּוֹן עַל חוֹב שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵצֶל אֲחֵרִים, וְקִדֵּשׁ בּוֹ אִשָּׁה, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת; לְפִי שֶׁבַּעַל חוֹב יֵשׁ לוֹ קִנְיָן בְּגוּפוֹ שֶׁל מַשְׁכּוֹן. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּוְקָא בְּמִשְׁכְּנוֹ שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַלְוָאָתוֹ (טור בְּשֵׁם הָרֹא״שׁ). וְכָל זֶה בְּמַשְׁכּוֹן שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֵישָׁרְאֵל, אֲבָל מֵעוֹבֵד כּוֹכָבִים אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת (מַרְדְּכִי רֵישׁ קִדּוּשִׁין) וְאִם מָכְרוּ הַמַּלְוֶה לְאַחֵר וְקִדֵּשׁ בּוֹ, הֲרֵי מְקֻדֶּשֶׁת (מהרי״ו סִ׳ קל״ח):

יג הָיָה לוֹ חוֹב בְּיַד אֲחֵרִים, וְאָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בְּחוֹב שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיַד זֶה, בְּמַעֲמַד שְׁלָשְׁתָּן, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. אֲבָל אִם לֹא אָמַר לָהּ בְּמַעֲמַד שְׁלָשְׁתָּן, אֲפִלּוּ הִיא מִלְוָה בִּשְׂטָר וְהִקְנָה לָהּ הַשְּׂטָר כָּרָאוּי בִּכְתִיבָה וּבְמְסִירָה, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת אֶלָּא בְּסָפֵק:

יד הָיָה לוֹ מְלָוֶה אֶצְלָהּ, וְנָתַן לָהּ עַתָּה פְּרוּטָה וְאָמַר לָהּ: הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּמִלְוָה וּפְרוּטָה, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת:

טו אָמַר לָהּ: הִתְקַדְּשִׁי לִי בִּשְׂכַר מְלָאכָה זוֹ שֶׁאֶעֱשֶׂה עִמָּךְ, וְעָשָׂה, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהִיא מְקֻדֶּשֶׁת. הַגָּה: אִם הוּא קָבְלָן עַל הַמְּלָאכָה, דְּאָמַן קוֹנָה בְּשֻׁבַּח כְּלִי (טור בְּשֵׁם ר״י). וְאִם הַכְּלִי עֲדַיִן אֶצְלוֹ וְקִדְּשָׁהּ בִּשְׂכָרוֹ, לְכֵלִי עָלְמָא מְקֻדֶּשֶׁת, דְּהֲוֵי לַהּ כְּמִלְוָה שֶׁיֵּשׁ עָלָיו מַשְׁכּוֹן (רִבְּינוּ יְרוּחָם נְתִיב כ״ב). נָתַן (מִשָּׁלּוֹ) פְּרוּטָה לְצֹרֶךְ הַמְּלָאכָה, וְקִדְּשָׁהּ בּוֹ, מְקֻדֶּשֶׁת לְכֵלִי עָלְמָא, דְּהֲוֵי לַהּ כְּמִלְוָה וּפְרוּטָה (טור). עָשָׂה מְלָאכָה אַחַת וְנִתְחַיֵּב לוֹ פְּרוּטָה, הֲוֵי לַהּ כְּמִלְוָה בְּיַד אֲחֵרִים (בְּאוּר דִּבְרֵי הַפְּרִדְכִי לְדַעַת הָרַב כמ״ש רֵישׁ א״נ וּמֵיר שֶׁעָשָׂה הַשָּׂכִיר וְכוּ׳):

טז קִדֵּשׁ בְּמִלְוֶה, וּבָעַל סְתָם בִּפְנֵי עֵדִים שֶׁרָאוּ שֶׁנִּתְיַחֵד עִמָּהּ, צְרִיכָה גֵּט מִסָּפֵק. הַגָּה: וְהוּא הַדִּין אִם קִדֵּשׁ בְּפָחוֹת מִפְּרוּטָה וּבָעַל, וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה (הָרַ״ן פ׳ הַמַּדִּיר):

יז הַנִּכְנָס לְבֵית חֲבֵרוֹ וְלָקַח לוֹ כְּלִי אוֹ אוֹכֶל וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם וְקִדֵּשׁ בּוֹ אִשָּׁה, וּבָא בַּעַל הַבַּיִת, אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר לוֹ: לָמָּה לֹא נָתַתָּ לָהּ דָּבָר זֶה שֶׁהוּא טוֹב מִמֶּה שֶׁנָּתַתָּ לָהּ, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת, שֶׁלֹּא אָמַר לוֹ דָּבָר זֶה אֶלָּא כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהִתְבַּיֵּשׁ עִמּוֹ, וְהוֹאִיל וְקִדֵּשׁ בְּמָמוֹן חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעַת חֲבֵרוֹ הֲרֵי זֶה גָּזֵל וְאֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. וְאִם קִדְּשָׁהּ בְּדָבָר שֶׁאֵין בַּעַל הַבַּיִת מַקְפִּיד עָלָיו, כְּגוֹן תְּמָרָה אוֹ אֱגוֹז, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת מִסָּפֵק. הַגָּה: אוֹרֵחַ שֶׁיּוֹשֵׁב אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת, וְנוֹטֵל חֶלְקוֹ וְקִדֵּשׁ בּוֹ, הֲרֵי מְקֻדֶּשֶׁת (הַגָּהוֹת אַלְפָּסִי):

יח הָיְתָה סְחוֹרָה בֵּינוֹ וּבֵין חֲבֵרוֹ, וְחָלְקָה שֶׁלֹּא מִדַּעַת חֲבֵרוֹ, וְקִדֵּשׁ בְּחֶלְקוֹ, הוֹאִיל וּצְרִיכָה שׁוּמַת בֵּית דִּין אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת, שֶׁאֵין זֶה נוֹטֵל לְעַצְמוֹ מַה שֶּׁיִּרְצֶה וְיַנִּיחַ מַה שֶּׁיִּרְצֶה. הַגָּה: וַאֲפִלּוּ נָתַן לָהּ כָּל הַסְּחוֹרָה שֶׁיֵּשׁ בְּחֶלְקוֹ יוֹתֵר מִפְּרוּטָה, אֲפִלּוּ הָכִי אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת, שֶׁאֵין רְצוֹנָהּ לְהִתְקַדֵּשׁ רַק בְּכֹל (הַגָּהוֹת מ״מ פ״ה דְּאִשּׁוּת בְּשֵׁם רַמְבַּ״ן וְהָרַשְׁבָּ״א וְכ״כ הָרַ״ן). וְאִם הוּא דָּבָר שֶׁהַכֹּל שָׁוִין וְאֵינוֹ צָרִיךְ שׁוּמָא, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת:

יט הַשּׁוֹאֵל חֵפֶץ מֵחֲבֵרוֹ וְהוֹדִיעוֹ שֶׁרוֹצֶה לְקַדֵּשׁ בּוֹ אִשָּׁה, מְקֻדֶּשֶׁת. וְאִם לָאו, הֲרֵי הוּא סְפֵק מְקֻדֶּשֶׁת. הַגָּה: וְהוּא הַדִּין לְשׁוֹכֵר כְּלִי אוֹ חֵפֶץ מֵחֲבֵרוֹ וְקִדֵּשׁ בּוֹ (ת״ה סִ׳ ר״י). שָׁאַל כְּלִי מַאִשָּׁה שֶׁיֵּשׁ לָהּ בַּעַל, וְקִדֵּשׁ בּוֹ, חוֹשְׁשִׁין לַקִּדּוּשִׁין, אַף עַל פִּי שֶׁכָּל מַה שֶּׁקָּנְתָה אִשָּׁה קָנָה בַּעְלָהּ וְלֹא שָׁאַל מִן הַבַּעַל (רִשְׁבָּ״א אֶלֶף רמ״א וּתְשׁוּבַת הָרַמְבַּ״ן סִ׳ קמ״ד):

כ הַנּוֹתֵן לַחֲבֵרוֹ מַתָּנָה עַל מְנָת לְהַחֲזִירוֹ, וְהָלַךְ הַמְקַבֵּל וְקִדֵּשׁ בָּהּ אִשָּׁה, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת:

כא הַמְקַדֵּשׁ בְּאִסּוּרֵי הֲנָאָה דְּרַבָּנָן לְגַמְרֵי, שֶׁאֵין לוֹ עִקָּר בִּדְאוֹרָיְתָא, מְקֻדֶּשֶׁת. וְאִם בְּחֶמֵץ דְּאוֹרָיְתָא וְשָׁעוֹת דְּרַבָּנָן, אוֹ בְּחֶמֵץ דְּרַבָּנָן וְשָׁעוֹת דְּאוֹרָיְתָא, סָפֵק מְקֻדֶּשֶׁת. וְאִם בְּאִסּוּרֵי דְּאוֹרָיְיתָא לְגַמְרֵי, כְּגוֹן חָמֵץ דְּאוֹרָיְתָא בְּשָׁעוֹת דְּאוֹרָיְתָא, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. הַגָּה: קָהָל שֶׁהִתְקִינוּ וְעָשׂוּ הֶסְכֵּמָה בֵּינֵיהֶם שֶׁכָּל מִי שֶׁיְּקַדֵּשׁ בְּלֹא עֲשָׂרָה אוֹ כַּיּוֹצֵא בָּזֶה, וְעָבַר אֶחָד וְקִדֵּשׁ, חֲיִשִׁינַן לַקִּדּוּשִׁין וּצְרִיכָה גֵּט. אַף עַל פִּי שֶׁהַקָּהָל הִתְנוּ בְּפֵרוּשׁ שֶׁלֹּא יִהְיוּ קִדּוּשִׁין וְהִפְקִירוּ מָמוֹנוֹ, אֲפִלּוּ הָכִי יֵשׁ לְהַחֲמִיר לְעִנְיַן מַעֲשֶׂה (מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ פ״ד). אִשָּׁה שֶׁנָּדְרָה הֲנָאָה מֵאָדָם אֶחָד אוֹ מִכָּל מַה שֶּׁיִּתְּנוּ לָהּ שֶׁלֹּא בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי, וְעָבַר אֶחָד וְקִדְּשָׁהּ, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת, דְּהֲוֵי כְּאִלּוּ קִדְּשָׁהּ בְּאִסּוּרֵי הֲנָאָה. וְדַוְקָא שֶׁקִּדְּשָׁהּ בְּתוֹרַת כֶּסֶף, אֲבָל אִם קִדְּשָׁהּ בְּשְׂטָר, הֲוֵי קִדּוּשִׁין (רַשְׁבָּ״א סִ׳ תר״ב וְתר״ג):

כב עֵבֶר וּמָכַר אִסּוּרֵי הֶנָּאָה וְקִדֵּשׁ בִּדְמֵיהֶם, מְקֻדֶּשֶׁת. וְאִם מְכָרָם לְיִשְׂרָאֵל, וְלֹא יָדַע הַלּוֹקֵחַ שֶׁהֵם אִסּוּרֵי הֶנָּאָה, וְלָקַח הַמּוֹכֵר דְּמֵיהֶם וְקִדֵּשׁ בִּדְמֵיהֶם, סָפֵק מְקֻדֶּשֶׁת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בִּשְׁאָר אִסּוּרֵי הֶנָּאָה, חוּץ מֵאֲלִילִים שֶׁאִם מְכָרָהּ וְקִדֵּשׁ בְּדָמֶיהָ אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת:

כג בְּכוֹר, בַּזְּמַן הַזֶּה, אִם קִדְּשׁוּ בּוֹ בְּעָלִים הֲרֵי סָפֵק מְקֻדֶּשֶׁת:

סימן כט

א הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה: חֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בְּדִינָר זֶה עַל מְנָת שֶׁתַּחֲזִירֵהוּ לִי, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. הַגָּה: אֲבָל הָאִשָּׁה שֶׁנִּתְּנָה לְאֶחָד מִתָּנָה עַל מְנָת לְהַחֲזִיר לָהּ לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם, כְּדֵי לְקַדֵּשָׁהּ בָּהּ תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים לְקִדּוּשִׁין, הֲרֵי מְקֻדֶּשֶׁת (תְּשׁוּבַת הָרַא״שׁ פִּ״ל ל״ה). יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם נָתַן לָהּ מַתָּנָה עַל מְנָת לְהַחֲזִיר וְאָמַר לָהּ: בַּהֲנָאָה זוֹ שֶׁאַתְּ נֶהֱנֵית תּוֹךְ הַזְּמַן חֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי, הֲרֵי קִדּוּשִׁין (רַבֵּנוּ יְרוּחָם):

ב אָמְרָה לוֹ: תֵּן מָנֶה לִפְלוֹנִי וְאִתְקַדֵּשׁ אֲנִי לְךָ, וְנָתַן לוֹ, וְאָמַר לָהּ: חֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בַּהֲנָאַת מַתָּנָה זוֹ שֶׁנָּתַתִּי עַל פִּיךְ, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת. הַגָּה: וְאִם הָיוּ עֲסוּקִים בְּאוֹתוֹ עִנְיָן, אַף עַל פִּי שֶׁנָּתַן סְתָם בְּצִוּוּיָהּ הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת (בְּ״י בְּשֵׁם ר״י). וְכָל זֶה דַּוְקָא שֶׁהִיא הִתְחִילָה לוֹמַר: תֵּן מָנֶה לְפְלוֹנִי. אֲבָל אָמַר לָהּ הוּא תְּחִלָּה, וְהִיא אוֹמֶרֶת: תֵּן לְפְלוֹנִי, עַיִן לְקָמָן סִימָן ל׳ סָעִיף ח׳. אָמְרָה לוֹ: הַלְוֵה מָנֶה לִפְלוֹנִי וְאִתְקַדֵּשׁ אֲנִי לְךָ, וְהִלְוָה לִפְלוֹנִי, וְאָמַר לָהּ: חֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת בּוֹ, הֲרֵי קִדּוּשִׁין, כְּמוֹ בְּמַתָּנָה. אֲבָל אִם הִרְוִיחַ זְמַן מִלְוֶה עַל פִּיהָ וְקִדְּשָׁהּ בּוֹ, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הֶרַשְׁבָּ״א):

ג אָמְרָה לוֹ: תֵּן דִּינָר לִפְלוֹנִי וְאִתְקַדֵּשׁ אֲנִי לוֹ, וְנָתַן לוֹ, וְקִדְּשָׁהּ אוֹתוֹ פְּלוֹנִי, וְאָמַר לָהּ: חֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בַּהֲנָאַת מַתָּנָה זוֹ שֶׁקִּבַּלְתִּי בִּרְצוֹנֵךְ, חֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת:

ד אָמְרָה לוֹ: הֵילָךְ מָנֶה וְאִתְקַדֵּשׁ אֲנִי לְךָ, נִתְבָּאֵר בְּסִי׳ כ״ז (סָעִיף ט׳):

ה אָמַר לָהּ: הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּדִינָר מִשֶּׁלִּי וְהִתְקַדְּשִׁי לִפְלוֹנִי, וְאוֹתוֹ פְּלוֹנִי עָשָׂאוֹ שָׁלִיחַ, אוֹ שֶׁלֹּא עָשָׂאוֹ שָׁלִיחַ וְאָמַר לָהּ אוֹתוֹ פְּלוֹנִי; הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּמָנֶה שֶׁנָּתַן לִיךְ פְּלוֹנִי, חֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת:

ו אָמַר לָהּ: הִתְקַדְּשִׁי בְּדִינָר, וְנָתַן לָהּ מַשְׁכּוֹן עַד שֶׁיִּתֵּן הַדִּינָר, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. הַגָּה: וְכָל שֶׁכֵּן אִם נָתַן לָהּ שְׁטָר עַל הַדִּינָר, דְּלָא חֲרֵי קִדּוּשִׁין (הַגָּהוֹת״מ פ״ה בְּשֵׁם הֶרַשְׁבָּ״א). אָמַר לָהּ: חֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בְּדִינָר וְתִזְכֶּה בּוֹ בְּגִרּוּף הַמַּשְׁכּוֹן שֶׁאֲנִי נוֹתֵן לָךְ עַל זֶה, חֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת (ר׳ יְרוּחָם נְתִיב כ״ג):

ז הָאוֹמֵר לָאִשָּׁה: חֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בְּמֵאָה דִּינָרִים, וְנָתַן לָהּ אֲפִלּוּ דִּינָר אֶחָד, חֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת מִשֶּׁלְּקָחָהּ הַדִּינָר וְהוּא יַשְׁלִים לָהּ הַשְּׁאָר, שֶׁזֶּה כְּמִי שֶׁאָמַר: חֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בְּדִינָר זֶה עַל מְנָת שֶׁאֶתֵּן לָךְ ר׳ זוּז, שֶׁהִיא מְקֻדֶּשֶׁת לוֹ מֵעַכְשָׁו. וְהוּא הַדִּין אִם חָסַר דִּינָר אֶחָד אוֹ שֶׁהָיָה רַע (הָרַא״שׁ וְהָרַמְבַּ״ן), וְיֵשׁ חוֹלְקִין (הֶרַשְׁבָּ״א). בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁאָמַר לָהּ: בְּמֵאָה דִּינָרִין, סְתָם. אֲבָל אִם פֵּרֵשׁ וְאָמַר לָהּ: חֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בְּמֵאָה דִּינָרִין אֵלּוּ, וְהִתְחִיל לִמְנוֹת לְתוֹךְ יָדָהּ, וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבַחֲדָא מִנַּיְהוּ, כְּגוֹן שֶׁאָמַר: מֵאָה דִּינָרִין אֵלּוּ, אוֹ שֶׁמַּתְחִיל לִמְנוֹת (הָרַא״שׁ וְהַטּוּר), אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת עַד שֶׁיַּשְׁלִים לָהּ. וַאֲפִלּוּ בַּדִּינָר הָאַחֲרוֹן שְׁנֵיהֶם יְכוֹלִים לַחֲזוֹר זֶה בְּזֶה, אֶלָּא אִם כֵּן אָמַר לָהּ: דִּינָר הֶחָסֵר יְהֵא עָלַי בְּמִלְוֶה, וְנִתְרַצְּתָה. וְכֵן אִם נִמְצָא מֻנָּה חָסֵר דִּינָר, אוֹ נִמְצָא מֵהֶם דִּינָר נְחשֶׁת וְלֹא הִכִּירָה בּוֹ תְּחִלָּה, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת, וְיכוֹלִין לַחֲזוֹר בָּהֶן (דַּעַת רַ״שׁ״י). (יֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ בְּלֹא חֲזָרָה אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת) (הַר״ן פ״ק דְּקִדּוּשִׁין), עַד שֶׁיֹּאמַר לָהּ אַחַר כָּךְ: הִתְקַדְּשִׁי בָּזֶה, וְשָׁתְקָה. וְאִם יְכוֹלָה לְהוֹצִיאוֹ עַל יְדֵי הַדָּחָק, חֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת:

ח הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה: הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּדִינָר זֶה עַל מְנָת שֶׁאַשְׁלִים לִיךְ מָנֶה, וְהִיא אוֹמֶרֶת: עַל מְנָת שֶׁתַּשְׁלִים לִי ר׳, וְהָלַךְ זֶה לְבֵיתוֹ וְזוֹ לְבֵיתָהּ וְלֹא הִסְכִּימוּ בֵּינֵיהֶם, וְאַחַר כָּךְ תָּבְעוּ זֶה אֶת זֶה, וְקִדְּשׁוּ, וְנָתַן לָהּ הַדִּינָר, אִם הָאִישׁ תָּבַע אֶת הָאִשָּׁה, יַעֲשׂוּ דִּבְרֵי הָאִשָּׁה וַיַּשְׁלִים לָהּ ר׳; וְאִם הָאִשָּׁה תָּבְעָה אֶת הָאִישׁ, יַעֲשׂוּ דִּבְרֵי הָאִישׁ, וְלֹא יַשְׁלִים אֶלָּא מָנֶה:

ט הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה: הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּכוֹס זֶה אִם הָיָה מָלֵא מַיִם, חֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת בּוֹ וּבַמֶּה שֶׁבְּתוֹכוֹ, דְּמִצְטָרְפוּ לִשְׁוָה פְּרוּטָה. וְאִם הָיָה מָלֵא יַיִן, חֲרֵי מְקֻדֶּשֶׁת בּוֹ וְלֹא בַּמֶּה שֶׁבְּתוֹכוֹ. וְאִם הָיָה מָלֵא שֶׁמֶן, חֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת בַּמֶּה שֶׁבְּתוֹכוֹ וְלֹא בּוֹ; לְפִיכָךְ, אִם לֹא הָיָה בַּשֶּׁמֶן שְׁוֵה פְּרוּטָה, חֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת בְּסָפֵק; וְאִם הָיָה בַּשֶּׁמֶן שְׁוֵה פְּרוּטָה, חֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת וַדַּאי. וְיֵשׁ חוֹלְקִים וְאוֹמְרִים, בְּמַיִם, בּוֹ וְלֹא בַּמֶּה שֶׁבְּתוֹכוֹ; וּבְיַיִן, בַּמֶּה שֶׁבְּתוֹכוֹ וְלֹא בּוֹ; וּבְשֶׁמֶן אוֹ בְּצִיר דָּגִים, בּוֹ וּבַמֶּה שֶׁבְּתוֹכוֹ:

י הָיוּ לוֹ מִינֵי כֵלִים אוֹ מִינֵי מַאֲכָל אוֹ שְׂאָר כָּל דָּבָר, וְאָמְרָה לוֹ: תֵּן לִי מִעַט מֵאֵלּוּ, וְאָמַר לָהּ: אִם אֶתֵּן לִיךְ תִּהְיִי מְקֻדֶּשֶׁת לִי, אִם אָמְרָה: הֵן, וְנָתַן לָהּ, חֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת. אֲבָל אִם אָמְרָה לוֹ: תֵּן לִי מֵהֶן, אוֹ הַשְׁלֵךְ לִי, אוֹ דְּבָרִים שֶׁעִנְיָנָם לֹא תִּשְׂחַק עִמִּי בִּדְבָרִים אֵלּוּ אֶלָּא תֵּן לִי בְּלִבַּד, וְנָתַן לָהּ, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. הַגָּה: וְאִם אָמַר לָהּ בְּשָׁעָה שֶׁהוּא נוֹתֵן לָהּ: חֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי, וְקִבְּלָה, מְקֻדֶּשֶׁת (טוּר בְּשֵׁם הָרַא״שׁ). וְאִם קִבְּלָה בִּשְׁתִיקָה, רַק חָזָרָה וְאָמְרָה: תֵּן לִי, אוֹ הַשְׁלֵךְ וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת (כְּךְ מַשְׁמַע מִדִּבְרֵי הָרַא״שׁ). וְכָל

זֶה בְּהַתְחָלָה הָיָה לוֹמַר: תֵּן לִי מְעַט, אֲבָל אִם הִתְחִיל הוּא לְדַבֵּר: אִם אֶתֵּן לָךְ תִּתְקַדֵּשׁ לִי, וְאָמְרָה לוֹ בִּלְשׁוֹן שְׂחוֹק: תֵּן, וְקִבְּלָה מִמֶּנּוּ, הֲרֵי סָפֵק קִדּוּשִׁין (סְבָרַת הָרַ״ן). וְכֵן אִם הָיָה שׁוֹתֶה יַיִן וְאָמְרָה לוֹ: תֵּן לִי כּוֹס אֶחָד, וְאָמַר לָהּ: אִם אֶתֵּן לָךְ תֶּהֱרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בּוֹ, וְאָמְרָה: הַשְׁקֵנִי (אוֹ תֵּן), וְהִשְׁקָה אוֹתָהּ, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת, שֶׁאֵין הַדְּבָרִים נִרְאִים אֶלָּא הַשְׁקֵינִי בִּלְבַד וְלֹא תִשְׂחַק עִמִּי בְּדָבָר אַחֵר. וְאִם אָמַר בְּשָׁעָה שֶׁנְּתָנוֹ לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי, וְקִבְּלָה, מְקֻדֶּשֶׁת:

סימן ל

א הַמְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה בְּכֶסֶף אוֹ בִּשְׁטָר, אֵינוֹ צָרִיךְ שֶׁיִּתֵּן הַקִּדּוּשִׁין לְתוֹךְ יָדָהּ, אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁרָצְתָה לִזְרֹק לָהּ קִדּוּשֶׁיהָ, וּזְרָקָן, בֵּין לְתוֹךְ יָדָהּ בֵּין לְתוֹךְ חֵיקָהּ אוֹ לְתוֹךְ חֲצֵרָהּ אוֹ לְתוֹךְ שָׂדֶה שֶׁלָּהּ, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת:

ב הָיְתָה עוֹמֶדֶת בִּרְשׁוּת הַבַּעַל, צָרִיךְ שֶׁיִּתֵּן לְתוֹךְ יָדָהּ אוֹ לְתוֹךְ חֵיקָהּ. הַגָּהּ: הִשְׁאִיל לָהּ הַבַּעַל מָקוֹם בַּחֲצֵרוֹ, דֵּינוֹ כְּמוֹ לְעִנְיַן גְּרוּשִׁין. וְעַיֵּן לְקַמָּן סִי׳ קל״ט סָעִיף י״א:

ג הָיְתָה עוֹמֶדֶת בִּרְשׁוּת שֶׁהִיא שֶׁל שְׁנֵיהֶם, וְזָרַק לָהּ קִדּוּשֶׁיהָ מִדַּעְתָּהּ וְלֹא הִגִּיעוּ לְיָדָהּ אוֹ לְחֵיקָהּ, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת קִדּוּשֵׁי סָפֵק. וַאֲפִלּוּ אָמְרָה לוֹ: הַנַּח קִדּוּשַׁי עַל מָקוֹם זֶה, וְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁל שְׁנֵיהֶם, הֲרֵי אֵלּוּ קִדּוּשֵׁי סָפֵק:

ד הָיְתָה עוֹמֶדֶת בְּסִמְטָא (פִּי׳, שְׁבִיל שֶׁל יָחִיד) אוֹ בְּצִדֵּי רְשׁוּת הָרַבִּים, וּזְרָקָם לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹתֶיהָ, מְקֻדֶּשֶׁת. וְאִם נִשְׁאֲרוּ תּוֹךְ ד׳ אַמּוֹתָיו, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת, אֲפִלּוּ נִכְנְסָה הִיא לְתוֹךְ ד׳ אַמּוֹתָיו, כֵּיוָן שֶׁקָּדַם הוּא לְתוֹכָם זָכָה בָּהֶם וְהֵם שֶׁלּוֹ:

ה הָיוּ עוֹמְדִים בִּרְשׁוּת הָרַבִּים אוֹ בִּרְשׁוּת שֶׁאֵינָהּ שֶׁל שְׁנֵיהֶם, וְזָרַק לָהּ קִדּוּשֶׁיהָ קָרוֹב לוֹ, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. קָרוֹב לָהּ, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת. מֻחֶזֶקֶת לְמֻחֶזֶקֶת, אוֹ שֶׁהָיוּ סָפֵק קָרוֹב לוֹ סָפֵק קָרוֹב לָהּ, וְאָבְדוּ קֹדֶם שֶׁהִגִּיעוּ לְיָדָהּ, הֲרֵי זוֹ סָפֵק מְקֻדֶּשֶׁת. כֵּיצַד הוּא קָרוֹב לוֹ וְקָרוֹב לָהּ, כָּל שֶׁהוּא יָכוֹל לִשְׁמֹר אוֹתָם וְהִיא אֵינָהּ יְכוֹלָה, זֶהוּ קָרוֹב לוֹ. הִיא יְכוֹלָה לִשְׁמֹר אוֹתָם וְהוּא אֵינוֹ יָכוֹל, זֶה הוּא קָרוֹב לָהּ. שְׁנֵיהֶם יְכוֹלִים לִשְׁמֹר אוֹתָם, אוֹ שְׁנֵיהֶם אֵינָם יְכוֹלִים לִשְׁמֹר, זֶהוּ מֻחֶזֶקֶת לְמֻחֶזֶקֶת:

ו זָרַק לָהּ קִדּוּשֶׁיהָ, אֲפִלּוּ לְתוֹךְ חֵיקָהּ, וְלֹא שְׁקָלְתִּינְהוּ אֶלָּא אִשְׁתִּיקָה, יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁאֵינוֹ כְּלוּם כֵּיוָן דְּלָא אַרְצָאי מֵעִקָּרָא לְאִקַּדּוּשֵׁי לַהּ:

ז אָמַר לָהּ: הִתְקַדְּשִׁי לִי בִּדְינָר זֶה, נְטָלָתוּ וּזְרָקָתוּ לַיָּם בְּפָנָיו, אוֹ לָאוּר אוֹ לְכָל דָּבָר הָאָבֵד, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם זְרָקָתוּ בְּפָנָיו לְמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ אָבֵד, שֶׁזֶּה מוֹכִיחַ שֶׁאֵינָהּ חָפֵצָה בַּקִּדּוּשִׁין. וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן מ״ג סָעִיף א׳:

ח אָמַר לָהּ: הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּמָנֶה, אָמְרָה: תְּנֵהוּ לְאַבָּא, אוֹ לְאָבִיךְ, אוֹ לְפִלּוֹנִי, וּנְתָנוֹ לָהֶם, אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר לָהּ: הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּמָנֶה שֶׁנָּתַתִּי לָהֶם, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. אֲבָל אִם אָמְרָה: שֶׁיְּקַבְּלוּם לִי, מְקֻדֶּשֶׁת, אֲפִלּוּ לֹא חָזַר וְאָמַר: הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּמָנֶה שֶׁנָּתַתִּי לָהֶם:

ט הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּמָנֶה, וְאָמְרָה לוֹ: הַנִּיחֵהוּ עַל הַסֶּלַע, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. וְאִם הָיָה סֶלַע שֶׁלָּהּ, מְקֻדֶּשֶׁת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּוְקָא בְּיִחֲדָה לוֹ הַסֶּלַע, כְּגוֹן שֶׁאָמְרָה לוֹ: תֵּן עַל סֶלַע פְּלוֹנִי אוֹ עַל סֶלַע שֶׁלִּי, אֲבָל אָמְרָה סְתָם: עַל הַסֶּלַע, וְנָתַן עַל שֶׁלָּהּ, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת (טוּר בְּשֵׁם הָרַמ״ה). הָיָה סֶלַע שֶׁל שְׁנֵיהֶם, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת בְּסָפֵק. הַגָּהּ: וְהָרֹא״שׁ (בִּית יוֹסֵף בְּשֵׁמוֹ) וְהַתּוֹסָפוֹת (טוּר בְּשֵׁם) מְפָרְשִׁים דְּכָל זֶה מַיְירֵי שֶׁנָּתַן אַחַר כָּךְ לְתוֹךְ חֵיקָהּ בְּשִׁתִּיקָה, אֲפִלּוּ הָכִי אִם אָמְרָה תְּחִלָּה: תֵּן עַל סֶלַע, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת, וּבְסֶלַע שֶׁלָּהּ וְכוּ׳:

י הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּכִכָּר זֶה, וְאָמְרָה לוֹ: תְּנֵהוּ לְעָנִי פְּלוֹנִי, אֲפִלּוּ הָיָה עָנִי הַסָּמוּךְ עָלֶיהָ, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. וְגַם זֶה מַיְירִי שֶׁנָּתַן אַחַר כָּךְ בְּחֵיקָהּ (טוּר):

יא הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּכִכָּר זֶה, וְאָמְרָה לוֹ: תְּנֵהוּ לְכָלֵב זֶה, אִם הָיָה הַכֶּלֶב שֶׁלָּהּ, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת. וְאִם לָאו, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. וְאִם הָיָה רָץ אַחֲרֶיהָ לְנָשְׁכָהּ, הֲרֵי זוֹ סָפֵק מְקֻדֶּשֶׁת. הַגָּהּ: וְגַם זֶה מַיְירֵי בִּכְהַאי גַּוְנָא שֶׁנָּתַן אַחַר כָּךְ בְּחֵיקָהּ (טוּר בְּשֵׁם הַתּוֹסָפוֹת). אֲמָרָה הֵיא מִתְּחִלָּה: תֵּן כִּכָּר לַכֶּלֶב, אוֹ תֵּן דֵּינָר עַל הַסֶּלַע, וְאָתְקַדֵּשׁ אֲנִי לָךְ, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּדֵינוֹ כְּאָמְרָה: תֵּן דֵּינָר לְפְלוֹנִי (טוּר בְּשֵׁם יֵשׁ אוֹמְרִים), וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן כ״ט סָעִיף ב׳, וְיֵשׁ לְהַחֲמִיר בַּדָּבָר (טוּר):

סימן לא

א אֵין מְקַדְּשִׁין בְּפָחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה. וּמֵיהוּ, אִם קִדְּשָׁהּ בְּחֵפֶץ סְתָם, אֵין צָרִיךְ לָשׁוּם אוֹתוֹ תְּחִלָּה אִם שָׁוֶה פְּרוּטָה, אֶלָּא אִם שָׁוֶה פְּרוּטָה, מְקֻדֶּשֶׁת. וַאֲפִלּוּ אִם אָמַר לָהּ: הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּחֵפֶץ זֶה שֶׁשָּׁוֶה חֲמִשִּׁים זוּז, וְלֹא שָׁמוּ אוֹתוֹ תְּחִלָּה, אִם נִמְצָא אַחַר כָּךְ שֶׁשָּׁוֶה חֲמִשִּׁים זוּז, מְקֻדֶּשֶׁת:

ב יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם קִדְּשָׁהּ בְּדָבָר שֶׁאֵין בְּקִיאִין בְּשׁוּמָתָן וּפְעָמִים טוֹעִים בָּהֶם הַרְבֵּה, כְּגוֹן אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם, וְאָמַר לָהּ: הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּאֶבֶן זוֹ שֶׁשָּׁוֶה חֲמִשִּׁים זוּז, צָרִיךְ שׁוּמָא, דִּלְאו סָמְכָה דַּעְתָּהּ. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאֲפִלּוּ קִדְּשָׁהּ בְּאֶבֶן סְתָם, וְלֹא אָמַר לָהּ שֶׁשָּׁוֶה חֲמִשִּׁים זוּז, צְרִיכָה שׁוּמָא, וּלְכָךְ נָהֲגוּ לְקַדֵּשׁ בְּטַבַּעַת שֶׁאֵין בָּהּ אֶבֶן. הַגָּהּ: וְאִם קִדְּשָׁהּ בְּטַבַּעַת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אֶבֶן, אוֹ בְּסֶתָם טַבַּעַת, וְנִמְצָא שֶׁל נְחֹשֶׁת, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין דֶּרֶךְ לְקַדֵּשׁ בְּכָךְ, חַיְשִׁינַן לְקִדּוּשִׁין (בִּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַ״שׁ בַּר צֶמַח וּמַרְדְּכִי פֶּרֶק קַמָּא דְּקִדּוּשִׁין). וַאֲפִלּוּ אָמְרוּ הָעֵדִים תַּחַת הַחֻפָּה שֶׁהוּא שֶׁל זָהָב, וְנִמְצָא נְחֹשֶׁת, אַף עַל גַּב דִּלְעִנְיַן דִּינָא נִרְאֶה דְּלָא הֲוֵי מְקֻדֶּשֶׁת, אֲפִלּוּ הָכִי יֵשׁ לְהַחֲמִיר לְעִנְיַן מַעֲשֶׂה (תְּשׁוּבַת מַיְמוֹנִי

סוֹף הִלְכוֹת נְשִׁים). וּמִכָּל מָקוֹם נוֹהֲגִין תַּחַת הַחֻפָּה לִשְׁאֹל לָעֵדִים אִם הַטַּבַּעַת שָׁוָה פְּרוּטָה, כְּדֵי שֶׁתֵּדַע הַכַּלָּה שֶׁאֵין מְקֻדָּשָׁה רַק בְּשָׁוֶה פְּרוּטָה (אַרְחוֹת חַיִּים). גַּם נוֹהֲגִין לְכַסּוֹת פְּנֵי הַכַּלּוֹת הַצְּנוּעוֹת, וְאֵינָן מַקְפִּידוֹת בַּמֶּה מְקֻדָּשׁ אוֹתָן (מִבֵּאר בְּתְשׁוּבַת הֶרַשְׁבָּ״א):

ג קִדֵּשׁ בְּאֹכֶל אוֹ בִּכְלִי וְכֵיוֹצֵא בּוֹ, שֶׁשָּׁוֶה פָּחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת מִסָּפֵק, שֶׁמָּא דָּבָר זֶה שָׁוֶה פְּרוּטָה בְּמָקוֹם אַחֵר. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם קִדֵּשׁ בְּתַכְשִׁיל אוֹ בִּירֶק שֶׁאֵינוֹ מִתְקַיֵּם וְכֵיוֹצֵא בָּהֶם, אִם לֹא הָיָה שָׁוֶה פְּרוּטָה בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת כְּלָל, שֶׁהֲרֵי דָּבָר זֶה אֵינוֹ מַגִּיעַ לְמָקוֹם אַחֵר עַד שֶׁיִּפְסִיד וְיֹאבַד וְלֹא יִהְיֶה שָׁוֶה פְּרוּטָה:

ד הָא דְּאָמְרִינַן שֶׁהִיא מְקֻדֶּשֶׁת מִסָּפֵק שֶׁמָּא דָּבָר זֶה שָׁוֶה פְּרוּטָה בְּמָקוֹם אַחֵר, צְרִיכָה גֵּט לְהַתִּירָהּ לְעַלְמָא. וְאִם רוֹצָה לְקַיְּמָהּ, צְרִיכָה קִדּוּשִׁין אֲחֵרִים. וְאִם קִדְּשָׁהּ אַחַר קִדּוּשִׁין גְּמוּרִים, יְגָרֵשׁ רִאשׁוֹן וְנוֹשֵׂא שֵׁנִי; אֲבָל לֹא יְגָרֵשׁ שֵׁנִי וְיִשָּׂא רִאשׁוֹן. הַגָּהּ: וְדַוְקָא שֶׁלֹּא בָּא עָלֶיהָ הַשֵּׁנִי קֹדֶם גֵּרוּשִׁין, אֲבָל בָּא עָלֶיהָ חֲרֵי נֶאֱסָרָה לָרִאשׁוֹן (מְרְדְּכִי פֶּרֶק קַמָּא דְּקִדּוּשִׁין). וּכְשֵׁם שֶׁאֲסוּרָה לַבּוֹעֵל כָּךְ אֲסוּרָה לְבוֹעֵל וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן מ״ו סָעִיף ה׳. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם יָלְדָה מִשֵּׁנִי וְלֹא גֵּרַשׁ רִאשׁוֹן, הַוָּלָד כָּשֵׁר:

ה הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה: הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּתִמְרָה זוֹ, הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּזוֹ, אִם יֵשׁ בְּאַחַת מֵהֶן שָׁוֶה פְּרוּטָה הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת; וְאִם לָאו, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת אֶלָּא מִסָּפֵק, שֶׁמָּא תִּשָּׁוֶה תְּמָרָה אַחַת פְּרוּטָה בְּמָקוֹם אַחֵר. וְאִם אָמַר לָהּ: הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּזוֹ וּבְזוֹ וּבְזוֹ, כֻּלָּן מִצְטָרְפוֹת, שֶׁאִם יֵשׁ בְּכֻלָּן שָׁוֶה פְּרוּטָה, מְקֻדֶּשֶׁת, וְאִם לָאו, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת אֶלָּא מִסָּפֵק. הָיְתָה אוֹכֶלֶת רִאשׁוֹנָה רִאשׁוֹנָה אִם יֵשׁ בָּאַחֲרוֹנָה שָׁוֶה פְּרוּטָה מְקֻדֶּשֶׁת וְאִם לָאו אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת אֶלָּא מִסָּפֵק שֶׁאוֹתָם תְּמָרִים שֶׁאָכְלָה הֲרֵי הֵן כְּמִלְוָה, וְהַמְקַדֵּשׁ בְּמִלְוָה אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת, וְנִמְצָא שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין אֶלָּא בִּתְמָרָה אַחֲרוֹנָה:

ו אִם אָמַר לָהּ: הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּאֵלּוּ, וְאָכְלָה אוֹתָם רִאשׁוֹנָה רִאשׁוֹנָה, גַּם אוֹתָם שֶׁאָכְלָה מִצְטָרְפוֹת לִשָּׁוֶה פְּרוּטָה, כֵּיוָן שֶׁגָּמַר כָּל דְּבָרָיו קֹדֶם שֶׁנָּתַן לָהּ כְּלוּם, אִם כֵּן מֵיד כְּשֶׁנָּתַן לָהּ הָרִאשׁוֹנָה, בְּתוֹרַת קִדּוּשִׁין בָּאָה לְיָדָהּ, וּמִדִּידָהּ קָאָכְלָה. וְהוּא הַדִּין אִם אָמַר: בְּזוֹ וּבְזוֹ, וְגָמַר כָּל דְּבָרָיו קֹדֶם שֶׁקִּבְּלָה אוֹתָם, כֻּלָּם מִצְטָרְפוֹת אֲפִלּוּ אָכְלָה רִאשׁוֹנָה רִאשׁוֹנָה. וְיֵשׁ מִי שֶׁחוֹלֵק בָּזֶה:

ז אָמַר לָהּ: הִתְקַדְּשִׁי לִי חֶצְיֵךְ בַּחֲצִי פְּרוּטָה וְחֶצְיֵךְ בַּחֲצִי פְּרוּטָה, אוֹ שֶׁאָמַר לָהּ: חֶצְיֵךְ בִּפְרוּטָה וְחֶצְיֵךְ בִּפְרוּטָה, אוֹ חֶצְיֵךְ בִּפְרוּטָה הַיּוֹם וְחֶצְיֵךְ בִּפְרוּטָה לְמָחָר, אוֹ שְׁנֵי חֲצָיֵךְ בִּפְרוּטָה, אוֹ שֶׁאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ: שְׁתֵּי בְּנוֹתֶיךָ לִשְׁנֵי בָּנַי בִּפְרוּטָה, אוֹ בִּתְךָ מְקֻדֶּשֶׁת לִי וּפָרָתְךָ מְכוּרָה לִי בִּפְרוּטָה, אוֹ בִּתְךָ מְקֻדֶּשֶׁת לִי וְקַרְקָעֲךָ מְכוּרָה לִי בִּפְרוּטָה, הֲרֵי זוֹ סָפֵק מְקֻדֶּשֶׁת:

ח הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה: הִתְקַדְּשִׁי לְחֶצְיִי, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת. הָא לָמָּה זֶּה דּוֹמֶה, לְאוֹמֵר לָהּ: תְּהִי אִשְׁתִּי אַתְּ וַאֲחֶרֶת, שֶׁנִּמְצָא שֶׁאֵין לָהּ אֶלָּא חֲצִי אִישׁ. אֲבָל אִם אָמַר: חֶצְיֵךְ מְקֻדֶּשֶׁת לִי, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת, שֶׁאֵין אִשָּׁה אַחַת רְאוּיָה לִשְׁנַיִם. וְכֵן הָאוֹמֵר: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי וְלָזֶה, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת:

ט קִדְּשָׁהּ בְּכֶסֶף פָּחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה, אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁלַח לָהּ סִבְלוֹנוֹת (פְּרוּשׁ, דּוֹרוֹנוֹת, כִּי הוּא לְשׁוֹן סֵבֶל וּמַשָּׂא, וְנִמְצָא מַשָּׂא בִּלְשׁוֹן מַתָּנָה, כְּמוֹ ״וַיִּשָּׂא מַשָּׂאֹת״ (בְּרֵאשִׁית מג, לד) אֲחֵר כָּךְ, אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁשָּׁלַח אוֹתָן סִבְלוֹנוֹת לְשֵׁם קִדּוּשִׁין. אֲבָל אִם קִדְּשָׁהּ בְּפָחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה, וְאַחַר כָּךְ בָּא עָלֶיהָ סְתָם בִּפְנֵי עֵדִים, צְרִיכָה גֵּט, שֶׁמְּדַאי בָּעַל לְשֵׁם קִדּוּשִׁין. הַגָּהּ: הוּא הַדִּין קָטָן שֶׁקִּדֵּשׁ וְנִתְגַּדֵּל אֲצָלָהּ, צְרִיכָה גֵּט, דְּמְדַאי בָּעַל כְּשֶׁהִגְדִּיל לְשֵׁם קִדּוּשִׁין (טוּר סִימָן מ״ג וּתְשׁוּבַת הָרֹא״שׁ כְּלָל ל״ה). וְדַוְקָא בְּכַהֲאי גַּוְנָא, שֶׁכָּל אָדָם יוֹדֵעַ דְּאֵין קִדּוּשֵׁי קָטָן אוֹ בְּפָחוֹת מִפְּרוּטָה כְּלוּם, וְלָכֵן בָּעַל לְשֵׁם קִדּוּשִׁין. אֲבָל בִּמָּקוֹם דְּאִכָּא לְמֵימַר, צָרִיךְ קִדּוּשִׁין אֲחֵרִים (תְּשׁוּבַת מֵימוֹנִי סוֹף נָשִׁים), כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר סִימָן זֶה סָעִיף ד׳:

סימן לב

א בִּשְׁטָר כֵּיצַד, כּוֹתֵב לָהּ עַל הַנְּיָר אוֹ עַל הַחֶרֶס, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה, ״הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי״, וְנוֹתְנוֹ לָהּ בִּפְנֵי עֵדִים. וְצָרִיךְ שֶׁיִּכְתֹּב אוֹתוֹ לְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמִּתְקַדֶּשֶׁת, כְּמוֹ בְּגֵט. וְאִם כָּתְבוֹ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. וְאֵינוֹ כּוֹתְבוֹ אֶלָּא לְדַעְתָּהּ; וְאִם כָּתְבוֹ שֶׁלֹּא לְדַעְתָּהּ, הֲרֵי זוֹ סָפֵק מְקֻדֶּשֶׁת:

ב אַף עַל פִּי שֶׁהַשְׁטָר פָּסוּל לְקַדֵּשׁ בּוֹ, שָׁמִין אֶת הַנְּיָר; אִם יֵשׁ בּוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה, מְקֻדֶּשֶׁת, וְאִם לָאו, הֲרֵי זוֹ סָפֵק מְקֻדֶּשֶׁת:

ג אִם הָיָה קָטָנָה אוֹ נַעֲרָה וּמְקֻדָּשָׁה עַל יְדֵי אֲבִיהָ בִּשְׁטָר, כּוֹתֵב: ״בִּתְךָ מְקֻדֶּשֶׁת לִי״:

ד יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיַּזְכִּיר שְׁמוֹת הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה בִּשְׁטַר קִדּוּשִׁין, כְּשֵׁם שֶׁצָּרִיךְ לְהַזְכִּירָם בְּגֵט. הַגָּהּ: כְּתָבוֹ עַל דָּבָר הַמֻּחְבָּר לַקַּרְקַע אוֹ עַל אַסְוָרֵי הֲנָאָה, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהוּא פָּסוּל (הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה פֶּרֶק ג׳ דְּאִשּׁוּת), וְיֵשׁ מַכְשִׁירִים (הֶרַשְׁבָּ״א סִימָן תר״ג). וְאֵין צָרִיךְ לִכְתֹּב זְמַן בִּשְׁטַר קִדּוּשִׁין (רַבֵּנוּ יְרוּחָם). כְּתָבוֹ בִּכְתַב יָדוֹ וְאֵין עָלָיו עֵד, מְקֻדֶּשֶׁת מִסָּפֵק (נִמּוּקֵי יוֹסֵף פֶּרֶק אַרְבָּעָה אָחִין). נָתַן לָהּ שְׁטָר וְאָמַר: עַל מְנָת שֶׁהַנְּיָר שֶׁלִּי, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת (הַר״ן פֶּרֶק קַמָּא דְּקִדּוּשִׁין):

סימן לג

א בְּבִיאָה כֵּיצַד, אָמַר לָהּ בִּפְנֵי שְׁנֵי עֵדִים: ״הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בְּבִיאָה זוֹ״, וְנִתְיַחֵד עִמָּהּ בִּפְנֵיהֶם, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת (אַף עַל גַּב דְּחַצְּפָא הִיא). בֵּין שֶׁבָּא עָלֶיהָ כְּדַרְכָּהּ בֵּין שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ (טור). וְאֵין דִּינָהּ אֶלָּא כִּמְאֹרָסָה, וְלֹא כִּנְשׂוּאָה. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּוְקָא שֶׁבָּא עָלֶיהָ בְּבֵית חָמִיו, אֲבָל בְּנָסָהּ לְבֵיתוֹ וּבָא עָלֶיהָ, אוֹ שֶׁקִּדְּשָׁהּ כְּבָר וּבָא עָלֶיהָ, דִּינָהּ כִּנְשׂוּאָה. יֵשׁ אוֹמְרִים דְּפָנוּי הַבָּא עַל הַפָּנוּיָה לִפְנֵי עֵדִים, חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא כֵּוֵן לְשֵׁם קִדּוּשִׁין (מָרְדְּכִי פֶּרֶק הָאוֹמֵר), דַּחֲזָקָה אֵין אָדָם עוֹשֶׂה בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת. אֲבָל אִם כְּבָר הֶחֱזַק לְזָנוּת, אוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת, לָא חַיְשִׁינַן (תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן ר״ט). וְיֵשׁ מְקִלִּין בְּכָל עִנְיָן, וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קמ״ט וְקנ״ו סָעִיף ב׳, וּלְעֵיל סִימָן ט״ו סָעִיף יו״ד:

ב הַמְקֻדֶּשׁ בְּבִיאָה, דַּעְתּוֹ עַל גְּמַר בִּיאָה. לְפִיכָךְ, אִם לִקָּה שֶׁגָּמַר קִבְלָה קִדּוּשִׁין מֵאַחַר, מְקֻדֶּשֶׁת לַשֵּׁנִי. אֲבָל אִם הֶעֱרָה בָּהּ וּפֵרַשׁ מִיָּד, אוֹ שֶׁאָמַר תְּחִלָּה שֶׁדַּעְתּוֹ לְקָנוֹת בְּהַעֲרָאָה, קָנָה מִיָּד:

סימן לד

א כָּל הַמְקֻדָּשׁ אִשָּׁה, בֵּין עַל יְדֵי עַצְמוֹ בֵּין עַל יְדֵי שָׁלִיחַ, מְבֹרָךְ, הוּא אוֹ הַשָּׁלִיחַ (טור), וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאַחַר מְבָרֵךְ, (סְמ״ג וְהַגָּהוֹת מֵיימוֹנִי) וְכֵן נוֹהֲגִין: ״אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ עַל הָעֲרָיוֹת, וְאָסַר לָנוּ הָאֲרוּסוֹת, וְהִתִּיר לָנוּ הַנְּשׂוּאוֹת [לָנוּ] עַל יְדֵי חֻפָּה בְּקִדּוּשִׁין, בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל״. וְיֵשׁ אוֹמְרִים נַסַּח הַבְּרָכָה בְּלָשׁוֹן אַחֵר, כִּי אוֹמְרִים: ״וְהִתִּיר לָנוּ הַנְּשׂוּאוֹת עַל יְדֵי חֻפָּה וְקִדּוּשִׁין״ (טור), וְחוֹתְמִים: ״בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ מְקַדֵּשׁ עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי חֻפָּה וְקִדּוּשִׁין״ (כֵּן כָּתַב הָרֹא״שׁ), וְכֵן נוֹהֲגִים בִּמְדִינוֹת אֵלּוּ. וְאַחַר שֶׁיִּגְמֹר הַבְּרָכָה, יְקַדֵּשׁ:

ב נָהֲגוּ לְהַסְדִּיר בְּרָכָה זוֹ עַל כּוֹס שֶׁל יַיִן, וּמְבָרֵךְ עָלָיו תְּחִלָּה, וְאַחַר כָּךְ מְבָרֵךְ בְּרָכָה זוֹ. וְאִם אֵין שָׁם יַיִן אוֹ שֵׁכָר, מְבָרֵךְ אוֹתָהּ בִּפְנֵי עַצְמָהּ:

ג אִם לֹא בֵּרַךְ בִּרְכַּת אֵרוּסִין בְּשָׁעָה שֶׁקִּדֵּשׁ, לֹא יְבָרֵךְ אוֹתָהּ בִּשְׁעַת נִשּׂוּאִין. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דִּמְבָרְכִין אוֹתָהּ בִּשְׁעַת הַנִּשּׂוּאִין (מָרְדְּכִי פֶּרֶק קַמָּא דִּכְתֻבּוֹת), וְכֵן נוֹהֲגִין. אֲפִלּוּ קִדֵּשׁ אִשָּׁה מִזְּמַן אָרוֹךְ, מְבָרְכִין בִּרְכַּת אֵרוּסִין תַּחַת הַחֻפָּה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּחוֹזֵר וּמְקַדֵּשׁ אוֹתָהּ תַּחַת הַחֻפָּה, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ הַקִּדּוּשִׁין סְמוּכִין לַבְּרָכָה (ריב״ש סִימָן פ״ב). וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן ל״ו. וְאִם בֵּרַךְ כְּבָר בִּרְכַּת אֵרוּסִין בְּשָׁעַת קִדּוּשִׁין הָרִאשׁוֹנִים, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּחוֹזְרִים וּמְבָרְכִים תַּחַת הַחֻפָּה בְּלֹא הַזְכָּרַת שֵׁם, מִשּׁוּם הָרוֹאִים (שָׁם בְּרִיב״ש לְעִנְיַן הַמְקַדֵּשׁ עַל יְדֵי שָׁלִיחַ), וְכֵן נִרְאֶה לִי:

ד בִּרְכַּת אֵרוּסִין צְרִיכָה עֲשָׂרָה, לְכַתְּחִלָּה:

סימן לה

א הָאִישׁ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שָׁלִיחַ לְקַדֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה, בֵּין אִשָּׁה סְתָם בֵּין אִשָּׁה פְּלוֹנִית, וְיֹאמַר לָהּ הַשָּׁלִיחַ: ״הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לְפְלוֹנִי״. אֲבָל אִם אָפְשָׁר לוֹ לְקַדְּשָׁהּ בְּעַצְמוֹ, אָסוּר לְקַדְּשָׁהּ עַל יְדֵי שָׁלִיחַ, אֶלָּא אִם כֵּן מַכִּירָהּ; שֶׁמָּא אַחַר כָּךְ יִמְצָא בָּהּ דָּבָר מְגֻנֶּה וְתִתְגַּנֶּה עָלָיו. וּמִכָּל מָקוֹם, אַף עַל פִּי שֶׁמַּכִּירָהּ, מִצְוָה שֶׁיְּקַדְּשֶׁנָּה בְּעַצְמוֹ, אִם אָפְשָׁר:

ב הַשָּׁלִיחַ נַעֲשֶׂה עֵד; לְפִיכָךְ, אִם עָשָׂה שְׁנֵי שְׁלוּחִים לְקַדֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה, אֵין צָרִיךְ עֵדִים אֲחֵרִים. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁאֵין שָׁם כְּפִירַת מָמוֹן, כְּגוֹן שֶׁקִּדְּשָׁהּ בִּשְׂטָר, אוֹ אֲפִלּוּ בְּכֶסֶף וְהִיא מוֹדָה שֶׁקִּבְּלַתּוּ אֶלָּא שֶׁאוֹמֶרֶת שֶׁלֹּא קִבְּלַתּוּ לְשֵׁם קִדּוּשִׁין אֶלָּא לְשֵׁם פִּקָּדוֹן, אֲבָל אִם יֵשׁ שָׁם כְּפִירַת מָמוֹן, שֶׁאוֹמֶרֶת שֶׁלֹּא קִבְּלָה מֵהֶם כֶּסֶף אוֹ שְׂטָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁוֵה פְּרוּטָה (הַפַּגִּיד מִשְׁנָה פֶּרֶק ג׳), הֲרֵי זוֹ סָפֵק מְקֻדֶּשֶׁת:

ג אֵין צָרִיךְ עֵדִים בְּמִנּוּי הָאִישׁ שָׁלִיחַ לְקַדֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה, רַק שֶׁהַשָּׁלִיחַ וְהַמְשַׁלֵּחַ מוֹדִים בַּדָּבָר. וְלֹא מִקְרֵי הוֹדָה, רַק אִם הוֹדָה בִּפְנֵי עֵדִים כְּדֶרֶךְ הוֹדָאָה (ריב״ש סִימָן קצ״ג). אֲבָל בִּשְׁלִיחוּת הָאִשָּׁה שֶׁהִיא עוֹשָׂה שָׁלִיחַ לְקַבֵּל קִדּוּשִׁין, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה בְּעֵדִים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁגַּם בִּשְׁלִיחוּת הָאִישׁ צָרִיךְ עֵדִים. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאַף בִּשְׁלִיחוּת הָאִשָּׁה בְּלֹא עֵדִים יֵשׁ לְהַחֲמִיר (טור בְּשֵׁם הָרֹא״שׁ). וְאִם לֹא הָיוּ עֵדִים אֲצֶל הַקִּדּוּשִׁין, וְהָאִשָּׁה וְהַשָּׁלִיחַ אוֹמְרִים שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה כָּרָאוּי, וּבָא אַחֵר וְקִדְּשָׁהּ, צְרִיכָה גֵּט (ריב״ש סִימָן פ״ב). וְאִם אֵין עֵדִים בַּדָּבָר, וְהַמְשֻׁלַּחַ כּוֹפֵר שֶׁעָשָׂאוֹ שָׁלִיחַ, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּהֲרֵי סָפֵק מְקֻדֶּשֶׁת (מָרְדְּכִי פֶּרֶק הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ), וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת כְּלָל (רַאבי״ה וְרִ״י מִינְץ), וְכֵן נִרְאֶה עִקָּר:

ד יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאֲפִלּוּ לֹא מִנּוּהוּ שָׁלִיחַ בְּהֶדְיָא, אֶלָּא שֶׁגִּלָּה דַּעְתּוֹ שֶׁהוּא חָפֵץ בְּאִשָּׁה פְּלוֹנִית וְאָמַר לוֹ לְשַׁדְּכָהּ לוֹ, וְהָלַךְ הַשַּׁדְכָן וְקִדְּשָׁהּ לוֹ בְּלֹא מִנּוּי שְׁלִיחוּת, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת:

ה יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאִם הָאָב הִרְצָה הַדְּבָרִים לִפְנֵי הַבֵּן שֶׁהוּא רוֹצֶה לְקַדֵּשׁ לוֹ, וְשָׁתַק הַבֵּן, וְהָלַךְ הָאָב וְקִדְּשָׁהּ לוֹ, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת, דְּמִחֲמַת כִּסּוּפָא דְּאָב שָׁתַק וַעֲשָׂאוֹ שָׁלִיחַ לְקַדֵּשׁ לוֹ. אֲבָל בְּאִינִישׁ אַחֲרִינִי, כְּהַאי גַּוְנָא, הֲרֵי זוֹ סָפֵק מְקֻדֶּשֶׁת:

ו הַכֹּל כְּשֵׁרִין לִשְׁלִיחוּת קִדּוּשִׁין. חוּץ מֵחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, לְפִי שֶׁאֵינָן בְּנֵי דַּעַת. וְהַגּוֹי, לְפִי שֶׁאֵינוֹ בֶּן בְּרִית. וְהָעֶבֶד, לְפִי שֶׁאֵינוֹ בְּתוֹרַת קִדּוּשִׁין. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּשָׁלִיחַ רִאשׁוֹן יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שָׁלִיחַ שֵׁנִי (מָרְדְּכִי פֶּרֶק הַמְקַבֵּל בְּשֵׁם יֵשׁ אוֹמְרִים) אִם מוֹסֵר לוֹ הַקִּדּוּשִׁין שֶׁמָּסַר לוֹ הַבַּעַל, אֲבָל אִם לֹא מָסַר לוֹ הַבַּעַל, רַק צִוָּה אוֹתוֹ לְקַדְּשָׁהּ בְּכָל שֶׁיִּרְצֶה, אֵין עוֹשֶׂה שָׁלִיחַ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבְכָל עִנְיָן אֵין שָׁלִיחַ רִאשׁוֹן עוֹשֶׂה שָׁלִיחַ שֵׁנִי (הַגָּהוֹת מָרְדְּכִי פֶּרֶק הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ). הַשּׁוֹלֵחַ כְּתָב עַל יְדֵי כּוּתִי לַחֲבֵרוֹ יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּמָקוֹם אַחֵר, וּמִמֶּנּוּ לִהְיוֹת שְׁלוּחוֹ לְקַדֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁדִּינוֹ כְּמוֹ בְּגִטִּין שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמָּן סִימָן קמ״א (רַבֵּנוּ יְרוּחָם). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּגַבֵּי קִדּוּשִׁין לְכֻלֵּי עָלְמָא הֲוֵי מְקֻדֶּשֶׁת מִדְּאוֹרַיְתָא (כֵּן כָּתַב הַבַּיִת יוֹסֵף):

ז הָאוֹמֵר לְשָׁלִיחַ: קַדֵּשׁ לִי אִשָּׁה בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְקִדְּשָׁהּ בְּמָקוֹם אַחֵר, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. וְכֵן בְּכָל מַה שֶּׁשָּׁנָה; שֶׁאִם אָמַר לוֹ לְקַדֵּשׁ, סְתָם, וְקִדְּשָׁהּ עַל תְּנַאי, אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ לְקַדְּשָׁהּ עַל תְּנַאי, וְקִדְּשָׁהּ סְתָם אוֹ שֶׁשָּׁנָה בַּתְּנַאי, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת:

ח אָמַר לוֹ: קַדְּשָׁהּ לִי וַהֲרֵי הִיא בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְקִדְּשָׁהּ בְּמָקוֹם אַחֵר, מְקֻדֶּשֶׁת, שֶׁאֵינוֹ מַקְפִּיד אֶלָּא מַרְאֶה מָקוֹם הוּא לוֹ:

ט הָעוֹשֶׂה שָׁלִיחַ לְקַדֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה פְּלוֹנִית, וְהָלַךְ שָׁלִיחַ וְקִדְּשָׁהּ לְעַצְמוֹ, הֲרֵי זֶה מִנְהַג רַמָּאוּת; וּמַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי, אִם לֹא קִדְּשָׁהּ בְּמָעוֹת הַמְשֻׁלָּחַ; אֲפִלּוּ אָמַר לָהּ תְּחִלָּה: פְּלוֹנִי שְׁלָחַנִי לְקַדֵּשְׁךְ לוֹ, וּבְשָׁעַת קִדּוּשִׁין אָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת לַשָּׁלִיחַ (טוּר). וְדַוְקָא שֶׁהָאִשָּׁה שָׁמְעָה וְהֵבִינָה יָפֶה קֹדֶם קַבָּלַת הַקִּדּוּשִׁין, שֶׁאָמַר: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי, דְּאִם לֹא כֵן אַדַּעְתָּא דְּמַה שֶּׁאָמַר לָהּ בְּתְחִלָּה לְקַדְּשָׁהּ לִפְלוֹנִי קְבָלָה הַקִּדּוּשִׁין. אֲבָל אִם טָעָה הַשָּׁלִיחַ וְאָמַר: מְקֻדֶּשֶׁת לִי, אֵין כָּאן בֵּית מִחוֹשׁ, דְּהֶקְדֵּשׁ בְּטָעוּת לָא הֲוֵי הֶקְדֵּשׁ. וְנֶאֱמָן הַשָּׁלִיחַ לוֹמַר דְּטָעָה. וְיֵשׁ מִי שֶׁמַּחֲמִיר לְהַצְרִיכָהּ גֵּט:

י אִם לֹא רָצְתָה הָאִשָּׁה לְהִתְקַדֵּשׁ לַמְשֻׁלָּחַ וְקִדְּשָׁהּ הַשָּׁלִיחַ לְעַצְמוֹ, אֵינוֹ נִקְרָא רַמָּאוּת:

יא הָאוֹמֵר לִשְׁלוּחוֹ: צֵא וְקַדֵּשׁ לִי אִשָּׁה, וּמֵת הַשָּׁלִיחַ, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם קִדֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה אוֹ לֹא קִדֵּשׁ, הֲרֵי זֶה בְּחֶזְקַת שֶׁקִּדֵּשׁ, שֶׁחֶזְקָה שָׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ. וְהוֹאִיל וְאֵין יוֹדֵעַ אֵיזוֹ אִשָּׁה קִדֵּשׁ לוֹ, הֲרֵי זֶה אָסוּר בְּכָל אִשָּׁה שֶׁיֵּשׁ לָהּ קְרוֹבוֹת שֶׁהֵן עֶרְוָה עִמָּהּ, כְּגוֹן אִשָּׁה שֶׁיֵּשׁ לָהּ בַּת אוֹ אֵם אוֹ אָחוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, שֶׁאִם תֹּאמַר יִשָּׂא זוֹ, שֶׁמָּא אִמָּהּ קִדֵּשׁ לוֹ שְׁלוּחוֹ אוֹ אֲחוֹתָהּ אוֹ בִּתָּהּ. וּמֵתָר בְּאִשָּׁה שֶׁאֵין לָהּ קְרוֹבוֹת כְּגוֹן אֵלּוּ. הָיְתָה לָהּ קְרוֹבָה כְּגוֹן אֵם אוֹ אָחוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, וְהָיְתָה הַקְּרוֹבָה אֵשֶׁת אִישׁ בְּשָׁעָה שֶׁעָשָׂה שָׁלִיחַ, אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה קֹדֶם שֶׁיָּמוּת הַשָּׁלִיחַ, הֲרֵי זֶה מֻתָּר בָּהּ, וְאֵין אוֹמְרִים שֶׁמָּא קִדֵּשׁ הַשָּׁלִיחַ אֶת קְרוֹבָתָהּ אַחַר שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיְתָה רְאוּיָה בְּשָׁעָה שֶׁעָשָׂה הַשָּׁלִיחַ, וְאֵין אָדָם עוֹשֶׂה שָׁלִיחַ לְקַדֵּשׁ לוֹ אֶלָּא אִשָּׁה שֶׁיָּכוֹל הוּא לְקַדְּשָׁהּ בִּשְׁעַת **הַשְּׁלִיחוּת**. הַגָּה: וְכֵן אִם בָּאוּ הַקְּרוֹבוֹת וְאָמְרוּ: לֹא נִתְקַדַּשְׁנוּ, וְעָמְדוּ וְנִשְּׂאוּ, מֻתָּר בְּאִשָּׁה זוֹ, דְּהָא וַדַּאי לֹא נִתְקַדְּשׁוּ הַקְּרוֹבוֹת (הַר״ן פֶּרֶק הַמְקַבֵּל). יֵשׁ אוֹמְרִים דְּהוּא הַדִּין אִם צִוָּה לְקַדֵּשׁ אִשָּׁה פְּלוֹנִית, וּמֵת הַשָּׁלִיחַ, נֶאֱסָר מִיָּד בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ מִטַּעַם חֶזְקָה שָׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ וְיֵשׁ חוֹלְקִין בָּזֶה: (תּוֹסָפוֹת פֶּרֶק הַמְקַבֵּל). (רי״ש סִימָן פ״ב).

יב הָעוֹשֶׂה שָׁלִיחַ לְקַדֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה פְּלוֹנִית, וְהָלַךְ וְקִדְּשָׁהּ לוֹ, וְקִדֵּשׁ הַמְשֻׁלָּחַ בְּעַצְמוֹ לְאִמָּהּ אוֹ לְבִתָּהּ אוֹ לַאֲחוֹתָהּ, וְאֵין יָדוּעַ אֵיזוֹ מֵהֶן נִתְקַדְּשָׁה רִאשׁוֹנָה, שְׁתֵּיהֶן צְרִיכוֹת גֵּט וַאֲסוּרוֹת עָלָיו:

יג עָשָׂה שָׁלִיחַ וּבְטֵל הַשְּׁלִיחוּת קֹדֶם הַקִּדּוּשִׁין, הֲרֵי הוּא בָּטֵל. וְאִם אֵין יָדוּעַ אִם בְּטֵל הַשְּׁלִיחוּת קֹדֶם אוֹ אַחַר הַקִּדּוּשִׁין, הֲרֵי זוֹ סָפֵק מְקֻדֶּשֶׁת:

יד אֵין לְבַטְּלָהּ אֶלָּא בְּפָנֵי הַשָּׁלִיחַ עַצְמוֹ. וְאִם בִּטְּלוֹ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו, מְבֻטָּל:

טו לֹא הֶחְזִיק הַשָּׁלִיחַ בְּעֵדִים, הוּא אוֹמֵר: לְעַצְמִי קִדַּשְׁתִּי, וְהִיא אוֹמֶרֶת: לָרִאשׁוֹן, הַשֵּׁנִי כְּאוֹמֵר לְאִשָּׁה קִדַּשְׁתִּיךְ וְהִיא אוֹמֶרֶת לֹא קִדַּשְׁתַּנִי, שֶׁהוּא אָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ וְהִיא מֻתֶּרֶת בִּקְרוֹבָיו; הִיא כְּאוֹמֶרֶת לָרִאשׁוֹן קִדַּשְׁתַּנִי וְהוּא אוֹמֵר לֹא קִדַּשְׁתִּיךְ. אָמְרָה: אֵינִי יוֹדַעַת, חֲזָקָה לַשֵּׁנִי. הֶחְזִיק הַשָּׁלִיחַ בְּעֵדִים, הוּא אוֹמֵר: לְעַצְמִי, וְהִיא אוֹמֶרֶת: לָרִאשׁוֹן, חֲזָקָה לָרִאשׁוֹן. אָמְרָה: אֵינִי יוֹדַעַת, שְׁנֵיהֶם נוֹתְנִים גֵּט; וְאִם רָצוּ, אָחָד נוֹתֵן גֵּט וְאָחָד כּוֹנֵס. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים, דְּאַף אִם הֶחְזִיק הַשְּׁלִיחוּת, אִם הַשָּׁלִיחַ אוֹמֵר שֶׁחָזַר מִשְּׁלִיחוּתוֹ, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת לָרִאשׁוֹן. וְכֵן אִם לֹא הֶחְזִיק הַשְּׁלִיחוּת וְהַמְשֻׁלָּחַ אוֹמֵר שֶׁעָשָׂאוֹ שָׁלִיחַ, הוּא אָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ (טוּר בְּשֵׁם הָרֹא״שׁ). מִיהוּ, אִם אַחַר כָּךְ חָזַר הַשָּׁלִיחַ וְאָמַר: סָבוּר הָיִיתִי שֶׁקִּדַּשְׁתִּי לְעַצְמִי, וְנִזְכַּרְתִּי שֶׁקִּדַּשְׁתִּיהָ לְשׁוּלְחִי, יֵשׁ לִסְמֹךְ אַסְּבָרָא הָרִאשׁוֹנָה (הַגָּהוֹת מָרְדְּכִי דְּקִדּוּשִׁין בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת מוּהַר״ם). שָׁלִיחַ שֶׁאָמַר: קִדַּשְׁתִּיהָ לַמְשֻׁלָּחַ, וְהִיא אוֹמֶרֶת: לֹא קִדַּשְׁתַּנִי, הַמְשֻׁלָּחַ אָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ עַל פִּי הַשָּׁלִיחַ:

סימן לו

א הָאִשָּׁה יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת שָׁלִיחַ לְקַבֵּל קִדּוּשֶׁיהָ; וּמִצְוָה שֶׁתִּתְקַדֵּשׁ עַל יְדֵי עַצְמָהּ, אִם תּוּכַל, אֲבָל אָסוּר לִיכָּא כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בָּאִישׁ. וְאוֹמֵר הָאִישׁ לַשָּׁלִיחַ: ״הֲרֵי פְּלוֹנִית שֶׁשְּׁלָחָה אוֹתְךָ מְקֻדֶּשֶׁת לִי״, וְהַשָּׁלִיחַ אוֹמֵר: ״קִדַּשְׁתִּיהָ לְךָ״. וְאִם אָמַר: ״הֵן״, דַּיּוֹ. וַאֲפִלּוּ שָׁתַק, אִם הָיוּ עֲסוּקִין בְּאוֹתוֹ עִנְיָן וְנָתַן לַשָּׁלִיחַ וְלֹא פֵּרֵשׁ וְלֹא אָמַר דָּבָר, דַּיּוֹ. וְאִם מְקֻדֶּשֶׁת בְּשֶׁטֶר, אֵינוֹ כּוֹתְבוֹ אֶלָּא מִדַּעַת הַשָּׁלִיחַ. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאֵינוֹ כּוֹתְבוֹ אֶלָּא מִדַּעְתָּהּ:

ב בְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁל קִדּוּשִׁין דִּין הָאִישׁ עִם שְׁלוּחָהּ כְּדִינוֹ עִם הָאִשָּׁה:

ג אָמְרָה לַשָּׁלִיחַ: קַבֵּל הַקִּדּוּשִׁין בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְהוּא קִבְּלָם בְּמָקוֹם אַחֵר, אוֹ בְּכָל דָּבָר שֶׁיְּשַׁנֶּה בִּשְׁלִיחוּתָהּ, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת:

ד אָמְרָה לוֹ: הֲרֵי הוּא בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְקִבֵּל בְּמָקוֹם אַחֵר, מְקֻדֶּשֶׁת, שֶׁמַּרְאָה מָקוֹם הִיא לוֹ:

ה יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דְּשָׁלִיחַ דְּקִדּוּשִׁין אֵינוֹ יָכוֹל לְמַנּוֹת שָׁלִיחַ, דְּמִלֵּי נִינְהוּ וְלָא מִמְּסָרָן לְשָׁלִיחַ. וְעַיִן לְעֵיל סִימָן ל״ה סָעִיף ו׳ נִתְבָּאֵר:

ו מִי שֶׁקִּדֵּשׁ עַל יְדֵי שָׁלִיחַ לֹא יְקַדֵּשׁ פַּעַם אַחֶרֶת בִּשְׁעַת חֻפָּה, שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא לַעַז עַל קִדּוּשִׁין הָרִאשׁוֹנִים, שֶׁיֹּאמְרוּ: אֵין קִדּוּשֵׁי שָׁלִיחַ כְּלוּם וְעַיִן לְעֵיל סוֹף סִימָן ל״ד. חָזְרָה וּבְטְלָה הַשְּׁלִיחוּת קֹדֶם שֶׁקִּבֵּל הַקִּדּוּשִׁין, הֲרֵי הוּא כָּטֵל, וְאֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. וְאִם אֵין יָדוּעַ אִם בְּטְלָה הַשְּׁלִיחוּת קֹדֶם קַבָּלַת הַקִּדּוּשִׁין אוֹ אַחַר כָּךְ, הֲרֵי זוֹ סָפֵק מְקֻדֶּשֶׁת:

ז אִם קִבֵּל שְׁלוּחָהּ קִדּוּשִׁין מֵאֶחָד, וְהִיא בְּעַצְמָהּ קִבְּלָה קִדּוּשִׁין מֵאַחֵר, וְאֵין יָדוּעַ אִם קִדּוּשִׁין שֶׁקִּבֵּל שְׁלוּחָהּ קָדְמוּ לְשֶׁלָּהּ אוֹ שֶׁלָּהּ קָדְמוּ, אֲסוּרָה לִשְׁנֵיהֶם, וּצְרִיכָה גֵּט מִשְּׁנֵיהֶם. וְאִם רָצוּ, אֶחָד נוֹתֵן גֵּט וְאֶחָד כּוֹנֵס. מַמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בִּרְחוֹקִים, אֲבָל אִם קִדְּשָׁהּ הַשָּׁלִיחַ לָאָב, וְקִדְּשָׁהּ הִיא בְּעַצְמָהּ לַבֵּן אוֹ לָאָח, שְׁנֵיהֶם נוֹתְנִין גֵּט וַאֲסוּרָה לִשְׁנֵיהֶם:

ח אִשָּׁה נַעֲשֵׂית שָׁלִיחַ לְהַבְרִיתָהּ לְקַבֵּל קִדּוּשִׁין, אַף עַל פִּי שֶׁנַּעֲשֵׂית לָהּ צָרָה, שֶׁמְּקַדֵּשׁ לִשְׁתֵּיהֶן. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאֲפִלּוּ אִם כְּשֶׁאָמְרָה לָהּ: קַבְּלִי גַּם בִּשְׁבִילִי, וְלֹא הֵשִׁיבָה הֵן אֶלָּא שָׁתְקָה וְקִבְּלָה סְתָם, מִסְתָּמָא גַּם בִּשְׁבִילָהּ קִבְּלָה:

ט אִשָּׁה שֶׁהִיא שָׁלִיחַ לְקַבֵּל קִדּוּשִׁין לַחֲבֶרְתָּהּ, וּכְשֶׁנָּתַן הַקִּדּוּשִׁין אָמַר לָהּ: ״וְאַתְּ נַמִּי״, אוֹ ״וְכֵן אַתְּ״, שְׁתֵּיהֶן מְקֻדָּשׁוֹת. אֲבָל אִם לֹא אָמַר לָהּ אֶלָּא: ״וְאַתְּ״, הֲרֵי זוֹ שֶׁקִּבְּלָה הַקִּדּוּשִׁין סָפֵק מְקֻדֶּשֶׁת, שֶׁמָּא לֹא נִתְכַּוֵּן אֶלָּא לִרְאוֹת מַה בְּלִבָּהּ, וּכְאִלּוּ אָמַר לָהּ: וְאַתְּ מַה תֹּאמְרִי בְּדָבָר זֶה, וּלְפִיכָךְ קִבְּלָה הַקִּדּוּשִׁין הִיא, שֶׁהֲרֵי זֶה עֲדַיִן שׁוֹאֲלָהּ לִרְאוֹת מַה בְּלִבָּהּ:

י יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאֵין הָאָב יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שָׁלִיחַ לְקַדֵּשׁ בִּתּוֹ בּוֹגֶרֶת, וְחָלְקוּ עָלָיו:

יא מִי שֶׁקִּבֵּל קִידּוּשִׁין לְבִתּוֹ בּוֹגֶרֶת, וְלֹא עָשָׂאוּהוּ שָׁלִיחַ, יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁצְּרִיכָה גֵּט מְסֻפָּק:

יב אֵין הָאִשָּׁה עוֹשָׂה שָׁלִיחַ לְקַבֵּל קִדּוּשֶׁיהָ מִיַּד שְׁלִיחַ בַּעֲלָהּ. מֵיהוּ אִם עָשְׂתָה, הֲרֵי סָפֵק מְקֻדֶּשֶׁת (בֵּית יוֹסֵף). וְעַיִן לְקַמָּן סִימָן קמ״א סָעִיף א׳ גַּבֵּי גֵּט:

סימן לז

א הָאָב מְקַדֵּשׁ אֶת בִּתּוֹ שֶׁלֹּא לְדַעְתָּהּ, כָּל זְמַן שֶׁהִיא קְטַנָּה. וְכֵן כְּשֶׁהִיא נַעֲרָה, רְשׁוּתָהּ בְּיָדוֹ וְקִדּוּשֶׁיהָ לְאָבִיהָ. וְכֵן הוּא זַכַּאי בִּמְצִיאָתָהּ וּבְמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ וּבְכִתֻּבָתָהּ. אִם נִתְאַלְמְנָה, אוֹ נִתְגָּרְשָׁה מִן הָאֵרוּסִין, הוּא זַכַּאי בַּכֹּל עַד שֶׁתִּבְגַּר. לְפִיכָךְ, מְקַבֵּל הָאָב קִדּוּשֵׁי בִּתּוֹ מִיּוֹם שֶׁתִּוָּלֵד עַד שֶׁתִּבְגַּר; וַאֲפִלּוּ הָיְתָה חֵרֶשֶׁת אוֹ שׁוֹטָה וְקִדְּשָׁהּ הָאָב, הֲרֵי הִיא אֵשֶׁת אִישׁ גְּמוּרָה. וְאִם הָיְתָה בַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, מִתְקַדֶּשֶׁת בְּבִיאָה מִדַּעַת אָבִיהָ. פָּחוֹת מִכָּאן, אִם מְסָרָהּ אָבִיהָ לְקִדּוּשֵׁי בִּיאָה, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּנֶפֶל, וְאִם קִבֵּל אָבִיו בּוֹ קִדּוּשִׁין וְהִתְקַדֵּשׁ קִדֵּשׁ אַחַר כָּךְ אֲחוֹתוֹ, צְרִיכָה גֵּט (אוֹר זָרוֹעַ):

ב בְּגִרָה הַבַּת, אֵין לְאָבִיהָ בָּהּ רְשׁוּת, וַהֲרֵי הִיא כִּשְׁאָר כָּל הַנָּשִׁים שֶׁאֵין מִתְקַדְּשׁוֹת אֶלָּא לְדַעְתָּן. וְאִם נָשִׂים יְכוֹלוֹת לְהָעִיד שֶׁהִיא בּוֹגֶרֶת, עַיִן לְקַמָּן סִימָן קס״ט סָעִיף י״א וְסִימָן קנ״ה סָעִיף ט״ו:

ג וְכֵן אִם הִשִּׂיאָהּ אָבִיהָ וְנִתְאַלְמְנָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה בְּחַיֵּי אָבִיהָ, הֲרֵי הִיא בִּרְשׁוּת עַצְמָהּ. וְאַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן הִיא קְטַנָּה, כֵּיוָן שֶׁנִּשֵּׂאת, אֵין לְאָבִיהָ בָּהּ רְשׁוּת לְעוֹלָם. אֲבָל אִם קִדְּשָׁהּ, וְנִתְאַלְמְנָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה כַּמָּה פְּעָמִים קֹדֶם שֶׁתִּבְגַּר, חוֹזֶרֶת לִרְשׁוּת אָבִיהָ:

ד נִתְקַדְּשָׁה קֹדֶם שֶׁתִּבְגַּר, שֶׁלֹּא לְדַעַת אָבִיהָ, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת:

ה קִדְּשָׁהּ אָבִיהָ בַּבֹּקֶר וְקִדְּשָׁהּ עַצְמָהּ בָּעֶרֶב, וּשְׁנֵיהֶם בַּיּוֹם שֶׁנִּשְׁלַם בּוֹ שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים שֶׁל יְמֵי נַעֲרוּת, וּבָדְקוּהָ וּמְצָאוּהָ בּוֹגֶרֶת, מַחֲזִיקִים אוֹתָהּ בְּחֶזְקַת בּוֹגֶרֶת וְקִדּוּשֵׁי הָאָב אֵינָם כְּלוּם. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דְּאֲפִלּוּ אֵינָהּ מַכְחִישָׁתוֹ לוֹמַר שֶׁבָּאוּ הַסִּימָנִים בַּבֹּקֶר. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דְּדַוְקָא מַכְחִישָׁתוֹ, אֲבָל בְּאֵינָהּ מַכְחִישָׁתוֹ צְרִיכָה גֵּט מִשְּׁנֵיהֶם:

ו אִם בְּתוֹךְ הַשִּׁשָּׁה חֳדָשִׁים שֶׁל נַעֲרוּת קִדְּשָׁהּ אָבִיהָ שֶׁלֹּא לְדַעְתָּהּ, וְהִיא קִדְּשָׁה עַצְמָהּ שֶׁלֹּא לְדַעַת אָבִיהָ, וְנִמְצְאוּ לָהּ סִימָנִים, הֲרֵי סָפֵק וּצְרִיכָה גֵּט מִשְּׁנֵיהֶם:

ז כְּשֵׁם שֶׁיָּכוֹל הָאָב לְקַדְּשָׁהּ בְּעַצְמוֹ, כָּךְ יָכוֹל לְקַדְּשָׁהּ עַל יְדֵי שְׁלוּחוֹ, אוֹ עַל יְדֵי עַצְמָהּ, שֶׁיֹּאמַר לָהּ: ״צְאִי וְקַבְּלִי קִדּוּשַׁיִךְ״. הַגָּה: וְצָרִיךְ לוֹמַר לָהּ כֵּן בִּפְנֵי עֵדִים, דַּהֲרֵי שְׁלִיחַ קַבָּלָה צָרִיךְ עֵדִים (פִּסְקֵי מהרא״י סִימָן נ׳), כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן ל״ה סָעִיף ג׳. וְאִם גָּלוּי לַכֹּל שֶׁמְּכִינָהּ לְחֻפָּה וּלְקַבֵּל קִדּוּשֶׁיהָ, כְּאוֹמֵר לָהּ בִּפְנֵי עֵדִים דְּמֵי (ריב״ש סִימָן תע״ט). וְאֵין חִלּוּק בֵּין

נַעֲרָה לְקָטַנָּה (תְּרוּ״ץ פֶּרֶק קַמָּא דְּקִדּוּשִׁין), וְכֵן עִקָּר. אֲבָל יֵשׁ חוֹלְקִים וְאוֹמְרִים דְּאֵין בַּת קָטַנָּה יְכוֹלָה לְקַבֵּל קִדּוּשֶׁיהָ, אֶלָּא הָאָב בְּעַצְמוֹ צָרִיךְ לְקַבְּלָם (תְּרִי״ף וְהַמְּרַדְכִי בְּשֵׁם הָרא״ם). וּכְדֵי לְהוֹצִיא נַפְשׁוֹ מִפְּלָגְתָּא, יֵחָזִיק הָאָב יַד הַקָּטַנָּה בְּשָׁעָה שֶׁמְּקַבֶּלֶת הַקִּדּוּשִׁין, אוֹ יַעֲמֹד אֶצְלָהּ כְּשֶׁתְּקַבֵּלְן, דְּהָוֵי כְּאִלּוּ קִבְּלָן בְּעַצְמוֹ (כָּל בּוֹ וּבְתְרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן רי״ג). וְהָכִי עָדִיף טְפֵי מִשֶּׁיְּקַבְּלוּ בְּעַצְמוֹ, דַּהֲרֵי יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאָסוּר לְקַדֵּשׁ בְּתוֹ קְטַנָּה (שָׁם בִּתְרוּמַת הַדֶּשֶׁן), כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּסָמוּךְ. וּכְשֶׁמְּקַדֵּשׁ הַקְּטַנָּה אוֹמֵר לָהּ ״חֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי״ (הָרִ״ן פֶּרֶק קַמָּא דְּקִדּוּשִׁין). וְאִם אָמַר: ״בִּתְּךָ מְקֻדֶּשֶׁת לִי״, הָוֵי קִדּוּשִׁין, דַּהֲרֵי הִיא בִּמְקוֹם אָבִיהָ עוֹמֶדֶת, אַף עַל גַּב שֶׁנּוֹתֵן לָהּ הַקִּדּוּשִׁין (רִיבַ״שׁ סִימָן תע״ט). וְאִם מְקֻדֶּשֶׁת בִּשְׁטָר, כּוֹתֵב בַּשְּׁטָר: ״בִּתְּךָ מְקֻדֶּשֶׁת לִי״, וּכְשֶׁעָה שֶׁנּוֹתֵן לָהּ אוֹמֵר לָהּ: ״חֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי״ (שָׁם בְּהַר״ן). וְאִם שָׁנָה בִּדְבָרִים אֵלּוּ, אֲפִלּוּ הָכִי הָוְיָא מְקֻדֶּשֶׁת (שָׁם). וּכְשֶׁשּׁוֹלְחִים הַבָּנוֹת הַקְּטַנּוֹת לָמָקוֹם אַחֵר, וְאֵין הָאָב אֶצְלָן כְּשֶׁמְּקַבְּלִין לְקִדּוּשֵׁיהֶן, הוֹאִיל וְהֻכְנִיסָה לְחֻפָּה וּלְקִידּוּשִׁין הָוֵי כְּאִלּוּ מְחֻזָּק בְּיָדָהּ בִּשְׁעַת קַבָּלָה דָּמְיָא (פְּסָקֵי מהרא״י סִימָן ל״ג):

ח מִצְוָה שֶׁלֹּא יְקַדֵּשׁ בִּתּוֹ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה, עַד שֶׁתַּגְדִּיל וְתֹאמַר: בְּפִלּוֹנִי אֲנִי רוֹצָה. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּנוֹהֲגִין בַּזְּמַן הַזֶּה לְקַדֵּשׁ בְּנוֹתֵינוּ הַקְּטַנּוֹת, מִשּׁוּם שֶׁאָנוּ בַּגָּלוּת וְאֵין לָנוּ תָּמִיד סִפּוּק כְּדֵי צָרְכֵי נְדוּנְיָא; גַּם אָנוּ מִתֵּי מְעַט, וְאֵין מוֹצְאִין תָּמִיד זִוּוּג הָגוּן (תּוֹסְפוֹת רֵישׁ הָאֵישׁ מְקֻדָּשׁ). וְכֵן נוֹהֲגִין:

ט הָאָב שֶׁנָּתַן רְשׁוּת לִשְׁלוּחוֹ לְקַדֵּשׁ בִּתּוֹ, וְהָלַךְ הוּא וְקִדְּשָׁהּ לְאַחֵר, וּשְׁלוּחוֹ קִדְּשָׁהּ לְאַחֵר, אֵיזֶה מֵהֶם שֶׁקִּדֵּם הָוֵי קִדּוּשִׁין. וְאִם אֵינוֹ יָדוּעַ אֵיזֶה קוֹדֶם, אֲסוּרָה לִשְׁנֵיהֶם וּצְרִיכָה גֵּט מִשְּׁנֵיהֶם:

י אִי שַׁוֵּי שָׁלִיחַ אַחֲרִינָא, וְלָא בַּטְּלֵהּ לְשָׁלִיחַ רִאשׁוֹן בְּפֵרוּשׁ, וַאֲזַל כָּל חַד מִנַּיְהוּ וְקִדֵּשׁ, בָּעְיָא גֵּט מִתַּרְוַיְהוּ:

יא קְטַנָּה אוֹ נַעֲרָה שֶׁקִּדְּשָׁה עַצְמָהּ בְּלֹא דַּעַת אָבִיהָ, אוֹ נִשֵּׂאת, אֵינוֹ כְּלוּם. וַאֲפִלּוּ מֵאוֹן אֵינָהּ צְרִיכָה. וַאֲפִלּוּ שִׁדְּכָהּ אָבִיהָ תְּחִלָּה. וַאֲפִלּוּ נִתְרַצָּה הָאָב בְּפֵרוּשׁ אַחַר הַקִּדּוּשִׁין. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם נִתְרַצָּה הָאָב כְּשֶׁשָּׁמַע, הָוֵי קִדּוּשִׁין מִשְּׁעַת שְׁמִיעָה, אֲפִלּוּ אִם לֹא שִׁדְּךָ; וַאֲפִלּוּ אִם לֹא נִתְרַצָּה מִיָּד כְּשֶׁשָּׁמַע, אֶלָּא שָׁתַק וְלֹא מִחָה וְאַחַר כָּךְ נִתְרַצָּה, הוֹכִיחַ סוֹפוֹ עַל תְּחִלָּתוֹ וְהָוֵי קִדּוּשִׁין מִשְּׁעַת שְׁמִיעָה, אֲפִלּוּ נִתְאַכְּלוּ הַמָּעוֹת קֹדֶם שְׁמִיעָה. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם נִתְאַכְּלוּ הַמָּעוֹת קֹדֶם, לָא הָוֵי קִדּוּשִׁין (מַרְדְּכִי פֶּרֶק הָאִישׁ מְקֻדָּשׁ בְּשֵׁם רַשְׁבַּ״ם וְרַאבַ״ד). בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁלֹּא מִחָתָה הִיא אוֹ אָבִיהָ קֹדֶם שֶׁנִּתְרַצָּה, אֲבָל אִם מִחָתָה הִיא אוֹ אָבִיהָ קֹדֶם שֶׁנִּתְרַצָּה, לָא הָוֵי קִדּוּשִׁין אֲפִלּוּ נִתְרַצָּה הָאָב אַחַר כָּךְ. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם שָׁמַע הָאָב וְשָׁתַק וְלֹא מִחָה מִיָּד, הָוֵי כְּאִלּוּ נִתְרַצָּה (שָׁם). וְאִם לֹא שָׁמַע הָאָב, אוֹ שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וְנִתְגַּדְּלָה הַבַּת וְשָׁתְקָה וְלֹא מִחָתָה, גָּדְלוּ הַקִּדּוּשִׁין עִמָּהּ וּצְרִיכָה גֵּט (רִיבַ״שׁ סִימָן תע״ט). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבָעִינַן שֶׁבָּעַל אַחַר שֶׁנִּתְגַּדְּלָה (הַרַשְׁבַּ״א סִימָן אֶלֶף רי״ט). וְיֵשׁ לְהַחְמִיר כַּסָּבָרָא הָרִאשׁוֹנָה:

יב קְטַנָּה שֶׁקִּדְּשָׁה עַצְמָהּ לְמִי שֶׁגִּלָּה הָאָב דַּעְתּוֹ שֶׁהָיָה חָפֵץ לְקַדְּשָׁהּ, חַיְשִׁינַן שֶׁמָּא נִתְרַצָּה:

יג נִתְקַדְּשָׁה לְדַעַת אָבִיהָ, וְנִשֵּׂאת שֶׁלֹּא לְדַעְתּוֹ, בֵּין שֶׁאָבִיהָ כָּאן בֵּין שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם, אֵינָם נִשּׂוּאִין. וְאִם מֵתָה, אֵינוֹ יוֹרְשָׁהּ וְאֵינוֹ מְטַמֵּא לָהּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהוּא הַדִּין אִם מֵת הָאָב קֹדֶם שֶׁנִּשֵּׂאת, וְנִשֵּׂאת (כֵּן מַשְׁמַע בַּמְּרַדְכִי פֶּרֶק ב׳ דְּקִדּוּשִׁין בְּשֵׁם מַקֵּצַת רַבּוֹתֵינוּ):

יד קְטַנָּה שֶׁהָלַךְ אָבִיהָ לִמְדִינַת הַיָּם, וְהִשִּׂיאוּהָ אֶחֶיהָ וְאִמָּהּ, הָוֵי קִדּוּשִׁין וּצְרִיכָה מֵאוֹן. וְכִי אָתֵי אָבִיהָ לָא בָּעְיָא קִדּוּשִׁין אֲחֵרִים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵינָן קִדּוּשִׁין, וַאֲפִלּוּ מֵאוֹן אֵינָהּ צְרִיכָה. וּמִכָּל מָקוֹם אֵין לְאָסְרָהּ עָלָיו מִשּׁוּם דְּתַחֲשֹׁב כְּפִנּוּיָה וְעוֹמֶדֶת אֶצְלוֹ בִּזְנוּת, כֵּיוָן שֶׁדֶּרֶךְ קִידּוּשִׁין וְנִשּׂוּאִין הִיא אֶצְלוֹ. הַגָּה: וַאֲפִלּוּ בָּא הָאָב וּמִחָה, אֵין לְאָסְרָהּ עָלָיו וְאֵין בִּיאָתוֹ בִּיאַת זְנוּת, וְיָכוֹל לְעַכְּבָהּ אֶצְלוֹ עַד שֶׁתַּגְדִּיל וְיֹאמְרוּ קִדּוּשֶׁיהָ, אֶלָּא שֶׁאִם קִדְּשָׁהּ הָאָב לְאַחֵר קֹדֶם שֶׁתַּגְדִּיל, צְרִיכָה גֵּט מִתַּרְוַיְהוּ (רִיבַ״שׁ סִימָן קצ״ג. וְשָׁם כָּתוּב דִּצְרִיכָה גֵּט מֵהַשֵּׁנִי, וְהַרַב פֶּסַק דִּצְרִיכָה מִתַּרְוַיְהוּ) וְיֵשׁ לְהַחְמִיר כַּסָּבָרָא הָרִאשׁוֹנָה. וְיֵשׁ מַחְמִירִים עוֹד לוֹמַר דְּכָל שֶׁאָבִיהָ בִּמְדִינַת הַיָּם, אֲפִלּוּ קִדְּשָׁה קְטַנָּה עַצְמָהּ חַיְשִׁינַן שֶׁמָּא אִם שָׁמַע הָאָב הָוֵי מִתְרַצֶּה, וְהָוֵי כְּסֵפֶק מְקֻדֶּשֶׁת (מַרְדְּכִי פֶּרֶק הָאִישׁ מְקֻדָּשׁ) מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁגֵּירַשׁ אִשְׁתּוֹ, וּפָסַק עִמָּהּ שֶׁהִיא תִּטְפֹּל בִּבְנוֹתָיו לְזוּנָן וּלְהַגְדִּילָן וּלְהַשִּׂיאָן, וְכֵן עָשְׂתָה, וּבָא הָאָב וּמִחָה בְּנִשּׂוּאֵי בְּנוֹתָיו הַקְּטַנּוֹת, וּפָסְקוּ דְּאִם צְוָה לְהַשִּׂיאָן וּלְהַגְדִּילָן, מַה שֶּׁעָשְׂתָה עָשׂוּי וְאֵינוֹ יָכוֹל לְמְחוֹת, וּבִלְבַד שֶׁצִּוָּה כֵּן לִפְנֵי עֵדִים, כִּי שְׁלִיחַ קַבָּלָה צָרִיךְ עֵדִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן ל״ה סָעִיף ג׳. אֲבָל אִם אָמַר שֶׁיִּהְיֶה כֹּחַ בְּיָדָהּ לְהַשִּׂיאָן כְּשֶׁיִּגְדַּל וְהִיא הַשִּׂיאָן בְּקַטָּנוּתָן, אֵין בְּמַעֲשֶׂיהָ כְּלוּם וְיוּכַל לִמְחוֹת, דַּהֲרֵי שִׁנְּתָה מִמַּה שֶּׁצִּוָּה לָהּ (רִיבַ״שׁ סִימָן קצ״ג):

טו הַמְקַדֵּשׁ בִּתּוֹ, סְתָם, אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ: אַחַת מִבְּנוֹתַיִךְ מְקֻדֶּשֶׁת לִי, אֵין הַבּוֹגֶרֶת בִּכְלָל, אֲפִלּוּ נָתְנָה לוֹ רְשׁוּת לְקַבֵּל קִדּוּשֶׁיהָ וְשֶׁיִּהְיֶה הַכֶּסֶף שֶׁלּוֹ. וְדַוְקָא דְּשַׁוִּיתֵהּ שָׁלִיחַ לְקַבֵּל קִדּוּשִׁין, סְתָם, וְלֹא אָמְרָה: מִפְּלוֹנִי, אֲבָל אָמְרָה: מִפְּלוֹנִי, גַּם הִיא סָפֵק מְקֻדֶּשֶׁת, וּשְׁאָר הַבּוֹגְרוֹת אֵינָן בִּכְלָל:

טז מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי בָּנוֹת, אֲפִלּוּ שְׁתֵּיהֶם קְטַנּוֹת, וְשִׁדֵּךְ אַחַת מֵהֶן לְאֶחָד, וְאַחַר זְמַן קִבֵּל מִמֶּנּוּ קִדּוּשִׁין וְאָמַר, סְתָם: ״בִּתְּךָ מְקֻדֶּשֶׁת לִי״, אֲפִלּוּ הָיוּ עֲסוּקִים בָּהּ, שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת לוֹ וּצְרִיכוֹת גֵּט מִמֶּנּוּ. הַגָּה: וַאֲפִלּוּ חָזַר תּוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר וּפָרַשׁ: ״בִּתְּךָ פְּלוֹנִית״, אֵינוֹ מוֹעִיל (מַרְדְּכִי רֵישׁ קִדּוּשִׁין בְּשֵׁם רַאבִי״ה). וְכָל כִּי הַאי גַּוְנָא דַּהֲוֵי קִדּוּשִׁין שֶׁלֹּא נִמְסְרוּ לְבִיאָה, כּוֹפִין אֹתוֹ לְגָרֵשׁ (רַשְׁבַּ״א רל״ו). הַמְקַדֵּשׁ אֶת בִּתּוֹ, סְתָם, אֵין הַבּוֹגֶרֶת בִּכְלָל:

יז מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי כִּתֵּי בָּנוֹת מִשְּׁתֵּי נָשִׁים, וְכֻלָּן בִּרְשׁוּת שֶׁלּוֹ לְקַדְּשָׁן, וְאָמַר לַמְקַדֵּשׁ בִּשְׁעַת הַקִּדּוּשִׁין: קִדַּשְׁתִּי לְךָ אֶת בִּתִּי הַגְּדוֹלָה, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם גְּדוֹלָה שֶׁבַּגְּדוֹלוֹת אוֹ גְּדוֹלָה שֶׁבַּקְּטַנּוֹת, אִם קְטַנָּה שֶׁבַּגְּדוֹלוֹת שֶׁהִיא גְּדוֹלָה מִן הַגְּדוֹלָה שֶׁבַּקְּטַנּוֹת, כֻּלָּן מֻתָּרוֹת חוּץ מִן הַגְּדוֹלָה שֶׁבַּגְּדוֹלוֹת:

יח וְכֵן אִם אָמַר לוֹ: קִדַּשְׁתִּי אֶת בִּתִּי הַקְּטַנָּה, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם קְטַנָּה שֶׁבַּקְּטַנּוֹת אִם קְטַנָּה שֶׁבִּגְדוֹלוֹת, אִם גְּדוֹלָה שֶׁבִּקְּטַנּוֹת שֶׁהִיא קְטַנָּה מִן הַקְּטַנָּה שֶׁבִּגְדוֹלוֹת, כֻּלָּן מֻתָּרוֹת חוּץ מִן הַקְּטַנָּה שֶׁבַּקְּטַנּוֹת:

יט מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֲמִשָּׁה בָּנִים וְעָשׂוּ כֻּלָּם אֶת אֲבִיהֶם שָׁלִיחַ לְקַדֵּשׁ לָהֶם, וְאָמַר אֲבִי הַבָּנִים לְמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חָמֵשׁ בָּנוֹת: אַחַת מִבְּנוֹתֶיךָ מְקֻדֶּשֶׁת לְאֶחָד מִבָּנַי, וְקִבֵּל הָאָב הַקִּדּוּשִׁין, כָּל אַחַת צְרִיכָה גֵּט מִכָּל הָאַחִים. מֵת אֶחָד מֵהֶם, כָּל אַחַת צְרִיכָה אֲרָבָעָה גִּטִּין וַחֲלִיצָה מֵאֶחָד מֵהֶם:

כ הָאָב שֶׁאָמַר: קִדַּשְׁתִּי אֶת בִּתִּי וְאֵינִי יוֹדֵעַ לְמִי, אֲסוּרָה לְכָל הָעוֹלָם עַד שֶׁיֹּאמַר: נוֹדַע לִי לְמִי קִדַּשְׁתִּי. אֲפִלּוּ לֹא נוֹדַע לוֹ עַד שֶׁבָּגְרָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם הֶחְתָּן עָמַד לְפָנֶיהָ תְּחִילָּה וְלֹא הִכִּירוֹ, וְאַחַר כָּךְ אָמַר שֶׁמְּכִירוֹ, אֵינוֹ נֶאֱמָן (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַתּוֹסָפוֹת):

כא בָּא אֶחָד וְאָמַר בִּפְנֵי הָאָב (הַר״ן וְרַבֵּינוּ יְרוּחָם): אֲנִי קִדַּשְׁתִּיהָ, נֶאֱמָן, וּמֻתֶּרֶת לוֹ, כֵּיוָן שֶׁהָאָב אוֹמֵר: אֵינִי יוֹדֵעַ. וּכְשֶׁכּוֹנָסָהּ, אֵינוֹ צָרִיךְ לְקַדְּשָׁהּ. אֲבָל אִם הָאָב מַכְחִישׁוֹ, יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁאֵינוֹ נֶאֱמָן אֲפִלּוּ לְהַצְרִיכָהּ גֵּט:

כב בָּאוּ שְׁנַיִם וְכָל אֶחָד אוֹמֵר: אֲנִי קִדַּשְׁתִּיהָ, שְׁנֵיהֶם נוֹתְנִין גֵּט. וְאִם רָצוּ, אֶחָד נוֹתֵן גֵּט וְאֶחָד כּוֹנֵס. וְצָרִיךְ קִדּוּשִׁין כְּשֶׁכּוֹנָסָהּ, מֵאַחַר שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה כְּבָר מֵאַחַר (הַר״ן וְהָרַשְׁבָּ״א):

כג בָּא אֶחָד וּכְנָסָהּ, וְאַחַר כָּךְ בָּא אַחֵר וְאָמַר: אֲנִי קִדַּשְׁתִּיהָ, אֵינוֹ נֶאֱמָן לְאָסְרָהּ עָלָיו. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ לֹא כְּנָסָהּ מַמָּשׁ, אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁהִתְּירוּהָ לְכָנֵס כִּכְנָסָהּ דָּמֵי:

כד הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה: קִדַּשְׁתִּי אֶת עַצְמִי וְאֵינִי יוֹדַעַת לְמִי, וּבָא אֶחָד וְאָמַר: אֲנִי קִדַּשְׁתִּיךְ, נֶאֱמָן לִתֵּן לָהּ גֵּט לְהַתִּירָהּ לְעַלְמָא, אֲבָל לֹא לְכָנְסָהּ. וְאִם כְּנָסָהּ, אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ. וְאִם יֵשׁ עֵד אֶחָד שֶׁהוּא קִדְּשָׁהּ, מֻתָּר לְכָנְסָהּ לְכַתְּחִילָּה (ר״ן פֶּרֶק הָאוֹמֵר):

כה הָאָב שֶׁאָמַר עַל בִּתּוֹ בְּעוֹדָהּ קְטַנָּה אוֹ נַעֲרָה: קִדַּשְׁתִּיהָ וְגֵרַשְׁתִּיהָ, נֶאֱמָן לְפָסְלָהּ מִן הַכְּהֻנָּה. וְדַוְקָא שֶׁאָמַר: גֵּרַשְׁתִּיהָ, תּוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר לְקִדַּשְׁתִּיהָ, אֲבָל הֵיכָא שֶׁהֶחְזִקָה אֵשֶׁת אִישׁ עַל פִּיו, אֵינוֹ נֶאֱמָן לוֹמַר לְאַחַר זְמַן; גֵּרַשְׁתִּיהָ:

כו אִם אַחַר שֶׁבָּגְרָה אָמַר: קִדַּשְׁתִּיהָ כְּשֶׁהָיְתָה קְטַנָּה, אֵינוֹ נֶאֱמָן:

כז אָב שֶׁאָמַר שֶׁקִּדֵּשׁ בִּתּוֹ, וְאַחַר כָּךְ קִדְּשָׁהּ לְאַחֵר וְאָמַר: קִדּוּשֵׁי רִאשׁוֹן הָיוּ בְּפִסּוּלֵי עֵדוּת דְּאוֹרָיְתָא וְאֵינָם כְּלוּם, נֶאֱמָן. וְלֵי נִרְאֶה, דַּוְקָא תּוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר נֶאֱמָן, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסָמוּךְ סָעִיף כ״ה:

סימן לח

א הַמְקֻדֶּשׁ עַל תְּנַאי, אִם נִתְקַיֵּם הַתְּנַאי, מְקֻדֶּשֶׁת. וְאִם לָאו, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. בֵּין שֶׁיִּהְיֶה הַתְּנַאי מִן הָאִישׁ בֵּין שֶׁיִּהְיֶה מִן הָאִשָּׁה:

ב כָּל תְּנַאי צָרִיךְ לִהְיוֹת בּוֹ אַרְבַּע דְּבָרִים, וְאֵלּוּ הֵן: שֶׁיִּהְיֶה כָּפוּל, וְשֶׁיִּהְיֶה הֵן שֶׁלּוֹ קֹדֶם לְלָאו, וְשֶׁיִּהְיֶה הַתְּנַאי קֹדֶם לַמַּעֲשֶׂה, וְשֶׁיִּהְיֶה הַתְּנַאי דָּבָר שֶׁאֶפְשָׁר לְקַיְּמוֹ. וְאִם חָסֵר הַתְּנַאי אֶחָד מֵהֶם, הֲרֵי הַתְּנַאי בָּטֵל, כְּאִלּוּ אֵין שָׁם תְּנַאי כְּלָל, אֶלָּא תִּהְיֶה מְקֻדֶּשֶׁת מִיָּד, כְּאִלּוּ לֹא הִתְנָה כְּלָל. הַזְכִּיר לָאו קֹדֶם לְהֵן וְחָזַר וְהִזְכִּיר הַלָּאו אַחַר הֵן, הָוֵי תְּנַאי כְּאִלּוּ הִזְכִּיר הֵן קֹדֶם לָלָאו (הַר״ן פֶּרֶק מִי שֶׁאָחָזוֹ):

ג כָּל הָאוֹמֵר: ״מֵעַכְשָׁו״, אוֹ ״עַל מְנָת״, אֵינוֹ צָרִיךְ לִכְפֹּל תְּנָאוֹ וְלֹא לְהַקְדִּים תְּנַאי לְמַעֲשֶׂה, אֲבָל צָרִיךְ לְהַתְנוֹת בְּדָבָר שֶׁאֶפְשָׁר לְקַיְּמוֹ. יֵשׁ חוֹלְקִים וְאוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ בְּאוֹמֵר: ״מֵעַכְשָׁו״, אוֹ ״עַל מְנָת״, צָרִיךְ לִהְיוֹת בַּתְּנַאי כָּל הָאַרְבָּעָה דְּבָרִים. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ לֹא פֵּרֵשׁ כָּל דִּינֵי תְּנַאי, רַק אָמַר סְתָם שֶׁמַּתְנֶה כִּתְנַאי בְּנֵי גָּד וּבְנֵי רְאוּבֵן, הָוֵי תְּנַאי גָּמוּר (הַגָּהוֹת מֵיְמוֹנִי פֶּרֶק ר׳):

ד יֵשׁ אוֹמְרִים דְּלָא בָּעֵי שֶׁיִּהְיֶה בַּתְּנַאי אַרְבָּעָה דְּבָרִים אֵלּוּ אֶלָּא בְּמָקוֹם דְּאָתֵי מִנַּיְהוּ חֲמָרָא, וְלָא הֵיכָא דְּאָתֵי מִנַּיְהוּ קַלָּא. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים עוֹד, דְּאַף עַל גַּב דְּאִבָּא כָּל חֲנֵי אַרְבָּעָה דְּבָרִים, בָּעִינָן גַּם כֵּן שֶׁיִּהְיֶה הַתְּנַאי בְּדָבָר אֶחָד וְהַמַּעֲשֶׂה בְּדָבָר אַחֵר, אֲבָל אִם הַכֹּל הוּא בְּדָבָר אֶחָד, אֵינוֹ תְּנַאי (הָרֹא״שׁ וְהַטּוּר). וְיֵשׁ לָחוּשׁ לִדְבָרָיו לְחֻמְרָא. הִתְנָה עִמּוֹ שֶׁתֹּאכַל חֲזִיר אוֹ שֶׁאֵר אִסּוּר דְּאוֹרָיְתָא, מִקְּרֵי אֶפְשָׁר לְקַיְּמוֹ (טוּר). אֲבָל הִתְנָה עִמּוֹ שֶׁתִּתְבָּעֵל לְאָסוּר לָהּ, מִקְּרֵי אִי אֶפְשָׁר לְקַיְּמוֹ, שֶׁאַחַר לֹא יִתְרַצֶּה לָהּ (שָׁם). אֲבָל אִם הִתְנָה עִמּוֹ שֶׁפְּלוֹנִי יִתֵּן לוֹ חֲצָרוֹ, אוֹ יַשְׁיא בִּתּוֹ לְבְנוֹ, מִקְּרֵי אֶפְשָׁר לְקַיְּמוֹ, דַּהֲרֵי תּוֹכַל לִתֵּן לִפְלוֹנִי מָמוֹן הַרְבֵּה עַד שֶׁיִּתְרַצֶּה לַדָּבָר (גַּם זֶה שָׁם). וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קמ״ג סָעִיף י״ב:

ה הִתְנָה בִּשְׁעַת הַקִּידּוּשִׁין שֶׁלֹּא יְהֵא לָהּ שְׁאָר וּכְסוּת, תְּנָאוֹ קַיָּם, וְאֵינוֹ מִתְחַיֵּב לָהּ בָּהֶם. אֲבָל אִם הִתְנָה שֶׁלֹּא יִתְחַיֵּב בְּעוֹנָה, תְּנָאוֹ בָּטֵל וְחַיָּב בָּהּ. הַגָּה: דְּכָל הַמַּתָּנָה עַל מָה שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה, וְאֵינוֹ מָמוֹן, תְּנָאוֹ בָּטֵל (דַּעַת עַצְמוֹ). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל מָה דְּתָקְנוּ רַבָּנָן הָוֵי כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה (הַגָּהַת מָרְדְּכַי רֹאשׁ הַכּוֹתֵב):

ו נָתַן לָהּ פְּרוּטָה וְאָמַר לָהּ: הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּזֶה עַל מְנָת שֶׁאֶתֵּן לִיךְ מָנֶה, כְּשֶׁיִּתְקַיְּמִים הַתְּנַאי יָחוּלוּ הַקִּדּוּשִׁין לְמַפְרֵעַ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא אָמַר: "מֵעַכְשָׁו", שֶׁכָּל הָאוֹמֵר: "עַל מְנָת", כְּאוֹמֵר: "מֵעַכְשָׁו", דְּמֵי. וְאִם קִבְּלָה קִדּוּשִׁין מֵאַחֵר קֹדֶם שֶׁיִּתְקַיְּמִים הַתְּנַאי, וְאַחַר כָּךְ נִתְקַיְּמִים הַתְּנַאי, אֵין קִדּוּשֵׁי הַשֵּׁנִי כְּלוּם. וְאִם אָמַר לָהּ: עַל מְנָת שֶׁאֶתֵּן לִיךְ מָנֶה תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם, אִם נָתַן לָהּ תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם, הֲוֵי קִדּוּשִׁין לְמַפְרֵעַ; וְאִם לֹא נָתַן תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת, וְאִם קִבְּלָה קִדּוּשִׁין מֵאַחֵר תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם, מְקֻדֶּשֶׁת וְאֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְכִי שָׁלְמוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם, אִם לֹא קִיֵּם רִאשׁוֹן תְּנָאוֹ, פָּקְעוּ קִדּוּשֵׁי קַמָּא וְנִמְרוּ קִדּוּשֵׁי בָּתְרָא וְאֵינָהּ צְרִיכָה גֵּט מֵרִאשׁוֹן. וְאִם קִיֵּם רִאשׁוֹן תְּנָאוֹ, אֵינָהּ צְרִיכָה גֵּט מִשֵּׁנִי:

ז לֹא אָמַר לָהּ: עַל מְנָת, אֶלָּא אָמַר: אִם אֶתֵּן לִיךְ מָנֶה תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם תִּהְא מְקֻדֶּשֶׁת לִי בִּפְרוּטָה זוֹ, אֵין הַקִּדּוּשִׁין חָלִים אֶלָּא מִשָּׁעָה שֶׁנָּתַנוּ לָהּ. לְפִיכָךְ, אִם קִדְּשָׁהּ אַחַר קֹדֶם שֶׁיִּתְקַיְּמִים הַתְּנַאי, מְקֻדֶּשֶׁת לַשֵּׁנִי. וְעַיֵּן לְקַמָּן סוֹף פָּעִיף ט׳, בְּסָמוּךְ:

ח הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי עַל מְנָת שֶׁיִּרְצֶה אָבִי, רָצָה הָאָב, מְקֻדֶּשֶׁת; לֹא רָצָה, אוֹ שֶׁשָּׁתַק אוֹ שֶׁמֵּת קֹדֶם שֶׁיִּשְׁמַע הַדָּבָר, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת:

ט עַל מְנָת שֶׁלֹּא יִמְחֶה אָבִי, וְשָׁמַע וּמָחָה, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת; לֹא מִחָה, אוֹ שֶׁמֵּת, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת. וְעַיֵּן בְּסָמוּךְ סוֹף פָּעִיף י׳. מֵת הַבֵּן וְאַחַר כָּךְ שָׁמַע הָאָב, מְלַמְּדִין אֶת הָאָב שֶׁיֹּאמַר: אֵינִי רוֹצֶה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ קִידּוּשִׁין וְלֹא תִּפֹּל לִפְנֵי הַיָּבָם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, דְּאוֹמֵר: עַל מְנָת שֶׁיִּרְצֶה, דֵּינוֹ כְּאוֹמֵר: עַל מְנָת שֶׁלֹּא יִמְחֶה. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁדֵּינוֹ כְּאוֹמֵר: עַל מְנָת שֶׁיִּשְׁתֹּק:

י אָמַר: עַל מְנָת שֶׁיֹּאמַר הֵן, אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר בִּתְחִלָּה: אֵינִי רוֹצֶה, כָּל שֶׁחָזַר וְאָמַר: הֵן, נִתְקַיְּמִים הַתְּנַאי. וְלָכֵן לְעוֹלָם הֲוֵי סָפֵק, עַד שֶׁיָּמוּת הָאָב. וְהָאוֹמֵר: עַל מְנָת שֶׁיִּשְׁתֹּק, אִם שָׁתַק בִּשְׁעַת שְׁמִיעָה, מְקֻדֶּשֶׁת, אַף עַל פִּי שֶׁחָזַר וּמִחָה. הַגָּה: מִיהוּ, אִם לֹא הָיָה בְּבֵיתוֹ כְּשֶׁשָּׁמַע, וּכְשֶׁבָּא לְבֵיתוֹ מִחָה, הֲוֵי מְחָאָה, דְּמֵה שֶׁשָּׁתַק בִּתְחִלָּה מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הָיָה בְּבֵיתוֹ (כָּךְ מַשְׁמַע לְרִיבַ"ש סִימָן י"ד וְקִצ"ג). וְאִם מִחָה בִּשְׁעַת שְׁמִיעָה, אֲפִלּוּ חָזַר וְנִתְרַצָּה, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. מֵת הָאָב עַד שֶׁלֹּא שָׁמַע, מְקֻדֶּשֶׁת. וְהָאוֹמֵר: עַל מְנָת שֶׁלֹּא יִמְחֶה, כָּל זְמַן שֶׁמִּחָה נִתְבַּטֵּל הַתְּנַאי, אֲפִלּוּ נִתְרַצָּה בִּשְׁעַת שְׁמִיעָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, דְּאִם אָמַר: "הֵן" פַּעַם אַחַת, שׁוּב אֵינוֹ יָכוֹל לְמַחוֹת (טוּר):

יא מֵת הַבֵּן, מְלַמְּדִין אֶת הָאָב שֶׁיִּמְחֶה, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּזְקֵק לְיָבָם:

יב אָמַר לָהּ: הִתְקַדְּשִׁי בִּפְרוּטָה עַל מְנָת שֶׁאֶעֱשֶׂה עִמָּךְ כְּפוֹעֵל אוֹ אֲדַבֵּר עָלַיִךְ לַשִּׁלְטוֹן, אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁעָשָׂה עִמָּהּ כְּפוֹעֵל אוֹ דִבֵּר עָלֶיהָ לַשִּׁלְטוֹן, מְקֻדֶּשֶׁת בְּוַדַּאי; וְאִם אֵין עֵדִים, מְקֻדֶּשֶׁת מִסָּפֵק:

יג לֹא נָתַן לָהּ כְּלוּם, וְאָמַר לָהּ: הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּשִׂכַר שֶׁאֶעֱשֶׂה עִמָּךְ כְּפוֹעֵל אוֹ שֶׁאֲדַבֵּר עָלַיִךְ לַשִּׁלְטוֹן, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת, שֶׁיֶּשְׁנָהּ לִשְׂכִירוּת מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף וַהֲוָה לָהּ מְקֻדָּשׁ בְּמִלְוֶה:

יד עַל מְנָת שֶׁיֵּשׁ לִי מָנֶה, אִם יָדוּעַ בְּעֵדִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָנֶה, מְקֻדֶּשֶׁת בְּוַדַּאי; וְאִם אֵין יָדוּעַ, מְקֻדֶּשֶׁת מִסָּפֵק, אֲפִלּוּ הוּא אוֹמֵר: אֵין בְּיָדִי:

טו עַל מְנָת שֶׁיֵּשׁ לִי מָנֶה בְּיַד פְּלוֹנִי, אִם יָדוּעַ בְּעֵדִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָנֶה בְּיַד פְּלוֹנִי, מְקֻדֶּשֶׁת בְּוַדַּאי; וְאִם אֵין יָדוּעַ, מְקֻדֶּשֶׁת מִסָּפֵק, אֲפִלּוּ אוֹמֵר אוֹתוֹ פְּלוֹנִי: אֵין לוֹ בְּיָדִי:

טז עַל מְנָת שֶׁיֹּאמַר פְּלוֹנִי שֶׁיֵּשׁ לִי מָנֶה בְּיָדוֹ, אָמַר: יֵשׁ לוֹ בְּיָדִי, מְקֻדֶּשֶׁת; לֹא אָמַר: יֵשׁ לוֹ בְּיָדִי, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת:

יז עַל מְנָת שֶׁיֵּשׁ לִי מָנֶה בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, אִם יֵשׁ לוֹ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת; וְאִם אֵין לוֹ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁאָמַר, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת מִסָּפֵק, שֶׁמָּא יֵשׁ לוֹ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם וְהוּא מִתְכַּוֵּן לְקַלְקְלָהּ:

יח עַל מְנָת שֶׁאַרְאֵךְ מָנֶה, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת עַד שֶׁיַּרְאֶנָּה מָנֶה שָׁלוֹ. וַאֲפִלּוּ הֶרְאָה לָהּ מָנֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּעִסְקָא מֵאֲחֵרִים, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ הִגִּיעַ מַחְלְקוֹ מִן הֶרְוַח מָנֶה, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת, מֵאַחַר שֶׁעֲדַיִן לֹא חִלְקוּ (ר"ן פֶּרֶק הָאוֹמֵר). הֶרְאָה לָהּ מָנֶה מִשֶּׁלּוֹ, וְהִיא מִשְׁתַּכֶּרֶת לְבַעַל חוֹב, מְקֻדֶּשֶׁת (ר"י בְּשֵׁם הָרַמ"ה). לֹא הָיָה לוֹ בִּשְׁעַת קִדּוּשִׁין, וְהִרְוִיחַ אַחַר כָּךְ וְהֶרְאָהּ לָהּ, יֵשׁ אוֹמְרִים דִּמְקֻדֶּשֶׁת (טוּר). אֲבָל בְּאוֹמֵר לָהּ: עַל מְנָת שֶׁיֵּשׁ לִי, לְכַלֵּי עָלְמָא בִּכְהָאי גַּוְנָא אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת (סִפְרַת הָרַב), וְלָא חַיְשִׁינַן דִּילְמָא מַרְאָה לָהּ בָּתַר הָכִי לְמֶהֱוֵי סָפֵק קִדּוּשִׁין (טוּר). אָמַר לָהּ: עַל מְנָת לְהָבִיא לָהּ מֵאתַיִם זוּז, דֵּינוֹ כְּמוֹ בְּעַל מְנָת שֶׁאַרְאֵךְ מָנֶה, וְצָרִיךְ לִהְיוֹת מִשֶּׁלּוֹ (הַרַשְׁבַּ"א בִּתְשׁוּבָה, הוּבְאָה בְּבֵית יוֹסֵף):

יט עַל מְנָת שֶׁיֵּשׁ לִי בֵּית כּוֹר עָפָר, אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת; וְאִם לָאו, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת מִסָּפֵק, שֶׁמָּא יֵשׁ לוֹ, וְהוּא אוֹמֵר: אֵין לִי, כְּדֵי לְקַלְקְלָהּ:

כ הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בְּזֶה עַל מְנָת שֶׁיֵּשׁ לִי בֵּית כּוֹר עָפָר בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, אִם יֵשׁ לוֹ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, מְקֻדֶּשֶׁת בְּוַדַּאי; וְאִם לָאו, מְקֻדֶּשֶׁת מִסָּפֵק, שֶׁמָּא יֵשׁ לוֹ שָׁם וְהוּא מִתְכַּוֵּן לְקַלְקְלָהּ:

כא עַל מְנָת שֶׁאַרְאֶךָּ בֵּית כּוֹר עָפָר, חֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת, וְיֵרָאֶנָּה; וְאִם הֶרְאָהּ שֶׁשָּׁכַר מֵאֲחֵרִים, אוֹ שֶׁלָּקַח בַּאֲרִיסוּת, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. הַגָּה: אֲבָל יֵשׁ לוֹ קַרְקַע שֶׁמַּעֲלֶה מִמֶּנּוּ

מַס, חֲרֵי הִיא מְקֻדֶּשֶׁת, דְּהָא הַקַּרְקַע שֶׁלּוֹ, וּכְלִבֵּד שֶׁיְּהֵא לוֹ בִּכְדֵי בֵּית כּוֹר עָפָר שֶׁאֵינוֹ מַעֲלֶה מַס, דְּעַל מְנָת שֶׁיְּהֵא לוֹ בֵּית כּוֹר עָפָר שֶׁלּוֹ גָּמוּר מַשְׁמָע (חֲרֵי״ן פֶּרֶק הָאוֹמֵר):

כב הָיָה לוֹ בֵּית כּוֹר עָפָר וְהָיוּ בוֹ בְּקָעִים עֲמֻקִּים עֲשָׂרָה טְפָחִים אוֹ סְלָעִים גְּבוֹהִים עֲשָׂרָה טְפָחִים, אִם הָיוּ הַבְּקָעִים מְלֵאִים מַיִם, חֲרֵי הֵן כִּסְלָעִים וְאֵין נִמְדָּדִין עִמּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָם רְאוּיִים לִזְרִיעָה; וְאִם אֵינָם מְלֵאִים מַיִם, נִמְדָּדִים עִמּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהֵן רְאוּיִים לִזְרִיעָה. וּבוֹר מָלֵא מַיִם, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ בַּר זְרִיעָה, נִמְדָּד עִמּוֹ:

כג בֵּית כּוֹר עָפָר שֶׁאָמְרוּ, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה בְּמָקוֹם אֶחָד. וּסְלָעִים וּבְקָעִים אֵינָן מַפְסִיקִין, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָן נִמְדָּדִים עִמּוֹ (חֲרֵי״ן פֶּרֶק הָאוֹמֵר בְּשֵׁם חֲרַשְׁבָּ״א). אֲבָל אִם הָיָה בִּשְׁנַיִם אוֹ בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת מְחֻלָּקִים לְגַמְרֵי, אֵין מִצְטָרְפִין:

כד עַל מְנָת שֶׁאֲנִי עָשִׁיר, וְנִמְצָא עָנִי, אוֹ עָנִי וְנִמְצָא עָשִׁיר; עַל מְנָת שֶׁאֲנִי כֹּהֵן וְנִמְצָא לֵוִי, אוֹ לֵוִי וְנִמְצָא כֹּהֵן; נָתִין וְנִמְצָא מַמְזֵר, אוֹ מַמְזֵר וְנִמְצָא נָתִין; בֶּן עִיר וְנִמְצָא בֶּן כְּרַךְ, בֶּן כְּרַךְ וְנִמְצָא בֶּן עִיר; עַל מְנָת שֶׁבִּיתִי קָרוֹב לַמֻּרְחָק וְנִמְצָא רָחוֹק, רָחוֹק וְנִמְצָא קָרוֹב; עַל מְנָת שֶׁיֵּשׁ לִי שִׁפְחָה אוֹ אוֹפָה וְאֵין לוֹ, עַל מְנָת שֶׁאֵין לוֹ וְיֵשׁ לוֹ; עַל מְנָת שֶׁיֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה וּבָנִים וְאֵין לוֹ, עַל מְנָת שֶׁאֵין לוֹ וְיֵשׁ לוֹ; בְּכָל אֵלּוּ, אוֹ שֶׁאָמַר: הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּכוֹס זֶה שֶׁל יַיִן וְנִמְצָא שֶׁל דְּבַשׁ, אוֹ דְּבַשׁ וְנִמְצָא מַיִם, כְּגוֹן שֶׁהָיָה מְכֻסֶּה וְלֹא הִכִּירָה בּוֹ עַד אַחַר כָּךְ, בְּכָל אֵלּוּ וְהַדּוֹמֶה לָהֶם, אֲפִלּוּ אָמְרָה: בְּלִבִּי הָיָה לְהִתְקַדֵּשׁ לוֹ אֲפִלּוּ לֹא יִתְקַיְּמִים הַתְּנַאי, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת, לֹא שְׁנָא אִם קִבְּלָה הִיא הַקִּדּוּשִׁין, לֹא שְׁנָא אָמְרָה לְשָׁלִיחַ לְקַבְּלָם בִּתְנַאי וְשָׁנָה הַשָּׁלִיחַ. וְכֵן אִם הִיא הִטְעָתוּ, אֲפִלּוּ אָמַר: בְּלִבִּי הָיָה לְקַדֶּשְׁהּ אַף עַל פִּי שֶׁהִטְעָנִי, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. הַגָּה: אֶלָּא אִם כֵּן אָמְרָה כֵּן בְּפֵרוּשׁ בִּשְׁעַת הַקִּדּוּשִׁין וְשָׁמַע הַבַּעַל וְשָׁתַק (טור). וְכֵן אִם הִיא הִטְעָתוּ (וְאָמַר בְּפֵרוּשׁ וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא יִתְקַיְּמוּ

כֵּן), קִדּוּשֶׁיהָ קִדּוּשִׁין. אֲבָל אִם כִּנָּסָהּ סְתָם וְאָמַר: כְּסָבוּר הָיִיתִי שֶׁהִיא כֹּהֶנֶת, וְהִיא לְוִיָּה, אוֹ לְוִיָּה וְהִיא כֹּהֶנֶת, עֲשִׁירָה וְהִיא עֲנִיָּה, עֲנִיָּה וְהִיא עֲשִׁירָה, חֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת:

כה עַל מְנָת שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ לִקְרוֹת, צָרִיךְ שֶׁיִּקְרָא הַתּוֹרָה וְיִתַּרְגֵּם אוֹתָהּ תַּרְגּוּם אֻנְקְלוֹס הַגֵּר. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם יוֹדֵעַ לִקְרוֹת וּלְתַרְגֵּם שְׁלֹשָׁה פְּסוּקִים, סָגֵי. וְאִם אָמַר לָהּ: עַל מְנָת שֶׁאֲנִי קָרְאָה, צָרִיךְ לִהְיוֹת יוֹדֵעַ תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים בְּדִקְדּוּק יָפֶה:

כו עַל מְנָת שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ לִשְׁנוֹת, צָרִיךְ לִהְיוֹת יוֹדֵעַ הַמִּשְׁנָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם יוֹדֵעַ מִדְּרָשֵׁי הַתַּלְמוּד, מְקֻדֶּשֶׁת (טור בְּשֵׁם הָרֹא״שׁ). וְאִם אָמַר: עַל מְנָת שֶׁאֲנִי תַּנָּאָה, צָרִיךְ לִהְיוֹת יוֹדֵעַ לִקְרוֹת הַמִּשְׁנָה וְסִפְרֵי וְתוֹסְפְתָּא שֶׁל רַבִּי חִיָּא:

כז עַל מְנָת שֶׁאֲנִי תַּלְמִיד, כָּל שֶׁשּׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ דָּבָר אֶחָד בְּתַלְמוּדוֹ, וְאוֹמְרוֹ, וַאֲפִלּוּ בְּהִלְכוֹת הֶחָג שֶׁמְּלַמְּדִים אוֹתָן בָּרַבִּים מִדְּבָרִים הַקַּלִּים סָמוּךְ לֶחָג כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ כָּל הָעָם בְּקִיאִין בָּהֶם:

כח עַל מְנָת שֶׁאֲנִי חָכָם, כָּל שֶׁשּׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ דְּבַר חָכְמָה, דְּהַיְנוּ דָּבָר הַתָּלוּי בִּסְבָרָא, בְּכָל מָקוֹם, וְאוֹמְרָהּ:

כט עַל מְנָת שֶׁאֲנִי גִּבּוֹר, כָּל שֶׁחֲבֵרָיו מִתְיָרְאִים מִמֶּנּוּ מִפְּנֵי גְּבוּרָתוֹ:

ל עַל מְנָת שֶׁאֲנִי עָשִׁיר, כָּל שֶׁבְּנֵי עִירוֹ מְכַבְּדִים אוֹתוֹ מִפְּנֵי עָשְׁרוֹ:

לא עַל מְנָת שֶׁאֲנִי צַדִּיק, אֲפִלּוּ רָשָׁע גָּמוּר, חֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת מִסָּפֵק, שֶׁמָּא הִרְהֵר תְּשׁוּבָה בְּלִבּוֹ:

לב עַל מְנָת שֶׁאֲנִי רָשָׁע, אֲפִלּוּ צַדִּיק גָּמוּר, חֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת מִסָּפֵק, שֶׁמָּא הִרְהֵר עֲבוֹדַת אֱלִילִים בְּלִבּוֹ:

לג עַל מְנָת שֶׁאֲנִי בֶּן עִיר, וְנִמְצָא בֶּן עִיר וּבֶן כְּרַךְ; עַל מְנָת שֶׁאֲנִי בַּשָּׂם, וְנִמְצָא בַּשָּׂם וּבַרְסְקִי (פֵּרוּשׁ, אַמָּן לְעֲבֹד הָעוֹרוֹת); עַל מְנָת שֶׁשְּׁמִי יוֹסֵף, וְנִמְצָא שְׁמוֹ יוֹסֵף וְשִׁמְעוֹן; חֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת. אֲבָל אִם אָמַר לָהּ: עַל מְנָת שֶׁאֵין שְׁמִי אֶלָּא יוֹסֵף, וְנִמְצָא שְׁמוֹ יוֹסֵף וְשִׁמְעוֹן; שֶׁאֵינִי אֶלָּא בֶּן עִיר, וְנִמְצָא בֶּן עִיר וּבֶן כְּרַךְ; שֶׁאֵינִי אֶלָּא בַּשָּׂם, וְנִמְצָא בַּשָּׂם וּבַרְסְקִי, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת:

לד הַמְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה וְחָזַר בּוֹ מִיָּד הוּא אוֹ הִיא, אַף עַל פִּי שֶׁחָזְרוּ בְּתוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר, אֵין חֲזָרָתָם כְּלוּם וַחֲרֵי הִיא מְקֻדֶּשֶׁת:

לה הַמְקַדֵּשׁ עַל תְּנַאי, וְחָזַר אַחַר כָּמָּה יָמִים וּבִטֵּל הַתְּנַאי, אַף עַל פִּי שֶׁבִּטְּלוּ בֵּינוֹ לְבֵינָהּ שֶׁלֹּא בִּפְנֵי עֵדִים, בָּטֵל הַתְּנַאי וַחֲרֵי הִיא מְקֻדֶּשֶׁת סְתָם. וְכֵן אִם הָיָה הַתְּנַאי מִן הָאִשָּׁה וּבִטְּלָה אוֹתוֹ בֵּינָהּ וּבֵינוֹ, בָּטֵל הַתְּנַאי. לְפִיכָךְ, הַמְקַדֵּשׁ עַל תְּנַאי וּבָעַל סְתָם, אוֹ כָּנַס סְתָם, חֲרֵי זוֹ צְרִיכָה גֵּט אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְקַיְּמוּ הַתְּנַאי, שֶׁמָּא בִּטֵּל הַתְּנַאי כְּשֶׁבָּעַל אוֹ כְּשֶׁכָּנַס. וְאִם קִדְּשָׁהּ אַחַר, צְרִיכָה גֵּט מִשְּׁנֵיהֶם (דַּעַת עַצְמוֹ):

לו אָמַר לָהּ: הִתְקַדְּשִׁי לִי בִּפְרוּטָה זוֹ עַל מְנָת שֶׁאֶתֵּן לִיךְ מָנֶה, וְאַחַר כָּךְ אָמַר שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַיֵּם תְּנָאוֹ לְעוֹלָם, אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְקַיְּמוֹ, אֶלָּא קִדּוּשָׁיו בְּטֵלִים וְאֵינָהּ צְרִיכָה גֵּט. וּמִכָּל מָקוֹם בַּעַל נֶפֶשׁ לֹא יִשְׁאֶנָּה בְּלֹא גֵּט, שֶׁמָּא אַחַר כָּךְ יֹאמַר שֶׁרוֹצֶה לְקַיֵּם הַתְּנַאי, לְקַלְקְלָהּ עַל הַשֵּׁנִי. וְאִם אָמַר שֶׁעַדַיִן רוֹצֶה לְקַיְּמוֹ, אֵין יְכוֹלִים לְכַפּוֹ כָּל שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ, כְּדֵין זְמַן שֶׁנּוֹתְנִים לְבָתוּלָה, וּמִשְּׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ וְאֵילָךְ כּוֹתְבִין עָלָיו אִגֶּרֶת מָרֵד. וְאִם מֵת קֹדֶם שֶׁקִּיֵּם הַתְּנַאי, אֲפִלּוּ חֲלִיצָה לֹא בָּעֲיָא. וְאִם מָחֲלָה הִיא הַתְּנַאי בְּחַיֵּי הַמְקַדֵּשׁ, גָּמְרוּ הַקִּדּוּשִׁין מִיָּד, כְּאִלּוּ קִיְּמוּ. וְכָל זֶה כְּשֶׁלֹּא כָּנָסָהּ, אֲבָל כְּנָסָהּ, מְקֻדֶּשֶׁת מִיָּד, דְּמִסְתָּמָא בִּשְׁעַת כְּנִיסָתָהּ לַחֻפָּה מָחֲלָה לַתְּנַאי, וְחַיָּב לְתֵּן לָהּ כְּתֻבָּתָהּ:

לז מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וְקִדֵּשׁ עַל תְּנַאי: אִם בָּאתִי מִכָּאן עַד שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ תִּהְיֶה מְקֻדֶּשֶׁת מֵעַכְשָׁו, וְלֹא קֹדֶם שֶׁהָלַךְ נִתְרַצּוּ שְׁנֵיהֶם לְהַאֲרִיךְ הַזְּמַן, וְעָבַר שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ וְלֹא בָּא, וּבָא קֹדֶם הַזְּמַן הָאַחֲרוֹן, הֲרֵי קִידּוּשִׁין, דְּכָל מַעֲשֶׂה שֶׁנַּעֲשָׂה עַל תְּנַאי יָכוֹל לְבַטֵּל הַתְּנַאי אוֹ לְהוֹסִיף אוֹ לִגְרֹעַ מִמֶּנּוּ (הָרַא״שׁ וְר׳ יְרוּחָם). וַאֲפִלּוּ נִתְאַכְּלוּ הַמָּעוֹת, הֲווֹ קִדּוּשִׁין לְמַפְרַע כְּשֶׁנִּתְקַיְּמוּ תְּנַאי הַשֵּׁנִי:

לח בְּקִדּוּשִׁין, תְּנַאי שֶׁהוּא לְטוֹבָתוֹ, כְּגוֹן עַל מְנָת שֶׁאֵין בָּהּ מוּמִין אוֹ שֶׁאֵין עָלֶיהָ נְדָרִים, יָכוֹל לְבַטְּלוֹ. אֲבָל אִם הוּא לְטוֹבַת הָאִשָּׁה, כְּגוֹן עַל מְנָת שֶׁאֶתֵּן לִיךְ מָאתַיִם זוּז, נְהִי שֶׁהַתְּנַאי יָכוֹל לְבַטֵּל, מִכָּל מָקוֹם אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת אִם לֹא יִתֵּן לָהּ מָאתַיִם זוּז:

לט הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי חוּץ מִפְּלוֹנִי, כְּלוֹמַר שֶׁלֹּא תֵּאָסֵר עָלָיו, אֶלָּא תִּהְיֶה אֵשֶׁת אִישׁ לְכָל הָעוֹלָם וְלִפְלוֹנִי כְּפִנּוּיָה, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת מִסָּפֵק. אֲבָל אִם אָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי עַל מְנָת שֶׁתִּהְיֶה מֻתֶּרֶת לִפְלוֹנִי, הֲרֵי זֶה מְקֻדֶּשֶׁת וְתִהְיֶה אֲסוּרָה עָלָיו כִּשְׁאָר הָעָם, מִפְּנֵי שֶׁהִתְנָה בְּדָבָר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְקַיְּמוֹ. הַגָּה: אִם חוֹלְקִין אִם נִתְקַיְּמוּ הַתְּנָאִי אוֹ לֹא, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל תְּנַאי שֶׁהוּא בְּקוּם וַעֲשֵׂה אֵין אֶחָד מֵהֶם נֶאֱמָן לוֹמַר שֶׁקַּיֵּם תְּנַאי שֶׁהָיָה עָלָיו לְקַיֵּם, אֶלָּא צָרִיךְ עֵדִים; אֲבָל תְּנַאי שֶׁהוּא בְּשֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה, כָּל אֶחָד מֵהֶם נֶאֱמָן, אִם אֵין שֶׁכְּנֶגְדּוֹ מַכְחִישׁוֹ (הָרַ״ן פֶּרֶק הָאוֹמֵר בְּשֵׁם הָאַחֲרוֹנִים). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ בְּקוּם וַעֲשֵׂה נַמִּי נֶאֱמָן, כָּל שֶׁאֵין כְּנֶגְדּוֹ מַכְחִישׁוֹ (הַרְמַב״ן וְר״י):

סימן לט

א הַמְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה עַל מְנָת שֶׁאֵין עָלֶיהָ נְדָרִים, וְנִמְצָא עָלֶיהָ אֶחָד מִשִּׁלְשָׁה נְדָרִים אֵלּוּ שֶׁדָּרָךְ בְּנֵי אָדָם לְהַקְפִּיד עֲלֵיהֶם: שֶׁלֹּא תֹּאכַל בָּשָׂר, אוֹ שֶׁלֹּא תִּשְׁתֶּה יַיִן, אוֹ שֶׁלֹּא תִּתְקַשֵּׁט בְּמִינֵי צִבְעוֹנִים, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. וְאֵינָהּ צְרִיכָה גֵּט (טור). וְהוּא הַדִּין לִנְדָרִים שֶׁבֵּינוֹ לְבֵינָהּ דְּהָוֵי בִּכְלַל נְדָרִים שֶׁדָּרָךְ בְּנֵי אָדָם לְהַקְפִּיד עֲלֵיהֶם. נִמְצָא עָלֶיהָ נֶדֶר חוּץ מֵאֵלּוּ, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא אוֹמֵר: מַקְפִּיד אֲנִי אֲפִלּוּ עַל זֶה, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת. וְאִם אָמַר לָהּ: עַל מְנָת שֶׁאֵין עָלַיִךְ כָּל נֶדֶר, אֲפִלּוּ נִמְצָא שֶׁנָּדְרָה שֶׁלֹּא תֹּאכַל חָרוּבִין, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁחוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא תֵּלֵךְ אֵצֶל חָכָם וְיַתִּיר לָהּ וְלָכֵן אֲסוּרָה לְהִנָּשֵׂא בְּלֹא גֵּט:

ב הָיוּ עָלֶיהָ נְדָרִים, וְהָלְכָה אֵצֶל חָכָם וְהִתִּירָהּ, מְקֻדֶּשֶׁת. וַאֲפִלּוּ הִיא אִשָּׁה חֲשׁוּבָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שֶׁהִתִּירָהּ חָכָם שֶׁנּוֹדְעוּ לַבַּעַל, אֲבָל אִם נוֹדְעוּ לַבַּעַל קֹדֶם שֶׁהִתִּירָהּ, מִיָּד נִתְבַּטְּלוּ הַקִּדּוּשִׁין. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאִם הִיא אִשָּׁה חֲשׁוּבָה, אֲפִלּוּ אִם קֹדֶם שֶׁנּוֹדְעוּ לַבַּעַל הִתִּירָהּ חָכָם, הִיא סָפֵק מְקֻדֶּשֶׁת. וְאִם קִדְּשָׁהּ עַל מְנָת שֶׁאֵין עָלֶיהָ נְדָרִים, וּבָעַל סְתָם, עַיֵּן לְעֵיל סִימָן ל״ח סָעִיף ל״ה:

ג הַמְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה עַל מְנָת שֶׁאֵין בָּהּ מוּמִין, וְנִמְצְאוּ בָּהּ אֶחָד מִן הַמּוּמִין הַפּוֹסְלִים בְּנָשִׁים, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. נִמְצָא בָּהּ מוּם אַחֵר חוּץ מֵאוֹתָם הַמּוּמִין, אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר: מַקְפִּיד אֲנִי אֲפִלּוּ עַל זֶה, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת:

ד וּמַה הֵן הַמּוּמִין הַפּוֹסְלִים בְּנָשִׁים, כָּל הַמּוּמִין הַפּוֹסְלִים פּוֹסְלִים בְּכֹהֲנִים פּוֹסְלִים בְּנָשִׁים, וְיוֹתֵר עֲלֵיהֶם בְּנָשִׁים: רֵיחַ רַע, וְזֵעָה, וְרֵיחַ הַפֶּה, וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאַף רֵיחַ הַחֹטֶם (מָרְדְּכַי בְּשֵׁם הַר״ם), וְקוֹל עָבֶה, וְדַדֶּיהָ גַּסִּים מֵחֲבֵרוֹתֶיהָ טֶפַח, וְטֶפַח בֵּין דַּד לְדַד, וּנְשִׁיכַת כֶּלֶב וְנַעֲשָׂה הַמָּקוֹם צַלֶּקֶת (פָּרוּשׁ, שֶׁנִּתְרַפְּאָה הַמַּכָּה וְקָרַם עָלֶיהָ עוֹר וְלֹא נִשְׁאַר אֶלָּא רֹשֶׁם הַמַּכָּה), וְשׁוּמָא (פָּרוּשׁ, וירואה בְּלַעַ״ז רֶשׁ״י) שֶׁעַל הַמַּדְחֵת, אֲפִלּוּ הָיְתָה קְטַנָּה בְּיוֹתֵר, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּהּ שֵׁעָר, וְזוֹ הִיא הַשּׁוּמָא שֶׁיִּתֵּרָה אִשָּׁה עַל הַכֹּהֲנִים, וְהוּא שֶׁעוֹמֶדֶת תַּחַת כִּפָּה שֶׁבְּרֹאשָׁהּ, פְּעָמִים נִרְאֵית וּפְעָמִים אֵינָהּ נִרְאֵית, שֶׁאִם תָּמִיד נִרְאֵית, הֲרֵי רָאָה וְנִתְפַּיֵּס, וְאִם תָּמִיד אֵינָהּ נִרְאֵית, אֵינוֹ מוּם. הַגָּה: וְאִם יֵשׁ מֻרְחָץ בָּעִיר, אֲפִלּוּ מוּמִין שֶׁבַּסֵּתֶר אֵין מְבַטְּלִים. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁדָּרָךְ הַבָּנוֹת לֵילֵךְ לַמֻּרְחָץ בְּגָלוּי, אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין הַבָּנוֹת הוֹלְכוֹת לַמֻּרְחָץ, רַק בַּלַּיְלָה וּבְהֶחְבֵּא, אֲפִלּוּ מוּמִין שֶׁבְּגָלוּי מְבַטְּלִין. נִכְפֶּה, אִם הוּא לִזְמַן קָבוּעַ, הֲרֵי מוּם שֶׁבְּסֵתֶר; וְאִם אֵינוֹ לִזְמַן קָבוּעַ, הֲרֵי מוּם שֶׁבְּגָלוּי. וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קי״ז עוֹד מִדִּינֵי מוּמִין. יֵשׁ אוֹמְרִים דִּנְכִפֶּה וְרֵיחַ הַפֶּה אֵין חִלּוּק בֵּין מֻרְחָץ בָּעִיר אוֹ לֹא (רַבִּי יְרוּחָם נָתִיב כ״ג):

ה הַמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה סְתָם, וְנִמְצְאוּ עָלֶיהָ אֶחָד מִן הַמּוּמִין הַפּוֹסְלִים בְּנָשִׁים, אוֹ נִמְצָא עָלֶיהָ אֶחָד מִנִּדָּרִים שֶׁדָּרָךְ בְּנֵי אָדָם לְהַקְפִּיד עֲלֵיהֶם, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת מִסָּפֵק:

ו קִדְּשָׁהּ עַל מְנָת שֶׁאֵין בָּהּ מוּמִין, וְהָיוּ בָהּ מוּמִין וְהָלְכָה אֵצֶל רוֹפֵא וְרִפְּאָהּ אוֹתָהּ, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. אֲבָל אִם הִתְנָה הָאִשָּׁה (עַל מְנָת) שֶׁאֵין בּוֹ מוּמִין, וְהָיוּ בּוֹ מוּמִין וְהָלְכָה אֵצֶל רוֹפֵא וְרִפְּאָהּ, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת, שֶׁאֵין גְּנַאי לְאִישׁ בְּמוּמִין שֶׁכְּבָר נִתְרַפְּאוּ, וְהָאִשָּׁה אֵינָהּ מַקְפֶּדֶת עַל זֹאת:

ז קִדְּשָׁהּ עַל מְנָת שֶׁלֹּא יִהְיוּ בָהּ מוּמִין, וְנִמְצְאוּ בָהּ מוּמִין וְרִפְּאָן הָרוֹפֵא, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת לְמַפְרַע:

סימן מ

א הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בִּפְרוּטָה זוֹ לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם, אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְאַכְּלוּ הַמָּעוֹת בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם; וְאִם חָזַר בּוֹ בְּתוֹךְ הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם, אוֹ חָזְרָה הִיא, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם קִדְּשָׁהּ בְּשָׂטָר וְאֵינוֹ בְּעֵין לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם, אֶלָּא נִקְרַע אוֹ נֶאֱבַד תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת (הַר״ן פֶּרֶק הָאוֹמֵר). הַמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה עַל שְׁלֹשִׁים יוֹם, מְקֻדֶּשֶׁת לְעוֹלָם (שָׁם):

ב בָּא שֵׁנִי וְקִדְּשָׁהּ בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת לַשֵּׁנִי לְעוֹלָם, לְפִי שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁקִּדְּשָׁהּ הַשֵּׁנִי לֹא הָיְתָה מְקֻדֶּשֶׁת וְתָפְסוּ בָּהּ קִדּוּשֵׁי שֵׁנִי וְנַעֲשֵׂית אֵשֶׁת אִישׁ, וּלְאַחַר הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם כְּשֶׁיָּבוֹאוּ קִדּוּשֵׁי רִאשׁוֹן יִמְצְאוּ אוֹתָהּ אֵשֶׁת אִישׁ, וְנִמְצָא הָרִאשׁוֹן כְּמִי שֶׁקִּדֵּשׁ אֵשֶׁת אִישׁ שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהּ. אֲבָל אִם מֵת הַשֵּׁנִי אוֹ גֵּרְשָׁהּ תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים, חָזְרוּ קִדּוּשֵׁי רִאשׁוֹן (טוּר בְּשֵׁם יֵשׁ אוֹמְרִים) וְלָכֵן צְרִיכָה גֵּט מִן הָרִאשׁוֹן, וְיֵשׁ חוֹלְקִין (טוּר בְּשֵׁם הָרֹא״שׁ):

ג הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בִּפְרוּטָה זוֹ מֵעַכְשָׁו וּלְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם, וּבָא אַחֵר וְקִדְּשָׁהּ בְּתוֹךְ הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת מִסָּפֵק לִשְׁנֵיהֶם; לְפִיכָךְ, שְׁנֵיהֶם נוֹתְנִין גֵּט, בֵּין בְּתוֹךְ הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם וּבֵין לְאַחַר הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם:

ד אָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי מֵעַכְשָׁו וּלְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם, וּבָא אַחֵר וְאָמַר: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי מֵעַכְשָׁו וּלְאַחַר עֲשָׂרָה יָמִים, אֲפִלּוּ הֵם מֵאָה עַל הַסֵּדֶר הַזֶּה, קִדּוּשֵׁי כֻּלָּם תּוֹפְסִין בָּהּ וּצְרִיכָה גֵּט מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד, מִפְּנֵי שֶׁהִיא סְפֵק מְקֻדֶּשֶׁת מִכֻּלָּן:

ה הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בִּפְרוּטָה זוֹ לְאַחַר שֶׁאֶתְגַּיֵּר, לְאַחַר שֶׁתִּתְגַּיְּרִי, לְאַחַר שֶׁאֶשְׁתַּחְרֵר, לְאַחַר שֶׁתִּשְׁתַּחְרְרִי, לְאַחַר שֶׁיָּמוּת בַּעֲלֵךְ, לְאַחַר שֶׁתָּמוּת אֲחוֹתֵךְ, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת, לְפִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל עַתָּה לְקַדְּשָׁהּ:

ו הָאוֹמֵר לִיבָמָה: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בִּפְרוּטָה זוֹ לְאַחַר שֶׁיַּחֲלֹץ לִיךְ יְבָמֵיךְ, הֲרֵי זוֹ סָפֵק מְקֻדֶּשֶׁת:

ז הַנּוֹתֵן שְׁתֵּי פְּרוּטוֹת לְאִשָּׁה, וְאָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי הַיּוֹם בְּאַחַת, וּבְאַחַת לְאַחַר שֶׁאֶגָּרֵשׁךְ, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת, וּכְשֶׁיְּגָרֵשׁ אוֹתָהּ תִּהְיֶה סָפֵק מְקֻדֶּשֶׁת. אֲבָל אִם נָתַן פְּרוּטָה לְאִשָּׁה אִישׁ וְאָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי לְאַחַר שֶׁתִּתְגָּרְשִׁי, אוֹ אִם נָתַן פְּרוּטָה לְאִשְׁתּוֹ וְאָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי לְאַחַר שֶׁאֶגָּרֵשׁךְ, אֵינוֹ כְּלוּם:

ח הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ: אִם תֵּלֵד אִשְׁתְּךָ נְקֵבָה תִּהְא מְקֻדֶּשֶׁת לִי, אֵינוֹ כְּלוּם; וּלְהָרַמְב״ם וּקְצָת מְפָרְשִׁים, אִם הָיְתָה אֵשֶׁת חֲבֵרוֹ מְעֻבֶּרֶת וְהַכֹּר הָעֻבָּר, הַבַּת מְקֻדֶּשֶׁת, וְצָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְקַדְּשָׁהּ מֵאֲבִיהָ לְאַחַר שֶׁתֵּלֵד, כְּדֵי שֶׁיַּכְנִיסָנָּה בִּקְדוּשִׁין שֶׁאֵין בָּהֶם דְּפִי:

סימן מא

א מְקֻדָּשׁ אָדָם כַּמָּה נָשִׁים כְּאֶחָד, וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה שָׁוֶה פְּרוּטָה לְכָל אַחַת וְאַחַת. וְיכוֹלָה אַחַת מֵהֶן לְקַבֵּל הַקִּדּוּשִׁין בִּשְׁבִיל כֻּלָּן, לְדַעְתָּן:

ב הַמְקֻדָּשׁ שְׁתֵּי נָשִׁים כְּאַחַת, שֶׁאָסוּר לִשָּׂא שְׁתֵּיהֶן מִשּׁוּם עֶרְוָה, אֵינָן מְקֻדָּשׁוֹת. כֵּיצַד, כְּגוֹן שֶׁקִּדֵּשׁ אִשָּׁה וּבִתָּהּ, אוֹ שְׁתֵּי אֲחָיוֹת כְּאַחַת, שֶׁאָמַר: הֲרֵי שְׁתֵּיכֶן מְקֻדָּשׁוֹת לִי, אֵינָן מְקֻדָּשׁוֹת וְאֵין שׁוּם אַחַת מֵהֶן צְרִיכָה גֵּט. וְאִם לֹא קִדֵּשׁ אֶלָּא אַחַת, וְלֹא פֵּרַשׁ אֵיזוֹ, כְּגוֹן שֶׁאָמַר לְאָב: אַחַת מִבְּנוֹתֶיךָ מְקֻדֶּשֶׁת לִי, וְקִבֵּל הָאָב הַקִּדּוּשִׁין, אוֹ אִם שְׁתַּיִם אוֹ שָׁלֹשׁ אֲחָיוֹת עָשְׂתָה אַחַת מֵהֶן שָׁלִיחַ לְהַבְרָתָהּ לְקַבֵּל קִדּוּשֶׁיהָ, וְנָתַן בְּיָדָהּ, וְאָמַר לָהּ: אַחַת מִכֵּן מְקֻדֶּשֶׁת לִי, כֻּלָּן צְרִיכוֹת גֵּט מְמֻנוּ, וְאָסוּר לָבוֹא עַל שׁוּם אַחַת מֵהֶן, שֶׁמָּא הִיא אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ:

ג קִדֵּשׁ נָשִׁים רַבּוֹת כְּאַחַת, וְהָיוּ בָּהֶן שְׁתֵּי אֲחָיוֹת (אוֹ) אִשָּׁה וּבִתָּהּ, אִם אָמַר: הָרִאשׁוֹנָה מִכֵּן לְבִיאָה מְקֻדֶּשֶׁת לִי, הֲרֵי כֻּלָּן מְקֻדָּשׁוֹת לוֹ חוּץ מִשְּׁתֵּי אֲחָיוֹת אוֹ אִשָּׁה וּבִתָּהּ וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן. וְאִם אָמַר: כֻּלְּכֶן מְקֻדָּשׁוֹת לִי, נָכְרִיּוֹת מְקֻדָּשׁוֹת וַאֲחָיוֹת אֵין מְקֻדָּשׁוֹת; וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאַף נָכְרִיּוֹת אֵינָן מְקֻדָּשׁוֹת, הִלְכָּךְ נָכְרִיּוֹת מְקֻדָּשׁוֹת מִסָּפֵק. וְאִם אָמַר: אַחַת מִכֻּלְּכֶן מְקֻדֶּשֶׁת לִי, כֻּלָּן, בֵּין נָכְרִיּוֹת בֵּין אֲחָיוֹת, מְקֻדָּשׁוֹת מִסָּפֵק:

ד אִם הָיְתָה בְּתוֹךְ הַנָּשִׁים שֶׁקִּדֵּשׁ שִׁפְחָה אוֹ כּוּתִית, אוֹ שֶׁהִיא עֶרְוָה עָלָיו כְּגוֹן אֵשֶׁת אִישׁ אוֹ בִּתּוֹ אוֹ אֲחוֹתוֹ וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן, וְאָמַר: הָרְאוּיָה מִכֶּן לְבִיאָה מְקֻדֶּשֶׁת לִי, שְׁאָר נָשִׁים מְקֻדָּשׁוֹת. וְאִם אָמַר: כֻּלְּכֶן מְקֻדָּשׁוֹת לִי, שְׁאָר נָשִׁים מְקֻדָּשׁוֹת מִסָּפֵק:

סימן מב

א אֵין הָאִשָּׁה מִתְקַדֶּשֶׁת אֶלָּא לִרְצוֹנָהּ. וְהַמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה בְּעַל כָּרְחָהּ, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. אֲבָל הָאִישׁ שֶׁאָנָסוּהוּ עַד שֶׁקִּדֵּשׁ בְּעַל כָּרְחוֹ, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת, הִלְכָךְ הָוָה לֵהּ סָפֵק. הַגָּה: אֲמָרָה תְּחִלָּה: קִדֵּשַׁנִי, וְזָרַק קִדּוּשִׁין לְתוֹךְ חֵיקָהּ וְאָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי, וְנֶעֱרָה בְּגָדֶיהָ תּוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר לְהַשְׁלִיךְ מִמֶּנָּה הַקִּדּוּשִׁין, וְאוֹמֶרֶת שֶׁלֹּא כִּוְּנָה מִתְּחִלָּה רַק לִשְׂחֹק בְּעָלְמָא, אֲפִלּוּ הָכִי הֲוֵי מְקֻדֶּשֶׁת (תְּשׁוּבַת מוהר״ם סוף סֵפֶר נָשִׁים). וְאֵין הוֹלְכִים בְּעִנְיָן קִדּוּשִׁין אַחַר אֻמְדָּנוֹת וְהוֹכָחוֹת הַמּוֹכִיחוֹת שֶׁלֹּא כִּוְּנָה לְשֵׁם קִדּוּשִׁין (שָׁם). לָקַח יַד הָאִשָּׁה בְּחָזְקָה שֶׁלֹּא בִּרְצוֹנָהּ וְקִדְּשָׁהּ, וְהִיא לֹא זָרְקָה הַקִּדּוּשִׁין, הֲוֵי מְקֻדֶּשֶׁת. אַף עַל פִּי שֶׁמִּתְחִלָּה בְּאֹנֶס הָיָה, וְנָתַן לָהּ סְתָם וְלֹא אָמַר לָהּ כְּלוּם, הוֹאִיל וּבְתְחִלָּה דִּבֵּר עִמָּהּ מִקִּדּוּשִׁין (הַגָּהוֹת מָרְדְּכַי סוֹף גִּטִּין). הָיָה חַיָּב לָהּ מָעוֹת וְאָמְרָה לוֹ: תֵּן לִי מָעוֹתַי, וְכַאֲשֶׁר הִתְחִיל לִתֵּן אָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי, וְזָרְקָה הִיא הַמָּעוֹת מִיָּדָהּ, אֵינָן קִדּוּשִׁין (טוּר בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרֹא״שׁ):

ב הַמְקַדֵּשׁ שֶׁלֹּא בְּעֵדִים, וַאֲפִלּוּ בְּעֵד אֶחָד, אֵינָם קִדּוּשִׁין. וַאֲפִלּוּ שְׁנֵיהֶם מוֹדִים בַּדָּבָר. וַאֲפִלּוּ קִדְּשָׁהּ בִּפְנֵי עֵד אֶחָד וְאַחַר כָּךְ קִדְּשָׁהּ בִּפְנֵי עֵד אַחֵר, זֶה שֶׁלֹּא בִּפְנֵי זֶה, אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. הַגָּה: וְיֵשׁ מַחֲמִירִים אִם מְקַדֵּשׁ לִפְנֵי עֵד אֶחָד (טוּר בְּשֵׁם סְמ״ג) אִם שְׁנֵיהֶם מוֹדִים; אֲבָל אִם אֶחָד מַכְחִישׁ הָעֵד, אֵין לָחוּשׁ (כָּךְ כְּתַב הָרשב״ץ לִדְעַת הַסְּמ״ג). וּבִמְקוֹם עִגּוּן וְדַחַק, יֵשׁ לִסְמֹךְ אִדְּבְרֵי הַמְקִלִּין. וְאֵין חִלּוּק בֵּין אוֹמֵר הָעֵד שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה לְפָנָיו לְבַד, אוֹ שֶׁאוֹמֵר שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה לִפְנֵי שְׁנַיִם וְהוּא לְבַד רָאָה, וְהָאֲחֵרִים אוֹמְרִים שֶׁלֹּא רָאוּ (בֵּית יוֹסֵף, וְכֵן מִשְׁמַע בִּתְשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א). וְכֵן אִם קִדֵּשׁ לִפְנֵי שְׁנַיִם, וְהָאֶחָד מֵהֶם קָרוֹב, הֲוֵי כְּמְקַדֵּשׁ לִפְנֵי עֵד אֶחָד. וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן מ״ד סָעִיף ג׳:

ג צָרִיךְ שֶׁיִּרְאוּ הַמְקַדֵּשׁ וְהַמִּתְקַדֶּשֶׁת אֶת הָעֵדִים, אֲבָל אִם רָאוּ אוֹתָם שְׁנַיִם מֵהַחֹלוֹן וְהֵם רוֹאִים וְאֵינָם נִרְאִים לוֹ אוֹ לָהּ, אֵינָהּ צְרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵּט. הַגָּה: וַאֲפִלּוּ שָׁמְעוּ הָעֵדִים שֶׁאָמְרָה שֶׁמְּקֻבֶּלֶת לְקִדּוּשִׁין, יְכוֹלָה לוֹמַר: יוֹדַעַת הָיִיתִי שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין בְּלֹא עֵדִים וְכַוָּנָתִי לִשְׂחֹק בּוֹ (ריב״ש סִימָן רס״ז). וְדַוְקָא שֶׁאוֹמֶרֶת שֶׁכַּוָּנָה לִשְׂחֹק בְּעָלְמָא, אֲבָל אִם מַכְחֶשֶׁת שֶׁקִּבְּלָה כְּלוּם, וְהָעֵדִים מְעִידִים שֶׁקִּבְּלָה, שׁוּב אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר: לִשְׂחֹק כַּוָּנָתִי, וְהֲוֵי קִדּוּשִׁין (מַהֲרִ״ם פַּדָּוּאָה סִימָן ל״ב):

ד קִדֵּשׁ בִּפְנֵי עֵדִים, אֲפִלּוּ לֹא אָמַר: אַתֶּם עֵדִים, מְקֻדֶּשֶׁת. הַגָּה: וַאֲפִלּוּ יְחִד עֵדִים, יְכוֹלִים אֲחֵרִים שֶׁרָאוּ הַמַּעֲשֶׂה לְהָעִיד (ריב״ש סִימָן תע״ט). וּצְרִיכִים הָעֵדִים לִרְאוֹת הַנְּתִינָה מַמָּשׁ לְיָדָהּ אוֹ לִרְשׁוּתָהּ, אֲבָל אִם לֹא רָאוּ הַנְּתִינָה מַמָּשׁ לְיָדָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁמְעוּ שֶׁאָמַר: הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּחֻפָּק פְּלוֹנִי, וְאַחַר כָּךְ יָצָא מִתַּחַת יָדָהּ, אֵינָן קִדּוּשִׁין עַד שֶׁיִּרְאוּ הַנְּתִינָה מַמָּשׁ (תְּשׁוּבַת רַשְׁבָּ״א סִימָן תש״פ). וְאֵין הוֹלְכִין בָּזֶה אַחַר אֻמְדָּנוֹת וְהוֹכָחוֹת. מִי שֶׁקִּדֵּשׁ דֶּרֶךְ חוֹר שֶׁבַּכֹּתֶל, כְּגוֹן שֶׁאַחַת פִּשְׁטָה יָדָהּ דֶּרֶךְ חוֹר וּבָא אֶחָד וְנָתַן לָהּ קִדּוּשִׁין, וְהַחוֹר צַר וְאִי אֶפְשָׁר לִרְאוֹת אוֹתָהּ בִּשְׁעַת קִדּוּשִׁין, וְהִיא אוֹמֶרֶת שֶׁלֹּא שָׁמְעָה שֶׁקִּדְּשָׁהּ, נֶאֱמֶנֶת בְּמִגּוֹ שֶׁיְּכוֹלָה לוֹמַר שֶׁלֹּא הָיְתָה יָדָהּ רַק יַד אַחֶרֶת (רַשְׁבָּ״א אֶלְף קע״ט), וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִהְיוּ עֵדִים הַמַּכְחִישִׁים אוֹתָהּ. כָּל עֵדוּת שֶׁלֹּא נֶחְקַר בְּבֵית דִּין, לָא מִקְרֵי עֵדוּת לְעִנְיַן קִדּוּשִׁין (כָּךְ מִשְׁמַע בְּמָרְדְּכַי רֵישׁ אֵחֶד דִּינֵי מְמוֹנוֹת). וְלָכֵן אֲפִלּוּ אָמְרוּ עֵדִים חוּץ לְבֵית דִּין שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה, יְכוֹלִים לַחֲזֹר בָּהֶם בְּבֵית דִּין לוֹמַר: לֹא נִתְקַדְּשָׁה. וְכֵן לְהֶפֵךְ (תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א הוּבְאָה בְּבֵית יוֹסֵף). עֲדֵי קִדּוּשִׁין אֵינָם צְרִיכִים דְּרִישָׁה וַחֲקִירָה, אִם לֹא בְּדָבָר שֶׁנִּרְאָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רַמָּאוּת (רַשְׁבָּ״א אֶלְף ר״ט). מְצָאוּ כָּתוּב בְּשִׁטָּר: פְּלוֹנִי קִדֵּשׁ פְּלוֹנִית, וְעֵדִים חֲתוּמִים בּוֹ, כָּל זְמַן שֶׁאֵין הַשִּׁטָּר מְקֻיָּם, אֵין לָחוּשׁ לְקִדּוּשִׁין (הַגָּהוֹת מָרְדְּכַי דְּקִדּוּשִׁין). וּדְלֹא כְּיֵשׁ מִי שֶׁמַּחֲמִיר בָּדָבָר (מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ ע״ד):

ה הַמְקַדֵּשׁ בִּפְסוּלֵי עֵדוּת דְּאוֹרָיְתָא, אֵינָן קִדּוּשִׁין. אֲבָל בִּפְסוּלֵי עֵדוּת דְּרַבָּנָן, אוֹ בְּעֵדִים שֶׁהֵם סָפֵק פְּסוּלֵי תּוֹרָה, אִם רוֹצֶה לִכְנֹס חוֹזֵר וּמְקַדֵּשׁ בִּשְׁנֵי כְּשֵׁרִים. וְאִם לֹא רָצָה לִכְנֹס, צְרִיכָה גֵּט מִסָּפֵק. וַאֲפִלּוּ כָּפְרָה הָאִשָּׁה וְאוֹמֶרֶת: לֹא קִדַּשְׁתַּנִי, כּוֹפִין אוֹתוֹ לִתֵּן גֵּט. וְכֵן דִּין כָּל קִדּוּשֵׁי סָפֵק, אִם רָצָה לִכְנֹס חוֹזֵר וּמְקַדֵּשׁ וַדַּאי, וְאִם לֹא רָצָה לִכְנֹס צְרִיכָה גֵּט מִמֶּנּוּ מִסָּפֵק, וְאִם עָמַד אַחַר וְקִדְּשָׁהּ, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת לַשֵּׁנִי מִסָּפֵק, וּצְרִיכָה גֵּט מִשְּׁנֵיהֶם, אוֹ מְגָרֵשׁ רִאשׁוֹן וְנוֹשֵׂא שֵׁנִי; אֲבָל לְגָרֵשׁ (שֵׁנִי) וְלִכְנֹס רִאשׁוֹן, לֹא. הַגָּה: הֶחְשׁוּד עַל הָעֲרָיוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עֵדִים שֶׁבָּא עַל הָעֲרָוָה, רַק שֶׁחְשׁוּד בְּעָלְמָא (תּוֹסְפוֹת וְהָרֹא״שׁ), פָּסוּל לְעֵדוּת אִשָּׁה, בֵּין לְעִנְיַן קִדּוּשִׁין בֵּין לְעִנְיַן גֵּרוּשִׁין (הַרַמְבַּ״ם). הַמְקַדֵּשׁ לִפְנֵי פְּסוּלֵי עֵדוּת דְּאוֹרָיְתָא מִכֹּחַ רִשְׁעָתָן, כְּגוֹן לִפְנֵי אֲנוּסִים אוֹ שְׁאָר רְשָׁעִים, יֵשׁ אוֹמְרִים חֵיּשִׁינַן לְקִדּוּשִׁין, דְּלָמָא חָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה (ר״י מִינְץ סִימָן י״א, וְכֵן כָּתַב בְּאֹרְחוֹת חַיִּים בְּשֵׁם רַשִׁ״י). וְיֵשׁ מְקִלִּין (בֵּית יוֹסֵף וּמַהֲרִ״ם פַּדָּוּאָה סִימָן ל״ז). מֵיהוּ, אִלּוּ הָאֲנוּסִים שֶׁהֻצְּרְכוּ לְהָמִיר מִכֹּחַ יִרְאָה, וְאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לִמָּלֵט עַל נַפְשָׁם, וּבְצִנְעָה מְקֻיָּמִים הַמִּצְוֹת, הֵם כְּשֵׁרִים לְעֵדוּת (ריב״ש סִימָן י״א). יֵשׁ אוֹמְרִים הָא דְּאָמְרִינַן הַמְקַדֵּשׁ בִּפְסוּלֵי עֵדוּת דְּרַבָּנָן חוֹשְׁשִׁין לְקִדּוּשִׁין, הֵינוּ בִּקְדוּשֵׁי דְּאוֹרָיְתָא, אֲבָל בִּקְדוּשֵׁי דְּרַבָּנָן וְעֵדִים פְּסוּלִים מִדְּרַבָּנָן, אֵין חוֹשְׁשִׁין לְקִדּוּשִׁין כְּלָל (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרשב״ץ בִּתְשׁוּבָה):

סימן מג

א קָטָן שֶׁקִּדֵּשׁ אוֹ נָשָׂא, אֵינוֹ כְּלוּם, דִּלֹּא תִּקְנוּ רַבָּנָן נִשּׂוּאִין לְקָטָן. וְאָסוּר לְהַשִּׂיאוֹ אִשָּׁה בְּעוֹדוֹ קָטָן. הַגָּה: מֵיהוּ, אִם כְּבָר נְשָׂאָהּ, אֵין צָרִיךְ לְגָרְשָׁהּ, וּמַתֶּרֶת לָעֲמֹד עַד שֶׁיַּגְדִּיל (מָרְדְּכַי רֵישׁ הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ, וְכֵן מִשְׁמַע בָּאֲשֵׁרִי פֶּרֶק הָאִישׁ מְקֻדָּשׁ). וַאֲפִלּוּ שָׁלַח סִבְלוֹנוֹת מִשֶּׁהִגְדִּיל, אֵינוֹ כְּלוּם, דְּלָא חֵיְשִׁינַן שֶׁמָּא שָׁלַח לְשֵׁם קִדּוּשִׁין. אֲבָל אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁנִּתְיַחֵד עִמָּהּ מִשֶּׁהִגְדִּיל, צְרִיכָה גֵּט, מִשּׁוּם דְּמִסְתָּמָא בָּעַל לְשֵׁם קִדּוּשִׁין. וְאִם קַיְּמָה מִשֶּׁהִגְדִּיל, כְּתֻבָּתָהּ קַיֶּמֶת וְאֵין צָרִיךְ לִכְתֹּב לָהּ כְּתֻבָּה אַחֶרֶת. וְדַוְקָא מָנָה וּמָאתַיִם, אֲבָל תּוֹסֶפֶת אֵין לָהּ. הַגָּה: לֹא כָּתַב לָהּ כְּתֻבָּה כְּשֶׁהוּא קָטָן, כְּשֶׁיִּגְדִּיל אֵינוֹ כּוֹתֵב לָהּ רַק מָנָה, דְּהָא הֲהֵיא שַׁעְתָּא לָאו בְּתוּלָה הֲיָא (הַגָּהוֹת אַלְפַסִי רֵישׁ מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי):

ב הַמְקַדֵּשׁ אֶת הַקְּטַנָּה הַיְתוֹמָה, אוֹ קְטַנָּה שֶׁיָּצְתָה מֵרְשׁוּת אָבִיהָ, אֵימָתַי מְמָאֶנֶת וְכָל דִּינֶיהָ יִתְבָּאֲר בְּסִימָן קנ״ה. הַגָּה: וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קס״ט מִי נֶאֱמַן עַל קָטָן וּקְטַנָּה אִם נִתְגַּדְּלוּ. סָפֵק אִם הֵם גְּדוֹלִים אוֹ קְטַנִּים, הֲוֵי סְפֵק קִדּוּשִׁין. יְכוֹלִין בֵּית דִּין לִפְסֹק לְהַשִּׂיא אֶת הַקְּטַנָּה, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ רְשׁוּת לְאִמָּהּ וּלְאַחֶיהָ, וְיכוֹלִין לְהִתְנוֹת שֶׁאִם תִּמָּאֵן תְּאַבֵּד כָּל אֲשֶׁר לָהּ. אֲבָל אֵין

לָהֶם רְשׁוּת לְהַשִּׂיא אֶת הַקָּטָן (נִמּוּקֵי יוֹסֵף פֶּרֶק חֵרֵשׁ). וְעַיֵּן לְקַמָּן רֵישׁ סִימָן קנ״ה:

סימן מד

א חֵרֵשׁ וְחֵרֶשֶׁת אֵינָם בְּנֵי קִדּוּשִׁין מִן הַתּוֹרָה, בֵּין נָשְׂאוּ כַּיּוֹצֵא בָּהֶן בֵּין חֵרֵשׁ שֶׁנָּשָׂא פִּקֵּחַת בֵּין חֵרֶשֶׁת שֶׁנִּשֵּׂאת לְפִקֵּחַ; אֲבָל חֲכָמִים תִּקְּנוּ לָהֶם נִשּׂוּאִין. לְפִיכָךְ, אִם בָּא פִּקֵּחַ וְקִדֵּשׁ אֶשֶׁת חֵרֵשׁ הַפִּקֵּחַת, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת לַשֵּׁנִי קִדּוּשִׁין גְּמוּרִים, וְנוֹתֵן גֵּט וְהִיא מַתֶּרֶת לְבַעְלָהּ הַחֵרֵשׁ:

ב שׁוֹטֶה וְשׁוֹטִית אֵין לָהֶם קִדּוּשִׁין לֹא מִדִּבְרֵי תּוֹרָה וְלֹא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, לֹא שְׁנָא עִם כַּיּוֹצֵא בָּהֶם לֹא שְׁנָא עִם פִּקֵּחִים. הַגָּה: וְדַוְקָא שׁוֹטֶה גָּמוּר; אֲבָל אִם דַּעְתּוֹ צְלוּלָה, אַף עַל פִּי שֶׁהִיא דַּלָּה וּקְלוּשָׁה הַרְבֵּה (ר״י בְּשֵׁם הָרַמ״ה), וְכֵן עִתִּים שׁוֹטֶה וְעִתִּים צָלוּל, וְלֹא יָדַעְנוּ הֵעֵת שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּדַעְתּוֹ, חוֹשְׁשִׁין לְקִדּוּשִׁין (פַּם זֶה שָׁם):

ג שִׁכּוֹר שֶׁקִּדֵּשׁ, קִדּוּשָׁיו קִדּוּשִׁין אֲפִלּוּ נִשְׁתַּכֵּר הַרְבֵּה; וְאִם הִגִּיעַ לְשִׁכְרוּתוֹ שֶׁל לוֹט, אֵין קִדּוּשָׁיו קִדּוּשִׁין. וּמִתְיַשְּׁבִין בְּדָבָר זֶה:

ד סָרִיס שֶׁקִּדֵּשׁ, בֵּין סָרִיס חַמָּה בֵּין סָרִיס אָדָם, וְכֵן אֵילוֹנִית שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה, הֲוֵי קִדּוּשִׁין, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵילוֹנִית וַדַּאִית אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת:

ה טֻמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס שֶׁקִּדְּשׁוּ, אוֹ שֶׁקִּדְּשָׁם אִישׁ, קִדּוּשֵׁיהֶם סָפֵק וּצְרִיכִין גֵּט מִסָּפֵק. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאַנְדְּרוֹגִינוֹס וַדַּאי זָכָר (טוּר בְּשֵׁם הַתּוֹסָפוֹת וְהָרֹא״שׁ):

ו הַמְקֻדֶּשׁ אַחַת מִכָּל הָעֲרָיוֹת לֹא עָשָׂה כְּלוּם, שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהֶן. חוּץ מֵהַנִּדָּה, שֶׁהַמְקֻדֶּשׁ נִדָּה מְקֻדֶּשֶׁת קִדּוּשִׁין גְּמוּרִים, וְאֵין רָאוּי לַעֲשׂוֹת כֵּן:

ז הַמְקֻדֶּשׁ אַחַת מֵהַשְּׁנִיּוֹת אוֹ מֵאִסּוּרֵי לָאוִין אוֹ מֵאִסּוּרֵי עֲשֵׂה, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת קִדּוּשִׁין גְּמוּרִים, חוּץ מִיבָמָה שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה לְיָבָם, שֶׁאֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת אֶלָּא מִסָּפֵק:

ח הַמְקֻדֶּשׁ גּוֹיָה אוֹ שִׁפְחָה אֵינוֹ כְּלוּם, שֶׁאֵינָן בְּנֵי קִדּוּשִׁין. וְכֵן גּוֹי וְעֶבֶד שֶׁקִּדְּשׁוּ יִשְׂרְאֵלִית, אֵינוֹ כְּלוּם:

ט יִשְׂרְאֵל מוּמָר שֶׁקִּדֵּשׁ, קִדּוּשָׁיו קִדּוּשִׁין גְּמוּרִים. וּצְרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵּט. וַאֲפִלּוּ זָרְעוֹ שֶׁהוֹלִיד מִשֶּׁהֶמִּיר, אִם קִדֵּשׁ אוֹתוֹ זֶרַע יִשְׂרְאֵלִית, קִדּוּשָׁיו קִדּוּשִׁין. וְדַוְקָא שֶׁהוֹלִידוֹ מִיִּשְׂרְאֵלִית, אֲפִלּוּ מֻמֶּרֶת. אֲבָל אִם הוֹלִידוֹ מִן הַגּוֹיָה, דִּינוֹ כְּגוֹי, אֲפִלּוּ הָיָה הַמּוֹלִיד יִשְׂרְאֵל שֶׁאֵינוֹ מוּמָר. אֲבָל יִשְׂרְאֵלִית מֻמֶּרֶת שֶׁיֵּשׁ לָהּ זֶרַע עִם הַגּוֹי, שֶׁקִּדֵּשׁ, קִדּוּשָׁיו קִדּוּשִׁין (מָרְדְּכַי סוֹף הַחוֹלֵץ):

י כּוּתִי שֶׁקִּדֵּשׁ, צְרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵּט:

יא מִי שֶׁחֶצְיוֹ עֶבֶד וְחֶצְיוֹ בֶּן חוֹרִין שֶׁקִּדֵּשׁ יִשְׂרְאֵלִית, הֲרֵי זוֹ סָפֵק מְקֻדֶּשֶׁת:

יב הַמְקֻדֶּשׁ מִי שֶׁחֶצְיָהּ שִׁפְחָה וְחֶצְיָהּ בַּת חוֹרִין, צְרִיכָה גֵּט. וְאִם עַד שֶׁלֹּא נָתַן לָהּ גֵּט, נִשְׁתַּחְרְרָה, וְאַחַר כָּךְ קִדְּשָׁהּ אַחֵר, מְקֻדֶּשֶׁת לִשְׁנֵיהֶם, וּצְרִיכָה גֵּט מִשְּׁנֵיהֶם, אוֹ מְגָרֵשׁ רִאשׁוֹן וְנוֹשֵׂא שֵׁנִי. וְאִם מֵתוּ, אָחִיו שֶׁל אֶחָד חוֹלֵץ, וְאָחִיו שֶׁל שֵׁנִי אוֹ חוֹלֵץ אוֹ מְיַבֵּם:

סימן מה

א מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִשְׁלֹחַ סִבְלוֹנוֹת לָאֲרוּסָה אַחַר שֶׁתִּתְאָרֵס, וּבָאוּ עֵדִים שֶׁרָאוּ סִבְלוֹנוֹת הוּבְלוּ לָהּ, חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא נִתְקַדְּשָׁה וּצְרִיכָה גֵּט מִסָּפֵק, אַף עַל פִּי שֶׁרֹב אֲנָשִׁי הָעִיר אֵין מְשַׁלְּחִין סִבְלוֹנוֹת אֶלָּא קֹדֶם הַקִּדּוּשִׁין, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁלַח הַסִּבְלוֹנוֹת בְּעֵדִים (טוּר, וְכֵן כָּתַב הָרַ״ן פֶּרֶק בְּתָרָא דְּקִדּוּשִׁין). וּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ כֻּלָּם לִשְׁלֹחַ סִבְלוֹנוֹת בְּתְחִלָּה, וְאַחַר כָּךְ מְקַדֵּשִׁים, אַף עַל פִּי שֶׁלִּפְעָמִים שׁוֹלְחִין דֶּרֶךְ מְקֻרֶה אַחַר קִדּוּשִׁין, הוֹאִיל וְאֵין מַקְפִּידִים בְּכָךְ (שָׁם בְּהָרַ״ן) וְרָאוּ סִבְלוֹנוֹת, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ. וְרַשַּׁ״י פֵּרַשׁ שֶׁחָשַׁשׁ הַסִּבְלוֹנוֹת הוּא שֶׁמָּא הֵם עַצְמָם נִתְּנוּ לְקִדּוּשִׁין. הַגָּה: וְלָכֵן אֲפִלּוּ יֵשׁ עֵדִים שֶׁלֹּא קִדְּשָׁה כְּבָר, חַיְשִׁינַן שֶׁמָּא הַסִּבְלוֹנוֹת לְשֵׁם קִדּוּשִׁין. וְיֵשׁ לָחוּשׁ לִשְׁנֵי הַפֵּרוּשִׁים לְהַחֲמִיר (טוּר). וְכָל זֶה שֶׁשּׁוֹלֵחַ סְתָם, אֲבָל אִם פֵּרַשׁ בְּהֶדְיָא שֶׁשּׁוֹלֵחַ לָהּ לְשֵׁם סִבְלוֹנוֹת, לֵיכָא לְמֵיחַשׁ לְפֵרוּשׁ רַשַּׁ״י (הָרַ״ן פ״ב דְּקִדּוּשִׁין). וְכָל שֶׁכֵּן אִם אָמַר שֶׁשּׁוֹלֵחַ לְשֵׁם דּוֹרוֹן בְּעָלְמָא, אֲפִלּוּ אָמַר שֶׁהֶחְתֵּן שָׁלַח לְכַלָּה (מַהֲרִי״ק שׁרֶשׁ קע״א). וְכָל זֶה מַיְרֵי בִּדְשַׁדַּךְ תְּחִלָּה, אֲבָל בִּלֹּא שִׁדּוּכִין לֵיכָא לְמֵיחַשׁ לְכֵלֵי עָלְמָא (רַשְׁבָּ״א אֶלֶף רכ״ג). וְכָל הֵיכָא דְּחֵישִׁינַן, אֲפִלּוּ אָמְרוּ שְׁנֵיהֶם שֶׁלֹּא כִּוְּנוּ לְשֵׁם קִדּוּשִׁין (הָרַ״ן וּמַהֲרִי״ק שׁרֶשׁ כ״ח) וְנִשְׁבָּעוּ עַל זֶה, אֵינָם נֶאֱמָנִים (תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן ר״ז). יֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל סִבְלוֹנוֹת שֶׁשָּׁלַח מִיָּד אַחַר הַשִּׁדּוּכִין יוֹם אוֹ יוֹמַיִם, אֵין לָחוּשׁ לָהֶם כְּלָל. וַאֲפִלּוּ שָׁלַח לָהּ אַחַר כָּךְ גַּם כֵּן, דְּמֵאַחַר שֶׁשָּׁלַח לָהּ תְּחִלָּה אָנוּ רוֹאִים דְּמִסַּבַּל וְאַחַר כָּךְ מְקֻדֶּשׁ, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לְסִבְלוֹנוֹת (מַהֲרִי״ק שׁרֶשׁ קע״א). וְכָל חֲשָׁשָׁא דְּסִבְלוֹנוֹת אֵינוֹ אֶלָּא לְהַצְרִיכָהּ גֵּט לְכַתְּחִלָּה, אֲבָל אִם כְּבָר נִשֵּׂאת, לֹא תֵּצֵא, וְאָזְלִינַן בְּסָפֵקָא לְהָקֵל (שָׁם). יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם לֹא שָׁלַח לָהּ הַסִּבְלוֹנוֹת בְּעֵדִים אֵין חוֹשְׁשִׁין לְפֵרוּשׁ רַשַּׁ״י שֶׁהַסִּבְלוֹנוֹת הֵן עַצְמָן קִדּוּשִׁין, וַאֲפִלּוּ לְמַאן דְּאָמַר הַמְקֻדֶּשׁ בְּעֵד אֶחָד חוֹשְׁשִׁין לְקִדּוּשִׁין, בְּסִבְלוֹנוֹת לֵיכָא לְמֵיחַשׁ (מַהֲרִי״ק שׁרֶשׁ כ״ח וְקע״א). וְיֵשׁ מַחֲמִירִין אִם שָׁלַח בְּעֵדִים, אַף עַל גַּב דְּלֹא הָיוּ עֵדִים בַּנְּתִינָה לָאִשָּׁה (תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן ר״ז). יֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל זֶה מַיְרֵי דְּהַכַּלָּה קִבְּלָה הַסִּבְלוֹנוֹת בְּעַצְמָהּ, אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁדֶּרֶךְ הַכַּלּוֹת שֶׁאֵין מְקַבְּלִין הַסִּבְלוֹנוֹת, רַק אַחֵר מְקַבֵּל לָהֶן, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהֶם (מַהֲרִי״ק שׁרֶשׁ קע״א). וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵין לְחַלֵּק בֵּין שָׁלַח לָהּ הַסִּבְלוֹנוֹת אוֹ אִם הֶחְתָּן נוֹתֵן לָהּ בְּעַצְמוֹ, וְכֵן עִקַּר (תְּשׁוּבַת רַשְׁבָּ״א ק״פ וְקפ״ט), וְדִלְמָא כֵּיוָן שֶׁהֶחְתָּן בְּעַצְמוֹ נוֹתֵן לָהּ חוֹשְׁשִׁין בְּכָל עִנְיָן (תְּשׁוּבַת הָרַב מַהֲרַ״שׁ). יֵשׁ אוֹמְרִים דִּבְמָקוֹם דְּהָיָה לָנוּ לְמֵיחַשׁ שֶׁעָשָׂה אִסּוּר אִם הָיָה כַּוָּנָתוֹ לְקַדֵּשׁ בִּשְׁלִיחוּת הַסִּבְלוֹנוֹת, כְּגוֹן שֶׁשָּׁלַח בְּשַׁבָּת (מַהֲרִי״ק שׁרֶשׁ קע״א) אוֹ שֶׁיֵּשׁ חֵרֶם בָּעִיר שֶׁלֹּא לְקַדֵּשׁ כִּי אִם בַּעֲשָׂרָה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרִיטְבָ״א), אֵין חוֹשְׁשִׁין לְסִבְלוֹנוֹת שֶׁמָּא הֵם קִדּוּשִׁין. לֹא שָׁלַח לָהּ הֶחְתָּן בְּעַצְמוֹ, רַק אֲבִי הֶחְתָּן שָׁלַח,

(ריב״ש סי׳ תע״ט). לֹא חַיְשִׁינַן לְפַרַשׁ״י שֶׁמָּא הַסַּבְלוֹנוֹת עַצְמָן הֵם קְדוּשִׁין, אֶפִלּוּ אָמַר הַשָּׁלִיחַ: הֵחָתָן שָׁלַח לָךְ. וְכָל זֶה מִירֵי דְּיָדְעִינַן בְּוַדַּאי בִּשְׁלִיחוּת הַסַּבְלוֹנוֹת, אֲבָל בְּקָלָא דְּסַבְלוֹנוֹת לָא חַיְשִׁינַן לְכַלֵּי הַאי (פְּקֵי מהרא״י סִימָן רכ״ו):

ב הָאוֹמֵר, נָתַתִּי בְּכָל מַלְכוּת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמִצְרַיִם וְתוּגַרְמָה שֶׁלֹּא לָחוּשׁ לְסַבְלוֹנוֹת, זוֹלְתִי בְּקוֹנְסַטַנְטִינָא שֶׁחוֹשְׁשִׁין לָהֶם. הַגָּה: הָיָה מִנְהָג בָּעִיר, וְנִתְבַּטֵּל, הוֹלְכִין אַחַר עַכְשָׁו (ריב״ש סימן ה׳). לֹא הָיָה מִנְהָג בָּעִיר, כְּגוֹן שֶׁהִיא עִיר חֲדָשָׁה, נִדּוֹן כְּמֻחֶזֶקֶת עַל מֻחֶזֶקֶת (הַרַ״ן פ״ב דְּקִדּוּשִׁין). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּיֵשׁ לְהַחֲמִיר אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם דְּכַלֵּי עָלְמָא מְסַבְּלֵי עָלְמָא לְכַלֵּי עָלְמָא וַהֲדַר מְקַדְּשֵׁי, אִם לֹא שֶׁיֵּשׁ עוֹד צַד הֶתֵּר אֵצֶל זֶה (תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן ר״ז וּבְפִסְקָיו סִימָן ע״ד). וְנִרְאֶה לִי, דְּאִם הֵחָתָן אָמַר שֶׁלֹּא שָׁלַח רַק לְסַבְלוֹנוֹת בְּעָלְמָא, לְכַלֵּי עָלְמָא לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ בִּכְהָאי גַּוְנָא. וְכֵן מַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם, לִפְעָמִים חוֹזְרִים בְּשִׁדּוּכִים, וְהַסַּבְלוֹנוֹת חוֹזְרִים, וְלֹא נָהֲגוּ לְהַצְרִיכָהּ גֵּט הוֹאִיל וְהוּא בַּמְּקוֹמוֹת בַּזְּמַן הַזֶּה דְּכַלֵּי עָלְמָא מְסַבְּלֵי וַהֲדַר מְקַדְּשֵׁי, וְהֶחָתָן אֵינוֹ אוֹמֵר שֶׁשָּׁלַח לְשֵׁם קִדּוּשִׁין:

ג חוֹשְׁשִׁין לְכְתֻבָּה, שֶׁאִם כָּתַב לָהּ כְּתֻבָּה, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְיָדָהּ, אִם דֶּרֶךְ מְקֻצָּת אַנְשֵׁי הָעִיר שֶׁמְּקַדְּשִׁין וְאַחַר כָּךְ כּוֹתְבִים כְּתֻבָּה, חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא נִתְקַדְּשָׁה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם סוֹפֵר מָצוּי, וְאֵין אוֹמְרִים שֶׁמָּא הַסּוֹפֵר נִזְדַּמֵּן לוֹ וְכָתַב. וְאִם דֶּרֶךְ כָּל אַנְשֵׁי הָעִיר שֶׁכּוֹתְבִין הַכְּתֻבָּה קֹדֶם הַקִּדּוּשִׁין, אֵין חוֹשְׁשִׁין לְקִדּוּשִׁין:

סימן מו

א פְּנוּיָה שֶׁיָּצָא עָלֶיהָ קוֹל שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה הַיּוֹם לְפָלוֹנִי בְּעִיר זוֹ, חוֹשְׁשִׁין לָהּ וַהֲרֵי הִיא סָפֵק מְקֻדֶּשֶׁת, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם רְאָיָה בְּרוּרָה. וְכָל קוֹל שֶׁלֹּא הֶחְזֵק בְּבֵית דִּין, אֵין חוֹשְׁשִׁין לוֹ. וְכֵיצַד הוּא הַקּוֹל שֶׁתֶּחְזֵק זוֹ בּוֹ שֶׁהִיא מְקֻדֶּשֶׁת, כְּגוֹן שֶׁבָּאוּ שְׁנֵי (עֵדִים) וְהֵעִידוּ שֶׁרָאוּ הַנְּרוֹת דּוֹלְקוֹת, וּמִטּוֹת מֻצָּעוֹת, וּבְנֵי אָדָם נִכְנָסִים וְיוֹצְאִים, וְנָשִׁים שְׂמֵחוֹת לָהּ וְאוֹמְרוֹת: נִתְקַדְּשָׁה פְּלוֹנִית [הַיּוֹם]. אֲבָל אִם שָׁמְעוּ אוֹתָן אוֹמְרוֹת: פְּלוֹנִית תִּתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ, שֶׁמָּא נִזְדַּמְּנוּ לְקַדֵּשׁ וְלֹא נִתְקַדְּשָׁה. הַגָּה: וְכֵן אִם אָמְרוּ נִתְקַדְּשָׁה, סְתָם, וְלֹא אָמְרוּ: לְפְלוֹנִי, אוֹ שֶׁאָמְרוּ: נִתְקַדְּשָׁה בְּעִיר אַחֶרֶת, לָא מִקְרֵי קוֹל (טור):

ב וְכֵן אִם בָּאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ: רָאִינוּ כְּמוֹ שְׁמֻחַת אֵרוּסִין, וְשָׁמַעְנוּ הֲבָרָה, וְשָׁמַעְנוּ מִפְּלוֹנִי שֶׁשָּׁמַע מִפְּלוֹנִי שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה פְּלוֹנִית בְּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְהָלְכוּ לָהֶם הָעֵדִים לִמְדִינָה אַחֶרֶת אוֹ מֵתוּ, הֲרֵי זֶה קוֹל שֶׁמַּחֲזִיק אוֹתָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּלָא הֲוֵי קוֹל אֶלָּא כְּשֶׁשָּׁמְעוּ תֵּרֵי מִתֵּרֵי, אֲבָל חַד מִתֵּרֵי, לֹא (טור בְּשֵׁם הָרֹא״שׁ וְהָר״ן וְהַמַּגִּיד מִשְׁנֶה בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ״א). וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לְקוֹל, אֶלָּא כְּשֶׁהֶחְזֵק בְּבֵית דִּין, שֶׁבֵּית דִּין חָקְרוּ בַּדָּבָר וְשָׁמְעוּ שֶׁיֵּשׁ מַמָּשׁוּת בַּקּוֹל, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, אֲבָל כָּל זְמַן שֶׁלֹּא הֶחְזֵק בְּבֵית דִּין לֹא, אִם לֹא בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ חֶזְקָה טוֹבָא שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה, אָז לָא בָּעִינַן הֶחְזֵק בְּבֵית דִּין (מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ פ״ז). וְיֵשׁ לְבֵית דִּין לַחְזֹר (וּלְדִקְדֵּק) אַחַר הַקּוֹל, כְּדֵי לְבָרֵר אִם יֵשׁ בּוֹ מַמָּשׁוּת (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַמַּשְׁבִּ״ץ וּבְשֵׁם הָרַשְׁבָּ״א):

ג בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שֶׁלֹּא הָיָה שָׁם אֲמַתְלָאָה. אֲבָל אִם הָיָה שָׁם אֲמַתְלָאָה, וְשָׁמְעוּ הָאֲמַתְלָאָה כְּשֶׁשָּׁמְעוּ שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה, לֹא הֶחְזִקָה מְקֻדֶּשֶׁת. כֵּיצַד הִיא הָאֲמַתְלָאָה, פְּלוֹנִית נִתְקַדְּשָׁה עַל תְּנַאי אוֹ קִדּוּשֵׁי סָפֵק, כְּגוֹן שֶׁאוֹמְרִים שֶׁזָּרַק לָהּ קִדּוּשִׁין סָפֵק קָרוֹב לוֹ סָפֵק קָרוֹב לָהּ, אוֹ אִם יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק אִם יֵשׁ בַּקִּדּוּשִׁין שִׁוֵּה פְּרוּטָה, אוֹ שֶׁהָיָה קָטָן, לֹא הֶחְזִקָה, אֶלָּא שׁוֹאֲלִין אוֹתָהּ וְסוֹמְכִים עַל דְּבָרֶיהָ, הוֹאִיל וְאֵין שָׁם רְאָיָה בְּרוּרָה וְלֹא קוֹל חָזָק:

ד יָצָא עָלֶיהָ קוֹל שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה לְפָלוֹנִי, וּלְאַחַר יָמִים אָמְרוּ: אֲמַתְלָאָה, אִם נִרְאִים הַדְּבָרִים לְבֵית דִּין שֶׁהוּא כֵּן, סוֹמְכִין עַל הָאֲמַתְלָאָה וְלֹא הֶחְזִקָה מְקֻדֶּשֶׁת. וְאִם לָאו, הוֹאִיל וְלֹא נִשְׁמַעַת הָאֲמַתְלָאָה בְּעֵת שֶׁנִּשְׁמְעוּ הַקִּדּוּשִׁין, אֵין חוֹשְׁשִׁין לַאֲמַתְלָאָה. הַגָּה: נִתְבָּרֵר אַחַר כָּךְ שֶׁשֶּׁקֶר הָיָה הַקּוֹל, כְּגוֹן שֶׁבָּאוּ הָעֵדִים שֶׁתָּלוּ בָּהֶן הַקִּדּוּשִׁין וְשֶׁנִּתְקַדְּשׁוּ בְּפָנֵיהֶם, וְאוֹמְרִים: לֹא הָיוּ דְּבָרִים מְעוֹלָם, מְבַטְּלִין קָלָא (טור בְּשֵׁם הָרַמְ״ה). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבִזְמַן הַזֶּה אֵין מְבַטְּלִין קָלָא (בֵּית יוֹסֵף שָׁכַן דַּעַת הָרַמְבַּ״ם וְכֵן מִשְׁמַע מֵהָרִי״ף וְכֵן כָּתַב הָר״ן פֶּרֶק הַמְקֻדָּשׁ). שָׁלַח לָהּ סִבְלוֹנוֹת, וְהוּא בְּדֶרֶךְ שֶׁאֵין חוֹשְׁשִׁין לְסִבְלוֹנוֹת שֶׁשָּׁלַח לָהּ, אַף עַל גַּב דְּיָצָא עָלֶיהָ מַזֶּה קוֹל מְקֻדֶּשֶׁת, אֵין חוֹשְׁשִׁין לַקּוֹל, שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ לִקְרֹא לְסִבְלוֹנוֹת, קִדּוּשִׁין (כֵּן מַשְׁמַע בִּתְשׁוּבַת הָרֹא״שׁ כְּלָל ל״ה). וְכָל מָקוֹם שֶׁאֵין צְרִיכִין לְהַחֲמִיר, אֵין לְהַחֲמִיר בְּקוֹל כְּלָל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתֵּן יָד לִרְשָׁעִים שֶׁיּוֹצִיאוּ קוֹלוֹת עַל בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל לְעַגְּנָן אוֹ לְהוֹצִיא מֶהֶן מָמוֹן (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ״א):

ה יָצָא עָלֶיהָ קוֹל שֶׁהִיא מְקֻדֶּשֶׁת לְפָלוֹנִי, וּבָא אַחֵר וְקִדְּשָׁהּ בְּפָנֵינוּ, בּוֹדְקִין עַל קִדּוּשֵׁי רִאשׁוֹן שֶׁהֵם בַּקּוֹל, אִם בָּאוּ עֵדִים בְּרוּרִים בִּרְאָיָה בְּרוּרָה שֶׁהִיא מְקֻדֶּשֶׁת לָרִאשׁוֹן, אֵין קִדּוּשֵׁי שֵׁנִי כְּלוּם; וְאִם לָאו, מְגָרֵשׁ רִאשׁוֹן שֶׁקִּדּוּשָׁיו בְּקוֹל, וְנוֹשֵׂא שֵׁנִי שֶׁקִּדּוּשָׁיו בַּדַּאי. וְאִם גֵּרַשׁ הַשֵּׁנִי, לֹא יִכְנֹס רִאשׁוֹן, שֶׁמָּא יֹאמְרוּ: הֶחֱזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִן הָאֵרוּסִין אַחַר שֶׁנִּתְאָרְסָה לְאַחֵר. וְאִם כְּנָסָהּ שֵׁנִי קֹדֶם שֶׁגֵּרַשׁ רִאשׁוֹן, הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה עָלָיו עוֹלָמִית, אַף לְאַחַר שֶׁגֵּרַשׁ רִאשׁוֹן. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן ל״א סָעִיף ד׳:

ו יָצָא עָלֶיהָ קוֹל שֶׁהִיא מְקֻדֶּשֶׁת לְפָלוֹנִי, וְיָצָא קוֹל אַחֵר כְּמוֹתוֹ שֶׁהִיא מְקֻדֶּשֶׁת לְאַחֵר, אֶחָד מְגָרֵשׁ וְאֶחָד כּוֹנֵס, בֵּין רִאשׁוֹן וּבֵין אַחֲרוֹן:

ז יָצָא עָלֶיהָ קוֹל שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה לְפָלוֹנִי וְגֵרְשָׁהּ, אֵין חוֹשְׁשִׁין לְאָסְרָהּ מִשּׁוּם הַקִּדּוּשִׁין, וַאֲסוּרָה לְכֹהֵן מִשּׁוּם קוֹל הַגֵּרוּשִׁין:

ח קוֹל הַיּוֹצֵא אַחַר הַנִּשּׂוּאִין, אוֹ אֲפִלּוּ אַחַר אֵרוּסִין, לוֹמַר שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה לְאַחֵר תְּחִלָּה, אֵין חוֹשְׁשִׁין לוֹ. הַגָּה: וַאֲפִלּוּ אִם יָצָא קוֹל כָּבֵר, רַק שֶׁלֹּא הֶחְזִק בְּבֵית דִּין עַד לְאַחַר שֶׁנִּתְאָרְסָה, אֵין בּוֹדְקִין אַחַר הַקּוֹל לְהֶחֱזִיקוֹ (כֵּן כָּתַב הַבַּיִת יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרַמְבַּ״ן). מִיהוּ, אִם הִיא מוֹדָה אַחַר כָּךְ שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה לָרִאשׁוֹן, אֲסוּרָה לְבַעְלָהּ (כָּךְ מַשְׁמַע מִתְּשׁוּבַת הָרֹא״שׁ כְּלָל ל״ה), הוֹאִיל וְיָצָא הַקּוֹל תְּחִלָּה. (הָרַב נָתַן טַעַם לְשַׁבֵּחַ לְחַלֵּק בֵּין נִדּוֹן דִּידָן וּבֵין הַהִיא שְׁאִמְרָה טָמְאָה אֲנִי וְכוּ׳). וְעַיֵּן לְקַמָּן סוֹף סִימָן מ״ח:

סימן מז

א שְׁנַיִם אוֹמְרִים: רָאִינוּ שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים: לֹא רָאִינוּ שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת, אֲפִלּוּ כֻּלָּם דָּרִים עִמָּהּ בֶּחָצֵר, לֹא רָאִינוּ אֵינוֹ רְאָיָה, שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה בְּצִנְעָה:

ב שְׁנַיִם אוֹמְרִים: נִתְקַדְּשָׁה, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים: לֹא נִתְקַדְּשָׁה; לֹא שָׁנָא שֶׁזָּרַק לָהּ קִדּוּשֶׁיהָ, שְׁנַיִם אוֹמְרִים: קָרוֹב לוֹ, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים: קָרוֹב לָהּ; לֹא שָׁנָא אָמְרוּ הַשְּׁנַיִם שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא הָיָה לָהּ סְפֵק קִדּוּשִׁין; לֹא תִּנָּשֵׂא, וְאִם נִשֵּׂאת, תֵּצֵא. וְאִם נִשֵּׂאת לְאֶחָד מֵעֵדֶיהָ, וְאוֹמֶרֶת: בָּרֵי לִי שֶׁלֹּא נִתְקַדַּשְׁתִּי, לֹא תֵּצֵא:

ג עֵד אֶחָד אוֹמֵר: נִתְקַדְּשָׁה, וְעֵד אֶחָד אוֹמֵר: לֹא נִתְקַדְּשָׁה, אִם אָמַר שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא הָיוּ בָּהּ סְפֵק קִדּוּשִׁין, תִּנָּשֵׂא לְכַתְּחִלָּה. וְאִם זָרַק לָהּ קִדּוּשִׁין, אֶחָד אוֹמֵר: קָרוֹב לוֹ, וְאֶחָד אוֹמֵר: קָרוֹב לָהּ, לֹא תִּנָּשֵׂא, וְאִם נִשֵּׂאת, לֹא תֵּצֵא. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן מ״ב סָעִיף ב׳:

ד אָמְרָה הִיא בְּעַצְמָהּ: נִתְקַדַּשְׁתִּי, וְחָזְרָה וְאָמְרָה: פְּנוּיָה אֲנִי; תּוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר, נֶאֱמֶנֶת; לְאַחַר כְּדֵי דִּבּוּר, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. וְאִם נוֹתֶנֶת אֲמַתְלָאָה לִדְבָרֶיהָ, שֶׁאָמְרָה כֵּן תְּחִלָּה כְּדֵי שֶׁלֹּא יְקַפְּצוּ עָלֶיהָ אֲנָשִׁים שֶׁאֵינָם מְהֻגָּנִים וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה, וְרָאִינוּ בִּדְבָרֶיהָ מַמָּשׁ, הֲרֵי זוֹ נֶאֱמֶנֶת. וְאִם לֹא נוֹתֶנֶת אֲמַתְלָאָה, אוֹ שֶׁנָּתְנָה וְאֵין בָּהּ מַמָּשׁ, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. וְאִם קִדְּשָׁהּ אַחַר, הֲוֵי סְפֵק קִדּוּשִׁין. לְפִיכָךְ, נוֹתֵן לָהּ גֵּט וְתִהְיֶה אֲסוּרָה עָלָיו וְעַל הַכֹּל, עַד שֶׁיָּבוֹא אֲרוּסָהּ. הַגָּהּ: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל זֶה מַיְרֵי בְּאָמְרָה: נִתְקַדַּשְׁתִּי, סְתָם, אֲבָל אָמְרָה: נִתְקַדַּשְׁתִּי לִפְלוֹנִי, שׁוּב אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר: פְּנוּיָה אֲנִי, דְּלָאו כָּל הֵימֶנָּה לָחוּב לוֹ וּלְהַפְקִיעַ עַצְמָהּ מִמֶּנּוּ:

סימן מח

א הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה: קִדַּשְׁתִּיךְ, וְהִיא אוֹמֶרֶת: לֹא קִדַּשְׁתַּנִי, הוּא אָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ וְהִיא מֻתֶּרֶת בִּקְרוֹבָיו:

ב קִדַּשְׁתַּנִי, וְהוּא אוֹמֵר: לֹא קִדַּשְׁתִּיךְ, הוּא מֻתָּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ וְהִיא אֲסוּרָה בִּקְרוֹבָיו:

ג קִדַּשְׁתִּיךְ, וְהִיא אוֹמֶרֶת: לֹא קִדַּשְׁתָּ אֶלָּא בְּתִּי, הוּא אָסוּר בִּקְרוֹבוֹת הָאֵם וְהָאֵם מֻתֶּרֶת בִּקְרוֹבָיו; וּמֻתָּר בִּקְרוֹבוֹת הַבַּת, וְהַבַּת מֻתֶּרֶת בִּקְרוֹבָיו:

ד קִדַּשְׁתִּי אֶת בִּתֵּךְ, וְהִיא אוֹמֶרֶת: לֹא קִדַּשְׁתָּ אֶלָּא אוֹתִי, הוּא אָסוּר בִּקְרוֹבוֹת הַבַּת, וְהַבַּת מֻתֶּרֶת בִּקְרוֹבָיו; וּמֻתָּר בִּקְרוֹבוֹת הָאֵם, וְהָאֵם אֲסוּרָה עַל קְרוֹבָיו:

ה כָּל אֵלּוּ שֶׁטּוֹעֲנִין הַקִּדּוּשִׁין, כְּשֶׁטָּעַן הַטּוֹעֵן שֶׁהָיוּ שָׁם עֵדִים וְהָלְכוּ לָהֶם לִמְדִינָה אַחֶרֶת אוֹ מֵתוּ, אֲבָל אִם הוֹדוּ שֶׁהָיוּ הַקִּדּוּשִׁין בִּלֹא שְׁנֵי עֵדִים, אֵין כָּאן קִדּוּשִׁין:

ו כָּל מָקוֹם שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁאָמְרָה אִשָּׁה לְאִישׁ: קִדַּשְׁתַּנִי, וְהוּא אוֹמֵר: לֹא קִדַּשְׁתִּיךְ; מְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ שֶׁיִּכְתֹּב לָהּ גֵּט לְהַתִּירָהּ. הַגָּהּ: וְאָז נֶאֱסָר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, הוֹאִיל וְנָתַן לָהּ גֵּט. אֲבָל אִם הוּא אוֹמֵר: קִדַּשְׁתִּיךְ, וְהִיא אוֹמֶרֶת: לֹא קִדַּשְׁתַּנִי, וּכְפָאוֹ לְגֵט מִשּׁוּם חֲשַׁשׁ הַנִּמְנָע לָנְשָׂאָה, אֵין הָאִשָּׁה נֶאֱסֶרֶת בִּקְרוֹבָיו מֵחֲמַת הַגֵּט (הַגָּהוֹת מָרְדְּכִי דְּקִדּוּשִׁין):

ז מִי שֶׁאָמַר: קֹדֶם שֶׁקִּדַּשְׁתִּי אֶת אִשְׁתִּי קִדַּשְׁתִּי אֶת אֲחוֹתָהּ בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְהָלְכוּ לָהֶם לִמְדִינַת הַיָּם, וְלֹא גֵּרַשְׁתִּיהָ וַהֲרֵי הִיא נְשׂוּאָה, אֵינוֹ נֶאֱמָן לְאָסְרָהּ עַל בַּעֲלָהּ, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא יָבִיא עֵדִים. וַאֲפִלּוּ אִם תֹּאמַר הִיא: אֱמֶת שֶׁקִּדַּשְׁתַּנִי, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת לֶאֱסֹר עַצְמָהּ עַל בַּעֲלָהּ. וַאֲפִלּוּ אִם יָבִיא עֵדִים שֶׁקִּדְּשָׁהּ. אִם נִתְקַדְּשָׁה אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ בְּפָנָיו, אֵינָהּ נֶאֱסֶרֶת עַל בַּעֲלָהּ. וְזֶה אָסוּר בְּאִשְׁתּוֹ, שֶׁכֵּינָן שֶׁאָמַר: שֶׁקִּדֵּשׁ אֲחוֹתָהּ תְּחִלָּה, נֶאֱסָר בִּקְרוֹבוֹת שְׁתֵּיהֶן. וְעַיֵּן לְעֵיל סוֹף סִימָן מ״ו:

סימן מט

א הַמְקַדֵּשׁ אַחַת מֵהֶמֶשׁ נָשִׁים וְכָתַב לָהּ כְּתֻבָּה, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיזוֹ הִיא, וְכָל אַחַת מֵהֶן אוֹמֶרֶת: אֲנִי הִיא, אָסוּר בִּקְרוֹבוֹת כֻּלָּן וְנוֹתֵן גֵּט לְכָל אַחַת וְאַחַת וּמַנִּיחַ כְּתֻבָּה בֵּינֵיהֶם וּמִסְתַּלֵּק. וְאִם קִדֵּשׁ בְּבִיאָה, קָנְסוּ אוֹתוֹ חֲכָמִים שֶׁיִּתֵּן כְּתֻבָּה לְכָל אַחַת וְאַחַת:

ב הַמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה וְחָזַר בּוֹ מִיָּד, וְאָמַר שֶׁהַמָּעוֹת יִהְיוּ מַתָּנָה, אֲפִלּוּ תּוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר, אֵין חֲזָרָתוֹ כְּלוּם וּצְרִיכָה גֵּט:

ג כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ בָּקִי בְּטִיב גִּטִּין וְקִדּוּשִׁין לֹא יְהֵא לוֹ עֵסֶק עִמָּהֶם לְהוֹרוֹת בָּהֶם, שֶׁבְּקַל יָכוֹל לְטָעוֹת וְיַתִּיר אֶת הֶעָרְוָה וְגוֹרֵם לְהַרְבּוֹת מַמְזֵרִים בְּיִשְׂרָאֵל:

סימן נ

א הַמְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה, בֵּין שֶׁחָזְרָה הִיא בָּהּ וּבֵין שֶׁחָזַר הוּא, בֵּין שֶׁמֵּת הוּא בֵּין שֶׁמֵּתָה הִיא אוֹ שֶׁגֵּרְשָׁהּ, אֵין הַקִּדּוּשִׁין חוֹזְרִין לְעוֹלָם. אֲפִלּוּ קִדְּשָׁהּ בְּאֶלֶף דִּינָר, הֲרֵי הֵם מַתָּנָה גְּמוּרָה שֶׁאֵין לָהּ חֲזָרָה. וְאִם הָיוּ קִדּוּשֵׁי טָעוּת, חוֹזְרִים הַמָּעוֹת. וְכֵן אִם הָיְתָה מְמָאֶנֶת. וְכֵן אִם הָיוּ קִדּוּשִׁין עַל תְּנַאי וְלֹא נִתְקַיְּמוּ הַתְּנַאי.

וְכֵן אִם הָיוּ קְדוּשֵׁי סָפֵק. וְכָל זֶה לֹא מַיְרִי אֶלָּא מִן הָאֲרוּסִין, אֲבָל מִן הַנִּשּׂוּאִין, הַקִּדּוּשִׁין חוֹזְרִין (מַהֲרִי״ל סִימָן ס״א):

ב הַמְקַדֵּשׁ אֲחוֹתוֹ, הַמָּעוֹת מַתָּנָה; מִפְּנֵי שֶׁהַכֹּל יוֹדְעִים שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בַּעֲרָיוֹת, וְאֵין זֶה טוֹעֶה אֶלָּא גָּמַר וְנָתַן לְשֵׁם מַתָּנָה:

ג הַשּׁוֹלֵחַ סְבָלוֹנוֹת לְבֵית חָמִיו, בֵּין מֵרֵבִּין בֵּין מוּעָטִין, בֵּין שֶׁאָכַל שָׁם סְעֲדַת אֵרוּסִין בֵּין שֶׁלֹּא אָכַל, בֵּין שֶׁמֵּתָה הִיא בֵּין שֶׁמֵּת הוּא, אוֹ שֶׁחָזַר בּוֹ הָאִישׁ, יַחֲזִרוּ הַסְּבָלוֹנוֹת כֻּלָּם חוּץ מֵהַמַּאֲכָל וְהַמִּשְׁתֶּה. וְכֵן מָעוֹת, וְכֵן כֵּלִים מוּעָטִין שֶׁשָּׁלַח לָהּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ שָׁם בְּבֵית אָבִיהָ, אִם נִשְׁתַּמְּשָׁה בָּהֶם וּבָלוּ אוֹ אָבְדוּ, אֵינָם מִשְׁתַּלְּמִין; אֲבָל אִם הָיוּ קַיָּמִים, חוֹזֵר הַכֹּל וְגוֹבָה אוֹתָם בְּבֵית דִּין, שֶׁהַדָּבָר יָדוּעַ שֶׁלֹּא שְׁלָחָם אֶלָּא דֶּרֶךְ נוֹי בִּלְבַד. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ בִּדְבַר מַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה וּדְבָרִים מוּעָטִים דְּאֵין חוֹזְרִים, דַּוְקָא כְּשֶׁאָכַל שָׁם הֶחָתָן, וְאָז אֲפִלּוּ מַה שֶּׁהוּא בְּעֵין אֵינוֹ חוֹזֵר, אֲבָל אִי לֹא אָכַל שָׁם, חוֹזֵר הַכֹּל (שָׁם טוּר). חֲזָרָה הִיא בָּהּ, חוֹזֵר הַכֹּל. וַאֲפִלּוּ הַמַּאֲכָל וְהַמַּשְׁקֶה נוֹתֶנֶת דָּמָיו בְּזוֹל, דְּהַיְנוּ שֶׁאִם הָיוּ דְּמֵי הַמַּאֲכָל וְהַמַּשְׁקֶה שִׁשָּׁה, מְשַׁלֶּמֶת אַרְבָּעָה. וְאִם הָיָה מִנְהָג הַמְּדִינָה שֶׁיַּעֲשֶׂה כָּל אָדָם סְעֻדָּה וְיַאֲכִיל לְרֵעָיו אוֹ יְחַלֵּק מָעוֹת לַשַּׁמָּשִׁים וְלַחַזָּנִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם, וְעָשָׂה כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשִׂים כָּל הָעָם, וְחָזְרָה בָּהּ, מְשַׁלֶּמֶת הַכֹּל, שֶׁהֲרֵי גָּרְמָה לוֹ לְאַבֵּד מָמוֹן; וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ לוֹ עֵדִים כַּמָּה הוֹצִיא. (וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל זֶה מַיְרֵי בְּמָה שֶׁשָּׁלַח לְאַחַר אֵרוּסִין, אֲבָל קֹדֶם אֵרוּסִין, לְאַחַר שִׁדּוּכִין, חוֹזֵר הַכֹּל (נִמּוּקֵי יוֹסֵף פֶּרֶק מִי שֶׁמֵּת וְכֵן כָּתַב הָרַשְׁבָּ״א). וְיֵשׁ חוֹלְקִים (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ״א):

ד הַמְשַׁדֵּךְ בִּתּוֹ לַחֲבֵרוֹ, וְשָׁלַח לוֹ בְּגָדִים וְתַכְשִׁיטִין, וְאַחַר כָּךְ נִתְבַּטְּלוּ הַשִּׁדּוּכִין, וְחָזַר בּוֹ הֶחָתָן אוֹ חָמִיו, יַחֲזִיר מַה שֶּׁשָּׁלַח לוֹ, דְּכִי הֵיכִי דְּהָדְרֵי סְבָלוֹנוֹת דְּשָׁלַח אִיהוּ לָהּ, הָדְרֵי מַאי דְּשָׁלְחָה אִיהִי לְדִידֵהּ, דְּאָמְדַן דַּעְתָּהּ הוּא שֶׁלֹּא שָׁלְחָה לוֹ אֶלָּא עַל דַּעַת שֶׁיַּכְנִיסֶנָּה לָחֻפָּה:

ה רְאוּבֵן שִׁדֵּךְ בִּתּוֹ לְשִׁמְעוֹן בְּקָנְיָן וּשְׁבוּעָה וְהִשְׁלִישׁוּ שְׁטָרוֹת, וְאַחַר כָּךְ אֵרַע שֶׁהֵמִירָה אֲחוֹת הַמְשֻׁדֶּכֶת, יָכוֹל שִׁמְעוֹן לַחֲזֹר בּוֹ וּפְטוּר מֵהַקְּנָיָן וּמֵהַשְּׁבוּעָה וּמֵחִיּוּב הַשָּׁטָר דְּהַיְינוּ הַקָּנָסוֹת שֶׁעָשׂוּ בֵּינֵיהֶם. וְאִם הֶחֱזִיר הַשָּׁלִישׁ הַשָּׁטָר לַמְשֻׁדֶּכֶת, לֹא עָשָׂה כְּלוּם. וְהוּא הַדִּין אִם נִשְׁתַּטֵּית הַמְשֻׁדֶּכֶת, שֶׁיּוּכַל הַמְשַׁדֵּךְ לַחֲזֹר בּוֹ. וְכֵן אִם קִלְקֵל הַמְשַׁדֵּךְ מַעֲשָׂיו, יְכוֹלָה הַמְשֻׁדֶּכֶת לַחֲזֹר בָּהּ וּפְטוּרָה מֵהַקְּנָיָן וּמֵהַשְּׁבוּעָה וּמֵחִיּוּב הַשָּׁטָר. וְאִם הֶחֱזִיר הַשָּׁלִישׁ הַשָּׁטָר לַמְשַׁדֵּךְ, לֹא עָשָׂה כְּלוּם.

הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל זֶה קֹדֶם אֵרוּסִין, אֲבָל אַחַר אֵרוּסִין נִסְתַּחֲפָה שְׁדָּהוּ (מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ ק״א). וְעַיֵּן בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רכ״ח סָעִיף מ״ג וְסִימָן רל״ב שָׁם סָעִיף ט״ז:

ו כְּשֶׁרוֹצִין לַעֲשׂוֹת הַבָּטָחוֹת לְשִׁדּוּכִין, עוֹשִׂים בְּעִנְיָן שֶׁלֹּא יְהֵא אַסְמַכְתָּא, דְּהַיְנוּ שֶׁעוֹשִׂים שְׁטָר מִזֶּה שֶׁחַיָּב לַחֲבֵרוֹ מָנָה, וְאַחַר שֶׁחַיָּב עַצְמוֹ מָנָה (מַהֲרִי״ק הִלְכוֹת עִם אֵבִי הַכַּלָּה) שֶׁאִם יְקַיֵּם הַשִּׁדּוּכִין וְיִכָּנֵס לָחֻפָּה עִם מְשֻׁדַּכְתּוֹ זֹאת הֲרֵי הַחוֹב מָחוּל לוֹ, וְאַחַר כָּךְ עוֹשִׂים שְׁטָר שֶׁחֲבֵרוֹ חַיָּב לָזֶה מָנָה, וּמַתָּנָה עִמּוֹ שֶׁאִם יַכְנִיס בִּתּוֹ לְחֻפָּה עִם זֶה הַמְשֻׁדָּךְ יְהֵא הַחוֹב מָחוּל לוֹ, וּמַנִּיחִים שְׁנֵי שְׁטָרוֹת אֵלּוּ בְּיַד שָׁלִישׁ. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל קָנָסוֹת שֶׁעוֹשִׂים בְּשִׁדּוּכִין אֵין בָּהֶם מְשׁוּם אַסְמַכְתָּא (תּוֹסְפוֹת פֶּרֶק אֵיזֶהוּ נָשָׁךְ וְהָרַא״שׁ פֶּרֶק ד׳ דִּנְדָרִים). וְכֵן הַמִּנְהָג פָּשׁוּט לְגָבוֹת קָנָסוֹת שֶׁעוֹשִׂין בְּשִׁדּוּכִין, וּכְמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן ר״ז. וְדַוְקָא אִם כָּבָר נִכְתְּבוּ שְׁטָרֵי הַקָּנָסוֹת, אֲבָל אִם קִבְּלוּ קְנָיָן עַל מְנָת לִכְתֹּב הַשְּׁטָרוֹת, וְקֹדֶם שֶׁנִּכְתְּבוּ חָזַר אֶחָד מֵהֶם וּמִחָה בָּעֵדִים שֶׁלֹּא לִכְתֹּב הַשְּׁטָרוֹת, הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ לִמְחוֹת בַּשֶּׁטֶר (תְּשׁוּבַת הָרַא״שׁ כְּלָל ל״ד), וּכְמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן ל״ט וְסִימָן רמ״ג. יֵשׁ אוֹמְרִים דְּמִי שֶׁפּוֹסֵק עַל בִּתּוֹ (שָׁם כְּלָל מ״ג) אוֹ עַל בַּת בִּתּוֹ (תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן ס״א סִימָן תשע״א) אוֹ קְרוֹבָתוֹ שֶׁתְּנַשֵּׂא לְפִלּוֹנִי, וְאַחַר כָּךְ אֵין הַבַּת רוֹצָה, דְּהַפּוֹסֵק פָּטוּר מִן הַקָּנָס, דְּזֶה מִקָּרֵי אֹנֶס אַף עַל גַּב דְּלֹא הִתְנָה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא עָרְמָה בַּדָּבָר. וְעַיֵּן לְקַמָּן סוֹף סִימָן ע״ז. וְכֵן בְּשֹׂאר אֳנָסִים, כְּגוֹן שֶׁמֵּת הַפּוֹסֵק, אֵין יוֹרְשִׁים צְרִיכִין לְקַיֵּם, וּפְטוּרִים מִן הַקָּנָס. וְדַוְקָא בְּפִסְקָא בְּעָלְמָא פְּטוּרִים מִן הַקָּנָס, אֲבָל אִם נִתְחַיֵּב עַצְמוֹ בְּשֶׁטָר, חַיָּבִין יוֹרְשָׁיו לְשַׁלֵּם, וְלָא מְהֲנֵי אֹנֶס, וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן נ״א (שָׁם תִּמְצָאֵנּוּ). שְׁנַיִם שֶׁשִּׁדְּכוּ בֵּינֵיהֶם וְהָיוּ דָּרִים בְּעִיר אַחַת וְעָשׂוּ קְנָס בֵּינֵיהֶם, וְאַחַר כָּךְ יָצָא אֶחָד מִן הָעִיר וְרָצָה שֶׁהַשֵּׁנִי יֵלֵךְ אַחֲרָיו לְקַדֵּשׁ, אִם אֵינוֹ רוֹצֶה, פָּטוּר מִן הַקָּנָס (רִיבַ״שׁ סִימָן קע״ז וּבְתְשׁוּבַת הָרַמְבַּ״ן סִימָן רע״ח). וְעַיֵּן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן י״ב (סָעִיף ט׳) אִם רוֹצֶה הָעוֹבֵר לִתֵּן הַקָּנָס, אִם מְחַיֵּב לְקַיֵּם הַדָּבָר מִצַּד קִבּוּל הַקְּנָיָן:

ז אִם נוֹתֵן מַשְׁכּוֹן לַחֲבֵרוֹ לְהַבְטִיחוֹ שֶׁלֹּא יַחֲזֹר בּוֹ מֵהַשִּׁדּוּכִין, צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר: אִם אֶחֱזֹר בִּי תִּזְכֶּה בְּכָךְ וְכָךְ מָמוֹן בְּגוּף חֵפֶץ זֶה. הַגָּה: שְׁנַיִם שֶׁנִּשְׁבְּעוּ זֶה לָזֶה שֶׁיִּשָּׂאוּ זֶה אֶת זֶה, וְעָבַר אֶחָד מֵהֶם, אוֹ שֶׁאֶחָד נִשְׁבַּע לְבַד, נִתְבָּאֵר הַכֹּל בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רל״ו. דִּינֵי שַׁדְכָנוּת עַיֵּן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סוֹף סִימָן פ״ז וְסוֹף סִימָן קפ״ה וְסִימָן רס״ד:

סימן נא

א אִישׁ וְאִשָּׁה שֶׁהָיוּ בֵּינֵיהֶם שִׁדּוּכִין, וְאָמַר לָהּ: כַּמָּה אַתְּ מְכֻנֶּסֶת לִי, כָּךְ וְכָךְ, וְאָמְרָה לוֹ: וְכַמָּה אַתָּה נוֹתֵן לִי אוֹ כּוֹתֵב לִי כָּךְ וְכָךְ, וְאֵין חִלּוּק בֵּין נִשּׂוּאִין רִאשׁוֹנִים לְשֵׁנִיִּים (כֵּן נִרְאֶה מֵהָרַמְבַּ״ם וְכֵן כָּתַב הָרִיבַ״שׁ סִימָן שמ״ה); וְכֵן הָאָב שֶׁפָּסַק עַל יְדֵי בְּנוֹ וּבִתּוֹ: כַּמָּה אַתָּה נוֹתֵן לְבִנְךָ כָּךְ וְכָךְ, וְכַמָּה אַתָּה נוֹתֵן לְבִתְּךָ כָּךְ וְכָךְ; הַגָּה: וְדַוְקָא בִּדְבָרִים כָּאֵלּוּ, שֶׁבְּיַד הָאָב לְקַיְּמָם, אֲבָל אִם פּוֹסֵק עַל בָּנוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה אֵיזֶה דָּבָר, כְּגוֹן לֵילֵךְ אַחֲרֶיהָ לְמָקוֹם אַחֵר, אֵינוֹ נִקְנֶה בָּאֲמִירָה, דְּאֵין זֶה תָּלוּי בָּאָב רַק בַּבֵּן (מַרְדְּכִי פֶּרֶק הַנּוֹשֵׂא וּבְפֶרֶק מִי שֶׁמֵּת); עָמְדוּ וְקִדְּשׁוּ, קָנוּ אוֹתָן הַדְּבָרִים וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיָה בֵּינֵיהֶם קִנְיָן; וְאִלּוּ הֵן הַדְּבָרִים הַנִּקְנִים בַּאֲמִירָה. וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ הַדְּבָרִים שֶׁפָּסְקוּ מְצוּיִים בִּרְשׁוּתָם, שֶׁאֵין אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם. וּדְבָרִים אֵלּוּ לֹא נִתְנוּ לִכְתֹּב, לְפִיכָךְ אֲפִלּוּ נִכְתְּבוּ, אֵינָם כִּשְׁטָר שֶׁיִּטְרֹף בָּהֶם מִמְּשֻׁעְבָּדִים. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁפָּסַק הָאָב לְבִתּוֹ, בֵּין קְטַנָּה בֵּין גְּדוֹלָה, אוֹ לִבְנוֹ וּבְנֶשׁוּאִין הָרִאשׁוֹנִים, וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבָעִינַן דְּעָמְדוּ וְקִדְּשׁוּ מֵיָד וְלֹא הִפְסִיקוּ בִּדְבָרִים אֲחֵרִים, אֲבָל הִפְסִיקוּ בִּדְבָרִים אֲחֵרִים, לֹא (טוּר), וְכֵן אִם קִדְּשׁוּ וְאַחַר כָּךְ פָּסְקוּ, לָא מְהֲנֵי (תּוֹסְפוֹת פֶּרֶק נַעֲרָה). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבָעִינַן גַּם כֵּן דְּהִתְנוּ כֵּן בְּיִחַד, אֲבָל אִם עָשׂוּ בִּלֹּא תְּנַאי אֶלָּא כָּל אֶחָד אוֹמֵר מֵעַצְמוֹ, אֵינוֹ נִקְנֶה בַּאֲמִירָה (רִיבַ״שׁ סִימָן שמ״ה); אֲבָל אָח שֶׁפָּסַק לַאֲחוֹתוֹ, אוֹ אִשָּׁה שֶׁפָּסְקָה לְבִתָּהּ, וְכֵן שְׂאָר קְרוֹבִים, וְכֵן הָאָב שֶׁפָּסַק לִבְנוֹ אוֹ לְבִתּוֹ, בְּנֶשׁוּאִין שְׁנִיִּים, לֹא קָנוּ אוֹתָם הַדְּבָרִים עַד שֶׁיִּקְנוּ מִיַּד הַפּוֹסֵק

שֶׁהוּא נוֹתֵן כָּךְ וְכָךְ. הַגָּה: הַדְּבָרִים הַנֶּקְנִים בַּאֲמִירָה, אוֹ שֶׁפָּסַק הָאָב וְקָנוּ מִיָּדוֹ, הֲרֵי כִּשְׁאָר חוֹב, וַאֲפִלּוּ מֵת הָאָב קֹדֶם שֶׁנִּשֵּׁאת, הֶחָתָן מוֹצִיא מִן הַיּוֹרְשִׁין, וַאֲפִלּוּ מִמְּשַׁעְבְּדֵי, כִּשְׁאָר חוֹב (רִיב״שׁ סִימָן קכ״ט). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין מְנַכִּין לַבַּת מִירֻשָּׁתָהּ, הוֹאִיל וְזָכְתָה בָּהֶן בְּחַיֵּי הָאָב; אֲבָל אִם אָמַר: אֶתֵּן כָּךְ וְכָךְ, וְכֵן חָתָן שֶׁפָּסַק לַעֲשׂוֹת לָהּ כְּתֻבָּה כָּךְ וְכָךְ, וּבִשְׁעַת הַנִּשּׂוּאִין חוֹזְרִין בָּהֶם, עַיֵּן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן רמ״ה אִם צָרִיךְ לְקַיֵּם מִצַּד הַקִּנְיָן, אֲבָל מִצַּד הַתְּנַאי צָרִיךְ לְקַיֵּם, וְלָכֵן נָהֲגוּ לַעֲשׂוֹת תְּנָאִים חֲדָשִׁים קֹדֶם הַנִּשּׂוּאִין, כֵּן נִרְאֶה לִי. וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁנִּתְבָּאֲרוּ כָּאן שֶׁאֵינָן נְקָנִין בַּאֲמִירָה, הֵיְינוּ דַּוְקָא בְּמַתָּנָה מְרֻבָּה, וּלְעָשִׂיר; אֲבָל הַפּוֹסֵק לְעָנִי, צָרִיךְ לְקַיֵּם מִשּׁוּם דְּהָוֵי כְּנֶדֶר (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם ר״מ וְכֵן הוּא בִּירוּשַׁלְמִי); וְכֵן בְּעָשִׂיר מַתָּנָה מוּעֶטֶת, אִית בֵּהּ מִשּׁוּם מְחַסְּרֵי אֲמָנָה אִם חוֹזֵר בּוֹ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ״ש). וְעַיֵּן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן רמ״ט בְּהִלְכוֹת מַתָּנָה. הֶחָתָן צָרִיךְ לְשַׁלֵּם שְׂכַר הַתְּנָאִים, אִם לֹא נִכְתַּב רַק שָׁטָר אֶחָד (נִמּוּקֵי יוֹסֵף פֶּרֶק גֵּט פְּשׁוּט), אֲבָל אִם נִכְתְּבוּ שְׁנֵי שְׁטָרוֹת, כָּל אֶחָד מְשֻׁלָּם שָׁלוֹ. כָּל מַה שֶּׁפּוֹסְקִין צְרִיכִין לִתֵּן קֹדֶם שֶׁיִּכָּנֵס, אֲבָל לֹא יוּכַל לוֹמַר: כְּנֹס וְאַחַר כָּךְ אֶתֵּן, אֲבָל אִם רוֹצֶה לְהַשְׁלִישׁ הַמָּעוֹת, הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ (הַגָּהוֹת אַלְפָסִי). וְעַיֵּן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט (סִימָן ע״ג סָעִיף ח׳) מִי שֶׁנִּשְׁבַּע לִתֵּן נְדוּנְיָא לַחֲתָנוֹ וְהוּא מַרְגִּיל קְטָטָה עִם הַבַּת (מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ פ״א):

סימן נב

א **הַפּוֹסֵק מָעוֹת לַחֲתָנוֹ וְהָלַךְ הָאָב לִמְדִינָה אֲחֶרֶת, אוֹ שֶׁאֵין לוֹ, יְכוֹלָה הִיא לוֹמַר לַבַּעַל: אֲנִי לֹא פָּסַקְתִּי עַל עַצְמִי, אוֹ כְּנֹס בְּלֹא נְדוּנְיָא אוֹ פָּטְרֵנִי בְּגֵט. אֲבָל אִם פָּסְקָה הִיא עַל עַצְמָהּ, וְלֹא הִגִּיעַ יָדָהּ, חֲרֵי זוֹ יוֹשֶׁבֶת עַד שֶׁתִּמְצָא מַה שֶּׁפָּסְקָה אוֹ עַד שֶׁתָּמוּת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בִּגְדוֹלָה; אֲבָל בִּקְטַנָּה שֶׁפָּסְקָה עַל עַצְמָהּ, כּוֹפִין אוֹתוֹ לִתֵּן גֵּט, אוֹ יִכְנֹס בְּלֹא נְדוּנְיָא.** הַגָּה: וְכָל זֶה כְּשֶׁאֵין יַד הָאִשָּׁה מַשֶּׂגֶת לִתֵּן מַה שֶּׁפָּסַק אֲבִיהָ, אֲבָל אִם יָדָהּ מַשֶּׂגֶת צְרִיכָה לִתֵּן מַה שֶּׁפָּסַק אֲבִיהָ, וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לוֹמַר: כְּנֹס אוֹ פָּטֵר (הַגָּהוֹת אַלְפָסִי פֶּרֶק שְׁנֵי דַּיְנֵי גְּזֵרוֹת וּתְשׁוּבַת מַיְמוֹנִי סוֹף הִלְכוֹת אִשּׁוּת). וְכָל זֶה לֹא מַיְרֵי אֶלָּא קֹדֶם שֶׁנִּשְׂאָה, אֲבָל לְאַחַר שֶׁנִּשְׂאָה וַדַּאי לֹא יוּכַל לִבְגֹּד בְּאִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם שֶׁאֵין נוֹתְנִין לוֹ מַה שֶּׁפָּסְקוּ לוֹ, אֶלָּא חַיָּב בְּכָל דָּבָר שֶׁאִישׁ חַיָּב לְאִשְׁתּוֹ (הַגָּהוֹת מָרְדְּכַי פֶּרֶק שְׁנֵי דַּיְנֵי גְּזֵרוֹת). מִי שֶׁפָּסַק לָתֵת לְבִתּוֹ, וְאַחַר כָּךְ אוֹמֵר שֶׁנָּתַן לְבִתּוֹ, לָא מְהֵנֵי, אֶלָּא צָרִיךְ לָתֵת לְזוּג (מַהֲרִי״ל סִימָן קל״ו). וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן ב׳ שֶׁלֹּא יִתְקוֹטֵט אָדָם בַּעֲבוּר נְדוּנְיָא אַף עַל פִּי שֶׁפָּסְקוּ לוֹ:

סימן נג

א **הָאָב שֶׁפָּסַק עַל יְדֵי בִתּוֹ, לֹא קָנְתָה הַבַּת אוֹתָהּ הַמַּתָּנָה עַד שֶׁיִּכְנֹס אוֹתָהּ בַּעֲלָהּ. וְכֵן הַבֵּן לֹא קָנָה עַד שֶׁיַּכְנִיס, שֶׁכָּל הַפּוֹסֵק אֵינוֹ פּוֹסֵק אֶלָּא עַל מְנָת לִכְנֹס. לְפִיכָךְ, הַפּוֹסֵק מָעוֹת לַחֲתָנוֹ** או לְבָנוֹ, **וּמֵת קֹדֶם שֶׁיִּכְנֹס, וְנָפְלָה לִפְנֵי אָחִיו לְיַבֵּם, יָכוֹל הָאָב לוֹמַר לַיָּבָם: לְאָחִיךָ הָיִיתִי רוֹצֶה לִתֵּן, וּלְךָ אֵינִי רוֹצֶה לִתֵּן. וַאֲפִלּוּ הָיָה הָרִאשׁוֹן עַם הָאָרֶץ וְהַשֵּׁנִי חָכָם, וְאַף עַל פִּי שֶׁהַבַּת רוֹצָה בּוֹ:**

ב **יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁהַפּוֹסֵק לְבִתּוֹ כְּגוֹן שֶׁאָמַר בִּשְׁעַת קִדּוּשִׁין: כָּךְ וְכָךְ אֲנִי נוֹתֵן לְבִתִּי, קָנְתָה הַבַּת לְעִנְיָן שֶׁאִם נִתְיַבְּמָה לָא מְצֵי לְמֵימַר: לְאָחִיךָ הָיִיתִי רוֹצֶה לִתֵּן, שֶׁהֲרֵי לְבִתּוֹ פָּסַק וְלָא פָּקְעוּ הַקִּדּוּשִׁין שֶׁמִּכֹּחָם יִבְּמָהּ אָחִיו:**

ג **הַפּוֹסֵק מָעוֹת לַחֲתָנוֹ בִּשְׁעַת הַקִּדּוּשִׁין, וּנְתָנָם לוֹ קֹדֶם הַחֻפָּה, וּמֵתָה הַבַּת וְיֵשׁ לָהּ בֵּן, יַחֲזִיר הַמָּעוֹת לָאָב, שֶׁכָּל הַפּוֹסֵק דַּעְתּוֹ עַל מְנָת לִכְנֹס. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דְּהָנֵי מִלֵּי בְּפוֹסֵק לַחֲתָנוֹ, אֲבָל מִי שֶׁנּוֹתֵן לִבְתּוֹ סְתָם, שֶׁתִּנָּשֵׂא בּוֹ, וְלֹא הִזְכִּיר שֶׁתִּנָּשֵׂא לִפְלוֹנִי, קָנְתָה אוֹתָהּ מַתָּנָה, וְכֵיוָן שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה, אַף עַל פִּי שֶׁבָּטְלוּ הַקִּדּוּשִׁין כְּשֶׁמֵּת הָאָרוּס, אֵין הָאָב יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ.** הַגָּה: מִי שֶׁנָּדַר מָעוֹת לְהַשִּׂיא יְתוֹמָה, וּמֵתָה, עַיֵּן בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רנ״ג. הַפּוֹסֵק מָעוֹת לַחֲתָנוֹ אוֹ לְבִתּוֹ, וּכְנָסָהּ, וְאַחַר כָּךְ מֵתָה הַבַּת וַעֲדַיִן לֹא נָתַן, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁזָּכָה בָּהֶן הַבַּעַל וְצָרִיךְ לִתֵּן לוֹ כָּל מַה שֶּׁפָּסַק (רַשׁ״י וְהַרַמְב״ם וְהָרַ״ן וּמְרְדְּכַי בְּשֵׁם ר״י הַלָּבָן); וְרַבֵּנוּ תָּם פֵּרַשׁ דְּלֹא זָכָה בָּהֶן הַבַּעַל; וּמִכֹּחַ סָפֵק לָא מַפְקִינַן מָמוֹנָא מִן הָאָב (תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן שכ״א וּמַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ צ״א וְהַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי). כָּל זְמַן שֶׁלֹּא בָּאוּ פַּעַם אַחַת לְיַד הֶחָתָן (מָרְדְּכַי פֶּרֶק נַעֲרָה), אֲפִלּוּ בָּא לְיַד שָׁלִישׁ מִכֹּחַ שְׁנֵיהֶם (שָׁם בִּתְרוּמַת הַדֶּשֶׁן). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם בָּאוּ לְיַד שָׁלִישׁ, זָכָה בָּהֶם (מָרְדְּכַי), וְכֵן אִם הֶעֱמִיד לוֹ עֲרֵבוּת (הַגָּהוֹת מָרְדְּכַי), אֲבָל בְּלֹא זֶה, אֲפִלּוּ עָשָׂה הָאָב עָלָיו שְׁטָר וּזְקָפָן עָלָיו בְּמֹלְוֶה וְיֵשׁ לוֹ בָּנִים מְמֻנֶּה, לֹא זָכָה בָּהֶן הַבַּעַל (תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן שכ״א), וְלֹא מַפְקִינַן מִן הָאָב; אֲבָל אִם תָּפַס הֶחָתָן לֹא מַפְקִינַן מִנֵּהּ, דְּיָכוֹל לוֹמַר: קִים לִי כְּסָבְרָא הָרִאשׁוֹנָה (מָרְדְּכַי). וְכָל זֶה שֶׁלֹּא בָּא פַּעַם אַחַת לְיַד הֶחָתָן בְּחַיֵּי הַבַּת, אֲבָל אִם בָּא לְיָדוֹ פַּעַם אַחַת, אַף עַל פִּי שֶׁהֶחֱזִיר לְיַד הָאָב, זָכָה בַּכֹּל. וְאֵין חִלּוּק בְּכָל זֶה בֵּין פּוֹסֵק לְבִתּוֹ אוֹ לִבְנוֹ וּמֵת (כֵּן מַשְׁמַע מִלְּשׁוֹן הַתַּקָּנָה, וְכֵן כָּתַב הַגָּהוֹת מָרְדְּכַי בְּשֵׁם מוֹהַר״ם). עוֹד תִּקֵּן רַבֵּנוּ תָּם וְחַכְמֵי צָרְפַת, שֶׁאַף אִם כְּבָר נָתַן הָאָב הַנְּדוּנְיָא, אִם מֵתָה הָאִשָּׁה אוֹ הָאִישׁ תּוֹךְ שָׁנָה רִאשׁוֹנָה בְּלֹא זֶרַע קַיָּמָא, חוֹזֵר הַכֹּל לָאָב אוֹ לְיוֹרְשֵׁי הַמֵּת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים עוֹד, דְּאַף בְּשָׁנָה שְׁנִיָּה יַחֲזִרוּ חֲצִי הַנְּדוּנְיָא (הַכֹּל בְּמָרְדְּכַי), וְכֵן הַמִּנְהָג פָּשׁוּט בְּמִדִּינוֹת אֵלּוּ שֶׁנּוֹהֲגִים בָּזֶה כְּתַקָּנַת קְהִלּוֹת שו״ם (= שְׁפִיר, וֶרמַיְזָא, מֶגֶנְצָא); וְדַוְקָא מַה שֶּׁהוּא בְּעַיִן, חוֹזֵר, אֲבָל מַה שֶּׁהוֹצִיא אוֹ נֶאֱבַד, פָּטוּר, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא בִּזְבְּזוּ לְאַחַר מִיתָה רַק לְצָרְכֵי קְבוּרָתָהּ (גַּם זֶה שָׁם). יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם הֶחָתָן רוֹצֶה לְמִכַּר נְכָסִים תּוֹךְ שָׁנָתַיִם, יוֹרְשִׁים יְכוֹלִים לְמָחוֹת מֵהַאי טַעֲמָא (הַגָּהוֹת אַלְפָסִי פֶּרֶק מְצִיאַת הָאִשָּׁה). וְעַיֵּן עוֹד מֵאֲלּוּ הַדִּינִין לְקַמָּן סִימָן קי״ח:

סימן נד

א **מִי שֶׁצִּוָּה לָתֵת לְבִתּוֹ כָּךְ וְכָךְ מָעוֹת לְפַרְנָסָתָהּ, לְקַח בָּהֶם קַרְקַע, בֵּין שֶׁהָיָה שְׁכִיב מְרַע בֵּין שֶׁהָיָה בָּרִיא, וּמֵת, וַחֲרֵי הַמָּעוֹת בְּיַד הַשָּׁלִישׁ, וְאָמְרָה הַבַּת: תְּנוּ אוֹתָם לְבַעְלִי, כָּל מַה שֶּׁיִּרְצֶה יַעֲשֶׂה בָּהֶם: אִם הָיְתָה גְּדוֹלָה, וְנִשֵּׂאת, הָרְשׁוּת בְּיָדָהּ; וְאִם עֲדַיִן מְאֹרָסָה הִיא, יַעֲשֶׂה שָׁלִישׁ מַה שֶּׁהַשַּׁלַּשׁ בְּיָדוֹ; וְאִם עֲדַיִן**

קְטַנָּה הִיא, אֲפִלּוּ נִשֵּׂאת, אֵין שׁוֹמְעִין לָהּ, אֶלָּא יַעֲשֶׂה שָׁלִישׁ כְּמוֹ שֶׁצִּוָּה הָאָב. (וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבָעִינַן שֶׁהַשָּׁלִישׁ מִתְּחִלָּה לְקַח, וְעַיֵּן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן רצ״ב):

סימן נה

א הָאֲרוּסָה, אֲסוּרָה לְבַעֲלָהּ מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית אָבִיהָ; וְהַבָּא עַל אֲרוּסָתוֹ בְּבֵית חָמִיו, מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת. הַגָּה: וַאֲפִלּוּ בְּיִחוּד אֲסוּרִים; וְלָכֵן אָרוּס שֶׁהוּא עִם אֲרוּסָתוֹ בְּבֵית אֶחָד, מְבָרְכִין שֶׁבַע בְּרָכוֹת (מָרְדְּכִי פֶּרֶק קַמָּא דִּכְתֻבּוֹת). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין לָהֶם לְדוּר בְּיַחַד, שֶׁמָּא יָקוּצוּ זֶה בָּזֶה (כָּל בּוֹ). וַאֲפִלּוּ בְּשִׁדּוּכִין בְּלֹא אֲרוּסִין יֵשׁ לְחוּשׁ (חִדּוּשֵׁי אַגָּדָה פֶּרֶק קַמָּא דִּכְתֻבּוֹת). אֲפִלּוּ אִם קִדְּשָׁהּ בְּבִיאָה, אָסוּר לוֹ לָבוֹא עָלֶיהָ בִּיאָה שְׁנִיָּה בְּבֵית אָבִיהָ, עַד שֶׁיְּבִיא אוֹתָהּ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ וְיִתְיַחֵד עִמָּהּ וְיַפְרִישֶׁנָּה לוֹ; וְיִחוּד זֶה הוּא נִקְרָא כְּנִיסָה לְחֻפָּה, וְהוּא הַנִּקְרָא נְשׂוּאִין בְּכָל מָקוֹם. וְהַבָּא עַל אֲרוּסָתוֹ לְשֵׁם נְשׂוּאִין, אַחַר שֶׁקִּדְּשָׁהּ, מִשְּׁיְּעֻרֶה בָּהּ, קְנָאָה, וַנַעֲשֵׂית נְשׂוּאָה וַחֲרֵי הִיא כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר. וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ בִּרְכַּת חֲתָנִים בְּבֵית הֶחָתָן קֹדֶם הַנִּשּׂוּאִין. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּחֻפָּה אֵינוֹ יִחוּד, אֶלָּא כָּל שֶׁהֻבִיאָה הֶחָתָן לְבֵיתוֹ לְשֵׁם נְשׂוּאִין (כֵּן פָּסַק הַר״ן בְּשֵׁם יֵשׁ אוֹמְרִים רֵישׁ כְּתֻבּוֹת). וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהַחֻפָּה הִיא שֶׁפּוֹרְסִין סוּדָר עַל רֹאשָׁהּ בִּשְׁעַת הַבְּרָכָה (הַבַּיִת יוֹסֵף הֻבְיאוּ). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּחֻפָּה בְּתוּלָה מִשְּׁיְּעֻרֶה בְּהֵינוּמָא; וְאַלְמָנָה, מִשֶּׁנִּתְיַחֲדוּ (תּוֹסְפוֹת פֶּרֶק קַמָּא דִּיבָמָא). וְהַמִּנְהָג פָּשׁוּט עַכְשָׁו לִקְרוֹת חֻפָּה מָקוֹם שֶׁמְּכְנִיסִים שָׁם יְרִיעָה פְּרוּסָה עַל גַּבֵּי כְּלוֹנָסוֹת, וּמַכְנִיסִים תַּחְתֶּיהָ הֶחָתָן וְהַכַּלָּה בָּרִבִּים, וּמְקֻדָּשָׁה שָׁם וּמְבָרְכִין שָׁם בִּרְכַּת אֵרוּסִין וְנִשּׂוּאִין, וְאַחַר כָּךְ מוֹלִיכִים אוֹתָם לְבֵיתָם וְאוֹכְלִים בְּיַחַד בְּמָקוֹם צָנוּעַ, וְזֶהוּ הַחֻפָּה הַנּוֹהֶגֶת עַכְשָׁו. וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן ס״ב סָעִיף ט׳ וְסִימָן ס״א:

ב הַמְאָרֵס אֶת הָאִשָּׁה וּבֵרַךְ בִּרְכַּת חֲתָנִים, וְלֹא נִתְיַחֵד עִמָּהּ בְּבֵיתוֹ, עֲדַיִן אֲרוּסָה הִיא. שֶׁאֵין בִּרְכַּת חֲתָנִים עוֹשָׂה הַנִּשּׂוּאִין, אֶלָּא כְּנִיסָה לַחֻפָּה:

ג אֵרַס וְכָנַס לַחֻפָּה, וְלֹא בֵּרַךְ בִּרְכַּת חֲתָנִים, הֲרֵי זוֹ נְשׂוּאָה גְּמוּרָה, וְחוֹזֵר וּמְבָרֵךְ אֲפִלּוּ אַחַר כַּמָּה יָמִים. וְצָרִיךְ לִכְתֹּב כְּתֻבָּה קֹדֶם כְּנִיסָה לַחֻפָּה, וְאַחַר כָּךְ יִהְיֶה מֻתָּר בְּאִשְׁתּוֹ:

ד אֵין הָאָרוּס חַיָּב בִּמְזוֹנוֹת אֲרוּסָתוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן הָיְתָה בַּת הַנִּזּוֹנֶת מֵהָאַחִין, שֶׁהֲרֵי אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת מֵאֲחֵיהָ אֶלָּא עַד שֶׁתִּתְאָרֵס אוֹ עַד שֶׁתִּבָּגֵר, וְזוֹ אֵינָהּ בּוֹגֶרֶת כְּדֵי שֶׁתָּזוֹן עַצְמָהּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֲפִלּוּ חַיָּב בִּמְזוֹנוֹתֶיהָ כָּל עִקָּר (טוּר בְּשֵׁם הָרַא״ש):

ה אֲרוּסָה שֶׁמֵּתָה, אִם הָיָה הָאָרוּס כֹּהֵן, אֵינוֹ מְטַמֵּא לָהּ. וְאִם מֵת הוּא, אֵינָהּ חַיֶּבֶת לְטַמֵּא לוֹ, וְאֵינוֹ יוֹרְשָׁהּ, וְאֵינוֹ חַיָּב בִּקְבוּרָתָהּ, אֶלָּא אָבִיהָ יוֹרְשָׁהּ וְאָבִיהָ קוֹבְרָהּ. וְהוּא הַדִּין אִם נִשֵּׂאת בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא נָכְנָה בִּנְדוּנְיָא (סִפְרֵי הֶרֶב), כְּדֶרֶךְ שֶׁנִּתְבָּאֵר סוֹף סִימָן נ״ד. (וְע״ל סִי׳ ס״ט סָעִיף ה׳):

ו הַמְאָרֵס אֶת הָאִשָּׁה וְכָתַב לָהּ כְּתֻבָּה, וְלֹא כְּנָסָהּ לַחֻפָּה, עֲדַיִן אֲרוּסָה הִיא וְאֵינָהּ נְשׂוּאָה, שֶׁאֵין הַכְּתֻבָּה עוֹשָׂה נְשׂוּאִין; וְאִם מֵת אוֹ גֵּרְשָׁהּ, גּוֹבָה עִקַּר כְּתֻבָּה מִבְּנֵי חוֹרִין, וְאֵינָהּ גּוֹבָה תּוֹסָפוֹת כְּלָל, הוֹאִיל וְלֹא כְּנָסָהּ. אֲבָל אִם אֵרַס אִשָּׁה וְלֹא כָּתַב לָהּ כְּתֻבָּה, וּמֵת אוֹ גֵּרְשָׁהּ וְהִיא אֲרוּסָה, אֵין לָהּ כְּלוּם, וַאֲפִלּוּ הָעִקָּר, שֶׁלֹּא תִּקְנוּ לָהּ עִקַּר כְּתֻבָּה עַד שֶׁתִּנָּשֵׂא אוֹ עַד שֶׁיִּכְתֹּב. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲרוּסָה יֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה (הָרַא״שׁ וְהָרַ״ן וְהַטּוּר), אֲבָל נוֹתֵגִין כַּפָּסָקָא הָרִאשׁוֹנָה:

ז הַמְאָרֵס אֶת בִּתּוֹ וְנִתְאַלְמְנָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה מִן הָאֵרוּסִין, אֲפִלּוּ כַּמָּה פְּעָמִים, לְקֻלָּם שֶׁתִּבָּגֵר, כְּתֻבָּתָהּ שֶׁל אָבִיהָ. נִשֵּׂאת, וְנִתְאַלְמְנָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה מִן הַנִּשּׂוּאִין, אֵין לְאָבִיהָ בָּהּ כְּלוּם, אֲפִלּוּ בָּרִאשׁוֹנָה:

סימן נו

א הַמְאָרֵס אִשָּׁה, וְשָׁהָה כַּמָּה שָׁנִים, וּתְבָעָהּ לְנִשּׂוּאִין וַחֲרֵי הִיא נַעֲרָה, נוֹתְנִים לָהּ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ מִיּוֹם הַתְּבִיעָה לְפָרְנֵס אֶת עַצְמָהּ וּלְתַקֵּן מַה שֶּׁהִיא צְרִיכָה לָהּ, וְאַחַר כָּךְ תִּנָּשֵׂא. תְּבָעָהּ אַחַר שֶׁבָּגְרָה, נוֹתְנִים לָהּ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ מִיּוֹם הַבֶּגֶר. וְכֵן אִם קִדְּשָׁהּ בְּיוֹם הַבֶּגֶר, נוֹתְנִין לָהּ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ מִיּוֹם הַקִּדּוּשִׁין, שֶׁהוּא הַבֶּגֶר. קִדְּשָׁהּ אַחַר שֶׁבָּגְרָה, אִם עָבְרוּ עָלֶיהָ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּבַגְרוּתָהּ וְאַחַר כָּךְ נִתְקַדְּשָׁה, אֵין נוֹתְנִין לָהּ אֶלָּא שְׁלֹשִׁים יוֹם מִיּוֹם הַתְּבִיעָה. וְכֵן הַמְאָרֵס אֶת הַבְּעוּלָה, נוֹתְנִין לָהּ שְׁלֹשִׁים יוֹם מִיּוֹם הַתְּבִיעָה:

ב כְּשֵׁם שֶׁנּוֹתְנִין זְמַן לָאִשָּׁה מִשֶּׁתְּבָעָהּ הַבַּעַל לְפָרְנֵס אֶת עַצְמָהּ, כָּךְ נוֹתְנִין זְמַן לָאִישׁ לְפָרְנֵס אֶת עַצְמוֹ מִשֶּׁתְּבָעָה הָאִשָּׁה אוֹתוֹ; וְכַמָּה זְמַן נוֹתְנִין, כְּמוֹ שֶׁנּוֹתְנִין לָהּ, אִם שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ, וְאִם שְׁלֹשִׁים יוֹם שְׁלֹשִׁים יוֹם:

ג הִגִּיעַ זְמַן שֶׁנָּתְנוּ לָאִישׁ וְלֹא נָשָׂאָה, נִתְחַיֵּב בִּמְזוֹנוֹתֶיהָ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא כָּנַס. וְאִם עִכְּבוֹ אֹנֶס, כְּגוֹן שֶׁחָלָה הוּא אוֹ הִיא, אוֹ שֶׁפָּרְסָה נִדָּה, אוֹ שֶׁהִגִּיעַ זְמַן בְּאֶחָד בַּשַּׁבָּת שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִכְנֹס, אֵינוֹ חַיָּב לְזוֹנָהּ. הַגָּה: וְדַוְקָא שֶׁחָלָה תּוֹךְ הַזְּמַן, אֲבָל הִגִּיעַ הַזְּמַן וְלֹא כְּנָסָהּ, וְאַחַר כָּךְ חָלָה, חַיָּב בִּמְזוֹנוֹתֶיהָ אַף עַל גַּב דְּהַשְׁתָּא הוּא אֹנֶס (מָרְדְּכִי רֵישׁ כְּתֻבּוֹת וּבְפֶרֶק הַחוֹלֵץ סִי׳ ל״ב):

ד הַמְאָרֵס אֶת בִּתּוֹ קְטַנָּה, וּתְבָעָהּ הַבַּעַל לִנְשׂוֹאִין, בֵּין הִיא בֵּין אָבִיהָ יְכוֹלִין לְעַכֵּב שֶׁלֹּא תִּנָּשֵׂא עַד שֶׁתִּגְדִּיל וְתֵעָשֶׂה נַעֲרָה; וְאִם רָצָה לִכְנֹס, כּוֹנֵס, וְאֵין רָאוּי לַעֲשׂוֹת כֵּן. הַגָּה: וְאִם הִיא וּבַעֲלָהּ מִתְרַצִּים לִכְנֹס, וְהָאָב מֵת, אֵין הַקְּרוֹבִים יְכוֹלִים לְמַחוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁהִיא חוֹלָנִית וְהוּא מְמֻהָר לִכְנֹס כְּדֵי לְיָרְשָׁהּ (מַרְדְּכִי פֶּרֶק הָאִישׁ מְקֻדָּשׁ):

סימן נז

א הַבַּעַל קוֹדֵם לְכָל אָדָם בִּירֻשַּׁת אִשְׁתּוֹ. וּמֵאֵימָתַי יְזָכֶה בִּירֻשָּׁתָהּ, מִשֶּׁתֵּצֵא מֵרְשׁוּת הָאָב, וְאַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא נִכְנְסָה לָחֻפָּה, הוֹאִיל וְנַעֲשֵׂית בִּרְשׁוּת בַּעֲלָהּ, יְרֻשָּׁנָה. כֵּיצַד, הָאִשָּׁה שֶׁנִּתְאָרְסָה וּמָסָרָהּ אָבִיהָ לְבַעֲלָהּ, אוֹ לִשְׁלוּחֵי בַּעֲלָהּ, אוֹ מְסָרוּהָ שְׁלוּחֵי הָאָב לְבַעֲלָהּ אוֹ לִשְׁלוּחָיו, וּמֵתָה בַּדֶּרֶךְ קֹדֶם שֶׁתִּכָּנֵס לָחֻפָּה, אַף עַל פִּי שֶׁהַנִּדּוּנְיָא עֲדַיִן בְּבֵית אָבִיהָ, בַּעֲלָהּ יוֹרְשָׁהּ. וְעַיֵּן לְעֵיל סוֹף סִימָן נ״ג וּלְקַמָּן סִימָן קי״ח. וְיֵשׁ חוֹלְקִין אִם הַנִּדּוּנְיָא לֹא הִגִּיעַ לְיָדָהּ (טור בְּשֵׁם רַבֵּנוּ תָּם). וְכֵן אִם הָלַךְ הָאָב אוֹ שְׁלוּחֵי הָאָב עִם הַבַּעַל, וְנִכְנַס עִמָּהּ בַּדֶּרֶךְ לְחָצֵר וְנִתְיַחֵד עִמָּהּ שָׁם לְשֵׁם נִשּׂוּאִין, וּמֵתָה, הֲרֵי זֶה יִרְשֶׁנָּה בַּעֲלָהּ. אֲבָל אִם עֲדַיִן הָאָב עִם הַבַּעַל לְהוֹלִיכָהּ לְבֵית בַּעֲלָהּ, אוֹ שֶׁהָלְכוּ שְׁלוּחֵי הָאָב עִם שְׁלוּחֵי הַבַּעַל, אוֹ עִם הַבַּעַל, אֲפִלּוּ נִכְנַס הַבַּעַל עִמָּהּ לְחָצֵר לָלוּן בְּדֶרֶךְ שֶׁלָּנִין עוֹבְרֵי דְּרָכִים בְּפָנְדָּק אֶחָד, הוֹאִיל וְהָאָב אוֹ שְׁלוּחָיו עִמָּהּ, וַעֲדַיִן לֹא נִתְיַחֵד עִמָּהּ לְשֵׁם נִשּׂוּאִין, אִם מֵתָה יִרְּשֶׁנָּה אָבִיהָ, אַף עַל פִּי שֶׁנִּדּוּנְיָתָהּ בְּבֵית בַּעֲלָהּ. וְכֵן אִם הָיְתָה בּוֹגֶרֶת אוֹ אַלְמָנָה, וְהָלְכָה הִיא בְּעַצְמָהּ מִבֵּית אָבִיהָ לְבֵית בַּעֲלָהּ, וְאֵין עִמָּהּ לֹא בַּעֲלָהּ וְלֹא שְׁלוּחָיו, וּמֵתָה בַּדֶּרֶךְ, אֵין הַבַּעַל יוֹרֵשׁ אוֹתָהּ. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דִּבְחָצֵר שֶׁלּוֹ, אוֹ שֶׁל שְׁנֵיהֶם, סְתָם יִחוּד הֲרֵי לְשֵׁם נִשּׂוּאִין (הַר״ן פֶּרֶק נַעֲרָה); וּבְחָצֵר שֶׁלָּהּ, אוֹ שֶׁאֵינָהּ שֶׁל שְׁנֵיהֶם, סְתָם יִחוּד הֲרֵי לָלוּן (הַמַּגִּיד מִשְּׁנָה בְּשֵׁם הָרַמְבַּ״ן וְהָרַשְׁבָּ״א):

סימן נח

א צִוּוּי חֲכָמִים שֶׁיִּתֵּן אָדָם מִנְכָסָיו מְעַט לְבִתּוֹ, וְזֶהוּ הַנִּקְרָא "פַּרְנָסָה". הַמַּשִּׂיא אֶת בִּתּוֹ סְתָם, לֹא יִפְחֹת לָהּ מִכְּסוּת שֶׁפּוֹסְקִין לְאִשָּׁה עָנִי שְׁבִּישְׂרָאֵל. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שֶׁהָיָה הָאָב עָנִי; אֲבָל אִם הָיָה עָשִׁיר, הֲרֵי זֶה רָאוּי לִתֵּן לָהּ כְּפִי עָשְׁרוֹ:

ב הִתְנָה עִם הֶחָתָן לְהַכְנִיסָהּ לוֹ עֲרֵמָה, לֹא יֹאמַר: לְכִשֶּׁתָּבוֹא לְבֵיתִי, אֲכַסֶּנָּה, אֶלָּא מְכַסֶּה אוֹתָהּ וְעוֹדָהּ בְּבֵית אָבִיהָ:

סימן נט

א הַמַּשִּׂיא בְּנוֹ גָּדוֹל בְּבַיִת, קָנָה הַבַּיִת; וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ נִשּׂוּאִין רְאשׁוֹנִים לְזֶה הַבֵּן, וְלֹא הִשִּׂיא הָאָב בֵּן זָכָר אַחֵר קֹדֶם לוֹ, וְלֹא שִׁיֵּר הָאָב בְּזֶה הַבַּיִת שֶׁיִּחֵד לוֹ, כְּלוּם. אֲבָל אִם שִׁיֵּר שָׁם אֲפִלּוּ פַּךְ אֶחָד, לֹא קָנָה הַבַּיִת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבָעִינַן גַּם כֵּן שֶׁיַּשִּׂיא לוֹ בְּתוּלָה, וְשֶׁיְּהֵא לָאָב בַּיִת אַחֵר לָדוּר בּוֹ (טור):

ב יְחֵד לוֹ בַּיִת וּכְלֵי בַּיִת, אַף עַל פִּי שֶׁשִּׁיֵּר בַּבַּיִת כְּלֵי אֶחָד לְעַצְמוֹ, אוֹ הָיָה לוֹ שָׁם אוֹצָר וְכַיּוֹצֵא בּוֹ, קָנָה כְּלֵי הַבַּיִת, אֲבָל הַבַּיִת לֹא קָנָה:

ג יְחֵד לוֹ בַּיִת וַעֲלִיָּה; בַּיִת קָנָה, עֲלִיָּה לֹא קָנָה. וְכֵן אִם יְחֵד לוֹ בַּיִת וַאֲכְסַדְרָה; בַּיִת קָנָה, אַכְסַדְרָה לֹא קָנָה:

ד שְׁנֵי בָּתִּים זוֹ לִפְנִים מִזּוֹ, לֹא קָנָה אֶלָּא הָאֶחָד שֶׁנָּשָׂא בּוֹ:

סימן ס

א כְּשֶׁנּוֹשֵׂא אָדָם אִשָּׁה, דֶּרֶךְ שֶׁרַעְיָו וּמְיֻדָּעָיו שׁוֹלְחִין לוֹ מָעוֹת כְּדֵי שֶׁיִּתְחַזֵּק עַל הַהוֹצָאָה שֶׁמּוֹצִיא בַּמִּשְׁתֶּה, וְאֵלּוּ הַמָּעוֹת נִקְרָאִים שׁוּשְׁבִינוּת. וְשׁוּשְׁבִינוּת זוֹ אֵינָהּ מַתָּנָה גְּמוּרָה, שֶׁלֹּא שָׁלַח לוֹ זֶה אֶלָּא שֶׁאִם יִשָּׂא הוּא אִשָּׁה יַחֲזֹר וְיִשְׁלַח לוֹ כְּמוֹ שֶׁשָּׁלַח לוֹ; לְפִיכָךְ, אִם נָשָׂא זֶה אִשָּׁה וְלֹא הֶחֱזִיר לוֹ הַשּׁוּשְׁבִינוּת, הֲרֵי זֶה תּוֹבְעוֹ בְּדִין וּמוֹצִיא מִמֶּנּוּ. וְיֵשׁ בָּזֶה כַּמָּה חִלּוּקִים, וּלְפִי שֶׁבַּזְּמַן הַזֶּה לֹא נָהֲגוּ לִתְבֹּעַ תְּבִיעָה זוֹ רָאִיתִי שֶׁלֹּא לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה:

סימן סא

א כֵּיוָן שֶׁהִכְנִיס הָאִישׁ אֲרוּסָתוֹ לַחֻפָּה, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא נִבְעֲלָה, הֲרֵי הִיא כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר, וְגוֹבָה עִקָּר כְּתֻבָּתָהּ וְתוֹסֶפֶת, אִם תִּתְאַלְמֵן אוֹ תִּתְגָּרֵשׁ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁרָאוּיָה לְבִיאָה. אֲבָל אִם הָיְתָה נִדָּה, וְאַחַר כָּךְ כְּנָסָהּ לָחֻפָּה וְנִתְיַחֵד עִמָּהּ, אֵינָהּ כְּאִשְׁתּוֹ, אֶלָּא לְכָל הַדְּבָרִים הִיא עֲדַיִן כַּאֲרוּסָה, מֵאַחַר שֶׁהָיְתָה נִדָּה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּדַוְקָא לְעִנְיַן שֶׁלֹּא תִּגְבֶּה הַתּוֹסֶפֶת הִיא עֲדַיִן כַּאֲרוּסָה, אֲבָל לְכָל שְׁאָר דְּבָרִים חֲבֵרִים הֵרִי הִיא כִּנְשׂוּאָה. הַגָּה: וְעַיֵּן לְעֵיל רֵישׁ סִימָן נ״ה מַהוּ נִקְרָא חֻפָּה. וְצָרִיכִין לִכְתֹּב הַכְּתֻבָּה קֹדֶם הַחֻפָּה, כְּדֵי שֶׁתְּהֵא חֻפָּה הָרְאוּיָה לְבִיאָה (הַרַמְבַּ״ם פֶּרֶק י׳ דְּאִישׁוּת). וּלְמַאן דְּאָמַר דְּחֻפַּת נִדָּה הֲרֵי חֻפָּה אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לְבִיאָה, הוּא הַדִּין אִם לֹא כָּתַב כְּתֻבָּה; וּמִכָּל מָקוֹם נוֹהֲגִים לְכָתְחִלָּה לִכְתֹּב הַכְּתֻבָּה קֹדֶם לָכֵן. אִשָּׁה חוֹלָנִית מָרָת, אַף עַל פִּי שֶׁכּוֹנָסָהּ עִם הַמִּטָּה תַּחַת הַחֻפָּה כְּדֵי שֶׁיִּרְשֶׁנָּה בַּעֲלָהּ, אֵינוֹ חֻפָּה כְּלָל, מֵאַחַר שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה כְּלָל לְבִיאָה, וְאֵין בַּעֲלָהּ

יוֹרְשָׁהּ (תְּשׁוּבַת הָרֹא״שׁ כְּלָל נ״ד). כְּנָסָהּ לְחֻפָּה וְלֹא בֵּרַךְ בִּרְכַּת חֲתָנִים, הֲוֵי חֻפָּה גְּמוּרָה, דְּאֵין הַבְּרָכוֹת מְעַכְּבוֹת; וּמְבָרֵךְ אַחַר כַּמָּה יָמִים (טוּר סִימָן ס״ב), וּלְכַתְּחִלָּה יְבָרֵךְ אוֹתָהּ קֹדֶם שֶׁיִּתְיַחֵד עִמָּהּ (כָּךְ מַשְׁמַע בְּתְשׁוּבַת הָרֹא״שׁ). וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן נ״ה. וְנִנְהֲגוּ עַכְשָׁו לְבָרֵךְ תַּחַת הַחֻפָּה, קֹדֶם שֶׁנִּתְיַחֵד עִמּוֹ. וְנָהֲגוּ שֶׁהֶחָתָן וְהַכַּלָּה מִתְעַנִּין בְּיוֹם חֻפָּתָן, (וְעַיֵּן בְּאֹרַח חַיִּים סִימָן תקע״ג.) אִם קִדֵּשׁ בְּטָעוּת, וְהָיוּ לוֹ נְשׂוֹאִין עִמָּהּ, וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע שֶׁהַקִּדּוּשִׁין הָיוּ בְּטָעוּת, אַף עַל פִּי שֶׁחוֹזֵר וּמְקַדְּשָׁהּ אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ שְׁנִית שֶׁבַע בְּרָכוֹת, וְסָגֵי לֵהּ בַּבְּרָכוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת. יֵשׁ אוֹמְרִים לַעֲשׂוֹת הַחֻפָּה תַּחַת הַשָּׁמַיִם, לְסִימָן טוֹב שֶׁיִּהְיֶה זַרְעָם כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם:

ב כָּשֵׁר הָדָבָר שֶׁלֹּא תִּנָּשֵׂא עַד שֶׁתִּטָּהֵר. וְעַכְשָׁו הַמִּנְהָג שֶׁלֹּא לְדַקְדֵּק, וְאֵין מַמְתִּינִין; וּמִכָּל מָקוֹם טוֹב לְהוֹדִיעַ לָהֶחָתָן תְּחִלָּה שֶׁהִיא נִדָּה (מָרְדְּכִי פֶּרֶק אַף עַל פִּי בְּשֵׁם ר״י):

סימן סב

א צָרִיךְ לְבָרֵךְ בִּרְכַּת חֲתָנִים בְּבֵית הֶחָתָן קֹדֶם נִשּׂוּאִין, וְהֵן שֵׁשׁ שָׁם יַיִן. וְאִם יֵשׁ שָׁם יַיִן, מֵבִיא כּוֹס יַיִן וּמְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן תְּחִלָּה, וּמְסַדֵּר אֶת כֻּלָּם עַל הַכּוֹס, וְנִמְצָא מְבָרֵךְ שֶׁבַע בְּרָכוֹת; וְאִם אֵין יַיִן מָצוּי, מְבָרֵךְ עַל הַשֵּׁכָר:

ב יֵשׁ לָאָדָם לִשָּׂא נָשִׁים רַבּוֹת כְּאֶחָד, בְּיוֹם אֶחָד, וּמְבָרֵךְ בִּרְכַּת חֲתָנִים לְכֻלָּם כְּאֶחָד; אֲבָל לְשַׂמֵּחַ, צָרִיךְ לְשַׂמֵּחַ עִם כָּל אַחַת שִׂמְחָה הָרְאוּיָה לָהּ, אִם בְּתוּלָה שִׁבְעַת יָמִים, וְאִם בְּעוּלָה שְׁלֹשָׁה יָמִים, וְאֵין מְעָרְבִין שִׂמְחָה בְּשִׂמְחָה. הַגָּה: וְאֵין לַעֲשׂוֹת חֻפַּת שְׁתֵּי אֲחָיוֹת בְּיוֹם אֶחָד (סְמַ״ק בְּשֵׁם סֵפֶר חֲסִידִים). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאַף בִּשְׁתֵּי נָכְרִיּוֹת יֵשׁ לְזָהֵר שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹתָן כְּאַחַת, מִשּׁוּם אֵיבָה, שֶׁמָּא יְכַבְּדוּ אַחַת יוֹתֵר מֵחֲבֶרְתָּהּ (מָרְדְּכִי פֶּרֶק קַמָּא דְּמוֹעֵד קָטָן); וְאֵין נִזְהָרִין מִזֶּה, וְאַדְרַבָּא יֵשׁ מְכַוְּנִים לַעֲשׂוֹת חֻפּוֹת עֲנִיּוֹת עִם חֻפּוֹת עֲשִׁירוֹת, מִשּׁוּם מִצְוָה (הַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי בְּשֵׁם ר״י מִפָּרִיז):

ג אִם יֵשׁ שְׁנֵי חֲתָנִים יַחַד, מְבָרְכִים בִּרְכַּת חֲתָנִים אַחַת, לִשְׁנֵיהֶם. הַגָּה: וַאֲפִלּוּ לֹא הָיוּ הַחֲתָנִים בְּיַחַד, אֶלָּא שֶׁהָיָה דַּעְתּוֹ עַל שְׁנֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רס״ה לְעִנְיַן מִילָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין לְבָרֵךְ לִשְׁנֵי חֲתָנִים בְּיַחַד, מִשּׁוּם עֵין הָרָע (הַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי פֶּרֶק י׳ דְּאִשּׁוּת), וְכֵן נוֹהֲגִין לַעֲשׂוֹת לְכָל אֶחָד חֻפָּה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וּלְבָרֵךְ לְכָל אֶחָד; אֲבָל לְאַחַר הַסְּעֻדָּה מְבָרְכִין לְהַרְבֵּה חֲתָנִים בְּיַחַד, אִם אָכְלוּ בְּיַחַד:

ד אֵין מְבָרְכִין בִּרְכַּת חֲתָנִים, אֶלָּא בַּעֲשָׂרָה גְּדוֹלִים וּבְנֵי חוֹרִין, וְחָתָן מִן הַמִּנְיָן, בֵּין כְּשֶׁאוֹמְרִים אוֹתָם בִּשְׁעַת נִשּׂוּאִין בֵּין כְּשֶׁאוֹמְרִים אוֹתָם אַחַר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן; אֲבָל כְּשֶׁאֵין אוֹמְרִים אַחַר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, אֶלָּא בִּרְכַּת ״אֲשֶׁר בָּרָא״, אֵינוֹ צָרִיךְ עֲשָׂרָה. וּמִכָּל מָקוֹם שְׁלֹשָׁה בָּעִינָן (הַר״ן פֶּרֶק קַמָּא דִּכְתֻבּוֹת):

ה מְבָרְכִין בִּרְכַּת חֲתָנִים בְּבֵית חֲתָנִים אַחַר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, בְּכָל סְעֻדָּה וּסְעֻדָּה שֶׁאוֹכְלִין שָׁם, וְאֵין מְבָרְכִין בְּרָכָה זוֹ לֹא עֲבָדִים וְלֹא קְטַנִּים:

ו עַד כַּמָּה מְבָרְכִים בְּרָכָה זוֹ, אִם הָיָה אַלְמָן שֶׁנָּשָׂא אַלְמָנָה, מְבָרְכִין אוֹתָהּ בְּיוֹם רִאשׁוֹן בִּלְבַד. וְאִם בָּחוּר שֶׁנָּשָׂא אַלְמָנָה, אוֹ אַלְמוֹן שֶׁנָּשָׂא בְּתוּלָה, מְבָרְכִין אוֹתָהּ כָּל שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה. וְאֵלּוּ שִׁבְעָה יָמִים מַתְחִילִין מִיָּד לְאַחַר שֶׁבַע בְּרָכוֹת שֶׁבֵּרַךְ בָּרִאשׁוֹנָה (תְּשׁוּבַת הָרֹא״שׁ כְּלָל כ״ו):

ז בְּרָכָה זוֹ שֶׁמּוֹסִיפִים בְּבֵית חֲתָנִים הִיא בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה מִשֶּׁבַע בְּרָכוֹת, שֶׁהִיא בִּרְכַּת ״אֲשֶׁר בָּרָא״. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאַף ״אֲשֶׁר בָּרָא״ אֵין מְבָרֵךְ כָּל שִׁבְעָה אֶלָּא כְּשֶׁמְּזַמְּנִין אֲחֵרִים, אֲבָל אִם אוֹכֵל עִם בְּנֵי בֵיתוֹ אֵין מְבָרְכִין (הַר״ן בְּשֵׁם הָרַמְבַּ״ן) וְכֵן נוֹהֲגִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁהָיוּ הָאוֹכְלִים הֵם שֶׁעָמְדוּ בִּבְרָכַת הַנִּשּׂוּאִין וְשָׁמְעוּ הַבְּרָכוֹת; אֲבָל אִם הָיוּ הָאוֹכְלִים אֲחֵרִים, וְלֹא שָׁמְעוּ בִּרְכַּת נִשּׂוּאִין בִּשְׁעַת נִשּׂוּאִין, מְבָרְכִין בִּשְׁבִילָם אַחַר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן שֶׁבַע בְּרָכוֹת, כְּדֵרֶךְ שֶׁמְּבָרְכִין בִּשְׁעַת נִשּׂוּאִין, וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ עֲשָׂרָה, וְחָתָן מִן הַמִּנְיָן. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֲפִלּוּ הָיוּ בִּשְׁעַת חֻפָּה וְשָׁמְעוּ הַבְּרָכוֹת, אִם לֹא אָכְלוּ שָׁם עַד עַתָּה, מִקְרֵי פָּנִים חֲדָשׁוֹת וּמְבָרְכִים בִּשְׁבִילָם שֶׁבַע בְּרָכוֹת אַחַר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, וְכֵן פָּשַׁט הַמִּנְהָג. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם הָיוּ שָׁם פָּנִים חֲדָשׁוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין אוֹכְלִין שָׁם, מְבָרֵךְ בִּשְׁבִילָם לַיְלָה וְיוֹם (הַר״ן פֶּרֶק קַמָּא דִּכְתֻבּוֹת):

ח יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵינָם נִקְרָאִים פָּנִים חֲדָשׁוֹת אֶלָּא אִם כֵּן הֵם בְּנֵי אָדָם שֶׁמַּרְבִּים בִּשְׁבִילָם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי הֲוֵי כְּפָנִים חֲדָשׁוֹת בִּסְעֻדַּת הַלַּיְלָה וְשַׁחֲרִית, אֲבָל לֹא בִּסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית, וְכֵן פָּשַׁט הַמִּנְהָג. הַגָּה: וְעַכְשָׁו נָהֲגוּ בְּמִדִּינוֹת אֵלּוּ לְבָרֵךְ שֶׁבַע בְּרָכוֹת בִּסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית, וְאֶפְשָׁר מִשּׁוּם דְּרִגִּילִים לָבוֹא פָּנִים חֲדָשׁוֹת; וְיֵשׁ אוֹמְרִים מִשַּׁעַם דְּרִגִּילִין לִדְרֹשׁ, וְהַדְרָשָׁה הֲוֵי כְּפָנִים חֲדָשׁוֹת:

ט יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵין לוֹמַר ו׳ בְּרָכוֹת עַל כּוֹס בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, אֶלָּא מֵבִיא כּוֹס אַחֵר וְאוֹמֵר עָלָיו ו׳ בְּרָכוֹת, וְחוֹזֵר וְלוֹקֵחַ כּוֹס שֶׁל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְאוֹמֵר עָלָיו: ״בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן״. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵין צָרִיךְ, אֶלָּא עַל כּוֹס שֶׁל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן מְבָרֵךְ שֶׁבַע בְּרָכוֹת, וְכֵן פָּשַׁט הַמִּנְהָג. וּבְמִדִּינוֹת אֵלּוּ נוֹהֲגִין כַּסֵּפֶר הָרִאשׁוֹנָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ לַ״אֲשֶׁר בָּרָא״ לְחוּד בָּעִינַן שְׁתֵּי כוֹסוֹת (מ״כ מִנְהָגִים יְשָׁנִים). וּבִרְכַּת אֵרוּסִין וּבִרְכַּת חֲתָנִים אוֹמְרִים אוֹתָהּ עַל שְׁנֵי כוֹסוֹת, אֲפִלּוּ מְקֻדָּשׁ בִּשְׁעַת הַחֻפָּה. וְנוֹהֲגִין לְהַפְסִיק בֵּינֵיהֶם בִּקְרִיאַת הַכְּתֻבָּה (כֵּן כָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת וְאַשֵּׁר״י):

י יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם הֶחָתָן יוֹצֵא מֵחֻפָּתוֹ, אֲפִלּוּ כַּלָּתוֹ עִמּוֹ, וְהוֹלְכִים לֶאֱכֹל בְּבֵית אַחֵר, אֵין אוֹמְרִים שָׁם בִּרְכַּת חֲתָנִים; וְהָנֵי מִלֵּי כְּשֶׁדַּעְתּוֹ לַחֲזוֹר אַחַר כָּךְ לְחֻפָּתוֹ, אֲבָל אִם הוֹלֵךְ לָגְמְרֵי לְבֵית אַחֵר וְכָל הַחֲבוּרָה עִמּוֹ, וְנַעֲשָׂה אוֹתוֹ בַּיִת עִקָּר, גַּם שָׁם נִקְרָא חֻפָּה וּמְבָרְכִין בִּרְכַּת חֲתָנִים. וְכֵן לִפְעָמִים שֶׁהוֹלְכִין הֶחָתָן

וְהַכְּלָה לְעִיר אַחֶרֶת, צָרִיךְ לְבָרֵךְ שָׁם בִּרְכַּת חֲתָנִים, אִם הוּא תּוֹךְ שִׁבְעָה וְאֵין דַּעְתּוֹ לַחֲזֹר (בֵּית יוֹסֵף):

יא בְּנֵי הַחֻפָּה שֶׁנִּתְחַלְּקוּ לַחֲבוּרוֹת, אֲפִלּוּ אִם אָכְלוּ בְּבָתִּים שֶׁאֵינָם פְּתוּחִים לַמָּקוֹם שֶׁהֶחָתָן אוֹכֵל, כֻּלָּם מְבָרְכִין בִּרְכַּת חֲתָנִים; לֹא מִבָּעְיָא אִם הַשַּׁמָּשׁ מְצָרְפָן, אֶלָּא אֲפִלּוּ אֵין הַשַּׁמָּשׁ מְצָרְפָן, כֵּיוָן שֶׁהִתְחִילוּ לֶאֱכֹל אוֹתָם שֶׁבִּשְׁאָר בָּתִּים כְּשֶׁהִתְחִילוּ אוֹתָם שֶׁל בְּנֵי הַחֻפָּה, כֻּלָּם חֲשׁוּבִים כְּאֶחָד לְבָרֵךְ בִּרְכַּת חֲתָנִים, כֵּיוָן שֶׁאוֹכְלִים מִסְעֻדָּה שֶׁהִתְקִינוּ לַחֻפָּה:

יב הַשַּׁמָּשִׁים הָאוֹכְלִים אַחַר סְעֻדַּת נְשׂוּאִין, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵין מְבָרְכִים שֶׁבַע בְּרָכוֹת, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁמְּבָרְכִין, וְלָזֶה הַדַּעַת נוֹטָה:

יג הַסּוֹעֵד בְּבֵית חֲתָנִים, מִשֶּׁיַּתְחִילוּ לְהִתְעַסֵּק בְּצָרְכֵי סְעֻדַּת נְשׂוּאִין וְלַחֲכִינָה, עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם אַחַר הַנִּשּׂוּאִין, מְבָרֵךְ: "נְבָרֵךְ שֶׁהַשִּׂמְחָה בִּמְעוֹנוֹ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ"; אִם הָיוּ עֲשָׂרָה, מְבָרֵךְ: "נְבָרֵךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהַשִּׂמְחָה בִּמְעוֹנוֹ" וְכוּ', וְהֵם עוֹנִים: "בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהַשִּׂמְחָה" וְכוּ'; וְכֵן סְעֻדָּה שֶׁעוֹשִׂים אוֹתָהּ אַחַר הַנִּשּׂוּאִין, מֵחֲמַת הַנִּשּׂוּאִין, עַד שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ, מְבָרֵךְ: "שֶׁהַשִּׂמְחָה בִּמְעוֹנוֹ"; וְהָאֲדָנָא עָרְבָה כָּל שִׂמְחָה, וְאֵין אוֹמְרִים: "שֶׁהַשִּׂמְחָה בִּמְעוֹנוֹ", אֶלָּא בְּשִׁבְעַת יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה. וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה, דְּאַף לְאַלְמוֹן שֶׁנַּעֲשָׂא אַלְמָנָה אוֹמְרִים: שֶׁהַשִּׂמְחָה בִּמְעוֹנוֹ, בַּשְּׁלֹשָׁה יָמִים שֶׁהוּא שָׂמֵחַ עִמָּהּ:

סימן סג

א מֻתָּר לִבְעֹל בְּתוּלָה בְּשַׁבָּת. הַבּוֹעֵל אֶת הַבְּתוּלָה, כֵּיוָן שֶׁבָּעַל בְּעִילַת מִצְוָה פּוֹרֵשׁ מִיָּד, אֲפִלּוּ הִיא קְטַנָּה שֶׁלֹּא הִגִּיעַ זְמַנָּהּ לִרְאוֹת וְלֹא רָאֲתָה. וּמֵיהוּ, אוֹתָהּ בְּעִילָה גּוֹמֵר כְּדַרְכּוֹ בְּאֶבֶר חַי. וַאֲפִלּוּ בָּדָקָה וְלֹא מָצְאָה דָּם, טְמֵאָה, שֶׁמָּא רָאֲתָה טִפַּת דָּם כְּחַרְדָּל וְחָפָּהוּ שִׂכְבַת זֶרַע. וּצְרִיכָה שֶׁתִּפְסוֹק בְּטָהֳרָה וְתִבְדֹּק כָּל שִׁבְעָה. וְלֹא תַּתְחִיל לִבְדֹּק עַד יוֹם חֲמִישִׁי לְשִׁמּוּשָׁהּ, כִּשְׁאָר אִשָּׁה שֶׁשִּׁמְּשָׁהּ וְאַחַר כָּךְ רָאֲתָה. וְנוֹהֶגֶת עִמָּהּ כִּשְׁאָר נִדָּה, לְעִנְיַן הַרְחָקָה, אֶלָּא שֶׁנִּדָּה גְּמוּרָה אָסוּר לוֹ לִישֵׁן עַל מִטָּתָהּ אֲפִלּוּ כְּשֶׁאֵינָהּ בַּמִּטָּה, וְהַכְּלָה מֻתָּר לוֹ לִישֵׁן בְּאוֹתוֹ מִטָּה לְאַחַר שֶׁעָמְדָה מֵאֶצְלוֹ, אֲפִלּוּ בְּסָדִין שֶׁהַדָּם עָלָיו. וְעַיֵּן בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן קצ"ג:

ב וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאַחַר שֶׁמָּצָא בְּתוּלִים מְבָרֵךְ: "בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר צָג אֱגוֹז בְּגַן עֵדֶן" וְכוּ'. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין מְבָרְכִין אוֹתָהּ בְּלֹא כּוֹס (תא"ו נְתִיב כ"ב ח"ג בְּשֵׁם רַבֵּנוּ נִסִּים):

סימן סד

א הַנּוֹשֵׂא בְּתוּלָה צָרִיךְ לְשַׁמֵּחַ עִמָּהּ שִׁבְעָה יָמִים, שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה מְלָאכָה, וְלֹא יִשָּׂא וְיִתֵּן בַּשּׁוּק, אֶלָּא אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה וְשָׂמֵחַ עִמָּהּ, בֵּין אִם הוּא בָּחוּר בֵּין אִם הוּא אַלְמוֹן. וְחָתָן אָסוּר בַּעֲשִׂיַּת מְלָאכָה, וַאֲסוּר לָצֵאת יְחִידִי בַּשּׁוּק (ר"ן פֶּרֶק קַמָּא דִּכְתֻבּוֹת וּבְפִרְקֵי ר' אֱלִעָזָר):

ב הַנּוֹשֵׂא אֶת הַבְּעוּלָה צָרִיךְ לְשַׁמְּחָהּ עִמָּהּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים, בֵּין בָּחוּר בֵּין אַלְמוֹן. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבָחוּר שֶׁנָּשָׂא בְּעוּלָה צָרִיךְ לְשַׁמֵּחַ עִמָּהּ שִׁבְעָה יָמִים. וְהָאִשָּׁה יְכוֹלָה לְמָחֹל עַל שִׂמְחָתָהּ (ר' יְרוּחָם נְתִיב כ"ב):

ג יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵין נוֹשְׂאִין נָשִׁים לֹא בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְלֹא בְּאֶחָד בַּשַּׁבָּת, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יָבוֹא לִידֵי חִלּוּל שַׁבָּת בְּתִקּוּן הַסְּעֻדָּה. וְיֵשׁ מַתִּירִין. וְכֵן פָּשַׁט הַמִּנְהָג לִשָּׂא נָשִׁים בְּעֶרֶב שַׁבָּת, וְהוּא שֶׁיִּטְרַח בִּסְעֻדַּת הַנִּשּׂוּאִין שְׁלֹשָׁה יָמִים קֹדֶם הַנִּשּׂוּאִין. וּמָקוֹם שֶׁאֵין בֵּית דִּין יוֹשְׁבִים בּוֹ אֶלָּא בְּשֵׁנִי וּבַחֲמִישִׁי בִּלְבַד, בְּתוּלָה נִשֵּׂאת בְּיוֹם רְבִיעִי, שֶׁאִם הָיְתָה לוֹ טַעֲנַת בְּתוּלִים יַשְׁכִּים לְבֵית דִּין. וּמִנְהַג חֲכָמִים שֶׁהַנּוֹשֵׂא אֶת הַבְּעוּלָה יִשָּׂאֶנָּה בַּחֲמִישִׁי, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה שִׂמְחַ עִמָּהּ שְׁלֹשָׁה יָמִים: חֲמִישִׁי בַּשַּׁבָּת וְעֶרֶב שַׁבָּת וְשַׁבָּת, וְיוֹצֵא לְמַלְאכְתּוֹ יוֹם רִאשׁוֹן. וְנֶהֱגוּ שֶׁלֹּא לְשָׂא נָשִׁים אֶלָּא בְּתְחִלַּת הַחֹדֶשׁ, בְּעוֹד שֶׁהַלְּבָנָה בְּמִלּוּאָהּ (תְּרֵ"ן סוֹף פֶּרֶק אַרְבַּע מִיתוֹת), וְעַיֵּן בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן קע"ט:

ד אִם הֶחְתָּן אֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת סְעֻדָּה, וּקְרוֹבֵי הַכַּלָּה רוֹצִים שֶׁיַּעֲשֶׂה סְעֻדָּה, כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה סְעֻדָּה לְפִי כְּבוֹדוֹ וּלְפִי כְּבוֹדָהּ:

ה אֵין כּוֹנְסִין בְּתוּלָה לֶחֻפָּה, בְּשַׁבָּת, לְפִי שֶׁעַל יְדֵי הַחֻפָּה זוֹכֶה בִּמְצִיאָתָהּ וּבְמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, וַהֲוָה לֵהּ כְּקוֹנֶה קִנְיָן בְּשַׁבָּת. וְאַלְמָנָה, אֵין חֻפָּה קוֹנָה בָּהּ, אֶלָּא עַל יְדֵי יִחוּד שֶׁל בִּיאָה זוֹכֶה בִּמְצִיאָתָהּ וּבְמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, לְפִיכָךְ צָרִיךְ לְהִתְיַחֵד עִמָּהּ קֹדֶם שַׁבָּת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא כְּקוֹנֶה קִנְיָן בְּשַׁבָּת. וְעַיֵּן בָּא"ח סִימָן של"ט:

ו אֵין נוֹשְׂאִין נָשִׁים בְּחֹל הַמּוֹעֵד, לֹא בְּתוּלוֹת וְלֹא אַלְמָנוֹת, וְלֹא מְיַבְּמִים; אֲבָל מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִן הַנִּשּׂוּאִין, אֲבָל לֹא מִן הָאֵרוּסִין:

סימן סה

א **מִצְוָה לְשַׁמֵּחַ חָתָן וְכַלָּה וּלְרַקֵּד בְּפָנֶיהָ, וְלוֹמַר שֶׁהִיא נָאָה וַחֲסוּדָה** (פְּרוּשׁ, מִן ״וַתִּשָּׂא חֵן וָחֶסֶד לְפָנָיו״ (אֶסְתֵּר ב, יז) אֲפִלּוּ אֵינָהּ נָאָה. הַגָּה: וּמְצִינוּ שֶׁרַבִּי יְהוּדָה בַּר אִלְעַי הָיָה מְרַקֵּד לִפְנֵי הַכַּלָּה. וּמְבַטְּלִין תַּלְמוּד תּוֹרָה לְהַכְנָסַת כַּלָּה לַחֻפָּה, (דִּבְרֵי הָרַב) (פֶּרֶק קַמָּא דְּמְגִלָּה וּפֶרֶק הָאִשָּׁה שֶׁנִּתְאַרְמְלָה):

ב **אָסוּר לְהִסְתַּכֵּל בַּכַּלָּה,** אֲבָל מֻתָּר לְהִסְתַּכֵּל בַּהֲתְכָּשִׁיטִין שֶׁעָלֶיהָ אוֹ בִּפְרִיעַת רֹאשָׁהּ (טוּר):

ג **צָרִיךְ לָתֵת אֵפֶר בְּרֹאשׁ הֶחָתָן, בִּמְקוֹם הַנָּחַת תְּפִלִּין, זֵכֶר לַאֲבֵלוּת יְרוּשָׁלַיִם, דִּכְתִיב: ״לָשׂוּם לַאֲבֵלֵי צִיּוֹן פְּאֵר תַּחַת אֵפֶר״.** (יְשַׁעְיָה סא, ג). הַגָּה: וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנָּהֲגוּ לְשַׂבֵּר כּוֹס אֶחָד שֶׁבַע בְּרָכוֹת, וְזֶהוּ מִנְהָג נוֹהֵג בִּמְדִינוֹת אֵלּוּ שֶׁהֶחָתָן שׁוֹבֵר הַכְּלִי שֶׁמְּבָרְכִין עָלָיו בִּרְכַּת אֵרוּסִין (כָּל בּוֹ), וְכָל מָקוֹם לְפִי מִנְהָגוֹ. עוֹד נוֹהֲגִים לְהִתְעַנּוֹת, וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן ס״א. וְדִין זְרִיקַת אֲכָלִין לִפְנֵי חָתָן וְכַלָּה, עַיֵּן בְּאֹרַח חַיִּים סִימָן קע״א:

ד **מֵת וְכַלָּה שֶׁפָּגְעוּ זֶה בָּזֶה, מְעַבִּירִין אֶת הַמֵּת מִלִּפְנֵי הַכַּלָּה, לִתֵּן לָהּ אֶת הַדֶּרֶךְ:**

סימן סו

א **אָסוּר לְהִתְיַחֵד עִם הַכַּלָּה קֹדֶם שֶׁיִּכְתֹּב לָהּ כְּתֻבָּה;** וְיֵשׁ מְקִלִּין וּמַתִּירִין לְהִתְיַחֵד בִּלֹא כְּתֻבָּה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִבְעֹל (הַר״ן רֵישׁ כְּתֻבּוֹת); **וְהַבַּעַל נוֹתֵן שְׂכַר הַסּוֹפֵר. וַאֲפִלּוּ אִם יִרְצֶה לְיַחֵד לָהּ כְּתֻבָּתָהּ בְּמָעוֹת, אוֹ בִּשְׂאָר מַטַּלְטְלִין, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, אֶלָּא צָרִיךְ שֶׁיִּכְתֹּב לָהּ שְׁטָר עַל עַצְמוֹ בְּדִמֵּי הַכְּתֻבָּה וְיִהְיוּ כָּל נְכָסָיו מְשֻׁעְבָּדִים לָהּ, אוֹ שֶׁיְּעִידוּ עָלָיו עֵדִים וְיִקְנוּ מִיָּדוֹ שֶׁהוּא חַיָּב לָהּ, מָנֶה אוֹ מָאתַיִם.** הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין לִסְמֹךְ אֲעֵדִים רַק בִּשְׁעַת הַדְּחָק, וּמֵיד שֶׁיֵּשׁ לוֹ פְּנַאי לִכְתֹּב, צָרִיךְ לִכְתֹּב, כָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵין לִסְמֹךְ עָלָיו לְכַתְּחִלָּה (כֵּן מִשְׁמַע מִלְּשׁוֹן הַטּוּר, וְכֵן כָּתְבוּ מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ ס״ד וּפְרִישׁ רֵישׁ כְּתֻבּוֹת), וְכֵן רָאוּי לְהוֹרוֹת. הֶעֱמִיד לָהּ עֶרֶב קִבְּלָן בְּעַד כְּתֻבָּתָהּ, וְהִתְנָה שֶׁהוּא יְהֵא פָּטוּר מִמֶּנָּה, אָסוּר, עַד שֶׁיְּהֵא שִׁעְבּוּדָהּ עָלָיו, שֶׁלֹּא תְּהֵא קַלָּה בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁ״א בְּתִשׁוּבָה ח״ב סִי׳ נ״ח). וְעַיֵּן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן ס אִם יוּכַל לְשַׁעְבֵּד עַצְמוֹ בִּכְתֻבָּתָהּ בִּנְכָסִים שֶׁלֹּא בָּאוּ לָעוֹלָם. וְאֵין לָעֵדִים לַחְתֹּם הַכְּתֻבָּה אֶלָּא לְאַחַר שֶׁקִּבֵּל הֶחָתָן קִנְיָן לִפְנֵיהֶם (דִּבְרֵי הָרַב). וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁמְּקִלִּין בָּזֶה (מַרְדְּכִי פ״ב דְּגִטִּין); וְכֵן שֶׁיֵּשׁ עֵדִים חוֹתְמִים עַל הַכְּתֻבּוֹת שֶׁקָּרְאוּ תַּחַת הַחֻפָּה, אַף עַל פִּי שֶׁהֵם לֹא שָׁמְעוּ הַקְּרִיאָה; אַף עַל פִּי דְּלָא שַׁפִּיר עָבְדֵי, אֵין לְשַׁנּוֹת מִנְהָגָן, שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא לַעַז עַל כְּתֻבּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת (אוֹר זָרוּעַ):

ב **אִם אֵינוֹ יָכוֹל לִכְתֹּב לָהּ כְּתֻבָּה, כְּגוֹן בְּשַׁבָּת, אוֹ שֶׁשָּׁכַח לְכָתְבָהּ, יָכוֹל לִתֵּן לָהּ מַטַּלְטְלִין כְּנֶגֶד כְּתֻבָּתָהּ, וְיִקַּבֵּל עָלָיו אַחֲרָיוּת אִם יֹאבְדוּ אוֹ יִזְּלוּ, וְאָז מֻתָּר לִבְעֹל עַד שֶׁיִּהְיֶה לוֹ פְּנַאי לִכְתֹּב,** וְאָז כּוֹתֵב לָהּ מֵיָּד (טוּר):

ג **אִם כָּתַב לָהּ כְּתֻבָּה, וְנֶאֱבְדָה, אוֹ שֶׁמָּחֲלָה לוֹ, וְדַוְקָא שֶׁכָּתְבָה לוֹ: הִתְקַבַּלְתִּי כְּתֻבָּתִי, צָרִיךְ לִכְתֹּב אַחֶרֶת בְּעִקַּר הַכְּתֻבָּה, שֶׁאָסוּר לְאָדָם לִשְׁהוֹת עִם אִשְׁתּוֹ שָׁעָה אַחַת בְּלֹא כְּתֻבָּה.** הַגָּה: עִיר שֶׁכִּבְּשׁוּהָ כּוֹרְכוֹם, אוֹ שֶׁגָּלוּ מִן הָעִיר, וְאִבְּדוּ הַנָּשִׁים הַכְּתֻבּוֹת שֶׁלָּהֶם, צְרִיכִים לְחַדֵּשׁ נְשׂוֹתֵיהֶם כְּתֻבּוֹתֵיהֶם, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹמַר שֶׁמָּא יִמְצְאוּ אַחַר כָּךְ כְּתֻבּוֹתֵיהֶם אוֹ יַחְזְרוּ לָהֶם, מִכָּל מָקוֹם מֵאַחַר שֶׁהַכְּתֻבּוֹת בְּחֶזְקַת אֲבוּדוֹת צְרִיכִין כְּתֻבּוֹת אֲחֵרוֹת; וְאִם אֵינוֹ יָדוּעַ סַךְ הַכְּתֻבּוֹת, אִם יִשְׁאֲרוּ קְצָתָן, אָזְלִינַן בָּתְרֵיהוּ; וְאִם לָאו, דָּנִין עַל פִּי זְקֵנֵי הָעִיר וּלְפִי הַמִּנְהָג, הֶעָשִׁיר לְפִי עָשְׁרוֹ וְהֶעָנִי לְפִי עָנְיוֹ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַגְּאוֹנִים). וּכְשֶׁנַּאֲבָדָה הַכְּתֻבָּה וּבָא לִכְתֹּב לָהּ כְּתֻבָּה אַחֶרֶת, צָרִיךְ לִכְתֹּב לָהּ כְּתֻבָּה גְּדוֹלָה כָּרָאשׁוֹנָה (מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ קט״ז). וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קע״ז, דִּבְמָקוֹם שֶׁאֵין מְגָרְשִׁין רַק מֵרְצוֹן הָאִשָּׁה, אֵין צָרִיךְ לִכְתֹּב כְּתֻבָּה; אִם כֵּן בִּזְמַן הַזֶּה בִּמְדִינוֹת אֵלּוּ, שֶׁאֵין מְגָרְשִׁין בְּעַל כָּרְחָהּ שֶׁל אִשָּׁה מִשּׁוּם חֶרֶם רַבֵּנוּ גֵּרְשׁוֹם, וּכְמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמָּן סִימָן קי״ט, הָיָה אֶפְשָׁר לְהָקֵל בִּכְתִיבַת הַכְּתֻבָּה, אֲבָל אֵין הַמִּנְהָג כֵּן וְאֵין לְשַׁנּוֹת (כָּל זֶה דַּעַת עַצְמוֹ):

ד **בְּנֶאֱבְדָה, אִי יָדְעִי סָהֲדֵי זִמְנָא קַמָּא, כְּתֵבִי הַהוּא זִמְנָא; וְאִי לָא יָדְעִי, כְּתֵבִי מֵהַשְׁתָּא; וּבְמוּחְלֶת, אֵין כּוֹתְבִין אֶלָּא מִזְּמַן שֶׁל עַכְשָׁו:**

ה **אִם מָכְרָה כְּתֻבָּתָהּ לְבַעְלָהּ, צָרִיךְ לִכְתֹּב לָהּ כְּתֻבָּה אַחֶרֶת; אֲבָל אִם מָכְרָה כְּתֻבָּתָהּ לְאַחֵר, אֵין צָרִיךְ לִכְתֹּב לָהּ כְּתֻבָּה אַחֶרֶת:**

ו **כַּמָּה שְׁעוּר הַכְּתֻבָּה, לִבְתוּלָה מָאתַיִם, וּלְאַלְמָנָה מָנֶה, וְשֶׁל זוֹ וָזוֹ כֶּסֶף מְדִינָה; נִמְצָא, כְּתֻבַּת בְּתוּלָה הֵם שְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעָה דֻּרְהָם וָחֵצִי כֶּסֶף צָרוּף, וּכְתֻבַּת אַלְמָנָה מַחֲצִיתָם, שֶׁהֵם שְׁמוֹנָה עָשָׂר דֻּרְהָם וּשְׁלֹשָׁה רְבִיעִים כֶּסֶף צָרוּף.** הַגָּה: עַיֵּן בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רצ״ד וְסִימָן ש״ה עֵרֶךְ הַמַּטְבֵּעַ שֶׁנִּקְרֵאת דֻּרְהָם. וְכָל זֶה לְדַעַת קְצָת הַפּוֹסְקִים, שֶׁסְּבִירָא לְהוּ שֶׁכְּתֻבַּת בְּתוּלָה אֵינָהּ רַק זוּזֵי דְּרַבָּנָן (הַרִי״ף וְהָרַמְבַּ״ם וְהָר״ן וְהַר״ם), שֶׁמָּאתַיִם שֶׁל בְּתוּלָה עוֹלִין שִׁשָּׁה סְלָעִים וּרְבִיעַ. וְיֵשׁ מִי שֶׁמְּשַׁעֵר כְּתֻבַּת בְּתוּלָה עֶשְׂרָה זְהוּבִים וַאֲלְמָנָה חֲמִשָּׁה זְהוּבִים (מַהֲרִי״ל בְּשֵׁם אַגּוּדָה). אֲבָל לְדַעַת יֵשׁ פּוֹסְקִים, מָאתַיִם שֶׁל בְּתוּלָה וּמָנֶה שֶׁל אַלְמָנָה מְשַׁעֲרִים בְּזוּזֵי דְּאוֹרְיְתָא, וְהוּא שְׁמוֹנָה פְּעָמִים יוֹתֵר, וְכָתְבוּ דְּלָכֵן נָהֲגוּ לִכְתֹּב בַּכְּתֻבָּה ״דְּחָזֵי לִיכִי מִדְּאוֹרְיְתָא״ (רִבְנוּ תָּם). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכוֹתְבִין ״דְּחָזוּ לְכִי״ סְתָמָא (הַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי פֶּרֶק י׳ דְּאִישׁוּת). וְהַמִּנְהָג לִכְתֹּב לִבְתוּלָה: ״דַּחֲזֵי לִיכִי מִדְּאוֹרְיְתָא״, אֲבָל לֹא לְאַלְמָנָה. וְכָל זֶה בִּמְקוֹם שֶׁאֵין מִנְהָג, אֲבָל בִּמְקוֹם שֶׁיֵּשׁ מִנְהָג, מַה שֶּׁגּוֹבִין, הוֹלְכִין אַחַר הַמִּנְהָג, וּכְמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמָּן:

ז **אִם יִרְצֶה לְהוֹסִיף עַל זֶה, מוֹסִיף; וְזֶה הַתּוֹסָפוֹת שֶׁמּוֹסִיף, יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁדִּינוֹ בָּהֶם כְּעִקַּר הַכְּתֻבָּה, וְיֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהוּא חָלוּק בָּהֶם מֵעִקַּר הַכְּתֻבָּה, כְּדִלְקַמָּן.**

הַגָּה: וְאֵין צָרִיךְ לִפָּרֵשׁ עִקַּר הַכְּתֻבָּה בִּפְנֵי עַצְמָהּ וְהַתּוֹסֶפֶת בִּפְנֵי עַצְמוֹ, אֶלָּא כּוֹלֵל הַכֹּל בְּיַחַד, אִם יִרְצֶה (הַר״ן רֵישׁ אַף עַל פִּי וְהַמַּגִּיד מִשְׁנֶה פֶּרֶק י׳ וְרֵישׁ ס״ה סִימָן ס״ה); וְיֵשׁ חוֹלְקִים, וְסְבִירָא לְהוּ דְּצָרִיךְ לִכְתֹּב

הַכְּתָבָה כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ, וְהַתּוֹסֶפֶת בִּפְנֵי עַצְמוֹ, וְכֵן נוֹהֲגִין. וְאִם יֵשׁ מִשְׁפָּחָה שֶׁכֵּלָן נוֹהֲגִים בְּתוֹסֶפֶת, אֵין צָרִיךְ לִכְתֹּב כָּל אֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ (מְרַדְכִי פֶּרֶק קַמָּא דִּכְתֻבּוֹת). כֵּיצַד הָאִשָּׁה שֶׁכָּתַב בָּהּ: "וְדַיָּן נְדוּנְיָא דְּהַנַּעֲלַת לֵהּ מֵאָה דִינָרִין וְהוֹסִיף לָהּ מִן דִּילֵהּ כָּךְ וְכָךְ", אֵין עִקַּר כְּתֻבָּה בִּכְלָל, וְצָרִיךְ לְשַׁלֵּם לָהּ בִּפְנֵי עַצְמוֹ, עַד שֶׁיִּהְיֶה כָּתוּב: "וְיִהְיֶה לֵיכִי מֹהַר בְּתוּלָיְכִי כֶּסֶף זוּזֵי אֲלָף", דְּאָז הָעִקַּר כְּתֻבָּה בִּכְלָל (רִיבַ"שׁ סִימָן ס"ה):

ח יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאֵין צָרִיךְ קִנְיָן בִּשְׁעַת הַנִּשּׂוּאִין כְּמָה שֶׁנּוֹתֵן לָהּ. וְיֵשׁ חוֹלְקִים:

ט כָּל הַפּוֹחֵת מִשִּׁעוּר הַכְּתֻבָּה, בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת; לֹא מִבַּעְיָא אִם כָּתְבָה לוֹ אַחַר כָּךְ: הִתְקַבַּלְתִּי מִמְּךָ הַכְּתֻבָּה, אוֹ מִקָּצָתָהּ, דְּאָז אֵין לָהּ לְדַעַת קָצָת פּוֹסְקִים, אֶלָּא אֲפִלּוּ הִתְנָה בִּשְׁעַת קִדּוּשִׁין שֶׁלֹּא יְהֵא לָהּ כְּתֻבָּה, אוֹ שֶׁפִּיְּחַת לָהּ מִשִּׁעוּרָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁתְּנָאוֹ בָּטֵל וְיֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה מֻשְׁלָם, אֲפִלּוּ הָכִי בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת, כֵּיוָן שֶׁהִיא סְבוּרָה שֶׁאֵין לָהּ לֹא סְמָכָה דַּעְתָּהּ:

י אִם יֵשׁ מִשְׁפָּחוֹת שֶׁנּוֹהֲגִים לִכְתֹּב בִּכְתֻבָּתָן יוֹתֵר מִשִּׁעוּר חֲכָמִים, אֵין לִמְחוֹת בְּיָדָם; וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִלּוּ אֶחָד מִבְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה הַהִיא שֶׁלֹּא כָּתַב כְּתֻבָּה לְאִשְׁתּוֹ, מַגְבִּינָן לָהּ בִּתְנַאי בֵּית דִּין לְפִי מַה שֶּׁרְגִילִין לִכְתֹּב. לְפִיכָךְ, אִשָּׁה שֶׁאִבְּדָה כְּתֻבָּתָהּ, יְדַקְדְּקוּ בִּכְתֻבּוֹת קְרוֹבוֹתֶיהָ, כְּפִי מַה שֶּׁנָּהֲגוּ לִכְתֹּב בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה כּוֹתְבִין לָהּ. וַאֲפִלּוּ כָּתַב לָהּ: "דְּחֵזוּ לֵיכִי", אֲפִלּוּ הָכִי גָּבְיָא כְּמִנְהַג מִשְׁפָּחָתָהּ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרַ"ן שֶׁכֵּן כָּתַב בְּשֵׁם הַתּוֹסָפוֹת). וְאִם כְּתֻבּוֹת נָשֵׁי מִשְׁפַּחְתּוֹ יְתֵרוֹת מִכְּתֻבּוֹת נְשֵׁי מִשְׁפַּחְתָּהּ, עוֹלָה עִמּוֹ וְאֵינָהּ יוֹרֶדֶת:

יא הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה סְתָם, כּוֹתֵב לְפִי הַמִּנְהָג. וְכֵן הִיא שֶׁפָּסְקָה לְהַכְנִיס, נוֹתֶנֶת כְּפִי מִנְהַג הַמְּדִינָה. הַגָּה: וּמַה שֶּׁהָאִשָּׁה מַכְנֶסֶת לְבַעְלָהּ, הֵן מָעוֹת הֵן בְּגָדִים, וּמְקַבְּלִין עָלָיו וְהֵן בְּאַחֲרָיוּתוֹ, נִקְרָא "נְדוּנְיָא" בְּכָל מָקוֹם, וְאֵינָהּ נִגְבֵּית אֶלָּא עִם הַכְּתֻבָּה; אֲבָל לִשְׁאָר דְּבָרִים אֵין דִּינוֹ כִּכְתֻבָּה, וּכְמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמָּן. וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁהֶחְתָּן מוֹסִיף לָהּ בִּנְדוּנְיָתָא, וְכוֹתֵב יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁקִּבֵּל, וְהוֹלְכִין בָּזֶה אַחַר הַמִּנְהָג (כָּל הַנַּ"ל בְּטוּר). וּמִן הַסְּתָם אַחֲרָיוּת הַנְּדוּנְיָא עָלָיו כְּנִכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל, אֲבָל אִם יִרְצֶה לְהַנִּיחַ לָהּ בִּרְשׁוּתָהּ וְשֶׁלֹּא לְקַבֵּל אַחֲרָיוּת עֲלֵיהֶם, הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. וְעַיִן לְקַמָּן רֵישׁ סִימָן צ"ג וְקָ' עוֹד מֵאִלּוּ הַדִּינִים. כְּשֶׁהָאָב קַיָּם וּמַשִּׂיא בִּתּוֹ, כּוֹתְבִים: "וְדַיָּן הַנְּדוּנְיָא דְּהַנַּעֲלַת לֵהּ מִבֵּי אֲבוּהָ"; וּכְשֶׁאֵין הָאָב קַיָּם, כּוֹתְבִים: "מִבֵּי נָשָׂא" (מְרַדְכִי פֶּרֶק ב"מ בְּשֵׁם רַבֵּנוּ תָּם). מֵיהוּ, אִם שָׁנָה, לֵית לָן בָּהּ (תְּשׁוּבַת ר"שׁ מִשְׁנָץ). בִּכְתֻבַּת גְּרוּשָׁה כּוֹתְבִין: מְתָרְכָתָא, כְּדֵי שֶׁיֵּדְעוּ שֶׁהִיא גְּרוּשָׁה וַאֲסוּרָה לְכֹהֲנִים (פִּסְקֵי מהרא"י סִימָן צ'). **וּכְשֶׁבָּאָה לִגְבּוֹת כְּתֻבָּתָהּ, מַגְבִּין לָהּ מַה שֶּׁבִּכְתֻבָּתָהּ לְפִי מִנְהַג הַמְּדִינָה.** הַגָּה: וְאִם הִיא אוֹמֶרֶת שֶׁהוֹסִיף לָהּ יוֹתֵר מִן הַמִּנְהָג, צְרִיכָה לְהָבִיא רְאָיָה לִדְבָרֶיהָ; אֲבָל אִם יֵשׁ בְּיָדָהּ שְׁטָר כְּתֻבָּה שֶׁאֵינוֹ מְקַיָּם, אוֹ שֶׁאֶחָד מִן הָעֵדִים הוּא פָּסוּל, אַף עַל פִּי שֶׁמַּרְאֶה הַחֲתִימוֹת שֶׁבִּידֶיהָ שֶׁהַצֶּרֶךְ לְהוֹסִיף לָהּ, אֵינָהּ גּוֹבֵאת אֶלָּא כְּמִנְהָג (פִּסְקֵי מהרא"י סִימָן פ"ט). וְעַיִן לְקַמָּן סִימָן ק' סָעִיף ל'. **וּבְכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, מִנְהַג הַמְּדִינָה הוּא עִקָּר, וְעַל פִּיו דָּנִין, וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה אוֹתוֹ הַמִּנְהָג פָּשׁוּט בְּכָל הַמְּדִינָה.** הַגָּה: מֵיהוּ, אִם רוֹצֶה לְהִתְנוֹת וְלִפְחֹת לְאִשְׁתּוֹ מִן הַמִּנְהָג, הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ (מַהֲרִי"ל סִימָן ע"ו), וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִפְחֹת מִמַּה שֶּׁתִּקְּנוּ רַבָּנָן. וְנִרְאֶה לִי, דַּוְקָא שֶׁהִתְנָה כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁעָשָׂה הַשִּׁדּוּכִים, אֲבָל אִם עָשׂוּ שִׁדּוּכִים סְתָם, וְשִׁעְבְּדוּ עַצְמָן בְּקִנָּסוֹת, צָרִיךְ לִכְתֹּב לְפִי הַמִּנְהָג וְלֹא יוֹכַל לְשַׁנּוֹת (דִּבְרֵי הָרַב, וְכֵן מַשְׁמַע בְּמַהֲרִי"ל). וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנּוֹהֲגִים לִכְתֹּב כָּל הַכְּתֻבּוֹת בְּשָׁוֶה, אֲפִלּוּ לֹא הִכְנִיסָה לוֹ כְּלוּם, וְאִם יִרְצֶה מוֹסִיף לָהּ, וְאִם יִרְצֶה לִפְחֹת לָהּ הֵיא כּוֹתֶבֶת לוֹ: כָּךְ וְכָךְ קִבַּלְתִּי עַל כְּתֻבָּתִי; וְכֵן נוֹהֲגִין בִּמְדִינוֹת אֵלּוּ:

יב נָשָׂא אִשָּׁה מִמָּקוֹם אַחֵר עַל דַּעַת שֶׁתָּדוּר עִמּוֹ בִּמְקוֹמוֹ, הוֹלְכִים אַחַר מִנְהַג מְקוֹמוֹ:

יג בְּמָקוֹם שֶׁאֵין רְגִילִים לַחְתֹּם בַּכְּתֻבָּה אֶלָּא הָרְאוּיִים לְהָעִיד, לֹא יַחְתֹּם מִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִקְרוֹת. הַגָּה: וְלָכֵן עַם הָאָרֶץ שֶׁבָּא לְגָרֵשׁ, וְאָמַר אַחַר כָּךְ שֶׁלֹּא הֵבִין מַה שֶּׁהָיָה כָּתוּב בַּחֲתִימוֹת אוֹ בַּכְּתֻבָּה, אֵינוֹ נֶאֱמָן, דְּוַדַּאי הָעֵדִים לֹא חָתְמוּ מַה שֶּׁלֹּא הֵעִידוּ בְּפָנָיו תְּחִלָּה עַל פֶּה (תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ"א סִימָן תרכ"ט):

סימן סז

א בְּתוּלָה שֶׁנִּתְאַלְמְנָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה אוֹ נֶחְלְצָה מִן הָאֵרוּסִין, וְנִשֵּׂאת, כְּתֻבָּתָהּ מָאתַיִם וְיֵשׁ לָהּ טַעֲנַת בְּתוּלִים:

ב נִתְאַלְמְנָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה אוֹ נֶחְלְצָה מִן הַנִּשּׂוּאִין, כְּגוֹן שֶׁנִּכְנְסָה לָחֻפָּה, חֲרֵי הִיא בְּחֶזְקַת בְּעוּלָה וְאֵין לָהּ אֶלָּא מָנֶה וְאֵין עָלֶיהָ טַעֲנַת בְּתוּלִים, אֲפִלּוּ יֵשׁ לָהּ עֵדִים שֶׁלֹּא נִסְתְּרָה עִם הָרִאשׁוֹן:

ג הַגֵּרֶת, וְהַשְּׁבוּיָה, וְהַסּוֹטָה, שֶׁנִּפְּדוּ וְשֶׁנִּתְגָּרְשׁוּ וְשֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ פְּחוּתָה מִבַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, כְּתֻבָּתָן מָאתַיִם וְיֵשׁ לָהֶם טַעֲנַת בְּתוּלִים; וּמִבַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד וָמַעְלָה, כְּתֻבָּתָן מָנֶה וְאֵין לָהֶם טַעֲנַת בְּתוּלִים:

ד קְטַנָּה פְּחוּתָה מִבַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁנִּבְעֲלָה, אֲפִלּוּ בָּא עָלֶיהָ גָּדוֹל, כְּתֻבָּתָהּ מָאתַיִם; וְקָטָן פָּחוֹת מִבֶּן תֵּשַׁע וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל הַגְּדוֹלָה, כְּתֻבָּתָהּ מָאתַיִם; וְדַוְקָא שֶׁלֹּא הֵסִיר בְּתוּלֶיהָ, אֲבָל אִם הֵסִיר בְּתוּלֶיהָ אֵין לָהּ אֶלָּא מָנֶה:

ה מַכַּת עֵץ, כְּתֻבָּתָהּ מָנֶה, וַאֲפִלּוּ לֹא הִכִּיר בָּהּ, וּכְנָסָהּ עַל מְנָת שֶׁהִיא בְּתוּלָה שְׁלֵמָה; אֲבָל כְּנָסָהּ בְּחֶזְקַת בְּתוּלָה, וְנִמְצֵאת בְּעוּלָה, אֲפִלּוּ מָנֶה אֵין לָהּ:

ו בְּתוּלָה שֶׁהִיא בּוֹגֶרֶת אוֹ סוּמָא, כְּתֻבָּתָהּ מָאתַיִם; וְכֵן אֲילוֹנִית, אִם הִכִּיר בָּהּ, כְּתֻבָּתָהּ מָאתַיִם:

ז הַשּׁוֹטָה, לֹא תִקְּנוּ לָהּ נִשּׂוּאִין כְּלָל:

ח הַחֵרֶשֶׁת, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהּ נִשּׂוּאִין מִדִּבְרֵיהֶם, לֹא תִקְּנוּ לָהּ כְּתֻבָּה וְלֹא מְזוֹנוֹת וְלֹא תְּנַאי מִתְּנָאֵי כְּתֻבָּה; וְאִם כָּנַס הַחֵרֶשֶׁת, וְנִתְפַּקְּחָה, אוֹ שׁוֹטָה וְנִשְׁתַּפִּית, יֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה וּתְנָאֵי כְּתֻבָּה, וּכְתֻבָּתָהּ מָנֶה:

ט נָשָׂא חֵרֶשֶׁת אוֹ שׁוֹטָה, וְכָתַב לָהּ מֵאָה מָנֶה, כְּתֻבָּתָהּ קַיֶּמֶת מִפְּנֵי שֶׁרָצָה לְהַזִּיק נְכָסָיו:

י חֵרֵשׁ אוֹ שׁוֹטֶה שֶׁנָּשְׂאוּ נָשִׁים, אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְפַּקַּח הַחֵרֵשׁ וְנִשְׁתַּפְּתָה הַשּׁוֹטֶה, אֵין לְנָשֵׁיהֶם עֲלֵיהֶם כְּלוּם; רָצוּ לְקַיְּמָן אַחַר שֶׁהִבְרִיאוּ, יֵשׁ לָהֶן כְּתֻבָּה, וּכְתֻבָּתָן מָנֶה. וְאִם בֵּית דִּין הֵם שֶׁהִשִּׂיאוּ הַחֵרֵשׁ וְכָתְבוּ לָהּ כְּתֻבָּה עַל נְכָסָיו, נוֹטֶלֶת כָּל מַה שֶּׁכָּתְבוּ לָהּ בֵּית דִּין; אֲבָל הַשּׁוֹטֶה, אֵין בֵּית דִּין מַשִּׂיאִין אוֹתוֹ:

יא קָטָן, אֲפִלּוּ מִבֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וָמַעְלָה, שֶׁהִשִּׂיאוּ אָבִיו, אֵין לָהּ כְּתֻבָּה; וְאִם בָּא עָלֶיהָ אַחַר שֶׁהִגְדִּיל, יֵשׁ לָהּ עִקַּר כְּתֻבָּה, מָאתַיִם לִבְתוּלָה, מָנֶה לְאַלְמָנָה; אֲבָל תּוֹסֶפֶת שֶׁכָּתַב לָהּ בְּקַטְנוּתוֹ, אֵין לָהּ; וַאֲפִלּוּ הָעִקָּר אֵינָהּ גּוֹבָה מִכֹּחַ שְׁטַר הַכְּתֻבָּה, אֶלָּא מִתְּנַאי בֵּית דִּין. לְפִיכָךְ, אֵינָהּ גּוֹבָה אֶלָּא מִבְּנֵי חֹרִי, וְלֹא מִמְּשַׁעְבְּדֵי שֶׁנִּמְכְּרוּ בְּקַטְנוּתוֹ. וְכֵן הַדִּין בִּגֵר שֶׁנִּתְגַּיְּרָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ, וְאֵין בֵּינֵיהֶם אֶלָּא שֶׁבְּזוֹ אֵין כְּתֻבָּתָהּ אֶלָּא מָנֶה לְדַעַת הָרַמְבַּ״ם:

סימן סח

א כָּל בְּתוּלָה שֶׁכְּתֻבָּתָהּ מָאתַיִם יֵשׁ לָהּ טַעֲנַת בְּתוּלִים. וְכָל שֶׁכְּתֻבָּתָהּ מָנֶה, אוֹ שֶׁלֹּא תִקְּנוּ לָהּ כְּתֻבָּה, אֵין לָהּ טַעֲנַת בְּתוּלִים. וְכָל הַמִּתְיַחֵד עִם אֲרוּסָתוֹ לִדֶּם נִשּׂוּאִין, אֵין לָהּ טַעֲנַת בְּתוּלִים:

ב אִם מִנְהַג הַמָּקוֹם לְהַעֲמִיד עֵדִים לְמַשְׁמֵשׁ שֶׁלֹּא יִנָּהֲגוּ מִנְהַג רַמָּאוּת, וְאֵרַע הַדָּבָר שֶׁלֹּא הֶעֱמִידוּ עֵדִים, אֵינוֹ יָכוֹל לִטְעֹן טַעֲנַת בְּתוּלִים:

ג שְׁנֵי סִימָנִים יֵשׁ לִבְתוּלָה: הָאֶחָד, דָּמִים שׁוֹתְתִים מִמֶּנָּה בְּסוֹף בִּיאָה רִאשׁוֹנָה; וְהַשֵּׁנִי, דֹּחַק שֶׁנִּמְצָא בָּהּ בְּבִיאָה רִאשׁוֹנָה בְּשָׁעַת תַּשְׁמִישׁ. טַעֲנַת דָּמִים יֶשְׁנָהּ בֵּין בְּקַטָּנָה בֵּין בִּגְדוֹלָה, אֲבָל טַעֲנַת פֶּתַח פָּתוּחַ אֵינָהּ טַעֲנָה בְּבוֹגֶרֶת:

ד טָעַן וְאָמַר: לֹא מְצָאתִיהָ בְּתוּלָה, וְהִיא אוֹמֶרֶת: לֹא בָּא עָלַי וַעֲדַיִן אֲנִי בְּתוּלָה, בּוֹדְקִין אוֹתָהּ עַל פִּי חֲבִית שֶׁל יַיִן (טור), אוֹ מִתְיַחֵד עִמָּהּ בְּפְנֵי עֵדִים וְחוֹזֵר וּבוֹעֵל:

ה טָעַן טַעֲנַת דָּמִים, אִם הָיְתָה מְמַשְׁפַּחַת הַדּוֹרְקָנִי (פרוש, דור קטוע, כלומר משפחה של עקרים שעל ידה הדור קטוע מבנים), הֲרֵי זוֹ בְּחֶזְקָתָהּ; וְאִם לָאו, בּוֹדְקִין אוֹתָהּ שֶׁמָּא חֹלִי גָּדוֹל יֵשׁ בָּהּ שֶׁיִּבֵּשׁ לַחְלוּחִית הָאֲבָרִים, אוֹ שֶׁהָיְתָה מִתְעַנֶּגֶת בְּרֶעָב, וּמַכְנִיסִין אוֹתָהּ לְמֶרְחָץ וּמַרְטִיבִין אוֹתָהּ וּמַאֲכִילִין וּמַשְׁקִין אוֹתָהּ עַד שֶׁתִּבָּעֵל שְׁנִית וְנִרְאֶה אִם תּוֹצִיא דָּם. וְאִם אֵין שָׁם חֹלִי וְלֹא רָעָב וְכַיּוֹצֵא בּוֹ, הֲרֵי זוֹ טַעֲנָה:

ו טָעַן טַעֲנַת פֶּתַח פָּתוּחַ, אוֹמְרִים לוֹ: שֶׁמָּא הִטַּיְתָּ אוֹ לֹא בָּעַלְתָּ בְּנַחַת, וּלְפִיכָךְ לֹא הִרְגַּשְׁתָּ בַּדַּחַק. אִם אָמַר: לֹא כִּי, אֶלָּא פֶּתַח פָּתוּחַ מָצָאתִי, הֲרֵי זוֹ טַעֲנָה אִם לֹא בָּגְרָה עֲדַיִן. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֲפִלּוּ לֹא בָּגְרָה, אֵינוֹ יָכוֹל לִטְעֹן טַעֲנַת פֶּתַח פָּתוּחַ אִם מָצָא דָּם. יֵשׁ אוֹמְרִים דְּטַעֲנַת פֶּתַח פָּתוּחַ לֹא יוּכַל לִטְעֹן רַק נָשׂוּי, אֲבָל בָּחוּר לֹא, וְאַדְרַבָּה, מַלְקִין אוֹתוֹ כְּשֶׁטּוֹעֵן כָּךְ, דְּמֵאַחַר שֶׁלֹּא הָיָה נָשׂוּי מִתְּחִלָּה אֵינוֹ בָּקִי בְּכָךְ (טור):

ז כְּשֶׁאָמְרוּ שֶׁטַּעֲנָתוֹ עַל הַבְּתוּלִים טַעֲנָה, אִם הוּא כֹּהֵן הֲרֵי הִיא אֲסוּרָה עָלָיו, וְאִם הִיא אִשֶּׁת יִשְׂרָאֵל מֻתֶּרֶת לוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן קִבֵּל בָּהּ אֲבִיהָ קִדּוּשִׁין פָּחוֹת מִשָּׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים הָא דְּנֶאֱסְרָה בְּאֵשֶׁת יִשְׂרָאֵל, דַּוְקָא כְּשֶׁאֵינָהּ מְתֻרֶצֶת עַצְמָהּ, אֲבָל אָמְרָה: נֶאֱנַסְתִּי, נֶאֱמֶנֶת (טור). וְיֵשׁ אוֹמְרִים עוֹד, דְּדַוְקָא שֶׁהִיא גְּדוֹלָה לְפָנֵינוּ, אֲבָל אִם הִיא עֲדַיִן קְטַנָּה, אֵינָהּ נֶאֱסֶרֶת (בית יוסף בשם רש״י, וכן נראה מדברי הר״ן). וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קע״ח סָעִיף ג׳:

ח אַף כְּשֶׁאָמְרוּ שֶׁטַּעֲנָתוֹ עַל הַבְּתוּלִים טַעֲנָה, אֵינָהּ מַפְסֶדֶת אֶלָּא עִקַּר כְּתֻבָּה, אֲבָל הַתּוֹסֶפֶת יֵשׁ לָהּ, אֶלָּא אִם כֵּן נוֹדַע בִּרְאָיָה בְּרוּרָה שֶׁהָיְתָה בְּעוּלָה, אוֹ שֶׁהוֹדִית לוֹ שֶׁהִיא בְּעוּלָה קֹדֶם שֶׁתִּתְאָרֵס, וְהִטְעָתוּ. לְפִיכָךְ, יֵשׁ לוֹ לְהַשְׁבִּיעָהּ בִּנְקִיטַת חֵפֶץ, כְּדִין כָּל הַנִּשְׁבָּעִים וְנוֹטְלִים, וְאַחַר כָּךְ תִּגְבֶּה הַתּוֹסֶפֶת. וְיֵשׁ לָהּ לְהַחֲרִים סְתָם עַל מִי שֶׁטָּעַן עָלֶיהָ שֶׁקֶר:

ט כְּשֶׁטָּעַן שֶׁלֹּא מְצָאָהּ בְּתוּלָה, אִם אָמְרָה: מֵצַת עֵץ אֲנִי, נֶאֱמֶנֶת, וְתַחֲזֹר כְּתֻבָּתָהּ לְמָנֶה. וְיֵשׁ לוֹ לְהַחֲרִים סְתָם, שֶׁלֹּא בָּא עָלֶיהָ אִישׁ. וְאִם אָמְרָה: מִשֶּׁאֵרְסָתַנִי נֶאֱנַסְתִּי, הֲרֵי זוֹ נֶאֱמֶנֶת וּכְתֻבָּתָהּ מָאתַיִם כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה. וְאִם טָעַן: שֶׁמָּא עַד שֶׁלֹּא אֵרְסָתִיךְ נֶאֱנַסְתְּ, אוֹ שֶׁמָּא אַחַר שֶׁאֵרְסָתִיךְ נִבְעַלְתְּ בִּרְצוֹנֵךְ, הֲרֵי זוֹ מַחֲרִים סְתָם עַל מִי שֶׁטּוֹעֵן שֶׁקֶר כְּדֵי לְחַיְּבוֹ מָמוֹן. כָּל מִי שֶׁטּוֹעֵן טַעֲנַת בְּתוּלִים וְטַעֲנָתוֹ טַעֲנָה, אִם רוֹצֶה לְקַיְּמָהּ אַחַר כָּךְ כּוֹתֵב לָהּ כְּתֻבָּה מָנֶה (טור):

י עַד מָתַי יֵשׁ לוֹ לִטְעֹן טַעֲנַת בְּתוּלִים, אִם נִסְתְּרָה (עמו) מִיָּד; אִם לֹא נִסְתְּרָה, אֲפִלּוּ לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם:

סימן סט

א כְּשֶׁנּוֹשֵׂא אָדָם אִשָּׁה מִתְחַיֵּב לָהּ בַּעֲשָׂרָה דְּבָרִים, וְזוֹכֶה בָּהּ בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים, אֲפִלּוּ לֹא נִכְתְּבוּ:

ב אֵלּוּ הֵן הָעֲשָׂרָה דְּבָרִים: מְזוֹנוֹתֶיהָ, וּכְסוּתָהּ, וְעוֹנָתָהּ, וְעִקַּר כְּתֻבָּתָהּ, וּרְפוּאָתָהּ, וְלִפְדּוֹתָהּ אִם נִשְׁבֵּית, וּקְבוּרָתָהּ, וְלִהְיוֹת נִזּוֹנֶת מִנְּכָסָיו וְיוֹשֶׁבֶת בְּבֵיתוֹ אַחַר מוֹתוֹ כָּל זְמַן אַלְמְנוּתָהּ, וְלִהְיוֹת בְּנוֹתָיו נִזּוֹנוֹת אַחַר מוֹתוֹ עַד שֶׁיִּתְאָרְסוּ, וְלִהְיוֹת בָּנָיו הַזְּכָרִים מְמֻנִּין יוֹרְשִׁים כְּתֻבָּתָהּ יוֹתֵר עַל חֶלְקָם בַּיְרֻשָּׁה שָׁעִם אֲחֵיהֶם:

ג אֵלּוּ הֵם הָאַרְבָּעָה: מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, וּמְצִיאָתָהּ, וּפֵרוֹתֶיהָ, וְיֵרֻשָּׁתָהּ:

ד מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ כְּנֶגֶד מְזוֹנוֹתֶיהָ. לְפִיכָךְ, אִם אָמְרָה: אֵינִי נִזּוֹנֶת וְאֵינִי עוֹשָׂה, שׁוֹמְעִין לָהּ. הַגָּהּ: וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן פ׳. יֵ״שׁ אוֹמְרִים דְּכָל אִשָּׁה הָאוֹמֶרֶת: אֵינִי נִזּוֹנֶת וְאֵינִי עוֹשָׂה, נִתְבַּטְּלָה הַתַּקָּנָה, וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לַחֲזֹר בָּהּ וְלוֹמַר: אֲנִי נִזּוֹנֶת וַאֲנִי עוֹשָׂה (בית יוסף בְּשֵׁם הַר״ן שֶׁכֵּן כָּתַב בְּשֵׁם הָרַא״ה). וְיֵשׁ חוֹלְקִין (רַבֵּנוּ יְרוּחָם נְתִיב כ״ג ח״ה). וְכָל שֶׁאֵינָהּ נִזּוֹנֶת, אֵין לָהּ כְּסוּת, דְּהוּא בְּכְלַל הַמְּזוֹנוֹת (שָׁם בְּהַר״ן). אֲבָל הַבַּעַל שֶׁאָמַר: אֵינִי זָנֵךְ וְאֵינִי נוֹטֵל מַעֲשֵׂה יָדַיִךְ, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. אֲבָל יוּכַל לוֹמַר: צְאִי מַעֲשֵׂה יָדַיִךְ בְּמְזוֹנוֹתַיִךְ, וּמַה שֶּׁאֵינוֹ מַסְפִּיק אִשָּׁלִים לָךְ (הַר״ן פֶּרֶק הַמַּדִּיר):

ה אִם הִיא אוֹמֶרֶת: אֵינִי נוֹתֶנֶת לְךָ פֵּרוֹת וְאֵינִי חֲפֵצָה שֶׁתִּפְדֶּנִי אִם אֶשָּׁבֶה, אֵין שׁוֹמְעִין לָהּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּתְעָרֵב בֵּין הַכּוּתִים. וְכֵן בִּירֻשָּׁה וּקְבוּרָה, אֵין אֶחָד מֵהֶם יָכוֹל לוֹמַר: אֵינִי קוֹבֵר וְאֵינִי יוֹרֵשׁ, אֶלָּא קוֹבֵר וְיוֹרֵשׁ (ר״ן פֶּרֶק נַעֲרָה):

ו הִתְנָה הַבַּעַל שֶׁלֹּא יְתַחַיֵּב מֵאֶחָד מֵהַדְּבָרִים שֶׁהוּא חַיָּב בָּהֶם, אוֹ שֶׁהִתְנְתָה הָאִשָּׁה שֶׁלֹּא יְזֻכֶּה הַבַּעַל בְּאֶחָד מֵהַדְּבָרִים שֶׁהוּא זוֹכֶה בָּהֶם, הַתְּנַאי קַיָּם, חוּץ מִשְּׁלֹשָׁה דְּבָרִים שֶׁאֵין הַתְּנַאי מוֹעִיל בָּהֶם, וְאֵלּוּ הֵם: עוֹנָתָהּ, וְעִקַּר כְּתֻבָּתָהּ, וְיֵרֻשָּׁתָהּ:

ז זֶה שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁאֵין תְּנַאי מוֹעִיל לְהִסְתַּלֵּק מִירֻשָּׁתָהּ, הֵינוּ בְּמַתָּנָה עִמָּהּ אַחַר שֶׁנִּשְׂאָהּ אוֹ קֹדֶם שֶׁאֵרְסָהּ, אֲבָל בְּמַתָּנָה עִמָּהּ בְּעוֹדָהּ אֲרוּסָה, מְהַנֵּי. וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן צ״ב. אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: אֵין לָךְ כִּשְׁרָה בַּנָּשִׁים אֶלָּא אִשָּׁה שֶׁעוֹשָׂה רְצוֹן בַּעֲלָהּ (הַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי פֶּרֶק ט״ו בְּשֵׁם תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ):

סימן ע

א כֵּיצַד חַיָּב בְּמְזוֹנוֹתֶיהָ, אוֹכֶלֶת וְשׁוֹתָה מִמַּה שֶּׁהוּא אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה. וְאִם כָּל בְּנֵי מִשְׁפַּחְתָּהּ רְגִילִים בִּגְדוֹלוֹת, צָרִיךְ לְהַנְהִיגָהּ כֵּן; אִם אֵין כֻּלָּם רְגִילִים בִּגְדוֹלוֹת, אֵינוֹ חַיָּב לְהַנְהִיגָהּ בְּכָךְ כְּשֶׁאוֹכֶלֶת עִמּוֹ. אֲבָל כְּשֶׁאֵינָהּ אוֹכֶלֶת עִמּוֹ צָרִיךְ לְהַנְהִיגָהּ כְּדֶרֶךְ שֶׁהָיְתָה נוֹהֶגֶת בְּבֵית אָבִיהָ (טור):

ב בַּעַל שֶׁרָצָה לִתֵּן לְאִשְׁתּוֹ מְזוֹנוֹתֶיהָ הָרְאוּיִים לָהּ וְתִהְיֶה אוֹכֶלֶת וְשׁוֹתָה לְעַצְמָהּ, הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ, וּבִלְבַד שֶׁיֹּאכַל עִמָּהּ בְּלֵיל שַׁבָּת. וְיֵשׁ חוֹלְקִין וּסְבִירָא לְהוּ דְּלֹא יוּכַל לוֹמַר שֶׁהִיא תֹּאכַל לְבַדָּהּ אֶלָּא אִם כֵּן קִבְּלָה עָלֶיהָ מֵרְצוֹנָהּ (טור בְּשֵׁם הַיְרוּשַׁלְמִי וּבְשֵׁם הָרֹא״שׁ, וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם רִ״בּ הַפּוֹקְעִים), וְכֵן נִרְאֶה לִי:

ג כַּמָּה מְזוֹנוֹת פּוֹסְקִים לְאִשָּׁה, לֶחֶם שְׁתֵּי סְעָדוֹת בְּכָל יוֹם, וּפַרְפְּרוֹת לֶאֱכֹל בָּהּ הַפַּת, וְשֶׁמֶן לַאֲכִילָה וּלְהַדְלָקַת הַנֵּר, וּמְעַט יַיִן לְשְׁתּוֹת, אִם הָיָה מִנְהַג הַמָּקוֹם שֶׁיִּשְׁתּוּ הַנָּשִׁים יַיִן, וְאִם הָיְתָה מֵינֶקֶת נוֹתְנִים לָהּ יַיִן (טור); וּבְשַׁבָּת שְׁלֹשָׁה סְעֻדּוֹת וּבָשָׂר אוֹ דָּגִים; וְנוֹתֵן לָהּ בְּכָל שַׁבָּת מָעָה כֶּסֶף לְצָרְכֶיהָ; וְנוֹתְנִין לָהּ עֵץ לְבַשֵּׁל מַאֲכָלָהּ (הַר״ן פֶּרֶק אַף עַל פִּי). בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּעָנִי שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל; אֲבָל אִם הָיָה עָשִׁיר, הַכֹּל לְפִי עָשְׁרוֹ. צִמְצְמָה וְהוֹתִירוּ מֵאֵלּוּ הַמְּזוֹנוֹת, הוּא שֶׁל בַּעַל (טור). וְאִם הָיָה עָנִי בְּיוֹתֵר וְאֵינוֹ יָכוֹל לִתֵּן לָהּ אֲפִלּוּ לֶחֶם שֶׁהִיא צְרִיכָה, כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא. הַגָּהּ: וּתְהֵא כְּתֻבָּתָהּ עָלָיו חוֹב עַד שֶׁיִּמְצָא וְיִתֵּן (טור בְּשֵׁם הָרַמְב״ם). וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא, מֵאַחַר שֶׁאֵין לוֹ (ר״י בְּשֵׁם רַבֵּנוּ חָם). מִי שֶׁאֵין לוֹ מְזוֹנוֹת אֶלָּא חַד יוֹמָא, חַיָּב לָזוּן מִנְּהַ אֶת אִשְׁתּוֹ אוֹ לְמֵיכַל בַּהֲדָהּ (טור בְּשֵׁם הָרַמְ״ה). וְיֵשׁ אוֹמְרִים עוֹד, דְּחַיָּב לְהַשְׁכִּיר עַצְמוֹ כְּפוֹעֵל וְלָזוּן אִשְׁתּוֹ (טור בְּשֵׁם ר׳ אֵלִיָּה וּמוּהַר״ם בְּשֵׁם רִבּ״ו שֶׁבְּצָרְפַת). הָיָה לוֹ קַרְקָעוֹת, הָרְשׁוּת בְּיַד הָאִשָּׁה לִקַּח מְזוֹנוֹתֶיהָ מִפֵּרוֹת הַקַּרְקָעוֹת אוֹ מִגּוּף הַקַּרְקָעוֹת, אוֹ צָרִיךְ לְמָכְרָן (רִשְׁבָּ״א סִימָן תת״ן):

ד הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה וְאַחַר כָּךְ נִשְׁתַּטֵּית, חַיָּב לְזוּנָהּ וּלְרַפְּאָהּ. עַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קי״ט סָעִיף ו׳ שֶׁכָּתַב לְהֶפֶךְ:

ה מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וּבָאָה אִשְׁתּוֹ לְבֵית דִּין לִתְבֹּעַ מְזוֹנוֹת, שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים הָרִאשׁוֹנִים מִיּוֹם הֲלִיכָתוֹ אֵין פּוֹסְקִים לָהּ בָּהֶם מְזוֹנוֹת, שֶׁחֲזָקָה אֵין אָדָם מַנִּיחַ בֵּיתוֹ רֵיקָן. הַגָּהּ: אֲבָל אִם שָׁתְקָה יוֹתֵר, וְתָבְעָה אַחַר כָּךְ, אֵין פּוֹסְקִין לָהּ לְמִפְרַע, רַק מִיּוֹם הַתְבִיעָה אֲפִלּוּ הֶחֱמִיצוּ הַבַּיִת דִּין אֶת הַדִּין (הַר״ן פֶּרֶק שְׁנֵי דַּיְנֵי גְּזֵרוֹת). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם נִפְרַד מִמֶּנָּה בְּקָטֶטָה, וְרוֹצָה לְעַגְּנָהּ, פּוֹסְקִין לָהּ לְאַלְתַּר, דְּוַדַּאי הִנִּיחַ בֵּיתוֹ רֵיקָן (מָרְדְּכִי רֵישׁ דַּיְנֵי גְּזֵרוֹת). מִכָּאן וְאֵילָךְ, אֲפִלּוּ אֵין כְּתֻבָּתָהּ בְּיָדָהּ פּוֹסְקִים לָהּ מְזוֹנוֹת, אֲבָל אֵין נוֹתְנִים לָהּ בַּמֶּה שֶׁתִּתְקַשֵּׁט. וְאִם הָיוּ לוֹ נְכָסִים, בֵּית דִּין יוֹרְדִים לִנְכָסָיו וּמוֹכְרִים לִמְזוֹנוֹתֶיהָ, אֲפִלּוּ לֹא שָׁמְעוּ בּוֹ שֵׁמֶת. וְאֵין מְחַשְּׁבִים עִמָּהּ עַל מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, עַד שֶׁיָּבוֹא בַּעֲלָהּ, אִם מָצָא שֶׁעָשְׂתָה חֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. וְכֵן אִם לֹא עָמְדָה בְּדִין, אֶלָּא מָכְרָה לְעַצְמָהּ לִמְזוֹנוֹת, מִכְרָהּ קַיָּם, וְאֵינָהּ צְרִיכָה הַכְרָזָה וְלֹא שְׁבוּעָה, עַד שֶׁיָּבוֹא בַּעֲלָהּ וְיִטְעַן, אוֹ עַד שֶׁתָּבוֹא לִגְבּוֹת כְּתֻבָּתָהּ אַחַר מוֹתוֹ, מְגַלְגְּלִין עָלֶיהָ שֶׁלֹּא מָכְרָה אֶלָּא לִמְזוֹנוֹת שֶׁהִיא צְרִיכָה לָהֶם:

ו **מִי שֶׁנִּשְׂתַּטָּה אוֹ נִתְחָרֵשׁ, פּוֹסְקִין לְאִשְׁתּוֹ תַּכְשִׁיטִין,** וּמְפָרְנְסִין אֶת אִשְׁתּוֹ מִנְּכָסָיו:

ז **מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וְהִפְקִיד כֵּלִים בְּיַד אֶחָד, אוֹ הִשְׁאִילָם לוֹ, מוֹצִיאִין מִיַּד הַנִּפְקָד לִמְזוֹנוֹת אִשְׁתּוֹ.** הַגָּה: אֲפִלּוּ צְוָה הַבַּעַל שֶׁלֹּא לְתֵּן (כֵּן כָּתַב ר״י בִּתְשׁוּבוֹת הוּבְאָה בַּמָּרְדְּכִי פֶּרֶק דֶּרֶךְ גְּזֵרוֹת). וְאִם הֶחֱזִיר הַנִּפְקָד לַבַּעַל אַחַר שֶׁהָבְעֲתוּ הָאִשָּׁה לִרְצוֹן, חַיֶּבֶת לְשַׁלֵּם לָהּ (שָׁם בַּמָּרְדְּכִי). וּכְשֶׁמּוֹצִיאִין מִן הַנִּפְקָד, אֵין מוֹצִיאִין רַק לְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים, אֲפִלּוּ אִם יִרְצֶה הַנִּפְקָד אֵין מְעַכְּבִין מִמּוֹנוֹ שֶׁל בַּעַל יוֹתֵר (שָׁם). וְאֵין מוֹצִיאִין מִנְּכָסִים שֶׁהֵם בְּיַד אֲחֵרִים כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ כָּאן בְּנֵי חוֹרִין (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א); **אֲבָל מִיַּד הַשּׁוֹאֵל אֵין מוֹצִיאִים, עַד שֶׁיַּגִּיעַ סוֹף זְמַן שְׁאֵלָתוֹ:**

ח **הָלַךְ בַּעֲלָהּ, וְלָוְתָה וְאָכְלָה, חַיֶּבֶת לְשַׁלֵּם.** הַגָּה: הַמַּלְוֶה תּוֹבֵעַ לְאִשָּׁה, וְהִיא תּוֹבַעַת לְבַעֲלָהּ. וְאִם אֵין הָאִשָּׁה כָּאן, תּוֹבֵעַ לַבַּעַל (הָרַ״ן פֶּרֶק שְׁנֵי דִּנֵי גְּזֵרוֹת). מֵיהוּ, אִם מָחֲלָה הָאִשָּׁה לְבַעֲלָהּ, אֵין לַמַּלְוֶה כְּלוּם (מָרְדְּכִי פֶּרֶק יֵשׁ נוֹחָלִין). פָּסְקוּ לָהּ הַבַּיִת דִּין מְזוֹנוֹת וְצִוּוּ לְאֶחָד לְפָרְנְסָהּ וְלִגְבּוֹת מִנְּכְסֵי בַּעֲלָהּ, אִם מֵת הַבַּעַל אֵין לוֹ עָלֶיהָ כְּלוּם. אֲבָל אִם אָמְרוּ סְתָם לְהַלְוֹת לָהּ, אִם מֵת הַבַּעַל אוֹ אֵין לוֹ לְשַׁלֵּם, וְנָפַל לָהּ יְרֻשָּׁה מִמָּקוֹם אַחֵר, צְרִיכָה הִיא לְשַׁלֵּם (כֵּן מַשְׁמַע מִתְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א הַבִּיאָהּ הַבַּיִת יוֹסֵף). **עָמַד אֶחָד מִדַּעַת עַצְמוֹ וְזָנָהּ מִשֶּׁלּוֹ, אֵין הַבַּעַל חַיָּב לְשַׁלֵּם לוֹ וַהֲרֵי זֶה אֹבֵד מְעוֹתָיו.** הַגָּה: וְאֵין חִלּוּק בֵּין אֲבִיהָ, לְאַחֵר, שֶׁפָּרְנָסָהּ. מֵיהוּ, אִם הָיוּ חַיָּבִים לְבַעַל וּפָרְנְסוּ אִשְׁתּוֹ, מְנַכִּין לוֹ מֵחוֹבוֹ (כָּל זֶה בְּהַגָּהוֹת מָרְדְּכִי דִּכְתָבוּת). וְאִם אֲבִיהָ עָמַד וּפָרְנַס בִּתּוֹ עִם חֲתָנוֹ, אֲפִלּוּ הָכִי אֵין צָרִיךְ לְשַׁלֵּם לוֹ רַק מְזוֹנוֹת שֶׁלּוֹ, וְלֹא שֶׁל בִּתּוֹ (תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן שי״ז). לֹא לָוְתָה, רַק מָכְרָה נְכָסֶיהָ וּפָרְנְסָה עַצְמָהּ, אֵין לָהּ עָלָיו כְּלוּם וּמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ שֶׁלָּהּ (הָרַ״ן רֵישׁ דִּנֵי גְּזֵרוֹת):

ט **הַבַּעַל שֶׁאָמַר לְאִשְׁתּוֹ בְּשָׁעָה שֶׁהָלַךְ: טְלִי מַעֲשֶׂה יָדַיִךְ לְמְזוֹנוֹתַיִךְ, וְשָׁתְקָה, אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת:**

י **הֲרֵי שֶׁעָמְדָה בַּדִּין וּפָסְקוּ לָהּ מְזוֹנוֹת, וּמָכְרוּ בֵּית דִּין וְנָתְנוּ לָהּ, אוֹ שֶׁמָּכְרָה הִיא לְעַצְמָהּ, וּבָא הַבַּעַל וְאָמַר: הִנַּחְתִּי לָהּ מְזוֹנוֹת, הֲרֵי זוֹ נִשְׁבַּעַת בִּנְקִיטַת חֵפֶץ שֶׁלֹּא הִנִּיחַ לָהּ. וְאִם לֹא תְּבָעָה וְלֹא מָכְרָה, אֶלָּא שֶׁהָתָה, עַד שֶׁבָּא הוּא וְאָמַר: הִנַּחְתִּי לָךְ מְזוֹנוֹת, וְהִיא אוֹמֶרֶת: לֹא הִנַּחְתָּ אֶלָּא לָיִתִי מִזֶּה וְנִתְפַּרְנַסְתִּי, נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הֶסֵת שֶׁהִנִּיחַ לָהּ, וְנִפְטַר, וְיִשָּׁאֵר הַחוֹב עָלֶיהָ.** אֲבָל אֵין הָאִישׁ נֶאֱמָן לוֹמַר שֶׁנָּתַן לָהּ עַל הֶעָתִיד (הָרַ״ן רֵישׁ אֶלְמָנָה נִזּוֹנִית). **וְאִם מָכְרָה מִשֶּׁלְטָלִין וְאָמְרָה: לְמְזוֹנוֹת מָכַרְתִּי, וְהוּא טוֹעֵן וְאוֹמֵר: מְזוֹנוֹתַיִךְ הִנַּחְתִּי, נִשְׁבַּעַת שְׁבוּעַת הֶסֵת שֶׁלֹּא הִנַּחְתִּי.** הַגָּה: טָעַן וְאָמַר הָיָה לָהּ לְהוֹצִיא מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ בִּמְזוֹנוֹתֶיהָ, אִם לָוְתָה בִּלֹא בֵּית דִּין, וְהִיא בַּעֲלַת מְלָאכָה שֶׁמַּעֲשֶׂה יָדֶיהָ מַסְפִּיקִין לָהּ לִדְבָרִים גְּדוֹלִים, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָן מַסְפִּיקִין לִדְבָרִים קְטַנִּים, טַעֲנָתוֹ טַעֲנָה; אֲבָל אִם פָּסְקוּ לָהּ בֵּית דִּין, צְרִיכִין שֶׁיַּסְפִּיקוּ מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לְכָל דָּבָר (הַכֹּל בַּטּוּר):

יא **הֲרֵי שֶׁלֹּא תְּבָעָה וְלֹא לָוְתָה וְלֹא מָכְרָה אֶלָּא דָּחֲקָה עַצְמָהּ בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וְעָשְׂתָה וְאָכְלָה, אֵין לָהּ כְּלוּם, וְאִם עָשְׂתָה וְהוֹתִירָה, הַכֹּל שֶׁלָּהּ:**

יב **הָאִשָּׁה שֶׁיָּצְאָה מִבֵּית בַּעֲלָהּ וְהָלְכָה לְבֵית אַחֵר, אִם בָּאָה מֵחֲמַת טַעֲנָה שֶׁהִיא בִּשְׁכוּנָה שֶׁיּוֹצִיאוּ עָלֶיהָ שֵׁם רָע וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה, חַיָּב לְזוּנָהּ שָׁם אִם תְּבָעָה מְזוֹנוֹת; אֲבָל אִם לֹא תְּבָעָה, מָחֲלָה עַל מְזוֹנוֹת דִּלְשָׁעָבַר.** הַגָּה: וְהוּא הַדִּין אִם הָיְתָה לָהּ קְטָטָה עִם בַּעֲלָהּ וְלֹא מִתְּדַר לַהּ עִמּוֹ, וְהַמְּנִיעָה מִמֶּנּוּ, וְלָוְתָה לְמְזוֹנוֹת, צָרִיךְ לְשַׁלֵּם; אֲבָל אִם הַמְּנִיעָה מִמֶּנָּה, אֵין צָרִיךְ לְשַׁלֵּם, דְּאֵין הָאִישׁ חַיָּב בִּמְזוֹנוֹת אִשְׁתּוֹ אֶלָּא כְּשֶׁהִיא עִמּוֹ (מָרְדְּכִי פֶּרֶק שְׁנֵי דִּנֵי גְּזֵרוֹת וְכֵן כָּתַב הַבַּיִת יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרִיטְבָ״א). וְדַוְקָא שֶׁבְּבַעֲלָהּ בָּעִיר, אֲבָל אֵין בְּבַעֲלָהּ בָּעִיר אֵין נִפְקוּתָא אִם הָלְכָה לְבֵית אָבִיהָ. וְאִם מִשּׁוּם מְלָאכוֹת הַבַּיִת, אִם הָיְתָה חוֹלָה פְּשִׁיטָא דְּחַיָּב, דְּחוֹלָה לָאו בַּת מְלָאכָה הִיא; וְאִם אֵינָהּ חוֹלָה, מְנָכָּה לָהּ מִמְּזוֹנוֹתֶיהָ כְּפִי מַה שֶּׁצָּרִיךְ לִשְׂכֹּר מִי שֶׁעוֹשָׂה לוֹ הַמְּלָאכוֹת קְטַנּוֹת שֶׁבַּבַּיִת, אֲבָל אֵינָהּ מַפְסֶדֶת מִשּׁוּם זֶה מְזוֹנוֹתֶיהָ, רַק מֵחֲמַת מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ אִם בַּת מְלָאכָה הִיא (כָּל זֶה בַּבַּיִת יוֹסֵף סִימָן ע״ז בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א). וּבְמָקוֹם שֶׁחַיָּב לָהּ מְזוֹנוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁבַּעֲלָהּ הִכְרִיז שֶׁלֹּא יַלְוֶה לָהּ אָדָם, וְהוּא בָּעִיר וְלֹא תְּבָעַתּוּ בַּדִּין, וְלָוְתָה, חַיָּב לְשַׁלֵּם, דְּלָאו כָּל כְּמִינֵהּ. וְהוּא דְּלֹא סְפָקָה בְּמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ (תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א סִימָן תצ״ב):

סימן עא

א **חַיָּב אָדָם לָזוּן בָּנָיו וּבְנוֹתָיו עַד שֶׁיִּהְיוּ בְּנֵי שֵׁשׁ, אֲפִלּוּ יֵשׁ לָהֶם נְכָסִים שֶׁנִּפְלוּ לָהֶם מִבֵּית אֲבִי אִמָּם; וּמִשָּׁם וְאֵילָךְ, זָנַן כְּתַקָּנַת חֲכָמִים עַד שֶׁיִּגְדְּלוּ. וְאִם לֹא רָצָה, גּוֹעֲרִין בּוֹ וּמַכְלִימִין אוֹתוֹ וּפוֹצְרִין בּוֹ. וְאִם לֹא רָצָה, מַכְרִיזִין עָלָיו בַּצִּבּוּר וְאוֹמְרִים: ״פְּלוֹנִי אַכְזָרִי הוּא וְאֵינוֹ רוֹצֶה לָזוּן בָּנָיו, וַהֲרֵי הוּא פָּחוּת מֵעוֹף טָמֵא שֶׁהוּא זָן אֶפְרוֹחָיו״; וְאֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְזוּנָן. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשֶׁאֵינוֹ אָמוּד, אֲבָל אִם הָיָה אָמוּד שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָמוֹן הָרָאוּי לִתֵּן צְדָקָה הַמַּסְפֶּקֶת לָהֶם, מוֹצִיאִים מִמֶּנּוּ בְּעַל כָּרְחוֹ, מְשׁוּם צְדָקָה, וְזָנִין אוֹתָם עַד שֶׁיִּגְדְּלוּ.** הַגָּה: וְדַוְקָא לְעִנְיַן מְזוֹנוֹת הַבָּנוֹת, אֲבָל לֹא כּוֹפִין לְהַשִּׂיא בְּנוֹתָיו; וְאַף עַל פִּי שֶׁמִּצְוָה לִתֵּן לִבְתּוֹ נְדוּנְיָא רְאוּיָה, מִכָּל מָקוֹם לָא כַּיְפִינַן לֵהּ, אֶלָּא מַה שֶּׁיִּרְצֶה יִתֵּן, רַק שֶׁיַּשִּׂיאֶן (הַגָּהוֹת מָרְדְּכִי דְּקִדּוּשִׁין, וְכֵן כָּתַב תא״ו נָתִיב כ״ב):

ב **מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וְהִנִּיחַ בָּנָיו כָּאן, מוֹכְרִים מִנְּכָסָיו לְפָרְנָסָה עַד שֶׁיִּהְיוּ בְּנֵי שֵׁשׁ; אֲבָל מִבְּנֵי שֵׁשׁ וָמַעְלָה, אֵין זָנִין אוֹתָם מִנְּכָסָיו.** הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים הֵינוּ דַּוְקָא שֶׁלֹּא הִתְחִיל לְזוּנָן אַחַר שֵׁשׁ, אֲבָל הִתְחִיל לְזוּנָן, נִזּוֹנִין מִנְּכָסָיו, דְּוַדַּאי נִיחָא לֵהּ בְּהָכִי (מָרְדְּכִי פֶּרֶק נַעֲרָה בְּשֵׁם ר״י). וְיֵשׁ אוֹמְרִים אִם אָמוּד, זָנִין אוֹתָן בְּכָל עִנְיָן, מְשׁוּם צְדָקָה (כָּךְ מַשְׁמַע בַּטּוּר):

ג **מִי שֶׁנִּשְׂתַּטָּה, מְפַרְנְסִים מִנְּכָסָיו בָּנָיו וּבְנוֹתָיו, אֲפִלּוּ הֵן יְתֵרִין עַל שֵׁשׁ, עַד שֶׁיִּגְדְּלוּ:**

ד **הַבָּא עַל הַפְּנוּיָה וְיָלְדָה מִמֶּנּוּ, אִם הוּא מוֹדֶה שֶׁהַוָּלָד מִמֶּנּוּ, חַיָּב לְזוּנוֹ:**

סימן עב

א הַמַּדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ מִלֶּהֱנוֹת לוֹ, אוֹ שֶׁלֹּא תִּטְעַם אֶחָד מִכָּל הַמִּינִים, אוֹ שֶׁנָּדְרָה הִיא וְקִיְּמָה לָהּ הוּא, עַיִן בְּיוֹרֶה דֵּעָה בְּסִימָן רל״ה סָעִיף ג׳:

סימן עג

א כְּסוּתָהּ כֵּיצַד, חַיָּב לִתֵּן לָהּ בְּגָדִים הָרְאוּיִים לָהּ בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים וּבִימוֹת הַחַמָּה, בְּפָחוֹת שֶׁלּוֹבֶשֶׁת כָּל אִשָּׁה בַּעֲלַת בַּיִת שֶׁבְּאוֹתָהּ הַמְּדִינָה. וְאִם בְּאוֹתוֹ מָקוֹם אֵין דֶּרֶךְ לָצֵאת אִשָּׁה לַשּׁוּק עַד שֶׁיִּהְיֶה עָלֶיהָ רְדִיד הַחוֹפֶה אֶת כָּל גּוּפָהּ, נוֹתֵן לָהּ רְדִיד הַפָּחוּת שֶׁבְּכָל הָרְדִידִין. וְאִשָּׁה לֹא תֵּרֵגִיל עַצְמָהּ לָצֵאת הַרְבֵּה, שֶׁאֵין יְפִי לְאִשָּׁה אֶלָּא לֵישֵׁב בְּזָוִיוֹת בֵּיתָהּ (טור). וּבְכְלַל הַכְּסוּת שֶׁהוּא חַיָּב לִתֵּן לָהּ, כְּלֵי בַיִת, וּמָדוֹר שֶׁיּוֹשְׁבָת בּוֹ. וּמַה הֵם כְּלֵי בַיִת, מִטָּה מֵצַעַת וּמַפָּץ (פרוש, בְּעִין מַחֲצֶלֶת) אוֹ מַחֲצֶלֶת לֵישֵׁב עָלֶיהָ, וּכְלֵי אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה כְּגוֹן קְדֵרָה וּקְעָרָה וְחָבִית וּפַךְ וְנֵר וְכוֹס וּבַקְבּוּק וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן:

ב הַמָּדוֹר שֶׁשּׁוֹכֵר לָהּ, בַּיִת שֶׁל אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת, וְתִהְיֶה רְחָבָה חוּצָה לוֹ, וְיִהְיֶה לוֹ בֵּית הַכִּסֵּא חוּץ מִמְּנוּ:

ג וּמְחַיְּבִין אוֹתוֹ לִתֵּן לָהּ תַּכְשִׁיטִים, כְּגוֹן בִּגְדֵי צִבְעוֹנִים לְהַקִּיף עַל רֹאשָׁהּ וּפַדַּחְתָּהּ, וּפוּךְ (פרוש, כֹּחל שָׁחֹר) וְשָׂרָק (פרוש, צֶמֶר גֶּפָנִים שֶׁצּוֹבְעִים אוֹתוֹ בְּחָרִיע וּמְעַבְּירִין אוֹתוֹ עַל פְּנֵי כַּלּוֹת שֶׁתִּתְרָאֶנָּה אֲדֻמּוֹת, עֲרוּךְ), וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן:

ד בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּעָנֵי שִׁבְּיִשְׂרָאֵל. אֲבָל בְּעָשִׁיר, כָּל דְּבָרִים הַלָּלוּ נוֹתֵן לָהּ לְפִי עָשְׁרוֹ:

ה אִם קָצְרָה יָדוֹ לִתֵּן לָהּ, אֲפִלּוּ כְּעָנִי שִׁבְּיִשְׂרָאֵל, כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא, וְתִהְיֶה הַכְּתֻבָּה חוֹב עָלָיו עַד שֶׁיַּעֲשִׁיר. [טור] וְעַיִן לְעֵיל סִימָן ע׳ סָעִיף ג׳:

ו בָּנָיו וּבְנוֹתָיו עַד בְּנֵי שֵׁשׁ, חַיָּב לִתֵּן לָהֶם כְּסוּת וּכְלֵי תַּשְׁמִישׁ וּמָדוֹר, וְאֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם כְּפִי עָשְׁרוֹ, אֶלָּא כְּפִי צָרְכָּן בִּלְבַד:

ז כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עָלָיו מְזוֹנוֹת, בֵּין בְּחַיָּיו בֵּין אַחַר מוֹתוֹ, יֵשׁ לוֹ כְּסוּת וּכְלֵי בַיִת וּמָדוֹר; וְכָל שֶׁבֵּית דִּין מוֹכְרִים לְמְזוֹנוֹת, מוֹכְרִים לְכְסוּת וּכְלֵי בֵּיתוֹ וּמְדוֹרוֹ:

ח דִּין הַבַּעַל עִם אִשְׁתּוֹ בְּטַעֲנַת הַכְּסוּת וְהַכֵּלִים וּשְׂכַר הַמָּדוֹר, כְּדִינָם בְּטַעֲנַת הַמְּזוֹנוֹת; אִם אָמַר הוּא: נָתַתִּי, וְהִיא אוֹמֶרֶת: לֹא נָתַן:

ט מִי שֶׁמִּשְׁכֵּן כְּסוּת אִשְׁתּוֹ, אֵינָהּ יְכוֹלָה לְהוֹצִיא מִיָּדוֹ בְּלֹא כְּלוּם. וְעַיִן לְקַמָּן סִימָן צ׳:

סימן עד

א הִדִּירָהּ שֶׁלֹּא תִּתְקַשֵּׁט, וּתְלָאוֹ בְּתַשְׁמִישׁ, שֶׁאָמַר: קוֹנָם הֲנָאַת תַּשְׁמִישִׁךְ עָלַי אִם תִּתְקַשְּׁטִי, תִּתְקַשֵּׁט מִיָּד וְתֵאָסֵר בְּתַשְׁמִישׁ, וְיִקְּיֵם שִׁבְעָה יָמִים וְאָז יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם הִדִּירָהּ שֶׁלֹּא תִּתְקַשֵּׁט, בַּעֲנִיּוֹת, שָׁנָה אַחַת יְקַיֵּם, יוֹתֵר מִכֵּן יַתִּיר נִדְרוֹ אוֹ יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה; וּבַעֲשִׁירוֹת, שְׁלֹשִׁים יוֹם יְקַיֵּם, יוֹתֵר מִכֵּן יַתִּיר אֶת נִדְרוֹ אוֹ יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה:

ב נָדְרָה הִיא שֶׁלֹּא תִּתְקַשֵּׁט, אוֹ שֶׁאָמְרָה: קוֹנָם תַּשְׁמִישְׁךָ עָלַי אִם אֶתְקַשֵּׁט, וְשָׁמַע וְלֹא הֵפֵר לָהּ, יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה. וְעַיִן עוֹד חִלּוּקֵי דִּינִים אֵלּוּ בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רל״ה:

ג אָסַר הַבַּעַל כְּלֵי שְׁכֶנְיָו עָלָיו, אוֹ כֻּלָּיו עַל שְׁכֶנְיָו, כְּדֵי שֶׁלֹּא תַּשְׁאִילֵם וְלֹא תִּשְׁאַל מֵהֶן; אוֹ שֶׁאָמְרָה הִיא: קוֹנָם תַּשְׁמִישְׁךָ עָלַי אִם אֶשְׁאַל מִשְׁכֶנֶיךָ כֵּלִים אוֹ אַשְׁאִילֵם מִכֵּלַי, וְשָׁמַע וְקִיֵּם לָהּ, יוֹצִיא מִיָּד וְיִתֵּן כְּתֻבָּה. וְאִם אָמַר הוּא: קוֹנָם תַּשְׁמִישְׁךָ עָלַי אִם תִּשְׁאַל מֵהֶם כֵּלִים אוֹ תַּשְׁאִילֵם, אִי אֶפְשָׁר לָהּ שֶׁלֹּא תִּשְׁאַל מֵהֶם וְלֹא תַּשְׁאִילֵם, וַהֲרֵי הִיא נֶאֱסָרָה מִיָּד, וְיוֹצִיא לְאַחַר שִׁבְעָה יָמִים וְיִתֵּן כְּתֻבָּה. וְאִם הִיא אָסְרָה כְּלֵי שְׁכֶנֶיהָ עָלֶיהָ כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּשְׁאַל מֵהֶם, אוֹ שֶׁאָסְרָה עַל עַצְמָהּ כְּלֵי בַּעֲלָהּ שֶׁלֹּא תּוּכַל לְהַשְׁאִילֵם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַחֲזִיקוּ לָהֶם טוֹבָה, אוֹ שֶׁנָּדְרָה שֶׁלֹּא לֶאֱרֹג בְּגָדִים נָאִים לְבָנָיו, וְהוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְהָפֵר שֶׁאֵין זֶה מִדְּבָרִים שֶׁבֵּינוֹ לְבֵינָהּ, וַאֲסוּרָה לֶאֱרֹג וְלִשְׁאֹל וּלְהַשְׁאִיל כֵּלִים, תֵּצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה, מִפְּנֵי שֶׁמַּשִּׂיאָתוּ שֵׁם רָע בִּשְׁכֶנָיו:

ד נָדְרָה שֶׁלֹּא תֵּלֵךְ לְבֵית אָבִיהָ, וּתְלָאַתּוּ בְּתַשְׁמִישׁ, שֶׁאָמְרָה: קוֹנָם תַּשְׁמִישְׁךָ עָלַי אִם אֵלֵךְ לְבֵית אָבִי; שֶׁאִם לֹא תְּלָאַתּוּ בְּתַשְׁמִישׁ אֶלָּא אָמְרָה: קוֹנָם בֵּית אָבִי עָלַי, אֵינוֹ יָכוֹל לְהָפֵר, אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁתְּלָאַתּוּ בְּתַשְׁמִישׁ יָכוֹל לְהָפֵר; וְכֵיוָן שֶׁשָּׁמַע וְלֹא הֵפֵר, יוֹצִיא מִיָּד וְיִתֵּן כְּתֻבָּה. וְאִם הוּא אוֹמֵר: קוֹנָם תַּשְׁמִישְׁךָ עָלַי אִם תֵּלְכִי לְבֵית אָבִיךְ יוֹתֵר מֵחֹדֶשׁ, אִם הוּא דָּר עִמָּהּ בָּעִיר, אוֹ יוֹתֵר מֵרֶגֶל אִם הוּא דָּר בְּעִיר אַחֶרֶת, יְקַיֵּם שִׁבְעָה יָמִים וְאָז יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה:

ה נָדְרָה הִיא וְאָמְרָה: קוֹנָם הֲנָאַת תַּשְׁמִישְׁךָ עָלַי אִם אֵלֵךְ לְבֵית הָאֵבֶל אוֹ לְבֵית הַמִּשְׁתֶּה, וְשָׁמַע וְלֹא הֵפֵר, יוֹצִיא מִיָּד וְיִתֵּן כְּתֻבָּה:

ו וְאִם הִדִּיר הוּא, שֶׁאָמַר: קוֹנָם הֲנָאַת תַּשְׁמִישִׁךְ עָלַי אִם תֵּלְכִי, יוֹצִיא לְאַחַר שִׁבְעָה יָמִים וְיִתֵּן כְּתֻבָּה. וְאִם טוֹעֵן: הִדַּרְתִּיהָ בִּשְׁבִיל בְּנֵי אָדָם פְּרוּצִים הַמְצוּיִים שָׁם, אִם הֶחֱזִקוּ שָׁם, נֶאֱמָן; וְאִם לָאו, אֵינוֹ נֶאֱמָן:

ז הִדִּירָהּ שֶׁלֹּא תֵלֵךְ לְמֶרְחָץ בַּכְּרַכִּים שַׁבָּת אַחַת, וּבַכְּפָרִים שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת. שֶׁלֹּא תִּנְעַל מִנְעָל בַּכְּפָרִים שְׁלֹשָׁה יָמִים, וּבַכְּרַכִּים מֵעֵת לְעֵת. יָתֵר עַל כֵּן (יַתִּיר אֶת נִדְרוֹ אוֹ) יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה:

ח הִדִּירָהּ וְאָמַר לָהּ: קוֹנָם תַּשְׁמִישֵׁךְ עָלַי אִם תֵּלְכִי לְבֵית הַמֶּרְחָץ בַּכְּרַכִּים יוֹתֵר מִשַּׁבָּת אַחַת, וּבַכְּפָרִים יוֹתֵר מִשְּׁתֵּי שַׁבָּתוֹת; אוֹ אִם תִּנְעֲלִי מִנְעָל בַּכְּפָרִים יוֹתֵר מִשְּׁלֹשָׁה יָמִים, וּבַכְּרַכִּים יוֹתֵר מֵעֵת לְעֵת; יַמְתִּין שִׁבְעָה יָמִים וְאַחַר כָּךְ יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה:

ט הָאוֹמֵר לְאִשְׁתּוֹ: אֵין רְצוֹנִי שֶׁיְּבוֹאוּ לְבֵיתִי אָבִיךְ וְאִמֵּךְ וַאֲחֵיכוֹתַיִךְ, שׁוֹמְעִין לוֹ, וְתִהְיֶה הִיא הוֹלֶכֶת לָהֶם כְּשֶׁאֲרַע לָהֶם דָּבָר; וְתֵלֵךְ לְבֵית אָבִיהָ פַּעַם אַחַת בְּחֹדֶשׁ, וּבְכָל רֶגֶל; וְלֹא יִכְנְסוּ הֵם לָהּ, אֶלָּא אִם אֵרַע לָהּ דָּבָר, כְּגוֹן חֹלִי אוֹ לְדָה:

י וְכֵן הִיא שֶׁאָמְרָה: אֵין רְצוֹנִי שֶׁיְּבוֹאוּ לְבֵיתִי אָבִיךְ וְאִמֵּךְ אַחִיךְ וַאֲחֵיכוֹתַיִךְ, וְאֵינִי שׁוֹכֶנֶת עִמָּהֶם בְּחָצֵר אֶחָד, מִפְּנֵי שֶׁמְּרֵעִין לִי וּמְצָרִין לִי, שׁוֹמְעִין לָהּ. הַגָּה:

וְדַוְקָא שֶׁנִּרְאֶה בְּבֵית דִּין שֶׁיֵּשׁ מַמָּשׁ בִּדְבָרֶיהָ, שֶׁהֵם מְרֵעִין לָהּ וְגוֹרְמִין קְטָטָה בֵּינָהּ לְבַעְלָהּ; אֲבָל בְּלָאו הָכִי, אֵין שׁוֹמְעִין לָהּ, דְּהָא הַמָּדוֹר אֵינָהּ שָׁלָּהּ רַק שֶׁל בַּעְלָהּ (הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה פֶּרֶק י״ג דְּאִשׁוּת). וְנוֹהֲגִין לְהוֹשִׁיב עִמָּהֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה נֶאֱמָנִים, וְתָדוּר עִמָּהֶם עַד שֶׁיִּתְבָּרֵר עַל יְדֵי מִי נִתְגַּלְגֵּל הָרִיב וְהַקְּטָטָה:

יא הָאִישׁ שֶׁאָמַר: אֵינִי דָּר בְּמָבוֹי זֶה מִפְּנֵי שֶׁבְּנֵי אָדָם רָעִים, אוֹ פְּרֵצִים, אוֹ כּוּתִים בִּשְׁכוּנָתִי, וַאֲנִי מִתְיָרֵא מֵהֶם, שׁוֹמְעִין לוֹ, וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֶחֱזִקוּ בִּפְרִיצוּת; וַאֲפִלּוּ הָיָה הַמָּדוֹר שֶׁלָּהּ, מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ:

יב וְכֵן הִיא שֶׁאָמְרָה כֵּן, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא אוֹמֵר: אֵינִי מַקְפִּיד עֲלֵיהֶם, שׁוֹמְעִין לָהּ. אִישׁ הַמַּכֶּה אֶת אִשְׁתּוֹ אוֹ הִיא מְקַלַּלְתּוֹ, עַיֵּן דִּינוֹ לְקַמָּן סִימָן קנ״ד:

סימן עה

א שָׁלֹשׁ אֲרָצוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל חֲלוּקוֹת זוֹ מִזּוֹ לְעִנְיַן נְשׂוּאִין, יְהוּדָה וְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וְהַגָּלִיל. וְכָל הַיִּשּׁוּב הוּא אֲרָצוֹת, כְּגוֹן אֶרֶץ כְּנַעַן וְאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶרֶץ תֵּימָן שֶׁחֲלוּקִים בִּלְשׁוֹנָם (מוהר״ם סימן קי״ז). שְׁמֵי שֶׁהוּא מֵאֶרֶץ מֵהֶאֲרָצוֹת וְנָשָׂא אִשָּׁה בְּאֶרֶץ אַחֶרֶת, כּוֹפִין אוֹתָהּ וְיוֹצְאָה עִמּוֹ לְאַרְצוֹ, אוֹ תֵּצֵא בְּלֹא כְתֻבָּה וּבְלֹא תוֹסֶפֶת, שֶׁעַל מְנָת כֵּן נְשָׂאָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא פֵּרֵשׁ. אֲבָל אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאָהּ מֵעִיר לְכָרְךְ אוֹ לְהֶפֶךְ, בְּגָלִיל (אֶחָד), אַף עַל פִּי שֶׁהִתְנָה עִמָּהּ לְהוֹצִיאָהּ מִגָּלִיל לִיהוּדָה (הַר״ן פֶּרֶק שְׁנֵי דִּינֵי גְּזֵרוֹת, וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה). אֲבָל הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה בְּאַחַת מֵהָאֲרָצוֹת, וְהוּא מֵאַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָאֶרֶץ, אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאָהּ לְאֶרֶץ אַחֶרֶת, אֲבָל מוֹצִיאָהּ מִמְּדִינָה לִמְדִינָה וּמִכְּפָר לִכְפָר בְּאוֹתָם הָאֲרָצוֹת, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאָהּ מִמְּדִינָה לִכְפָר וּמִכְּפָר לִמְדִינָה. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם הָיוּ שְׁנֵיהֶם מֵאֶרֶץ אַחַת, וְנָשְׂאָהּ בְּאֶרֶץ אַחֶרֶת, הִיא יְכוֹלָה לָכֵף אוֹתוֹ לֵילֵךְ עִמָּהּ לְאַרְצָהּ, אֲפִלּוּ מִכְּפָר לִמְדִינָה אוֹ לְהֶפֶךְ (טור בְּשֵׁם רַבֵּנוּ תָּם). אֲבָל אִם שְׁנֵיהֶם מֵאֶרֶץ אַחַת וְנָשְׂאָהּ בְּאוֹתָהּ הָאֶרֶץ, אֵין אֶחָד מֵהֶם כּוֹפֶה לַשֵּׁנִי לְהוֹצִיאוֹ מִמְּדִינָה לִכְפָר אוֹ לְהֶפֶךְ; אֲבָל מִמְּדִינָה לִמְדִינָה אוֹ מִכְּפָר לִכְפָר, הָאִשָּׁה יְכוֹלָה לְהַכְרִיחוֹ שֶׁיֵּלֵךְ עִמָּהּ לִמְקוֹמָהּ, הוֹאִיל וְהֵם שָׁוִים (גַּם זֶה שָׁם). הָיָה דָּר עִמָּהּ בְּעִירוֹ וְלֹא מִתְדַּר שָׁם, וְנָסַע עִמָּהּ לְעִירָהּ דֶּרֶךְ מִקְרֶה, וְלֹא אִתְּדַר לֵיהּ, יָכוֹל לַחֲזֹר וּלְהוֹצִיאָהּ (ריב״ש סימן פ״ח). יֵשׁ אוֹמְרִים אִם לֹא יוּכַל לְהַחֲיוֹת וּלְפַרְנֵס עַצְמוֹ, כּוֹפִין אִשְׁתּוֹ שֶׁתֵּלֵךְ עִמּוֹ לְמָקוֹם שֶׁיִּרְצֶה (תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סימן רט״ו), וְיֵשׁ חוֹלְקִין (בֵּית יוֹסֵף וְכֵן מַשְׁמַע בְּרֵיבַ״ש סימן פ״א). מִי שֶׁהוּא מִמְּדִינָה אַחַת וְיֵשׁ לוֹ שָׁם אִשָּׁה, וְנָשָׂא אַחֶרֶת בְּמְדִינָה אַחֶרֶת, צְרִיכָה לֵילֵךְ עִמּוֹ לְעִירוֹ, דְּנִדְאֵי נְשָׂאָהּ לְשׁוּב לְבֵיתוֹ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרשב״ץ). וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קנ״ד סָעִיף ט׳, עוֹד מִדִּינִים אֵלּוּ:

ב כְּשֶׁמּוֹצִיאָהּ מִמְּדִינָה לִמְדִינָה וּמִכְּפָר לִכְפָר בְּאוֹתָהּ הָאֶרֶץ, אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאָהּ, מִנָּוֶה רָעָה לְנָוֶה הָרָע, וְלֹא מֵרָע לְיָפֶה; וְכֵן לֹא יוֹצִיאֶנָּה מִמָּקוֹם שֶׁרַבָּן יִשְׂרָאֵל לְמָקוֹם שֶׁרַבּוֹ עכו״ם. וּבְכָל מָקוֹם מוֹצִיאִין מִמָּקוֹם שֶׁרַבּוֹ כּוּתִים לְמָקוֹם שֶׁרַבּוֹ יִשְׂרָאֵל. הַגָּה: וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאָהּ מִמָּקוֹם שֶׁהַמּוֹשֵׁל טוֹב לְמָקוֹם שֶׁהַמּוֹשֵׁל רָע (הַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי פֶּרֶק י״ג דְּאִשׁוּת). כָּל מָקוֹם שֶׁיָּכוֹל לְהוֹצִיאָהּ מִמָּקוֹמָהּ, הֵינוּ לְאַחַר שֶׁקִּבְּלָה וּנְשָׂאָהּ; אֲבָל קֹדֶם נִשּׂוּאִין לֹא יָכוֹל לְהוֹצִיאָהּ וְצָרִיךְ לְכָנְסָהּ בִּמְקוֹמָהּ, אִם לֹא הִתְנָה בְּפֵרוּשׁ עִם הָאִשָּׁה; אֲבָל אִם הִתְנָה עִם הָאִשָּׁה אֲפִלּוּ קֹדֶם נִשּׂוּאִין, אֲפִלּוּ הָכִי אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאָהּ מִמָּקוֹם שֶׁרַבּוֹ יִשְׂרָאֵל לְמָקוֹם שֶׁרַבּוֹ עכו״ם, וְאֵין מוֹצִיאִין מִמָּקוֹם שֶׁרַבּוֹ כּוּתִים לְמָקוֹם שֶׁרַבּוֹ יִשְׂרָאֵל (מַיְמוֹנִי שָׁם). וְכֵן אִם הָיָה דָּר עִמָּהּ בְּעִירוֹ וְלֹא מִתְדַּר שָׁם, וְנָסַע עִמָּהּ לְעִירָהּ דֶּרֶךְ מִקְרֶה, וְלֹא אִתְּדַר לֵיהּ, יָכוֹל לַחֲזֹר וּלְהוֹצִיאָהּ (ריב״ש סימן פ״ח). יֵשׁ אוֹמְרִים אִם לֹא יוּכַל לְהַחֲיוֹת וּלְפַרְנֵס עַצְמוֹ, כּוֹפִין אִשְׁתּוֹ שֶׁתֵּלֵךְ עִמּוֹ לְמָקוֹם שֶׁיִּרְצֶה (תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סימן רט״ו), וְיֵשׁ חוֹלְקִין (בֵּית יוֹסֵף וְכֵן מַשְׁמַע בְּרֵיבַ״ש סימן פ״א). מִי שֶׁהוּא מִמְּדִינָה אַחַת וְיֵשׁ לוֹ שָׁם אִשָּׁה, וְנָשָׂא אַחֶרֶת בְּמְדִינָה אַחֶרֶת, צְרִיכָה לֵילֵךְ עִמּוֹ לְעִירוֹ, דְּנִדְאֵי נְשָׂאָהּ לְשׁוּב לְבֵיתוֹ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרשב״ץ). וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קנ״ד סָעִיף ט׳, עוֹד מִדִּינִים אֵלּוּ:

ג בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, מִחוּצָה לָאָרֶץ לְחוּצָה לָאָרֶץ, אוֹ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; אֲבָל מִחוּצָה לָאָרֶץ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כּוֹפִין אוֹתָהּ לַעֲלוֹת אֲפִלּוּ מִנָּוֶה רָעָה לְנָוֶה הָרָע, וַאֲפִלּוּ מִמָּקוֹם שֶׁרַבּוֹ יִשְׂרָאֵל לְמָקוֹם שֶׁרַבּוֹ כּוּתִים. וְאֵין מוֹצִיאִין מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְחוּצָה לָאָרֶץ, וַאֲפִלּוּ מִנָּוֶה הָרָע לְנָוֶה הַטּוֹב, וַאֲפִלּוּ מִמָּקוֹם שֶׁרַבּוֹ כּוּתִים לְמָקוֹם שֶׁרַבּוֹ יִשְׂרָאֵל:

ד אָמַר הָאִישׁ לַעֲלוֹת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהִיא אֵינָהּ רוֹצָה, תֵּצֵא בְּלֹא כְתֻבָּה. הַגָּה: אֲבָל נִכְסֵי מְלוֹג שֶׁלָּהּ, וְנִכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל הַקַּיָּמִים, נוֹטֶלֶת; וְאִם אֵינָם קַיָּמִים, אִם הוּא הִפְסִידָן, נִכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל אֵין צָרִיךְ לְשַׁלֵּם, וְנִכְסֵי מְלוֹג צָרִיךְ לְשַׁלֵּם. וְאִם נִגְנְבוּ אוֹ נֶאֱבְדוּ, נִכְסֵי מְלוֹג לֵית לָהּ, וְנִכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל צָרִיךְ לְשַׁלֵּם (בְּפֶרְדְּכֵי סוֹף כְּתֻבּוֹת בְּשֵׁם מוהר״ם). וְהָא דִּכְתֻבָּה אֵין לָהּ, דְּוָקָא שֶׁנִּשְׂאָר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲבָל אִם הוּא חוֹזֵר לְסוֹף כַּמָּה שָׁנִים לְהִתְיַשֵּׁב בְּחוּצָה לָאָרֶץ, צָרִיךְ לְשַׁלֵּם לָהּ אוֹ לְיוֹרְשֶׁיהָ אַף הַכְּתֻבָּה (גַּם זֶה שָׁם). אָמְרָה הִיא לַעֲלוֹת, וְהוּא אֵינוֹ רוֹצֶה, יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה. וְהוּא הַדִּין לְכָל מָקוֹם מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לִירוּשָׁלַיִם. שֶׁהַכֹּל מַעֲלִין לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאֵין הַכֹּל מוֹצִיאִין מִשָּׁם; הַכֹּל מַעֲלִין לִירוּשָׁלַיִם, וְאֵין הַכֹּל מוֹצִיאִין מִשָּׁם:

ה יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דְּהָא דִּכוֹפִין לַעֲלוֹת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הַיְינוּ בְּדֶאְפְשָׁר בְּלֹא סַכָּנָה. הִלְכָךְ, מִסּוֹף הַמַּעֲרָב עַד נוֹא אָמוֹן אֵין כּוֹפִין לַעֲלוֹת, וּמִנּוֹא אָמוֹן וּלְמַעְלָה כּוֹפִין לַעֲלוֹת דֶּרֶךְ יַבָּשָׁה, וְגַם דֶּרֶךְ יָם בִּימוֹת הַחַמָּה, אִם אֵין שָׁם לִסְטִים:

סימן עו

א עוֹנָתָהּ כִּיצַד, כָּל אִישׁ חַיָּב בְּעוֹנָה כְּפִי כֹּחוֹ וּכְפִי מְלַאכְתּוֹ. וְהַטַּיָּלִים, עוֹנָתָם בְּכָל לַיְלָה:

ב הַפּוֹעֲלִים, אִם הָיְתָה מְלַאכְתָּם בָּעִיר, פַּעֲמַיִם בַּשָּׁבָּת; וְאִם הָיְתָה מְלַאכְתָּם בְּעִיר אַחֶרֶת, פַּעַם אַחַת בַּשַּׁבָּת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם אֵינָם לָנִין כָּל לַיְלָה בְּבֵיתָם, עוֹנָתָן לִשְׁמוֹנָה יָמִים (טור וְתוֹסְפוֹת בְּשֵׁם ר״י בַּר בְּרוּךְ). הַחַמָּרִים, פַּעַם אַחַת בַּשַּׁבָּת. הַגַּמָּלִים, אַחַת לִשְׁלֹשִׁים יוֹם. הַמַּלָּחִים, אַחַת לִשְׁשָׁה חֳדָשִׁים. תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, עוֹנָתָם פַּעַם אַחַת בַּשַּׁבָּת; וְדֶרֶךְ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים לְשַׁמֵּשׁ מִטָּתָן מִלֵּילֵי שַׁבָּת לְלֵילֵי שַׁבָּת:

ג בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּמִי שֶׁגּוּפוֹ בָּרִיא וְיָכוֹל לְקַיֵּם הָעוֹנָה הַקְּצוּבָה לוֹ, אֲבָל מִי שֶׁאֵינוֹ בָּרִיא אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא לְפִי מַה שֶּׁאוֹמְדִין אוֹתוֹ שֶׁיָּכוֹל לְקַיֵּם:

ד כָּל אָדָם חַיָּב לִפְקֹד אֶת אִשְׁתּוֹ בְּלֵיל טְבִילָתָהּ, וּבְשָׁעָה שֶׁהוּא יוֹצֵא לַדֶּרֶךְ:

ה יֵשׁ לָאִשָּׁה לְעַכֵּב עַל בַּעְלָהּ שֶׁלֹּא יֵצֵא לִסְחוֹרָה אֶלָּא לְמָקוֹם קָרוֹב, שֶׁלֹּא יִמָּנַע מֵעוֹנָתָהּ; וְלֹא יֵצֵא אֶלָּא בִּרְשׁוּתָהּ. וַאֲפִלּוּ אִם נוֹתֶנֶת לוֹ רְשׁוּת, אֵין לוֹ לְהִתְאַחֵר, אֶלָּא חֹדֶשׁ בַּחֹרֶף וְחֹדֶשׁ בְּבֵיתוֹ (טור וְהָרַא״ש). וְכֵן יֵשׁ לָהּ לְמָנְעוֹ לָצֵאת מִמְּלַאכָה שֶׁעוֹנָתָהּ קָרוֹבָה לִמְלַאכָה שֶׁעוֹנָתָהּ רְחוֹקָה, כְּגוֹן חַמָּר שֶׁבִּקֵּשׁ לְהֵעָשׂוֹת גַּמָּל, אוֹ גַּמָּל לְהֵעָשׂוֹת מַלָּח. וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים יוֹצְאִים לְתַלְמוּד תּוֹרָה שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת נְשׁוֹתֵיהֶם שְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים. וְכֵן טַיָּל שֶׁנַּעֲשָׂה תַּלְמִיד חָכָם, אֵין אִשְׁתּוֹ יְכוֹלָה לְעַכֵּב. וְאִם נוֹתֶנֶת לוֹ רְשׁוּת, תַּלְמִיד חָכָם יָכוֹל לֵילֵךְ בְּכָל מַה שֶּׁתִּתֵּן לוֹ רְשׁוּת (טור בְּשֵׁם הָרַאֲב״ד):

ו הָאִשָּׁה שֶׁהִרְשִׁית אֶת בַּעְלָהּ אַחַר שֶׁנִּשֵּׂאת שֶׁיִּמְנַע עוֹנָתָהּ, חֲרֵי זֶה מֻתָּר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שֶׁקִּיֵּם מִצְוַת פְּרִיָּה וּרְבִיָּה; אֲבָל אִם לֹא קִיֵּם, חַיָּב לִבְעֹל בְּכָל עוֹנָה עַד שֶׁיְּקַיֵּם:

ז נוֹשֵׂא אָדָם כַּמָּה נָשִׁים, אֲפִלּוּ מֵאָה, בֵּין בְּבַת אַחַת בֵּין בָּזוֹ אַחַר זוֹ, וְאֵין אִשְׁתּוֹ יְכוֹלָה לְעַכֵּב, וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה יָכוֹל לִתֵּן שְׁאֵר כְּסוּת וְעוֹנָה כָּרָאוּי לְכָל אַחַת וְאַחַת; וְאֵינוֹ יָכוֹל לָכֹף אוֹתָן לָדוּר בְּחָצֵר אֶחָד, אֶלָּא כָּל אַחַת לְעַצְמָהּ. וְכַמָּה הִיא עוֹנָתָן, לְפִי מִנְיָן. כִּיצַד, פּוֹעֵל שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים, יֵשׁ לָזוֹ עוֹנָה אַחַת בַּשַּׁבָּת וְיֵשׁ לָזוֹ עוֹנָה אַחַת בַּשַּׁבָּת. הָיוּ לוֹ אַרְבָּעָה נָשִׁים, נִמְצָא עוֹנַת כָּל אַחַת מֵהֶן פַּעַם אַחַת בִּשְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת; וְכֵן אִם הָיָה מַלָּח וְיֵשׁ לוֹ אַרְבַּע נָשִׁים, תְּהֵיֶה עוֹנַת כָּל אַחַת מֵהֶן פַּעַם אַחַת בִּשְׁתֵּי שָׁנִים. לְפִיכָךְ, צִוּוּ חֲכָמִים שֶׁלֹּא יִשָּׂא אָדָם יוֹתֵר עַל אַרְבַּע נָשִׁים, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָמוֹן הַרְבֵּה, כְּדֵי שֶׁתַּגִּיעַ לָהֶן עוֹנָה פַּעַם אַחַת בְּחֹדֶשׁ:

ח בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּמָקוֹם שֶׁנּוֹהֲגִים לִשָּׂא שְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ נָשִׁים. אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לִשָּׂא אֶלָּא אִשָּׁה אַחַת, אֵינוֹ רַשַּׁאי לִשָּׂא אִשָּׁה עַל אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּתָהּ, וְכָל שֶׁכֵּן אִם הִתְנָה בִּכְתֻבָּתָהּ שֶׁלֹּא יִשָּׂא אִשָּׁה אַחֶרֶת עָלֶיהָ. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן א׳:

ט הַמַּדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ מִתַּשְׁמִישׁ הַמִּטָּה, בֵּין שֶׁהִדִּירָהּ סְתָם אוֹ שִׁבְעָה יָמִים אוֹ יוֹתֵר, יְקַיֵּם שִׁבְעָה יָמִים, וְאַחַר כָּךְ יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּתָהּ; אֲפִלּוּ הוּא מַלָּח שֶׁעוֹנָתוֹ לְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים:

י וְכֵיצַד מַדִּירָהּ, שֶׁאָמַר: הֲנָאַת תַּשְׁמִישֵׁךְ אָסוּר עָלַי; אֲבָל אִם אָמַר: הֲנָאַת תַּשְׁמִישִׁי עָלַיִךְ, אוֹ נִשְׁבַּע שֶׁלֹּא לְשַׁמֵּשׁ עִמָּהּ, אֵינוֹ חָל. מִיהוּ, אִם נָדַר בִּרְשׁוּתָהּ, הַנֶּדֶר חָל. וּמֻתָּר לְהִתְיַחֵד עִמָּהּ אַף עַל גַּב דְּאָסוּר לְשַׁמֵּשׁ עִמָּהּ (הַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי פֶּרֶק ד׳ דְּאִישׁוּת). וְעַיֵּן בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רל״ד סָעִיף ס״ז:

יא אָסוּר לְאָדָם לִמְנַע מֵאִשְׁתּוֹ עוֹנָתָהּ; וְאִם מָנְעָה כְּדֵי לְצַעֲרָהּ, עוֹבֵר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה דְּ״עִנָּתָהּ לֹא יִגְרָע״ (שְׁמוֹת כא, י); וְאִם חָלָה אוֹ תָּשַׁשׁ כֹּחוֹ וְאֵינוֹ יָכוֹל לְבָעֹל, יַמְתִּין שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים עַד שֶׁיַּבְרִיא, שֶׁאֵין לְךָ עוֹנָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ; וְאַחַר כָּךְ, אוֹ יִטֹּל מִמֶּנָּה רְשׁוּת אוֹ יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּתָהּ:

יב הָאִשָּׁה שֶׁנָּדְרָה נֶדֶר שֶׁל עִנּוּי נֶפֶשׁ, אוֹ מִדְּבָרִים שֶׁבֵּינוֹ לְבֵינָהּ, שֶׁיָּכוֹל לְהָפֵר, וְאָמַר לָהּ: אֲנִי מֵפֵר לָךְ עַל מְנָת שֶׁתֹּאמְרִי לְפְלוֹנִי מַה שֶּׁדִּבַּרְנוּ יַחַד בְּדְבָרִים שֶׁל שְׂחוֹק שֶׁאָדָם מְדַבֵּר עַל עִסְקֵי תַּשְׁמִישׁ, אוֹ עַל מְנָת שֶׁתִּתְהַפֵּךְ לְאַחַר הַתַּשְׁמִישׁ וְלֹא תִּתְעַבֵּר, אוֹ עַל מְנָת (טור) שֶׁתַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה שׁוֹטִים, כְּגוֹן שֶׁתְּמַלֵּא עֲשָׂרָה כַּדֵּי מַיִם וּתְעָרֵם לָאַשְׁפָּה וְכַיּוֹצֵא בָּאֵלּוּ, יוֹצִיא מִיָּד וְיִתֵּן כְּתֻבָּתָהּ:

יג הָאוֹמֵר: אִי אֶפְשִׁי אֶלָּא אֲנִי בְּבִגְדֵי וְהִיא בְּבִגְדָהּ, יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּתָהּ; וְכָל שֶׁכֵּן אִם אֵינוֹ נִזְקָק לָהּ כְּלָל. וְכֵן הִיא אוֹמֶרֶת: אִי אֶפְשִׁי אֶלָּא אֲנִי בְּבִגְדֵי וְהוּא בְּבִגְדוֹ, תֵּצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרִיטְבָ״א):

סימן עז

א הַמּוֹרֵד עַל אִשְׁתּוֹ וְאָמַר: חֲרֵינִי זָן וּמְפַרְנֵס, אֲבָל אֵינִי בָּא עָלֶיהָ מִפְּנֵי שֶׁשְּׁנֵאתִיהָ, מוֹסִיפִין לָהּ עַל כְּתֻבָּתָהּ מִשְׁקַל שְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה שְׁעוֹרִים שֶׁל כֶּסֶף בְּכָל שָׁבוּעַ, וְיֵשֵׁב וְלֹא יְשַׁמֵּשׁ, כָּל זְמַן שֶׁתִּרְצֶה הִיא לֵישֵׁב; וְאַף עַל פִּי שֶׁכְּתֻבָּתָהּ הוֹלֶכֶת וְנוֹסֶפֶת, חֲרֵי הוּא עוֹבֵר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא יִגְרָע" (שמות כא, י); וְאִם הִיא רוֹצָה, כּוֹפִין אוֹתוֹ מִיָּד לְהוֹצִיא וְלִתֵּן כְּתֻבָּה. יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם רוֹצָה לְגָרֵשׁ מִיָּד וְלִתֵּן לָהּ הַכְּתֻבָּה, אֵין מוֹסִיפִין לָהּ עַל כְּתֻבָּתָהּ (כָּךְ מַשְׁמַע מִדִּבְרֵי הָרַמְבַּ"ם פֶּרֶק י"ד דְּאִשּׁוּת). וְנִרְאֶה לִי, דְּאַף בְּלָאו דְּ"לֹא יִגְרָע" (שמות כא, י) אֵינוֹ עוֹבֵר:

ב הָאִשָּׁה שֶׁמָּנְעָה בַּעֲלָהּ מִתַּשְׁמִישׁ, הִיא הַנִּקְרֵאת "מוֹרֶדֶת"; וְשׁוֹאֲלִין אוֹתָהּ מִפְּנֵי מָה מָרְדָה, אִם אָמְרָה: מְאַסְתִּיהוּ וְאֵינִי יְכוֹלָה לְהִבָּעֵל לוֹ מִדַּעְתִּי, וְדַוְקָא שֶׁמְּבַקֶּשֶׁת גֵּט בְּלֹא כְּתֻבָּה, אֲבָל אִם אוֹמֶרֶת: יִתֵּן לִי גֵּט וּכְתֻבָּתִי, חַיְשִׁינַן שֶׁמָּא נָתְנָה עֵינֶיהָ בְּאַחֵר, וְיֵשׁ לָהּ דִּין מוֹרֶדֶת דְּבַעֲיָנָא וּמְצַעֲרָנָא לֵיהּ (בית יוסף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַ"ן וְכֵן פֵּרֵשׁ"י בַּגְּמָרָא), **אִם רָצָה הַבַּעַל לְגָרְשָׁהּ אֵין לָהּ כְּתֻבָּה כְּלָל, וְתִטֹּל בְּלָאוֹתֶיהָ הַקַּיָּמִים, בֵּין מִנְּכָסִים שֶׁהִכְנִיסָה לְבַעֲלָהּ וְנִתְחַיֵּב בְּאַחֲרָיוּתָן, בֵּין נִכְסֵי מְלוֹג שֶׁלֹּא נִתְחַיֵּב בְּאַחֲרָיוּתָן, וְאֵינָהּ נוֹטֶלֶת מִשֶּׁל בַּעֲלָהּ כְּלוּם, וַאֲפִלּוּ מִנְעָל שֶׁבְּרַגְלֶיהָ וּמִטְפַּחַת שֶׁבְּרֹאשָׁהּ שֶׁלָּקְחָם לָהּ, פּוֹשֶׁטֶת וְנוֹתֶנֶת, וְכָל מַה שֶּׁנָּתַן לָהּ מַתָּנָה מֻחְזֶרֶת אוֹתוֹ.** וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאַף מִנִּכְסֵי צֹאן בָּרְזֶל אֵינָהּ נוֹטֶלֶת אֶלָּא מַה שֶּׁתָּפְסָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ נִכְסֵי מְלוֹג אֵינָהּ נוֹטֶלֶת אֶלָּא מַה שֶּׁתָּפְסָה (בית יוסף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַ"ן שֶׁכֵּן כָּתַב בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ"א). **וְאִם מָרְדָה מִתַּחַת בַּעֲלָהּ כְּדֵי לְצַעֲרוֹ, וְאָמְרָה: חֲרֵינִי מְצַעֲרַת אוֹתוֹ בְּכָךְ, מִפְּנֵי שֶׁעָשָׂה לִי כָּךְ וְכָךְ, אוֹ מִפְּנֵי שֶׁקִּלְקְלַנִי, אוֹ מִפְּנֵי שֶׁעָשָׂה עִמִּי מְרִיבָה וְכֵיוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ, שׁוֹלְחִין לָהּ מִבֵּית דִּין וְאוֹמְרִים לָהּ: חֲוֵי יוֹדַעַת שֶׁאִם אַתְּ עוֹמֶדֶת בְּמְרִדֵּךְ, אֲפִלּוּ כְּתַבְתִּיךְ מֵאָה מָנֶה הִפְסַדְתְּ אוֹתָם. וְאַחַר כָּךְ מַכְרִיזִין עָלֶיהָ בְּבָתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, בְּכָל יוֹם, אַרְבַּע שַׁבָּתוֹת זוֹ אַחַר זוֹ,** וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין צָרִיךְ לְהַכְרִיז בְּכָל יוֹם, אֶלָּא אַרְבַּע שַׁבָּתוֹת מַמָּשׁ, (הָרַ"ן וְהַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי, וְכֵן נִרְאֶה לִי עִקָּר, וְכֵן נָהֲגוּ לִשְׁוֹן הַטּוּר), **פְּלוֹנִית מָרְדָה עַל בַּעֲלָהּ. וְאַחַר הַהַכְרָזָה שׁוֹלְחִין לָהּ בֵּית דִּין פַּעַם שֵׁנִית: אִם אַתְּ עוֹמֶדֶת בְּמְרִדֵּךְ הִפְסַדְתְּ כְּתֻבָּתִיךְ, אִם עָמְדָה בְּמְרִדָּהּ וְלֹא חָזְרָה, נִמְלְכִין בָּהּ וּתְאַבֵּד כְּתֻבָּתָהּ, וְלֹא יִהְיֶה לָהּ כְּתֻבָּה כְּלָל; וְאֵין נוֹתְנִים לָהּ גֵּט עַד שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ; וְאֵין לָהּ מְזוֹנוֹת כָּל שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ,** וַאֲפִלּוּ הִיא מְעֻבֶּרֶת (בית יוסף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ"א); וּמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ שֶׁלָּהּ, אֲבָל נוֹטֵל פֵּרוֹת (טור). **וְאִם מֵתָה קֹדֶם הַגֵּט, בַּעֲלָהּ יוֹרְשָׁהּ** וְחַיָּב בְּפִדְיוֹנָהּ וּקְבוּרָתָהּ (טור). וּלְאַחַר שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ אֵין לַבַּעַל עָלֶיהָ כְּלוּם, וְכֵן הִיא עָלָיו; מֵאַחַר שֶׁאָבְדָה הַכְּתֻבָּה, אֵין לָהּ כָּל תְּנַאי כְּתֻבָּה, מֵאַחַר שֶׁיּוּכַל לְגָרְשָׁהּ בְּלֹא כְּתֻבָּה וְהוּא מְעַכְּבָהּ מֵרְצוֹנוֹ (דִּבְרֵי הָרַב וְכֵן מַשְׁמַע בַּמַּהֲרִי"ן סִימָן כ'). **כַּסָּדָר הַזֶּה עוֹשִׂין לָהּ, אִם מָרְדָה כְּדֵי לְצַעֲרוֹ.** וּלְאַחַר שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ לָא מְהַנֵּי חֲזָרָתָהּ, אֶלָּא אִבְּדָה כְּתֻבָּתָהּ, וְאִם רוֹצָה לְקַיְּמָהּ, צָרִיךְ לִכְתֹּב לָהּ כְּתֻבָּה אַחֶרֶת. אֲבָל תּוֹךְ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ יְכוֹלָה לַחֲזוֹר בָּהּ, וְיֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה. וְאִם מֵת תּוֹךְ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ, יֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה מִן הַיְּתוֹמִים (כָּל זֶה בְּקַרְ"ן פֶּרֶק אַף עַל פִּי). וְאִם רוֹצָה לְגָרְשָׁהּ תּוֹךְ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ נוֹתֵן לָהּ צֹאן בָּרְזֶל שֶׁלָּהּ, וּכְתֻבָּתָהּ וְכָל מַה שֶּׁכָּתַב לָהּ (בית יוסף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ"א). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבִזְמַן הַזֶּה שֶׁאֵין נוֹשְׂאִין שְׁתֵּי נָשִׁים, לָא מַשְׁהִינַן לָהּ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ אִם רוֹצֶה לְגָרְשָׁהּ, וְאִם אֵינָהּ רוֹצָה, מַתִּירִין לוֹ לִשָּׂא אַחֶרֶת (מְרַדְּכִי סוֹף אַף עַל פִּי בְּשֵׁם רַאֲבַ"ן). וְיֵשׁ חוֹלְקִין שֶׁאֵין לְהַתִּיר לוֹ לִשָּׂא אַחֶרֶת (שָׁם בַּהֲגָהַת וּתְשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ"א סִימָן תת"ס וּמַהֲרִי"ק שֹׁרֶשׁ ס"ג), וְכֵן עִקָּר. וְדַוְקָא בִּנְשׂוּאָה, אֲבָל אֲרוּסָה הַמּוֹרֶדֶת עַל בַּעֲלָהּ וְאֵינָהּ רוֹצָה לְהַכְנֵס לוֹ, יָגְרְשֶׁנָּה בְּעַל כָּרְחָהּ, אוֹ יִשָּׂא אַחֶרֶת, וּמַתִּירִין לוֹ (שָׁם). וְנִרְאֶה לִי, דְּוַקָא תּוֹךְ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ, אֲבָל לְאַחַר שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ אִם הוּא רוֹצֶה לְגָרְשָׁהּ צְרִיכָה לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ בְּעַל כָּרְחָהּ, אוֹ מַתִּירִין לוֹ לִשָּׂא אַחֶרֶת, דְּאֵין כֹּחַ בְּיַד הָאִשָּׁה לְעַגְּנוֹ לְעוֹלָם, וְכֵן נִרְאֶה לִי (לְהוֹרוֹת). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ תּוֹךְ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ אִם עָבַר וְנָשָׂא אַחֶרֶת מֻחְמֶּרֶת מְרִירָתָהּ, אֵין כּוֹפִין לְגָרֵשׁ (מַהֲרִי"ק שֹׁרֶשׁ כ"ט). וְאֵין חִלּוּק בֵּין הִתְחִילָה לְמָרֹד קֹדֶם חֲלִיָּהּ אוֹ אַחַר כָּךְ (הָרַ"ן פֶּרֶק אַף עַל פִּי, וְכֵן מַשְׁמַע בְּפֵרוּשֵׁי הַגְּהוֹת אַלְפָּסִי), וְיֵשׁ חוֹלְקִין (שָׁם בְּשֵׁם מוהר"ם). **וַאֲפִלּוּ הָיְתָה נְדָה אוֹ חוֹלָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לְתַשְׁמִישׁ.** וְאֵין חִלּוּק בֵּין הִתְחִילָה לְמָרֹד קֹדֶם חֲלִיָּהּ אוֹ אַחַר כָּךְ (מַהֲרִי"ק שֹׁרֶשׁ כ"ט). **וַאֲפִלּוּ הָיָה בַּעֲלָהּ מַלָּח שֶׁעוֹנָתוֹ לְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים, וַאֲפִלּוּ יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת. וְכֵן אֲרוּסָה שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּהּ לִנָּשֵׂא, וּמָרְדָה כְּדֵי לְצַעֲרוֹ וְלֹא נִשֵּׂאת, חֲרֵי זוֹ מוֹרֶדֶת מִתַּשְׁמִישׁ.** וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁגַּם יְבָמָה שֶׁלֹּא רָצְתָה לְהִתְיַבֵּם כְּדֵי לְצַעֲרוֹ, כַּסָּדָר הַזֶּה עוֹשִׂין לָהּ:

ג הַמּוֹרֶדֶת הַזֹּאת, כְּשֶׁהִיא יוֹצֵאת אַחַר שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּלֹא כְּתֻבָּה, תַּחֲזִיר כָּל דָּבָר שֶׁהוּא שֶׁל בַּעַל, אֲבָל נְכָסִים שֶׁהִכְנִיסָה לוֹ, וּבְלָאוֹתֶיהֶם קַיָּמִים, אִם תָּפְסָה אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָהּ; וְאִם לֹא תָּפְסָה אֵין נוֹתְנִין לָהּ; וְקַרְקָעוֹת שֶׁל צֹאן בָּרְזֶל הֵיא נוֹטֶלֶתְן (טור), וְכֵן כָּל מַה שֶּׁאָבַד מִנְּכָסֶיהָ שֶׁקִּבֵּל הַבַּעַל אַחֲרָיוּתָן עָלָיו, אֵינוֹ מְשַׁלֵּם לָהּ כְּלוּם. הַגָּה: וְכָל זֶה בִּנְכְסֵי צֹאן בָּרְזֶל, אֲבָל נִכְסֵי מְלוֹג שֶׁלָּהּ, בְּרִשׁוּתָהּ הֵם וְהֵיא נוֹטַלְתָּן (טור). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל זֶה בְּאֵינָהּ נוֹתֶנֶת אֲמַתְלָא וְטַעַם לִדְבָרֶיהָ לָמָּה אוֹמֶרֶת מֵאִיס עָלַי; אֲבָל בְּנוֹתֶנֶת אֲמַתְלָא לִדְבָרֶיהָ, כְּגוֹן שֶׁאוֹמֶרֶת שֶׁאֵינוֹ הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, וּמְכֻלֶּה מָמוֹנוֹ וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה, אָז דַּיְנִינַן לָהּ כְּדֵינָא שֶׁתִּקְנוּ הַגְּאוֹנִים (טור בְּשֵׁם מוהר"ם מֵרוֹטֶנְבּוּרְג) וְנִקְרָא דִּינָא דְּמִתִּיבְתָּא, שֶׁהַבַּעַל צָרִיךְ לְהַחֲזִיר לָהּ כָּל מַה שֶּׁהִכְנִיסָה לוֹ בִּנְדוּנְיָתָהּ, דְּהַיְנוּ צֹאן בָּרְזֶל אִם הֵם בְּעֵין וּרְאוּיִין לְמַלְאכְתָּם הָרִאשׁוֹנָה נוֹטֶלֶת הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁהוּא, וְאִם אֵינָם רְאוּיִין לְמַלְאכְתָּם הָרִאשׁוֹנָה, וְכָל שֶׁכֵּן אִם נִגְנְבוּ אוֹ נֶאֱבְדוּ, צָרִיךְ הַבַּעַל לְשַׁלֵּם הַכֹּל; וְנִכְסֵי מְלוֹג שֶׁלָּהּ, אִם הֵם בְּעֵין אוֹ דָּבָר הַבָּא מִכֹּחָהּ, נוֹטֶלְתָּן, אֲבָל אִם כָּלוּ לְגַמְרֵי אֵין הַבַּעַל צָרִיךְ לְשַׁלֵּם (דִּינָא דְּמִתִּיבְתָּא טור בְּשֵׁם הָרִי"ף), אֲבָל כָּל מַה שֶּׁנָּתַן לָהּ אוֹ כָּתַב לָהּ אֵינָהּ נוֹטֶלֶת כְּלוּם, וַאֲפִלּוּ תָּפְסָה צְרִיכָה לְהַחֲזִיר (מְרַדְּכִי פֶּרֶק אַף עַל פִּי). וְאֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְגָרֵשׁ, וְלֹא אוֹתָהּ לִהְיוֹת אֲצָלוֹ (גַּם זֶה בַּטּוּר בְּתְשׁוּבַת מוהר"ם). וְאִם עָשָׂה שֶׁלֹּא כַּהֲגֶן שֶׁקִּדְּשָׁהּ בְּרַמָּאוּת וּבְתַחְבּוּלוֹת, כּוֹפִין אוֹתוֹ לְגָרֵשׁ עוֹד, דְּמִטְּילִין חֵרֶם (טור בְּשֵׁם מוהר"ם). אִם בְּנֵי אָדָם לְמִדְּוֹךְ לְמָרֹד, אוֹ שֶׁעוֹשֶׂה כָּךְ מִשּׁוּם כַּעַס וּקְטָטָה, אוֹ לְהוֹצִיא מָמוֹנוֹ מִמֶּנּוּ, אָז אֲפִלּוּ מַה שֶּׁתָּפְסָה מִנְּכָסֶיהָ נוֹטְלִין מִיָּדָהּ וּמַחֲזִירִין לַבַּעַל (מְרַדְּכִי פֶּרֶק אַף עַל פִּי). וְאֵין חִלּוּק בֵּין אִם תָּפְסָה אוֹ לֹא, אֶלָּא בְּטוֹעֶנֶת מָאִיס וְאֵינָהּ נוֹתֶנֶת אֲמַתְלָא מְכֹרֶרֶת לְדִבְרֶיהָ, אֲבָל מִכָּל מָקוֹם נוֹתֶנֶת אֲמַתְלָא וְאֵין בָּזֶה רַמָּאוּת, וְהַבַּיִת דִּין יָדוּנוּ בָּזֶה לְפִי רְאוֹת עֵינֵיהֶם (מהרי"ו סִימָן כ'). וְיכוֹלִין לְהַשְׁבִּיעַ אוֹתָהּ עַל כָּךְ, אִם טוֹעֶנֶת בָּאֱמֶת מָאִיס עָלַי (שָׁם), וְכֵן רָאוּי לְהוֹרוֹת. וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא נָתַן גֵּט, אֵין לוֹ כְּפִיָּה וּנְגִישָׁה עָלֶיהָ, אֲבָל מִכָּל מָקוֹם אֵין לָהּ לִתֵּן מַשֶּׂהוּ לַאֲחֵרִים, וְיָכוֹל לִמְחוֹת בָּהּ, דְּאִם מֵתָה יִירָשֶׁנָּה (גַּם זֶה שָׁם). אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁכּוֹפִין אוֹתוֹ לְגָרֵשׁ, בְּמוֹרֶדֶת, אִם מֵתָה קֹדֶם שֶׁגֵּרְשָׁהּ, יוֹרֵשׁ אוֹתָהּ, דְּאֵין יְרֻשָּׁתָהּ נִפְקַעַת אֶלָּא בְּגֵרוּשִׁין (טור

בְּשֵׁם גְּאוֹן). אִם אָבִיהָ תָּפַס מְנַדּוּנְיָא שֶׁהִכְנִיסָה לְבַעֲלָה, מְחֻיַּבֵי כְּאֵלּוּ תָּפְסָה הִיא בְּעַצְמָהּ (מָרְדְּכִי בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת מוהר״ם פֶּרֶק אַף עַל פִּי וּבְהַגָּהוֹת בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת מוהר״ם). הַבְּגָדִים שֶׁהִכְנִיסָה הַכַּלָּה אֵין לָהֶם דִּין צֹאן בְּרָזֶל, וְאֵין צֹאן בְּרָזֶל אֶלָּא הַשּׁוּמָא שֶׁמַּכְנֶסֶת הָאִשָּׁה לְבַעֲלָהּ (טור בְּשֵׁם הָרֹא״שׁ):

ד אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ שֶׁבָּאוּ לְבֵית דִּין, הוּא אוֹמֵר: זוֹ מוֹרֶדֶת מִתַּשְׁמִישׁ, וְהִיא אוֹמֶרֶת: לֹא כִּי, אֶלָּא כְּדֶרֶךְ כָּל הָאָרֶץ אֲנִי עִמּוֹ; וְכֵן אִם טָעֲנָה הִיא וְאָמְרָה שֶׁהוּא מוֹרֵד מִתַּשְׁמִישׁ, וְהוּא אוֹמֵר: לֹא כִּי, אֶלָּא כְּדֶרֶךְ כָּל הָאָרֶץ אֲנִי עִמָּהּ, מַחֲרִימִין תְּחִלָּה עַל מִי שֶׁהוּא מוֹרֵד וְלֹא יוֹדֶה בְּבֵית דִּין, וְאַחַר כָּךְ, אִם לֹא הוֹדוּ, אוֹמְרִים לָהֶם: הִתְיַחֲדוּ בְּפְנֵי עֵדִים. נִתְיַחֲדוּ וַעֲדַיִן הֵם טוֹעֲנִים, מְבַקְּשִׁים מִן הַנִּטְעָן וְעוֹשִׂין פְּשָׁרָה כְּפִי כֹּחַ הַדַּיָּן:

ה אֲרוּסָה שֶׁאֵינָהּ רוֹצָה לִנָּשֵׂא בְּטַעֲנַת מָאִיס עָלַי, אֵין אָבִיהָ חַיָּב לִתֵּן לוֹ מַה שֶּׁפָּסַק לִתֵּן לוֹ בִּנְדוּנְיָתָא:

סימן עח

א פְּדְיוֹנָהּ כֵּיצַד, נִשְׁבֵּית, חַיָּב לִפְדּוֹתָהּ וְאֵינוֹ יָכוֹל לוֹמַר לָהּ: הֲרֵי גִּטֵּךְ וּכְתֻבָּתֵךְ וּפְדִי אֶת עַצְמֵךְ; וַאֲפִלּוּ אִם יֹאמַר: אֵינִי פּוֹדֵךְ וְלֹא אֶטֹּל פֵּרוֹת, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, אֶלָּא חַיָּב לִפְדּוֹתָהּ:

ב אֵין מְחַיְּבִים אֶת הַבַּעַל לִפְדּוֹת אֶת אִשְׁתּוֹ יוֹתֵר עַל דָּמֶיהָ, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁהִיא שָׁוָה כִּשְׁאָר הַשְּׁבוּיוֹת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִשְׁתּוֹ כְּגוּפוֹ דָּמֵי, וְיָכוֹל לִפְדּוֹת בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ (טור וְהָרֹא״שׁ בְּשֵׁם הָרַמַ״ה הוּבָא בְּבֵית יוֹסֵף)

ג הָיוּ דָּמֶיהָ יוֹתֵר עַל כְּדֵי כְּתֻבָּתָהּ, וְאָמַר: הֲרֵינִי מְגָרְשָׁהּ וְזוֹ כְּתֻבָּתָהּ וְתַלְּךְ וְתִפְדֶּה אֶת עַצְמָהּ, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, אֶלָּא כּוֹפִין אוֹתוֹ וּפוֹדֶה אוֹתָהּ אֲפִלּוּ הָיוּ דָּמֶיהָ עַד עֲשָׂרָה בִּכְתֻבָּתָהּ, וַאֲפִלּוּ אֵין לוֹ אֶלָּא כְּדֵי פִּדְיוֹנָהּ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּפַעַם רִאשׁוֹנָה; אֲבָל אִם פָּדָאהּ וְנִשְׁבֵּית פַּעַם שְׁנִיָּה, וְרָצָה לְגָרְשָׁהּ, מְגָרְשָׁהּ וְנוֹתֵן לָהּ כְּתֻבָּתָהּ וְהִיא תִּפְדֶּה אֶת עַצְמָהּ; אֲבָל בְּלָאו הָכִי אֵינוֹ חַיָּב לִפְדּוֹתָהּ בְּפַעַם שְׁנִיָּה (בֵּית יוֹסֵף):

ד מִי שֶׁנִּשְׁבֵּית אִשְׁתּוֹ וְהוּא בִּמְדִינַת הַיָּם, בֵּית דִּין יוֹרְדִים לִנְכָסָיו וּמוֹכְרִין בְּהַכְרָזָה, וּפוֹדִין אוֹתָהּ כְּדֶרֶךְ שֶׁהַבַּעַל פּוֹדֶה. אִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ בַּשִּׁבְיָה, עַיֵּן בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רנ״ב:

ה הַמַּדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ נֶדֶר שֶׁהוּא חַיָּב בִּגְלָלוֹ לְגָרְשָׁהּ וְלִתֵּן כְּתֻבָּתָהּ, וְנִשְׁבֵּית אַחַר שֶׁהִדִּירָהּ, אֵינוֹ חַיָּב לִפְדּוֹתָהּ, שֶׁמִּשָּׁעָה שֶׁהִדִּירָהּ נִתְחַיֵּב לְגָרְשָׁהּ וְלִתֵּן לָהּ כְּתֻבָּתָהּ:

ו כֹּהֵן שֶׁנִּשְׁבֵּית אִשְׁתּוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁנֶּאֶסְרָה עָלָיו, הוֹאִיל וּמִקֹּדֶם הָיְתָה מֻתֶּרֶת לוֹ פּוֹדָהּ וּמַחֲזִירָהּ לְבֵית אָבִיהָ; אֲפִלּוּ הָיָה בְּעִיר אַחֶרֶת, מְסַפֵּל לָהּ עַד שֶׁמַּחֲזִירָהּ לְמְדִינָתָהּ, וּמְגָרְשָׁהּ וְנוֹתֵן לָהּ כָּל כְּתֻבָּתָהּ. וְאִם הָיָה בַּעֲלָהּ יִשְׂרְאֵל, שֶׁהַשְּׁבוּיָה מֻתֶּרֶת לוֹ, מַחֲזִירָהּ לוֹ לְאִשָּׁה כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה, וְאִם רָצָה אַחַר כָּךְ מְגָרְשָׁהּ וְנוֹתֵן לָהּ כְּתֻבָּתָהּ. שְׁבוּיָה שֶׁנֶּאֶסְרָה אַף לְבַעֲלָהּ יִשְׂרְאֵל, שֶׁחוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא נִבְעֲלָה בְּרָצוֹן, כְּדֶרֶךְ שֶׁנִּתְבָּאֵר סִימָן ז׳, אֵין בַּעֲלָהּ חַיָּב לִפְדּוֹתָהּ (הַרַ״ן פֶּרֶק אַלְמָנָה נִזּוֹנֶת וְרַ״י נכ״ג):

ז הָאִשָּׁה שֶׁהָיְתָה אֲסוּרָה עַל בַּעֲלָהּ, מֵחַיָּבֵי לָאוִין, וְנִשְׁבֵּית, אֵינוֹ חַיָּב לִפְדּוֹתָהּ אֶלָּא נוֹתֵן לָהּ כְּתֻבָּתָהּ וְהִיא תִּפְדֶּה אֶת עַצְמָהּ. וּמְשֻׁלָּם לָהּ הַפֵּרוֹת שֶׁאָכַל מִנְּכָסֶיהָ (הַרַ״ן פֶּרֶק אַלְמָנָה נִזּוֹנֶת):

ח אֵין חִיּוּב פְּדְיוֹנָהּ עָלָיו אֶלָּא בְּחַיָּיו, אֲבָל אַלְמְנָתוֹ אֵינָהּ נִפְדֵּית מִנְּכָסָיו; אֲפִלּוּ נִשְׁבֵּית בְּחַיָּיו וְלֹא הִסְפִּיק לִפְדּוֹתָהּ עַד שֶׁמֵּת, אֵין הַיּוֹרְשִׁים חַיָּבִין לִפְדּוֹתָהּ, וַאֲפִלּוּ הִיא זְקוּקָה לְיָבָם, אֶלָּא נִפְדֵּית מִשֶּׁל עַצְמָהּ אוֹ תִּטֹּל כְּתֻבָּתָהּ וְתִפְדֶּה אֶת עַצְמָהּ:

סימן עט

א רְפוּאָתָהּ כֵּיצַד, לָקְתָה, חַיָּב לְרַפְּאוֹתָהּ, בֵּין רְפוּאָה שֶׁיֵּשׁ לָהּ קְצָבָה בֵּין רְפוּאָה שֶׁאֵין לָהּ קְצָבָה; אֲבָל אַלְמְנָתוֹ אֵינָהּ מִתְרַפֵּאת מִנְּכָסָיו, אֶלָּא בִּרְפוּאָה שֶׁאֵין לָהּ קְצָבָה, שֶׁהִיא דּוֹמָה לְמְזוֹנוֹת:

ב רָצוּ הַיּוֹרְשִׁין לְקַצֵּב עִם הָרוֹפֵא, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לָהּ קְצָבָה וְיִפָּטְרוּ מִמֶּנָּה, הָרְשׁוּת בְּיָדָם:

ג אִם רָאָה הַבַּעַל שֶׁהַחֹלִי אָרוֹךְ, יָכוֹל לוֹמַר לָהּ: הֲרֵי כְּתֻבָּתֵךְ מַנַּחַת, אוֹ רַפְּאִי עַצְמֵךְ מִכְּתֻבָּתֵךְ אוֹ הֲרֵינִי מְגָרְשֵׁךְ וְנוֹתֵן כְּתֻבָּה; וְאֵין רָאוּי לַעֲשׂוֹת כֵּן מִפְּנֵי דֶּרֶךְ אֶרֶץ:

סימן פ

א מַעֲשֶׂה יֵדֶיהָ לְבַעֲלָהּ, כֵּיצַד, הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה; מָקוֹם שֶׁדַּרְכָּן לֶאֱרֹג, אוֹרֶגֶת; לִרְקֹם, רוֹקֶמֶת; לִטְווֹת צֶמֶר אוֹ פִּשְׁתִּים, טוֹוָה; וְאִם לֹא הָיָה דֶּרֶךְ נְשֵׁי הָעִיר לַעֲשׂוֹת כָּל הַמְּלָאכוֹת הָאֵלּוּ, אֵינוֹ כּוֹפָהּ אֶלָּא לְטְווֹת הַצֶּמֶר בִּלְבַד. דָּחֲקָה עַצְמָהּ וְעָשְׂתָה יוֹתֵר מֵהָרָאוּי לָהּ, הַמּוֹתָר לַבַּעַל. הַגָּה: וְדַוְקָא שֶׁנּוֹתֵן לָהּ מָעָה כֶּסֶף כָּל שָׁבוּעַ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן ע׳. וְיכוֹלָה אִשָּׁה לוֹמַר: אֵינִי נוֹטֶלֶת מָעָה כֶּסֶף וְאֵינִי נוֹתֶנֶת הַמּוֹתָר; אֲבָל הַבַּעַל לֹא יוּכַל לוֹמַר כֵּן (טור בְּשֵׁם הָרַמְ״ה, וְכֵן כָּתַב הָר״ן פֶּרֶק אַף עַל פִּי, וְכֵן כָּתַב הַשְּׁאֵלְתוֹת פָּרָשַׁת מִשְׁפָּטִים):

ב הָיָה לוֹ מָמוֹן הַרְבֵּה, אֲפִלּוּ הָיָה לָהּ כַּמָּה שְׁפָחוֹת, אֵינָהּ יוֹשֶׁבֶת לְבַטָּלָה בְּלֹא מְלָאכָה, שֶׁהַבַּטָּלָה מְבִיאָה לִידֵי זִמָּה; אֲבָל אֵין כּוֹפִין אוֹתָהּ לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, אֶלָּא לְפִי רֹב הַמָּמוֹן מְמַעֲטַת בִּמְלָאכָה:

ג הַמַּדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹּא תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה, יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה, שֶׁהַבַּטָּלָה מְבִיאָה לִידֵי זִמָּה:

ד וְכֵן כָּל אִשָּׁה רוֹחֶצֶת לְבַעֲלָהּ פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו, וּמוֹזֶגֶת לוֹ אֶת הַכּוֹס, וּמַצַּעַת לוֹ אֶת הַמִּטָּה; וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּמִחַיֶּבֶת לְהַצִּיעַ כָּל מִטּוֹת הַבַּיִת (הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה פֶּרֶק כ״א וּבְהָר״ן פֶּרֶק אַף עַל פִּי). וְעוֹמֶדֶת וּמְשַׁמֶּשֶׁת בִּפְנֵי בַּעֲלָהּ, כְּגוֹן שֶׁתִּתֵּן לוֹ מַיִם אוֹ כְּלִי אוֹ שֶׁתִּטֹּל מִלְּפָנָיו, וְכֵיוֹצֵא בְּדְבָרִים אֵלּוּ; אֲבָל אֵינָהּ עוֹמֶדֶת וּמְשַׁמֶּשֶׁת בִּפְנֵי אָבִיו אוֹ בִּפְנֵי בְּנוֹ; וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּוְקָא בְּאֵינָן סְמוּכִין עַל שֻׁלְחַן בַּעֲלָהּ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָר״ן פֶּרֶק אַף עַל פִּי):

ה מְלָאכוֹת אֵלּוּ עוֹשָׂה אוֹתָן הִיא בְּעַצְמָהּ, וַאֲפִלּוּ הָיוּ לָהּ כַּמָּה שְׁפָחוֹת אֵין עוֹשִׂין מְלָאכוֹת אֵלּוּ לַבַּעַל, אֶלָּא אִשְׁתּוֹ. וְיֵשׁ מַחֲלֹקֶת בְּהַצָּעַת הַמִּטָּה, וְעַיֵּן לְמַטָּה סָעִיף ח׳:

ו יֵשׁ מְלָאכוֹת שֶׁהָאִשָּׁה עוֹשָׂה לְבַעֲלָהּ בִּזְמַן שֶׁהֵם עֲנִיִּים, וְאֵלּוּ הֵם: מַטְחֶנֶת, וְאוֹפָה, וּמְכַבֶּסֶת, וּמְבַשֶּׁלֶת, וּמֵינִיקָה אֶת בְּנָהּ, וְנוֹתֶנֶת תֶּבֶן לִפְנֵי בְּהֶמְתּוֹ, אֲבָל לֹא לִפְנֵי בְּקָרוֹ. הַגָּה: מֵת בְּנָהּ, אֵינָהּ מְחֻיֶּבֶת לְהָנִיק בְּשָׂכָר וְלִתֵּן לוֹ הַשָּׂכָר; וְכֵן בְּנוֹ מֵאִשָּׁה אַחֶרֶת, אֵינָהּ מְחֻיֶּבֶת לְהָנִיקוֹ (הָר״ן פֶּרֶק אַף עַל פִּי):

ז הִכְנִיסָה לוֹ שִׁפְחָה אַחַת, אוֹ נְכָסִים שֶׁרָאוּי לִקָּנוֹת מֵהֶן שִׁפְחָה אַחַת, אוֹ שֶׁהָיָה לוֹ מָמוֹן כְּדֵי לִקָּנוֹת מִמֶּנּוּ שִׁפְחָה אַחַת, אֵינָהּ מַטְחֶנֶת וְלֹא אוֹפָה וְלֹא מְבַשֶּׁלֶת וְלֹא נוֹתֶנֶת תֶּבֶן לִפְנֵי בְּהֶמְתּוֹ:

ח הִכְנִיסָה לוֹ שְׁתֵּי שְׁפָחוֹת, אוֹ נְכָסִים הָרְאוּיִים לִקָּנוֹת מֵהֶם שְׁתֵּי שְׁפָחוֹת, אוֹ שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁתֵּי שְׁפָחוֹת, אוֹ שֶׁהָיָה רָאוּי לִקָּנוֹת שְׁתֵּי שְׁפָחוֹת, אֵינָהּ מְבַשֶּׁלֶת וְאֵינָהּ מֵינִיקָה אֶת בְּנָהּ. הַגָּה: הִכְנִיסָה לוֹ שָׁלֹשׁ שְׁפָחוֹת, אוֹ מָמוֹן, אוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָמוֹן שֶׁיָּכוֹל לִקָּנוֹת אוֹ לִשְׂכֹּר, אֵינָהּ מַצַּעַת הַמִּטּוֹת, רַק מִטָּתוֹ (הָר״ן בְּשֵׁם יֵשׁ מְפָרְשִׁים); יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאַף מִטָּתוֹ אֵינָהּ מַצַּעַת, רַק בִּפְרִיסַת סְדִינִין, וּמִסְתָּרֶת לוֹ מִטָּתוֹ שֶׁהוּא דֶּרֶךְ חִבָּה, וְכָל אִשָּׁה תַּצַּעֶשָׂה זֶה אֲפִלּוּ יֵשׁ לָהּ כַּמָּה שְׁפָחוֹת (טור):

ט הִיא אוֹמֶרֶת: רָאוּי הוּא לִקָּנוֹת אוֹ לִשְׂכֹּר שִׁפְחָה, וְהוּא אוֹמֵר שֶׁאֵינוֹ רָאוּי, עָלֶיהָ לְהָבִיא רְאָיָה:

י כָּל אֵלּוּ הַמְּלָאכוֹת אֵין מְחַיְּבִים אוֹתָהּ, אֶלָּא אִם כֵּן יִהְיֶה דֶּרֶךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ וּמִשְׁפַּחְתָּהּ לַעֲשׂוֹתָן:

יא כָּל זְמַן שֶׁהִיא מֵינִיקָה אֶת בְּנָהּ, פּוֹחֲתִין לָהּ מִמַּעֲשֶׂה יָדֶיהָ וּמוֹסִיפִים לָהּ עַל מְזוֹנוֹתֶיהָ יַיִן וּדְבָרִים שֶׁיָּפִים לְחָלָב. לֹא הוֹסִיפוּ לָהּ, צְרִיכָה לֶאֱכֹל מַשֶּׁלָּהּ, אִם יֵשׁ לָהּ (טור):

יב פָּסְקוּ לָהּ מְזוֹנוֹת הָרְאוּיִים לָהּ, וַהֲרֵי הִיא מִתְאַוָּה לֶאֱכֹל יוֹתֵר, אוֹ לֶאֱכֹל מַאֲכָלוֹת אֲחֵרוֹת, יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁאֵין הַבַּעַל יָכוֹל לְעַכֵּב, מִפְּנֵי סַכָּנַת הַוָּלָד, שֶׁצַּעַר גּוּפָהּ קוֹדֵם; וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁיָּכוֹל לְעַכֵּב:

יג יָלְדָה תְּאוֹמִים, אֵין כּוֹפִין אוֹתָהּ לְהָנִיק שְׁנֵיהֶם, אֶלָּא מֵינִיקָה אֶחָד וְשׂוֹכֵר הַבַּעַל מֵינִיקָה לַשֵּׁנִי. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּמֵינִיקָה שְׁנֵיהֶם (טור בְּשֵׁם הָרֹא״ש):

יד הֲרֵי שֶׁרָצְתָה לְהָנִיק בֶּן חֲבֶרְתָּהּ עִם בְּנָהּ, הַבַּעַל מְעַכֵּב. וַאֲפִלּוּ בְּנָהּ מֵאִישׁ אַחֵר הוּא יָכוֹל לְעַכֵּב (טור):

טו כָּל אִשָּׁה שֶׁתִּמְנַע מִלַּעֲשׂוֹת מְלָאכָה מִמְּלָאכוֹת שֶׁהִיא חַיֶּבֶת לַעֲשׂוֹתָן, כּוֹפִין אוֹתָהּ לַעֲשׂוֹת. הַגָּה: וְאֵינוֹ זָנָה עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה; וְכֵן בֵּית דִּין מִשְׁתַּתְּפִין אוֹתָהּ אוֹ מוֹכְרִין כְּתֻבָּתָהּ לִשְׂכֹּר עָלֶיהָ עֶבֶד אוֹ שִׁפְחָה (הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה פֶּרֶק כ״א בְּשֵׁם הָרַמְבַּ״ן וְהָרַשְׁבָּ״א); וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכוֹפִין אוֹתָהּ בְּשׁוֹטִים (טור בְּשֵׁם הָרַמְבַּ״ם). וְכָל זֶה בְּאוֹמֶרֶת: אֵינִי עוֹשָׂה, וְנִזּוֹנֶית; אֲבָל אִם אוֹמֶרֶת: אֵינִי נִזּוֹנֶית וְאֵינִי עוֹשָׂה, הֲרֵי זוֹ בְּיָדָהּ (בֵּית יוֹסֵף לְדַעַת הָרַמְבַּ״ם וְכֵן כְּתַב הָר״ן), וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן ס״ט; וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ בְּאוֹמֶרֶת: אֵינִי נִזּוֹנֶית וְאֵינִי עוֹשָׂה, צְרִיכָה לַעֲשׂוֹת צָרְכֵי הַבַּיִת, וְלָזֶה כּוֹפִין אוֹתָהּ אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ נִזּוֹנֶית (גַּם זֶה בֵּית יוֹסֵף לְדַעַת הָרַמְבַּ״ם לְחַד שִׁנּוּיָא):

טז טָעַן הוּא שֶׁאֵינָהּ עוֹשָׂה, וְהִיא אוֹמֶרֶת שֶׁאֵינָהּ נִמְנַעַת מִלַּעֲשׂוֹתָן, מוֹשִׁיבִין אִשָּׁה בֵּינֵיהֶם, אוֹ שְׁכֵנִים:

יז הָאִשָּׁה שֶׁשִּׁבְּרָה כֵּלִים בְּעֵת שֶׁעָשְׂתָה מְלָאכוֹתֶיהָ בְּתוֹךְ בֵּיתָהּ, פְּטוּרָה:

יח מִי שֶׁהִתְנָה עִם אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹּא יִתְחַיֵּב בְּמִזּוֹנוֹתֶיהָ וְכֵן הִיא לֹא תִּתְחַיֵּב לוֹ בְּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, אִם אַחַר כָּךְ רָצָה וְנִתְחַיֵּב הוּא לָתֵת לָהּ (בְּמַתָּנָה) מְזוֹנוֹתֶיהָ, אֵין מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ שֶׁלּוֹ. הַגָּה: אִשָּׁה שֶׁשָּׁתְקָה וְלֹא תָּבְעָה מְזוֹנוֹת וְלֹא מָעָה כֶּסֶף, מִן הַסְּתָם מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ עִם הַמּוֹתָר שֶׁלָּהּ, וְלֹא אָמְרִינַן שֶׁמְּחָלָה מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ (הַר״ן פֶּרֶק אַף עַל פִּי); אֲבָל מַה שֶּׁאֵינוֹ מַסְפִּיק לָהּ, אֵין הַבַּעַל צָרִיךְ לְשַׁלֵּם לָהּ, דְּוַדַּאי מְחָלָה. אִשָּׁה שֶׁהָלְכָה מִבֵּית בַּעְלָהּ מִכֹּחַ קְטָטָה, וְאֵינָהּ רוֹצָה לָשׁוּב לְבֵיתוֹ עַד שֶׁיִּקָּרֵא לָהּ בַּעְלָהּ, לֹא הִפְסִידָה מְשׁוּם זֶה מְזוֹנוֹתֶיהָ, דְּבוֹשָׁה מִמֶּנּוּ לָשׁוּב, מֵאַחַר שֶׁיָּצְאָה בְּלֹא רְשׁוּתוֹ וְאֵינוֹ מַרְאֶה לָהּ פָּנִים, וְאִם הוּא יָבוֹא אֶצְלָהּ אֵינָהּ מוֹנַעְתּוֹ מִכְּלוּם; אֲבָל אִם אֵינָהּ רוֹצָה לָבוֹא אֶצְלוֹ עַד שֶׁיְּפַרֵּעַ מַה שֶּׁלָּוְתָה, אֲבָדָה מְזוֹנוֹתֶיהָ, דְּהָוֵי כְּמוֹרֶדֶת, דְּכָל מוֹרֶדֶת טַעֲנָה אֵית לָהּ. וְכָל אִשָּׁה יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת אַף עַל פִּי שֶׁאֵין כְּתֻבָּתָהּ בְּיָדָהּ, וְאֵינוֹ נֶאֱמָן לוֹמַר שֶׁמְּחָלָה לוֹ, רַק בִּרְאָיָה בְּרוּרָה; וַאֲפִלּוּ עַל מְזוֹנוֹת שֶׁעָבְרוּ, אִם לֹא טָעַן לֹא טַעֲנִינַן לָהּ, וְצָרִיךְ לְשַׁבֵּעַ שֶׁמְּחָלָה לוֹ (כָּל זֶה בְּהַשּׁוֹבֶבֶת הֲרַשְׁבָּ״א הוּבָאָה בְּבֵית יוֹסֵף סִימָן ע״ז):

סימן פא

א הַמְקַדֵּשׁ מַעֲשֶׂה יְדֵי אִשְׁתּוֹ, הֲרֵי זוֹ (עוֹשֶׂה ן) אוֹכֶלֶת, וְהַמּוֹתָר חֻלִּין. אָמַר לָהּ: יִקְדְּשׁוּ יָדַיִךְ לְעוֹשְׂיהֶן, הֲרֵי כָּל מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ קֹדֶשׁ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵינוֹ קֹדֶשׁ, דְּהֲרֵי הִיא יְכוֹלָה לוֹמַר: אֵינִי נְזוֹנִית וְאֵינִי עוֹשָׂה, (הַר״ן פֶּרֶק אַף עַל פִּי, וְכֵן מִשְׁמַע לִשּׁוֹן הַטּוּר):

ב הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה: יִקְדְּשׁוּ יָדַי לְעוֹשְׂיהֶן, אוֹ שֶׁנָּדְרָה שֶׁלֹּא יֵהָנֶה מִמַּעֲשֵׂה יָדֶיהָ, אֵינוֹ נֶאֱסָר בְּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, מִפְּנֵי שֶׁיָּדֶיהָ מְשֻׁעְבָּדִים לוֹ; אֲבָל צָרִיךְ הוּא לְהָפֵר לָהּ, שֶׁמָּא יִגְרְשֶׁנָּה וְתִהְיֶה אֲסוּרָה לַחֲזוֹר לוֹ:

סימן פב

א נָדְרָה שֶׁלֹּא לְהַנִיק אֶת בְּנָהּ, כּוֹפִין אוֹתָהּ וּמֵינִיקָתוֹ עַד שֶׁיִּהְיֶה בֶּן עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ, אֶחָד הַזָּכָר וְאֶחָד הַנְּקֵבָה:

ב הִיא אוֹמֶרֶת: אֲנִי אֶנִיק אֶת בְּנִי, וְהוּא אֵינוֹ רוֹצֶה, שׁוֹמְעִין לָהּ:

ג הָיְתָה עֲנִיָּה שֶׁחַיֶּבֶת לְהַנִיק אֶת בְּנָהּ, וְהוּא עָשִׁיר שֶׁרָאוּי לוֹ שֶׁלֹּא תֵּנִיק אִשְׁתּוֹ, אִם רָצְתָה, שׂוֹכֵר מֵינִיקָה אוֹ קוֹנָה שִׁפְחָה, מִפְּנֵי שֶׁעוֹלָה עִמּוֹ וְאֵינָהּ יוֹרֶדֶת:

ד הִיא אוֹמֶרֶת: רָאוּי לִשְׂכֹּר אוֹ לִקְנוֹת שִׁפְחָה, וְהוּא אוֹמֵר: אֵינִי רָאוּי, עָלֶיהָ לְהָבִיא רְאָיָה:

ה הָאִשָּׁה שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה, אֵין כּוֹפִין אוֹתָהּ לְהַנִיק אֶת בְּנָהּ, אֶלָּא אִם רָצְתָה, נוֹתֵן לָהּ שְׂכָרָהּ וּמֵינִיקָתוֹ; וְאִם לֹא רָצְתָה, נוֹתֶנֶת לוֹ אֶת בְּנוֹ וְהוּא מְטַפֵּל בּוֹ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שֶׁלֹּא הֵנִיקָה אוֹתוֹ עַד שֶׁהִכִּירָהּ, אֲבָל אִם הִכִּירָהּ (וְאֵינוֹ רוֹצֶה לִינֹק מֵאַחֶרֶת (טוּר), אֲפִלּוּ הוּא סוּמָא, אֵין מַפְרִישִׁין אוֹתוֹ, מִפְּנֵי סַכָּנַת הַוָּלָד, אֶלָּא כּוֹפִין אוֹתָהּ וּמֵינִיקָתוֹ עַד עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ. הַגָּה: וְהוּא נוֹתֵן לָהּ שְׂכַר הֲנָקָה (טוּר). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ אִשָּׁה אַחֶרֶת, שֶׁהֲנִיקָה וָלָד עַד שֶׁמַּכִּירָהּ, כּוֹפִין אוֹתָהּ וּמֵינִיקָתוֹ בְּשָׂכָר, מִפְּנֵי סַכָּנַת הַוָּלָד (הַגָּהוֹת אַלְפָסִי פֶּרֶק אַף עַל פִּי). וְיֵשׁ אוֹמְרִים הָא דִּגְרוּשָׁה אֵינָהּ מְחֻיֶּבֶת לְהַנִיק אִם אֵינוֹ מַכִּירָהּ, הֵינוּ כְּשֶׁמּוֹצֵא מֵינֶקֶת אַחֶרֶת וְיֵשׁ לוֹ לְהַשְׂכִּיר, אֲבָל אִם אֵין לוֹ, כּוֹפָה אוֹתָהּ וּמֵינִיקָתוֹ (ר״י); אֲבָל אִם הִשְׂכִּירָה כְּבָר עַצְמָהּ לַאֲחֵרִים, וְאוֹתוֹ וָלָד מַכִּירָהּ, אֵין דּוֹחִין אוֹתוֹ וָלָד מִפְּנֵי בְּנָהּ, אֶלָּא בֵּית דִּין מַשְׂכִּירִין לְבָנָהּ מֵינִיקָה אַחֶרֶת (הָרֹא״שׁ כְּלָל י״ז):

ו הַגְּרוּשָׁה אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁהִיא מֵינִיקָה אֶת בְּנָהּ, אֲבָל נוֹתֵן לָהּ יוֹתֵר עַל שְׂכָרָהּ דְּבָרִים שֶׁהַקָּטָן צָרִיךְ לָהֶם, מִכְסוּת וּמַאֲכָל וּמַשְׁקֶה וְסִיכָה וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה; אֲבָל הַמְעֻבֶּרֶת, אֵין לָהּ כְּלוּם:

ז שָׁלְמוּ חֲדָשָׁיו וּגְמָלַתּוּ, אִם רָצְתָה הַמְגֹרֶשֶׁת שֶׁיִּהְיֶה בְּנָהּ אֶצְלָהּ, אֵין מַפְרִישִׁין אוֹתוֹ מִמֶּנָּה עַד שֶׁיִּהְיֶה בֶּן שֵׁשׁ שָׁנִים גְּמוּרוֹת, אֶלָּא כּוֹפִין אֶת אָבִיו וְנוֹתֵן לוֹ מְזוֹנוֹת וְהוּא אֶצֶל אִמּוֹ; וְאַחַר שֵׁשׁ שָׁנִים יֵשׁ לָאָב לוֹמַר: אִם אֵינוֹ אֶצְלִי לֹא אֶתֵּן לוֹ מְזוֹנוֹת. וְהַבַּת אֶצֶל אִמָּהּ לְעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ לְאַחַר שֵׁשׁ. כֵּיצַד, הָיָה הָאָב רָאוּי לְצָדָקָה, מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ הָרָאוּי לָהּ בְּעַל כָּרְחוֹ, וְנָנִין אוֹתָהּ וְהִיא אֶצֶל אִמָּהּ; וַאֲפִלּוּ נִשֵּׂאת הָאֵם לְאַחֵר, בְּתָהּ אֶצְלָהּ וְאָבִיהָ זָן אוֹתָהּ מִשּׁוּם צְדָקָה, עַד שֶׁיָּמוּת הָאָב וְתִזּוֹן אַחַר כָּךְ מִנְּכָסָיו בִּתְנַאי כְּתֻבָּתָהּ וְהִיא אֶצֶל אִמָּהּ. הַגָּה: וְדַוְקָא שֶׁגְּרָאָה לְבֵית דִּין שֶׁטּוֹב לַבַּת לִהְיוֹת עִם אִמָּהּ, אֲבָל אִם גָּרְאָה לָהֶם שֶׁטּוֹב לָהּ יוֹתֵר לֵישֵׁב עִם בֵּית אָבִיהָ, אֵין הָאֵם יְכוֹלָה לָכֹף שֶׁתִּהְיֶה עִמָּהּ (ר״מ פְּדוּאָה סִימָן צ״ג). מֵתָה הָאֵם, אֵין אֵם אִמָּהּ יְכוֹלָה לָכֹף שֶׁיִּהְיוּ הַבָּנִים עִמָּהּ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ״ץ):

ח אִם לֹא רָצְתָה הָאֵם שֶׁיִּהְיוּ בָּנֶיהָ עִמָּהּ אַחַר שֶׁגִּמְלָתָן, אֶחָד זְכָרִים וְאֶחָד נְקֵבוֹת, הָרְשׁוּת בְּיָדָהּ, וְנוֹתֶנֶת אוֹתָם לַאֲבִיהֶם, אוֹ מַשְׁלֶכֶת אוֹתָם לַקֶּהָל אִם אֵין לָהֶם אָב, וְהֵם מְטַפְּלִים בָּהֶם, אֶחָד זְכָרִים וְאֶחָד נְקֵבוֹת:

סימן פג

א הַחוֹבֵל בְּאֵשֶׁת אִישׁ הַשָּׁבֶת וְהָרִפּוּי לְבַעֲלָהּ; וְהַצַּעַר, שֶׁלָּהּ; וְהַבּשֶׁת וְהַנֶּזֶק, אִם בְּגָלוּי הוּא, כְּגוֹן שֶׁחָבַל בְּפָנֶיהָ וּבְצַוָּארָהּ אוֹ בְּיָדָהּ וּזְרוֹעוֹתֶיהָ, הַשְּׁלִישׁ שֶׁלָּהּ וּשְׁנֵי שְׁלִישִׁים לַבַּעַל, וְאִם בַּסֵּתֶר הוּא הַנֶּזֶק, הַשְּׁלִישׁ לַבַּעַל וּשְׁנֵי שְׁלִישִׁים לָאִשָּׁה. שֶׁל בַּעַל, נוֹתְנִין לוֹ מִיָּד; וְשֶׁל אִשָּׁה, יִלָּקַח בָּהֶם קַרְקַע וְהַבַּעַל אוֹכֵל פֵּרוֹת. וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לִמְחֹל, לֹא עַל חֶלְקוֹ וְלֹא עַל חֶלְקָהּ; וְאִם מָחֲלָה, אֵינָהּ מְחִילָה, וּמִכָּל מָקוֹם אֵינוֹ יָכוֹל לִתְבֹּעַ חֶלְקָהּ אֶלָּא בְּהַרְשָׁאָתָהּ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁחָבְלוּ בָּהּ אֲחֵרִים, אֲבָל הַבַּעַל שֶׁחָבַל בְּאִשְׁתּוֹ חַיָּב לְשַׁלֵּם לָהּ מִיָּד כָּל הַנֶּזֶק וְכָל הַבּשֶׁת וְהַצַּעַר, הַכֹּל שֶׁלָּהּ, וְאֵין לַבַּעַל בָּהֶם פֵּרוֹת. וְאִם רָצְתָה לִתֵּן הַדָּמִים לְאַחֵר, נוֹתֶנֶת; וְהַבַּעַל מְרַפֵּא אוֹתָהּ כְּדֶרֶךְ שֶׁמְּרַפֵּא כָּל חֲלָיֶיהָ. הַגָּה: חֵרֵף אוֹתָהּ שׁוּם אָדָם בִּדְבָרִים, אַף עַל פִּי שֶׁהַמְבַיֵּשׁ בִּדְבָרִים פָּטוּר, אִם פִּיְּסוּהָ בְּמָמוֹן (דַּעַת עַצְמוֹ), אִם חֵרְפוּהָ בְּגָלוּי לוֹ שְׁנֵי חֲלָקִים וְלָהּ חֵלֶק אֶחָד; וְאִם בַּסֵּתֶר, לָהּ שְׁנֵי חֲלָקִים וְלוֹ חֵלֶק אֶחָד (טוּר):

ב הַמַּזִּיק אֶת אִשְׁתּוֹ בְּתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה, חַיָּב בְּנִזְקֶיהָ:

סימן פד

א מְצִיאַת הָאִשָּׁה, לְבַעֲלָהּ; וְאִם הִיא סָפֵק מְגֹרֶשֶׁת, מְצִיאָתָהּ לְעַצְמָהּ:

סימן פה

א פֵּרוֹתֶיהָ כֵּיצַד, תִּקְנוּ שֶׁיֹּאכַל פֵּרוֹת נִכְסֵי אִשְׁתּוֹ תַּחַת פִּדְיוֹנָהּ שֶׁחִיְּבוּהוּ לְפָדוֹתָהּ. וְאִם אָמַר: אֵינִי חָפֵץ בְּפֵרוֹתֶיהָ וְלֹא אֶפְדֶּה, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. וְכֵן אִם אָמְרָה הִיא: אֵינָהּ חֲפֵצָה בְּתַקָּנָה זוֹ, אֵין שׁוֹמְעִין לָהּ:

ב נִכְסֵי צֹאן בָּרְזֶל, הֵם הַנְּדוֹנְיָא דְּהַנַּעֲלַת לֵהּ בְּגָדִים אוֹ בְּהֵמָה וַעֲבָדִים וּמְקַבֵּל עָלָיו אַחֲרָיוּת (טוּר), אִם מֵתוּ, מֵתוּ לוֹ; וְאִם הוֹתִירוּ, הוֹתִירוּ לוֹ; וְכֵן אִם פָּחֲתוּ אוֹ נִגְנְבוּ אוֹ אָבְדוּ, הַכֹּל לוֹ. וְנִכְסֵי מְלוֹג, הֵם נִכְסִים שֶׁאֵינָן בְּאַחֲרָיוּתוֹ (פֶּה זֶה טוּר), אִם מֵתוּ אוֹ הוֹתִירוּ אוֹ פָּחֲתוּ אוֹ נִגְנְבוּ אוֹ נֶאֱבְדוּ, הַכֹּל לָהּ, שֶׁאֵין לַבַּעַל בָּהֶן אֶלָּא אֲכִילַת פֵּרוֹת; וְאִם פָּשַׁע הַבַּעַל בִּנְכְסֵי מְלוֹג, וְנֶאֱבְדוּ, פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עִמּוֹ בְּמַלַּאכְתּוֹ וְהָוֵי פְּשִׁיעָה בִּבְעָלִים. הַגָּה: עַיֵּן לְעֵיל סִימָן ע״ז סָעִיף ג׳, כָּתַבְתִּי דִּין בִּגְדֵי אִשָּׁה אִם מִקְּרֵי צֹאן בָּרְזֶל אוֹ נִכְסֵי מְלוֹג. הַשָּׁדֶה שֶׁהַבַּעַל שָׂם לָהּ בְּכְתֻבָּתָהּ, דִּינוֹ כְּצֹאן בָּרְזֶל (תְּשׁוּבַת רַא״שׁ) וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן צ׳ סָעִיף ט״ז:

ג יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דְּנִכְסֵי צֹאן בָּרְזֶל אֵינוֹ חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָן אֶלָּא אִם כֵּן שָׂמוּ אוֹתָם עָלָיו בְּדָמִים קְצוּבִים, אוֹ שֶׁקִּבֵּל אַחֲרָיוּתָן בְּפֵרוּשׁ. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁמַּאֲחַר שֶׁכְּתָבָן בַּכְּתֻבָּה, נִתְחַיֵּב בְּאַחֲרָיוּתָם אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׂמוּ אוֹתָם וְלֹא נִתְחַיֵּב בְּאַחֲרָיוּתָם. וְהָרִאשׁוֹן עִקָּר:

ד בַּעַל הַבָּא לָדוּן עִם אֶחָד עַל נִכְסֵי אִשְׁתּוֹ, צָרִיךְ הַרְשָׁאָה. וְאִם יֵשׁ פֵּרוֹת בַּקַּרְקַע, מִתּוֹךְ שֶׁיֵּשׁ לוֹ לָדוּן עַל הַפֵּרוֹת שֶׁהֵם שֶׁלּוֹ, דָּן עַל הָעִקָּר, וְאֵינוֹ צָרִיךְ הַרְשָׁאָה מֵאִשְׁתּוֹ, שֶׁאִם אֵין לָהּ קַרְקַע אֵין לוֹ פֵּרוֹת. הַגָּה: דַּוְקָא לָדוּן, אֲבָל לַעֲשׂוֹת פְּשָׁרָה, צָרִיךְ הַרְשָׁאָה (רִיב״שׁ סִימָן תצ״ו). בָּא לָדוּן עַל מָעוֹת מְזֻמָּנִים שֶׁל אִשְׁתּוֹ, אֵינוֹ צָרִיךְ הַרְשָׁאָה, דְּהָוֵי כְּאִלּוּ הָיוּ פֵּרוֹת בַּקַּרְקַע (תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן שי״ב, וְעַיֵּן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן קכ״ב):

ה הִשְׁאִילָה הָאִשָּׁה לְאַחֵר פָּרָה שֶׁל נִכְסֵי מְלוֹג, וְנִשְׁאַל בַּעֲלָהּ עִמָּהּ, לָא הָוֵי שְׁאֵלָה בִּבְעָלִים, דְּקִנְיַן פֵּרוֹת לָאו כְּקִנְיַן הַגּוּף דָּמֵי. עַיֵּן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן שמ״ו:

ו אִשָּׁה שֶׁשָּׁאֲלָה פָּרָה, וְאַחַר כָּךְ נִשֵּׂאת וּמֵתָה, הַבַּעַל, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ כָּל יְמֵי שְׁאֵילָתָהּ, פָּטוּר, אֲפִלּוּ פָּשַׁע, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּלוֹקֵחַ, וְהָאִשָּׁה חַיֶּבֶת לְשַׁלֵּם כְּשֶׁיִּהְיֶה לָהּ מָמוֹן. וְאִם הוֹדִיעָה אֶת בַּעֲלָהּ שֶׁהִיא שְׁאוּלָה, הֲרֵי זֶה נִכְנָס תַּחְתֶּיהָ:

ז בָּאוּ לְיָדָהּ נְכָסִים אַחֵר שֶׁנִּשֵּׂאת, בֵּין שֶׁבָּאוּ לְיָדָהּ בִּירֵשָׁה, אוֹ שֶׁנִּתְּנוּ לָהּ בְּמַתָּנָה, אוֹ שֶׁחָבְלוּ בָּהּ וְנָתְנוּ לָהּ חֶלְקָהּ בְּבָשְׁתָּהּ וּפְגָמָהּ, נִקְרָאִים נִכְסֵי מְלוֹג, וַהֲרֵי הֵם כְּאוֹתָם שֶׁהִכְנִיסָה לוֹ וְלֹא קִבְּלָם בְּאַחֲרָיוּת. אֲבָל אִם מָכְרָה כְּתֻבָּתָהּ וּנְדוֹנְיָתָהּ, אוֹתָם הַדָּמִים אֵין הַבַּעַל אוֹכֵל פֵּרוֹתֵיהֶם. וְכֵן אִם נָתְנָה מַתָּנָה לְאַחֵר קֹדֶם שֶׁנִּשֵּׂאת, כְּדֵי לְהַבְרִיחַ מִבַּעֲלָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין הַמַּתָּנָה מַתָּנָה, אֵין הַבַּעַל אוֹכֵל פֵּרוֹת. וְכֵן הַבַּעַל שֶׁנָּתַן מַתָּנָה לְאִשְׁתּוֹ, בֵּין קַרְקַע בֵּין מִטַּלְטְלִין, קָנָתָה, וְאֵין הַבַּעַל אוֹכֵל פֵּרוֹת. וּמֵיהוּ, אֵינָהּ יְכוֹלָה לִמְכֹּר מַה שֶּׁנָּתַן לָהּ, וְלֹא לִתְּנוֹ לְאַחֵר, אֶלָּא יִשְׁאֵר בְּיָדָהּ, וְאִם תָּמוּת יִירָשֶׁנָּה, וְהַפֵּרוֹת שֶׁיּוֹצְאִין לָהּ מִמֶּנָּה דִּינָם כִּשְׁאָר נִכְסֵי מְלוֹג, וְיִמָּכְרוּ וְיִלָּקַח בָּהֶם קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת:

ח בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל פֵּרוֹת הַמַּתָּנָה, כְּשֶׁנָּתַן לָהּ אַחַר שֶׁנִּשֵּׂאת. אֲבָל אִם נָתַן לָהּ בְּעוֹדָהּ אֲרוּסָה, כֵּיוָן שֶׁנִּשֵּׂאת, זָכָה בְּמַתָּנָה זוֹ כִּשְׁאָר נִכְסֵי מְלוֹג, וְאוֹכֵל פֵּרוֹתֶיהָ. וְאִם מִן הַנִּשּׂוּאִין נִתְאַלְמְנָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה שֶׁלֹּא מֵחֲמַת מִרְדָּהּ, נוֹטֶלֶת מַתָּנָה זוֹ חוּץ מִכְּתֻבָּתָהּ:

ט הַמּוֹכֵר קַרְקַע לְאִשְׁתּוֹ, אִם הָיוּ הַמָּעוֹת שֶׁלָּקְחָה בָּהֶם אֶת הַקַּרְקַע מֵהַבַּעַל גְּלוּיִים וִידוּעִים לַבַּעַל, קָנְתָה, וְהַבַּעַל אוֹכֵל פֵּרוֹת אוֹתוֹ קַרְקַע. וְאִם הָיוּ הַמָּעוֹת טְמוּנִים, לֹא קָנְתָה, שֶׁהַבַּעַל אוֹמֵר: לֹא מָכַרְתִּי אֶלָּא כְּדֵי לְהַרְוֹאוֹת הַמָּעוֹת שֶׁטָּמְנָה, וְאוֹתָם הַמָּעוֹת שֶׁנִּרְאוּ יִלָּקַח בָּהֶם קַרְקַע וְהַבַּעַל אוֹכֵל פֵּרוֹת. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם טוֹעֵן בָּרִיא שֶׁהַמָּעוֹת שֶׁלּוֹ, חֲרֵי הֵם שֶׁלּוֹ לְגַמְרֵי. (וְכֵן מִשְׁמַע מִלְּשׁוֹן הַטּוּר):

י אִם הוּא אוֹמֵר: טְמוּנִים הָיוּ, וְהִיא אוֹמֶרֶת: לֹא הָיוּ, עָלֶיהָ לְהָבִיא רְאָיָה:

יא נָתַן לָהּ אֶחָד מַתָּנָה עַל מְנָת שֶׁאֵין לְבַעָלָהּ רְשׁוּת (בַּה), קָנָה הַבַּעַל, וַחֲרֵי הִיא כִּשְׁאָר נִכְסֵי מְלוֹג, אֶלָּא אִם כֵּן הִתְנָה הַנּוֹתֵן בְּגוּף הַמַּתָּנָה שֶׁיִּהְיֶה לְכָךְ וּלְכָךְ, כְּגוֹן שֶׁיֹּאמַר לָהּ: חֲרֵי הַמָּעוֹת נְתוּנִים לָךְ עַל מְנָת שֶׁתִּלְבְּשִׁי בָּהֶם אוֹ עַל מְנָת שֶׁתַּעֲשִׂי מַה שֶּׁתִּרְצִי בְּלֹא רְשׁוּת הַבַּעַל. הַגָּה: נָתַן לָהּ אָבִיהָ מַתָּנָה, וְהִתְנָה בְּאֶחָד מִדְּרָכִים אֵלּוּ, וַאֲפִלּוּ כָּךְ מֵת אָבִיהָ וְהִיא יוֹרְשָׁה אוֹתוֹ, נִתְבַּטְּלָה הַמַּתָּנָה וְזָכָה בָּהּ הַבַּעַל כְּבִשְׁאָר נִכְסֵי מְלוֹג (תְּשׁוּבַת הָרַמְבַּ"ן סִימָן ק"נ):

יב נִמְצְאוּ בְיַד הָאִשָּׁה מָעוֹת אוֹ מַטַּלְטְלִין, וְהִיא אוֹמֶרֶת: מַתָּנָה נָתְנוּ לִי, וְהוּא אוֹמֵר: מִמַּעֲשֶׂה יָדַיִךְ הֵם, וְשֶׁלִּי הֵם, נֶאֱמָנֶת, וְיִלָּקַח בָּהֶם קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת. וְיֵשׁ לוֹ לְהַחֲרִים עַל מִי שֶׁטּוֹעֵן שֶׁקֶר. וְאִם אָמְרָה: עַל מְנָת כֵּן נָתְנוּ לִי שֶׁלֹּא יְהֵא לְבַעֲלִי רְשׁוּת בָּהֶם אֶלָּא שֶׁאֶעֱשֶׂה בָּהֶם מַה שֶּׁאִרְצֶה, עָלֶיהָ לְהָבִיא רְאָיָה. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים הָא דְּאִינָהּ נֶאֱמֶנֶת, דַּוְקָא בְּמָעוֹת טְמוּנִים, אֲבָל בְּמָעוֹת שֶׁאֵינָן טְמוּנִים נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר: שֶׁלִּי הֵם (רַשְׁ"י וְהָרַא"שׁ סִימָן פ"ו). וְדַוְקָא בְּשֶׁאֵינָהּ נוֹשֵׂאת וְנוֹתֶנֶת תּוֹךְ הַבַּיִת (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרַשְׁבָּ"א), וְעַיִן לְקַמָּן סִימָן פ"ו. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם לֹא רָאוּ מָמוֹן בְּיָדָהּ, וְיֵשׁ לָהּ מִגּוֹ לוֹמַר שֶׁאֵין לָהּ אוֹ שֶׁהֶחֱזִירָה לוֹ, נֶאֱמֶנֶת בְּכָל עִנְיָן (תְּשׁוּבַת מוֹהַר"ם סִימָן רס"ח). וְעַיִן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן ס"ב. וְאִם אָמְרָה: אַתָּה נְתַתָּם לִי בְּמַתָּנָה, נִשְׁבַּעַת שְׁבוּעַת הֶסֵת שֶׁנְּתָנָם לָהּ הַבַּעַל, וְאֵינוֹ אוֹכֵל פֵּרוֹתֵיהֶם:

יג נִכְסֵי מְלוֹג, הַבַּעַל אוֹכֵל פֵּרוֹת, וְאִם הֵם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה פֵּרוֹת, יִמְכֹּר וְיִלָּקַח בּוֹ דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה פֵּרוֹת. וְאִם הוּא אוֹמֵר: כָּךְ וְכָךְ יִלָּקַח בָּהֶם, וְהִיא אוֹמֶרֶת: אֵינִי לוֹקַחַת בָּהֶם אֶלָּא כָּךְ וְכָךְ, לוֹקְחִים דָּבָר שֶׁפֵּרוֹתָיו מְרֻבִּים וִיצִיאָתוֹ מְעוּטָה, בֵּין שֶׁהָיָה הַדָּבָר כִּרְצוֹנוֹ אוֹ כִּרְצוֹנָהּ. וְאֵין קוֹנִין דָּבָר שֶׁאֵין גִּזְעוֹ מַחֲלִיף. וְאִם נָפַל לָהּ דָּבָר שֶׁאֵין גִּזְעוֹ מַחֲלִיף, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר קָצַת מֵהַקֶּרֶן, אֵין צָרִיךְ לָמְכֹּרוֹ, כְּגוֹן שֶׁהִכְנִיסָה לוֹ עֵז לַחֲלָבָהּ, רָחֵל לְגִזָּתָהּ, דֶּקֶל לְפֵרוֹתָיו, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לָהּ אֶלָּא פֵּרוֹת אֵלּוּ בִּלְבַד, חֲרֵי זֶה אוֹכֵל וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁתִּכְלֶה הַקֶּרֶן. וְכֵן אִם הִכְנִיסָה לוֹ כְּלֵי בְתוֹרַת נִכְסֵי מְלוֹג, חֲרֵי זֶה מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם וְלוֹבֵשׁ וּמַצִּיעַ וּמְכַסֶּה, עַד שֶׁיִּכְלֶה הַקֶּרֶן, וּכְשֶׁיִּגָּרֵשׁ אֵינוֹ חַיָּב לְשַׁלֵּם הַבְּלָיוֹת שֶׁל נִכְסֵי מְלוֹג:

יד נָפְלוּ לָהּ עֲבָדִים, אַף עַל פִּי שֶׁהֵם זְקֵנִים, לֹא יִמְכֹּר, מִפְּנֵי שֶׁהֵם שֶׁבַח בֵּית אָבִיהָ. נָפְלוּ לָהּ זֵיתִים וּגְפָנִים, וְלֹא הָיוּ לָהּ בְּגוּף הַקַּרְקַע שֶׁהָאִילָנוֹת בָּהּ, כְּלוּם, אִם עוֹשִׂין כְּדֵי טְפוּלָן לֹא יִמְכֹּרוּ, מִפְּנֵי שֶׁבַח בֵּית אָבִיהָ; וְאִם לָאו, חֲרֵי אֵלּוּ יִמָּכְרוּ לְעֵצִים, וְיִלָּקַח בָּהֶם קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת:

טו נָפְלוּ לָהּ פֵּרוֹת הַמְּחֻבָּרִים לַקַּרְקַע, חֲרֵי אֵלּוּ שֶׁל בַּעַל; אֲפִלּוּ הִגִּיעַ זְמַנָּן לִקָּצֵר, תּוֹלְשָׁם מֵהַקַּרְקַע שְׁלָהּ, וְיִמָּכְרוּ, וְיִלָּקַח בָּהֶם קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת. הַגָּה: זֶה אֵינוֹ, דְּכָל הַפֵּרוֹת הַנִּלָּקָטִים תַּחְתָּיו הֵם שֶׁלּוֹ לְגַמְרֵי; וְאֶפְשָׁר דְּטָעוּת נָפַל בִּסְפָרִים, וְכָךְ רָאוּי לִהְיוֹת: תְּלוּשִׁין מִן הַקַּרְקַע חֲרֵי הֵם שֶׁלָּהּ, וּכְבָא אַחֲרִיתִי הִיא, וְכֵן הוּא בָּרַמְבַּ"ם פֶּרֶק כ"ב דְּאִשּׁוּת:

טז עַבְדֵי נִכְסֵי מְלוֹג וּבְהֵמוֹת נִכְסֵי מְלוֹג, הַבַּעַל חַיָּב בִּמְזוֹנוֹתֵיהֶם וּבְכָל צְרָכֵיהֶם, וְהֵם עוֹשִׂים לוֹ וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹתֵיהֶם. לְפִיכָךְ, וְלַד שִׁפְחַת מְלוֹג, לַבַּעַל; וְלַד בֶּהֱמַת מְלוֹג, לַבַּעַל; וְאִם גֵּרְשָׁהּ, וְרָצְתָה הָאִשָּׁה לָתֵת דָּמִים וְלִטֹּל וְלַד הַשִּׁפְחָה, מִפְּנֵי שֶׁבַח בֵּית אָבִיהָ, שׁוֹמְעִין לָהּ:

יז אִם רָצָה הַבַּעַל לִמְכֹּר קַרְקַע שֶׁל נִכְסֵי מְלוֹג לְאַחֵר, שֶׁיִּקַּח פֵּרוֹתָיו לְשָׁנִים מְרֻבּוֹת, וּמַקְדִּים לוֹ הַמָּעוֹת, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. אֲבָל יָכוֹל לִמְכֹּר הַפֵּרוֹת בְּכָל שָׁנָה, אַחַר שֶׁלִּקְּטָן. וְכֵן אִם יִמְכֹּר הַפֵּרוֹת לְשָׁנִים מְרֻבּוֹת, וְעוֹשֶׂה סְחוֹרָה בַּמָּעוֹת, שַׁפִּיר דָּמֵי. וְאִם בַּעַל חוֹב גּוֹבֶה מִנְּדוּנְיַת הָאִשָּׁה אוֹ נִכְסֵי מְלוֹג שֶׁלָּהּ, עַיִן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן צ"ז:

יח יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאִם הַקַּרְקַע רָחוֹק וּמָכְרוּ לַפֵּרוֹת לְשָׁנִים מְרֻבּוֹת, מָכוּר:

יט יֵשׁ לַבַּעַל לָכֹף מִקָּצַת עַבְדֵי אִשְׁתּוֹ וְאַמְהוֹתֶיהָ שֶׁיִּהְיוּ מְשַׁמְּשִׁים אוֹתוֹ בְּבֵית אִשָּׁה אַחֶרֶת שֶׁנָּשָׂא, בֵּין שֶׁהָיוּ עַבְדֵי מְלוֹג בֵּין שֶׁהָיוּ עַבְדֵי צֹאן בָּרְזֶל. אֲבָל אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹלִיכָם לְעִיר אַחֶרֶת שֶׁלֹּא מִדַּעַת אִשְׁתּוֹ. הַגָּה: אֲבָל אֵינוֹ יָכוֹל לְהַכְרִיחָם שֶׁיְּשַׁמְּשׁוּ לְאִשְׁתּוֹ הָאַחֶרֶת בְּבֵית אַחֵר (בֵּית יוֹסֵף, וְכֵן מִשְׁמַע לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם הֵם תַּכְשִׁיטִים שֶׁאֵינָן רְאוּיִין לָהּ שֶׁיָּכוֹל לִתְּנָם לְאַחֶרֶת, דְּלֹא הִכְנִיסָה לוֹ כְּדֵי שֶׁיִּכְלוּ וְיִפָּסְדוּ וְלֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם אָדָם (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ"ץ):

סימן פו

א אֵין מְקַבְּלִין פְּקֻדּוֹן מֵאֵשֶׁת אִישׁ; וְאִם קִבֵּל, יַחֲזִיר לָאִשָּׁה. וְאִם אָמְרָה: שֶׁל פְּלוֹנִי הֵם, נֶאֱמֶנֶת (טוּר). הָלְכָה הָאִשָּׁה לִמְדִינַת הַיָּם, וּבָא הַבַּעַל וְתָבַע מִן הַנִּפְקָד וְאוֹמֵר שֶׁאִשְׁתּוֹ גְּנָבָה מִמֶּנּוּ, לֹא יִתֵּן לוֹ עַד שֶׁתָּבוֹא הָאִשָּׁה אוֹ תָּמוּת, כֵּן נִרְאֶה לִי. וְאִם אָמְרָה בִּשְׁעַת מִיתָתָהּ: שֶׁל פְּלוֹנִי הֵם, אִם נֶאֱמֶנֶת לוֹ, יַעֲשֶׂה כִּדְבָרֶיהָ; וְאִם לָאו, יִתֵּן לְיוֹרְשֶׁיהָ. וְכֵן אִם מֵתָה וְלֹא אָמְרָה כְּלוּם. (טוּר) וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאִם הִיא נוֹשֵׂאת וְנוֹתֶנֶת בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר שֶׁל פְּלוֹנִי הֵם. הַגָּה: מִיהוּ, כָּל זְמַן שֶׁהִיא חַיָּה יַחֲזִיר לָאִשָּׁה (טוּר), מִיהוּ, אִם הֶחֱזִיר לַבַּעַל, פָּטוּר הַנִּפְקָד, אֲפִלּוּ אֵינָהּ נוֹשֵׂאת וְנוֹתֶנֶת תּוֹךְ הַבַּיִת (מָרְדְּכִי פֶּרֶק חֲזָקַת הַבָּתִּים):

ב הַבַּעַל שֶׁלָּוָה מֵהָאִשָּׁה וְאַחַר כָּךְ גֵּרְשָׁהּ, אֵין לָהּ עָלָיו כְּלוּם. הַגָּה: וְכָל שֶׁכֵּן אִם לֹא גֵּרְשָׁהּ (רַשַׁ"ע עַצְמוֹ). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּוְקָא אִם הָיוּ הַמָּעוֹת טְמוּנִים כְּשֶׁלָּוָה מִמֶּנָּה, אֲבָל לֹא הָיוּ הַמָּעוֹת טְמוּנִים, וְלָוָה מִמֶּנָּה, צָרִיךְ לְשַׁלֵּם לָהּ אֲפִלּוּ לְאַחַר שֶׁגֵּרְשָׁהּ (טוּר). וְהוּא הַדִּין אִם תְּקָפָם מַיָּדָהּ, דְּמַאַחַר שֶׁלֹּא הָיוּ הַמָּעוֹת טְמוּנִים, נֶאֱמָנֶת לוֹמַר: שֶׁלִּי אוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי הֵם (סְבָרַת הָרַב). מֵיהוּ, אִם נוֹשֵׂאת וְנוֹתֶנֶת תּוֹךְ הַבַּיִת, אוֹ שֶׁהַבַּעַל מַאֲמִינָהּ עַל שֶׁלּוֹ, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת (טוּר). וְעַיִן לְעֵיל סִימָן פ"ה סָעִיף י"ב. לָוָה מִמֶּנָּה בִּשְׁטָר, הִיא אוֹמֶרֶת: לֹא הָיוּ הַמָּעוֹת טְמוּנִים, וְהוּא אוֹמֵר: טְמוּנִים הָיוּ, עָלֶיהָ לְהָבִיא רְאָיָה אֲז פָּטוּר לְשַׁלֵּם (נִמּוּקֵי יוֹסֵף פֶּרֶק חֲזָקַת הַבָּתִּים). וְעַיִן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן ס"ב, אִשָּׁה שֶׁהָיוּ שְׁטָרוֹת יוֹצְאִין עַל שְׁמָהּ מַה דִּינָן. אִשָּׁה שֶׁמָּכְרָה אוֹ מִשְׁכְּנָה מִטַּלְטָלִין, אִם הַקּוֹנֶה אוֹ הַמַּלְוֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁהֵם שֶׁל בַּעַל, אֵין צָרִיךְ לְהַחֲזִיר אֲלֵיהֶן, אֲפִלּוּ רוֹצָה הַבַּעַל לְהַחֲזִיר לוֹ דָּמָיו וְטוֹעֵן שֶׁהִיא גְּנָבָן לוֹ (הַגָּהוֹת מֵיְמוֹנִי פֶּרֶק כ"ב דְּאִשּׁוּת). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם הִיא נוֹשֵׂאת וְנוֹתֶנֶת תּוֹךְ הַבַּיִת, הַבַּעַל נֶאֱמָן וְצָרִיךְ לְהַחֲזִיר לוֹ בְּלֹא דָּמִים (רַבֵּנוּ יְרוּחָם נְתִיב כ"ג). וְנִרְאֶה לִי, דַּוְקָא בְּשֶׁאֵין דַּרְכָּהּ לְמַשְׁכֵּן אוֹ לִמְכֹּר בְּלֹא רְשׁוּת בַּעֲלָהּ, אֲבָל אִם דַּרְכָּהּ בָּכָךְ, מַה שֶּׁעָשְׂתָה עָשׂוּי; וְכֵן נִרְאֶה לְהוֹרוֹת. וְעַיִן לְקַמָּן סִימָן צ'.

סימן פז

א אֵין לְאִישׁ חֲזָקָה בִּנְכְסֵי מְלוֹג שֶׁל אִשְׁתּוֹ שֶׁאָכְלָם שְׁנֵי חֲזָקָה, אַף עַל פִּי שֶׁהִתְנָה עִמָּהּ שֶׁאֵין לוֹ פֵּרוֹת בִּנְכָסֶיהָ. וְכֵן אֵין לְאִשָּׁה חֲזָקָה בִּנְכְסֵי בַּעֲלָהּ, עַל יְדֵי שֶׁאָכְלָתַם שְׁנֵי חֲזָקָה. הַגָּה: וְדַוְקָא בַּחֲזָקָה כָּזוֹ, אֲבָל בְּחֶזְקַת נְזִיקִין, כְּגוֹן פְּתִיחַת חַלּוֹנוֹת וְכַדּוֹמֶה לָזֶה, יֵשׁ לְאִישׁ חֲזָקָה בִּנְכְסֵי אִשְׁתּוֹ, וְהוּא הַדִּין לְאִשָּׁה עַל בַּעֲלָהּ (רַבֵּנוּ יְרוּחָם בְּמֵישָׁרִים נְתִיב כ"ג ח"ז). וְעַיִן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן קמ"ט.

ב מִי שֶׁהֶחֱזִיק בִּנְכְסֵי אֵשֶׁת אִישׁ, לֹא עָלְתָה לוֹ חֲזָקָה, אֶלָּא אִם כֵּן הֶחֱזִיק בָּהֶם שְׁלֹשָׁה שָׁנִים אַחַר מוֹת בַּעֲלָהּ. וְעַיִן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן קמ"ט.

סימן פח

א הָאִשָּׁה שֶׁיּוֹצְאָה מִתַּחַת יַד בַּעֲלָהּ, בֵּין בְּמִיתָה בֵּין בְּגֵרוּשִׁין, נוֹטֶלֶת כָּל נְכָסֶיהָ בְּלֹא שְׁבוּעָה, בֵּין נִכְסֵי מְלוֹג בֵּין נִכְסֵי צֹאן בָּרְזֶל; אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ נוֹטֶלֶת כְּתֻבָּתָהּ כְּשֶׁהִיא אַלְמָנָה (טוּר) אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה, נְכָסֶיהָ נוֹטֶלֶת בְּלֹא שְׁבוּעָה. וְנִכְסֵי מְלוֹג נוֹטֵלְתָּן כְּמוֹ שֶׁהֵם, אֲפִלּוּ בָּלוּ הַרְבֵּה וְאֵין רָאוּי לַעֲשׂוֹת בָּהֶם מֵעִין מִלַּאכְתָּן רְאשׁוֹנָה. וְאִם אָבְדוּ לְגַמְרֵי, אֵינוֹ מְשַׁלֵּם לָהּ. וְאִם הוּקְרוּ, הוּקְרוּ לָהּ. וְעַיִן לְקַמָּן (סִימָן צ"ג סָעִיף א'), אִם יְכוֹלָה לְתָבְעַ בְּחַיֵּי בַּעֲלָהּ.

ב נִכְסֵי צֹאן בָּרְזֶל שֶׁהֵם נִקְרָאִים נְדוּנְיָא, מִן הַדִּין אִם פָּחֲתוּ צָרִיךְ לְשַׁלֵּם כָּל הַפָּחָת, אַף עַל פִּי שֶׁרְאוּיִים לְמִלַּאכְתָּן רִאשׁוֹנָה. אֲבָל נָהֲגוּ שֶׁכָּל זְמַן שֶׁרְאוּיִים לַעֲשׂוֹת מֵעֵין מְלַאכְתָּן רִאשׁוֹנָה, אֲפִלּוּ הֵם בְּלוּיִין הַרְבֵּה, נוֹטֵלְתָּן כְּמוֹ שֶׁהֵן; וְאִם לֹא הָיוּ עוֹשִׂין מֵעֵין מְלַאכְתָּן רִאשׁוֹנָה, חַיָּב לְשַׁלֵּם דְּמֵיהֶם שֶׁשָּׁמוּ עָלָיו בִּשְׁעַת הַנִּשּׂוּאִין; וְאִם הוּקְרוּ, אֵינָהּ נוֹטֵלְתָּן אֶלָּא בְּשׁוּמָא רִאשׁוֹנָה שֶׁל שְׁעַת הַנִּשּׂוּאִין. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּמָקוֹם שֶׁנּוֹהֲגִין לִכְתֹּב בַּכְּתֻבָּה: "הִכְנִיסָה לוֹ כְּלֵי פְּלוֹנִי בְּסַךְ כָּךְ וְכָךְ, וּכְלֵי פְּלוֹנִי בְּסַךְ כָּךְ וְכָךְ"; אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין כּוֹתְבִין בַּכְּתֻבָּה שׁוּם כְּלֵי בִּפְרָטוּת, אֶלָּא כּוֹלְלִים הַכֹּל, וְכוֹתְבִין: "הִכְנִיסָה לוֹ בִּבְגָדִים וְתַכְשִׁיטִים סַךְ כָּךְ וְכָךְ מָעוֹת", חֲרֵי סַךְ אוֹתוֹ הַמָּעוֹת חוֹב עָלָיו, וַאֲפִלּוּ הָיוּ הַנְּכָסִים חֲדָשִׁים חוֹזְרִים לָשׁוּם אוֹתָם כְּמוֹ שֶׁשָּׁוִים עַכְשָׁו, וְאִם פָּחֲתוּ פָּחֲתוּ לוֹ, וְאִם הוֹתִירוּ הוֹתִירוּ לוֹ, וְאֵין חוֹשְׁשִׁים לְשׁוּמָא רִאשׁוֹנָה כְּלָל.

ג אִם הִיא אוֹמֶרֶת: כְּלֵי אֲנִי נוֹטֶלֶת, וְהוּא אוֹמֵר: דָּמִים אֲנִי נוֹתֵן, שׁוֹמְעִין לָהּ; וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ עוֹשִׂין מֵעֵין מְלַאכְתָּן, וְהוּא הַדִּין לִוְלָדוֹת שֶׁל שִׁפְחָה וּבְהֵמָה שֶׁל נִכְסֵי מְלוֹג. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִלּוּ הִכְנִיסָה לוֹ שְׁנֵי כֵּלִים אוֹ שְׁתֵּי שְׁפָחוֹת בְּתוֹרַת נִכְסֵי צֹאן בָּרְזֶל, וְשָׁמוּ אוֹתָם עָלָיו בְּאֶלֶף זוּז, וְהוּקְרוּ וְעָמְדוּ בְּאַלְפַּיִם, נוֹטֶלֶת אֶחָד בְּאֶלֶף שֶׁלָּהּ, וְהַשֵּׁנִי אִם רָצְתָה לָתֵת דָּמָיו וּלְנָטְלוֹ מִשּׁוּם שֶׁבַח בֵּית אָבִיהָ, שׁוֹמְעִין לָהּ.

ד אִם הָאִשָּׁה אֵינָהּ רוֹצָה כֵּלֶיהָ, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לַבַּעַל מָעוֹת, יָכוֹל לְסַלְּקָהּ בִּכֵלֶיהָ, וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ עוֹשִׂין מֵעֵין מְלַאכְתָּן.

ה אִם הִקְדִּישׁוּ הַיּוֹרְשִׁין אַחַר מוֹת אֲבִיהֶם נִכְסֵי צֹאן בָּרְזֶל, אוֹ שֶׁפֵּרְשׁוּ אוֹתוֹ עַל הַמֵּת בְּעִנְיַן שֶׁנֶּאֱסַר בַּהֲנָאָה, נוֹתְנִין לָהּ דָּמָיו.

ו הִכְנִיסָה לוֹ קַרְקַע, וּכְשֶׁיָּצְאָה יֵשׁ בּוֹ פֵּרוֹת מְחֻבָּרִים, נוֹטֶלְתּוֹ עִם פֵּרוֹתָיו, אֲפִלּוּ הִגִּיעַ זְמַנָּן לִקָּצֵר. תְּלָשָׁן הַבַּעַל קֹדֶם הַגֵּרוּשִׁין, חֲרֵי הֵם שֶׁלּוֹ אֲפִלּוּ לֹא הִגִּיעַ זְמַנָּם לִקָּצֵר.

ז הוֹצִיא הוֹצָאוֹת עַל נִכְסֵי מְלוֹג שֶׁל אִשְׁתּוֹ וְגֵרְשָׁהּ, בֵּין שֶׁהוֹצִיא מְעַט וְאָכַל פֵּרוֹת הַרְבֵּה, בֵּין שֶׁהוֹצִיא הַרְבֵּה וְאָכַל פֵּרוֹת מְעַט, אֲפִלּוּ אָכַל גְּרוֹגֶרֶת אַחַת דָּרָךְ כָּבוֹד, כְּדֶרֶךְ אִישׁ בְּבֵיתוֹ, אוֹ שֶׁאָכַל דִּינָר אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא דֶּרֶךְ כָּבוֹד, וַאֲפִלּוּ לֹא לָקַח בַּפֵּרוֹת מִמַּה שֶׁהוֹצִיא אֶלָּא חֲבִילָה אַחַת שֶׁל זְמוֹרוֹת, מַה שֶׁהוֹצִיא הוֹצִיא וּמַה שֶּׁאָכַל אָכַל. הוֹצִיא וְלֹא אָכַל, אוֹ שֶׁאָכַל פָּחוֹת מִכְּשֶׁעוּר, שָׁמִין כַּמָּה הִשְׁבִּיחוּ וְשׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ כַּמָּה הוֹצִיא, אִם הַשֶּׁבַח יוֹתֵר עַל הַהוֹצָאָה, יִשָּׁבַע בִּנְקִיטַת חֵפֶץ כַּמָּה הוֹצִיא וְנוֹטֵל הַהוֹצָאָה; וְאִם הַהוֹצָאָה יְתֵרָה עַל הַשֶּׁבַח, אֵין לוֹ מֵהַהוֹצָאָה אֶלָּא כְּשֶׁעוּר הַשֶּׁבַח, וּבִשְׁבוּעָה. וְהוּא הַדִּין לְמִי שֶׁנִּפְלוּ לָהּ נְכָסִים בְּמָקוֹם רָחוֹק וְהוֹצִיא עֲלֵיהֶם הוֹצָאוֹת לַהֲבִיאָם, וְלָקַח בָּהֶם קַרְקַע וְאָכַל מֵהַפֵּרוֹת כְּשֶׁעוּר אוֹ פָּחוֹת. וְאִם לֹא אָכַל אֶלָּא מֵהַקֶּרֶן, יִשָּׁבַע כַּמָּה הוֹצִיא, וְיִטֹּל עַד כְּדֵי הַשֶּׁבַח. (וְהָא דְּנוֹטֵל בִּשְׁבוּעָה, דַּוְקָא כְּשֶׁאֵין הָאִשָּׁה מַכָּחִישָׁתוֹ, אֲבָל מַכְחִישָׁתוֹ, לֹא (פַּרְדְּכֵי פֶּרֶק הָאִשָּׁה שֶׁנִּפְלוּ).

ח נָפְלוּ לָהּ נְכָסִים בְּמָקוֹם אַחֵר, וְהָלַךְ אַחֲרֵיהֶם וְהוֹצִיא הוֹצָאוֹת מְרֻבּוֹת וֶהֱבִיאָן, וְגֵרְשָׁהּ, אֲפִלּוּ לָקַח מֵהֶם וְהוֹצִיא, אֵין זֶה כְּאוֹכֵל מֵהַשָּׁבַח שֶׁנָּדוּן בּוֹ מַה שֶּׁהוֹצִיא הוֹצִיא וּמַה שֶּׁאָכַל אָכַל, שֶׁחֲרֵי מֵהֶקֵּרֶן לָקַח, אֶלָּא יִשָּׁבַע כַּמָּה הוֹצִיא, וְיִטֹּל עַד כְּדֵי הַשָּׁבַח, דְּהַיְנוּ שֶׁשָּׁמִין אִלּוּ הַמָּעוֹת כַּמָּה שָׁוִין כָּאן יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁהָיוּ שָׁוִין בְּמָקוֹם שֶׁהָיוּ תְּחִלָּה:

ט בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּמְגָרֵשׁ מִדַּעְתּוֹ. אֲבָל אִם הָיָה מוֹרֶדֶת, בֵּין אָכַל בֵּין לֹא אָכַל, יִשָּׁבַע כַּמָּה הוֹצִיא וְיִטֹּל; וְאִם הַשָּׁבַח יָתֵר עַל הַהוֹצָאָה נוֹטֵל הַהוֹצָאָה, וְאִם הוֹצָאָה יְתֵרָה עַל הַשָּׁבַח נוֹטֵל אֶת הַשָּׁבַח:

י הַמּוֹצִיא הוֹצָאוֹת עַל נְכְסֵי מְלוֹג שֶׁל אִשְׁתּוֹ קָטָנָה וּמֵאֲנָה בּוֹ, רוֹאִין כַּמָּה אָכַל וְכַמָּה הוֹצִיא וְכַמָּה הִשְׁבִּיחַ, וְשָׁמִין לוֹ כְּאָרִיס, שֶׁחֲרֵי בְּרִשׁוּת יָרֵד. וְאִם הוּא רוֹצֶה לִטֹּל הוֹצָאָה שֶׁעוּר שֶׁבַח, שׁוֹמְעִין לוֹ; וְאִם הוֹצִיא קִמְעָא וְאָכַל הַרְבֵּה, מַה שֶּׁאָכַל אָכַל:

יא הַמּוֹצִיא הוֹצָאוֹת עַל נְכְסֵי מְלוֹג שֶׁל אִשְׁתּוֹ, וּמֵת, יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאִם נִתְבָּרֵר שֶׁהוֹצִיא וְלֹא אָכַל, יִגְבּוּ הַיְתוֹמִים מַה שֶּׁנִּתְבָּרֵר שֶׁהוֹצִיא; וְאִם לֹא נִתְבָּרֵר כַּמָּה הוֹצִיא, לֹא יִטְלוּ הַיְתוֹמִים כְּלוּם:

יב בַּעַל שֶׁהוֹרִיד אֲרִיסִין בִּנְכְסֵי אִשְׁתּוֹ וְאַחַר כָּךְ גֵּרְשָׁהּ, אִם הַבַּעַל עַצְמוֹ אָרִיס, נִסְתַּלֵּק הַבַּעַל, נִסְתַּלְּקוּ, שֶׁלֹּא יָרְדוּ אֶלָּא עַל דַּעַת הַבַּעַל, וְשָׁמִין לָהֶם וְיָדָם עַל הַתַּחְתּוֹנָה. וְאִם אֵין הַבַּעַל אָרִיס, עַל דַּעַת הַקַּרְקַע יָרְדוּ, וְשָׁמִין לָהֶם כְּאָרִיס. הגה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהַיְנוּ דַוְקָא כְּשֶׁיָּדְעוּ שֶׁהַשָּׂדֶה שֶׁל אִשָּׁה, אֲבָל אִם לֹא הָיוּ יוֹדְעִים הָאֲרִיסִין שֶׁהוּא שֶׁל אִשָּׁה, נוֹטְלִין אֲרִיסוּתֵיהֶן בְּכָל עִנְיָן. (כָּךְ מַשְׁמַע מִלְּשׁוֹן הַטּוּר וְכֵן הוּא בָּאֲשֵׁר"י):

סימן פט

א מֵתָה הָאִשָּׁה בְּחַיֵּי הַבַּעַל, חַיָּב לְקָבְרָהּ וְלִסְפֹּד בְּכָל צָרְכֵי קְבוּרָתָהּ, וּבְכְלַל זֶה הָאֶבֶן שֶׁנּוֹתְנִים עַל הַקֶּבֶר. וְכֵן חַיָּב לַעֲשׂוֹת לָהּ מִסְפֵּד וְקִינִים, כְּדֶרֶךְ כָּל הַמְּדִינָה. וְאִם דַּרְכָּם לְהַסְפִּיד בַּחֲלִילִין, לֹא יִפְחֹת מִשְּׁנֵי חֲלִילִין וּמְקוֹנְנוֹת, אֲפִלּוּ עָנִי שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל; וְאִם הָיָה עָשִׁיר, הַכֹּל לְפִי כְּבוֹדוֹ. וְאִם הָיָה כְּבוֹדָהּ יוֹתֵר מִכְּבוֹדוֹ, קוֹבְרִים אוֹתָהּ לְפִי כְּבוֹדָהּ, שֶׁעוֹלָה עִמּוֹ וְאֵינָהּ יוֹרֶדֶת:

ב לֹא רָצָה לְקָבְרָהּ, וְעָמַד אַחֵר וְקָבְרָהּ, בֵּית דִּין מוֹצִיאִין מִבַּעֲלָהּ וְנוֹתְנִין לְזֶה:

ג הָיָה בַּעֲלָהּ בִּמְדִינָה אַחֶרֶת, בֵּית דִּין יוֹרְדִין לִנְכָסָיו וּמוֹכְרִין בְּלֹא הַכָּרָזָה, וְקוֹבְרִין אוֹתָהּ לְפִי מָמוֹן הַבַּעַל וּלְפִי כְּבוֹדוֹ, אוֹ לְפִי כְּבוֹדָהּ:

ד אַלְמָנָה, אֵינָהּ נִקְבֶּרֶת מִנִּכְסֵי בַּעֲלָהּ, אֶלָּא יוֹרְשֵׁי כְּתֻבָּתָהּ חַיָּבִין בִּקְבוּרָתָהּ. וְאִם מֵתָה קֹדֶם שֶׁנִּשְׁבְּעָה שְׁבוּעַת אַלְמָנָה, יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁיּוֹרְשֵׁי בַּעֲלָהּ חַיָּבִין בִּקְבוּרָתָהּ, וְלֹא הוֹדוּ לוֹ:

סימן צ

א הַבַּעַל יוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ. בֵּין נִכְסֵי מְלוֹג בֵּין נִכְסֵי צֹאן בָּרָזֶל. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בַּמַּחְזָק; אֲבָל לֹא בָּרָאוּי, כְּגוֹן יֵרֵשָׁה שֶׁרָאוּיָה לִירֵשׁ וּמֵתָה בְּחַיֵּי מוֹרִישָׁהּ, אֵינוֹ עוֹמֵד בִּמְקוֹמָהּ לִירֵשׁ. הגה: שְׁטַר חֲצִי זָכָר, שֶׁנּוֹהֲגִין בּוֹ הָאִדָּנָא, שֶׁכּוֹתֵב הָאָב לִבְתּוֹ לִטֹּל בִּירֻשָּׁתוֹ כְּחֶלֶק חֲצִי זָכָר, וְאִם תֵּלֵךְ הַבַּת בְּלֹא יֶרֶע קְיָמָא יִתְבַּטֵּל הַחוֹב, וּמֵתָה הַבַּת בְּחַיֵּי אָבִיהָ וְהִנִּיחָה יֶרֶע קְיָמָא, וּמֵת הַיֶּרֶע וְאַחַר כָּךְ מֵת אָבִיהָ, הַבַּעַל יוֹרֵשׁ כֹּחַ אוֹתוֹ הַשְּׁטָר, מִפְּנֵי זַרְעוֹ שֶׁיָּרַשׁ אִמּוֹ וְהוּא יוֹרֵשׁ זַרְעוֹ (מהרי"ו סימן ט"ז). כָּתְבוּ לָהּ מוֹרִישָׁהּ קַרְקַע מַחֲיִים וּפֵרוֹת לְאַחַר מִיתָה, הַבַּעַל יוֹרֵשׁ אוֹתָהּ קַרְקַע מִמֶּנָּה (מַרְדְּכִי רֵישׁ יֵשׁ נוֹחָלִין). אֲבָל שָׁבַח נוֹטֵל בַּמֶּה שֶׁיּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה, שֶׁחֲרֵי בִּרְשׁוּתוֹ הִשְׁבִּיחַ. וְאֵינוֹ יוֹרֵשׁ מִלְוֹת אִשְׁתּוֹ, כְּגוֹן שֶׁמֵּתוּ מוֹרִישָׁהּ וְהָיְתָה לָהֶם מִלְוָה בְּיַד אֲחֵרִים כְּשֶׁנִּשְׂאָהּ, וּמֵתָה קֹדֶם שֶׁגָּבְתָה אוֹתָם. הגה: אֲבָל אִם הִנִּיחוּ מוֹרִישָׁהּ נְכָסִים, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא גָּבְתָה הַבַּת מֵחַיִּים, וַאֲפִלּוּ אִם הָיוּ מְשֻׁעְבָּדִים לִכְתֻבַּת אַלְמָנָה, נִקְרָאִים מַחְזָקִים לַבַּת וְהַבַּעַל יוֹרֵשׁ אוֹתָם (מַרְדְּכַי פ' כָּל הַנִּשְׁבָּעִין). וְכֵן אִם הָיָה לָהּ מִלְוָה בְּיַד אֲחֵרִים כְּשֶׁנִּשְׂאָהּ, וּמֵתָה הָאִשָּׁה קֹדֶם שֶׁגָּבְתָה אוֹתָהּ, אֵינוֹ יוֹרְשָׁהּ, אֲבָל אִם הִלְוָתָהּ מִנִּכְסֵי מְלוֹג, וּמֵתָה קֹדֶם שֶׁגָּבְתָה, בְּזוֹ יוֹרֵשׁ אוֹתָהּ בַּעֲלָהּ. הגה: כָּל הַנִּכָּסִים שֶׁהָיוּ לְאִשָּׁה שֶׁאֵין לְבַעֲלָהּ רְשׁוּת בָּהֶן, וְהִלְוָתָהּ אוֹתָן לַאֲחֵרִים, אֵין הַבַּעַל יוֹרֵשׁ אוֹתָן (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ"א):

ב מִי שֶׁאָמַר: נְכָסַי לִפְלוֹנִי וַאֲחֵרִיו לִיוֹרְשַׁי, דְּקַיְמָא לָן הוּא הַדִּין לִיוֹרְשֵׁי יוֹרְשַׁי, וְאִם הָיְתָה לוֹ בַּת וּמֵתָה בְּחַיֵּי אוֹתוֹ פְּלוֹנִי, וְהָיָה בֵּן לַבַּת, הַבֵּן עוֹמֵד בִּמְקוֹם אִמּוֹ לִירֵשׁ לְאוֹתוֹ פְּלוֹנִי. אֲבָל אִם אֵין לַבַּת יוֹרֵשׁ, אֶלָּא בַּעַל, אֵינוֹ יוֹרֵשׁ אוֹתוֹ פְּלוֹנִי, דְּהָוְיָא לֵהּ רָאוּי. וְאִם אָמַר: נְכָסַי לִפְלוֹנִי וְאַחֲרָיו מֵעַכְשָׁו לְיוֹרְשַׁי, הָוְיָא לֵהּ מֻחְזָק, וּבַעַל הַבַּת יוֹרֵשׁ:

ג הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה מֵחַיָּבֵי לָאוִין, הוֹאִיל וְקִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהּ, אִם מֵתָה תַּחְתָּיו יִרָשָׁנָּה. וְכֵן אִשָּׁה שֶׁהֵמִירָה, הַבַּעַל יוֹרְשָׁהּ (בית יוסף מ״כ בשם אבי העזרי). וְכֵן הַנּוֹשֵׂא אֶת הַקְּטַנָּה שֶׁהֵיא צְרִיכָה מֵאוֹן, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין קִדּוּשֶׁיהָ קִדּוּשִׁין גְּמוּרִים, אִם מֵתָה תַּחְתָּיו, יִרָשָׁנָּה. אֲבָל הַפִּקֵּחַ שֶׁנָּשָׂא חֵרֶשֶׁת, אֲפִלּוּ נִתְפַּקְּחָה אַחַר שְׁנִשְּׂאָהּ, אִם מֵתָה לֹא יִרָשָׁנָּה. וְהַחֵרֵשׁ שֶׁנָּשָׂא פִּקֵּחַת, וּמֵתָה, יִרָשָׁנָּה, שֶׁהֲרֵי הִיא בַּת דַּעַת וּלְדַעְתָּהּ נִשֵּׂאת לוֹ וְזָכְתָה לוֹ מָמוֹנָהּ:

ד קְטַנָּה שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה לְדַעַת אָבִיהָ, וְנִשֵּׂאת שֶׁלֹּא לְדַעַת אָבִיהָ, בֵּין בְּפָנָיו בֵּין שֶׁלֹּא בְּפָנָיו, אֲפִלּוּ שָׁתַק הָאָב, אִם מֵתָה, אֵין הַבַּעַל יוֹרְשָׁהּ אֶלָּא אִם כֵּן רָצָה הָאָב בְּנִשּׂוּאֶיהָ:

ה מִי שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה סְפֵק גֵּרוּשִׁין, וּמֵתָה, אֵין הַבַּעַל יוֹרְשָׁהּ. הַגָּה: אֲבָל כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִתְגָּרְשָׁה, אַף עַל גַּב שֶׁנָּתַן עֵינָיו לְגָרֵשׁ, יוֹרְשָׁהּ (טור בשם הרא״ש). הַטּוֹעֵן עַל אִשְׁתּוֹ שֶׁהָיוּ בָהּ מוּמִין וּמְקֻחָהּ מֻקָּח טָעוּת, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעִיל סִימָן ל״ט, אִם מֵתָה אֵינוֹ יוֹרְשָׁהּ (תְּשׁוּבַת מַיְמוֹנִיּוֹת סוֹף אִשּׁוּת וּבַפְּרִדְּכִי פֶּרֶק מִי שֶׁמֵּת). אִשָּׁה שֶׁמָּרְדָה בְּבַעְלָהּ וּמֵתָה, בַּעְלָהּ יוֹרְשָׁהּ (כָּךְ מַשְׁמַע מִלְּשׁוֹן הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה פֶּרֶק כ״ב), וְעַיֵּן לְעִיל סִימָן ע״ז. הַמּוֹרֵד עַל אִשְׁתּוֹ אוֹ מַדִּירָהּ וְאֵינוֹ נוֹהֵג עִמָּהּ מִנְהַג אֲשׁוּת, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם מֵתָה אֵינוֹ יוֹרְשָׁהּ (הַגָּהוֹת פְּרִדְּכִי) אַלְפָסִי פֶּרֶק אַף עַל פִּי):

ו נָפַל הַבַּיִת עָלֶיהָ וְעַל אִשְׁתּוֹ. וְאֵין יָדוּעַ אֵיזֶה מֵהֶם מֵת תְּחִלָּה, וְאֵין לוֹ בָּנִים מִמֶּנָּה, יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל יוֹרְשִׁין עִקַּר הַכְּתֻבָּה וְהַתּוֹסָפוֹת, וְיוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה יוֹרְשִׁין נִכְסֵי מְלוֹג, וּבֵין שְׁנֵיהֶם חוֹלְקִים נִכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל:

ז הָאִשָּׁה שֶׁכָּתְבָה כָּל נְכָסֶיהָ לְאַחֵר, בֵּין קָרוֹב בֵּין רָחוֹק, לְזֶרַע שֶׁתִּנָּשֵׂא, אַף עַל פִּי שֶׁאִם נִתְאַלְמְנָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה תִּבָּטֵל הַמַּתָּנָה, אֵין הַבַּעַל אוֹכֵל פֵּרוֹתֶיהֶם, וְאִם מֵתָה (בְּחַיָּיו), אֵינוֹ יוֹרְשָׁהּ, שֶׁהֲרֵי נָתְנָה אוֹתָם לְזֶרַע שֶׁתִּנָּשֵׂא, וּכְשֶׁתָּמוּת בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ, יִקְנֶה מְקַבֵּל הַמַּתָּנָה מַתְּנָתוֹ קִנְיָן גָּמוּר. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִלּוּ נָתְנָה מִקְצָת נְכָסֶיהָ אוֹ כֻּלָּם, לְזֶרַע, וְכָתְבָה לַמְקַבֵּל מַתָּנָה: קְנֵה מֵהַיּוֹם וְלִכְשֶׁאֶרְצֶה, שֶׁהֲרֵי לֹא קָנָה קִנְיָן גָּמוּר עַד שֶׁתִּרְצֶה, אֵין הַבַּעַל אוֹכֵל פֵּרוֹת אוֹתָהּ הַמַּתָּנָה, וְאִם מֵתָה אֵינוֹ יוֹרְשָׁהּ:

ח יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דְּדִינָא דְּמַבְרַחַת דַּוְקָא בְּשֶׁלֹּא כָּתְבָה לוֹ מַתָּנָה גְּמוּרָה, מַתָּנָה חֲלוּטָה, מַתְּנַת עָלְמִין; אֲבָל אִם כָּתְבָה לוֹ כֵּן, קָנָה לְגַמְרֵי:

ט הָאִשָּׁה שֶׁמָּכְרָה מִנְכְסֵי מְלוֹג אַחַר שֶׁנִּשֵּׂאת, אַף עַל פִּי שֶׁאוֹתָן הַנְּכָסִים נָפְלוּ לָהּ קֹדֶם שֶׁתִּתְאָרֵס, הַבַּעַל מוֹצִיא פֵּרוֹת מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ, אֲבָל לֹא גּוּף הַקַּרְקַע; וְאִם מֵתָה בְּחַיָּיו, מוֹצִיא הַגּוּף מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת בְּלֹא דְּמִים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאַף בְּחַיֶּיהָ מוֹצִיא גּוּף הַקַּרְקַע מִיַּד הַלּוֹקֵחַ בְּלֹא דְּמִים (טור והרא״ש). וְאִם הַדָּמִים שֶׁלָּקְחָה מֵהַלָּקוֹחוֹת קַיָּמִים בְּעַצְמָם, אוֹ שֶׁנִּמְצְאוּ מָעוֹת בְּיָדָהּ וְנוֹכַל לְתָלוֹת שֶׁהֵם אֵלּוּ (טור בשם הרא״ש), מַחֲזִירִין לַלָּקוֹחוֹת, וְאֵינוֹ יָכוֹל לוֹמַר: שָׁמָּא מִצִּיאָה הֵן. הַגָּה: נִתְאַלְמְנָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה, מִכְרָהּ קַיָּם (טור ורב המפוקים). וְכָל יְמֵי חַיֶּיהָ, אִם הַבַּעַל רוֹצֶה לִבְנוֹת אוֹ לִסְתֹּר בַּקַּרְקַע, הַלּוֹקֵחַ יָכוֹל לִמְחוֹת (נמוקי יוסף פֶּרֶק חֲזָקַת הַבָּתִּים). וְאֵין חִלּוּק בֵּין אִם מָכְרָה הַנְּכָסִים אוֹ הִקְדִּישָׁה אוֹתָן (תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן רע״ב):

י וְאִם הַבַּעַל מוֹדֶה, אוֹ שֶׁיֵּשׁ עֵדִים שֶׁבֵּרְשׁוּתוֹ מָכְרָה, אֵינוֹ מוֹצִיא מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת, דְּכִשְׁלּוּחוֹ דָּמְיָא, וְאִי בָּעֵי לוֹקֵחַ מַחֲרִים שֶׁלֹּא מָכְרָה מִדַּעְתּוֹ. הַגָּה: רָאָה שֶׁמָּכְרָה וְשָׁתַק לָהּ, לֹא אָבַד מִשּׁוּם זֶה זְכוּתוֹ (תְּשׁוּבַת הָרֹא״שׁ כְּלָל מ׳). צָוְתָה בְּעֵת חָלְיָהּ לָתֵת כָּךְ וְכָךְ מִמַּלְבּוּשֶׁיהָ וְנִתְרַצָּה הַבַּעַל, אִם נָתְנָה לָעֲנִיִּים אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ, וְאִם לָעֲשִׁירִים יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ (פְּרִדְּכִי סוֹף הַזָּהָב וּתְשׁוּבַת מוהר״ם). וְעַיֵּן לְעִיל סִימָן פ״ו, אִם מָכְרָה אוֹ מִשְׁכְּנָה מִטַּלְטָלִים:

יא בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁאִם מָכְרָה מִשֶּׁנִּשֵּׂאת מוֹצִיא הַבַּעַל מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת, בִּנְכָסִים הַיְדוּעִים לַבַּעַל. אֲבָל אִם נָפְלוּ לָהּ נְכָסִים וְלֹא יָדַע בָּהֶם הַבַּעַל, לְכַתְּחִלָּה לֹא תִּמְכֹּר, וְאִם מָכְרָה אוֹתָם קֹדֶם שֶׁיָּדַע בָּהֶם מִכְרָהּ קַיָּם. וְכֵן אֲרוּסָה לְכַתְּחִלָּה לֹא תִּמְכֹּר נְכָסִים שֶׁנָּפְלוּ לָהּ מִשֶּׁנִּתְאָרְסָה, וְאִם מָכְרָה קֹדֶם הַנִּשּׂוּאִין מִכְרָהּ קַיָּם, אֲפִלּוּ נְכָסִים הַיְדוּעִים לוֹ:

יב נְכָסִים שֶׁאֵינָם יְדוּעִים לַבַּעַל, כְּשֶׁיְּדָעוּ לוֹ, מִיָּד נַעֲשׂוּ נִכְסֵי מְלוֹג. וְכֵן הַפֵּרוֹת שֶׁיִּמָּצְאוּ בְּיָדָהּ, מִיָּד שֶׁיְּדָעוּ לוֹ הֵם נִכְסֵי מְלוֹג. הַגָּה: אִשָּׁה שֶׁאָמְרָה עַל יְרֻשָּׁה שֶׁנָּפְלָה לָהּ שֶׁאֲבִיהָ צִוָּה לָתֵת מִמֶּנָּה לָאֲחֵרִים, אִם הַנְּכָסִים יְדוּעִים לַבַּעַל, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. מֵיהוּ, אִם מֵת הַבַּעַל, צְרִיכָה לְקַיֵּם הוֹדָאָתָהּ. וְאִם הַנְּכָסִים אֵינָם יְדוּעִים, נֶאֱמֶנֶת (בית יוסף בשם תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א):

יג הָאִשָּׁה שֶׁמָּכְרָה אוֹ נָתְנָה אַחַר שֶׁנִּשֵּׂאת בִּנְכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל, בֵּין לְבַעְלָהּ בֵּין לַאֲחֵרִים, לֹא עָשְׂתָה כְּלוּם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּמִכָּל מָקוֹם כְּשֶׁתִּתְאַלְמֵן אוֹ תִּתְגָּרֵשׁ, מִכְרָהּ קַיָּם (נמוקי יוסף פֶּרֶק הַחוֹבֵל). וְכֵן בַּעַל שֶׁמָּכַר קַרְקַע בִּנְכְסֵי אִשְׁתּוֹ, בֵּין נִכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל בֵּין נִכְסֵי מְלוֹג, לֹא עָשָׂה כְּלוּם. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאֲפִלּוּ הוּא עַצְמוֹ יָכוֹל לְעַרְעֵר עַל הַמֶּכֶר. וַאֲפִלּוּ אִם מֵתָה בְּחַיָּיו, הַבַּעַל יוֹרֵשׁ כֹּחָהּ וְיָכוֹל לְבַטֵּל (טור):

יד אֵין הָאִישׁ רַשַּׁאי לִמְכֹּר מִטַּלְטְלִין שֶׁל נִכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל, וְלֹא לְמַשְׁכְּנָם; וְאִם מְכָרָן אוֹ מִשְׁכְּנָן, מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּמִכְרוֹ בָּטֵל. וּבִגְדֵי הָאִשָּׁה שֶׁהִכְנִיסָה לוֹ אֵין לָהֶן דִּין צֹאן בַּרְזֶל, רַק נִכְסֵי מְלוֹג, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעִיל סִימָן ע״ז, וְלָכֵן אִם מְכָרָן אוֹ מִשְׁכָּנָן, בָּטֵל לְכֻלֵּי עָלְמָא, כֵּן נִרְאֶה לִי. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם אָמַר שֶׁבִּרְשׁוּתָהּ עָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה, נֶאֱמָן בִּשְׁבוּעָה. וְכֵן אִם אָמַר שֶׁנָּתַן לָהּ הַדָּמִים (תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א סִימָן תקל״ו וְתקל״ז). יִשְׂרָאֵל שֶׁגָּבָה קַרְקַע מִן הַכּוּתִי בְּחוֹבוֹ, אִם יֵשׁ רְשׁוּת לַכּוּתִי לְפַדּוֹתוֹ יֵשׁ לָהּ דִּין מִטַּלְטְלִין, וְאֵין לְאִשָּׁה כֹּחַ לִמְחוֹת בּוֹ שֶׁלֹּא לְמָכְרָן; אֲבָל אִם הֶחֱזִיק בָּהּ הַיִּשְׂרְאֵל וְאֵין הַכּוּתִי יָכוֹל לְפַדּוֹתוֹ, יֵשׁ לָהּ דִּין קַרְקַע, וְשִׁעְבּוּד כְּתֻבַּת הָאִשָּׁה עָלָיו כְּמוֹ שְׁאָר קַרְקַע (תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן של״ט):

טו מִטַּלְטְלִין שֶׁנָּתַן לָהּ מִשֶּׁלּוֹ, דִּינָם שֶׁיֵּהָ לִנְכְסֵי צֹאן בָּרְזֶל, שֶׁאִינוֹ רַשַּׁאי לְמָכְרָן לְכַתְּחִלָּה, וְהוּא הַדִּין לְמִטַּלְטְלִין שֶׁקָּנָה לָהּ, אֲפִלּוּ לֹא בָּאוּ לְיָדָהּ, וַאֲפִלּוּ אֵין לוֹ בַּמֶּה לְהִתְפָּרְנֵס. וְאֵין חִלּוּק בֵּין בִּגְדֵי שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב לִבְגְדֵי חֹל. אֲבָל כְּלֵי זָהָב וּבְדֹלַח יָכוֹל לְמָכְרָם, אִם הֻצְרַךְ לְהִתְפָּרְנֵס מֵהֶם. וְאִם קֵרוֹבִים נָתְנוּ לָהּ, בֵּין תַּכְשִׁיטִין בֵּין בְּגָדִים, יָכוֹל הַבַּעַל לְמָכְרָם לְפַרְנֵס עַצְמוֹ:

טז מָכְרוּ שְׁנֵיהֶם בְּנִכְסֵי מְלוֹג, בֵּין שֶׁלָּקַח מֵהָאִישׁ תְּחִלָּה (וְחָזַר) וְלָקַח מֵהָאִשָּׁה, בֵּין שֶׁלָּקַח מֵהָאִשָּׁה וְחָזַר וְלָקַח מִן הָאִישׁ, מִכְרָם קַיָּם. וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁמָּכְרָה אוֹ נָתְנָה נִכְסֵי מְלוֹג לְבַעֲלָהּ, מִכְרָהּ וּמַתָּנָתָהּ קַיָּמִים, וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לוֹמַר בִּנְכְסֵי מְלוֹג: נַחַת רוּחַ עָשִׂיתִי לְבַעֲלִי. אֲבָל בִּשְׁאָר נְכָסִים יֵשׁ לָהּ לוֹמַר כֵּן. כֵּיצַד, הָאִשָּׁה שֶׁמָּכְרָה אוֹ נָתְנָה לְבַעֲלָהּ מִנִּכְסֵי צֹאן בָּרְזֶל, בֵּין קַרְקַע בֵּין מִטַּלְטְלִין, אוֹ שָׂדֶה שֶׁיִּחֵד לָהּ בִּכְתֻבָּתָהּ, אוֹ שָׂדֶה שֶׁכָּתַב לָהּ בִּכְתֻבָּתָהּ, אוֹ שָׂדֶה שֶׁהִכְנִיסָה לוֹ שׁוּם מִשֶּׁלָּהּ, לֹא קָנָה בַּעֲלָהּ. וְאַף עַל פִּי שֶׁקָּנוּ מִיַּד הָאִשָּׁה בִּרְצוֹנָהּ, חוֹזֶרֶת בְּכָל עֵת שֶׁתִּרְצֶה, שֶׁלֹּא נָתְנָה וְלֹא מָכְרָה אֶלָּא מִפְּנֵי שְׁלוֹם בֵּיתָהּ. לְפִיכָךְ, אֵין לְבַעֲלָהּ רְאָיָה כְּלָל בִּנְכְסֵי אִשְׁתּוֹ, חוּץ מִנִּכְסֵי מְלוֹג, אֶלָּא אִם כֵּן קִבְּלָה עָלֶיהָ אַחֲרָיוּת בְּפָרוּשׁ. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים דְּדַוְקָא מְכִירָתָהּ וּנְתִינָתָהּ לֹא מְהַנֵּי, אֲבָל אִם מָחֲלָה לְבַעֲלָהּ כָּל זְכוּת שֶׁיֵּשׁ לָהּ עַל הַנְּכָסִים מְהַנֵּי כְּמוֹ שֶׁמְּהַנֵּי מְחִילָה לְעִנְיַן כְּתֻבָּה (הַרַאֲב״ד וְהָרֹא״שׁ). וְיֵשׁ חוֹלְקִים (הַרִמְב״ן וְהָרַשְׁב״א וְהָרִמְב״ם לְדַעַת הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה):

יז הַבַּעַל שֶׁמָּכַר נְכָסֶיהָ, וְאַחַר כָּךְ כָּתְבָה אִשְׁתּוֹ לַלּוֹקֵחַ: ״דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי עִמָּךְ״, וְהִסְכִּימָה לְמַעֲשָׂיו, אַף עַל פִּי שֶׁקָּנוּ מִמֶּנּוּ, הֲרֵי זוֹ טוֹרֶפֶת, שֶׁלֹּא כָּתְבָה לוֹ אֶלָּא כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּהְיֶה בֵּינָהּ לְבֵין בַּעֲלָהּ קְטָטָה, וְיֵשׁ לָהּ לוֹמַר: נַחַת רוּחַ עָשִׂיתִי לְבַעֲלִי. וַאֲפִלּוּ כָּתְבָה לוֹ שֶׁלֹּא תּוּכַל לוֹמַר נַחַת רוּחַ עָשִׂיתִי לְבַעֲלִי, אֵינוֹ כְּלוּם. אֲבָל אִם קָנוּ מִיַּד הָאִשָּׁה תְּחִלָּה שֶׁאֵין לָהּ שִׁעְבּוּד עַל מָקוֹם זֶה, וְאַחַר כָּךְ מָכַר אוֹתוֹ הַבַּעַל, אֵינָהּ טוֹרֶפֶת אוֹתוֹ. וְכֵן אִם מָכַר הַבַּעַל וְאָמַר לְאִשְׁתּוֹ לִכְתֹּב לַלּוֹקֵחַ: דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי עִמָּךְ, וְלֹא הִסְכִּימָה לְמַעֲשָׂיו, וְחָזַר הַבַּעַל וּמָכַר לְאִישׁ אַחֵר, בֵּין אוֹתָהּ שָׂדֶה בֵּין שָׂדֶה אַחֶרֶת, וְאַחַר שֶׁמָּכַר הַבַּעַל הִסְכִּימָה לְמַעֲשָׂיו, וְקָנוּ מִיָּדָהּ שֶׁאֵין לָהּ שִׁעְבּוּד עַל שָׂדֶה זוֹ, אֵינָהּ יְכוֹלָה לִמְחוֹת, שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לוֹמַר: נַחַת רוּחַ עָשִׂיתִי לְבַעֲלִי. וְכֵן אִם קִבְּלָה עָלֶיהָ אַחֲרָיוּת בְּפָרוּשׁ שֶׁאִם יִטְרֹף בַּעַל חוֹב שֶׁל בַּעֲלָהּ מִמֶּנּוּ שֶׁהִיא תְּשַׁלֵּם לוֹ, אֵינָהּ יְכוֹלָה לִטְעֹן: נַחַת רוּחַ עָשִׂיתִי לְבַעֲלִי. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם הָאִשָּׁה קִבְּלָה הַמָּעוֹת אֵינָהּ יְכוֹלָה לוֹמַר עוֹד: נַחַת רוּחַ עָשִׂיתִי לְבַעֲלִי (נִמּוּקֵי יוֹסֵף פֶּרֶק חֲזָקוֹת וּבְמִישָׁרִים נָתִיב כ״ג חֵלֶק ד׳). אִשָּׁה שֶׁהוֹדְיַת שֶׁחַיֶּבֶת עִם בַּעֲלָהּ, צְרִיכָה לְשַׁלֵּם וְלֹא יְכוֹלָה לְמַיֵּר בְּזֶה: נַחַת רוּחַ עָשִׂיתִי לְבַעֲלִי, דְּלָא אָמְרִינַן כֵּן אֶלָּא בִּנְכָסִים שֶׁמּוֹכֵר (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרִמְב״ן). אִשָּׁה שֶׁפִּלְקָה כְּתָה מִנִּכְסֵי בַּעֲלָהּ קֹדֶם שֶׁקָּנָאן הַבַּעַל, יָכוֹל לְמָכְרָן אַחַר כָּךְ וְאֵינָהּ טוֹרֶפֶת מֵהֶן, וְלֹא שַׁיָּךְ בָּזֶה לוֹמַר: נַחַת רוּחַ עָשִׂיתִי לְבַעֲלִי (מָרְדְּכִי רֵישׁ הַכּוֹתֵב וּבְהַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי פֶּרֶק כ״ג):

יח נִכְסֵי צֹאן בָּרְזֶל שֶׁאָבְדוּ אוֹ נִגְנְבוּ וּמְחָלָה אוֹתָם לְבַעֲלָהּ, וְקָנוּ מִמֶּנָּה בְּעֵדִים, אֵינָהּ יְכוֹלָה לוֹמַר: נַחַת רוּחַ עָשִׂיתִי לְבַעֲלִי. אֲבָל אִם נָתְנָה לוֹ מַתָּנָה מִטַּלְטְלֵי צֹאן בָּרְזֶל הַקַּיָּמִים, לֹא קָנָה, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לָהּ לוֹמַר: נַחַת רוּחַ עָשִׂיתִי לְבַעֲלִי:

יט אִשָּׁה שֶׁאָמַר לָהּ בַּעֲלָהּ שֶׁתַּעֲשֶׂה בִּבְגָדָיהּ וּבְתַכְשִׁיטֶיהָ מַה שֶּׁתִּרְצֶה, אִם מָכְרָה אוֹ נָתְנָה, בָּטֵל:

כ רָאוּבֵן שֶׁהָיָה לְאִשְׁתּוֹ קַרְקַע נִכְסֵי מְלוֹג, וְנִתְחַיֵּב לְשִׁמְעוֹן בִּשְׁטָר, וַאֲחַר כָּךְ נִתְחַיְּבוּ הוּא וְאִשְׁתּוֹ בִּשְׁטָר לְלֵוִי, וּמֵתָה בְּחַיֵּי בַּעֲלָהּ, לֵוִי קוֹדֵם לִגְבּוֹת מֵאוֹתוֹ קַרְקַע שֶׁל נִכְסֵי מְלוֹג:

סימן צא

א אִשָּׁה שֶׁהִכְנִיסָה שְׁטַר חוֹב לְבַעֲלָהּ וְחָזְרָה וּמְחָלַתּוּ, אֵינוֹ מָחוּל, מִפְּנֵי שֶׁיָּדוּ כְּיָדָהּ. הַגָּה: וְלָכֵן אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת גַּם כֵּן לוֹמַר: פָּרוּעַ הוּא (נִמּוּקֵי יוֹסֵף פֶּרֶק הַכּוֹתֵב). וְהוּא הַדִּין מִלְוָה עַל פֶּה אֵינָהּ יְכוֹלָה לִמְחֹל (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם ר״י):

ב בַּעַל בְּנִכְסֵי אִשְׁתּוֹ הֲוֵי כְּלוֹקֵחַ. לְפִיכָךְ, מִי שֶׁאָמַר לְאִשָּׁה: נְכָסַי לָךְ וְאַחֲרֵיךְ לִפְלוֹנִי, וְנִשֵּׂאת, הֲוֵי כְּלוֹקֵחַ, וְאֵין לְאַחֲרֵיךְ בְּמָקוֹם בַּעַל כְּלוּם, דְּקַיְמָא לָן נְכָסַי לָךְ וְאַחֲרֵיךְ לִפְלוֹנִי וּמָכַר הָרִאשׁוֹן, אֵין לַשֵּׁנִי אֶלָּא מַה שֶּׁשִּׁיֵּר רִאשׁוֹן. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּאוֹמֵר כֵּן לִפְנוּיָה, אֲבָל הָאוֹמֵר לִנְשׂוּאָה: נְכָסַי לָךְ וְאַחֲרֵיךְ לִפְלוֹנִי, וּמֵתָה, אַחֲרֵיךְ קוֹנָה וְלֹא הַבַּעַל. לְפִיכָךְ, הָאוֹמֵר לִנְשׂוּאָה: נְכָסַי לָךְ וְאַחֲרֵיךְ לִפְלוֹנִי, וּמָכְרָה, וּמֵתָה, יַעֲמְדוּ נְכָסִים בְּיַד הַלּוֹקֵחַ:

ג גָּבוּ לְאִשָּׁה קַרְקַע מִבַּעַל חוֹבָהּ, וְנִשֵּׂאת וּמֵתָה וְיָרְשָׁהּ הַבַּעַל, אַף עַל גַּב דְּשׁוּמָא חוֹזֶרֶת לְעוֹלָם, הָכָא אֵינָהּ חוֹזֶרֶת, דְּבַעַל כְּלוֹקֵחַ הֲוֵי, וְהֲוֵי כְּאִלּוּ מְכָרַתּוּ לְאַחֵר. וְכֵן אִם גָּבוּ מִמֶּנָּה לְבַעַל חוֹב, וְנִשֵּׂאת וּמֵתָה וְיָרְשָׁהּ, אֵין מַחֲזִירִין לוֹ הַשּׁוּמָא:

ד הָיָה עָלֶיהָ מִלְוָה עַל פֶּה וְאַחַר כָּךְ נִשֵּׂאת, אֵינָהּ נִגְבֵּית מֵהַבַּעַל, דְּמִלְוָה עַל פֶּה אֵינוֹ גּוֹבֶה מֵהַלָּקוֹחוֹת. הַגָּה: מִיהוּ, אִם הַמָּעוֹת שֶׁהִלְוָה בְּעֵין, חַיָּב לְשַׁלֵּם (ר״י וְהַמַּרְדְּכִי). וְאִם בָּא הַמַּלְוֶה קֹדֶם שֶׁנִּשֵּׂאָה וְרוֹצֶה לִמְחוֹת נִשּׂוּאֶיהָ עַד שֶׁתִּפָּרַעֲהוּ וְשֶׁלֹּא יִפָּסֵיד שֶׁלּוֹ, הַדִּין עִמּוֹ, וְאַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ זְמַן הַפִּרָעוֹן (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם נִמּוּקֵי יוֹסֵף). אֲבָל אִם הָיָה עָלֶיהָ מִלְוֶה בִּשְׁטָר, גּוֹבֶה מִנִּכְסִים שֶׁהִכְנִיסָה לְבַעֲלָהּ. קֹדֶם שֶׁעָשׂוּ בֵּינֵיהֶם תַּקָּנוֹת בִּקָּנְסוֹת, וְעָבְרָה אִשָּׁה עַל הַתַּקָּנָה, בַּעֲלָהּ חַיָּב לְשַׁלֵּם (ב״י סִי׳ ע׳ בְּשֵׁם ת״ה סִי׳ רפ״ב):

ה שָׁלַח סִבְלוֹנוֹת לַמְשַׁדֶּכֶת וְהָלְכָה וְנִשֵּׂאת לְאַחֵר, וְהַלָּה תּוֹבֵעַ סִבְלוֹנוֹתָיו, דִּינָם כְּמִלְוֶה בִּשְׂטָר. הַגָּה: אִם לָקְחָה יוֹתֵר מִכְּתֻבָּתָהּ וְנִשֵּׂאת, צָרִיךְ הַבַּעַל לְהַחֲזִיר הַמּוֹתָר (מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ י״ח). וְכֵן אִם נִתְחַיֶּבֶת מַס וְנִשֵּׂאת, הֲרֵי כְּשָׁלַח הַסִּבְלוֹנוֹת, דְּכָל אֵלּוּ אֵינָם אֶלָּא כְּמִלְוֶה בִּשְׂטָר, לָכֵן הֲרֵי כְּמִלְוֶה בִּשְׂטָר (מהר״ם פַּדְוּאָה סִימָן נ״ה). אֲבָל נִזְקִין וּמֻקָּח וּדְבָרִים אֲחֵרִים, אֵין חַיָּב לְשַׁלֵּם (נִמּוּקֵי יוֹסֵף פֶּרֶק יֵשׁ נוֹחָלִין). אִשָּׁה שֶׁשִּׁדְּכָה בִּתָּהּ לְאִישׁ וְנִתְחַיְּבָה בִּנְדוּנְיָא, וְאַחַר כָּךְ נִשֵּׂאת בְּעַצְמָהּ לְאִישׁ, הַמְשַׁדֵּךְ לְבִתָּהּ מוֹצִיא כָּל מַה שֶּׁנִּתְחַיְּבָה מִבַּעֲלָהּ מִנְּכָסִים שֶׁהִכְנִיסָה לוֹ, דְּהֲרֵי כְּמִלְוֶה בִּשְׂטָר; אַף עַל פִּי שֶׁבִּשָּׁעָה שֶׁעָשְׂתָה הַשִּׁדּוּכִין לְבִתָּהּ עֲדַיִן לֹא נִשְׁבְּעָה עַל כְּתֻבָּתָהּ, מִכָּל מָקוֹם מֵאַחַר דְּנִשְׁבַּעַת לְבַסּוֹף אִגְּלֵי מִלְּתָא לְמִפְרַע דְּמֵה שֶׁעָשְׂתָה תְּחִלָּה בַּדִּין הָיָה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א). יֵשׁ אוֹמְרִים הָא דְּמִלְוֶה בִּשְׂטָר גּוֹבֶה מִן הַבַּעַל מִנְּכָסִים שֶׁהִכְנִיסָה לוֹ, הַיְנוּ שֶׁהִכְנִיסָה לוֹ קַרְקַע אוֹ מִשְׁלְטָלִין וְכָתְבָה לְבַעְלָהּ חוֹב הַמִּשְׁלְטָלִים אֲבָל קַרְקַע; אֲבָל לֹא כָּתְבָה לוֹ אֲבָל, וְלֹא הִכְנִיסָה לוֹ רַק מִשְׁלְטָלִין, אֲפִלּוּ מִלְוֶה בִּשְׂטָר אֵינָהּ גּוֹבָה מִבַּעְלָהּ, דְּאֵין בַּעַל חוֹב טוֹרֵחַ מִמְּשַׁלְטָלִין הַמְשֻׁעְבָּדִים (תְּשׁוּבַת רַמְבַּ״ן סִימָן נ״ו); וְסָבְרָא נְכוֹנָה הִיא. וּמ״מ נִרְאֶה לְהוּ, דִּבְמָכְנֶסֶת שֶׁאֵינָהּ שָׁלָּהּ, כְּגוֹן שֶׁלָּקְחָה יֶתֶר מִכְּתֻבָּתָהּ, חַיֶּבֶת לְהַחֲזִיר בְּכָל עִנְיָן. וְעַיֵּן בְּח״ה סוֹף סִימָן צ״ו (נִתְבָּאֵר לְעֵיל):

סימן צב

א הַכּוֹתֵב אוֹ הָאוֹמֵר לְאִשְׁתּוֹ בְּעוֹדָהּ אֲרוּסָה: ״דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי בִּנְכָסַיִךְ״, אִם מָכְרָה אוֹ נָתְנָה, קַיָּם. וְאֵין לוֹ בְּמָעוֹת הַמֹּקָּח כְּלָל (הַגָּהוֹת אַלְפַּסִי). וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא מָכְרָה וְלֹא נָתְנָה, הַבַּעַל אוֹכֵל הַפֵּרוֹת, וְאִם מֵתָה יוֹרְשָׁהּ. וְאִם כָּתַב לָהּ כֵּן אַחַר הַנִּשּׂוּאִין, צָרִיךְ לְקָנוֹת מִיָּדוֹ וְאָז יִהְיֶה מִכְרָהּ וּמַתְּנָתָהּ קַיָּם. הַגָּה: וְלָא מְהַנֵּי סְלוּקוֹ אֶלָּא לְאַחַר אֲרוּסִין, אֲבָל לִקְדֶם אֲרוּסִין לָא מְהַנֵּי סְלוּק (ר״ן רֵישׁ פֶּרֶק הַכּוֹתֵב וְרַשְׁבָּ״א סִימָן תתק״ס):

ב אִם הִתְנָה בְּעוֹדָהּ אֲרוּסָה עַל נְכָסִים שֶׁיִּפְלוּ לָהּ מִשֶּׁנִּשֵּׂאת שֶׁלֹּא יְהֵא לוֹ דִּין וּדְבָרִים בָּהֶם, מוּעִיל. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁאֵינוֹ מוּעִיל. הַגָּה: סִלֵּק עַצְמוֹ מִנְּכָסִים, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵין הַנְּכָסִים הַכְּתוּבִים בִּכְתֻבָּתָהּ בִּכְלָל (מָרְדְּכִי פֶּרֶק הַכּוֹתֵב בְּשֵׁם רִיצְבָ״א); וַאֲפִלּוּ נְכָסִים שֶׁנָּפְלוּ לָהּ אַחַר כָּךְ אֵינוֹ בִּכְלָל (מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ י״ג), אֶלָּא אִם כֵּן פֵּרֵשׁ בְּהֶדְיָא:

ג כְּשֶׁאָמַר לָהּ בְּעוֹדָהּ אֲרוּסָה: דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי בִּנְכָסַיִךְ, אִם קָנוּ מִיָּדוֹ הֲרֵי סִלֵּק עַצְמוֹ מִגּוּף הַקַּרְקַע וְאֵין לוֹ בִּנְכָסֶיהָ פֵּרוֹת לְעוֹלָם. וְיֵשׁ מִי שֶׁחוֹלֵק בָּזֶה:

ד הוֹסִיף לְהַתְנוֹת גַּם עַל הַפֵּרוֹת, שֶׁאָמַר לָהּ: דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי בִּנְכָסַיִךְ וּבְפֵרוֹתֵיהֶן, אֵינוֹ אוֹכֵל פֵּרוֹת בְּחַיֶּיהָ, אֲבָל מוֹכְרִים הַפֵּרוֹת וְלוֹקְחִים בָּהֶם קַרְקַע וְאוֹכֵל פֵּרוֹתָיו. הַגָּה: וְאִם מֵתָה, יוֹרְשָׁהּ (טוּר). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין כּוֹפִין אוֹתָהּ לִמְכֹּר הַפֵּרוֹת, אֶלָּא שֶׁאִם שִׁיְּרָה פֵּרוֹת יִמְכְּרֵם וְיִקָּנֶה בָּהֶם קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת (טוּר בְּשֵׁם הָרֹא״שׁ):

ה הוֹסִיף לְהַתְנוֹת עִמָּהּ שֶׁלֹּא יֹאכַל פֵּרוֹת נְכָסֶיהָ וְלֹא פֵּרֵי פֵּרוֹתֵיהֶם, לוֹקְחִין הַפֵּרוֹת וְקוֹנִים בָּהֶם קַרְקַע, וְלוֹקְחִים פֵּרוֹת קַרְקַע זוֹ וְקוֹנִים בָּהֶם קַרְקַע שְׁנִיָּה, וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת אֵלּוּ שֶׁהֵן פֵּרֵי [דְּפֵרֵי] פֵּרוֹת. וְכֵן הַדָּבָר תָּמִיד, עַד שֶׁיִּתְּנָה עִמָּהּ שֶׁלֹּא יְהֶיֶה לוֹ פֵּרוֹת וְלֹא פֵּרֵי פֵּרוֹת, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאוֹכֵל הַפֵּרוֹת, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁגַּם הַפֵּרוֹת אֵינוֹ אוֹכֵל:

ו כָּתַב לָהּ: דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי בִּנְכָסַיִךְ וּבְפֵרֵי פֵּרוֹתֵיהֶן, וְלֹא הִזְכִּיר הַפֵּרוֹת, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאוֹכֵל הַפֵּרוֹת וְלֹא פֵּרֵי פֵּרוֹת, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁגַּם הַפֵּרוֹת אֵינוֹ אוֹכֵל:

ז הִתְנָה עִמָּהּ שֶׁלֹּא יִירָשֶׁנָּה, הֲרֵי זֶה לֹא יִירָשֶׁנָּה, אֲבָל אוֹכֵל פֵּרוֹת בְּחַיֶּיהָ. וְכֵן אִם הִתְנָה עִמָּהּ שֶׁיִּירָשׁ מִקְצָת נְכָסִים, וְכֵן אִם הִתְנָה עִמָּהּ שֶׁאִם מֵתָה בִּלֹּא בָנִים יַחֲזְרוּ הַנְּכָסִים לְבֵית אָבִיהָ, הַכֹּל קַיָּם. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שֶׁהִתְנָה עִמָּהּ קֹדֶם שֶׁתִּנָּשֵׂא, בְּעוֹדָהּ אֲרוּסָה, אוֹ בִּכְתַב לָהּ בִּכְתֻבָּתָהּ בִּשְׁעַת כְּנִיסָה, אֲבָל אִם הִתְנָה עִמָּהּ אַחַר שֶׁנִּשְׂאָהּ, תְּנָאוֹ בָּטֵל, וְיִירָשֶׁנָּה. הַגָּה: וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן ס״ט. וְהָא דְּלָא מְהַנֵּי תְּנַאי לְאַחַר שֶׁנִּשֵּׂאת, דַּוְקָא שֶׁאָמַר שֶׁלֹּא יִירָשֶׁנָּה; מִכָּל מָקוֹם, אִם מְחַיֵּב עַצְמוֹ לְהַחֲזִיר לְיוֹרְשֶׁיהָ מַה שֶּׁיּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה, צָרִיךְ לְקַיֵּם (הָרַ״ן רֵישׁ הַכּוֹתֵב בְּשֵׁם הָרַמְבַּ״ן וְרִיבָ״שׁ סִימָן ס״ד וְקִ״ב):

ח הִתְנָה עִמָּהּ אַחַר נִשּׂוּאִין שֶׁלֹּא יִהְיוּ לוֹ דִּין וּדְבָרִים בִּנְכָסֶיהָ וְלֹא בְּפֵרֵי פֵּרוֹתֶיהָ עַד עוֹלָם בְּחַיֶּיהָ וּבְמוֹתָהּ, הֲרֵי זֶה אֵינוֹ אוֹכֵל פֵּרוֹת כְּלָל, אֲבָל אִם מֵתָה יִירָשֶׁנָּה. הַגָּה: סִלֵּק עַצְמוֹ מִנִּכְסֵי אִשְׁתּוֹ וְגֵרְשָׁהּ, וְחָזַר וּנְשָׂאָהּ סְתָם, עַל תְּנַאי הָרִאשׁוֹן הוּא מַחֲזִירָהּ (רַשְׁבָּ״א סִימָן תתקס״ב):

סימן צג

א הַכְּתֻבָּה חֲרֵי הִיא כְּחוֹב שֶׁיֵּשׁ לוֹ זְמַן, וְאֵינָהּ נִגְבֵּית אֶלָּא לְאַחַר מִיתַת הַבַּעַל, אוֹ אִם גֵּרְשָׁהּ. הַגָּה: וְהוּא הַדִּין מַה שֶּׁקִּבֵּל בַּנְּדוּנְיָא. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן ס״ו סָעִיף י״א. כָּתַב לָהּ מַתָּנוֹת, הֵם נִגְבּוֹת מֵחַיִּים; מֵיהוּ, אִם דֶּרֶךְ הַמָּקוֹם לִכְתֹּב בְּעָלְמָא וְשֶׁלֹּא לְגָבּוֹתָן מֵחַיִּים, הוֹלְכִין אַחַר הַמִּנְהָג (בְּמֵישָׁרִים בְּשֵׁם גְּאוֹן, וּדְלֹא כַּרַשְׁבָּ״א). וְלֹא יוּכַל הָאָב לְהַתְנוֹת עַל בִּתּוֹ בְּשׁוּם דָּבָר לְאַחַר שֶׁנִּשֵּׂאת, אֲבָל אִם הוּא מַשִּׂיאָהּ יָכוֹל לְהַתְנוֹת עַל מַתְּנוֹתֶיהָ לְשַׁנּוֹת מִן הַמִּנְהָג קֹדֶם שֶׁנִּשֵּׂאת, כְּפִי רְצוֹנוֹ. וְעַיֵּן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן צ״ז סָעִיף כ״ד:

ב הָאִשָּׁה שֶׁהָיוּ לָהּ סְפֵק גֵּרוּשִׁין וּמֵת בַּעְלָהּ, אֵינָהּ נִזּוֹנֶית מִנְּכָסָיו, שֶׁאֵין מוֹצִיאִין מִיָּד הַיּוֹרֵשׁ, מִסָּפֵק. אֲבָל בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת עַד שֶׁתִּתְגָּרֵשׁ גֵּרוּשִׁין גְּמוּרִים:

ג אַלְמָנָה נִזּוֹנִית מִנִּכְסֵי יוֹרְשִׁין כָּל זְמַן אַלְמְנוּתָהּ, אֲפִלּוּ אִם לֹא נִכְתַּב בִּכְתֻבָּתָהּ, וַאֲפִלּוּ אִם צִוָּה בְּשָׁעַת מִיתָה: אַל תִּזּוֹן אַלְמְנָתִי מִנְּכָסַי, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. וְאֵין הַיּוֹרְשִׁים יְכוֹלִין לְפָרֵעַ לָהּ כְּתֻבָּתָהּ וּלְסַלְּקָהּ מֵהַמְּזוֹנוֹת, אֶלָּא הִיא נִזּוֹנִית עַל כָּרְחָם כָּל זְמַן שֶׁלֹּא תִּתְבַּע כְּתֻבָּתָהּ, אֶלָּא אִם כֵּן הִתְנוּ כֵּן בִּפְרוּשׁ שֶׁלֹּא תִּזּוֹן אַלְמְנָתוֹ מִנְּכָסָיו, אוֹ שֶׁהָיָה מִנְהָג הַמָּקוֹם כֵּן. (בית יוסף ורי״ב״ש סימן ק״ז) ויכולין בֵּית דִּין לְתַקֵּן בִּמְקוֹמָן שֶׁהַיְתוֹמִים יְסַלְּקוּ אוֹתָהּ כְּשֶׁיִּרְצוּ:

ד הַמַּנִּיחַ אַלְמָנָה וּבַת, מְמֻנָּה אוֹ מֵאִשָּׁה אַחֶרֶת, וְאֵין בַּנְּכָסִים כְּדֵי שֶׁיִּזּוֹנוּ שְׁתֵּיהֶן, הָאַלְמָנָה נִזּוֹנִית וְהַבַּת תִּשְׁאַל עַל הַפְּתָחִים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבֵין שֶׁהַנְּכָסִים מְרֻבִּין בֵּין שֶׁהֵן מוּעָטִים, אִם יֵשׁ אַלְמָנָה וּבֵן אוֹ אַלְמָנָה וּבַת, תִּזּוֹן הִיא עִם הַבֵּן אוֹ עִם הַבַּת עַד שֶׁיֹּאכְלוּ הַנְּכָסִים; וַאֲפִלּוּ אִם תִּנָּשֵׂא הַבַּת וּמַכְנֶסֶת הַנְּכָסִים לַבַּעַל, הִיא תִּזּוֹן מֵהֶם אֲפִלּוּ אַחַר מִיתַת הַבַּת. אֲבָל אִם יֵשׁ אַלְמָנָה וּבֵן וּבַת, וְהַנְּכָסִים מוּעָטִים שֶׁאֵין בָּהֶם כְּדֵי שֶׁיִּזּוֹנוּ הַבַּת וְהַבֵּן עַד שֶׁתִּבְגַּר הַבַּת, אָז יִדָּחֵהוּ הַבֵּן וְתִזּוֹן הָאַלְמָנָה לְבַדָּהּ עַד שֶׁתִּגְבֶּה כְּתֻבָּתָהּ. הַגָּה: וּבְמָקוֹם שֶׁהָאַלְמָנָה דּוֹחָה הַבָּנוֹת, מוֹצִיאִין לָאַלְמָנָה מָזוֹן עַד זְמַן שֶׁאוֹמְדִין בֵּית דִּין שֶׁרְאוּיָה לְחִיּוּת, אִם זְקֵנָה וְאִם יַלְדָּה, וְנוֹתְנִין בְּיָד שָׁלִישׁ וְהוּא מְפַרְנְסָהּ אֶחָד לִשְׁלֹשִׁים יוֹם (בית יוסף בְּשֵׁם הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה שֶׁכֵּן כָּתַב בְּשֵׁם הָרַמְבַּ״ן והרשב״א):

ה אַלְמָנָה שֶׁתָּבְעָה כְּתֻבָּתָהּ בְּבֵית דִּין, אֵין לָהּ עוֹד מְזוֹנוֹת, וַאֲפִלּוּ לֹא פָּרְעוּהָ. אֲבָל תָּבְעָה שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין, לֹא הִפְסִידָה (טור). וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֲפִלּוּ תָּבְעָה בְּבֵית דִּין לֹא הִפְסִידָה מְזוֹנוֹתֶיהָ, אֶלָּא אִם כֵּן תָּבְעָה מֵעַצְמָהּ, אֲבָל אִם תָּבְעָה מִדְּחַק, שֶׁלֹּא נָתְנוּ לָהּ מְזוֹנוֹת, אוֹ שֶׁרְמָזָה לָהּ וְאָמְרוּ לָהּ: פְּלוֹנִי חָפֵץ לִשָּׂא אוֹתָךְ, וּמֵחֲמַת זֶה תָּבְעָה כְּתֻבָּתָהּ אוֹ כַּיּוֹצֵא בָּזֶה, לֹא הִפְסִידָה מְזוֹנוֹתֶיהָ. הַגָּה: הַנִּשְׁבַּעַת עַל כְּתֻבָּתָהּ לִפְנֵי בֵּית דִּין לֹא הִפְסִידָה מְזוֹנוֹת, דִּשְׁבוּעָתָהּ לָא חֲזֵי כִּתְבִיעָה (הַגָּהוֹת אַלְפַסִי סוֹף פֶּרֶק נַעֲרָה):

ו שְׁכִיב מְרַע שֶׁצִּוָּה שֶׁתִּהֵא אַלְמְנָתוֹ נִזּוֹנִית מִנְּכָסָיו כָּל יְמֵי מֵינַר אַלְמְנוּתָהּ יָתֵר עַל כְּתֻבָּתָהּ, יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאֵין אַלְמְנָתוֹ מַפְסֶדֶת מְזוֹנוֹתֶיהָ בִּתְבִיעַת כְּתֻבָּתָהּ בְּבֵית דִּין, וְלֹא בִּשְׁאָר דְּרָכִים הַמַּפְסִידִים מְזוֹנוֹתֶיהָ, וְגַם אֵין מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לַיְתוֹמִים:

ז תְּבָעוּהָ לִנָּשֵׂא, אֲפִלּוּ נִתְפַּיְּסָה, לֹא הִפְסִידָה מְזוֹנוֹתֶיהָ. וְכֵן אִם כִּחֲלָה אוֹ פִּרְכְּסָה אוֹ זָנְתָה, לֹא הִפְסִידָה מְזוֹנוֹתֶיהָ. אֲבָל אִם נִתְאָרְסָה, הִפְסִידָה מְזוֹנוֹתֶיהָ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּמֵיד שֶׁעָשְׂתָה שִׁדּוּךְ הִפְסִידָה מְזוֹנוֹתֶיהָ (בית יוסף):

ח מָכְרָה כְּתֻבָּתָהּ כֻּלָּהּ אוֹ מִשְׁכְּנָה אוֹ עָשְׂאַתָּה אַפּוֹתֵיקִי לְאַחֵר, בֵּין שֶׁעָשְׂתָה דְּבָרִים אֵלּוּ בִּפְנֵי בֵּית דִּין מֻמְחִין בֵּין בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה נֶאֱמָנִים, בֵּין שֶׁעָשְׂתָה בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ בֵּין שֶׁעָשְׂתָה לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ, אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת מֵהַיּוֹרְשִׁים:

ט מָחֲלָה כְּתֻבָּתָהּ לְבַעְלָהּ, הִפְסִידָה מְזוֹנוֹתֶיהָ שֶׁאַחַר מוֹתוֹ, אֲבָל בְּחַיָּיו יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאַף בְּחַיָּיו הִפְסִידָה מְזוֹנוֹת. וְכֵן אִם מָחֲלָה לַיְתוֹמִים אִבְּדָה מְזוֹנוֹתֶיהָ (הָר״ן פֶּרֶק נַעֲרָה בְּשֵׁם יֵשׁ אוֹמְרִים, וְכֵן כָּתַב הַבַּיִת יוֹסֵף):

י בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁמָּכְרָה אוֹ מִשְׁכְּנָה אוֹ מָחֲלָה כָּל הַכְּתֻבָּה, עִקָּר וְתוֹסֶפֶת. אֲבָל אִם שִׁיְּרָה מִקְצָת, נִזּוֹנִית, אֲפִלּוּ לֹא שִׁיְּרָה אֶלָּא הַתּוֹסֶפֶת אוֹ מִקְצָתוֹ. וּמִיהוּ, אִם יִרְצוּ הַיּוֹרְשִׁים, יִפְרְעוּ לָהּ מַה שֶּׁשִּׁיְּרָה וְיִפָּטְרוּ מִמְּזוֹנוֹתֶיהָ. וְכָל הַמּוֹכֶרֶת אוֹ מוֹחֶלֶת סְתָם, מָכְרָה וּמָחֲלָה הַתּוֹסֶפֶת עִם הָעִקָּר:

יא תְּבָעָה נְדוּנְיָתָהּ וְנִפְרְעָה מִמֶּנָּה, לֹא הִפְסִידָה מְזוֹנוֹת, כֵּיוָן שֶׁשִּׁיְּרָה עִקָּר אוֹ תוֹסֶפֶת אוֹ מִקְצָת:

יב תְּבָעָה עִקָּר וְתוֹסֶפֶת בִּלְבַד, אֲפִלּוּ נְדוּנְיָתָהּ מֵאָה מָנֶה, הִפְסִידָה מְזוֹנוֹת. הַגָּה: וְכֵן אִם תָּבְעָה כְּתֻבָּתָהּ סְתָם, אִבְּדָה מְזוֹנוֹתֶיהָ, וְלֹא אָמְרִינַן דְּלָא תָּבְעָה הַתּוֹסֶפֶת (טור):

יג יֵשׁ מִי שֶׁכָּתַב, שֶׁאִם אֵין בְּפֵרוֹת נִכְסֵי הַמֵּת כְּדֵי מְזוֹנוֹתֶיהָ, אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת אֶלָּא עַד כְּדֵי כְּתֻבָּתָהּ; וְחָלְקוּ עָלָיו, דִּלְעוֹלָם הִיא נִזּוֹנִית וְהוֹלֶכֶת עַד שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר בַּנְּכָסִים אֶלָּא כְּדֵי כְּתֻבָּתָהּ, וְאָז נוֹטֶלֶתְן בִּכְתֻבָּתָהּ:

יד אַלְמָנָה עֲנִיָּה שֶׁשָּׁהֲתָה שְׁתֵּי שָׁנִים וְלֹא תָּבְעָה מְזוֹנוֹת, אוֹ עֲשִׂירָה שֶׁשָּׁהֲתָה שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְלֹא תָּבְעָה, וְתֹרָה וְאֵין לָהּ מְזוֹנוֹת מִשָּׁנִים שֶׁעָבְרוּ. וְאִם שָׁהֲתָה פָּחוֹת מִזֶּה אֲפִלּוּ יוֹם אֶחָד, לֹא וְתֹרָה. וְאִם הָיָה בְּיָדָהּ מַשְׁכּוֹן בְּתוֹךְ אוֹתָם שָׁנִים, אוֹ שֶׁלָּוְתָה, לֹא וְתֹרָה:

טו אַלְמָנָה שֶׁתָּבְעָה מְזוֹנוֹת מֵהַיּוֹרְשִׁים, וְהֵם אָמְרוּ שֶׁנָּתְנוּ לָהּ וְהִיא אוֹמֶרֶת שֶׁלֹּא נָטְלָה, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִשֵּׁאת עַל הַיְתוֹמִים לְהָבִיא רְאָיָה אוֹ תִּשָּׁבַע שְׁבוּעַת הֶסֵת וְתִטֹּל; מִשֶּׁנִּשֵּׂאת, עָלֶיהָ לְהָבִיא רְאָיָה אוֹ יִשָּׁבַע הַיּוֹרֵשׁ שְׁבוּעַת הֶסֵת שֶׁנָּתְנָם לָהּ:

טז מִי שֶׁיִּחֵד קַרְקַע לְאִשְׁתּוֹ בִּשְׁעַת מִיתָה שֶׁתִּהְיֶה נִזּוֹנִית מִמֶּנּוּ, אִם אָמַר: יְהֵא קַרְקַע פְּלוֹנִי לִמְזוֹנוֹתַיִךְ, חֲרֵי רְבָּה לָהּ מְזוֹנוֹת; וְאִם הָיָה שְׁכָרוֹ פָּחוֹת מִמְּזוֹנוֹת הָרְאוּיִים לָהּ נוֹטֶלֶת הַשְּׂאָר מִשְּׂאָר נְכָסִים, וְאִם הָיָה שְׁכָרוֹ יוֹתֵר מֵהָרְאוּי לָהּ נוֹטֶלֶת הַכֹּל. אֲבָל אִם אָמַר לָהּ: יְהֵא קַרְקַע פְּלוֹנִי בִּמְזוֹנוֹת, וְשָׁתְקָה, אֵין לָהּ אֶלָּא פֵּרוֹת אוֹתוֹ קַרְקַע בִּלְבַד:

יז אִשָּׁה שֶׁהָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וּבָאָה וְאָמְרָה: מֵת בַּעְלִי, רָצְתָה נִזּוֹנִית, רָצְתָה נוֹטֶלֶת כְּתֻבָּה. אֲבָל אִם אָמְרָה: גֵּרְשַׁנִי בַּעְלִי, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת, וְנִזּוֹנִית מִנְּכָסָיו עַד כְּדֵי כְּתֻבָּתָהּ:

יח אַלְמָנָה שֶׁאֵין שְׁטַר כְּתֻבָּה יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ, אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת, שֶׁמָּא מָחֲלָה כְּתֻבָּתָהּ אוֹ מָכְרָה אוֹ מִשְׁכְּנָה אוֹתָהּ; וְיֵשׁ חוֹלְקִין:

יט אַלְמָנָה נִזּוֹנֶית אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִשְׁבְּעָה, וְיֵשׁ חוֹלְקִים. וְהַפְּקָרָא רִאשׁוֹנָה עִקָּר:

כ אֵין אַלְמָנָה נִזּוֹנֶית אֶלָּא מִקַּרְקָעוֹת בְּנֵי חוֹרִין, וְלֹא מֵהַמְשֻׁעְבָּדִים. לָא מִבַּעְיָא אִם מָכַר אוֹ נָתַן הַבַּעַל בְּחַיָּיו, אֶלָּא אֲפִלּוּ מָכְרוּ אוֹ מִשְׁכְּנוּ אוֹ נָתְנוּ הַיּוֹרְשִׁים לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶם, אֵין מוֹצִיאִין לִמְזוֹן הָאִשָּׁה וְהַבָּנוֹת. וְדַוְקָא שֶׁנָּתַן הָאָב מַתָּנַת בָּרִיא, אֲבָל אִם נָתַן מַתָּנַת שְׁכִיב מְרַע, נִזּוֹנֶית מִמֶּנָּה אִם אֵין כָּאן בְּנֵי חוֹרִין (ריב״ש סימן ק״ז). הִקְדִּישׁ נְכָסָיו הֲרֵי כְּמַתָּנַת בָּרִיא (ר״ן רֵישׁ הַמַּדִּיר). וְאֵינָהּ נִזּוֹנֶית מִמַּשְׁלְטָלִין, אֲפִלּוּ בְּנֵי חוֹרִין. וּמִיהוּ, אִם תָּפְסָה מִמַּשְׁלְטָלִין, אֲפִלּוּ אַחַר מִיתָה, לָא מַפְקִינַן מִנָּהּ. וַעֲכְשָׁו שֶׁתִּקְּנוּ הַגְּאוֹנִים שֶׁתִּגְבֶּה כְּתֻבָּה וּתְנַאי כְּתֻבָּה מִמַּשְׁלְטָלִין, הֲרֵי הִיא נִזּוֹנֶית מִמַּשְׁלְטָלִין, אֲפִלּוּ לֹא תָּפְסָה. מִיהוּ, אִם נָתַן הַמַּשְׁלְטָלִין לָאֲחֵרִים, אֲפִלּוּ בְּמַתָּנַת שְׁכִיב מְרַע, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵינָהּ נִזּוֹנֶית מֵהֶן (מָרְדְּכַי פֶּרֶק נַעֲרָה בְּשֵׁם יֵשׁ אוֹמְרִים):

כא הִנִּיחַ מִמַּשְׁלְטָלִין וְלֹא תָּפְסָה אוֹתָם, הַיּוֹרְשִׁים נוֹטְלִין אוֹתָם וְהֵם מַעֲלִין לָהּ מְזוֹנוֹת. וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לְעַכֵּב עֲלֵיהֶם וְלוֹמַר: יִהְיוּ הַמִּמַּשְׁלְטָלִין מֻנָּחִים בְּבֵית דִּין שֶׁאָזוֹן מֵהֶם שֶׁמָּא יֹאבְדוּ וְלֹא יִהְיוּ לִי מְזוֹנוֹת. וַאֲפִלּוּ הִתְנָה עָלָיו בְּפֵרוּשׁ שֶׁתִּזּוֹן מֵהַמִּמַּשְׁלְטָלִין, אֵינָהּ מְעַכֶּבֶת. אֲבָל אִם הִנִּיחַ קַרְקַע, יְכוֹלָה הִיא לְעַכֵּב עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא יִמְכְּרוּ, וְאִם מָכְרוּ אֵינָהּ מוֹצִיאָה מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת, וְהִיא נִזּוֹנֶית מִדְּמֵי הַקַּרְקַע שֶׁבְּיָדָם. וְיֵשׁ מִי שֶׁחוֹלֵק וְאוֹמֵר שֶׁאֵינָהּ נִזּוֹנֶית מֵאוֹתָם הַדָּמִים. הַגָּה: הַקְּנָנָן עַל הַמְּזוֹנוֹת, מוֹצִיאָה לִמְזוֹנוֹת מִמְּשֻׁעְבָּדִים. וְדַוְקָא שֶׁפֵּרֵשׁ בְּהֶדְיָא מְזוֹנוֹת שֶׁלְּאַחַר מִיתָה, אֲבָל בְּלָאו הָכִי, אַף עַל גַּב שֶׁכָּתַב לָהּ בִּכְתֻבָּתָהּ מְזוֹנוֹת, וְקָנוּ מִיָּדוֹ, לֹא נִתְפַּזֵּן עַל מְזוֹנוֹת רַק מֵחַיָּיו (כְּךְ מַשְׁמַע מֵהַמַּגִּיד מִשְׁנֶה פֶּרֶק י״ח דְּאִשׁוּת, וְכֵן כָּתַב הַבַּיִת יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א):

כב הִנִּיחַ נָשִׁים רַבּוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁנִּשָּׂאן זוֹ אַחַר זוֹ, נִזּוֹנוֹת בְּשָׁוֶה, שֶׁאֵין דִּין קָדִימָה בְּמְזוֹנוֹת:

כג אַלְמָנָה שֶׁתָּפְסָה מִטַּלְטָלִין כְּדֵי שֶׁתִּזּוֹן מֵהֶם, בֵּין שֶׁתָּפְסָה מֵחַיִּים בֵּין שֶׁתָּפְסָה אַחַר מוֹתוֹ, אֲפִלּוּ תָּפְסָה כִּכַּר זָהָב, אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָהּ אֶלָּא כּוֹתְבִים עָלֶיהָ בֵּית דִּין מַה שֶּׁתָּפְסָה, וּפוֹסְקִין לָהּ מְזוֹנוֹת, וּמְחַשְּׁבִין עָלֶיהָ וְהִיא נִזּוֹנֶית מִמַּה שֶּׁבְּיָדָהּ עַד שֶׁתָּמוּת אוֹ עַד שֶׁלֹּא יִהְיוּ לָהּ מְזוֹנוֹת, וְיִקְחוּ הַיּוֹרְשִׁים אֶת הַשְּׁאָר. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים דְּלָא הֲוֵי תְּפִיסָה אֶלָּא תְּפִיסָה מֵרָשׁוּת הָרַבִּים אוֹ מִסְּמָטָא, אֲבָל לֹא מֵרְשׁוּת יוֹרְשִׁין (הַרַ״ן פֶּרֶק אַלְמָנָה נִזּוֹנֶית בְּשֵׁם רַשַׁ״י). וְיֵשׁ חוֹלְקִין (כְּךְ מַשְׁמַע מִדִּבְרֵי הָרִיבַ״ש סִימָן שס״ד) וּלְכֻלֵּי עָלְמָא בָּעִינַן תְּפִיסָה גְּמוּרָה, דְּהַיְנוּ שֶׁתָּפְסָה מֵאֶחָד מִדַּרְכֵי הַקָּנְיוֹת, אֲבָל אִם לֹא תָּפְסָה רַק מִפְּתִחוֹת הַחֲדָרִים לָא מִקְרֵי תְּפִיסָה וְנוֹתְנִין הַכֹּל לַיּוֹרְשִׁין. וְדַוְקָא שֶׁתָּפְסָה בְּעַצְמָהּ, אֲבָל עַל יְדֵי שְׁלִיחַ לָא מְהֵנֵי תְּפִיסָתָהּ (בְּרִיבַ״ש סִימָן שס״ד וְסִימָן ק״ז):

כד אִם תָּפְסָה יוֹתֵר מֵהָרָאוּי לְהַגְבּוֹתָהּ בְּבֵית דִּין בְּבַת אַחַת, דְּהַיְנוּ כְּדֵי מְזוֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְאַחַר שֶׁכָּלָה מַה שֶּׁתָּפְסָה תָּבוֹא לִתְבֹּעַ מְזוֹנוֹת, מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ לְדִבְרֵי הַכֹּל:

כה אַלְמָנָה שֶׁבָּאָה לְבֵית דִּין לִתְבֹּעַ מְזוֹנוֹת, מוֹכְרִין בְּלֹא הַכְרָזָה וְנוֹתְנִין לָהּ מְזוֹנוֹת. וְכֵן יֵשׁ לָהּ לִמְכֹּר לִמְזוֹנוֹת שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין מֵאֲחֵין, אֶלָּא בִּשְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נֶאֱמָנִים בְּלֹא הַכְרָזָה. וְכֵן אִם מָכְרָה בֵּינָהּ לְבֵין עַצְמָהּ שָׁוֶה בְּשָׁוֶה, מִכְרָהּ קַיָּם; וְיֵשׁ חוֹלְקִין בְּזוֹ:

כו לֹא הִצְרִיכוּהָ בֵּית דִּין הֶדְיוֹטוֹת אֶלָּא לִמְכֹּר, אֲבָל לְמַשְׁכֵּן אֵינָהּ צְרִיכָה:

כז אִם לָקְחָה הַקַּרְקַע לְעַצְמָהּ בִּסְכוּם יָדוּעַ, אֲפִלּוּ הוּא שָׁוֶה בְּשָׁוֶה, אֵינוֹ כְּלוּם אֲפִלּוּ הִכְרִיזָה, וְאִם נִתְיַקֵּר אַחַר כָּךְ צְרִיכָה לְהַחֲזִירוֹ לַיּוֹרְשִׁים, וַאֲפִלּוּ לֹא נִתְיַקֵּר, אִם יִרְצוּ יְבַטְּלוּ הַמֶּקַח:

כח וְאִם הָיוּ בֵּית דִּין הֶדְיוֹטוֹת שָׁם, מֶקַחָהּ קַיָּם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁגַּם בָּזוֹ אֵינוֹ כְּלוּם עַד שֶׁיִּהְיוּ שָׁם בֵּית דִּין מֻמְחִין:

כט אַלְמָנָה שֶׁמָּכְרָה, הָאַחֲרָיוּת עַל הַיְתוֹמִים; וְאַף עַל פִּי כֵן כְּשֶׁבָּאָה לִגְבּוֹת כְּתֻבָּתָהּ אֵינָהּ יְכוֹלָה לְטָרֹחַ מֵהַלָּקוֹחוֹת שֶׁמָּכְרָה לָהֶם:

ל כַּמָּה מוֹכְרִים לְמְזוֹנוֹת, כְּדֵי לָזוּן מֵהֶם שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים וְלֹא יוֹתֵר. וְהַמָּעוֹת יִשָּׁאֲרוּ בְּיַד הַלּוֹקֵחַ, שֶׁלֹּא יִתְּנֵם לָהּ הַכֹּל מִיָּד, אֶלָּא כְּדֵי מְזוֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְכֵן מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם לִשְׁלֹשִׁים יוֹם. וְחוֹזֶרֶת וּמוֹכְרָה שְׁנִית לִשִּׁשָּׁה חֳדָשִׁים; וְכֵן מוֹכֶרֶת וְהוֹלֶכֶת לְעוֹלָם, עַד שֶׁיִּשָּׁאֵר מֵהַנְּכָסִים כְּדֵי כְּתֻבָּתָהּ, גּוֹבָה כְּתֻבָּתָהּ מֵהַשְּׁאָר וְהוֹלֶכֶת לָהּ. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים הָא דְּמוֹכֶרֶת לְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים, הַיְנוּ דַּוְקָא קַרְקַע, אֲבָל בַּזְּמַן הַזֶּה דְּנִזּוֹנִית מִמַּשְׁלְטָלִין אֵין לְמִכֹּר אֶלָּא חֻפָּץ אֶחָד (טור בְּשֵׁם בַּעַל הָעִטּוּר):

לא אִם אֵין מוֹצְאִים לִמְכֹּר כְּדֵי מְזוֹנוֹת שֶׁל שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים, מוֹכְרִים בְּיוֹתֵר, לְפִי רְאוֹת עֵינֵי הַדַּיָּנִים, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ לָהּ מְזוֹנוֹת:

לב כְּשֶׁפּוֹסְקִין מְזוֹנוֹת לְאַלְמָנָה שֶׁאֵינָהּ נִזּוֹנֶית עִם הַיְתוֹמִים, אֵין נוֹתְנִין לָהּ לְפָחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם; וְכֵן לְאֵשֶׁת אִישׁ, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּצְטָרֵךְ לְהִתְבַּזּוֹת עַל מְזוֹנוֹתֶיהָ בְּבֵית דִּין בְּכָל יוֹם:

סימן צד

א כְּדֵרֶךְ שֶׁנִּזּוֹנִית אַלְמָנָתוֹ מִנְּכָסָיו, כָּךְ נוֹתְנִין לָהּ כְּסוּת וּכְלֵי תַּשְׁמִישׁ וּמָדוֹר, אוֹ יוֹשֶׁבֶת בַּמָּדוֹר שֶׁהָיְתָה בּוֹ בְּחַיֵּי בַּעֲלָהּ. הַגָּה: וְאֵינָהּ מְשַׁמֶּשֶׁת בְּכָל הַבַּיִת עִם הַיּוֹרְשִׁים, רַק נוֹתְנִין לָהּ מָדוֹר מְיֻחָד לְפִי כְּבוֹדָהּ בַּבַּיִת (הַר״ן פֶּרֶק נַעֲרָה בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ״א וְהַמַּגִּיד מִשְׁנֶה פֶּרֶק י״ח). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּיכוֹלִין לִתֵּן לָהּ מָדוֹר הָרָאוּי לָהּ בְּבַיִת אַחֵר (כֵּן מַשְׁמַע בְּפֶרְדְּכֵי פֶּרֶק הַנּוֹשֵׂא וּבְפֶרֶק נַעֲרָה שֶׁנִּתְפַּתְּתָה). וְאֵין הָאַלְמָנָה יְכוֹלָה לְהַשְׁכִּיר מָדוֹר שֶׁלָּהּ לַאֲחֵרִים (תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א וּבְהָרַ״ן פֶּרֶק הַנּוֹשֵׂא). **וּמִשְׁתַּמֶּשֶׁת בִּכְרִים וּבִכְסָתוֹת בַּעֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת שֶׁנִּשְׁתַּמְּשָׁה בָּהֶם בְּחַיֵּי בַּעֲלָהּ,** כְּשֶׁהָיָה בַּעֲלָהּ בְּמְדִינַת הַיָּם (בְּהָרַ״ן פֶּרֶק נַעֲרָה):

ב נָפַל הַמָּדוֹר, אֵין הַיּוֹרְשִׁין חַיָּבִין לִבְנוֹתוֹ. וְאִם אָמְרָה: הַנִּיחוּ לִי וַאֲנִי אֶבְנֶנּוּ מִשֶּׁלִּי, אֵין שׁוֹמְעִין לָהּ; וְכֵן לֹא תְּחַזֵּק בִּדְקוֹ וְלֹא תִּטְחָה אוֹתוֹ, אֶלָּא תֵּשֵׁב בּוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא אוֹ תֵּצֵא:

ג וְאִם נָפַל, אֲפִלּוּ בְּנָאוּהוּ יוֹרְשִׁין, אִבְּדָה זְכוּתָהּ מִמֶּנּוּ:

ד יוֹרְשִׁים שֶׁמָּכְרוּ מְדוֹר אַלְמָנָה, לֹא עָשׂוּ כְּלוּם:

ה נָפַל הַבַּיִת, אוֹ שֶׁלֹּא הָיָה לְבַעֲלָהּ בַּיִת אֶלָּא בְּשָׂכָר, נוֹתְנִין לָהּ מָדוֹר לְפִי כְּבוֹדָהּ, וְכֵן מְזוֹנוֹתֶיהָ וּכְסוּתָהּ לְפִי כְּבוֹדָהּ. וְאִם הָיָה כְּבוֹד בַּעֲלָהּ גָּדוֹל, נוֹתְנִין לָהּ לְפִי כְּבוֹדוֹ:

ו אַלְמָנָה שֶׁאָמְרָה: אֵינִי יָזָּה מִבֵּית אָבִי, פִּסְקוּ לִי מְזוֹנוֹת וּתְנוּ לִי שָׁם, יְכוֹלִין הַיּוֹרְשִׁין לוֹמַר: אִם אַתְּ אֶצְלֵנוּ יֵשׁ לָךְ מְזוֹנוֹת, וְאִם לָאו אֵין אָנוּ נוֹתְנִין לָךְ אֶלָּא כְּפִי בִּרְכַּת הַבַּיִת. וְאִם הָיְתָה טוֹעֶנֶת מִפְּנֵי שֶׁהִיא יַלְדָּה וְהֵם יְלָדִים, נוֹתְנִין לָהּ מְזוֹנוֹת הַמַּסְפִּיקִין לָהּ לְבַדָּהּ וְהִיא בְּבֵית אָבִיהָ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵין זֶה טַעֲנָה אֶלָּא בְּאֵשֶׁת אָב שֶׁאֵינָהּ אִמָּם (טוּר בְּשֵׁם הָרַמַ״ה):

ז חַיָּבִים לְפָרֵעַ בִּשְׁבִילָהּ כֶּסֶף גִּלְגֻּלְתָּא וּמַס שֶׁעָלֶיהָ, כְּדֵרֶךְ שֶׁפָּרַע בַּעֲלָהּ בִּשְׁבִילָהּ. אֲבָל אֵין חַיָּבִים בְּפִדְיוֹנָהּ, וְלֹא בִּרְפוּאָתָהּ שֶׁיֵּשׁ לָהּ קְצָבָה, וְלֹא בְּקִבּוּרָתָהּ:

סימן צה

א מֵאַחַר שֶׁהַיּוֹרְשִׁים חַיָּבִים בְּמְזוֹנוֹת הָאַלְמָנָה, מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ שֶׁלָּהֶם. וְאִם הַיּוֹרְשִׁים אוֹמְרִים לָהּ: טְלִי מַעֲשֶׂה יָדַיִךְ לִמְזוֹנוֹתַיִךְ, אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶם. אֲבָל אִם הִיא אוֹמֶרֶת כֵּן, שׁוֹמְעִין לָהּ:

ב אִם הָיְתָה מֵינִיקָה, יְכוֹלָה הִיא לוֹמַר: אֵינִי מֵינִיקָה אֶלָּא בְּשָׂכָר. וְיכוֹלָה הִיא לִתְבֹּעַ כְּתֻבָּתָהּ לְאַלְתַּר, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לִנָּשֵׂא תּוֹךְ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ:

ג כָּל מְלָאכוֹת שֶׁהָאִשָּׁה עוֹשָׂה לְבַעֲלָהּ אַלְמָנָה עוֹשָׂה לַיּוֹרְשִׁים, חוּץ מִמְּזִיגַת הַכּוֹס וְהַצָּעַת הַמִּטָּה וְהַרְחָצַת פָּנִים יָדַיִם וְרַגְלַיִם:

ד מְצִיאָתָהּ וּפֵרוֹת נְכָסֶיהָ לְעַצְמָהּ:

ה צְמִיצָמָה עַצְמָהּ וְהוֹתִירָה מִמְּזוֹנוֹתֶיהָ, וְכֵן אִם הוֹתִירָה מִכְּסוּתָהּ וּבְגָדֶיהָ, הַכֹּל לַיּוֹרְשִׁים:

ו כְּשֶׁבָּאָה הָאַלְמָנָה לְבֵית דִּין לִתְבֹּעַ מְזוֹנוֹתֶיהָ, אֵין מְחַשְּׁבִין עִמָּהּ עַל מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ, עַד שֶׁיָּבוֹאוּ הַיּוֹרְשִׁים וְיִתְבָּעוּהָ, אִם יִמְצְאוּ לָהּ מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ נוֹטְלִין אוֹתוֹ, וְאִם לָאו יֵלְכוּ לְדַרְכָּם. וְאִם הַיּוֹרְשִׁים קְטַנִּים, בֵּית דִּין מְחַשְּׁבִין עִמָּהּ וּפוֹסְקִין לָהּ מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ כְּדֶרֶךְ שֶׁפּוֹסְקִין לָהּ מְזוֹנוֹת:

ז אַלְמָנָה שֶׁנִּזּוֹנִית מִן הַיְתוֹמִים, וְהִנִּיחַ בַּעֲלָהּ קַרְקַע וְהִשְׁבִּיחָתוּ, יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁכָּל הַשֶּׁבַח שֶׁלָּהֶם, וַאֲפִלּוּ שְׂכַר טִרְחָה אֵינָהּ נוֹטֶלֶת. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁהַשֶּׁבַח הוּא לְעַצְמָהּ. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁנּוֹטֶלֶת שְׂכַר טִרְחָה, אֲבָל שֶׁיָּדָהּ עַל הַתַּחְתּוֹנָה. וְאִם אֵינָהּ נִזּוֹנִית מִשֶּׁלָּהֶם, וְהִנִּיחַ בַּעֲלָהּ נְכָסִים מוּעָטִים שֶׁאֵין בָּהֶם כְּדֵי כְּתֻבָּתָהּ, יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאִם אָמְרָה: רְאוּ מַה שֶּׁהִנִּיחַ לִי בַּעֲלִי וְאַשְׁבִּיחַ לְעַצְמִי, וְנִתְעַצְּלוּ מִלְּהַגְבּוֹת כְּתֻבָּתָהּ, אֲפִלּוּ הִשְׁבִּיחוּ הַנְּכָסִים אֶלֶף זוּז, הַשֶּׁבַח לְעַצְמָהּ. אֲבָל אִם הִשְׁבִּיחָה הַנְּכָסִים סְתָם, נוֹטֶלֶת כְּתֻבָּתָהּ וְהַמּוֹתָר לַיּוֹרְשִׁים. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁבֵּין אָמְרָה רְאוּ, בֵּין לֹא אָמְרָה, כָּל הַשֶּׁבַח לַיּוֹרְשִׁים, וַאֲפִלּוּ כְּתֻבָּתָהּ לֹא תִּגְבֶּה מִמֶּנּוּ, אֶלָּא שֶׁנּוֹטֶלֶת שְׂכַר טִרְחָה וְיָדָהּ עַל הַתַּחְתּוֹנָה. הַגָּה: וְכֵן עִקָּר, דְּהַשֶּׁבַח כֻּלּוֹ הוּא שֶׁל הַיְתוֹמִים, וְאֵינָהּ גּוֹבָה כְּתֻבָּה וְלֹא מְזוֹנוֹת מֵאוֹתוֹ שֶׁבַח (בְּפֶרְדְּכֵי פֶּרֶק מִי שֶׁמֵּת); וְלָכֵן אַלְמָנָה שֶׁיָּשְׁבָה זְמַן אָרֹךְ בְּבֵית בַּעֲלָהּ וְנִזּוֹנִית מֵהֶם עַד שֶׁבְּוַדַּאי כָּלָה הַקֶּרֶן שֶׁהִנִּיחַ בַּעֲלָהּ, אַף עַל גַּב דְּיֵשׁ כָּאן הַרְבֵּה מִן הַשֶּׁבַח שֶׁשִּׁבְּחָה, אֵינָהּ גּוֹבָאת כְּתֻבָּתָהּ מִשָּׁם (הַטּוּר וּמהרי״ו סִימָן קע״ו). וְיֵשׁ חוֹלְקִין, אֶלָּא כָּל מַה שֶּׁהוֹצִיאָה מִנִּכְסֵי מִן הַשֶּׁבַח וְגוֹבָאת כְּתֻבָּתָהּ מִן הַקֶּרֶן וְלֹא מִן הַשֶּׁבַח (מַהֲרִי״ל סִימָן מ״ו). וְעַיֵּן לְקַמָּן רמ״א סִימָן ק׳:

סימן צו

א אֵין אַלְמָנָה גּוֹבָה כְּתֻבָּתָהּ, עִקָּר וְתוֹסֶפֶת, אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. וְנִכְסֵי מְלוֹג וְנִכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל, אוֹ נְכָסִים שֶׁיִּחֵד לָהּ בִּכְתֻבָּתָהּ בְּעֵין, אִם אוֹתָם שֶׁהִכְנִיסָה לוֹ הֵם בְּעַצְמָם קַיָּמִים, אוֹ דְּבָרִים שֶׁיָּדוּעַ שֶׁבָּאוּ מִכֹּחָם, נוֹטֶלֶת אוֹתָם בְּלֹא שְׁבוּעָה. וְאִם נִכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל אֵינָם קַיָּמִים, וְלֹא דְּבָרִים הַבָּאִים מִכֹּחָם, וּבָאָה לִפְרַע מִנְּכָסָיו, אֵינָהּ נִפְרַעַת אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. וְהוּא הַדִּין אִם יִחֵד לָהּ מִטַּלְטְלִים בִּכְתֻבָּתָהּ, שֶׁיֵּשׁ לְחַלֵּק בָּהֶם כְּמוֹ שֶׁחִלַּקְנוּ בִּנְכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל. וְאִם יִחֵד לָהּ קַרְקַע בִּכְתֻבָּתָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא פֵּרֵשׁ אֶלָּא מִצַּד אֶחָד, נוֹטֶלְתּוֹ בְּלֹא שְׁבוּעָה. וְאִם מֵתָה קֹדֶם שֶׁנִּשְׁבְּעָה, אֵין יוֹרְשֶׁיהָ יוֹרְשִׁין כְּתֻבָּתָהּ, שֶׁאֵין אָדָם מוֹרִישׁ לְבָנָיו מָמוֹן שֶׁאֵין יָכוֹל לִגְבּוֹתוֹ אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. הַגָּה: וְעַיִן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן ק״ח. יֵשׁ אוֹמְרִים הָא דְּאֵין יוֹרְשֶׁיהָ יוֹרְשִׁין כְּתֻבָּתָהּ הַיְינוּ בְּדִלֹּא תָּפְסָה, אֲבָל תָּפְסָה, יוֹרְשֶׁיהָ יוֹרְשִׁין כְּתֻבָּתָהּ הוֹאִיל וְהֵן מֻחְזָקִין; (כֵּן מַשְׁמַע בְּטוּר חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן ק״ח וּבְמָרְדְּכַי רֵישׁ אֵלְמָנָה נִזּוֹנִית וּבְפֶרֶק מִי שֶׁמֵּת וּמהרי״ו סִימָן צ״ה וּבְתְרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן ש״ל). וְיֵשׁ חוֹלְקִים (מָרְדְּכַי פֶּרֶק כָּל הַנִּשְׁבָּעִין בְּשֵׁם מוהר״ם), וְעַיִן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן ק״ח. אִם הַיּוֹרְשִׁים אוֹמְרִים: נִשְׁבְּעָה, עֲלֵיהֶם לְהָבִיא רְאָיָה (רי״ב ש״ס סִימָן קס״ט). אִם פָּרְעוּ לָהּ מִקְצָת כְּתֻבָּתָהּ וְעָשׂוּ לָהּ שְׁטָר חוֹב עַל הַנִּשְׁאָר, יוֹרְשֶׁיהָ יוֹרְשִׁין הַחוֹב הַהוּא אֲפִלּוּ לֹא נִשְׁבְּעָה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א סִימָן תתפ״ו). אַלְמָנָה שֶׁנִּשְׁתַּתְּקָה, וְרָמְזָה לְדָם מִיתָתָהּ שֶׁלֹּא נָטְלָה כְּלוּם, סָגֵי בְּכָךְ וְהָוֵי כְּאִלּוּ נִשְׁבְּעָה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א). אִשָּׁה שֶׁנִּשְׁתַּתְּקָה וְנִתְאַלְמְנָה, אֵין יוֹרְשֶׁיהָ נוֹטְלִין כְּתֻבָּתָהּ הוֹאִיל וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לְשָׁבֵעַ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א, וְכֵן כָּתַב הָרַמְבַּ״ן בְּתְשׁוּבוֹת סִימָן ס״ו). וְעַיִן לְקַמָּן סִימָן ק״ה סָעִיף ג׳. אֲבָל אִם נִתְגָּרְשָׁה וּמֵתָה, יוֹרְשֶׁיהָ נִשְׁבָּעִים: שֶׁלֹּא פְּקָדָתְנוּ, וְנוֹטְלִין וַאֲפִלּוּ מִיּוֹרְשֶׁיו, אִם מֵת אַחֲרֶיהָ:

ב מַה שְּׁבוּעָה נִשְׁבַּעַת הָאַלְמָנָה, שֶׁלֹּא הִתְפִּיסָה הַבַּעַל, וְשֶׁלֹּא תָּפְסָה הִיא מִשֶּׁלּוֹ כְּלוּם. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁצְּרִיכָה לִשָּׁבַע שֶׁלֹּא מָחֲלָה לוֹ כְּתֻבָּתָהּ וְשֶׁלֹּא מָכְרָה לוֹ. הַגָּה: וְאִם נִשְׁבְּעָה סָתָם: שֶׁלֹּא נֶהֱנֵיתִי מִכְּתֻבָּתִי, סָגֵי בְּכָךְ (הַרַ״ן פֶּרֶק הַשּׁוֹלֵחַ). וְנֶהֱגוּ גַּם כֵּן לְהַשְׁבִּיעַ אוֹתָהּ שֶׁלֹּא בִּזְבְּזָה כְּלוּם שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת בַּעֲלָהּ, וְאִם בַּעֲלָהּ אֵינוֹ בַּר דַּעַת אוֹמְרִים סָתָם: שֶׁלֹּא בִּזְבְּזָה יוֹתֵר מִן הָרָאוּי (מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ י״ט):

ג אִם הָאַלְמָנָה רוֹצָה לִטֹּל כְּתֻבָּתָהּ, וְאֵינָהּ רוֹצָה לִשָּׁבַע עַד שֶׁיִּגְדְּלוּ בָּנֶיהָ, שָׁמָּא יִמְחֲלוּ לָהּ הַשְּׁבוּעָה, אֵין שׁוֹמְעִין לָהּ:

ד אַלְמָנָה שֶׁאוֹמֶרֶת: מָנָה נָתַן לִי בְּמַתָּנָה שֶׁלֹּא יִכָּנֵס בִּכְתֻבָּתִי, אִם הִיא מֵחֲזֶקֶת בְּמָנָה וְיכוֹלָה לִטְעֹן אֵין בְּיָדֵי מִשֶּׁל בַּעֲלִי כְּלוּם, נֶאֱמֶנֶת בְּמִגּוֹ:

ה אַלְמָנָה שֶׁמָּכְרָה אוֹ נָתְנָה, קַיָּם אִם נִשְׁבְּעָה לְבַסּוֹף, וּמְנַכִּין אוֹתָהּ בִּכְתֻבָּתָהּ. וְהָנֵי מִלֵּי בְּמִטַּלְטְלֵי, אֲבָל בִּמְקַרְקְעֵי, אֲפִלּוּ נִשְׁבְּעָה לְבַסּוֹף, אֵין מְכִירָתָהּ וּמַתְּנָתָהּ קַיָּמִים, אֶלָּא אִם כֵּן שָׁמוּ לָהּ בֵּית דִּין, אֲפִלּוּ שֶׁל הֶדְיוֹטוֹת. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּגְבּוּ לָהּ בֵּית דִּין. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאַף בְּמִטַּלְטְלִים מְכִירָתָהּ וּמַתְּנָתָהּ בְּטֵלָה, אַף עַל גַּב דְּנִשְׁבְּעָה לְבַסּוֹף, הוֹאִיל וְלֹא נִשְׁבְּעָה תְּחִלָּה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּיֵשׁ לָדוּן בָּזֶה לְפִי רְאוּת עֵינֵי הַדַּיָּן (מָרְדְּכַי פֶּרֶק הַכּוֹתֵב), כִּי בְּמָקוֹם שֶׁנִּרְאֶה לַדַּיָּן שֶׁלֹּא תָּפְסָה צְרָרִי, כְּגוֹן שֶׁמֵּת פִּתְאֹם אוֹ כַּדּוֹמֶה, יֵשׁ לָדוּן שֶׁמְּכִירָתָהּ וּמַתְּנָתָהּ קַיָּם (הָרֹא״ש פֶּרֶק ח״ה). וְכֵן אִם מֻחְזָקִים הַמְקַבֵּל אוֹ הַקּוֹנֶה. וְכֵן נִרְאֶה לְהוֹרוֹת לָדוּן. וְכָל זֶה כְּשֶׁהָאִשָּׁה חֲזָרָה בָּהּ לְאַחַר שֶׁנִּשְׁבְּעָה, אֲבָל אִם לֹא חָזָרָה, מְכִירָתָהּ וּמַתְּנָתָהּ קַיָּמִים מֵעַכְשָׁו (מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ ח״י); וְלָכֵן אַלְמָנָה שֶׁלֹּא נִשְׁבְּעָה עַל כְּתֻבָּתָהּ, וְנִשֵּׂאת לַבַּעַל וְהִכְנִיסָה לוֹ הַרְבֵּה (מָמוֹן) מִמָּמוֹן בַּעֲלָהּ הָרִאשׁוֹן, תִּשָּׁבַע עֲדַיִן. וְאִם מֵתָה, הַבַּעַל הַשֵּׁנִי יוֹרְשָׁהּ וּמַחֲזִיק בְּמַה שֶּׁבְּיָדָהּ (הַגָּהוֹת מָרְדְּכַי דִּכְתֻבּוֹת). וְעַיִן לְקַמָּן סִימָן ק״א:

ו אַלְמָנָה שֶׁמָּחֲלָה לְבַעַל חוֹב שֶׁל בַּעֲלָהּ, אֵינוֹ כְּלוּם:

ז פְּעָמִים שֶׁאַף גְּרוּשָׁה מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ, אֲפִלּוּ לֹא יִטְעֹן, כְּגוֹן פּוֹגֶמֶת כְּתֻבָּתָהּ; כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה כְּתֻבָּתָהּ אֶלֶף, וְאָמַר לָהּ: הִתְקַבַּלְתְּ כְּתֻבָּתִיךְ, וְהִיא אוֹמֶרֶת: לֹא הִתְקַבַּלְתִּי אֶלָּא מָנֶה, אֲפִלּוּ יֵשׁ לָהּ עֵדִים כַּמָּה קִבְּלָה, וַאֲפִלּוּ דִּקְדְּקָה מַה שֶּׁנָּטְלָה אֲפִלּוּ כַּחֲצִי פְּרוּטָה, לֹא תִּפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה:

ח וְכֵן אִם עֵד אֶחָד מְעִידָהּ שֶׁהִיא פְּרוּעָה:

ט וְכֵן אִם הִיא טוֹרֶפֶת מִלָּקוּחוֹת. הַגָּה: וְכֵן אִם הָיוּ לוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים וְגֵרַשׁ אַחַת, צְרִיכָה לִשָּׁבַע לַשֵּׁנִיָּה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה), וּכְמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמָּן סָעִיף ט״ז:

י וְכֵן אִם הִיא נִפְרַעַת שֶׁלֹּא בְּפָנָיו. וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה בְּמָקוֹם רָחוֹק. אֲבָל אִם הוּא בְּמָקוֹם קָרוֹב כְּדֵי שֶׁיֵּלֵךְ הַשָּׁלִיחַ וְיַחֲזֹר תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם, מוֹדִיעִין אוֹתוֹ, וְאִם לֹא יָבוֹא יַשְׁבִּיעוּהָ וְתִטֹּל; וְהָאִשָּׁה נוֹתֶנֶת שְׂכַר הַשָּׁלִיחַ וּמוֹסֶפֶת עַל כְּתֻבָּתָהּ:

יא כָּל אֵלּוּ הַשְּׁבוּעוֹת אַף עַל פִּי שֶׁהֵם דְּרַבָּנָן, הֵן בִּנְקִיטַת חֵפֶץ. וְאִם קָדְמָה וְתָפְסָה מָעוֹת וְאֵינָהּ רוֹצָה לִשָּׁבַע, לֹא מַפְקִינַן מִנַּהּ, וְאַפּוֹכֵי לָא מַפְכִינַן לַהּ:

יב כְּשֶׁהִיא רוֹצָה לִשָּׁבַע, אִם הִיא חֲשׁוּדָה עַל הַשְּׁבוּעָה, שְׁכֶנְגְּדָהּ יִשָּׁבַע וְיִפָּטֵר. וְאִם גַּם הוּא חָשׁוּד, אֵין כָּאן לֹא שְׁבוּעָה וְלֹא תַּשְׁלוּמִין:

יג כְּשֶׁעֵד אֶחָד מְעִידָהּ שֶׁהִיא פְּרוּעָה, יָכוֹל לְהָבִיאָהּ לִידֵי שְׁבוּעָה דְּאוֹרָיְתָא. כֵּיצַד, יִפָּרַע לָהּ כְּתֻבָּתָהּ שֵׁנִית בִּפְנֵי הָעֵד הָרִאשׁוֹן וְעֵד אַחֵר עִמּוֹ, וְיִתְבָּעֶנָּה מַה שֶּׁנָּתַן לָהּ תְּחִלָּה, וְיֹאמַר: בְּהַלְוָאָה נְתַתִּיו לָךְ; וְהוּא שֶׁיּוֹדִיעַ לָעֵד הָרִאשׁוֹן שֶׁמְּכַוֵּן לְכָךְ:

יד הוֹצִיאָה שְׁטָר כְּתֻבָּתָהּ בְּאֶלֶף זוּז, וְהוּא אוֹמֵר: נִפְרַעַת הַכֹּל, וְהִיא אוֹמֶרֶת: לֹא נִפְרַעְתִּי כְּלוּם אֲבָל אֵין לִי עָלֶיךָ אֶלָּא חֲמֵשׁ מֵאוֹת כִּי אֲמָנָה הָיְתָה בֵּינִי לְבֵינְךָ, נוֹטֶלֶת בְּלֹא שְׁבוּעָה. אֲבָל אִם אוֹמֶרֶת: אֵין בִּשְׁטָר כְּתֻבָּתִי אֶלָּא חֲמֵשׁ מֵאוֹת, אֵינָהּ נִפְרַעַת בִּשְׁטָר זֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אֶלֶף, כְּלוּם. וְהַבַּעַל יִשָּׁבַע שְׁבוּעַת הֶסֵת וְיִפָּטֵר (הַרַמְבַּ״ם פֶּרֶק ט״ז, וְכֵן כָּתַב הַבַּיִת יוֹסֵף):

טו הִיא אוֹמֶרֶת: בְּתוּלָה נְשָׂאתַנִי וּכְתֻבָּתִי מָאתַיִם, וְהַבַּעַל אוֹ הַיּוֹרְשִׁים אוֹמְרִים: לֹא כִּי, אֶלָּא אַלְמָנָה, וְהַכְּתֻבָּה נֶאֱבָדָה, אוֹ בְּמָקוֹם שֶׁאֵין כּוֹתְבִין כְּתֻבָּה; אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁעָשׂוּ לָהּ כְּמִנְהַג הַבְּתוּלוֹת, כְּתֻבָּתָהּ מָאתַיִם, אֲפִלּוּ אִם אֶחָד הָיָה קָטָן כְּשֶׁרָאָה הָעֵדוּת וְעַכְשָׁו הוּא גָּדוֹל וְיֵשׁ אַחֵר עִמּוֹ, מְהֵנֵי. וְאִם אֵין עֵדִים, לֹא תִּטֹּל אֶלָּא מָנֶה. וְהַבַּעַל צָרִיךְ לִשָּׁבַע, יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שְׁבוּעָה דְּאוֹרָיְתָא, וְיֵשׁ מִי שֶׁכָּתַב שְׁבוּעַת הֶסֵת. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים בְּמָקוֹם שֶׁאֵין כּוֹתְבִין כְּתֻבָּה, שְׁבוּעַת הֶסֵת; בְּמָקוֹם שֶׁכּוֹתְבִין, וְנֶאֱבָדָה, שְׁבוּעָה דְּאוֹרָיְתָא, דַּהֲרֵי מָצֵי הַכֹּל לְכִפֹּר וְלוֹמַר: פָּרַעְתִּי, וְלָכֵן מִקְרֵי מוֹדֶה מִקְצָת (הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה פֶּרֶק י״ו). וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן ק׳ (סְעִיף ו׳):

טז מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי אַרְבַּע נָשִׁים, שֶׁנִּשְׁאַם זוֹ אַחַר זוֹ, וּמֵת, וּבָאוּ לִגְבּוֹת כְּתֻבָּתָן, הָרִאשׁוֹנָה נִשְׁבַּעַת לַשְּׁנִיָּה שֶׁאֵין לָהּ מִשֶּׁל בַּעֲלָהּ כְּלוּם, וְהַשְּׁנִיָּה לַשְּׁלִישִׁית, וְהַשְּׁלִישִׁית לָרְבִיעִית, וְהָרְבִיעִית נִשְׁבַּעַת לַיְתוֹמִים; וַאֲפִלּוּ הֵם גְּדוֹלִים, אֵין נִפְרָעִים מֵהֶם אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה:

יז וְאִם הָיוּ כֻּלָּן חֲתוּמוֹת בְּיוֹם אֶחָד בְּמָקוֹם שֶׁכּוֹתְבִין שָׁעוֹת, הָרִאשׁוֹנוֹת תְּקֻדָּם; וְאִם אֵין כּוֹתְבִין שָׁעוֹת, אָז שִׁעְבּוּד כֻּלָּן חָל כְּאֶחָד:

יח מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי אַרְבַּע נָשִׁים, כְּתֻבָּה שֶׁל זוֹ מֵאָה, וְשֶׁל זוֹ מָאתַיִם, וְשֶׁל זוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת, וְשֶׁל זוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת, וְכֻלָּן נָחְתְּמוּ בְּיוֹם אֶחָד, וּמֵת, וְאֵין לוֹ כְּדֵי כָּל הַכְּתֻבּוֹת, כֵּיצַד הֵן חוֹלְקוֹת, רוֹאִים אִם כְּשֶׁיְּחַלֵּק הַמָּמוֹן עַל מִנְיַן הַנָּשִׁים יַגִּיעוּ לַפְּחוּתָה שֶׁבָּהֶם כְּדֵי כְּתֻבָּתָהּ אוֹ פָּחוֹת, חוֹלְקִין בְּשָׁוֶה. וְאִם הָיָה הַמָּמוֹן יוֹתֵר עַל זֶה, חוֹלְקִין מִמֶּנּוּ כְּדֵי שֶׁיַּגִּיעַ לַפְּחוּתָה שֶׁבָּהֶם כְּשִׁעוּר כְּתֻבָּתָהּ, וְחוֹזְרוֹת וְחוֹלְקוֹת אֶת הַמּוֹתָר בֵּין הַנּוֹתָרוֹת עַל הַדֶּרֶךְ הָרִאשׁוֹן:

יט כְּשֶׁמַּשְׁבִּיעִין בֵּית דִּין אוֹ הַיּוֹרְשִׁים אֶת הָאַלְמָנָה כְּשֶׁתָּבוֹא לִגְבּוֹת כְּתֻבָּתָהּ, אֵין מַשְׁבִּיעִין אֶלָּא חוּץ לְבֵית דִּין, מִפְּנֵי שֶׁבָּתֵּי דִינִין הָיוּ נִמְנָעִים מִלְּהַשְׁבִּיעַ, שֶׁחוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא לֹא תִּדְקְדֵק עַל עַצְמָהּ, וּשְׁבוּעָה חוּץ לְבֵית דִּין אֵינָהּ חֲמוּרָה כָּל כָּךְ, שֶׁאֵינָהּ בְּשֵׁם וְלֹא בִּנְקִיטַת חֵפֶץ, אֶלָּא בְּקַלָּלַת אָרוּר. וְאִם רָצוּ הַיְתוֹמִים לְהַדִּירָהּ, נוֹדֶרֶת לָהֶם כָּל מַה שֶּׁיִּרְצוּ, וּמַדִּירִין אוֹתָהּ בְּבֵית דִּין וְאַחַר כָּךְ נוֹטֶלֶת כְּתֻבָּתָהּ. וְצָרִיךְ שֶׁהַנֶּדֶר יִהְיֶה בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עִנּוּי נֶפֶשׁ, וְשֶׁתִּהְיֶה בְּאִסּוּר כָּל יָמֶיהָ. וְלֹא מְהֵנֵי נֶדֶר אֶלָּא כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת, אֲבָל אִם נִשֵּׂאת אֵינָהּ גּוֹבָה בְּנֶדֶר, מִפְּנֵי שֶׁהַבַּעַל יָפֵר לָהּ:

כ גְּרוּשָׁה שֶׁבָּאָה לִשָּׁבַע, מַשְׁבִּיעִים אוֹתָהּ בְּבֵית דִּין:

כא יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דְּהָאִדָּנָא מַשְׁבִּיעִים אַלְמָנָה בְּבֵית דִּין, מִפְּנֵי שֶׁבְּאוֹתוֹ עִנְיָן שֶׁרְגִילִים לְהַשְׁבִּיעָהּ, שֶׁגּוֹזְרִים בְּחֵרֶם וּבְשִׁבּוּעַת הַתּוֹרָה שֶׁתּוֹדָה מַה שֶּׁקִּבְּלָה בִּכְתֻבָּתָהּ, אֵין הָעִנְיָן מֻרְגָּשׁ כָּל כָּךְ כְּמוֹ (שְׁבוּעָה), שֶׁבִּשְׁעָה שֶׁנִּשְׁבַּעַת יוֹצְאָה שְׁבוּעָה מִפִּיהָ לַשֶּׁקֶר. הַגָּה: וּצְרִיכָה לִשָּׁבַע לִפְנֵי שְׁלֹשָׁה שֶׁהֵם כְּשֵׁרִים, וְאִם נִשְׁבְּעָה לִפְנֵי שְׁלֹשָׁה שֶׁהֵם קְרוֹבִים, צְרִיכָה לַחֲזֹר וְלִשָּׁבַע (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א וּתְשׁוּבַת מוהר״ם סוף הַפְּלָאָה). וּלְכָתְחִלָּה צְרִיכָה לִשָּׁבַע לִפְנֵי הַיְתוֹמִים, אֲבָל אִם נִשְׁבְּעָה שֶׁלֹּא בִּפְנֵיהֶם, אוֹ שֶׁאֵין הַיְתוֹמִים רוֹצִים לְהִיוֹת אֲצֶל הַשְּׁבוּעָה, מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ שֶׁלֹּא בִּפְנֵיהֶם (גַּם זֶה שָׁם בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ״א). אַלְמָנָה שֶׁנִּשְׁבְּעָה עַל כְּתֻבָּתָהּ, יְכוֹלִין הַיְתוֹמִים לְהַחֲרִים אַחַר כָּךְ עַל כָּל מִי שֶׁיּוֹדַע אִם הִפְקִידָה הָאַלְמָנָה מִנְכָסִים שֶׁלָּהֶם (רי״ב ס״ימן שכ״ה):

סימן צו

א הַמּוֹשִׁיב אִשְׁתּוֹ חֲנָנִית, אוֹ שֶׁמְּנָהּ אַפּוֹטְרוֹפּוֹס, מַשְׁבִּיעָהּ אֲפִלּוּ בְּטַעֲנַת שֶׁמָּא שֶׁל שְׁתֵּי כֶּסֶף. אֲבָל אִם אֵינָהּ נוֹשֵׂאת וְנוֹתֶנֶת, אֶלָּא שֶׁמִּתְעַסֶּקֶת בְּצָרְכֵי הַבַּיִת בְּפִלְכָּהּ וּבְעָסָקָהּ כְּדַרְכָּהּ כָּל הַנָּשִׁים, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעָהּ בְּטַעֲנַת שֶׁמָּא:

ב הַמּוֹשִׁיב אִשְׁתּוֹ חֲנָנִית אוֹ שֶׁמְּנָהּ אַפּוֹטְרוֹפָּא, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעָהּ עַד שֶׁתִּתְבַּע כְּתֻבָּתָהּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁמַּשְׁבִּיעָהּ כָּל זְמַן שֶׁיִּרְצֶה. יַחֵד לָהּ קַרְקַע בִּכְתֻבָּתָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁבָּאתָה לִגְבּוֹת כְּתֻבָּתָהּ לֹא מִקְרֵי תּוֹבַעַת כְּתֻבָּה, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעָהּ (פְּרִדְכֵי פֶּרֶק הַכּוֹתֵב) לְפִי סְבָרָא הָרִאשׁוֹנָה:

סימן צח

א אִם פִּטְּרָהּ הַבַּעַל מִשְּׁבוּעָה, גּוֹבָה כְּתֻבָּתָהּ בְּלֹא שְׁבוּעָה. וּכְפִי לְשׁוֹן הַפִּטּוּר הִיא נִפְטֶרֶת. כֵּיצַד, כָּתַב: נֶדֶר וּשְׁבוּעָה אֵין לִי עָלַיִךְ, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעָהּ שׁוּם שְׁבוּעָה; אֲבָל מַשְׁבִּיעַ אֶת יוֹרְשֶׁיהָ, אִם גֵּרְשָׁהּ וּמֵתָה יוֹרְשֶׁיהָ נִשְׁבָּעִים שְׁבוּעַת הַיּוֹרְשִׁים; וְאֶת הַבָּאִים בִּרְשׁוּתָהּ, כְּגוֹן אִם מָכְרָה כְּתֻבָּתָהּ לַאֲחֵרִים וְנִתְגָּרְשָׁה וּמֵתָה, וְהַלָּקוֹחוֹת תּוֹבְעִים כְּתֻבָּתָהּ, נִשְׁבָּעִים: שֶׁלֹּא פְּקָדָתְנוּ. וְאִם הִיא עֲדַיִן קַיֶּמֶת, לֹא יִגְבּוּ הַלָּקוֹחוֹת אֶלָּא אִם כֵּן תִּשָּׁבַע הִיא שֶׁלֹּא נִפְרָעָה. הַגָּה: וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן ק״ה. פָּטַר אִשְׁתּוֹ בִּשְׁעַת מִיתָתוֹ מִן הַשְּׁבוּעָה, נוֹטֶלֶת כְּתֻבָּתָהּ בְּלֹא שְׁבוּעָה. אֲבָל אִם רָאוּ אוֹתָהּ אַחַר כָּךְ מַפְסֶדֶת הַנְּכָסִים, צְרִיכָה לִשָּׁבַע (פְּרִדְכֵי סוֹף הַכּוֹתֵב). וְאִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁהִפְסִידָה אוֹ נָתְנָה לַאֲחֵרִים, אוֹ שֶׁהִיא מוֹדָה, צְרִיכָה לְשַׁלֵּם וְאֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר שֶׁבַּעֲלָהּ צִוָּה לָהּ כָּךְ (תְּשׁוּבַת הָרֹא״שׁ כְּלָל נ׳). אֲבָל אִם עָשָׂאהּ נֶאֱמָן בְּפֵרוּשׁ עַל כָּל דָּבָר כְּשְׁנֵי עֵדִים, נֶאֱמֶנֶת (סְבָרַת הָרַב):

ב וּמַשְׁבִּיעִין גַּם כֵּן יוֹרְשֶׁיהָ וְהַבָּאִים בִּרְשׁוּתָהּ אִם פָּגְמוּ הַכְּתֻבָּה אוֹ אִם נַעֲשׂוּ אַפּוֹטְרוֹפּוֹס, וַאֲפִלּוּ אִם נָתַן לָהּ רְשׁוּת לְמַנּוֹת אַפּוֹטְרוֹפּוֹס:

ג כָּתַב לָהּ: "נֶדֶר וּשְׁבוּעָה אֵין לִי עָלַיִךְ וְעַל יוֹרְשַׁיִךְ וְעַל הַבָּאִים בִּרְשׁוּתֵךְ", אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעַה לֹא אוֹתָהּ וְלֹא יוֹרְשֶׁיהָ וְלֹא אֶת הַבָּאִים בִּרְשׁוּתָהּ שׁוּם שְׁבוּעָה. אֲבָל יוֹרְשָׁיו וְהַבָּאִים בִּרְשׁוּתוֹ, כְּגוֹן לָקוֹחוֹת שֶׁקָּנוּ מִמֶּנּוּ, מַשְׁבִּיעִים אוֹתָהּ וְאֶת יוֹרְשֶׁיהָ וְאֶת הַבָּאִים בִּרְשׁוּתָהּ, כְּגוֹן אִם נִתְגָּרְשָׁה וּמֵתָה; אֲבָל אִם נִתְאַלְמְנָה וּמֵתָה קֹדֶם שֶׁנִּשְׁבְּעָה, אֵין יוֹרְשֶׁיהָ וְלֹא הַבָּאִים בִּרְשׁוּתָהּ גּוֹבִין כְּתֻבָּתָהּ:

ד כָּתַב לָהּ: "נֶדֶר וּשְׁבוּעָה אֵין לִי וּלְיוֹרְשַׁי וְלֹא לַבָּאִים בִּרְשׁוּתִי לֹא עָלַיִךְ וְלֹא עַל יוֹרְשַׁיִךְ וְלֹא עַל הַבָּאִים בִּרְשׁוּתֵךְ", אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעַ לֹא הוּא וְלֹא יוֹרְשָׁיו וְלֹא הַבָּאִים בִּרְשׁוּתוֹ לֹא אוֹתָהּ וְלֹא יוֹרְשֶׁיהָ וְלֹא הַבָּאִים בִּרְשׁוּתָהּ. וַאֲפִלּוּ פָּגְמָה הִיא אוֹ הַיּוֹרְשִׁים כְּתֻבָּתָהּ אוֹ יוֹרְשִׁים מִן הַיּוֹרְשִׁים. אֲבָל אִם נַעֲשֵׂית אֶפּוֹטְרוֹפְּסִית לְאַחַר מִיתַת הַבַּעַל, לָזֶה אֵינוֹ מוֹעִיל הַפְּטוּר. אֲבָל לְאֶפּוֹטְרוֹפְּסוּת שֶׁנַּעֲשֵׂית בְּחַיֵּי בַּעֲלָהּ, מוֹעִיל, שֶׁאֲפִלּוּ עַל יְדֵי גִּלְגּוּל אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעָהּ. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאֲפִלּוּ לֹא פְּטָרָהּ אֵין הַיּוֹרְשִׁים יְכוֹלִים לְהַשְׁבִּיעָהּ עַל אֶפְּטְרוֹפְּסוּת שֶׁנַּעֲשֵׂית בְּחַיֵּי בַּעֲלָהּ:

ה עַל מַה שֶּׁמָּכְרָה בֵּין מִיתָה לְקִבּוּרָה, לְצֹרֶךְ קִבּוּרָה, אֵין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ אֲפִלּוּ עַל יְדֵי גִּלְגּוּל:

ו כָּתַב: "דְּלָא נֶדֶר דְּלָא שְׁבוּעָה", אֲפִלּוּ אָמַר: "מִנְּכְסֵי אִלֵּין", הַיּוֹרְשִׁים מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ, אֶלָּא אִם כֵּן פְּטָרָהּ בְּפֵרוּשׁ מֵהַיּוֹרְשִׁים:

ז אַף עַל פִּי שֶׁהֶאֱמִינָהּ עַל יוֹרְשָׁיו וְעַל הַבָּאִים מִכֹּחוֹ, אֵינוֹ מוֹעִיל לִגְבּוֹת מֵהַלָּקוֹחוֹת בְּלֹא שְׁבוּעָה. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּגַם לְגַבֵּי יוֹרְשָׁיו אֵינוֹ מוֹעִיל פְּשׁוּט וְנֶאֱמָנוּת שֶׁהֶאֱמִין לָהּ, אֲפִלּוּ פְּטָרָהּ בְּפֵרוּשׁ לְגַבֵּי יוֹרְשָׁיו (ר"ח ר"י וְהָרֹא"ש). וְדַוְקָא כָּל זְמַן שֶׁהִיא קַיֶּמֶת, אֲבָל אִם מֵתָה, אוֹ אֵינָהּ יְכוֹלָה לִשָּׁבַע, יוֹרְשֶׁיהָ אוֹ הִיא נוֹטְלִין כְּתֻבָּתָהּ כָּךְ בְּלֹא שְׁבוּעָה (ריב"ש סִימָן קס"ט וּבְסִימָן ק"ח). וְנִרְאֶה לִי דְּכֵן רָאוּי לְהוֹרוֹת:

סימן צט

א אַלְמָנָה שֶׁבָּאָה לִגְבּוֹת כְּתֻבָּתָהּ, שָׁמִין כָּל בְּגָדֶיהָ בֵּין שֶׁל חֹל בֵּין שֶׁל שַׁבָּת, וּמְנַכִּין אוֹתָם מִכְּתֻבָּתָהּ. וַחֲלוּצָה דֵּינָהּ כְּאַלְמָנָה (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם ריב"ש סִימָן ש"ב). אֲבָל גְּרוּשָׁה שֶׁגֵּרְשָׁהּ בַּעֲלָהּ מֵרְעָתוֹ בְּלֹא טַעֲנָה, אֵין שָׁמִין לָהּ בִּגְדֵי חֹל, אֲבָל שֶׁל רֶגֶל וְשֶׁל שַׁבָּת שָׁמִין לָהּ. וְאֵין יְכוֹלִין לְסַלְּקָהּ מִבְּגָדֶיהָ בְּמָעוֹת (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרִיטְבָ"א), אֶלָּא הִיא נוֹטֶלֶת אוֹתָן בְּשָׁוְיָן (תְּשׁוּבַת הָרֹא"ש כְּלָל פ'):

ב הַנּוֹתֵן מַתָּנָה לְאִשְׁתּוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מְגָרְשָׁהּ מֵרְעָתוֹ, זָכְתָה בְּמַתָּנָתָהּ. הַגָּה: נִרְאֶה לִי כָּאן טָעוּת, אֶלָּא כָּךְ רָאוּי לְהֵיוֹת: אַף עַל פִּי שֶׁמְּגָרְשָׁהּ שֶׁלֹּא מֵרְעָתָהּ, כְּגוֹן שֶׁפָּרְחָה עָלָיו, אֲפִלּוּ הָכִי מַתָּנָתוֹ שֶׁלָּהּ. וְהוּא הַדִּין לְאַלְמָנָה שֶׁנּוֹטֶלֶת מַתָּנָה, כָּל שֶׁאֵינָן דְּבָרִים שֶׁהֵם מַלְבּוּשִׁים אוֹ תַּכְשִׁיטִים הָעֲשׂוּיִין לְהִתְנָאוֹת בָּהֶם. וְדַוְקָא שֶׁעֲשָׂאָן לָהּ הַבַּעַל, אֲבָל אֲחֵרִים שֶׁנָּתְנוּ לָהּ תַּכְשִׁיטִים בְּשָׁעַת נִשּׂוּאִין, לְמַתָּנָה גְּמוּרָה נִתְכַּוְּונוּ חֲרֵי הֵם כִּנְכָסֵי מְלוֹג שֶׁלָּהּ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרִיבָ"ש סִימָן ש"א):

סימן ק

א מְדִינָא דְּגְמָרָא, הַכְּתֻבָּה, דְּהַיְנוּ עִקַּר כְּתֻבָּה וְתוֹסֶפֶת, אֵינָם נִגְבִּים אֶלָּא מִן הַקַּרְקַע. וּמִתַּקָּנַת הַגְּאוֹנִים נִגְבִּים אַף מִן הַמִּטַּלְטְלִים. וְהוּא הַדִּין לְכָל תְּנָאֶיהָ, חוּץ מִכְּתֻבַּת בְּנִין דְּכָרִין. לְפִיכָךְ, אִם גָּבוּ הַיּוֹרְשִׁים מָעוֹת בְּחוֹבַת אֲבִיהֶם, גּוֹבָה מֵהֶם. וּמֵיהוּ, רְשׁוּת בְּיַד הַיּוֹרְשִׁים לְסַלְּקָהּ בְּקַרְקַע (הַגָּהוֹת אַלְפָסִי פֶּרֶק הַכּוֹתֵב). וְדַוְקָא מִטַּלְטְלֵי בְּנֵי חָרֵי, אֲבָל אִם מְכָרָם הַבַּעַל אוֹ נִתְּנָם בְּמַתָּנַת בָּרִיא, אֵינָהּ גּוֹבָה מֵהֶם. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּוַקָא שֶׁנָּתַן לַאֲחֵרִים, אֲבָל אִם נָתַן לְיוֹרְשָׁיו בְּמַתָּנַת בָּרִיא, אִשָּׁה גּוֹבֵאת כְּתֻבָּתָהּ מֵהֶם (הַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי פֶּרֶק י"ו וּמהרא"י סִימָן פ"ו וּמהרי"ו סִימָן קנ"ו), דְּכָל מַה שֶּׁנָּתַן לְיוֹרְשָׁיו אֵינוֹ אֶלָּא כִּירֵשָׁה, וְהָאִשָּׁה גּוֹבֵאת כְּתֻבָּתָהּ מִשָּׁם (מַרְדְּכִי פֶּרֶק נַעֲרָה בְּשֵׁם מוהר"ם). מִי שֶׁצִּוָּה לָתֵת מִנְּכָסָיו לְאַחֵר מוֹתוֹ כָּךְ וְכָךְ, אַף עַל פִּי שֶׁצִּוָּה כָּךְ כְּשֶׁהָיָה בָּרִיא, אִשָּׁה גּוֹבֵאת כְּתֻבָּתָהּ מִשָּׁם, דְּאֵינָהּ אֶלָּא כְּמַתָּנַת שְׂכִיב מְרַע דְּגוֹבֵאת כְּתֻבָּתָהּ מִשָּׁם. (וְעַיִן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן רנ"א וְרנ"ב וְרנ"ו). וְאִם מְכָרוּם יוֹרְשִׁים אַחַר מוֹתוֹ, גּוֹבָה מֵהֶם. וְעַכְשָׁו נוֹהֲגִים לִכְתֹּב בְּכָל הַכְּתֻבּוֹת שֶׁשִּׁעְבֵּד לָהּ כָּל נְכָסָיו מִקַּרְקְעֵי וּמִטַּלְטְלֵי מִטַּלְטְלֵי אַגַּב מִקַּרְקְעֵי דְּקָנְאִית וּדְאָקְנָה. וּמִכָּל מָקוֹם, לֹא נָהֲגוּ לִגְבּוֹת מִמִּטַּלְטְלִין שֶׁמָּכַר אוֹ נָתַן בְּמַתָּנַת בָּרִיא, וְלֹא אֲפִלּוּ מִמִּטַּלְטְלִין שֶׁמָּכְרוּ הַיּוֹרְשִׁים, מִפְּנֵי תַּקָּנַת הַשּׁוּק. וְעַיִן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן קי"ג. עַיִן לְקַמָּן סִימָן קי"ח, אִם אִשָּׁה חַיֶּבֶת לְקַבֵּר בַּעֲלָהּ קֹדֶם שֶׁתִּגְבֶּה כְּתֻבָּתָהּ:

ב אֵין עִקַּר כְּתֻבָּה וְתוֹסֶפֶת נִגְבִּים אֶלָּא מֵהַזְּבוּרִית. וְאֵינָם נִגְבִּים מֵהַמָּשֻׁכָּן שֶׁהִשְׁבִּיחוּ הַנְּכָסִים לְאַחַר מוֹתוֹ, לֹא שְׁנָא הִשְׁבִּיחוּ יוֹרְשִׁים לֹא שְׁנָא הִשְׁבִּיחוּ לָקוֹחוֹת וּבָאָה לִטְרֹף מֵהֶם. וְאֵינָם נִגְבִּים אֶלָּא מֵהַמַּחֲזִק, אֲבָל לֹא מֵהָרָאוּי. הַגָּה: הָאָב שֶׁצִּוָּה לָתֵת מַתָּנָה לִבְנוֹ לְאַחַר שְׁתַּיִם אוֹ שָׁלֹשׁ שָׁנִים, אוֹ שֶׁצִּוָּה שֶׁלֹּא לָתֵת לוֹ חֵלֶק יֵרָשָׁתוֹ רַק אַחַר שְׁתַּיִם אוֹ שָׁלֹשׁ שָׁנִים, מִקְּרֵי רָאוּי וְאֵין אִשַּׁת הַבֵּן גּוֹבֵאת כְּתֻבָּתָהּ מִזֶּה (מהרי"ו סִימָן מ'). יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם מֵת יַעֲקֹב בְּחַיֵּי רְאוּבֵן בְּנוֹ, וְהִנִּיחַ אַלְמָנָה הַנְּזוֹנִית מִנְּכָסָיו, אֵין אַלְמָנַת רְאוּבֵן גּוֹבֵאת כְּתֻבָּתָהּ מֵאוֹתָן נְכָסִים, הוֹאִיל וְהָיוּ מְשֻׁעְבָּדִים לְאַלְמָנַת אָבִיו כְּשֶׁמֵּת רְאוּבֵן (מַרְדְּכִי סוֹף נַעֲרָה). וְדַוְקָא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין רְשׁוּת לְיוֹרְשָׁיו לְסַלֵּק הָאַלְמָנָה מִמְּזוֹנוֹתֶיהָ, אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁיְּכוֹלִין לְסַלֵּק הָאַלְמָנָה, אַלְמָנַת רְאוּבֵן גּוֹבֵאת מִשָּׁם (נַם זֶה שָׁם). שְׂכַר פְּעֻלָּה שֶׁלֹּא הָיְתָה בְּיָדוֹ מֵעוֹלָם, מִקְּרֵי רָאוּי (מַרְדְּכִי יֵשׁ נוֹחָלִין). הָיְתָה גְּנֻבָה שֶׁלּוֹ בְּיַד הַגַּנָּב, כְּשֶׁמֵּת, וְאַחַר כָּךְ הֶחֱזִר הַגְּנֻבָה, מִקְּרֵי מֻחְזָק (כָּךְ הִשִּׂיב מוהר"ם).

וּמְלֹוֶה שֶׁחַיָּבִים לַבַּעַל, הֲוֵי מֻחְזָק וְגוֹבֶה מִמְּנָה, אֲפִלּוּ הִיא עַל הַכּוּתִי. וְכָל זֶה לָא מַיְרֵי אֶלָּא בְּעִקַּר כְּתֻבָּה וְתוֹסֶפֶת, אֲבָל נְדוּנְיָא וּשְׁאָר צְאן בַּרְזֶל דִּינָן כִּשְׁאָר חוֹב (כֵּן כָּתַב הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה פֶּרֶק ט״ז וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם נִמּוּקֵי יוֹסֵף וְהָרַ״ן וְרַבֵּנוּ יְרוּחָם). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ הָכִי אֵינָם נִגְבִּים רַק מִן הַזְּבוּרִית (הָרַ״ן רֵישׁ הַנִּזְקִין):

ג אִם נִמְצָא קַרְקַע בֶּן חוֹרִין, גּוֹבָה מִמֶּנּוּ. וְאִם לָאו, טוֹרֶפֶת מִקַּרְקַע שֶׁמָּכַר אוֹ שֶׁנָּתַן הַבַּעַל, בֵּין בְּמַתָּנַת בָּרִיא אוֹ בְּמַתָּנַת שְׁכִיב מְרַע. וַאֲפִלּוּ נִתְרַצֵּית לְמַה שֶּׁמָּכַר אוֹ נָתַן, אֵינוֹ מוֹעִיל אֶלָּא אִם כֵּן קָנוּ מִמֶּנָּה תְּחִלָּה. וְאִם מָכַר קַרְקַע לְאֶחָד וְלֹא נִתְרַצֵּית לוֹ, וְאַחַר כָּךְ מָכַר לְאַחֵר אוֹתוֹ קַרְקַע אוֹ קַרְקַע אַחֶרֶת וְנ

יג הוֹצִיאָה שְׁנֵי גִּטִּין וּשְׁתֵּי כְּתֻבּוֹת, וּזְמַן כְּתֻבָּה רִאשׁוֹנָה קוֹדֵם לַגֵּט הָרִאשׁוֹן, וּזְמַן הַשֵּׁנִיָּה קוֹדֵם לַגֵּט הַשֵּׁנִי, גּוֹבָה שְׁתֵּי כְּתֻבּוֹת:

יד הוֹצִיאָה שְׁתֵּי כְּתֻבּוֹת וְגֵט אֶחָד, אֵינָהּ גּוֹבָה אֶלָּא כְּתֻבָּה אַחַת. וְאֵיזוֹ מֵהֶם גּוֹבָה, אִם שְׁתֵּיהֶן שָׁווֹת בִּטְלָה הָאַחֲרוֹנָה אֶת הָרִאשׁוֹנָה וְאֵינָהּ טוֹרֶפֶת אֶלָּא מִזְּמַן הָאַחֲרוֹנָה. וְאִם הָיְתָה בְּאַחַת מִשְּׁתֵּיהֶן תּוֹסֶפֶת עַל חֲבֶרְתָּהּ וְלֹא כָּתַב לָהּ: "וְאוֹסִיפִית לָךְ כָּךְ וְכָךְ עַל הָרִאשׁוֹנָה", אִם רוֹצָה לִגְבּוֹת הָרִאשׁוֹנָה גּוֹבָה מִזְּמַן רִאשׁוֹן, אוֹ שְׁנֵיָּה מִזְּמַן שֵׁנִי. וְאִם כָּתַב לָהּ: "וְאוֹסִיפִית לָהּ כָּךְ וְכָךְ עַל הָרִאשׁוֹנָה", גּוֹבָה רִאשׁוֹנָה מִזְּמַן רִאשׁוֹן וְהַתּוֹסֶפֶת מִזְּמַן שֵׁנִי. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שֶׁשְּׁתֵּיהֶן מִן הָאֵרוּסִין אוֹ מִן הַנִּשּׂוּאִין, אֲבָל אִם אַחַת מִן הָאֵרוּסִין וְהַשְּׁנִיָּה מִן הַנִּשּׂוּאִין, בְּכָל עִנְיָן אֵינָהּ גּוֹבָה אֶלָּא אוֹתָהּ שֶׁמִּן הַנִּשּׂוּאִין:

טו הוֹצִיאָה שְׁנֵי גִּטִּין וּכְתֻבָּה אַחַת, אֵין לָהּ אֶלָּא כְּתֻבָּה אַחַת; שֶׁהַמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְהֶחֱזִירָהּ סְתָם, עַל כְּתֻבָּתָהּ הָרִאשׁוֹנָה הֶחֱזִירָהּ:

טז הוֹצִיאָה גֵּט וּכְתֻבָּה אַחַר מִיתַת הַבַּעַל, אִם גֵּט קוֹדֵם לַכְּתֻבָּה, גּוֹבָה בְּגֵט זֶה עִקַּר כְּתֻבָּה, אִם אֵין דַּרְכָּם לִכְתֹּב כְּתֻבָּה, (וּכִכְתֻבָּה) גּוֹבָה כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ בִּכְתֻבָּה זוֹ, שֶׁהֲרֵי זָכְתָה בָּהּ בְּמִיתָתוֹ. וְאִם כְּתֻבָּה קָדְמָה אֶת הַגֵּט, אֵין לָהּ אֶלָּא כְּתֻבָּה אַחַת, שֶׁעַל דַּעַת כְּתֻבָּתָהּ הָרִאשׁוֹנָה הֶחֱזִירָהּ:

סימן קא

א אַלְמָנָה, כָּל זְמַן שֶׁשְּׁטַר כְּתֻבָּה בְּיָדָהּ, גּוֹבָה לְעוֹלָם, בֵּין אִם נוֹתְנִים לָהּ מְזוֹנוֹת בְּבֵית אָבִיהָ אוֹ בְּבֵית בַּעֲלָהּ, וְנִשְׁבַּעַת אֲפִלּוּ לְאַחַר שְׁנִשֵּׂאת. אֲפִלּוּ עָבְרָה עָלֶיהָ שְׁמִטָּה, אֵינָהּ נִשְׁמֶטֶת, אֶלָּא אִם כֵּן פָּגְמָה אוֹתָהּ, שֶׁגָּבְתָה מִקְצָת אוֹ שֶׁזִּקְפָה בְּמִלְוָה. וְאִם אֵין כְּתֻבָּתָהּ בְּיָדָהּ וּבָאָה לִגְבּוֹת בִּתְנַאי בֵּית דִּין בְּמָקוֹם שֶׁאֵין כּוֹתְבִים, אִם נוֹתְנִים לָהּ מְזוֹנוֹת בְּבֵית אָבִיהָ אוֹ שֶׁנִּשֵּׂאת (מָרְדְּכִי סוֹף פֶּרֶק הַנּוֹשֵׂא), אֵינָהּ גּוֹבָה אֶלָּא עַד סוֹף עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה. אֲבָל שְׁתָקָה עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה וְלֹא תָּבְעָה, מָחֲלָה. וְאִם תָּבְעָה תּוֹךְ עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים, מוֹנִין לָהּ עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים מִיּוֹם שֶׁתָּבְעָה. וְכֵן יוֹרְשֶׁיהָ צְרִיכִים לִתְבֹּעַ תּוֹךְ עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים לְמִיתָתָהּ, וְאִם שָׁתְקוּ יוֹתֵר מֵעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה, מָחֲלוּ. וְכָל שֶׁזְּכָרָה וְאָמְרָה שֶׁמָּה שֶׁשּׁוֹתֶקֶת לָאו מִשּׁוּם מְחִילָה, הֲוֵי כְּתָבְעָה (הַר"ן פֶּרֶק הַנּוֹשֵׂא):

ב אֲפִלּוּ אִם נִזּוֹנִית בְּבֵית אָבִיהָ, אִם הַיּוֹרְשִׁים מְכַבְּדִים אוֹתָהּ שֶׁמּוֹלִיכִים לָהּ מְזוֹנוֹתֶיהָ בְּעַצְמָם, אֵין שְׁתִיקָתָהּ מְחִילָה, שֶׁמִּפְּנֵי הַבּוּשָׁה שָׁתְקָה וְלֹא מִפְּנֵי שֶׁמָּחֲלָה:

ג נְדוּנְיָא לְעוֹלָם אֵינָהּ מוֹחֶלֶת, אֲפִלּוּ שָׁהֲתָה כַּמָּה שָׁנִים:

ד גְּרוּשָׁה, לְעוֹלָם אֵינָהּ מוֹחֶלֶת, אֲפִלּוּ שָׁהֲתָה כַּמָּה שָׁנִים:

סימן קב

א מִי שֶׁמֵּת, וְאַלְמְנָתוֹ אוֹ גְּרוּשָׁתוֹ (מָרְדְּכִי פֶּרֶק הַכּוֹתֵב) בָּאָה לִגְבּוֹת כְּתֻבָּתָהּ, וְעָלָיו בַּעַל חוֹב, אִם זְמַן שֶׁל אֶחָד מֵהֶם מֻקְדָּם, וְלֹא הִנִּיחַ אֶלָּא קַרְקַע כְּדֵי לִפְרֹעַ לְאֶחָד מֵהֶם, מִי שֶׁזְּמַנּוֹ קוֹדֵם יִגְבֶּה, וְהָאַחֵר יִדָּחֶה, בֵּין אַלְמָנָה בֵּין בַּעַל חוֹב. וַאֲפִלּוּ תָּפַס הַמְאֻחָר, מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ. הַגָּה: הָיְתָה הַכְּתֻבָּה מֻקְדֶּמֶת, אֵינָהּ יְכוֹלָה לוֹמַר: לֹא אֶגְבֶּה כְּתֻבָּתִי עַכְשָׁו רַק אֶהְיֶה נִזּוֹנִית בְּבֵית בַּעֲלִי וְאַחַר כָּךְ אֶגְבֶּה כְּתֻבָּתִי, אֶלָּא נוֹתְנִים לָהּ כְּתֻבָּתָהּ, וְהַמּוֹתָר לְבַעַל חוֹב וְעַיֵּן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן צ"ז:

ב לֹא הִנִּיחַ אֶלָּא מִטַּלְטְלִים שֶׁאֵין בָּהֶם קְדִימָה, כְּגוֹן דְּלָא אַקְנֵי לָהּ מִטַּלְטְלֵי אַגַּב מְקַרְקְעֵי, יִנָּתְנוּ לְבַעַל חוֹב, אֲפִלּוּ הוּא מְאֻחָר, וְתִדָּחֶה הָאִשָּׁה מִלִּגְבּוֹת עִקָּר וְתוֹסֶפֶת. וּמֵיהוּ, אִם תָּפְסָה, אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין, אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָהּ. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ תָּפְסָה, מוֹצִיאִין מִיָּדָהּ (מָרְדְּכִי בְּשֵׁם מוהר"ם פֶּרֶק הַכּוֹתֵב), וְכֵן הוֹרוּ הָאַחֲרוֹנִים מֵהָרִי"ל וּמהרי"ו. וְאֵין חִלּוּק בֵּין מִלְוָה בִּשְׁטָר אוֹ מִלְוָה עַל פֶּה הַיְדוּעָה (מהרי"ו סִימָן ל'). אֲבָל אִם אֵינָהּ יְדוּעָה, יְכוֹלָה לוֹמַר: דִּלְמָא אֵינוֹ חַיָּב לָךְ. וּלְכֵלֵי עַלְמָא אִם תָּפְסָה פִּקָּדוֹן שֶׁל אֲחֵרִים שֶׁהָיָה בְּיַד בַּעֲלָהּ, צָרִיכָה לְהַחֲזִיר (מהרא"י בְּפִסְקֵיו סִימָן ר"ס). יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין כּוֹתְבִין "אַגַּב", בְּכֻלָּהּ, וְכֵן נוֹהֲגִין. מֵיהוּ, אֲפִלּוּ כָּתַב, בְּזְמַן הַזֶּה, אֵין לָחוּשׁ, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן ק':

ג אִם זְמַן שְׁנֵיהֶם שָׁוִין, אוֹ שֶׁנָּשָׂא וְלָוָה וְאַחַר כָּךְ קָנָה, אוֹ שֶׁלָּוָה וְנָשָׂא וְאַחַר כָּךְ קָנָה, שֶׁחָל שִׁעְבּוּדָם כְּאֶחָד בְּשָׁעָה שֶׁקָּנָה, בֵּין שֶׁהִנִּיחַ מְקַרְקְעֵי אוֹ מִטַּלְטְלֵי, יִנָּתְנוּ לְבַעַל חוֹב וְתִדָּחֶה הָאִשָּׁה מִגְּבִיַּת עִקָּר וְתוֹסֶפֶת. וְאִם קָדְמָה הָאִשָּׁה וְתָפְסָה קַרְקַע, אִם קָדְמָה וְגָבְתָה בְּבֵית דִּין, כְּגוֹן שֶׁהִגְבּוּהָ בֵּית דִּין קֹדֶם שֶׁיָּדְעוּ שָׁהָיָה שָׁם בַּעַל חוֹב, אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָהּ. אֲבָל אִם גָּבְתָה מֵעַצְמָהּ, אֲפִלּוּ עַל יְדֵי שׁוּמָא, מַפְקִינָן מִנַּהּ. וְאִם קָדְמָה וְתָפְסָה מִטַּלְטְלִין, אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין, לָא מַפְקִינָן מִנַּהּ. הַגָּה: אַלְמָנָה שֶׁבָּאת לִגְבּוֹת כְּתֻבָּתָהּ, וְהַיְתוֹמִים טוֹעֲנִין שֶׁתִּתֵּן עֲרֵבוּת שֶׁאִם יִמָּצְאוּ אַחֵר כָּךְ בַּעֲלֵי חוֹב הַמְקֻדָּמִים שֶׁתַּחֲזִיר מַה שֶּׁגָּבְתָה, אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶם וְגוֹבֵאת כָּךְ בְּלֹא עֲרֵבוּת (רִיבַ"שׁ סִימָן רצ"ט):

ד אִם יֵשׁ כְּדֵי לִפְרֹעַ לִשְׁנֵיהֶם בְּקַרְקַע וּמָעוֹת, אִם זְמַנָּם שָׁוֶה נוֹתְנִים לְבַעַל חוֹב מָעוֹת וְלָאִשָּׁה קַרְקַע, אֲפִלּוּ יֵשׁ לָהּ נְדוּנְיָא עִם הַכְּתֻבָּה (כָּךְ מֻשְׁמָע מִפֵּרֵשׁ"י וְהַבַּיִת יוֹסֵף). וְאִם קָדְמָה לִגְבּוֹת מָעוֹת, יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁמּוֹצִיאִין מִיָּדָהּ וְנוֹתֵן לְבַעַל חוֹב. מֵיהוּ, אִם הַבַּעַל חוֹב חָפֵץ בַּקַּרְקַע, נוֹתְנִים לוֹ הַקַּרְקַע (טוּר). וְאִם אֵין זְמַנָּם שָׁוֶה, הַמֻּקְדָּם נוֹתְנִים

לוֹ הַמָּעוֹת. וְאִם קָדַם הַמְאֻחָר וְתָפַס הַמָּעוֹת, יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁמּוֹצִיאִין מִיָּדוֹ:

ה הָיוּ כְּתוּבִים בַּכְּתֻבָּה נִכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל, וְטָעֲנָה שֶׁאָבְדוּ אוֹ שֶׁלְּקָחָם הַבַּעַל, הֲרֵי הִיא בְּנִכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל כְּשְׁאָר בַּעֲלֵי חוֹבוֹת וְנִשְׁבַּעַת שֶׁלֹּא לָקְחָה אוֹתָם וְלֹא נָתְנָה וְלֹא מָחֲלָה, וְחוֹלְקָה עִם בַּעֲלֵי חוֹבוֹת. הַגָּה: אִם בַּעַל חוֹב גּוֹבֶה מִנְּדוּנְיַת הָאִשָּׁה שֶׁהִיא בְּעַיִן, עַיֵּן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן צ״ז סָעִיף כ״ו:

ו הֶעָרֵב לָאִשָּׁה בְּעִסְקָה כְּתֻבָּה אוֹ בְּתוֹסֶפֶת, אֵינוֹ מִתְחַיֵּב אֶפִלּוּ בְּקִנְיָן. וְהָנֵי מִלֵּי בְּאִשָּׁה דְּעָלְמָא, אֲבָל לְכַלָּתוֹ מִתְחַיֵּב בְּקִנְיָן. וְאִם הָיָה קִבְּלָן שֶׁאָמַר לָהּ: הִנָּשְׂאִי לְזֶה וַאֲנִי נוֹתֵן לָךְ, מִשְׁתַּעְבֵּד אֶפִלּוּ בְּלֹא קִנְיָן, אֲפִלּוּ לְאִשָּׁה דְּעָלְמָא. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל עֲרֵב מִשְׁתַּעְבֵּד בְּקִנְיָן (טור בְּשֵׁם הָרַאֲב״ד), וּלְכַלָּתוֹ אֶפִלּוּ בְּלֹא קִנְיָן (כֵּן כָּתַב הַטּוּר לְדַעַת הָרַאֲב״ד). יֵשׁ אוֹמְרִים דְּעֲרֵב לֶחָתָן בְּעַד הַנְּדוּנְיָא הֲוֵי כְּעֲרֵב לְאִשָּׁה בְּעַד הַכְּתֻבָּה (מָרְדְּכַי פֶּרֶק גֵּט פָּשׁוּט וְהַנְּהוֹת דְּגִטִּין). וְיֵשׁ חוֹלְקִין וְאוֹמְרִים דְּעֲרֵב דְּנְדוּנְיָא חַיָּב כְּשְׁאָר עֲרֵב (הָר״א מִמֵּיץ וּבַעַל הַתְּרוּמָה). מֵיהוּ, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִשְּׂאָה יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ (וְכֵן כָּתַב הַבַּיִת יוֹסֵף בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן קכ״ט):

ז הֶעָרֵב לָאִשָּׁה בִּכְתֻבָּתָהּ, בְּעִנְיָן שֶׁהוּא חַיָּב, וְגֵרְשָׁהּ בַּעְלָהּ וְאֵין לַבַּעַל נְכָסִים לְפָרְעָהּ, לֹא תִּפָּרַע מִן הֶעָרֵב עַד שֶׁיַּדִּירֶנָּה בַּעְלָהּ הֶנָּאָה עַל דַּעַת רַבִּים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ קְנוּנְיָא עָלָיו. וְאִסּוּר לְאָדָם לְהַשִּׁיאוֹ עֵצָה שֶׁיִּגְרְשֶׁנָּה כְּדֵי שֶׁתִּגְבֶּה הַכְּתֻבָּה מֵהֶעָרֵב וְאַחַר כָּךְ יַחֲזִירֶנָּה, דְּשֶׁמָּא לֹא יַדִּירֶנָּה הֶנָּאָה. מֵיהוּ, אִם הָאָב עָרֵב לְכַלָּתוֹ בְּעַד בְּנוֹ, וְהַבֵּן תַּלְמִיד חָכָם וְהַשָּׁעָה דְּחוּקָה לוֹ וְאֵין הָאָב מְהַנֶּהוּ מִנְּכָסָיו, מַתָּר לְהַשִּׁיאוֹ עֵצָה זוֹ. הַגָּה: הֶעָרֵב לְאִשָּׁה בִּנְדוּנְיָתָהּ, וְכָתַב בִּשְׁטָר כָּל זְמַן שֶׁיִּתְבָּעוּהוּ שְׁנֵיהֶם שֶׁחַיָּב לְשַׁלֵּם לָהֶם, וּמֵת הַבַּעַל, אֲפִלּוּ הָכִי אִשְׁתּוֹ גּוֹבֵאת מַה שֶּׁכָּתַב לָהּ (רִיב״ש סִימָן תפ״א):

ח וְכֵן אִם הִקְדִּישׁ כָּל נְכָסָיו וּמִגְרְשָׁהּ לֹא תִּגְבֶּה כְּתֻבָּתָהּ עַד שֶׁיַּדִּירֶנָּה הֶנָּאָה:

ט אֲבָל מִן הַלָּקוּחוֹת גּוֹבָה אֲפִלּוּ בְּלֹא הַדָּרָה, וְאִם יִרְצֶה לְהַחֲזִירָהּ אַחַר כָּךְ, יַחֲזִירֶנָּה:

סימן קג

א אַלְמָנָה, בֵּין מִן הָאֵרוּסִין אִם כָּתַב לָהּ כְּתֻבָּה, בֵּין מִן הַנִּשּׂוּאִין, מוֹכֶרֶת מִנְּכְסֵי בַּעְלָהּ לִגְבוֹת כְּתֻבָּתָהּ שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין וְשֶׁלֹּא בְּהַכְרָזָה, לֹא שְׁנָא אִם מוֹכֶרֶת לִגְבוֹת כָּל כְּתֻבָּתָהּ בְּיַחַד, לֹא שְׁנָא אִם מוֹכֶרֶת שְׁלִשָּׁה אוֹ אַרְבָּעָה פְּעָמִים לִגְבוֹת מְעַט מְעַט בְּכָל פַּעַם, מוֹכֶרֶת שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין מֵמְחִים, אֲבָל צְרִיכָה בֵּית דִּין הֶדְיוֹטוֹת שְׁלִשָּׁה אֲנָשִׁים נֶאֱמָנִים בְּקִיאִים בְּשׁוּמַת קַרְקַע. הַגָּה: וְדַוְקָא עִקַּר הַכְּתֻבָּה וְהַתּוֹסֶפֶת, אֲבָל אֵינָהּ מוֹכֶרֶת שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין לִגְבוֹת נְדוּנְיָתָהּ, דְּאֵינוֹ רַק כְּחוֹב בְּעָלְמָא (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרִיטְבָ״א פֶּרֶק אַלְמָנָה נִזּוֹנִית). אִם מָכְרָה בֵּינָהּ לְבֵין עַצְמָהּ שָׁוֶה בְּשָׁוֶה, מִכְרָהּ קַיָּם. וְיֵשׁ חוֹלְקִים:

ב אַחֲרָיוּת הַמֶּכֶר עַל הַיְתוֹמִים, בֵּין אִם תִּמְכֹּר הִיא אוֹ בֵּית דִּין. וְלָכֵן אַף אִם מָכְרוּ בֵּית דִּין בְּטָעוּת, כְּגוֹן שֶׁהָאִשָּׁה מְחֻלָּה הַכְּתֻבָּה לַיְתוֹמִים בַּסֵּתֶר, אֵין הַיְתוֹמִים יְכוֹלִין לִטְרֹף מִן הַלּוֹקֵחַ (תְּשׁוּבַת הָרֹא״שׁ כְּלָל ס״ג):

ג גְּרוּשָׁה, לֹא תִּמְכֹּר אֶלָּא בְּבֵית דִּין מֵמְחִים. וְאַלְמָנָה נַמִּי, אִם נִשֵּׂאת, לֹא תִּמְכֹּר אֶלָּא בְּבֵית דִּין מֵמְחִים:

ד אִם בֵּית דִּין מוֹכְרִים וְנוֹתְנִים לָהּ, אֵינָהּ נִשְׁבַּעַת שֶׁלֹּא זִלְזְלָה בַּנְּכָסִים, אֶלָּא נִשְׁבַּעַת שֶׁלֹּא אַתְפְּסָהּ צְרָרֵי וְשֶׁלֹּא תָּפְסָה הִיא מִשֶּׁלּוֹ (טור). אֲבָל אִם הִיא בְּעַצְמָהּ מוֹכֶרֶת, צְרִיכָה לְכָלֵל בִּשְׁבוּעָתָהּ שֶׁלֹּא זִלְזְלָה בַּנְּכָסִים:

ה אַלְמָנָה שֶׁשָּׁמָה וּלְקָחַתּוּ לְעַצְמָהּ, אֵינוֹ כְּלוּם, אֲפִלּוּ הִכְרִיזוּ עָלָיו, אֶלָּא אִם כֵּן הָיוּ בַּשּׁוּמָא בֵּית דִּין הֶדְיוֹטוֹת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵינוֹ כְּלוּם עַד שֶׁיִּהְיוּ שָׁם בֵּית דִּין מֵמְחִים:

ו אַלְמָנָה שֶׁהָיְתָה כְּתֻבָּתָהּ מָאתַיִם, וּמָכְרָה שְׁוֵה מֵאָה בְּמָאתַיִם אוֹ שְׁוֵה מָאתַיִם בְּמֵאָה, נִתְקַבְּלָה כְּתֻבָּתָהּ:

ז הָיְתָה כְּתֻבָּתָהּ מֵאָה וּמָכְרָה שְׁוֵה מֵאָה וְדִינָר בְּמֵאָה, מִכְרָהּ בָּטֵל. וַאֲפִלּוּ הִיא אוֹמֶרֶת: אֲנִי אַחֲזִיר אֶת הַדִּינָר לַיּוֹרְשִׁים:

ח הָיְתָה כְּתֻבָּתָהּ אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז, וּמָכְרָה לָזֶה מָנֶה שָׁוֶה בְּשָׁוֶה, וְכֵן לַשֵּׁנִי, וְכֵן לַשְּׁלִישִׁי, וּמָכְרָה לָרְבִיעִי שְׁוֵה מָנֶה וְדִינָר, בַּמָּנֶה שֶׁל רְבִיעִי בִּלְבַד מִכְרָהּ בָּטֵל:

סימן קד

א בֵּית דִּין שֶׁמּוֹכְרִים לְהַגְבּוֹת לְאַלְמָנָה כְּתֻבָּתָהּ, אֵין מוֹכְרִין אֶלָּא בְּהַכְרָזָה. וּמַכְרִיזִים שְׁלֹשִׁים יוֹם רְצוּפִים, אוֹ שִׁשִּׁים יוֹם שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי. וּמַכְרִיזִין בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב. וּבְשָׁעָה שֶׁמַּכְרִיזִין מְסַיְּמִין הַשָּׁדֶה בִּמְצָרֶיהָ וּמוֹדִיעִים כַּמָּה הִיא יָפָה וּבְכַמָּה הִיא שׁוּמָא, וְשָׁרוֹצִים לְמָכְרָהּ כְּדֵי לְהַגְבּוֹת לְאִשָּׁה כְּתֻבָּתָהּ:

ב בֵּית דִּין שֶׁמָּכְרוּ שֶׁלֹּא בְּהַכְרָזָה, אֲפִלּוּ מָכְרוּ שָׁוֶה בְּשָׁוֶה, נַעֲשׂוּ כְּמִי שֶׁטָּעָה בִּדְבַר מִשְׁנָה וְחוֹזְרִים וּמוֹכְרִים בְּהַכְרָזָה:

ג בֵּית דִּין שֶׁהִכְרִיזוּ כָּרְאוּי וּבָדְקוּ יָפֶה וְדִקְדְּקוּ בַּשּׁוּמָא, אַף עַל פִּי שֶׁטָּעוּ וּמָכְרוּ שָׁוֶה מָנֶה בְּמָאתַיִם אוֹ מָאתַיִם בְּמָנֶה, חֲרֵי מִכְרָם קַיָּם. אֲבָל אִם לֹא בָּדְקוּ בַּשּׁוּמָא, וְלֹא כָּתְבוּ אִגֶּרֶת בִּקְּדוּק הַשּׁוּמָא וְהַהַכָּרָזָה, וְטָעוּ וְהוֹתִירוּ שְׁתוּת אוֹ פָּחֲתוּ שְׁתוּת, מִכְרָם בָּטֵל. פָּחוֹת מִשְּׁתוּת, מִכְרָם קַיָּם. וְכֵן אִם מָכְרוּ קַרְקַע בְּעֵת שֶׁאֵינָם צְרִיכִים לְהַכְרִיז עָלֶיהָ, וְטָעוּ, וּפָחֲתוּ שְׁתוּת אוֹ הוֹתִירוּ שְׁתוּת, מִכְרָן בָּטֵל, אַף עַל פִּי שֶׁהִכְרִיזוּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים כֵּיוָן שֶׁהִכְרִיזוּ, אֲפִלּוּ טָעוּ בְּכֻלָּם, הַמֹּקֵחַ קַיָּם (טור בְּשֵׁם הָרֹא״שׁ) פָּחוֹת מִשְּׁתוּת, מִכְרָם קַיָּם וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהַחֲזִיר אוֹנָאָה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִכְרִיזוּ. אֵיזֶהוּ הָעֵת שֶׁאֵינָם צְרִיכִים הַכְרָזָה, בְּעֵת שֶׁיִּמְכְּרוּ קַרְקַע לְקֻבּוּרָה אוֹ לְמְזוֹנוֹת הָאִשָּׁה וְהַבָּנוֹת אוֹ לִתֵּן מְנַת הַמֶּלֶךְ, אֵינָם צְרִיכִים הַכְרָזָה, לְפִי שֶׁהַדָּבָר נָחוּץ. וְכֵן אִם לָווּ לְצֹרֶךְ דְּבָרִים אֵלּוּ, כְּשֶׁמּוֹכְרִים לְפָרָעָם אֵינָם צְרִיכִים הַכְרָזָה:

ד וְכֵן בֵּית דִּין שֶׁמָּכְרוּ דְּבָרִים שֶׁאֵינָם טְעוּנִים הַכְרָזָה וְטָעוּ בְּשְׁתוּת, מִכְרָם בָּטֵל. פָּחוֹת מִשְּׁתוּת, מִכְרָם קַיָּם. וְאֵלּוּ הֵן הַדְּבָרִים שֶׁאֵין מַכְרִיזִים עֲלֵיהֶם: הָעֲבָדִים וְהַמַּשְׁטָרוֹת וְהַמְסַלְטְלִים. הָעֲבָדִים, שֶׁמָּא יִשְׁמְעוּ וְיִבְרְחוּ; וְהַמַּשְׁטָרוֹת וְהַמְסַלְטְלִים, שֶׁמָּא יִגְנְבוּ; לְפִיכָךְ שָׂמִין אוֹתָם בְּבֵית דִּין וּמוֹכְרִים אוֹתָם מִיָּד. וְאִם הַשּׁוּק קָרוֹב לַמְּדִינָה, מוֹלִיכִים אוֹתָם לַשּׁוּק. וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין נוֹהֲגִין לְהַכְרִיז שׁוּם דָּבָר, דֵּינוֹ כִּדְבָרִים שֶׁאֵינָן מַכְרִיזִין (טור):

ה הֵיכָא דְּטָעוּ וְנִתְאַנּוּ בִּשְׁתוּת, שֶׁהַמֶּכֶר בָּטֵל, אִם יִרְצוּ בֵּית דִּין לְקַיֵּם הַמֹּקַח וּלְהַחֲזִיר הָאוֹנָאָה, הָרְשׁוּת בְּיָדָם. וְיֵשׁ חוֹלְקִים בָּזֶה:

ו שָׁלִיחַ שֶׁמָּכַר וְטָעָה וְנִתְאַנָּה אֲפִלּוּ בְּכָל שֶׁהוּא, הַמֶּכֶר בָּטֵל אֲפִלּוּ אִם הוּא שְׁלִיחַ בֵּית דִּין. וְאִם הִטְעָה אֶת הַלּוֹקֵחַ, עַד שְׁתוּת, הַמֹּקַח קַיָּם וְזָכָה הַמְשֻׁלַּח בַּיִּתְרוֹן. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים דְּדַיָּן שֶׁנִּתְמַנָּה עַל פִּי הַרְמָנָא דְּמַלְכָּא וּמָכַר עַל יְדֵי שְׁלוּחוֹ, עָדִיף מִשְּׁאָר שְׁלִיחַ בֵּית דִּין, וְהֵוֵי כְּבֵית דִּין שֶׁטָּעוּ וּמָכְרָן קַיָּם; וְכָל שֶׁכֵּן אִם מָכַר בְּעַצְמוֹ (ריב״ש סִימָן קע״ט):

סימן קה

א יְכוֹלָה אִשָּׁה לִמְכֹּר כְּתֻבָּתָהּ אוֹ לִתְּנָהּ לַאֲחֵרִים, בֵּין כְּלָהּ בֵּין מִקְצָתָהּ, וְהַלּוֹקֵחַ וְהַמְקַבֵּל עוֹמְדִים בִּמְקוֹמָהּ, שֶׁאִם תִּתְאַלְמֵן אוֹ תִּתְגָּרֵשׁ יִקְחוּ הֵם כְּתֻבָּתָהּ, וְאִם תָּמוּת בְּחַיֵּי הַבַּעַל אֵין לָהֶם כְּלוּם. וְאִם מָכְרָה לְבַעֲלָהּ, הַמֶּכֶר מֶכֶר וְאָסוּר לְהַשְׁהוֹתָהּ אֶלָּא אִם כֵּן יִכְתֹּב לָהּ אַחֶרֶת בְּעִקַּר הַכְּתֻבָּה:

ב הַמּוֹכֶרֶת כְּתֻבָּתָהּ לַאֲחֵרִים וּמֵת הַבַּעַל בְּחַיֶּיהָ, אִם מֵתָה קֹדֶם שֶׁנִּשְׁבְּעָה עַל כְּתֻבָּתָהּ אֵין לַלּוֹקֵחַ וְלַמְקַבֵּל כְּלוּם. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁנִּתְאַלְמְנָה וּמֵתָה, שֶׁהִיא לֹא הָיְתָה יְכוֹלָה לִפָּרַע מִן הַיְתוֹמִים אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. אֲבָל אִם נִתְגָּרְשָׁה וּמֵתָה, לָקוֹחוֹת נִשְׁבָּעִים שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא פְּקָדַתְנוּ, וְנוֹטְלִים. וְדַוְקָא שֶׁמֵּתָה, אֲבָל אִם הִיא בַּחַיִּים צְרִיכָה לִשָּׁבַע שֶׁלֹּא נִפְרְעָה, וְאִם אֵינָהּ רוֹצָה לִשָּׁבַע יַפְסִידוּ הַלָּקוֹחוֹת. וְאִם אָמְרָה שֶׁנִּפְרְעָה אַחַר שֶׁמָּכְרָה, נֶאֱמֶנֶת, בְּמִגּוֹ שֶׁאִם הָיְתָה רוֹצָה לְמַחֵל. אֲבָל אִם אָמְרָה שֶׁנִּפְרְעָה קֹדֶם הַמֶּכֶר, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת:

ג מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ בָּנִים וְאַלְמָנָה, וּמֵתָה הָאַלְמָנָה קֹדֶם שֶׁנִּשְׁבְּעָה עַל הַכְּתֻבָּה, הַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם:

ד הַמּוֹכֶרֶת כְּתֻבָּתָהּ, בֵּין לְבַעֲלָהּ בֵּין לַאֲחֵרִים, לֹא הִפְסִידָה שׁוּם דָּבָר מִתְּנָאֵי כְּתֻבָּתָהּ. אֲבָל הַמּוֹחֶלֶת כְּתֻבָּתָהּ לְבַעֲלָהּ, אִבְּדָה כָּל תְּנָאֵי כְּתֻבָּה. הַגָּה: וַאֲפִלּוּ נִדּוֹנְיָתָהּ הִפְסִידָה, אִם אֵינָהּ בָּעֵין (ריב״ש סִימָן קמ״ט בְּשֵׁם הָרַמְבַּ״ן וְהָרַשְׁבָּ״א). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא הִפְסִידָה נִדּוֹנְיָתָהּ אֶלָּא אִם כֵּן אָמְרָה: כָּל מַה שֶּׁבַּשָּׁטָר מָחוּל לְךָ (מהרי״ו סִימָן י״ט):

ה הַמּוֹחֶלֶת כְּתֻבָּתָהּ אֵינָהּ צְרִיכָה לֹא קִנְיָן וְלֹא עֵדִים, וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ דְּבָרִים שֶׁהַדַּעַת סוֹמֶכֶת עֲלֵיהֶם וְלֹא יִהְיוּ דִּבְרֵי שְׂחוֹק וְהִתּוּל אוֹ דִּבְרֵי תֵּימָה, אֶלָּא בְּדַעַת נְכוֹנָה. הַגָּה: אֲנָסָה לְמְחֹל, כְּגוֹן שֶׁהָיָה מִתְקוֹטֵט עִמָּהּ תָּמִיד וּמָחֲלָה לוֹ כְּדֵי שֶׁתֵּשֵׁב עִמּוֹ בְּשַׁלְוָה, מְחִילָתָהּ בְּטֵלָה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא מָסְרָה מוֹדָעָה (תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א סִימָן תתפ״ג):

ו הַמּוֹכֵר שָׂטָר חוֹב לַחֲבֵרוֹ, וְחָזַר וּמְחָלוֹ לוֹ, מָחוּל. וַאֲפִלּוּ יוֹרֵשׁ מוֹחֵל. לְפִיכָךְ, מָכְרָה כְּתֻבָּתָהּ וּמֵת הַבַּעַל וְאַחַר כָּךְ מֵתָה, בְּנָהּ יָכוֹל לִמְחֹל וְהַמֶּכֶר בָּטֵל. וַאֲפִלּוּ אֵין לָהּ יוֹרֵשׁ אַחֵר אֶלָּא זֶה הַבֵּן וְנִמְצָא פִּרְעוֹן הַכְּתֻבָּה עָלָיו, יָכוֹל לִמְחֹל לְעַצְמוֹ כְּדֵי לְבַטֵּל הַמֹּקַח, וְיוֹרֵשׁ הַכְּתֻבָּה:

ז מִי שֶׁמָּכַר בְּחַיֵּי אָבִיו כְּתֻבַּת אִמּוֹ שֶׁאִם יָמוּת אָבִיו וְאַחַר כָּךְ תָּמוּת אִמּוֹ וְיִירַשׁ הוּא אֶת כְּתֻבָּתָהּ שֶׁיִּהְיֶה הַלּוֹקֵחַ עוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ לִגְבוֹתָהּ, וְהִתְנָה שֶׁאִם תִּתְעַשֵּׁר אִמּוֹ עַל הַמֶּכֶר שֶׁלֹּא יְסַלְּקֶנּוּ מֵעִתָּה וּמֵתָה וְלֹא עִתְּעָרָה, אֵינוֹ יָכוֹל לוֹמַר: אֲנִי בִּמְקוֹם אִמִּי וּכְמוֹ שֶׁהִיא יְכוֹלָה לְעַתֵּר עַל הַמֹּקַח גַּם אֲנִי מְעַתֵּר וַאֲבַטְּלֶנּוּ, שֶׁעִּרְעוּר שֶׁל עַצְמוֹ קִבֵּל עָלָיו וַדַּאי:

סימן קו

א הַכּוֹתֵב כָּל נְכָסָיו לְבָנָיו, בֵּין זְכָרִים בֵּין נְקֵבוֹת, בֵּין בָּרִיא בֵּין שְׂכִיב מְרַע, וְכָתַב לְאִשְׁתּוֹ עִמָּהֶם קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא אוֹ דֶּקֶל לְפֵרוֹתָיו אוֹ פֵּרוֹת מְחֻבָּרִים וְהֵם צְרִיכִים עֲדַיִן לַקַּרְקַע, הוֹאִיל וְעָשָׂה אוֹתָהּ שֻׁתָּף בֵּין הַבָּנִים וְשָׁתְקָה כְּשֶׁנּוֹדַע לָהּ וְלֹא מִחָתָה, אִבְּדָה עִקַּר כְּתֻבָּתָהּ וְתוֹסֶפֶת אֲבָל לֹא נִדּוֹנְיָתָא (הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה פֶּרֶק ו׳ מִזְּכִיָּה), וְאֵינָהּ טוֹרֶפֶת מִנְּכָסִים אֵלּוּ כְּלוּם. אֲבָל מִנְּכָסִים שֶׁיִּבְנוּאוּ לוֹ אַחַר כָּךְ גּוֹבָה מֵהֶם, אֲפִלּוּ בָּאוּ לְיָדוֹ מֵאוֹתָם נְכָסִים עַצְמָם, כְּגוֹן שֶׁמֵּת אֶחָד מֵהַבָּנִים וְיָרְשׁוּ:

ב כָּתַב לָהּ עִמָּהֶם מִטַּלְטְלִים בִּלְבַד, אוֹ שֶׁשִּׁיֵּר לְעַצְמוֹ קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא, כְּתֻבָּתָהּ קַיֶּמֶת. וּלְפִי מַה שֶּׁתִּקְּנוּ הַגְּאוֹנִים שֶׁכְּתֻבָּה נִגְבֵּית מֵהַמִּטַּלְטְלִין, אֲפִלּוּ שִׁיֵּר מִטַּלְטְלִין כָּל שֶׁהוּא, כְּתֻבָּתָהּ קַיֶּמֶת, שֶׁהֲרֵי הִיא אוֹמֶרֶת: מִמַּה שֶּׁשִּׁיֵּר אֲנִי גּוֹבָה, וּמִתּוֹךְ שֶׁתֵּרֵד לְמַה שֶּׁשִּׁיֵּר תֵּרֵד לִשְׁאָר נְכָסִים וְתִטָּרֵף. הַגָּה: מִי שֶׁצִּוָּה לָתֵת לְבָנָיו כָּךְ וְכָךְ, אוֹ לַאֲחֵרִים, וְצִוָּה כָּךְ לִפְנֵי אִשְׁתּוֹ, וְשָׁתְקָה, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁצְּרִיכָה לְקַיֵּם (מָרְדְּכִי רֵישׁ אַלְמָנָה נִזּוֹנִית בְּשֵׁם רַאבי"ן וּבְפֶרֶק מִי שֶׁמֵּת). וְיֵשׁ חוֹלְקִים (מָרְדְּכִי פֶּרֶק י"ב בְּשֵׁם הַר"ם). וּלְכֻלֵּי עָלְמָא אִם אָמְרָה לְמִקְצָת דְּבָרָיו אֵין, וּמִקְצָת דְּבָרָיו שָׁתְקָה, דְּלָא הֲוֵי מְחִילָה בְּמָה שֶּׁשָּׁתְקָה, אֲבָל בְּמָה שֶּׁאָמְרָה אֵין, צְרִיכָה לְקַיֵּם (פִּסְקֵי מהרא"י סִימָן פ"ו). וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לוֹמַר שֶׁעָשְׂתָה שֶׁלֹּא תִּטְרֹף דַּעְתּוֹ (מהרי"ו סִימָן י"ט). וְאִם קִבְּלָה קִנְיָן לְקַיֵּם מַתְּנוֹתָיו, וְאַחַר כָּךְ אוֹמֶרֶת שֶׁלֹּא מָחֲלָה כְּתֻבָּתָהּ וּמַה שֶּׁקִּבְּלָה קִנְיָן מִשּׁוּם שֶׁהַנְּכָסִים הָיוּ בְּיָדָהּ וּבִרְשׁוּתָהּ, הַדִּין עִמָּהּ וְגוֹבֵאת כְּתֻבָּתָהּ (ריב"ש סִימָן רמ"ד):

סימן קז

א הַכּוֹתֵב כָּל נְכָסָיו לְאִשְׁתּוֹ, בֵּין בָּרִיא בֵּין שָׁכִיב מְרַע, אַף עַל פִּי שֶׁקִּנּוּ מִיָּדוֹ, לֹא עָשָׂאָהּ אֶלָּא אַפּוֹטְרוֹפָּא עַל יוֹרְשָׁיו, בֵּין שֶׁהָיוּ יוֹרְשָׁיו בָּנָיו מִמֶּנָּה אוֹ מֵאִשָּׁה אַחֶרֶת אוֹ אֶחָיו אוֹ שְׁאָר יוֹרְשִׁין. וְאִם שִׁיֵּר כָּל שֶׁהוּא, בֵּין קַרְקַע בֵּין מִטַּלְטְלִין, קָנְתָה כָּל מַה שֶּׁכָּתַב לָהּ. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ לֹא אִבְּדָה כְּתֻבָּתָהּ (טור):

ב בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בִּנְשׂוּאָה. אֲבָל אִם כָּתַב כָּל נְכָסָיו לְאִשְׁתּוֹ אֲרוּסָה, אוֹ לִגְרוּשָׁה, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שִׁיֵּר כְּלוּם, מַתְּנָתוֹ קַיֶּמֶת. וְאִבְּדָה כְּתֻבָּתָהּ, אֶלָּא אִם כֵּן שֶׁשִּׁיֵּר מִקְצָת נְכָסִים (גַּם זֶה טור):

ג כָּל אִשָּׁה שֶׁקָּנָתָה כָּל נִכְסֵי בַּעֲלָהּ בְּמַתָּנָה גְּמוּרָה, אִבְּדָה כְּתֻבָּתָהּ וְתִקָּרַע. לְפִיכָךְ, אִם יָצָא שְׁטָר חוֹב עָלָיו מֵקֶדֶם לְמַתָּנָה זוֹ, וְהָלְכוּ כָּל הַנְּכָסִים בְּפִרְיַעַת הַחוֹב, תִּשָּׁאֵר הִיא בְּלֹא כְּלוּם וְלֹא תִקַּח בִּכְתֻבָּתָהּ שֶׁקָּדְמָה לַחוֹב, שֶׁאֲמָדַן דַּעַת הוּא שֶׁבַּהֲנָאָה שֶׁבָּאָה לָהּ בִּשְׁמוּעָה זוֹ שֶׁכָּתַב לָהּ כָּל נְכָסָיו אִבְּדָה כָּל זְכוּת שֶׁיֵּשׁ לָהּ בִּנְכָסָיו מִצַּד כְּתֻבָּתָהּ בֵּין מֵאוֹתָם שֶׁהָיוּ לוֹ בֵּין מֵאוֹתָם שֶׁמָּכַר אוֹ נָתַן קֹדֶם לָכֵן. אֲבָל אִם אַחַר כָּךְ זָכָה בִּנְכָסִים, גּוֹבָה כְּתֻבָּתָהּ מֵהֶם:

ד יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דְּהָא דְּלֹא הִפְסִידָה כְּתֻבָּתָהּ כְּשֶׁשִּׁיֵּר, הַיְנוּ כְּשֶׁכּוֹתֵב לָהּ סְכוּם מִנְּכָסָיו, וַאֲפִלּוּ אִם הַסְכוּם הוּא גָּדוֹל כְּגוֹן שֶׁכָּתַב לָהּ מַחֲצִיתָם אוֹ שְׁנֵי שְׁלִישִׁים. אֲבָל אִם כָּתַב לָהּ כָּל נְכָסָיו וּפָרַשׁ הַשִּׁיּוּר, אֲפִלּוּ אִם שִׁיֵּר הַרְבֵּה, אִבְּדָה כְּתֻבָּתָהּ מִנְּכָסִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ, שֶׁכָּבוֹד שֶׁעוֹשֶׂה לָהּ שֶׁכָּתַב לָהּ כָּל נְכָסָיו גּוֹרֵם הַמְּחִילָה:

ה יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאִם הֵבְרִיר הַדָּבָר שֶׁהֶעֱרִים בְּמִתְכַּוֵּן כְּדֵי לְהַפְסִידָהּ, לֹא אִבְּדָה כְּתֻבָּתָהּ:

ו הָיוּ לוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים וְכָתַב כָּל נְכָסָיו לְשְׁתֵּיהֶן, לֹא קָנְתָה שׁוּם אַחַת מֵהֶן, וּשְׁתֵּיהֶן אַפּוֹטְרוֹפְּסוֹת. אֲבָל אִם כָּתַב "חֲצִי נְכָסַי לְאִשְׁתִּי פְּלוֹנִית וַחֲצִי נְכָסַי לְאִשְׁתִּי פְּלוֹנִית", הָרִאשׁוֹנָה קָנְתָה שֶׁהֲרֵי שִׁיֵּר, וְהַשְּׁנִיָּה לֹא קָנְתָה:

ז כָּתַב כָּל נְכָסָיו לְאִשְׁתּוֹ וְלִבְנוֹ, אִשְׁתּוֹ קָנְתָה חֲצִי, וּבְנוֹ לֹא קָנָה, אֶלָּא הוּא אַפּוֹטְרוֹפּוֹס. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁשְּׁנֵיהֶם אַפּוֹטְרוֹפְּסִים. הַגָּה: הָיָה לוֹ בֵּן וְאִשָּׁה, וְאָמַר: כָּךְ וְכָךְ נְכָסִים לִבְנִי וְהַשְּׁאָר לְאִשְׁתִּי, וַדַּאי נִתְכַּוֵּן לְמַתָּנָה גְּמוּרָה; דְּאִם הָיָה רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אַפּוֹטְרוֹפּוֹס, לֹא הָיָה נוֹתֵן הַמִּקְצָת לַבֵּן, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל שֶׁלּוֹ (בית יוסף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת רַב הַאי):

ח כְּתָבָם לְאִשְׁתּוֹ וּלְאַחֵר, הָאַחֵר קָנָה הַחֲצִי, וְאִשְׁתּוֹ הֲוֵי אַפּוֹטְרוֹפּוֹס בִּשְׁאָר הַחֲצִי. וְכָל הֵיכָא שֶׁיֵּשׁ לְהוֹכִיחַ מִתּוֹךְ הַשְּׁטָר דְּלֹא נִתְכַּוֵּן לְאַפּוֹטְרוֹפְּסוּת אֶלָּא לְמַתָּנָה גְּמוּרָה, הָוְיָא מַתָּנָה:

ט אִם אָמַר: אִשְׁתִּי תִּמְשֹׁל בְּכָל הַנְּכָסִים, אֵינוֹ לְשׁוֹן מַתָּנָה אֶלָּא לְשׁוֹן אַפּוֹטְרוֹפּוֹסוּת. מִי שֶׁכָּתַב נְכָסָיו לְאִשְׁתּוֹ וְאַחֲרֶיהָ לְיוֹרְשָׁיו, הֲוֵי מַתָּנָה וְלֹא אַפּוֹטְרוֹפְּסוּת (הַגָּהוֹת מָרְדְּכִי דְּבָבָא בָּתְרָא):

י אִם אָמַר: תִּטֹּל בִּתִּי פְּלוֹנִית חֲמִשִּׁים זְהוּבִים וּפְלוֹנִית בִּתִּי חֲמִשִּׁים זְהוּבִים, וְהָיוּ לוֹ שָׁלֹשׁ בָּנוֹת וְאִשָּׁה אַחַת, אָמְרוּ לוֹ: וְאִשְׁתְּךָ מַה תְּהֵא עָלֶיהָ, אָמַר: הַשְּׁאָר שֶׁלָּהּ שֶׁל אִשְׁתִּי, הֲוֵי מַתָּנָה גְּמוּרָה כֵּיוָן שֶׁהֶעֱמִיד יְרֵשַׁת הַתּוֹרָה אֲפִלּוּ בְּאֶחָד מִיּוֹרְשָׁיו. צִוָּה לָתֵת מִנְּכָסָיו לְצְדָקָה, הֲוֵי שִׁיּוּר. וְיֵשׁ חוֹלְקִים (שִׁתֵּי הַדֵּעוֹת בְּהַגָּהוֹת מָרְדְּכִי דְּבָבָא בָּתְרָא):

סימן קח

א שְׁכִיב מְרַע שֶׁאָמַר אוֹ בָּרִיא שֶׁקִּנּוּ מִמֶּנּוּ (רַשְׁבַּ"ם פֶּרֶק יֵשׁ נוֹחָלִין) תִּטֹּל אִשְׁתִּי כְּאֶחָד מִן הַבָּנִים, נוֹטֶלֶת כְּאֶחָד מִבָּנָיו יָתֵר עַל כְּתֻבָּתָהּ. וְאִם נוֹלְדוּ לוֹ בָּנִים אַחַר הַצַּוָּאָה, מִצְטָרְפִים עִם אֵלּוּ שֶׁהָיוּ בִּשְׁעַת הַצַּוָּאָה וְנוֹטֶלֶת חֵלֶק עִם כֻּלָּם. כֵּיצַד, הָיוּ לוֹ שְׁלֹשָׁה בָּנִים בִּשְׁעַת הַצַּוָּאָה, וְלְאַחַר זְמַן נוֹלְדוּ לוֹ שְׁנַיִם, נוֹטֶלֶת כְּאֶחָד מֵחֲמִשָּׁה שֶׁהוּא שְׁתוּת כָּל הַמָּמוֹן, וְאֵינָהּ נוֹטֶלֶת עִמָּהֶן אֶלָּא בְּנְכָסִים שֶׁהָיוּ לוֹ בִּשְׁעַת הַצַּוָּאָה, אֲבָל נְכָסִים שֶׁבָּאוּ לוֹ אַחַר זְמַן הַצַּוָּאָה, אֵין לָהּ בָּהֶם חֵלֶק, שֶׁאֵין אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָא לְרְשׁוּתוֹ. הַגָּה: הָיָה סָפֵק בַּנְּכָסִים אִם הָיוּ בִּשְׁעַת הַצַּוָּאָה אוֹ לֹא, עַל הָאִשָּׁה לְהָבִיא רְאָיָה אוֹ לֹא תִּטֹּל חֵלֶק בָּהֶם (בית יוסף בְּשֵׁם הַרִיטְבָ"א פֶּרֶק יֵשׁ נוֹחָלִין):

ב אִם הָיוּ הַבָּנִים מְרֻבִּים, וְנִתְמַעֲטוּ, נוֹטֶלֶת חֵלֶק כְּאֶחָד מֵהַבָּנִים שֶׁבִּשְׁעַת מִיתָה. וְיֵשׁ מִי שֶׁנִּסְתַּפֵּק בָּזֶה:

ג אִם מֵתוּ כָּל הַבָּנִים, רוֹאִים כַּמָּה הָיוּ בִּשְׁעַת הַצַּוָּאָה, וְנוֹטֶלֶת חֵלֶק הָרָאוּי לְאֶחָד מֵהֶם, וְהַשְּׁאָר לְיוֹרְשֶׁיהָ. הַגָּה: הַכּוֹתֵב לְבִתּוֹ וְלַחֲתָנוֹ שֶׁיִּטְּלוּ חֵלֶק כְּאֶחָד מִבָּנָיו, הֲוֵי כְּאִלּוּ כָּתַב כָּךְ לְאִשְׁתּוֹ וְאֵינוֹ נוֹטֵל אֶלָּא בַּנְּכָסִים שֶׁהָיוּ לוֹ בִּשְׁעַת הַכְּתִיבָה (מָרְדְּכִי פֶּרֶק יֵשׁ נוֹחָלִין). וּמַה שֶּׁנּוֹהֲגִין בִּשְׁטָר חֲצִי זָכָר שֶׁכּוֹתְבִים עַכְשָׁו לַבָּנוֹת שֶׁנּוֹטְלִין בְּכָל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ כְּמוֹ הַזְּכָרִים, מִשּׁוּם דְּכוֹתֵב לָהֶם דֶּרֶךְ הוֹדָאָה שֶׁחַיָּב לָהֶם סַךְ מָה, וְלֹא יִפְטֹר אֶלָּא כְּשֶׁנּוֹתֵן לָהֶם כְּמוֹ הַזְּכָרִים, וּבְדֶרֶךְ זֶה יָכוֹל לְהַקְנוֹת אַף מַה שֶּׁלֹּא בִּרְשׁוּתוֹ, הֵן רָאוּי הֵן מֻחְזָק (דַּעַת עַצְמוֹ). הַנּוֹתֵן מַתָּנָה לְאִשְׁתּוֹ אוֹ לִבְנוֹתָיו, אָסוּר לְהַעֲרִים אַחַר כָּךְ וְלִתֵּן מִנְּכָסָיו לִבָּנָיו אוֹ לְאִשְׁתּוֹ כְּדֵי לְהַפְקִיעַ מִמְּקַבֵּל מַתָּנָה מַה שֶּׁרָאוּי לוֹ (כֵּן נִרְאֶה מִתְּשׁוּבַת מַהֲרִי"ל סִימָן פ"ח):

סימן קט

א שְׁכִיב מְרַע שֶׁאָמַר: תְּנוּ מָאתַיִם זוּז לְאִשְׁתִּי כָּרָאוּי לָהּ, נוֹטֶלְתָּן לְבַד מִכְּתֻבָּתָהּ. וְאִם אָמַר: תִּטֹּל מָאתַיִם זוּז בִּכְתֻבָּתָהּ, לֹא תִּטֹּל שְׁתֵּיהֶן, אֶלָּא יָדָהּ עַל הָעֶלְיוֹנָה; אִם מָאתַיִם זוּז יוֹתֵר, נוֹטֶלְתָּן; וְאִם כִּתֻבָּתָהּ יוֹתֵר, נוֹטֶלְתָּן:

ב הָא דְּאָמְרִינַן דְּכִי אָמַר "בִּכְתֻבָּתָהּ" יָדָהּ עַל הָעֶלְיוֹנָה, בְּשֶׁלֹּא חִלֵּק נְכָסָיו. אֲבָל אִם חִלֵּק נְכָסָיו, נִתְבָּאֵר מִשְׁפָּטוֹ בְּסִימָן ק"ו:

ג אִם אָמַר: תְּנוּ מָנֶה לְאִשְׁתִּי, סָתָם, יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר דְּיָדָהּ עַל הָעֶלְיוֹנָה. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר דְּהָוֵי מַתָּנָה לְבַד מִכְּתֻבָּתָהּ. וְאִם אָמַר בְּפֵרוּשׁ: תְּנוּ לָהּ בְּמַתָּנָה, נוֹטֶלְתָּן לְכֻלֵּי עָלְמָא לְבַד מִכְּתֻבָּתָהּ (רִיב"שׁ סִימָן ת"פ):

ד שְׁכִיב מְרַע שֶׁצִּוָּה שֶׁיִּתְּנוּ לְאִשְׁתּוֹ בְּגָדִים, נוֹטֶלֶת כָּל בְּגָדֶיהָ בֵּין שֶׁל חֹל בֵּין שֶׁל שַׁבָּת. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם נָתַן לָהּ בְּמַתָּנָה בִּשְׁעַת מוֹתוֹ, אַף צְמִידִים שֶׁבִּבְגָדֶיהָ בִּכְלָל. אֲבָל אִם כָּתַב לָהּ כָּךְ בְּשָׁעָה שֶׁנִּשְׂאָהּ, אֵין צְמִידִים בִּכְלָל (מַהֲרִי"ו סִימָן קמ"ד). וְאִם אָמַר: "מַלְבּוּשִׁים", גַּם הַסַּרְבָּל וְאוּנְקְלִי וּמִטְפָּחוֹת וְסוּדָר בִּכְלָל, דִּכְכָל דָּבָר שֶׁאָדָם לוֹבֵשׁ וּמִתְעַטֵּף, נִקְרָא מַלְבּוּשׁ:

סימן קי

א כּוֹתְבִין שׁוֹבָר לְאִשָּׁה אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בַּעְלָהּ עִמָּהּ, וּבִלְבַד שֶׁיִּהְא מַכִּירָהּ. וְהַבַּעַל נוֹתֵן אֶת שְׁכַר הַסּוֹפֵר. הַגָּה: וְתַלְמִיד חָכָם שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לְדַקְדֵּק בְּנָשִׁים, נֶאֱמָן אַחַר כָּךְ לוֹמַר שֶׁטָּעָה וְכָתַב שׁוֹבַר לְאִשָּׁה אַחֶרֶת עַל שֵׁם זוֹ כִּי טָעָה בָּהּ. (טַעַם זֶה מִפֹּרָשׁ גְּמָרָא בְּפֶרֶק גֵּט פָּשׁוּט):

ב הַמּוֹצֵא שׁוֹבָר עַל שֵׁם הָאִשָּׁה שֶׁנִּפְרְעָה מִכְּתֻבָּתָהּ, בִּזְמַן שֶׁהָאִשָּׁה מוֹדָה שֶׁנִּתְּנָתוּ לַבַּעַל, יַחֲזִירֶנּוּ לוֹ. וְאִם אֵינָהּ מוֹדָה, אֶלָּא אוֹמֶרֶת: מִמֶּנִּי נָפַל, לֹא יִתְּנֶנּוּ לֹא לָאִישׁ וְלֹא לָאִשָּׁה:

סימן קיא

א מִתְּנָאֵי הַכְּתֻבָּה שֶׁיִּהְיוּ בָּנֶיהָ הַזְּכָרִים יוֹרְשִׁים כְּתֻבַּת אִמָּן וּנְדוּנְיָתָהּ שֶׁהִכְנִיסָה בְּתוֹרַת נִכְסֵי צֹאן בָּרָזֶל, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאַף הַתּוֹסֶפֶת בִּכְלָל, וְאַחַר כָּךְ חוֹלְקִים הַשְּׁאָר עִם אַחֵיהֶם בְּשָׁוֶה. כֵּיצַד, נָשָׂא אִשָּׁה, כְּתֻבָּתָהּ וּנְדוּנְיָתָהּ אֶלֶף, וְיָלְדָה בֵּן וּמֵתָה בְּחַיָּיו; וְאַחַר כָּךְ נָשָׂא אִשָּׁה אַחֶרֶת, כְּתֻבָּתָהּ וּנְדוּנְיָתָהּ מָאתַיִם וְיָלְדָה בֵּן וּמֵתָה בְּחַיָּיו; וְאַחַר כָּךְ מֵת הוּא וְהִנִּיחַ אַלְפַּיִם; בְּנוֹ מִן הָרִאשׁוֹנָה יוֹרֵשׁ אֶלֶף שֶׁבִּכְתֻבַּת אִמּוֹ, וּבְנוֹ מִן הַשְּׁנִיָּה יוֹרֵשׁ מָאתַיִם שֶׁבִּכְתֻבַּת אִמּוֹ, וְהַשְּׁאָר יוֹרְשִׁים אוֹתוֹ בְּשָׁוֶה; נִמְצָא בְּיַד בֶּן הָרִאשׁוֹנָה אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת, וּבְיַד בֶּן הַשְּׁנִיָּה שֵׁשׁ מֵאוֹת:

ב בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שֶׁהִנִּיחַ יוֹתֵר עַל שְׁתֵּי הַכְּתֻבּוֹת דִּינָר אֶחָד אוֹ יוֹתֵר כְּדֵי שֶׁיַּחֲלְקוּ הַשְּׁאָר בְּשָׁוֶה. אֲבָל אִם לֹא הִנִּיחַ יוֹתֵר דִּינָר, חוֹלְקִים הַכֹּל בְּשָׁוֶה; שֶׁאִם יָרְשׁוּ אֵלּוּ כְּתֻבַּת אִמָּן וְלֹא יִשְׁאֲרוּ דִּינָר אֶחָד לַחֲלֹק אוֹתוֹ בֵּין הַיּוֹרְשִׁים, נִמְצָאתָ תְּנַאי זֶה מְבַטֵּל חֵלֶק יֶרֶשָׁה בֵּין הַבָּנִים בְּשָׁוֶה שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה:

ג אִם אֵין שָׁם יוֹתֵר עַל שְׁתֵּי הַכְּתֻבּוֹת דִּינָר, אֲפִלּוּ הָיָה רָאוּי לִפֹּל יֶרֶשָׁה מֵאֲבִי אֲבִיהֶם בְּעִנְיָן שֶׁהָיָה שָׁם מוֹתָר, לָא חֲשִׁיב מוֹתָר, אֲפִלּוּ מֵת (אֲבִי) אֲבִיהֶם לִזְמַן שֶׁיַּחֲלְקוּ, כֵּיוָן שֶׁלֹּא הָיָה שָׁם מוֹתָר דִּינָר בִּשְׁעַת מִיתָה:

ד וְהוּא הַדִּין לְמִי שֶׁנָּשָׂא נָשִׁים רַבּוֹת, בֵּין בָּזוֹ אַחַר זוֹ בֵּין בְּבַת אַחַת, וּמֵתוּ כֻּלָּן בְּחַיָּיו, וְלוֹ מֵהֶם בָּנִים זְכָרִים, אִם הָיָה שָׁם יוֹתֵר עַל כְּדֵי כָּל הַכְּתֻבּוֹת דִּינָר, כָּל אֶחָד וְאֶחָד יוֹרֵשׁ כְּתֻבַּת אִמּוֹ, וְהַשְּׁאָר חוֹלְקִים בְּשָׁוֶה:

ה אִם אָמְרוּ הַיְתוֹמִים: חֲרֵי אָנוּ מַעֲלִים עַל נִכְסֵי אֲבִינוּ יוֹתֵר דִּינָר, כְּדֵי שֶׁיִּטְּלוּ כְּתֻבַּת אִמָּן, אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶם, אֶלָּא שָׁמִין אֶת הַנְּכָסִים בְּבֵית דִּין כַּמָּה הָיוּ שָׁוִים בִּשְׁעַת מִיתַת אֲבִיהֶם; אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְרַבּוּ אוֹ נִתְמַעֲטוּ אַחַר מִיתַת אֲבִיהֶם קֹדֶם שֶׁיָּבוֹאוּ לַחֲלֹק, אֵין שָׁמִין אוֹתָם אֶלָּא כִּשְׁעַת מִיתַת אֲבִיהֶם. וְדַוְקָא שֶׁהוּזְלוּ

הַנִּכְסִים אוֹ נִשְׁתַּדְּפוּ, אֲבָל נִמְצָא שָׁדֶה שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, אוֹבְּלַאי מִלְּתָא לְמַפְרֵעַ דְּלֹא הָיָה שָׁם יוֹתֵר דֵּינָר (הַר״ן פֶּרֶק מִי שֶׁמֵּת וְהַמַּגִּיד מִשְׁנֶה פֶּרֶק י״ט):

ו הָיָה שָׁם יוֹתֵר עַל כְּדֵי כָּל הַכְּתֻבּוֹת דֵּינָר אוֹ יוֹתֵר, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ עָלָיו שְׁטָר חוֹב כְּנֶגֶד הַיּוֹתֵר, אֵינוֹ מְמַעֵט אֶלָּא כָּל אֶחָד מֵהֶם יוֹרֵשׁ כְּתֻבַּת אִמּוֹ:

ז וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֲפִלּוּ הַחוֹב יוֹתֵר מֵהַמּוֹתָר שֶׁעַל שְׁתֵּי כְּתֻבּוֹת, יִפְרְעוּ לַבַּעַל חוֹב וְהַשְּׁאָר יַחְלְקוּ כְּפִי שְׁתֵּי הַכְּתֻבּוֹת:

ח מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי שְׁתֵּי נָשִׁים וּמֵתָה אַחַת מֵהֶם בְּחַיָּיו וְאַחַת אַחַר מוֹתוֹ, וְלוֹ בָּנִים מִשְּׁתֵּיהֶן, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִנִּיחַ יוֹתֵר עַל שְׁתֵּי הַכְּתֻבּוֹת, אִם נִשְׁבְּעָה הַשְּׁנִיָּה שְׁבוּעַת אַלְמָנָה קֹדֶם שֶׁתָּמוּת, בָּנֶיהָ קוֹדְמִים לְיֹרְשֵׁת כְּתֻבָּתָהּ, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָם יוֹרְשִׁים כְּתֻבַּת אִמָּם בִּתְנַאי זֶה, אֶלָּא יֹרְשָׁה שֶׁל תּוֹרָה, וְאַחַר כָּךְ יוֹרְשִׁים בְּנֵי הָרִאשׁוֹנָה כְּתֻבַּת אִמָּם בִּתְנַאי זֶה; וְאִם נִשְׁאַר שָׁם כְּלוּם, חוֹלְקִין אוֹתוֹ בְּשָׁוֶה. וְאִם מֵתָה קֹדֶם שֶׁתִּשָּׁבַע, בְּנֵי הָרִאשׁוֹנָה יוֹרְשִׁים כְּתֻבַּת אִמָּם בִּלְבַד, וְהַשְּׁאָר חוֹלְקִין בְּשָׁוֶה. וְכָל שֶׁכֵּן אִם מֵתוּ שְׁתֵּיהֶן אַחַר מוֹתוֹ, שֶׁבְּנֵי כָּל אַחַת נוֹטְלִים כְּתֻבַּת אִמָּם אֲפִלּוּ אֵין שָׁם מוֹתָר, שֶׁהֲרֵי בָּאִים בְּתוֹרַת חוֹב. וְכֵן אִם גֵּרֵשׁ אַחַת, וּמֵתָה אַחַת בְּחַיָּיו, וְאַחַר כָּךְ מֵת וְהִנִּיחַ בָּנִים מִשְּׁתֵּיהֶן, בְּנֵי הַמֵּתָה נוֹטְלִין כְּתֻבַּת בְּנִין דִּכְרִין אֲפִלּוּ אֵין שָׁם מוֹתָר דֵּינָר, דִּכְתֻבַּת הַגְּרוּשָׁה שֶׁהוּא חוֹב נַעֲשֵׂית מוֹתָר לַחֲבֶרְתָּהּ. לְפִיכָךְ בְּנֵי הַגְּרוּשָׁה נוֹטְלִים תְּחִלָּה, וְאַחַר כָּךְ בְּנֵי הַמֵּתָה:

ט מֵתָה אַחַת בְּחַיָּיו וְאַחַת לְאַחַר מוֹתוֹ, וְנִשְׁבְּעָה עַל כְּתֻבָּתָהּ אוֹתָהּ שֶׁמֵּתָה אַחַר מוֹתוֹ, וְאֵין שָׁם נְכָסִים אֶלָּא כְּדֵי כְּתֻבַּת הָרִאשׁוֹנָה, אֵין כָּאן כְּתֻבַּת בְּנִין דִּכְרִין; אֲבָל אִם יֵשׁ מוֹתָר עַל כְּתֻבָּה הָרִאשׁוֹנָה אֲפִלּוּ דֵּינָר, יִפְרְעוּ לַשְּׁנִיָּה כְּתֻבַּת אִמָּם וְהַמּוֹתָר יִקָּחוּ בְּנֵי הָרִאשׁוֹנָה בְּתוֹרַת כְּתֻבַּת בְּנִין דִּכְרִין:

י מֵתָה אַחַת בְּחַיָּיו וְהַשְּׁנִיָּה קַיֶּמֶת, דִּינָם כִּדְרִין מֵתָה (אַחַת) בְּחַיָּיו וְאַחַת לְאַחַר מוֹתוֹ:

יא הָיָה נָשׂוּי שְׁתֵּי נָשִׁים, וְהָיוּ לוֹ בָּנִים מֵהֶן וָמֵת, וְאַחַר כָּךְ מֵתוּ הַנָּשִׁים, אִם נִשְׁבְּעוּ וְאַחַר כָּךְ מֵתוּ, כָּל אֶחָד וְאֶחָד יוֹרֵשׁ כְּתֻבַּת אִמּוֹ בִּירֻשָּׁה שֶׁל תּוֹרָה וְלֹא בִּתְנַאי זֶה. לְפִיכָךְ, אֵין מַשְׁגִּיחִין אִם יֵשׁ שָׁם מוֹתָר אוֹ אֵין שָׁם; וְיוֹרְשֵׁי הָרִאשׁוֹנָה קוֹדְמִים לְיוֹרְשֵׁי הַשְּׁנִיָּה. וְאִם לֹא נִשְׁבְּעוּ, חוֹלְקִין כָּל הַבָּנִים בְּשָׁוֶה וְאֵין שָׁם יְרֻשַּׁת כְּתֻבָּה, לְפִי שֶׁאֵין לָאַלְמָנָה כְּתֻבָּה עַד שֶׁתִּשָּׁבַע:

יב אַחַת נִשְׁבְּעָה וְאַחַת לֹא נִשְׁבְּעָה, זוֹ שֶׁנִּשְׁבְּעָה בָּנֶיהָ יוֹרְשִׁים כְּתֻבָּתָהּ תְּחִלָּה, וְהַשְּׁאָר חוֹלְקִין אוֹתוֹ בְּשָׁוֶה:

יג כָּל הַיּוֹרֵשׁ כְּתֻבַּת אִמּוֹ שֶׁמֵּתָה בְּחַיֵּי אָבִיו, אֵינוֹ טוֹרֵף מִנְּכָסִים מְשֻׁעְבָּדִים אֶלָּא מִבְּנֵי חוֹרִין, כְּכָל הַיּוֹרְשִׁין. וְעַיִן לְמַטָּה סוֹף הַסִּימָן:

יד יֵשׁ אוֹמְרִים דַּוְקָא בִּמְקֹרְקָעֵי, שֶׁיֵּשׁ שָׁם קַרְקַע כְּדֵי שְׁתֵּי הַכְּתֻבּוֹת, נְהִיגָא כְּתֻבַּת בְּנִין דִּכְרִין. אֲבָל אִם אֵין שָׁם אֶלָּא מִטַּלְטְלֵי, לֹא. וּמֵיהוּ, אֲפִלּוּ אֵין הַמּוֹתָר אֶלָּא מִטַּלְטְלֵי, שַׁפִּיר דָּמֵי. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דְּהָאִדָּנָא דְּכָתְבִינַן בִּכְתֻבּוֹת דִּילָן מִטַּלְטְלֵי אַגַּב מְקַרְקְעֵי, גַּם כְּתֻבּוֹת בְּנִין דִּכְרִין נִגְבִּית מִמְּטַלְטְלִים, דִּתְנַאי כְּתֻבָּה כִּכְתֻבָּה:

טו הַמּוֹכֶרֶת כְּתֻבָּתָהּ, בֵּין לְבַעְלָהּ בֵּין לַאֲחֵרִים, לֹא הִפְסִידָה כְּתֻבַּת בְּנִין דִּכְרִין. אֲבָל אִם מָחֲלָה כְּתֻבָּתָהּ לְבַעְלָהּ, הִפְסִידוּ בָּנֶיהָ כְּתֻבַּת בְּנִין דִּכְרִין. לְפִיכָךְ, אֵין הַבָּנִים יוֹרְשִׁין כְּתֻבַּת בְּנִין דִּכְרִין עַד שֶׁיִּהְיֶה שָׁטַר הַכְּתֻבָּה יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָם, אֲבָל אִם אֵין שָׁם שָׁטַר כְּתֻבָּה אֵין לָהֶם כְּלוּם, שֶׁמָּא מָחֲלָה אִמָּם. וְאִם אֵין דַּרְכָּם לִכְתֹּב כְּתֻבָּה, יֵשׁ לָהֶם:

טז מִי שֶׁצִּוָּה בִּשְׁעַת מִיתָה שֶׁלֹּא יִירְשׁוּ בָּנָיו כְּתֻבַּת בְּנִין דִּכְרִין, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. הַגָּה: אֲבָל אִם הִתְנָה כֵּן בִּשְׁעַת נִשּׂוּאִין, תְּנָאוֹ קַיָּם (טוּר). וְיֵשׁ אוֹמְרִים אֵין כְּתֻבַּת בְּנִין דִּכְרִין נוֹהֶגֶת הָאִדָּנָא, דְּעִקַּר הַתַּקָּנָה הָיְתָה כְּדֵי שֶׁיִּתֵּן אָדָם לְבִתּוֹ כִּבְנוֹ, וְעַכְשָׁו נוֹהֲגִים לְתֵּן לַבַּת יוֹתֵר וְיוֹתֵר (גַּם זֶה שָׁם), וְכֵן נוֹהֲגִין בִּמְדִינוֹת אֵלּוּ:

יז נָתַן כָּל נְכָסָיו לַאֲחֵרִים בְּמַתָּנַת שְׂכִיב מְרַע, הוֹאִיל וּמַתָּנַת שְׂכִיב מְרַע אֵינָהּ קוֹנָה אֶלָּא לְאַחַר מִיתָה, חֲרֵי הַמַּתָּנָה וְחִיּוּב הַתְּנָאִים בָּאִים כְּאֶחָד, לְפִיכָךְ בָּנָיו יוֹרְשִׁים כְּתֻבַּת אִמָּם שֶׁמֵּתָה בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ. וְאִם נָתָנָם בְּמַתָּנַת בָּרִיא מֵהַיּוֹם וּלְאַחַר מִיתָה, דִּינָן כִּדְרִין מַתָּנוֹת בָּרִיא לְעִנְיָן זֶה:

סימן קיב

א מִתְּנַאי כְּתֻבָּה שֶׁתְּהֵיֶינָה הַבָּנוֹת נְזוֹנוֹת מִנְּכְסֵי אֲבִיהֶם אַחַר מוֹתוֹ, עַד שֶׁיִּתְאָרְסוּ אוֹ עַד שֶׁיִּבְגְּרוּ. הַגָּה: אֲפִלּוּ לֹא נִכְתַּב בַּכְּתֻבָּה, אוֹ אֲפִלּוּ אֵין לָהּ כְּתֻבָּה וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין כּוֹתְבִין כְּתֻבָּה (טוּר). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁכּוֹתְבִין כְּתֻבָּה וְאֵין לָהֶם שָׁטָר כְּתֻבָּה, וַאֲפִלּוּ מָחֲלָה אִמָּם כְּתֻבָּתָהּ בְּפֵרוּשׁ, יֵשׁ לַבָּנוֹת מְזוֹנוֹת (הַרַאֲ״ד פֶּרֶק י״ט דְּאִשּׁוּת). וְכֵן אִם נִתְגָּרְשָׁה הָאֵם, אֲפִלּוּ הָכִי חַיָּיב בִּמְזוֹנוֹת הַבָּנוֹת:

ב בַּת הַנְּזוֹנִית מִנְּכְסֵי אָבִיהָ לְאַחַר מוֹתוֹ, מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ וּמְצִיאָתָהּ לְעַצְמָהּ:

ג נִתְאָרְסָה בְּעוֹדָהּ קְטַנָּה, אִבְּדָה מְזוֹנוֹת מִן הָאַחִין וְהָאָרוּס חַיָּב בְּמְזוֹנוֹתֶיהָ. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא אִבְּדָה מְזוֹנוֹת אֶלָּא כְּשֶׁהִתְאָרֵס מִשֶּׁהִיא נַעֲרָה (כֵּן כָּתַב הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה פֶּרֶק י״ט בְּשֵׁם ר״ח וְהָרַשְׁבָּ״א). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּוְקָא שֶׁנִּתְאָרְסָה מֵעַצְמָהּ, אֲבָל נִתְאָרְסָה מַדַּעַת אֲחֶיהָ לֹא אִבְּדָה מְזוֹנוֹת (טור בְּשֵׁם הָרַמַּ״ה):

ד נִשֵּׂאת הַבַּת, אוֹ מֵאֲנָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה אוֹ נִתְאַלְמְנָה, אֲפִלּוּ הִיא שׁוֹמֶרֶת יָבָם, הוֹאִיל וְחָזְרָה לְבֵית אָבִיהָ וַעֲדַיִן לֹא בָּגְרָה, הֲרֵי זוֹ נְזוֹנֶת מִנְּכְסֵי אָבִיהָ עַד שֶׁתִּתְאָרֵס. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּוְקָא מִן הָאֵרוּסִין, אֲבָל מִשֶּׁנִּשֵּׂאת שׁוּב אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת (טור). וְיֵשׁ אוֹמְרִים עוֹד, דַּוְקָא בְּחַיֵּי אָבִיהָ, דִּכְשֶׁמֵּת אָבִיהָ הָיְתָה בִּרְשׁוּתוֹ, אֲבָל לְאַחַר מִיתַת אָבִיהָ אִבְּדָה מְזוֹנוֹת מִיָּד שֶׁנִּתְאָרְסָה (טור בְּשֵׁם הָרֹא״שׁ), וְכֵן נִרְאֶה עִקָּר:

ה יִבֵּם אֶשֶׁת אָחִיו וְיָלְדָה לוֹ בַּת, אִם לֹא הָיָה לְאָחִיו נְכָסִים, הַבַּת נְזוֹנֶת מִנְּכְסֵי אָבִיהָ. אֲבָל אִם הָיוּ לְאָחִיו נְכָסִים, וְכֵן בַּת שְׁנָיָה וְכֵן בַּת אֲנוּסָתוֹ אֲפִלּוּ נוֹלְדוּ לוֹ אַחַר שֶׁנִּשָּׂאָה, וְכֵן בַּת אֲרוּסָתוֹ שֶׁנּוֹלְדָה לוֹ בְּעוֹדָהּ אֲרוּסָה וְאַחַר כָּךְ נִשָּׂאָה, אֵין לָהֶן מְזוֹנוֹת אַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן, אֲבָל בְּחַיָּיו הוּא חַיָּב בְּמְזוֹנוֹתָן כְּדִין שְׁאָר הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת בְּחַיֵּי אֲבִיהֶן:

ו פּוֹסְקִין לַבַּת מְזוֹנוֹת וּכְסוּת וּמָדוֹר מִנְּכְסֵי אָבִיהָ, כְּדֶרֶךְ שֶׁפּוֹסְקִין לְאַלְמָנָה. וּמוֹכְרִין לִמְזוֹן הַבָּנוֹת וּכְסוּתָן בְּלֹא הַכְרָזָה, כְּדֶרֶךְ שֶׁמּוֹכְרִין לִמְזוֹן הָאַלְמָנָה וּכְסוּתָהּ; אֶלָּא שֶׁהָאִשָּׁה פּוֹסְקִין לָהּ לְפִי כְּבוֹדָהּ וּכְבוֹד בַּעֲלָהּ, וְלַבַּת פּוֹסְקִין לָהּ דָּבָר הַמַּסְפִּיק לָהּ בִּלְבַד. וְאֵין הַבָּנוֹת נִשְׁבָּעוֹת:

ז עַכְשָׁו שֶׁכְּתָבָה נְגְבִית אֲפִלּוּ מִמְּטַלְטְלִין, גַּם הַבָּנוֹת נְזוֹנוֹת מֵהֶם. וְאֵינָם נְזוֹנוֹת אֶלָּא מִבְּנֵי חֹרִי, אֲבָל לֹא מִמְּשַׁעְבְּדֵי, כְּגוֹן אִם מָכַר הָאָב אוֹ נָתַן הָאָב בְּמַתְּנַת בָּרִיא אוֹ אִם הַבָּנִים אַחַר מִיתַת אֲבִיהֶם מָכְרוּ אוֹ מִשְׁכְּנוּ אוֹ נָתְנוּ, אֵינָן נְזוֹנוֹת מֵהֶן:

ח אֵין הַבָּנוֹת נְזוֹנוֹת מִמְּשַׁעְבְּדֵי, אֲפִלּוּ קָנוּ מִמֶּנּוּ, וַאֲפִלּוּ הָיוּ בִּשְׁעַת קִנְיָן, כְּגוֹן שֶׁגֵּרְשָׁהּ וְהָיוּ לָהּ בָּנוֹת מִמֶּנּוּ וְהֶחֱזִירָהּ וְקָנוּ מִמֶּנּוּ. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דְּהָנֵי מִלֵּי כְּשֶׁקָּנוּ מִמֶּנּוּ בִּשְׁעַת נְשׂוּאִין בִּכְלַל מַה שֶּׁקָּנוּ מִמֶּנּוּ בִּתְנַאי כְּתֻבָּה, אֲבָל אִם קָנוּ מִמֶּנּוּ לְאַחַר נְשׂוּאִין עַל מְזוֹן הַבָּנוֹת, נְזוֹנוֹת אַף מִמְּשַׁעְבְּדֵי:

ט אִם פָּסַק עִם הָאִשָּׁה שֶׁיִּתְפַּרְנְסוּ הַבָּנוֹת אַף אַחַר שֶׁיִּבְגְּרוּ, נְזוֹנוֹת מִמְּשַׁעְבְּדֵי:

י מִי שֶׁצִּוָּה בִּשְׁעַת מִיתָתוֹ: אַל יְזוֹנוּ בְּנוֹתַי מִנְּכָסַי, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. וְאִם בִּשְׁעַת נְשׂוּאִין הִתְנָה שֶׁלֹּא יְזוֹנוּ מִנְּכָסָיו, הֲרֵי בְּכְלַל תְּנַאי שֶׁבְּמָמוֹן, וְקַיָּם:

יא מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ בָּנִים וּבָנוֹת, יִירְשׁוּ הַבָּנִים כָּל הַנְּכָסִים וְהֵם זָנִים אַחְיוֹתֵיהֶם עַד שֶׁיִּבְגְּרוּ אוֹ עַד שֶׁיִּתְאָרְסוּ. הַגָּה: וְאֵין מְחַיְּבִים הַבָּנִים לְצַמְצֵם בְּמְזוֹנוֹת, אֶלָּא אִם יִרְצוּ יוֹתֵר בְּמְזוֹנוֹת. וּמִכָּל מָקוֹם אִם רוֹאִים בֵּית דִּין שֶׁהַבָּנִים מְכַלִּין הַמָּמוֹן וְאֵין מַשְׁגִּיחִין בְּיִשּׁוּב הָעוֹלָם, חַיָּבִין בֵּית דִּין לְהַשְׁגִּיחַ בְּתִקּוּן הַבָּנוֹת וּלְהַפְרִישׁ לָהֶן חֶלְקָן (טור): בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁהִנִּיחַ נְכָסִים שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁיְּזוֹנוּ מֵהֶם הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת כְּאֶחָד עַד שֶׁיִּבְגְּרוּ הַבָּנוֹת, וְאֵלּוּ הֵם הַנִּקְרָאִים נְכָסִים מְרֻבִּים. אֲבָל אִם אֵין בִּנְכָסִים שֶׁהִנִּיחַ אֶלָּא פָּחוֹת מִזֶּה, מוֹצִיאִים מֵהֶם מְזוֹנוֹת לַבָּנוֹת עַד שֶׁיִּבְגְּרוּ, וְנוֹתְנִים הַשְּׁאָר לַבָּנִים. וְאִם אֵין שָׁם אֶלָּא כְּדֵי מְזוֹן הַבָּנוֹת בִּלְבַד, נְזוֹנִים מֵהֶם עַד שֶׁיִּבְגְּרוּ אוֹ עַד שֶׁיִּתְאָרְסוּ, וְהַבָּנִים יִשְׁאֲלוּ עַל הַפְּתָחִים. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאָסוּר לַבָּנִים לִמְכֹּר אֲפִלּוּ נְכָסִים מְרֻבִּים, אִם לֹא שֶׁהוּא לְצֹרֶךְ פִּדְיוֹן שְׁבוּיִים וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה; אֲבָל בִּנְכָסִים מוּעָטִים, אֲפִלּוּ בִּכְהַאי גַּוְנָא אָסוּר (מָרְדְּכַי פֶּרֶק מִי שֶׁמֵּת). וְאִם עָבְרוּ וּמָכְרוּ, יִתְבָּאֵר לְקַמָּן סָעִיף י״ד:

יב בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁהִנִּיחַ קַרְקַע. אֲבָל אִם לֹא הִנִּיחַ אֶלָּא מִטַּלְטְלִין, אִם הַנְּכָסִים מוּעָטִים יְזוֹנוּ אֵלּוּ וְאֵלּוּ יַחַד עַד שֶׁיִּכְלוּ, דְּכֵיוָן שֶׁאֵינָן נְזוֹנוֹת אֶלָּא בְּתַקָּנַת הַגְּאוֹנִים דַּי שֶׁתְּהֵיֶינָה כַּבָּנִים וְלֹא שֶׁיָּפָּה כֹּחָן יוֹתֵר מֵהַבָּנִים. וְאִם הִנִּיחַ מִטַּלְטְלִים וּמְקַרְקְעֵי, וְהַמְקַרְקְעֵי הֵם מוּעָטִים וְעַל יְדֵי הַמִּטַּלְטְלִים יִהְיוּ מְרֻבִּים, יִירְשׁוּ הַבָּנִים. הַגָּה: מֵיהוּ, בְּמָקוֹם שֶׁכּוֹתְבִין בִּכְתֻבּוֹת מִשַּׁלְטְלִין אַגַּב קַרְקַע, אִפָּא לְמֵימַר דְּמִשַּׁלְטְלִין הֲוֵי כְּמוֹ קַרְקַע (בֵּית יוֹסֵף), וּכְמוֹ שֶׁהִתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן קי״א סָעִיף י״ד:

יג הָיוּ מְרֻבִּים בִּשְׁעַת מִיתָה וְנִתְמַעֲטוּ אַחַר כָּךְ, כְּבָר זָכוּ בָּהֶם הַבָּנִים וְיֵשׁ לָהֶם דִּין מְרֻבִּים:

יד הָיוּ מוּעָטִים בִּשְׁעַת מִיתָה וְנִתְרַבּוּ אַחַר כָּךְ, הַבָּנִים יוֹרְשִׁים אוֹתָם כְּדִין מְרֻבִּים. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים אֲפִלּוּ עָמְדוּ כְּבָר בְּדִין וּפָסְקוּ לָהֶם דִּין נְכָסִים מוּעָטִים, כֵּיוָן שֶׁנִּתְרַבּוּ חָזְרוּ לְדִין מְרֻבִּים, וַאֲפִלּוּ חָזְרוּ אַחַר כָּךְ וְנִתְמַעֲטוּ יֵשׁ לָהֶם דִּין נְכָסִים מְרֻבִּים וְנִתְמַעֲטוּ (טור). וַאֲפִלּוּ לֹא נִתְרַבּוּ, אִם קָדְמוּ הַבָּנִים וּמָכְרוּ נְכָסִים מוּעָטִים, מִכְרָן קַיָּם, הַגָּה: וְנִדְחוּ הַבָּנוֹת אֲפִלּוּ מִפְּעוֹת שֶׁקִּבְּלוּ מִן הַמֶּקַח (טור בְּשֵׁם הָרֹא״שׁ). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּדַוְקָא קֹדֶם שֶׁהֶחֱזִיקוּ הַבַּיִת דִּין הַבָּנוֹת בַּנְּכָסִים (טור בְּשֵׁם רַשׁ״י וְהָרֹא״שׁ):

טו הָיוּ הַנְּכָסִים מְרֻבִּים וְיֵשׁ עָלָיו חוֹב אוֹ חִיּוּב מְזוֹנוֹת בַּת אִשְׁתּוֹ אוֹ חִיּוּב עִשּׂוּר נְכָסִים לְפַרְנָסַת בְּתוֹ, וּכְשֶׁיּוֹצִיא אֶחָד מֵאֵלּוּ יִשָּׁאֲרוּ מוּעָטִים, יֵשׁ לָהֶם דִּין מְרֻבִּים. אֲבָל כְּתֻבַּת הָאַלְמָנָה מְמַעֶטֶת וְעוֹשָׂה אוֹתָהּ מוּעָטִים. וּמְזוֹנוֹת הָאַלְמָנָה, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁמְּמַעֲטִים וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵין מְמַעֲטִין:

טז הִנִּיחַ אַלְמָנָה וּבַת מְמֻנָּה אוֹ מֵאִשָּׁה אַחֶרֶת, וְאֵין בַּנְּכָסִים כְּדֵי שֶׁיְּזוֹנוּ שְׁתֵּיהֶם, הָאַלְמָנָה נְזוֹנֶת וְהַבַּת תִּשָּׁאֵל עַל הַפְּתָחִים. וְיֵשׁ חוֹלְקִין. כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִימָן צ״ג:

יז מְזוֹנוֹת הַבַּת קוֹדֶמֶת לִכְתֻבַּת בְּנִין דִּכְרִין:

יח מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ בָּנוֹת גְּדוֹלוֹת וּקְטַנּוֹת, וְלֹא הִנִּיחַ בֵּן, אֵין אוֹמְרִים: יְזוֹנוּ הַקְּטַנּוֹת עַד שֶׁיִּבְגְּרוּ וְיַחֲלְקוּ שְׁאָר נְכָסִים בְּשָׁוֶה, אֶלָּא כֵּלָן חוֹלְקוֹת בְּשָׁוֶה:

סימן קיג

א מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ בַּת, אוֹמְדִים דַּעְתּוֹ כַּמָּה הָיָה בְּלִבּוֹ לְתֵּן לָהּ לְפַרְנָסַת נְדוּנְיָתָא וְנוֹתְנִים לָהּ. וּמִנַּיִן יְהִיוּ יוֹדְעִים אֶמְדַּן דַּעְתּוֹ מֵרֵעָיו וּמְיֻדָּעָיו וּמַשָּׂאוֹ וּמַתָּנוֹ וּכְבוֹדוֹ, וְכֵן אִם הִשִּׂיא בַּת בְּחַיָּיו אוֹמְדִים בָּהּ. הַגָּה: וְאִם הָיָה עָשִׁיר וְהֶעֱנִי, אוֹ עַתֶּרֶת וְנִשְׁתַּנָּה דַּעְתּוֹ, הוֹלְכִין אַחַר דַּעְתּוֹ הָאַחֲרוֹנָה (טור). וְאִם לֹא יָדְעוּ בֵּית דִּין אֶמְדַּן דַּעְתּוֹ, נוֹתְנִים לָהּ מִנְכָסָיו עִשּׂוּר לְפַרְנָסַת נְדוּנְיָתָהּ. הַגָּה: וּכְשֶׁם שֶׁנּוֹתְנִין לַבַּת פַּרְנָסָה לִנְדוּנְיָא מִנְּכְסֵי הָאָב, כָּךְ נוֹתְנִים לָהּ פַּרְנָסָה מִנְּכְסֵי הָאֵם (נמוקי יוסף פֶּרֶק יֵשׁ נוֹחָלִין). וְיֵשׁ חוֹלְקִין (מַהֲרִי״ל סִימָן ע״ה).

יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאָף הָאָב בַּחַיִּים אֵין לוֹ [לְהוֹסִיף] לְבִתּוֹ יוֹתֵר מֵעִשּׂוּר נְכָסִים (הַר״ן פֶּרֶק מְצִיאַת הָאִשָּׁה), וְאֵין נוֹהֲגִין כֵּן:

ב עִשּׂוּר זֶה לְפַרְנָסַת נְדוּנְיָא אֵינוֹ מִתְּנָאֵי כְּתֻבָּה. לְפִיכָךְ, אֲפִלּוּ לְפִי תַּקָּנַת חֲכָמִים הָרִאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים אֵינָהּ נוֹטֶלֶת אֶלָּא הַקַּרְקַע. וְיֵשׁ לָהּ לְגְבּוֹת עִשּׂוּר זֶה מִשְׁכִּירוּת הַקַּרְקַע אִם לֹא גָּבוּ הַיְתוֹמִים עֲדַיִן (טור), וּמִן הָרֵאוּי. וְאִם רָצוּ הָאַחִים לִתֵּן לָהּ מָעוֹת כְּנֶגֶד עִשּׂוּר הַקַּרְקַע, נוֹתְנִים. הַגָּה: וְדַוְקָא לִגְבּוֹת אֵינָהּ נִגְבֵּית רַק מִמַּקַּרְקְעֵי, אֲבָל כְּשֶׁשָּׁמִין הַנְּכָסִים לְיֵדַע הָעִשּׂוּר שָׁמִין אַף מִטַּלְטְלִין וּמַגְבִּינָן לָהּ הָעִשּׂוּר מִמַּקַּרְקְעֵי. וְדַוְקָא שֶׁנּוֹתְנִים לָהּ עִשּׂוּר נְכָסִים, אֲבָל כְּשֶׁנּוֹכֵל לֶאֱמֹד דַּעַת הָאָב נוֹתְנִים לָהּ לְפִי דַּעְתּוֹ, כְּפִי מַה שֶּׁהָיָה נוֹתֵן לָהּ הֵן מִטַּלְטְלֵי הֵן מְקַרְקְעֵי, כָּךְ נוֹתְנִים לָהּ (הַכֹּל בְּטוּר). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאַף כְּשֶׁשָּׁמִין אֵין שָׁמִין אֶלָּא בַּקַּרְקַע (כֵּן כָּתַב הַבַּיִת יוֹסֵף בְּשֵׁם הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה לְדַעַת הָרַמְבַּ״ם). וְאִם הָיוּ כָּאן בַּעֲלֵי חוֹבוֹת, וְהַבָּנִים אוֹמְרִים לְסַלֵּק אוֹתָן בְּקַרְקָעוֹת, וְהַבָּנוֹת אוֹמְרוֹת לְסַלֵּק אוֹתָן בְּמִטַּלְטְלִין כְּדֵי שֶׁיִּשָּׁאֲרוּ הַקַּרְקָעוֹת לַיְתוֹמִים וְיִשְׁלוּ מֵהֶן עִשּׂוּר נְכָסִים, הַדִּין עִם הַבָּנִים (מְרַדְּכִי פֶּרֶק מְצִיאַת הָאִשָּׁה בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת מוהר״ם). וְנִרְאֶה לִי, דְּהוּא הַדִּין לְעִנְיַן שֹׁטֶר חֻבּ (חֹלֶק) זָכָר הַנּוֹהֵג בֵּינֵינוּ, שֶׁאִין הַבָּנוֹת נוֹטְלוֹת חֵלֶק בַּקַּרְקָעוֹת, אִם הָיוּ כָּאן בַּעֲלֵי חוֹבוֹת הָרְאוּיִים בֵּינַיִם לְסַלֵּק אוֹתָן בְּמִטַּלְטְלִין כְּדֵי שֶׁיִּשָּׁאֲרוּ לָהֶם הַקַּרְקָעוֹת וְלֹא יְהֵא לַבָּנוֹת חֵלֶק בָּהֶם. כְּשֶׁאוֹמְדִים דַּעַת הָאָב, יֵשׁ אוֹמְרִים דַּוְקָא לְמַעוּטֵי לְעִשּׂוּר נְכָסִים, אֲבָל לֹא לְהַרְבּוֹת עֲלֵיהֶם (טור בְּשֵׁם הָרֹא״ש). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶם (טור בְּשֵׁם הַגְּאוֹנִים). וַאֲפִלּוּ אִין כָּאן אֶלָּא מַה שֶּׁנָּתַן לְבִתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה, נוֹתְנִים הַכֹּל לַשְּׁנִיָּה (טור בְּשֵׁם הַרַאֲב״ד). וְרָאוּי לְאָמְדוֹ כְּפִי הַמָּמוֹן שֶׁהִנִּיחַ בְּשָׁעַת מוֹתוֹ (מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ ע״ח), כֵּן נִרְאֶה לִי:

ג הַבַּת בְּעִשּׂוּר זֶה כְּבַעַל חוֹב שֶׁל אַחִין הִיא. לְפִיכָךְ, נוֹטֶלֶת אוֹתוֹ מִן הַבֵּינוֹנִית בְּלֹא שְׁבוּעָה; וְאִם מֵתוּ הָאַחִים, נוֹטֶלֶת אוֹתוֹ מִבְּנֵיהֶם מִזְּבוּרִית וּבִשְׁבוּעָה, שֶׁהֲרֵי הִיא נִפְרַעַת מִנְּכְסֵי יְתוֹמִים. וּבַזְּמַן הַזֶּה שֶׁכָּל בְּנֵי אָדָם רְגִילִין לְהַשִּׂיא בְּנוֹתֵיהֶם מֵהַמַּשְׁלְטְלִים, חָשׁוּב כְּמוֹ אֲמָדָנָה:

ד הִנִּיחַ בָּנוֹת רַבּוֹת, כָּל שֶׁתִּבְוֹא לִנָּשֵׂא נוֹתְנִין לָהּ עִשּׂוּר הַנְּכָסִים, וְשֶׁלְאַחֲרֶיהָ עִשּׂוּר מַה שֶּׁשִּׁירָה הָרִאשׁוֹנָה, וְשֶׁלְאַחֲרֶיהָ עִשּׂוּר מַה שֶּׁשִּׁירָה שְׁנִיָּה. וְאִם בָּאוּ כֻּלָּם לִנָּשֵׂא כְּאַחַת, רִאשׁוֹנָה נוֹטֶלֶת עִשּׂוּר, וּשְׁנִיָּה עִשּׂוּר מַה שֶּׁשִּׁירָה רִאשׁוֹנָה, וְכֵן אֲפִלּוּ הֵן עֶשֶׂר, וְחוֹזְרוֹת וְחוֹלְקוֹת כָּל הָעִשּׂוּרִים בְּשָׁוֶה. הַגָּה: אַף עַל פִּי שֶׁעִשּׂוּר נְכָסִים אֵינוֹ נִגְבֶּה עַד שֶׁתִּבְוֹא הַבַּת לְהִנָּשֵׂא, מִכָּל מָקוֹם מְשַׁעֲרִים לְפִי מַה שֶּׁהִנִּיחַ בְּעֵת מוֹתוֹ. וְכֵן אִם אוֹמְדִין אוֹתוֹ, אוֹמְדִים אוֹתוֹ מֵיָּד שֶׁמֵּת, וְאֵינָהּ נוֹטֶלֶת עַד שֶׁתִּנָּשֵׂא (הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה פֶּרֶק כ׳ בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ״א וּתְשׁוּבַת הָרַמְבַּ״ן סִימָן מ״ו):

ה הָאַחִים שֶׁמָּכְרוּ אוֹ מִשְׁכְּנוּ קַרְקַע אֲבִיהֶם, הַבַּת טוֹרֶפֶת מֵהַלָּקוֹחוֹת פַּרְנָסַת נְדוּנְיָתָהּ, וּבִשְׁבוּעָה, כְּדֶרֶךְ שֶׁטּוֹרְפִין בַּעֲלֵי חוֹבוֹת מֵהַלָּקוֹחוֹת:

ו מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ אַלְמָנָה וּבַת, אֵין הַבַּת נוֹטֶלֶת עִשּׂוּר נְכָסִים, מִפְּנֵי מְזוֹנוֹת הָאַלְמָנָה. וַאֲפִלּוּ מֵתָה הַבַּת אַחַר שְׁנִשֵּׂאת, אֵין הַבַּעַל יוֹרֵשׁ פַּרְנָסָה הָרְאוּיָה לְהִנָּתֵן לָהּ, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּן בְּחֶזְקַת הָאַלְמָנָה שֶׁתִּהֶא נְזוֹנִית מֵהֶן. וְכֵן פַּרְנָסַת בָּנוֹת קוֹדֶמֶת לִכְתֻבַּת בְּנִין דִּכְרִין (הַר״ן פֶּרֶק מְצִיאַת הָאִשָּׁה):

ז קְטַנָּה יְתוֹמָה שֶׁהִשִּׂיאָתָהּ אִמָּהּ אוֹ אָחִיהָ לְדַעְתָּהּ, וְנָתְנוּ לָהּ מֵאָה אוֹ חֲמִשִּׁים זוּז, יְכוֹלָה הִיא מִשֶּׁתַּגְדִּיל לְהוֹצִיא מִיָּדָם פַּרְנָסַת נְדוּנְיָא הָרְאוּיָה לָהּ. וַאֲפִלּוּ שָׁתְקָה זְמַן רַב מִשֶּׁתַּגְדִּיל, יְכוֹלָה אַחַר כָּךְ לִתְבֹּעַ פַּרְנָסָתָהּ (כֵּן מַשְׁמַע לְשׁוֹן הַטּוּר. וְכֵן כָּתַב הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה פֶּרֶק כ׳בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ״א וְהָר״ן פֶּרֶק מְצִיאַת הָאִשָּׁה). וַאֲפִלּוּ לֹא הָיוּ הָאַחִים זָנִים אוֹתָהּ. וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא מָחֲתָה בִּשְׁעַת נִשּׂוּאִין, מִפְּנֵי שֶׁהַקְּטַנָּה אֵינָהּ בַּת מִחָאָה. וְאִם נִשֵּׂאת הַבַּת אַחַר שֶׁגָּדְלָה, בֵּין נַעֲרָה בֵּין בּוֹגֶרֶת, וְלֹא תָּבְעָה פַּרְנָסָתָהּ, אִבְּדָה פַּרְנָסָתָהּ, אֶלָּא אִם מָחֲתָה בִּשְׁעַת נִשּׂוּאִין וְהִיא יְדֵעָה כֵּן בִּשְׁעַת נִשּׂוּאִין (הַר״ן פֶּרֶק מְצִיאַת הָאִשָּׁה). וְאִם מָחֲתָה בְּעֵת נִשּׂוּאֶיהָ, חֲרֵי זוֹ מוֹצִיאָה הָרְאוּי לָהּ כָּל זְמַן שֶׁתִּרְצֶה. וְאִם בָּגְרָה וְעוֹדָהּ בְּבֵית אֲבִיהָ, בֵּין שֶׁבָּגְרָה אַחַר מוֹתוֹ בֵּין שֶׁהִנִּיחָהּ בּוֹגֶרֶת, וְיֵשׁ חוֹלְקִין וּסְבִירָא לְהוּ דְּאִם הִנִּיחָהּ בּוֹגֶרֶת אֵין לָהּ פַּרְנָסָה כְּלָל (טור בְּשֵׁם הָרַב רַבֵּנוּ יוֹנָה וְהָרֹא״ש), אִם פָּסְקוּ הָאַחִים מִלָּתֵת לָהּ מְזוֹנוֹתֶיהָ, שֶׁהֲרֵי אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת, וְשָׁתְקָה וְלֹא תָּבְעָה פַּרְנָסַת נְדוּנְיָתָהּ, אִבְּדָה. וְאִם מָחֲתָה, לֹא אִבְּדָה. וְאִם לֹא פָּסְקוּ הָאַחִים מִלְּזוֹנָהּ, וְזָנוּ אוֹתָהּ בַּבֶּגֶר, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא מָחֲתָה לֹא אִבְּדָה פַּרְנָסַת נְדוּנְיָתָהּ כָּל זְמַן שֶׁהֵם זָנִין אוֹתָהּ, שֶׁיֵּשׁ לָהּ לִטְעֹן מִפְּנֵי שֶׁהֵם זָנִים אוֹתָהּ אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָם חַיָּבִים וְהִיא עֲדַיִן לֹא נִשֵּׂאת, מִפְּנֵי זֶה לֹא תָּבְעָה פַּרְנָסָתָהּ. מִי שֶׁצִּוָּה לָתֵת לְבִתּוֹ שְׁלִישׁ נְכָסָיו, וְהִשִּׂיאוּהָ אֶחָיהָ וְלֹא נָתְנוּ לָהּ, צְרִיכִין לִתֵּן לָהּ אַחַר כָּךְ (תְּשׁוּבַת רַשְׁבָּ״א סִימָן אֶלֶף מ״ג):

ח מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ שְׁתֵּי בָּנוֹת וּבֵן, וְקָדְמָה רִאשׁוֹנָה וְנָטְלָה עִשּׂוּר נְכָסִים, וְלֹא הִסְפִּיקָה הַשְּׁנִיָּה לִגְבּוֹת עַד שֶׁמֵּת הַבֵּן וְנִפְלוּ כָּל הַנְּכָסִים לְשִׁתֵּיהֶן, אֵין הַשְּׁנִיָּה נוֹטֶלֶת עִשּׂוּר, אֶלָּא חוֹלְקוֹת בְּשָׁוֶה וְזָכְתָה הָרִאשׁוֹנָה בָּעִשּׂוּר שֶׁלָּהּ. וְיֵשׁ חוֹלְקִין וּסְבִירָא לְהוּ דְּגַם הַשְּׁנִיָּה נוֹטֶלֶת עִשּׂוּר שֶׁלָּהּ תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ חוֹלְקִין (טור בְּשֵׁם הָרֹא״ש):

ט לֹא תִּקְּנוּ פַּרְנָסַת נְדוּנְיָא לַבַּת אֶלָּא בְּמָקוֹם בֵּן, אֲבָל אִם לֹא הִנִּיחַ אֶלָּא בָּנוֹת, יַחֲלְקוּ הַכֹּל בְּשָׁוֶה. וַאֲפִלּוּ נִשְּׂאוּ הַגְּדוֹלוֹת אַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן מֵהָאֶמְצַע, יִשָּׂאוּ גַּם הַקְּטַנּוֹת וְאַחַר כָּךְ יַחֲלְקוּ:

י מִי שֶׁצִּוָּה בִּשְׁעַת מִיתָה: אַל תְּפַרְנְסוּ לִבְנוֹתַי פַּרְנָסַת נְדוּנְיָא מִנְּכָסַי, שׁוֹמְעִין לוֹ. אֲבָל אִם הִתְנָה בִּשְׁעַת נִשּׂוּאִין שֶׁלֹּא יְהֵא מְפֻרְנָסוּ בְּנוֹתָיו מִנְּכָסָיו, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ (טור לְפִרוּשׁ רַב הַאי):

סימן קיד

א הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה, וּפָסְקָה עִמּוֹ לָזוּן אֶת בִּתָּהּ חָמֵשׁ שָׁנִים, חַיָּב לְזוּנָהּ בְּמַאֲכָל וּבְמַשְׁקֶה חָמֵשׁ שָׁנִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁאַחַר הַנִּשּׂוּאִין, בֵּין אִם הַמְּזוֹנוֹת בְּיֹקֶר אוֹ בְּזוֹל. וְאִם לֹא זָנָהּ בָּהֶם, וְהוּזְלוּ הַמְּזוֹנוֹת, אִם הוּא עִכֵּב צָרִיךְ לִפְרֹעַ לָהּ כִּזְמַן הַיֹּקֶר. וְאִם הִיא עִכְּבָה, אֵינוֹ נוֹתֵן לָהּ אֶלָּא בִּזְמַן הַזּוֹל. וְאִם הָיוּ בְּזוֹל וְהוּקְרוּ, אֲפִלּוּ אִם עִכֵּב הוּא, אֵינוֹ נוֹתֵן לָהּ אֶלָּא כִּדְמֵי הַזּוֹל:

ב אַף עַל פִּי שֶׁהוּא זָנָהּ, מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ שֶׁלָּהּ:

ג אִם הָאֵם פְּטָרוֹ מִלְּזוּנָהּ, אֵין הַפְּטוּר כְּלוּם:

ד מֵת הַבַּעַל, הַבַּת מוֹצִיאָה מְזוֹנוֹתֶיהָ מִנְּכָסִים מְשֻׁעְבָּדִים כְּשְׁאָר בַּעַל חוֹב. וְדַוְקָא שֶׁקָּנוּ מִיָּדוֹ אוֹ שֶׁחִיֵּב עַצְמוֹ בִּמְזוֹנוֹתֶיהָ, בִּשְׁטָר; אֲבָל אִם לֹא הָיָה שָׁם קִנְיָן, הֵם דְּבָרִים שֶׁלֹּא נִתְּנוּ לִכָּתֵב וְאֵינָהּ נִזּוֹנִית מִמְּשֻׁעְבָּדִים:

ה מֵתָה הַבַּת, אֵין יוֹרְשֶׁיהָ יוֹרְשִׁים מְזוֹנוֹתֶיהָ. חֶלְתָּה הַבַּת, וֶהֱרֵי הִיא כְּנִשֵּׂאת וּמַעֲלָה לָהּ מְזוֹנוֹת כְּאִלּוּ הָיְתָה בְּרִיאָה (בית יוסף בְּשֵׁם הַיְרוּשַׁלְמִי):

ו נִתְגָּרְשָׁה בְּתוֹךְ הַזְּמַן שֶׁקִּבֵּל לָזוּן אֶת הַבַּת, נוֹתֵן לָהּ בְּמָקוֹם שֶׁתִּהְיֶה אִמָּהּ מְזוֹנוֹת מַשְׁלִם כְּמִי שֶׁזָּן אֶת אִשְׁתּוֹ עַל יְדֵי שָׁלִישׁ, וְאֵינוֹ חַיָּב לִתֵּן לָהּ לְפִי כְּבוֹדוֹ וְלֹא לְפִי כְּבוֹדָהּ. וְיֵשׁ חוֹלְקִים וְסוֹבְרִים דְּצָרִיךְ לָתֵת לָהּ כְּאֶחָד מִבְּנֵי בֵּיתוֹ (טור בְּשֵׁם הָרֹא"ש), וְכֵן נִרְאֶה לִי. וְאִם מַאֲכִילָהּ עַל שֻׁלְחָנוֹ, נִזּוֹנִית עִמּוֹ כְּאֶחָד מֵאוֹכְלֵי שֻׁלְחָנוֹ. וּבֵין כָּךְ וּבֵין כָּךְ אֵינוֹ חַיָּב בִּרְפוּאָתָהּ:

ז הוּא הַדִּין לְמִי שֶׁמִּתְחַיֵּב בְּפַרְנָסַת אָדָם אַחֵר. וְעַיֵּן בְּאֵלּוּ דִּינִים בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן ס׳:

ח נִשֵּׂאת לְאַחֵר, וּפָסְקָה גַּם עִמּוֹ שֶׁיָּזוּן אֶת בִּתָּהּ, אֶחָד זָנָהּ וְאֶחָד נוֹתֵן לָהּ דְּמֵי מְזוֹנוֹת מַשְׁלָם:

ט גֵּרְשָׁהּ גַּם הַשֵּׁנִי וּשְׁנֵיהֶם חַיָּבִים בְּמְזוֹנוֹתֶיהָ, וְכָל אֶחָד אוֹמֵר: אֲנִי אֲזוֹנָהּ וְלֹא אֶתֵּן דָּמִים, הַדָּבָר תָּלוּי בָּהּ שֶׁתִּבְחַר אֵיזֶה מֵהֶם שֶׁתִּרְצֶה שֶׁיָּזוֹן אוֹתָהּ. וְאִם הִיא חֵרֶשֶׁת שֶׁאֵין בָּהּ דַּעַת לִבְחֹר, זָנִין אוֹתָהּ לְפָרָקִים זֶה שַׁבָּת וְזֶה שַׁבָּת:

י נִשֵּׂאת הַבַּת תּוֹךְ הַזְּמַן, הַבַּעַל חַיָּב בְּמְזוֹנוֹתֶיהָ וְהַשְּׁנַיִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹתֵן לָהּ דְּמֵי מְזוֹנוֹת:

יא כָּתַב לָהּ: "אָזוֹן אֶת בִּתֵּךְ כָּל זְמַן שֶׁאַתְּ עִמִּי", וּמֵתָה הָאֵם, אֵינוֹ חַיָּב עוֹד לְזוּנָהּ. וְכֵן אִם נִתְגָּרְשָׁה, אֲפִלּוּ חָזַר וּנְשָׂאָהּ:

יב כָּל הַמְחַיֵּב עַצְמוֹ מִדַּעְתּוֹ לָזוּן שֶׁלֹּא מִתְּנַאי בֵּית דִּין, אֵינוֹ חַיָּב בְּמַלְבּוּשׁ אֶלָּא אִם כֵּן פֵּרֵשׁ: "אָזוֹן וַאֲפַרְנֵס". הַגָּהָה: וְאִם כָּתַב לְאֶחָד, אִם יֶשׁ בַּת פְּלוֹנִי, לְתֵת לוֹ סַךְ מָה לְצָרְכָּהּ פַּרְנָסַת מְזוֹנוֹת, חַיָּב לְתֵת לוֹ אַף עַל פִּי שֶׁמֵּתָה הַבַּת, דַּהֲרֵי לֹא קָצַב לוֹ זְמַן הַמְּזוֹנוֹת אֶלָּא קָצַב לוֹ סַךְ לְמְזוֹנוֹת וְאִלּוּ הָיָה רוֹצֶה לְקַח מִמֶּנּוּ הַסַּךְ בְּיִחַד הָיָה חַיָּב לִתֵּן לוֹ. אַךְ אִם כָּתַב לוֹ וּלְאִשְׁתּוֹ, אֵינוֹ יוֹרֵשׁ חֵלֶק אִשְׁתּוֹ (תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ"א סִימָן תתק"ע):

סימן קטו

א אֵלּוּ יוֹצְאוֹת שֶׁלֹּא בִּכְתֻבָּה: הָעוֹבֶרֶת עַל דַּת מֹשֶׁה וִיהוּדִית. וְאֵיזוֹ הִיא דַּת מֹשֶׁה, שֶׁהֶאֱכִילָה אֶת בַּעֲלָהּ שֶׁאֵינוֹ מְעֻשָּׂר, אוֹ אֶחָד מִכָּל הָאִסּוּרִים, אוֹ שֶׁשִּׁמְּשַׁתּוּ נִדָּה, וְנוֹדַע לוֹ אַחַר כָּךְ, כְּגוֹן שֶׁאָמְרָה: פְּלוֹנִי חָכָם תִּקֵּן לִי הַכְּרִי הַזֶּה אוֹ הִתִּיר לִי חֲתִיכָה זוֹ אוֹ טִהֵר לִי הַדָּם הַזֶּה, וְנִמְצֵאת שַׁקְרָנִית. וְדַוְקָא שֶׁהֶכְחִישָׁה בְּעֵדִים, כְּגוֹן שֶׁהֵעִידוּ שֶׁבְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁאָמְרָה שֶׁפְּלוֹנִי תִּקֵּן לָהּ לֹא הָיָה אוֹתוֹ פְּלוֹנִי בָּעִיר, וְגַם יֵשׁ עֵדִים שֶׁאָמְרָה לוֹ שֶׁהוּא אָכָלוֹ עַל פִּיהָ; אֲבָל אִם אֵין עֵדִים וְהִיא כּוֹפֶרֶת שֶׁלֹּא הֶאֱכִילַתּוּ, אוֹ שֶׁמַּכְחֶשֶׁת הֶחָכָם שֶׁאוֹמֵר שֶׁלֹּא תִּקֵּן לָהּ, וְהִיא אוֹמֶרֶת שֶׁתִּקֵּן לָהּ, נֶאֱמֶנֶת. וְדַוְקָא שֶׁהִכְשִׁילַתּוּ וְאָכַל עַל פִּיהָ, אֲבָל אִם רָצְתָה לְהַאֲכִילוֹ דְּבַר אִסּוּר, לֹא אִבְּדָה כְּתֻבָּתָהּ:

ב הֶחְזִקָה נִדָּה בְּשִׁכְנוֹתֶיהָ, שֶׁרָאוּהָ לוֹבָשֶׁת בִּגְדֵי נִדָּתָהּ, וְאָמְרָה לוֹ: טְהוֹרָה אֲנִי, וּבָא עָלֶיהָ, יוֹצֵאת בְּלֹא כְּתֻבָּה:

ג הַנּוֹדֶרֶת וְאֵינָהּ מְקַיֶּמֶת, תֵּצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה. הַגָּהָה: וְכֵן אִם עָבְרָה עַל הַשְׁבוּעָה אוֹ עַל הַחֵרֶם (הַגָּהוֹת מַיְמוֹנִיּוֹת פֶּרֶק כ״ד). אֲבָל אִם הִיא מְבִיאָה עֵדִים שֶׁגַּם הוּא עוֹבֵר עַל נְדָרִים וּשְׁבוּעָה וְחֵרֶם, לֹא אִבְּדָה כְּתֻבָּתָהּ אַף אִם הִיא עוֹבֶרֶת (בְּתְשׁוּבַת מַיְמוֹנִי וּבְתְשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ"א סִימָן תתס"ו). אִשָּׁה שֶׁהֶחֱמִירָה דָּתָהּ וְחָזְרָה בָּהּ, אֵינָהּ אֶלָּא כְּעוֹבֶרֶת עַל דָּת, וְלֹא הִפְסִידָה כְּתֻבָּתָהּ אֶלָּא אַחַר הַתְרָאָה (תְּשׁוּבַת הָרֹא״שׁ כְּלָל ל״ב):

ד אֵיזוֹ הִיא דַּת יְהוּדִית, הוּא מִנְהָג הַצְּנִיעוּת שֶׁנָּהֲגוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל. וְאֵלּוּ הֵם הַדְּבָרִים שֶׁאִם עָשְׂתָה אַחַת מֵהֶם עָבְרָה עַל דַּת יְהוּדִית: יוֹצֵאת לַשּׁוּק אוֹ לְמָבוֹי מְפֻלָּשׁ אוֹ בְּחָצֵר שֶׁהָרַבִּים בּוֹקְעִים בּוֹ וְרֹאשָׁהּ פָּרוּעַ וְאֵין עָלֶיהָ רְדִיד כְּכָל הַנָּשִׁים, אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁעָרָהּ מְכֻסֶּה בְּמִטְפַּחַת; אוֹ שֶׁהָיְתָה טוֹוָה בַּשּׁוּק וְהָרֵד וְכַיּוֹצֵא בּוֹ כְּנֶגֶד פָּנֶיהָ עַל פַּדַּחְתָּהּ אוֹ לְחָיְהָ, כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשׂוֹת הַגּוֹיוֹת הַפְּרוּצוֹת; אוֹ שֶׁטּוֹוָה בַּשּׁוּק וּמַרְאֶה זְרוֹעוֹתֶיהָ לִבְנֵי אָדָם, וּרְגִילָה בְּכָךְ (רַשְׁבָּ״א סִימָן תקע״א); אוֹ שֶׁהָיְתָה מְשַׂחֶקֶת עִם הַבַּחוּרִים; אוֹ שֶׁהָיְתָה תּוֹבַעַת הַמְּשַׁמֵּשׁ בְּקוֹל רָם מִבַּעֲלָהּ עַד שֶׁשָּׁכְנוּתֶיהָ שׁוֹמְעוֹת אוֹתָהּ מְדַבֶּרֶת עַל עִסְקֵי תַּשְׁמִישׁ; אוֹ שֶׁהָיְתָה מְקַלֶּלֶת אֲבִי בַּעֲלָהּ בִּפְנֵי בַּעֲלָהּ, וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהוּא הַדִּין אִם קִלְּלָה אֲבִי בַּעֲלָהּ בִּפְנֵי עַצְמוֹ (וְכֵן מִשְׁמַע מִפֵּרֹשׁ״י בַּגְּמָרָא הֲבִיאוֹ הַבַּיִת יוֹסֵף), וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קנ״ד, הוּא הַדִּין הַמְקַלֶּלֶת בַּעֲלָהּ בִּפְנֵיהֶן (הַרַמְבַּ״ן סִימָן ק״ב); בְּכָל אֶחָד מֵאֵלּוּ תֵּצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה, אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁהִתְרָה בָּהּ תְּחִלָּה וְעָבְרָה עַל הַתְרָאתוֹ. וְאִם אֵין עֵדִים, תִּשָּׁבַע שֶׁהוּא כִּדְבָרֶיהָ. וְאִם רָצָה לְקַיֵּם אוֹתָהּ אַחַר כָּךְ, אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיאָהּ, מִכָּל מָקוֹם מִצְוָה עָלָיו שֶׁיּוֹצִיאֶנָּה. הַגָּה: וְאִינָהּ יְכוֹלָה לְעַכֵּב עַל יָדוֹ שֶׁלֹּא יְגָרְשֶׁנָּה, וְיָכוֹל לְגָרְשָׁהּ בְּעַל כָּרְחָהּ, וְאֵין בָּזֶה מִשּׁוּם חֵרֶם רַבֵּנוּ גֵּרְשׁוֹם (תְּשׁוּבַת מוּר״ם בְּהַגָּהוֹת מָרְדְּכִי דִּיכְמוֹת וְכֵן הוּא בְּרַשְׁבָּ״א סִימָן תקנ״ז). וְאִשָּׁה שֶׁגָּזְמָה לְבַעֲלָהּ שֶׁרְצוֹנָהּ לְהַשְׁכִּיר עָלָיו כּוּתִים לְהָרְגוֹ אִם יַעֲשֶׂה לָהּ דָּבָר, מְקֻרֵי עוֹבֶרֶת עַל דָּת (הַגָּהוֹת מֵיְמוֹנִי פֶּרֶק כ״ד). אִשָּׁה הָרְגִילָה לְהִתְיַחֵד עִם כּוּתִים, נִקְרֵאת עוֹבֶרֶת עַל דָּת (תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן רמ״ב):

ה כָּל אֵלּוּ אֵין לָהֶם לֹא עִקַּר כְּתֻבָּה וְלֹא תְּנַאי כְּתֻבָּה וְלֹא תּוֹסֶפֶת, אֲבָל תִּטֹּל מַה שֶּׁהִכְנִיסָה לוֹ וְהוּא בְּעַיִן, בֵּין מִנִּכְסֵי צֹאן בָּרְזֶל בֵּין מִנִּכְסֵי מְלוֹג. וְאִם כָּלָה אוֹ נִגְנַב אוֹ נֶאֱבַד, אֵין מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ. וְכֵן הַדִּין בְּמִי שֶׁזִּנְּתָה אוֹ שֶׁיּוֹצֵאת מִשּׁוּם שֵׁם רָע, שֶׁאִבְּדָה עִקַּר כְּתֻבָּה וְתוֹסֶפֶת, וְנוֹטֶלֶת מַה שֶּׁהוּא בְּעַיִן מִכָּל מַה שֶּׁהִכְנִיסָה. וְכֵן הַדִּין בְּכָל אוֹתָם שֶׁשָּׁנִינוּ בָּהֶן תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה:

ו אֵין עֵדִים שֶׁזִּנְּתָה, אֶלָּא שֶׁהִיא אוֹמֶרֶת שֶׁזִּנְּתָה, אֵין חוֹשְׁשִׁין לְדָבָר זֶה לְאָסְרָהּ, דְּשָׁמָא עֵינֶיהָ נָתְנָה בְּאַחֵר, וְדַוְקָא שֶׁאֵין רַגְלַיִם לַדָּבָר, אֲבָל אִם יֵשׁ רַגְלַיִם לַדָּבָר נֶאֱמֶנֶת (פִּסְקֵי מהרא״י סִימָן רכ״ב), אֲבָל אִבְּדָה כְּתֻבָּתָהּ, עִקַּר וְתוֹסֶפֶת וּמַה שֶּׁאֵינוֹ בְּעַיִן מִמַּה שֶּׁהִכְנִיסָה לוֹ. וְאִם חָזְרָה בָּהּ וְנָתְנָה אֲמַתְלָא לִדְבָרֶיהָ לָמָּה אָמְרָה בִּתְחִלָּה כֵּן, נֶאֱמֶנֶת (הַגָּהוֹת מָרְדְּכִי דְּקִדּוּשִׁין). וְאִם הָיָה מַאֲמִינָהּ וְדַעְתּוֹ סוֹמֶכֶת עַל דְּבָרֶיהָ, חֲרֵי זֶה חַיָּב לְהוֹצִיאָהּ, אֲבָל אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיאָהּ. אֲבָל אִם נֶאֱנָסָה, לֹא הִפְסִידָה כְּתֻבָּתָהּ, לֹא אִשֶּׁת יִשְׂרָאֵל וְלֹא אֵשֶׁת כֹּהֵן. הַגָּה: וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קע״ח סָעִיף ט׳. אָמַר אֶחָד עַל אִשָּׁה אַחַת שֶׁזִּנְּתָה עִמּוֹ, נֶאֱמָן עָלֶיהָ כְּעֵד אֶחָד, דְּפָלְגִינַן דִּבּוּרֵהּ (רַשְׁבָּ״א סִימָן תקנ״ב). וְאִם הִיא הוֹדֵית לִפְנֵי אֶחָד שֶׁנִּטְמֵאת, הַנֶּחְשָׁד מִצְטָרֵף עִם אֶחָד לְאָסְרָהּ עַל בַּעְלָהּ (פִּסְקֵי מהרא״י סִימָן רכ״ב). הוֹדֵית לִפְנֵי אֶחָד שֶׁזִּנְּתָה, וְאַחֵר כָּךְ אוֹמֶרֶת שֶׁשָּׁקַר הוּא, וּמַכְחֶשֶׁת הָעֵד הַמְּעִיד עָלֶיהָ, מַהֶרֶת לְבַעְלָהּ אַף אִם מַאֲמִין הַבַּעַל לָעֵד הַמְּעִיד עָלֶיהָ, דְּאָמְרִינַן בִּתְחִלָּה שֶׁהוֹדֵית נָתְנָה עֵינֶיהָ בְּאַחֵר וְעָכְשָׁו חוֹזֶרֶת בָּהּ (בַּמַּהֲרַי״ק שֹׁרֶשׁ פ״ב). אִשָּׁה שֶׁאָמְרָה לְבַעְלָהּ שֶׁזִּנְּתָה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת, אִם עָמַד וְגֵרְשָׁהּ, אָסוּר לְהַחֲזִירָהּ; וַאֲפִלּוּ אִם הֶחֱזִירָהּ, יֵשׁ לָחוּשׁ (מַהֲרַי״ם פְּדָווּאָה סִימָן ל״ד):

ז מִי שֶׁרָאָה אִשְׁתּוֹ שֶׁזִּנְּתָה, אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ אֶחָד מִקְּרוֹבָיו אוֹ מִקְּרוֹבוֹתֶיהָ, שֶׁהוּא מַאֲמִינָם וְסוֹמֶכֶת דַּעְתּוֹ עֲלֵיהֶם, שֶׁזִּנְּתָה אִשְׁתּוֹ, בֵּין שֶׁהָיָה הָאוֹמֵר אִישׁ בֵּין שֶׁהָיְתָה אִשָּׁה, הוֹאִיל וְסָמְכָה דַּעְתּוֹ לְדָבָר זֶה שֶׁהוּא אֱמֶת, חֲרֵי זֶה חַיָּב לְהוֹצִיאָהּ וְאָסוּר לוֹ לָבוֹא עָלֶיהָ, וְיִתֵּן כְּתֻבָּה. וְאִם הוֹדֵית לוֹ שֶׁזִּנְּתָה, תֵּצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה. לְפִיכָךְ, מַשְׁבִּיעָהּ בִּנְקִיטַת חֵפֶץ שֶׁלֹּא זִנְּתָה תַּחְתָּיו, אִם רָאָה אוֹתָהּ בְּעַצְמוֹ, וְאַחַר כָּךְ תִּגְבֶּה כְּתֻבָּתָהּ. אֲבָל בִּדְבָרֵי אַחֵר אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעָהּ אֶלָּא עַל יְדֵי גִּלְגּוּל. הַגָּה: הַרְבֵּה קְרוֹבִים, כֻּלָּם אֵינָם רַק כְּעֵד אֶחָד (הַגָּהוֹת מָרְדְּכִי דִּיכְמוֹת). וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קע״ח סָעִיף ט׳. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא יָכוֹל לוֹמַר שֶׁמַּאֲמִין לָעֵד אֶלָּא אִם מַאֲמִין לוֹ גַּם כֵּן בִּשְׁאָר דְּבָרִים, אֲבָל אִם אֵינוֹ מַאֲמִין לוֹ בִּשְׁאָר דְּבָרִים, רַק בְּדָבָר זֶה, מִשּׁוּם דִּבְלָאו הָכִי נֶחְשָׁדָה לוֹ קָצָת, לֹא נֶאֱסְרָה עָלָיו מִשּׁוּם זֶה (מַהֲרַי״ק שֹׁרֶשׁ פ״ב):

ח הָאוֹמֵר לְאִשְׁתּוֹ בִּפְנֵי עֵדִים: אַל תִּסְתָּרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי, וְיֵשׁ עֵדִים שֶׁנִּכְנְסָה עִמּוֹ בַּסֵּתֶר וְשָׁהֲתָה עִמּוֹ כְּדֵי טֻמְאָה, אֲסוּרָה לְבַעְלָהּ וְתֵצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה. וְאָסוּר לוֹ לְהִתְיַחֵד עִמָּהּ, וְכוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיאָהּ מִבֵּיתוֹ. וְדַוְקָא שֶׁאָמַר לָהּ בִּלְשׁוֹן קִנּוּי (מהררי״ו סִימָן ח׳), וּכְדֶרֶךְ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמָּן סִימָן קע״ח):

ט אָמַר לָהּ בֵּינוֹ לְבֵינָהּ: אַל תִּסְתָּרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי, וְרָאָה אוֹתָהּ שֶׁנִּסְתְּרָה וְשָׁהֲתָה עִמּוֹ כְּדֵי טֻמְאָה, אֲסוּרָה לוֹ וְחַיָּב לְהוֹצִיאָהּ וְיִתֵּן לָהּ כְּתֻבָּה, וְאִם הוֹדֵית שֶׁנִּסְתְּרָה אַחַר שֶׁהִתְרָה בָּהּ, תֵּצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה. לְפִיכָךְ, מַשְׁבִּיעָהּ עַל זֶה וְאַחַר כָּךְ נוֹתֵן לָהּ כְּתֻבָּה:

י אִם הִשְׁבִּיעַ אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹּא תְּדַבֵּר עִם פְּלוֹנִי, וְעָבְרָה וְדִבְּרָה עִמּוֹ, עוֹבֶרֶת עַל דָּת הִיא, וְהִפְסִידָה כְּתֻבָּתָהּ אִם הִתְרוּ בָּהּ תְּחִלָּה: אִם תַּעַבְרִי עַל שְׁבוּעָתִיךְ תַּפְסִידִי כְּתֻבָּתִיךְ:

סימן קטז

א הַנּוֹשֵׂא אַחַת מֵחַיָּבֵי לָאוִין, אִם הִכִּיר בָּהּ יֵשׁ לָהּ עִקַּר וְתוֹסֶפֶת וְכָל תְּנָאֶיהָ; וּמִיהוּ, מְזוֹנוֹת אֵין לָהּ אֶלָּא לְאַחַר מוֹתוֹ, אֲבָל בְּחַיָּיו אֵין לָהּ, אֲפִלּוּ לָוְתָה וְאָכְלָה אֵינוֹ חַיָּב כְּלוּם, וְאִם זָן אוֹתָהּ, מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ שֶׁלּוֹ (נִמּוּקֵי יוֹסֵף פֶּרֶק יֵשׁ מַתָּרוֹת). וְאִם לֹא הִכִּיר בָּהּ, אֵין לָהּ מָנָה וּמֵאתַיִם אֲבָל תּוֹסֶפוֹת יֵשׁ לָהּ. וְאֵין לָהּ שׁוּם תְּנַאי מִתְּנַאֵי כְּתֻבָּה, וַאֲפִלּוּ מְזוֹנוֹת, אַחַר מוֹתוֹ; וְאֵינוֹ חַיָּב בְּפִרְקוֹנָהּ, וַאֲפִלּוּ הָכִי אֵינוֹ מְשַׁלֵּם פֵּרוֹת שֶׁאָכַל מִשֶּׁלָּהּ, וַאֲפִלּוּ הֵם בַּעַיִן אֲצָלוֹ. וּנְכָסִים שֶׁהִכְנִיסָה לוֹ, אִם הֵם

בְּעַיִן, בֵּין נִכְסֵי מְלוֹג בֵּין נִכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל, תִּטְלֹם; וְכָל מַה שֶּׁאָבַד אוֹ נִגְנַב אוֹ כָּלָה אוֹ נִשְׁחַק מִנִּכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל, אֵינוֹ חַיָּב לְשַׁלֵּם; וְכָל מַה שֶּׁאָבַד אוֹ נִגְנַב מִנִּכְסֵי מְלוֹג, חַיָּב לְשַׁלֵּם:

ב חַיָּבֵי עֲשֵׂה, אֲפִלּוּ לֹא הִכִּיר בָּהּ, דִּינָהּ כְּחַיָּבֵי לָאוִין שֶׁהִכִּיר בָּהּ:

ג אֲיִלּוֹנִית, אִם הִכִּיר בָּהּ, הֲרֵי הִיא כְּכָל הַנָּשִׁים וְיֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה וּתְנָאֵי כְתֻבָּה, וְכֵן זוֹכָה הַבַּעַל בְּמַה שֶּׁזּוֹכֶה בִּשְׁאָר הַנָּשִׁים. וְאִם לֹא הִכִּיר בָּהּ, דִּינָהּ כְּדִין חַיָּבֵי לָאוִין שֶׁלֹּא הִכִּיר בָּהּ:

ד שְׁנָיָה, בֵּין הִכִּיר בָּהּ בֵּין לֹא הִכִּיר בָּהּ, דִּינָהּ כְּדִין חַיָּבֵי לָאוִין שֶׁלֹּא הִכִּיר בָּהּ; חוּץ מִנִּכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל וְנִכְסֵי מְלוֹג, שֶׁדִּינָהּ בָּהֶם כְּכָל הַנָּשִׁים:

ה הַמְמָאֶנֶת, אֵין לָהּ מָנָה וּמָאתַיִם אֲבָל יֵשׁ לָהּ תּוֹסָפוֹת; וְחַיָּב לְזוּנָהּ וּלְפַדּוֹתָהּ כָּל זְמַן שֶׁהִיא תַּחְתָּיו, וְאוֹכֵל פֵּרוֹתֶיהָ, אֲבָל אִם הָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וְלָוְתָה לְמְזוֹנוֹתֶיהָ אוֹ לְפִדְיוֹנָהּ וְאַחַר כָּךְ מֵאֲנָה, אֵינוֹ חַיָּב לְשַׁלֵּם אַף עַל פִּי שֶׁאָכַל פֵּרוֹתֶיהָ, וַאֲפִלּוּ הֵם בְּעַיִן:

ו קְטַנָּה הַיּוֹצֵאת בְּגֵט, דִּינָהּ כִּגְדוֹלָה הַיּוֹצֵאת בְּגֵט:

סימן קיז

א הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה, וּבָרְקָה עַצְמָהּ וְנִבְעֲלָה, וּבְעֵת שֶׁקִּנְחָה עַצְמָהּ הִיא וְהוּא נִמְצָא דָּם עַל עֵד (פְּרוּשׁ, הַסַּמַרְטוּט אוֹ מַטְלִית שֶׁבּוֹדֶקֶת עַצְמָהּ בָּהֶן) שֶׁלָּהּ אוֹ עַל עֵד שֶׁלּוֹ, אִם אֵרַע זֶה פַּעַם אַחַר פַּעַם שָׁלֹשׁ פְּעָמִים סְמוּכוֹת זוֹ לָזוֹ, הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה לֵישֵׁב עִם בַּעֲלָהּ, וְתֵצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה, לֹא עִקָּר וְלֹא תּוֹסֶפֶת, וְלֹא תְּנַאי מִתְּנָאֵי הַכְּתֻבָּה, שֶׁהֲרֵי אֵינָהּ רְאוּיָה לְתַשְׁמִישׁ; וְיוֹצִיא, וְלֹא יַחֲזִיר לְעוֹלָם. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁהָיְתָה כָּךְ מִתְּחִלַּת נִשּׂוּאֶיהָ, וּמִבְּעִילָה רִאשׁוֹנָה רָאֲתָה דָּם. אֲבָל אִם אֵרַע לָהּ חֹלִי זֶה אַחַר שֶׁנִּשֵּׂאת, נִסְתַּחֲפָה (פְּרוּשׁ, מִן "מַדּוּעַ נִסְתַּחֵף אֲבִירֵי דָּ" (יִרְמְיָהוּ מו, טו), כְּלוֹמַר נִפְסְדָה וְנֶאֱבְדָה לְמַזָּל דָּ) שְׁדֵהוּ. לְפִיכָךְ, אִם בָּעַל פַּעַם אַחַת וְלֹא מָצָא דָּם, וְאַחַר כָּךְ חָזְרָה לִהְיוֹת רוֹאָה דָּם בְּכָל עֵת תַּשְׁמִישׁ, יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה כֻּלָּהּ, וְלֹא יַחֲזִיר עוֹלָמִית. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם אֵינוֹ רוֹצֶה לִשָּׂא אַחֶרֶת, וְרוֹצֶה לִשְׁרוֹת (עִם) זוֹ עַל יְדֵי שָׁלִישׁ בְּשָׁנָה אַחַת, וְלֹא יַלֵּךְ אֶצְלָהּ אֶלָּא בְּעֵדִים, אֵין צָרִיךְ לְגָרְשָׁהּ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַ"ם, וְכֵן הוּא בְּתְשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ"א סִימָן תת"ס). וְכָל שֶׁכֵּן אִם זְנָתָה תַּחְתָּיו, דְּמֵאִיסָה לֵהּ, דְּשָׁרֵי בְּכָהֵאי גַּוְנָא (שָׁם):

ב אִשָּׁה שֶׁנִּבְדְּקָה עַל יְדֵי נָשִׁים, וְאָמְרוּ שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לְאִישׁ, אֵין לָהּ כְּתֻבָּה וְלֹא תְּנַאֵי כְתֻבָּה. וְאִם הַבַּעַל טוֹעֵן עָלֶיהָ כָּךְ, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִבְדְּקָה אֵינוֹ חַיָּב בִּמְזוֹנוֹתֶיהָ:

ג הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה, סְתָם, וְנִמְצְאוּ עָלֶיהָ נְדָרִים שֶׁנִּתְבָּאֲרוּ בְּסִימָן ל"ט, תֵּצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה, לֹא עִקָּר וְלֹא תּוֹסֶפֶת:

ד וְכֵן הַכּוֹנֵס אִשָּׁה, סְתָם, וְנִמְצְאוּ בָּהּ מוּם מִמּוּמֵי הַנָּשִׁים שֶׁנִּתְבָּאֲרוּ בְּסִימָן ל"ט, וְלֹא יָדַע הַבַּעַל בְּמוּם זֶה, תֵּצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה, לֹא עִקָּר וְלֹא תּוֹסֶפֶת:

ה אִם יֶשׁ מָרְחָץ בָּעִיר וְהָיוּ לוֹ קְרוֹבִים שָׁם, אֵינוֹ יָכוֹל לוֹמַר: לֹא יָדַעְתִּי מוּמִין אֵלּוּ, וַאֲפִלּוּ מוּמִין שֶׁבַּסֵּתֶר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹדְקָה עַל יְדֵי קְרוֹבוֹתָיו וְחֶזְקָתוֹ שֶׁשָּׁמַע וְנִתְרַצָּה. וְאִם אֵין שָׁם מָרְחָץ, אוֹ שֶׁלֹּא הָיוּ לוֹ שָׁם קְרוֹבִים, טוֹעֵן בְּמוּמִין שֶׁבַּסֵּתֶר. וְנִכְפֶּית לְעִתִּים יְדוּעִים, הֲרֵי הוּא כְּמוּמֵי סֵתֶר. אֲבָל בְּמוּמִין שֶׁבְּגָלוּי אֵינוֹ יָכוֹל לִטְעֹן, שֶׁחֶזְקָתוֹ שֶׁשָּׁמַע וְנִתְפַּיֵּס. הַמַּשְׁתֶּנֶת בַּמִּטָּה תָּמִיד, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּלָא הֲוֵי מוּם (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ"א). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהֲוֵי מוּם (בֵּית יוֹסֵף), וְכֵן נִרְאֶה לִי עִקָּר. טָעַן עַל אִשְׁתּוֹ שֶׁהִיא מְצֹרַעַת, הֲוֵי מוּם (בֵּית יוֹסֵף):

ו בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּמָקוֹם שֶׁמִּנְהַג הַנָּשִׁים לְהַלֵּךְ בַּשּׁוּק וּפְנֵיהֶן גְּלוּיוֹת, אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין דֶּרֶךְ הַבָּנוֹת לָצֵאת לַשּׁוּק כְּלָל, וְאִם תֵּצֵא לַמָּרְחָץ תֵּצֵא מִתְנַכֶּרֶת, הֲרֵי זֶה טוֹעֵן אֲפִלּוּ מוּמִין שֶׁבְּגָלוּי. וְאִם יֵשׁ שָׁם מָרְחָץ, אִם יֵשׁ לוֹ קְרוֹבָה אֵינוֹ יָכוֹל לִטְעֹן, שֶׁבְּוַדַּאי הַכֹּל רוֹאִין אוֹתָהּ עֲרֻמָּה בַּמָּרְחָץ. וְאִם דַּרְכָּן לְהִתְחַבֵּא בַּמָּרְחָץ, יָכוֹל לִטְעֹן אַף מוּמִין שֶׁבְּגָלוּי. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ אֵין לוֹ קְרוֹבִים בָּעִיר, יֵשׁ לוֹ רַעִים וּבוֹדֵק עַל יְדֵי נְשׁוֹתֵיהֶם (טוּר בְּשֵׁם הַגְּאוֹנִים):

ז כֵּיצַד הִיא טַעֲנַת הַמּוּמִין, אִם הָיוּ הַמּוּמִין שֶׁנִּמְצְאוּ בָּהּ מוּמִין שֶׁוַּדַּאי הָיָה בָּהּ קֹדֶם שֶׁתִּתְאָרֵס, כְּגוֹן אֶצְבַּע יְתֵרָה וְכֵיוֹצֵא בּוֹ, עַל הָאָב לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁיָּדַע הַבַּעַל וְנִתְרַצָּה אוֹ שֶׁחֶזְקָתוֹ שֶׁיָּדַע. וְאִם לֹא הֵבִיא רְאָיָה, תֵּצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה כְּלָל:

ח הָיוּ בָּהּ מוּמִין שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁנּוֹלְדוּ בָּהּ אַחַר הָאֵרוּסִין, אִם נִמְצְאוּ בָּהּ אַחַר שֶׁכְּנָסָהּ לְבֵית הַבַּעַל, עַל הַבַּעַל לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁעַד שֶׁלֹּא נִתְאָרְסָה הָיוּ בָּהּ וְהָיָה מֻקָּח טָעוּת. וְאִם נִמְצְאוּ בָּהּ וְהִיא בְּבֵית אָבִיהָ, עַל הָאָב לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁאַחַר הָאֵרוּסִין נוֹלְדוּ וְנִסְתַּחֲפָה שָׂדֵהוּ. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם הָאָב טוֹעֵן דְּאִי, עַל הַבַּעַל לְהָבִיא רְאָיָה (הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה פֶּרֶק כ"ה בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ"א). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם הִגִּיעַ זְמַן לְכָנֵס, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא כְּנָסָהּ, הֲרֵי כְּאִלּוּ הָיְתָה בִּרְשׁוּת הַבַּעַל (רַבֵּנוּ יְרוּחָם נְתִיב כ"ג ח"ה):

ט הֵבִיא הַבַּעַל רְאָיָה שֶׁעַד שֶׁלֹּא תִּתְאָרֵס הָיוּ בָּהּ, אוֹ שֶׁהוֹדִית לוֹ בְּכָךְ, וְהֵבִיא הָאָב רְאָיָה שֶׁרָאָה וְשָׁתַק וְנִתְפַּיֵּס אוֹ שֶׁחֲזָקָתוֹ שֶׁיָּדַע בָּהֶן וְנִתְפַּיֵּס, הֲרֵי זֶה חַיָּב בִּכְתֻבָּתָהּ:

י בָּא עַל אִשְׁתּוֹ, וְשָׁהָה כַּמָּה יָמִים, וְטָעַן שֶׁמּוּם זֶה לֹא נִרְאָה לוֹ עַד עַתָּה, אֲפִלּוּ הָיָה בְּתוֹךְ הַקְּמָטִים (פרוש, כְּגוֹן תַּחַת בֵּית הַשָּׁחִי וְתַחַת הַדַּדִּים וְכַדּוֹמֶה) אוֹ בְּכַף הָרֶגֶל, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, חֲזָקָה אֵין אָדָם שׁוֹתֶה בְּכוֹס אֶלָּא אִם כֵּן בּוֹדְקוֹ וְיָדַע וְנִתְפַּיֵּס. הַגָּה: וְאִם שָׁהָה עִמָּהּ שְׁלֹשִׁים יוֹם, אֵינוֹ נֶאֱמָן לוֹמַר שֶׁלֹּא בָּעַל (מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ ק״ה):

יא מִי שֶׁנּוֹדַע לוֹ שֶׁאִשְׁתּוֹ נִכְפֶּית, וְרוֹצֶה לְגָרְשָׁהּ וְאֵינוֹ מַשִּׂיג כְּדֵי כְּתֻבָּתָהּ, כּוֹפִין אוֹתָהּ לְקַבֵּל גֵּט וְאֵין בָּזֶה מִשּׁוּם תַּקָּנַת רַבֵּנוּ גֵּרְשֹׁם, וְיִתֵּן הַנִּמְצָא בְּיָדוֹ לִכְתֻבָּתָהּ, וְהַמּוֹתָר כְּשֶׁתַּשִּׂיג יָדוֹ, וְאִם תְּמָאֵן לְקַבֵּל גֵּט, יִמְנַע מִמֶּנָּה שְׁאֵר כְּסוּת וְעוֹנָה. הַגָּה: וְדַוְקָא בְּמוּם גָּדוֹל כָּזֶה שֶׁאִלּוּ הָיָה בְּאִישׁ הָיוּ כּוֹפִין לְגָרֵשׁ מִדִּין הַתַּלְמוּד, וְלֹא תִּקֵּן רַבֵּנוּ גֵּרְשֹׁם שֶׁתְּהֵא הָאִשָּׁה עֲדִיפָא מֵאִישׁ (תְּשׁוּבַת הָרֹא״שׁ כְּלָל מ״ב), אֲבָל מִשּׁוּם שְׁאָר מוּמִין אֵינוֹ יָכוֹל לְגָרְשָׁהּ בְּעַל כָּרְחָהּ, אֲבָל מִכָּל מָקוֹם אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לִהְיוֹת עִמָּהּ, מֵאַחַר דְּמְאִיסָה עָלָיו וְרוֹצָה לְגָרְשָׁהּ וְלָתֵת כְּתֻבָּתָהּ (מהרי״ק שֹׁרֶשׁ ק״ז):

סימן קיח

א אַלְמָנָה שֶׁיֵּשׁ לָהּ לַחֲלֹק עִם יוֹרְשֵׁי בַּעֲלָהּ בְּכֹחַ הַתַּקָּנָה שֶׁל טוֹלִיטוֹלָה, שָׁמִין בִּגְדֵי שַׁבָּת שֶׁעָלֶיהָ, אֲבָל לֹא בִּגְדֵי חֹל. תְּנַאי הַשִּׁיּוּר אֵינוֹ אֶלָּא אִם תְּמוּת הָאִשָּׁה בְּחַיֵּי בַּעֲלָהּ, אֲבָל לֹא אִם תָּמוּת שׁוֹמֶרֶת יָבָם (טור):

ב מִי שֶׁגֵּרַשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ סָמוּךְ לְמִיתָתוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא גֵּרְשָׁהּ אֶלָּא כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּזְקֹק לְיָבָם, דִּינָהּ לְעִנְיַן כְּתֻבָּתָהּ בְּתַקָּנַת טוֹלִיטוֹלָה כְּדִין גְּרוּשָׁה. הַגָּה: אֲבָל אִם לֹא גֵּרְשָׁהּ מַמָּשׁ, כְּגוֹן שֶׁלֹּא יָצָא עָלֶיהָ קוֹל גְּרוּשָׁה בְּחַיָּיו, רַק הָיְתָה בְּחֶזְקַת אַלְמָנָה, רַק אַחַר מוֹתוֹ הוֹצִיאָהּ גֵּט וְאוֹמֶרֶת: נִתְגָּרַשְׁתִּי, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת וּצְרִיכָה רְאָיָה עַל הַגֵּרוּשִׁין, דְּוַדַּאי לֹא נִכְתַּב הַגֵּט רַק לְהַבְרָחָה בְּעָלְמָא (בַּבִּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרַב ר׳ יוּדָא בֶּן הָרֹא״שׁ):

ג אִם שָׁהֲתָה מִלַּחֲלֹק עִם הַיְתוֹמִים כְּפִי הַתַּקָּנָה, קְצָת זְמַן, לֹא אִבְּדָה מְזוֹנוֹת אוֹתוֹ זְמַן, אַף עַל פִּי שֶׁהִכִּיחַ בְּיַד הַיְתוֹמִים לְסַלֵּק הָאַלְמָנָה בַּחֲצִי הַנְּכָסִים (טור בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרֹא״שׁ):

ד אַלְמָנָה שֶׁפָּרְעָה שֶׁלֹּא עַל פִּי בֵּית דִּין חוֹבוֹת הַכּוּתִים מִנִּכְסֵי בַּעֲלָהּ כְּדֵי שֶׁלֹּא יְזַלְזְלוּ בִּמְכִירַת קַרְקְעוֹתָיו, יָפָה עָשְׂתָה:

ה אַלְמָנָה שֶׁהוֹרִידוּהָ בֵּית דִּין בַּחֲצִי נִכְסֵי הַמֵּת בְּכֹחַ הַתַּקָּנָה, וְיֵשׁ לַמֵּת קַרְקָעוֹת מְמַשְׁכָּנִים בְּיַד אַחֵר, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ נְכָסִים בְּנֵי חוֹרִין, נוֹטֶלֶת חֲצִי קַרְקָעוֹת הַמְמַשְׁכָּנִים, לְפִי מַה שֶּׁנֶּהֱגוּ עַל פִּי הַתַּקָּנָה, בְּכָל דָּבָר וְדָבָר חֶצְיוֹ:

ו דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְפֹרָשׁ בַּתַּקָּנָה, נַעֲמִידֶנּוּ עַל דִּין תּוֹרָה. וְכֵן כָּל סָפֵק שֶׁיֵּשׁ בַּתַּקָּנָה, עַל יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה לְהָבִיא רְאָיָה, דְּאֵין מוֹצִיאִין יְרֻשַּׁת הַבַּעַל מִסְפֵּקָא (בַּיִת יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַ״ן):

ז כָּל דִּין שֶׁיֵּשׁ לָהּ בִּגְבִיַּת כְּתֻבָּתָהּ כְּפִי דִּין תּוֹרָה, יֵשׁ לָהּ בַּחֲצִי נְכָסִים שֶׁנּוֹטֶלֶת מִכֹּחַ הַתַּקָּנָה:

ח אִם נָתְנָה הָאִשָּׁה לְבַעֲלָהּ אוֹ לְאַחֵר שֶׁיִּזְכֶּה אַחַר מוֹתָהּ בַּחֲצִי נְדוּנְיָתָהּ הָרְאוּיִים יוֹרְשֶׁיהָ לִירֵשׁ כְּפִי תַּקָּנַת טוֹלִיטוֹלָה, אֵינוֹ כְּלוּם. אֲבָל אִם מָחֲלָה מֵעַכְשָׁו לְבַעֲלָהּ כָּל שִׁטְרֵי חוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהּ עָלָיו, מְחִילָתָהּ מְחִילָה. הַגָּה: וְיֵשׁ לֵילֵךְ בָּזֶה אַחַר לְשׁוֹן הַתַּקָּנָה, דְּאִם מַשְׁמַע שָׁם דְּאֵינָהּ יְכוֹלָה לְמָחֹל בְּלֹא הַיּוֹרְשִׁין, אוֹ שֶׁעַל מָנַת כֵּן נָתַן הַנּוֹתֵן, אֵין בְּיָדָהּ לְשַׁנּוֹת. וְאִם הִיא בְּעַצְמָהּ נוֹתֶנֶת הַנְּדוּנְיָא, יְכוֹלָה לְמָחֹל לְבַעֲלָהּ אוֹ לְהַתְנוֹת לְתֵת לְאַחֵר כְּפִי מַה שֶּׁתַּחְפֹּץ, וּבִלְבַד שֶׁתַּעֲשֶׂה בִּפְנֵי עֵדִים, וּבִלֹּא זֶה זוֹכִים הַיּוֹרְשִׁים מִכֹּחַ הַמְּנָהָג (כָּל זֶה תִּמְצָא מְבֹאָר בְּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרֹא״שׁ וּרְשׁב״ץ). בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ תַּקָּנָה שֶׁיּוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה יַחֲלְקוּ עִם הַבַּעַל כְּשֶׁמֵּתָה הָאִשָּׁה תְּחִלָּה, יִפְרְעוּ תְּחִלָּה כָּל הַחוֹבוֹת שֶׁהַבַּעַל חַיָּב. וְנֶאֱמָן הַבַּעַל לוֹמַר כַּמָּה חַיָּב, בְּמִגּוֹ דְּאִי בָּעֵי הָיָה כּוֹפֵר וְאוֹמֵר שֶׁלֹּא הִנִּיחַ כָּל כָּךְ (תְּשׁוּבַת הָרֹא״שׁ כְּלָל נ״ה):

ט הַכּוֹתֵב לְאִשְׁתּוֹ בְּשָׁעַת נִשּׂוּאִין שִׁטָּר חוֹב בִּסְכוּם יָדוּעַ, וּמַתָּנָה שֶׁתּוּכַל לִגְבּוֹתוֹ בְּכָל עֵת שֶׁתִּרְצֶה, אִם תִּגְבֶּנּוּ יִלָּקַח בּוֹ קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת; וְאִם יֵשׁ עָלֶיהָ חוֹב שֶׁלָּוְתָה אַחַר שֶׁנִּשֵּׂאת, אֵינוֹ גּוֹבֶה מִמֶּנּוּ. אֲבָל אִם לָוְתָה קֹדֶם שֶׁנִּשֵּׂאת, גּוֹבֶה מִמֶּנּוּ. אֲבָל אִם אֵינוֹ עוֹמֵד לִגְבּוֹת אֶלָּא לְכְשֶׁתִּתְאַלְמֵן אוֹ תִּתְגָּרֵשׁ, אֵינוֹ יָכוֹל בַּעַל חוֹב לִגְבּוֹת מִמֶּנּוּ, אֶלָּא יִמְכְּרוּהוּ בֵּית דִּין בְּטוֹבַת הֲנָאָה לוֹ אוֹ לְאַחֵר, אֲבָל לֹא לַבַּעַל וְזֶהוּ אֵינוֹ נָכוֹן, אֶלָּא לֹא יִמְכְּרוּהוּ בֵּית דִּין בְּטוֹבַת הֲנָאָה לֹא לוֹ וְלֹא לַאֲחֵרִים, דְּכָל לְגַבֵּי בַּעֲלָהּ וַדַּאי מָחֲלָה (טור), וְאַטְרוּחֵי בֵּי דִּינָא בִּכְדֵי לָא מַטְרְחִינַן (בַּיִת יוֹסֵף בְּשֵׁם גְּמָרָא הַחוֹבֵל):

י אִם נָתַן לָהּ הַבַּעַל מַתָּנָה, אֲפִלּוּ בַּעַל חוֹב שֶׁהִלְוָה לָהּ אַחַר שֶׁנִּשֵּׂאת, גּוֹבֶה מִמֶּנּוּ:

יא שִׁטָּר שֶׁזֶּה נֶסְחוֹ: ״זֶהוּ עָלַי עֵדִים וְכָתְבוּ וְחָתְמוּ עָלַי בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁל זְכוּת וּתְנוּ לְלֵאָה אִשְׁתִּי כָּךְ וְכָךְ בָּתִּים בְּמַתָּנָה גְּמוּרָה״, אֵינוֹ כְּלוּם. הוֹאִיל וְלֹא כָּתַב שֶׁהוּא נוֹתֵן לָהּ, וּמַה שֶּׁאָמַר: תְּנוּ, לָאו כְּלוּם הוּא (טור בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרֹא״שׁ):

יב הַנּוֹהֲגִים שֶׁהָאִשָּׁה הַמַּכְנֶסֶת קַרְקַע לְבַעְלָהּ כּוֹתֶבֶת לוֹ שְׁטַר מַתָּנָה וְהוּא כּוֹתֵב לָהּ שְׁטָר חוֹב שֶׁתִּגְבֶּנּוּ כָּל זְמַן שֶׁתִּרְצֶה, וְאֵין מַזְכִּירִין בְּאוֹתוֹ שְׁטָר הַקַּרְקַע שֶׁנָּתְנָה לוֹ, אֵין לְאוֹתוֹ קַרְקַע דִּין נִכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל, אֶלָּא חֲרֵי הוּא כִּשְׁאָר נְכָסָיו:

יג הַבַּעַל אוֹמֵר: הִיא מֵתָה תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ הַבֵּן, וְיוֹרְשֶׁיהָ אוֹמְרִים: לֹא כִּי אֶלָּא הַבֵּן מֵת תְּחִלָּה, עֲלֵיהֶם לְהָבִיא רְאָיָה:

יד הַמַּתָּנָה בַּכְּתֻבָּה שֶׁלֹּא יִשָּׂא אִשָּׁה אַחֶרֶת עָלֶיהָ, אֵינוֹ מַתָּנָה עַל מָה שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה:

טו הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה שֶׁפָּסְקָה מִלֶּדֶת, וְנִשְׁבַּע שֶׁלֹּא יִשָּׂא אִשָּׁה אַחֶרֶת עָלֶיהָ שֶׁלֹּא מֵרְצוֹנָהּ, אֵין יְכוֹלִים לְהַתִּיר לוֹ שְׁבוּעָתוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּהּ:

טז מִי שֶׁנִּשְׁבַּע לָתֵת לַחֲבֵרוֹ חֲצִי מַה שֶּׁיְּרוּיִחַ, וְאֵינוֹ מַסְפִּיק לְפַרְנְסַת אִשְׁתּוֹ אִם יִתֵּן לָזֶה חֲצִי מַה שֶּׁמַּרְוִיחַ, אַף עַל פִּי כֵן צָרִיךְ לְקַיֵּם שְׁבוּעָתוֹ:

יז אִשָּׁה שֶׁמָּחֲלָה כְּתֻבָּתָהּ וּנְדוּנְיָתָהּ לְבַעְלָהּ, וְאַחַר כָּךְ טָעֲנָה שֶׁבְּאֹנֶס מָחֲלָה מִפְּנֵי שֶׁהָיָה מְגַזֵּם עָלֶיהָ לְגָרְשָׁהּ אוֹ לִשָּׂא אַחֶרֶת מִפְּנֵי שֶׁאֵינָהּ יוֹלֶדֶת, אֵין זֶה טַעֲנַת אֹנֶס לְבַטֵּל הַמְּחִילָה:

יח אַלְמָנָה שֶׁגָּבְתָה כָּל הַנְּכָסִים בִּכְתֻבָּתָהּ, אֵינָהּ חַיֶּבֶת בְּקִבּוּרַת בַּעְלָהּ. הַגָּה: וַאֲפִלּוּ אֵין כָּאן רַק כְּדֵי קְבוּרָה, הֵיא גּוֹבֵאת כְּתֻבָּתָהּ וְהוּא נִקְבָּר מֵעַכָּשָׁיו שֶׁל צְדָקָה (תְּשׁוּבַת הָרֹא״שׁ כְּלָל ט״ו וְהַגָּהוֹת מֵימוֹנִי פֶּרֶק י״ז וּתְשׁוּבַת הָרַמְבַּ״ן סִימָן ס״ד וְהָרַשְׁבָּ״א סִימָן אֶלֶף ק״ג). אֲבָל אִם תָּפְסוּ הַיְתוֹמִים מִשֶּׁלְטֶלִין, וְקָבְרוּ אוֹתוֹ, אֵין צְרִיכִים לְשַׁלֵּם (רִיבַ״שׁ סִימָן ק״ד):

יט הַמַּתָּנָה עִם בַּעֲלָהּ בִּשְׁעַת נִשּׂוּאִין שֶׁאִם תָּמוּת תַּחְתָּיו בְּלֹא יְלָדִים קָיְמָא יְהֵא שְׁלִישׁ נְדוּנְיָתָהּ לְיוֹרְשָׁיהָ, וְגֵרְשָׁהּ, וְהֶחֱזִירָהּ סְתָם, עַל דַּעַת תְּנָאִים רִאשׁוֹנִים הֶחֱזִירָהּ. הַגָּה: תַּקָּנַת קְהִלּוֹת שׁוּ״ם (שִׁפְיֵר, וֶורְמַיְזָא, מַגֶּנְצָא) שֶׁאָנוּ נוֹהֲגִין בַּזְּמַן הַזֶּה בִּנְדוּנְיָת חֲתָנִים כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סוֹף סִימָן נ״ג, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהַתַּקָּנָה לֹא נִתְקְנָה רַק בִּנְדוּנְיָא, אֲבָל לֹא בִּירֻשָּׁה שֶׁנָּפְלָה לְאִשָּׁה בְּעוֹדָהּ תַּחְתָּיו (תְּשׁוּבַת הָרֹא״שׁ כְּלָל נ״ד), וְכֵן בְּמַתָּנוֹת שֶׁנָּתְנוּ לָהֶחָתָן. וּבְזְמַן שֶׁהַנְּכָסִים חוֹזְרִין מִכֹּחַ הַתַּקָּנָה, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁחוֹזְרִין לְנוֹתְנֵי הַנְּדוּנְיָא (תְּשׁוּבַת מֵימוֹנִי לְהִלְכוֹת אִישׁוּת, וְכֵן מִשְׁמַע לְשׁוֹן הַתַּקָּנָה), וְיֵשׁ אוֹמְרִים לַיּוֹרְשִׁים (תְּשׁוּבַת מֵימוֹנִי ל״ה), וְכֵן מִנְהַג הַקְּהִלּוֹת. וְאֵין חִלּוּק בֵּין אִם הָאָב נוֹתֵן הַנְּדוּנְיָא אוֹ אֲחֵרִים (תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן שכ״א). אֲבָל כְּשֶׁהֵן עַצְמָן מַכְנִיסִין הַנְּדוּנְיָא, לֹא תִּקְּנוּ (מהרי״ו ס״ד). וְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מִנְהָג, הוֹלְכִין אַחַר הַמִּנְהָג; וַאֲפִלּוּ לֹא הֻתְנוּ בִּשְׁעַת נִשּׂוּאִין, כְּאִלּוּ הֻתְנוּ, דְּכָל הַנּוֹשֵׂא עַל דַּעַת הַמִּנְהָג הוּא נוֹשֵׂא (דַּעַת עַצְמוֹ, וְכ״כ הָרַשְׁבָּ״א סִימָן אֶלֶף ש״ז וּבִתְשׁוּבַת מֵימוֹנִי סוֹף אִישׁוּת ל״ה). וַאֲפִלּוּ הָלַךְ לְמָקוֹם שֶׁאֵין נוֹהֲגִים מִנְהַג הַקְּהִלּוֹת, הוֹלְכִין אַחַר מָקוֹם שֶׁנִּשְׂאָהּ שָׁם (רִיבַ״שׁ סִימָן ק״ה). וְאִם לֹא מֵתוּ הַבַּת אוֹ הַבֵּן, רַק נֶהֶרְגוּ אוֹ נִשְׁתַּמְּדוּ, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא שַׁיָּךְ בָּזֶה דִּין חֲתָנִים, וַאֲפִלּוּ לֹא נָתַן הָאָב צָרִיךְ לִתֵּן. אֲבָל אִם אֵין כָּאן זֶרַע קָיְמָא, שֶׁצְּרִיכִין לְהַחֲזִיר מִכֹּחַ תַּקָּנָה, אֵין חִלּוּק בֵּין נֶהֶרְגוּ לְמֵתוּ; אֲבָל אִם נִשְׁתַּמְּדוּ, אֵין צָרִיךְ לְהַחֲזִיר. וְיֵשׁ לְהִתְיַשֵּׁב בַּדָּבָר:

סימן קיט

א לֹא יִשָּׂא אָדָם אִשָּׁה וְדַעְתּוֹ לְגָרְשָׁהּ. וְאִם הוֹדִיעָהּ בְּתְחִלָּה שֶׁהוּא נוֹשֵׂא אוֹתָהּ לְיָמִים, מֻתָּר:

ב לֹא תִּהְיֶה יוֹשֶׁבֶת תַּחְתָּיו וּמְשַׁמַּשְׁתּוֹ, וְדַעְתּוֹ לְגָרְשָׁהּ:

ג לֹא יְגָרֵשׁ אָדָם אִשְׁתּוֹ רִאשׁוֹנָה, אֶלָּא אִם כֵּן מָצָא בָּהּ עֶרְוַת דָּבָר. הַגָּה: אֲבָל בְּלָאו הָכִי אָמְרִינַן כָּל הַמְגָרֵשׁ אִשְׁתּוֹ רִאשׁוֹנָה מְזַבֵּחַ מוֹרִיד עָלָיו דְּמָעוֹת (טור). וְדַוְקָא בִּימֵיהֶם שֶׁהָיוּ מְגָרְשִׁין בְּעַל כָּרְחָהּ, אֲבָל אִם מְגָרְשָׁהּ מִדַּעְתָּהּ מֻתָּר (אַגְּדָה פֶּרֶק הַמְגָרֵשׁ וְכֵן כָּתַב הָרַ״ן). וְאֵין רָאוּי לוֹ לְמַהֵר לְשַׁלַּח אִשְׁתּוֹ רִאשׁוֹנָה; אֲבָל שְׁנִיָּה, אִם שְׁנָאָהּ, יְשַׁלְּחֶנָּה:

ד אִשָּׁה רָעָה בְּדֵעוֹתֶיהָ, וְשֶׁאֵינָהּ צְנוּעָה כִּבְנוֹת יִשְׂרָאֵל הַכְּשֵׁרוֹת, מִצְוָה לְגָרְשָׁהּ:

ה אִשָּׁה שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה מִשּׁוּם פְּרִיצוּת, אֵין רָאוּי לְאָדָם כָּשֵׁר שֶׁיִּשָּׂאֶנָּה:

ו יָכוֹל לְגָרְשָׁהּ בְּלֹא דַּעְתָּהּ. הַגָּה: וַאֲפִלּוּ אֵין לוֹ לְשַׁלֵּם לָהּ הַכְּתֻבָּה וּנְדוּנְיָתָהּ, אֵינָהּ יְכוֹלָה לְעַכֵּב מִשּׁוּם זֶה הַגֵּרוּשִׁין, אֶלָּא תִּתְגָּרֵשׁ וְתִתְבַּע אוֹתוֹ מַה שֶּׁחַיָּב לָהּ (תְּשׁוּבַת הָרֹא״שׁ וְרִיבַ״שׁ). וְכָל זֶה מִדִּינָא, אֲבָל רַבֵּנוּ גֵּרְשֹׁם הֶחֱרִים שֶׁלֹּא לְגָרֵשׁ אִשָּׁה שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּהּ, אִם לֹא שֶׁעָבְרָה עַל דָּת, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן קט״ו. וַאֲפִלּוּ אִם רוֹצָה לִתֵּן לָהּ הַכְּתֻבָּה, אֵין לְגָרְשָׁהּ בִּזְמַן הַזֶּה שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּהּ (סְמַ״ק סִימָן קפ״ד). עָבַר וְגֵרְשָׁהּ בְּעַל כָּרְחָהּ, בִּזְמַן הַזֶּה, וְנִשֵּׂאת, שׁוּב אֵין הָאִישׁ נִקְרָא עַבְרָיִן (כָּל בּוֹ). גֵּרְשָׁהּ מִדַּעְתָּהּ, וְנִמְצָא פְּסוּל בַּגֵּט, יָכוֹל אַחַר כָּךְ לְגָרְשָׁהּ בְּעַל כָּרְחָהּ (גַּם זֶה שָׁם). נוֹלְדוּ בָהּ מוּמִין, עַיֵּן לְעֵיל סוֹף סִימָן קי״ז אִם יָכוֹל לְגָרְשָׁהּ בְּעַל כָּרְחָהּ. יֵשׁ אוֹמְרִים דְּבִמְקוֹם מְצוָה יָכוֹל לְגָרֵשׁ אִשְׁתּוֹ בְּעַל כָּרְחָהּ, אוֹ מַתִּירִים לוֹ לִשָּׂא שְׁתֵּי נָשִׁים (מוהר״ם פַּדּוּאָה סִימָן י״ג). וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן א׳. **לְפִיכָךְ, קְטַנָּה מִתְגָּרֶשֶׁת אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּהּ דַּעַת גְּמוּרָה, אֲפִלּוּ אִם קִבֵּל אָבִיהָ קִדּוּשֶׁיהָ שֶׁהֵם דְּאוֹרָיְתָא, אוֹ חֲרֶשֶׁת שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה כְּשֶׁהָיְתָה פִּקֵּחַת, וְנִתְחָרְשָׁה; אֲבָל אִם נִשְׁתַּטֵּית, וְאֵינָהּ יוֹדַעַת לִשְׁמֹר עַצְמָהּ, אֵינוֹ מוֹצִיאָהּ עַד שֶׁתַּבְרִיא, שֶׁלֹּא יִנָּהֲגוּ בָהּ מִנְהָג הֶפְקֵר; לְפִיכָךְ מַנִּיחָהּ, וְנוֹשֵׂא אַחֶרֶת וּמַאֲכִילָהּ וּמַשְׁקָהּ מִשֶּׁלָּהּ, וְאֵין מְחַיְּבִים אוֹתוֹ בִּשְׁאֵר כְּסוּת וְעוֹנָה, וְאֵינוֹ חַיָּב לְרַפְּאוֹתָהּ.** וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּחַיָּב בִּמְזוֹנוֹתֶיהָ וּרְפוּאָתָהּ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ״א וְהַטּוּר בְּשֵׁם הָרַמַ״ה וְהָרַאֲבַ״ד), וְכֵן פָּסַק לְעֵיל סִימָן ע׳ סָעִיף ד׳, וְכֵן עִקָּר. **וְלֹא לְפִדּוֹתָהּ. וְאִם גֵּרְשָׁהּ מְגֹרֶשֶׁת, וְהוּא שֶׁתִּהְיֶה יוֹדַעַת לִשְׁמֹר גִּטָּהּ.** וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד אֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת (וְכֵן מִשְׁמַע בְּמהרי״ו סִימָן נ״ב); אֲבָל בְּעִתִּים שׁוֹטָה וּבְעִתִּים חֲלוּמָה, וְגֵרְשָׁהּ בְּעֵת חֲלִימָתָהּ מִפְּנֵי שֶׁהָיְתָה נִרְאֵית שֶׁתִּשְׁאַר כָּךְ, לֹא מְהַדְּרִינַן עוֹבְדָא (פִּסְקֵי מהרא״י סִימָן רט״ו). וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קכ״א סָעִיף ג׳. **וּמוֹצִיאָהּ מִבֵּיתוֹ וְאֵינוֹ חַיָּב לַחֲזֹר וְלִשַּׁפֵּל בָּהּ:**

ז מִי שֶׁגֵּרַשׁ אִשְׁתּוֹ מִן הַנִּשּׂוּאִין, לֹא תָּדוּר עִמּוֹ בֶּחָצֵר, שֶׁמָּא יָבוֹאוּ לִידֵי זְנוּת; וְאִם הָיָה כֹּהֵן, לֹא תְּדוּר עִמּוֹ בַּמָּבוֹי; וּכְפָר קָטָן נִדּוֹן כְּמָבוֹי. הַגָּה: וְאִם נִשֵּׂאת לְאַחֵר, אֲפִלּוּ בְּיִשְׂרָאֵל, לֹא תָּדוּר עִמּוֹ בַּמָּבוֹי (טור). וְכָל זֶה בְּמָבוֹי סָתוּם, אֲבָל בְּמָבוֹי מְפֻלָּשׁ שֶׁדָּרֶךְ רַבִּים עוֹבֵר בֵּינֵיהֶם, מֻתָּרִים לָדוּר בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרַ״ן שֵׁכֵן כָּתַב בְּשֵׁם הַתּוֹסָפוֹת), אִם רְשׁוּת הָרַבִּים מַפְסִיק בֵּין בָּתֵּיהֶם (הַגָּהוֹת אֲשֵׁרִי פֶּרֶק שֵׁנִי דִּכְתֻבוֹת), אֲפִלּוּ אֵין בְּכָל הָעִיר שׁוּם יְהוּדִי רַק הֵם לְבַד, שָׁרֵי (תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן רמ״ג). וְגֵרְשָׁהּ מִשּׁוּם שֶׁאֲסִירָה עָלָיו, אֲפִלּוּ לֹא נִשֵּׂאת, אָסוּר לָדוּר עִמָּהּ, כְּאִלּוּ נִשֵּׂאת לְאַחֵר (אוֹר זָרוּעַ):

ח הָיָה לָהּ מִלְוֶה אֶצְלוֹ, עוֹשֶׂה שָׁלִיחַ לְתָבְעוֹ. הַגָּה: וְדַוְקָא בִּכְהַאי גַּוְנָא, אֲבָל מֵתָר לִכָּנֵס לְבֵיתָהּ אַף עַל פִּי שֶׁנִּשֵּׂאת, הוֹאִיל וְאֵינוֹ דָּר שָׁם וְאֵינוֹ נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן עִמָּהּ (כָּךְ מִשְׁמַע בִּתְרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן רמ״ג). וְיֵשׁ מַחֲמִירִין (בֵּית יוֹסֵף). וּמֵתָר לְאָדָם לָזוּן גְּרוּשָׁתוֹ, וּמְצָוֶה הוּא יוֹתֵר מִבִּשְׂאָר עָנְיֵי (הַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי פֶּרֶק כ״א מֵאִסּוּרֵי בִיאָה) וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא לוֹ עֵסֶק עִמָּהּ, רַק יְזוּנָהּ עַל יְדֵי שָׁלִיחַ (אוֹר זָרוּעַ):

ט גְּרוּשָׁה שֶׁבָּאָה עִם הַמְגֻרָּשׁ לְדִין, מְנַדִּין אוֹתָם אוֹ מַכִּין אוֹתָם מַכַּת מַרְדּוּת:

י אִם נִתְגָּרְשָׁה מִן הָאֵרוּסִין, מֻתֶּרֶת לְתָבְעוֹ לְדִין וְלָדוּר עִמּוֹ. וְאִם הָיָה לִבּוֹ גַּס בָּהּ, אַף מִן הָאֵרוּסִין אָסוּר:

יא מִי נִדְחֶה מִפָּנֵי מִי, הִיא נִדְחֵית מִפָּנָיו. וְאִם הָיָה הֶחָצֵר שָׁלָהּ, הוּא יִדָּחֶה מִפָּנֶיהָ:

סימן קכ

א הַגֵּט, צָרִיךְ שֶׁיִּכְתְּבֶנּוּ הַבַּעַל אוֹ שְׁלוּחוֹ; וְאַף אִם שְׁלוּחוֹ כּוֹתְבוֹ, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה מְשֻׁל הַבַּעַל; לְכָךְ נֶהֱגוּ כְּשֶׁהַבַּעַל מָצוּי, שֶׁנּוֹתֵן לוֹ הַסּוֹפֵר הַקֻּלָף וְהַדְיוֹ וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאַף הַקֻּלְמוֹס וּשְׁאָר כְּלֵי הַכְּתִיבָה (הַגָּהוֹת אֲשֵׁרִי פֶּרֶק שֵׁנִי וּבַמֶּרְדְּכִי מַהִלְכוֹת גִּטִּין) בְּמַתָּנָה, לְזֶרֶם כְּתִיבָה. וְהַבַּעַל נוֹתֵן שְׂכָרוֹ; וּמִפְּנֵי תַּקָּנַת עֲגוּנוֹת, תִּקְּנוּ חֲכָמִים שֶׁהָאִשָּׁה תִּתֵּן שְׂכַר הַסּוֹפֵר וְהַקְּנוּהוּ לַבַּעַל:

ב גָּזַל נָיָר וְכָתַב בּוֹ גֵּט וּנְתָנוֹ לָהּ, כָּשֵׁר, אֲפִלּוּ קֹדֶם יֵאוּשׁ. הַגָּה: אֲבָל גָּזַל גֵּט, כְּגוֹן שֶׁכָּתַב לוֹ הַסּוֹפֵר גֵּט וּגְזָלוֹ מִמֶּנּוּ וְלֹא פָּרַע לוֹ, וְגֵרֵשׁ בּוֹ, לָא הֲוֵי מְגֹרֶשֶׁת (בֵּית יוֹסֵף):

ג כּוֹתְבִין גֵּט לְאִישׁ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ, וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ הָעֵדִים שֶׁחָתְמוּ בּוֹ מַכִּירִים וְיוֹדְעִים שֶׁזֶּה פְּלוֹנִי וְאִשְׁתּוֹ פְּלוֹנִית. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּגַם הַסּוֹפֵר צָרִיךְ לְהַכִּירָן (טור), וְכֵן נִרְאֶה לִי. וְהַכָּרָה זוֹ אֲפִלּוּ עַל פִּי עֵד אֶחָד, וַאֲפִלּוּ עַל פִּי אִשָּׁה וְקָרוֹב. הַגָּה: וְצָרִיךְ לְהַכִּיר שֵׁם הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה וְשֵׁם אֲבִיהֶם, וְכָל שֶׁהֶחֱזִקוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם בָּעִיר, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהֶם יוֹתֵר. וְשֵׁם אָבִיו, נֶהֱגוּ לִכְתֹּב עַל פִּי עַצְמוֹ (בֵּית יוֹסֵף מִמַּשְׁמָעוּת לְשׁוֹן הָרַמְבַּ״ם). וְאִם הָיוּ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שְׁנַיִם שֶׁשְּׁמוֹתֵיהֶם שָׁוִים וּשְׁמוֹת נְשׁוֹתֵיהֶן שָׁוִים, אֵין מְגָרֵשׁ אֶחָד מֵהֶם אֶלָּא בְּמַעֲמַד חֲבֵרוֹ, שֶׁמָּא יִכְתֹּב גֵּט וְיוֹלִיכֶנּוּ לְאֵשֶׁת חֲבֵרוֹ וְיִגָּרְשֶׁנָּה עָלָיו. וּבִשְׁעַת הַסַּכָּנָה, כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַכִּירִים:

ד לֹא יִכְתְּבֶנּוּ הַסּוֹפֵר וְלֹא יַחְתְּמוּ בּוֹ הָעֵדִים, עַד שֶׁיֹּאמַר לָהֶם הַבַּעַל לִכְתֹּב וְלַחְתֹּם. וּלְכַתְּחִלָּה יֹאמַר לַסּוֹפֵר לִפְנֵי הָעֵדִים (בְּסֵדֶר הַגֵּט מהר״א מַרְגָּלִיּוֹת). וּכְשֶׁיֹּאמַר לָהֶם הַבַּעַל, יִכְתְּבוּהוּ הֵם בְּעַצְמָם וְלֹא יֹאמְרוּ לַאֲחֵרִים לִכְתֹּב וְלַחְתֹּם. אֲפִלּוּ אָמַר לְבֵית דִּין: תְּנוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי, לֹא יֹאמְרוּ לַסּוֹפֵר לִכְתֹּב וְלָעֵדִים לַחְתֹּם, וַאֲפִלּוּ אָמַר לָהֶם: אִמְרוּ לַסּוֹפֵר וְיִכְתֹּב וְלָעֵדִים וְיַחְתְּמוּ, לֹא יִכְתֹּב הַסּוֹפֵר וְלֹא יַחְתְּמוּ הָעֵדִים עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִפִּיו. הַגָּה: עָבַר וְגֵרְשָׁהּ עַל יְדֵי ״אוֹמַר אִמְרוּ לַסּוֹפֵר וְיִכְתֹּב״ כו׳, הֲוֵי סָפֵק מְגֹרֶשֶׁת (טור בְּשֵׁם הָרַמ״ה וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרַ״ן וּבַעַל הַתְּרוּמָה וּסְמ״ג וְהַמֶּרְדְּכִי וְכָל בּוֹ):

ה אֲפִלּוּ כָּתַב בִּכְתַב יָדוֹ לַסּוֹפֵר שֶׁיִּכְתֹּב וְלָעֵדִים שֶׁיַּחְתְּמוּ, לֹא יִכְתְּבוּ וְלֹא יַחְתְּמוּ עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִפִּיו, בֵּין שֶׁהוּא פִּקֵּחַ וּבֵין שֶׁנִּשְׁתַּתֵּק, בֵּין שֶׁמְּדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ בֵּין שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ וְלֹא מְדַבֵּר. וְיֵשׁ מַכְשִׁירִין בְּמִי שֶׁנִּשְׁתַּתֵּק לִכְתֹּב וַלַחְתֹּם עַל פִּי כְּתַב יָדוֹ שֶׁיִּכְתֹּב לַסּוֹפֵר: כְּתֹב, וְלָעֵדִים: חֲתֹמוּ, וְהוּא שֶׁתְּהֵא דַּעְתּוֹ מְיֻשֶּׁבֶת עָלָיו:

ו מִי שֶׁנִּשְׁתַּתֵּק, וּשְׁאָלוּהוּ אִם רוֹצֶה שֶׁיִּכְתְּבוּ גֵּט לְאִשְׁתּוֹ, וְהִרְכִּין בְּרֹאשׁוֹ, יִתְבָּאֵר בַּסִּימָן שֶׁאַחַר זֶה:

ז אָמַר לַעֲשָׂרָה: כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי, אֶחָד כּוֹתֵב בְּשִׁבְיל כֻּלָּם. וְאִם אָמַר: כֻּלְּכֶם כִּתְבוּ, אֶחָד כּוֹתֵב בְּמַעֲמַד כֻּלָּם:

ח אָמַר לַעֲשָׂרָה: כִּתְבוּ וְחִתְמוּ וּתְנוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי, אֶחָד כּוֹתֵב וּשְׁנַיִם חוֹתְמִים וְאֶחָד נוֹתֵן:

ט אָמַר: כֻּלְּכֶם חֲתֹמוּ, אוֹ שֶׁמְּנָאָם, בֵּין שֶׁמָּנָה מִקְצָתָם, וְאָמַר לָהֶם: חִתְמוּ, הֲרֵי זֶה כְּאוֹמֵר כֻּלְּכֶם חִתְמוּ, וְכֻלָּם צְרִיכִים לַחְתֹּם בּוֹ; וּשְׁנַיִם שֶׁחוֹתְמִים בּוֹ תְּחִלָּה הֵם מִשּׁוּם עֵדִים, וְצָרִיךְ שֶׁלֹּא יְהֵא שׁוּם אֶחָד מֵהֶם פָּסוּל, וְהָאֲחֵרִים מִשּׁוּם תְּנַאי; לְפִיכָךְ, אִם הָיוּ הַשְּׁאָר פְּסוּלִים, אוֹ שֶׁחָתְמוּ זֶה הַיּוֹם וְזֶה לְמָחָר אוֹ אַחַר כַּמָּה יָמִים, כָּשֵׁר, וְהוּא שֶׁיַּחְתְּמוּ כָּל אֶחָד בִּפְנֵי כֻּלָּם; וַאֲפִלּוּ חָתְמוּ הַשְּׁאָר אַחַר נְתִינַת הַגֵּט, וַאֲפִלּוּ אַחַר שֶׁנִּשֵּׂאת (הָרַ״ן פֶּרֶק קַמָּא דְּגִטִּין), כָּשֵׁר; וְאִם מֵת אֶחָד מֵהֶם קֹדֶם הַחֲתִימָה, הֲרֵי הַגֵּט בָּטֵל וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסָמוּךְ:

י וְאִם אָמַר: כֻּלְּכֶם חִתְמוּ מִשּׁוּם עֵדִים, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ כֻּלָּן כְּשֵׁרִים וְשֶׁיַּחְתְּמוּ כֻּלָּם בּוֹ בַּיּוֹם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֲפִלּוּ אָמַר סְתָם: כֻּלְּכֶם חִתְמוּ, דִּינוֹ כְּמְפָרֵשׁ וְאוֹמֵר: כֻּלְּכֶם חִתְמוּ מִשּׁוּם עֵדִים, וְנִרְאֶה לִי דְּיֵשׁ לְהַחֲמִיר כִּסְבָרָא זוֹ:

יא תִּקְּנוּ חֲכָמִים שֶׁהָאוֹמֵר לָרַבִּים לִכְתֹּב גֵּט אוֹ לַחְתֹּם אוֹ לְהוֹלִיךְ גֵּט לְאִשְׁתּוֹ; אִם לִכְתִיבָה, יֹאמַר לָהֶם: כָּל אֶחָד מִכֶּם יִכְתֹּב גֵּט לְאִשְׁתִּי, וְכֵן לְהוֹלָכָה: כָּל אֶחָד מִכֶּם יוֹלִיךְ; וְאִם לַחֲתִימָה, יֹאמַר לָהֶם: כָּל שְׁנַיִם מִכֶּם יַחְתְּמוּ בְּגֵט זֶה:

סימן קכא

א צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה בְּדַעְתּוֹ בְּשָׁעָה שֶׁמְּצַוֶּה לִכְתֹּבוּ. לְפִיכָךְ, אִם אָחֲזוּ רוּחַ רָעָה בְּשָׁעָה שֶׁמְּצַוֶּה לִכְתֹּבוּ, אֵין כּוֹתְבִין אוֹתוֹ אֲפִלּוּ לִכְשֶׁיַּבְרִיא. וְכֵן הַשִּׁכּוֹר, שֶׁהִגִּיעַ לִשְׁכְרוּתוֹ שֶׁל לוֹט, וְאָמַר: כִּתְבוּ, אֵין כּוֹתְבִין. וְאִם לֹא הִגִּיעַ, הֲרֵי זֶה סָפֵק:

ב הָיָה בָּרִיא בְּשָׁעָה שֶׁצִּוָּה לִכְתֹּבוּ, וְאַחַר כָּךְ אָחֲזוֹ הַחֹלִי, אֵין כּוֹתְבִים אוֹתוֹ בְּעוֹדוֹ בְּחָלְיוֹ. וְאִם כְּתָבוּהוּ וּנְתָנוּהוּ לְקֹדֶם שֶׁיַּבְרִיא, אִם הוּא חֹלִי דְּסַמֵּה בֵּידָן, הֲרֵי זֶה פָּסוּל; וְאִם לָאו, אֵינוֹ גֵּט. הַגָּה: אֲבָל לְאַחַר שֶׁנִּתְרַפֵּא, כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין, אֲפִלּוּ מִטָּה בְּחָלְיוֹ שֶׁלֹּא לִתֵּן (טור):

ג מִי שֶׁהוּא עִתִּים חָלִים (פרוש, בָּרִיא, מִן "וְתַחֲלִימֵנִי וְתַחֲיֵנִי" (ישעיה לח, טז עִתִּים שׁוֹטֶה, כְּשֶׁהוּא חָלִים, הֲרֵי הוּא כְּפִקֵּחַ לְכָל דְּבָרָיו. וְאִם גֵּרֵשׁ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה גִּטּוֹ גֵּט. וַאֲפִלּוּ חָלִים בְּעָלְמָא, שֶׁאֵינוֹ שָׁפוּי לְגַמְרֵי וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן קי"ט סָעִיף ו':

ד שְׁכִיב מְרַע שֶׁמְּצַוֶּה לִכְתֹּב גֵּט, צָרִיךְ לְדַקְדֵּק בּוֹ שֶׁיִּהְיֶה שָׁפוּי בִּשְׁעַת כְּתִיבָה וּבִשְׁעַת נְתִינָה. הַגָּה: וְאֵין צָרִיךְ בְּדִיקָה כְּמוֹ נִשְׁתַּתֵּק, אֶלָּא בּוֹדְקִין אוֹתוֹ קְצָת לִרְאוֹת אִם דַּעְתּוֹ מְיֻשֶּׁבֶת עָלָיו (בֵּית יוֹסֵף):

ה מִי שֶׁנִּשְׁתַּתֵּק, וּשְׁאָלוּהוּ אִם רוֹצֶה שֶׁיִּכְתְּבוּ גֵּט לְאִשְׁתּוֹ, וְהִרְכִּין בְּרֹאשׁוֹ לוֹמַר הֵן, בּוֹדְקִין אוֹתוֹ בִּדְבָרִים אֲחֵרִים בְּסִרוּגִין, חַד הֵן וּתְרֵין לָאו, חַד לָאו וּתְרֵין הֵן, אִם הִרְכִּין בְּרֹאשׁוֹ עַל לָאו וְעַל הֵן הֵן, הֲרֵי אֵלּוּ יִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבוֹדְקִין אוֹתוֹ עַל יְדֵי פֵּרוּשׁ שֶׁאֵינָם נִמְצָאִים אֶלָּא בְּקֹרִין וְשׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ בִּימוֹת הַחֹרֶף (טור) אִם רוֹצֶה שֶׁיִּלְקְטוּ לוֹ מִן הָאִילָן, אוֹ לְהֵפֶךְ (כָּךְ פֵּרְשׁוּ הַתּוֹסָפוֹת):

ו וְדָוְקָא כְּשֶׁנִּשְׁתַּתֵּק, אוֹ אִלֵּם הַשּׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר, סוֹמְכִין עַל רְמִיזָתוֹ לְהוֹצִיא. אֲבָל חֵרֵשׁ שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר, אֵינוֹ מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּרִמְיָזָה, אִם נִשְׁאֲה כְּשֶׁהָיָה פִּקֵּחַ אוֹ שֶׁנְּפָלָה לוֹ יְבָמָה מֵאָחִיו פִּקֵּחַ. אֲבָל אִם נָשָׂא אִשָּׁה כְּשֶׁהוּא חֵרֵשׁ, אֲפִלּוּ הִיא פִּקֵּחַת, מוֹצִיא בְּרִמְיָזָה. (וְעַיֵּן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן רל"ה סָעִיף י"ט):

ז גּוֹסֵס (פרוש, תַּרְגּוּם "עַל צַד תַּאֲנָנָה" (ישעיה ס, ד), עַל גַּסְיָתָן, כְּלוֹמַר עַל חֻזָּה שֶׁלָּהֶן וְעִנְיַן גּוֹסֵס הוּא שֶׁהַקָּרוֹב לְמִיתָה מַעֲלֶה לְחָה בִּגְרוֹנוֹ מִפְּנֵי צָרוּת הַחֻזֶּה), הֲרֵי הוּא כְּחַי וְיָכוֹל לְגָרֵשׁ. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּוָקָא גּוֹסֵס שֶׁמְּדַבֵּר, אֲבָל אֵינוֹ מְדַבֵּר, לֹא (סְמ"ג וּסְמ"ק וְהַמְפָרְדְכִי), וְיֵשׁ לְהַחֲמִיר:

ח שָׁחֲטוּ בּוֹ שְׁנַיִם אוֹ רֹב שְׁנַיִם, וְכֵן אִם הָיָה מְגֻיָּד אוֹ צָלוּב וְהַחַיָּה אוֹכֶלֶת בּוֹ, וְרָמַז וְאָמַר: כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי, כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין כָּל עוֹד שֶׁנִּשְׁמָתוֹ בּוֹ. וְהוּא הַדִּין לְנָפַל מִן הַגַּג. מֵיהוּ צָרִיךְ בְּדִיקָה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים כְּנִשְׁתַּתֵּק (כֵּן כָּתַב הָרַ"ן):

סימן קכב

א אָמַר לַסּוֹפֵר וְלָעֵדִים לִכְתֹּב וְלַחְתֹּם וְלִתֵּן גֵּט לְאִשְׁתּוֹ, וְכָתְבוּ וְחָתְמוּ וְנָתְנוּ לָהּ, וְנִמְצָא פָּסוּל אוֹ שֶׁכְּתָבוּהוּ וְנֶאֱבַד, יְכוֹלִים לִכְתֹּב גֵּט אַחֵר. וְאִם לֹא נֶאֱבַד, וְהֵם מְסֻפָּקִים אִם הוּא כָּשֵׁר מִכַּמָּה חֲמֻרוֹת שֶׁנָּהֲגוּ לְהַחֲמִיר, הֲרֵי עָשׂוּ שְׁלִיחוּתָם וְצָרִיךְ לַחְזֹר הַבַּעַל לוֹמַר לָהֶם לִכְתֹּב וְלַחְתֹּם. הַגָּה: וְאִם הָעֵדִים רוֹצִים לִכְתֹּב אַחֵר וְלִתֵּן לָהּ שְׁנֵיהֶם, הֲרֵשׁוּת בְּיָדָם וְאֵין צְרִיכִים לִשְׁאֹל לַבַּעַל (תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ"א הוּבְאָה בְּבֵית יוֹסֵף). לָכֵן אִם הַבַּעַל הוֹלֵךְ מֵהָעִיר, יֹאמַר שֶׁהוּא נוֹתֵן לָהֶם רְשׁוּת לִכְתֹּב וְלַחְתֹּם גֵּט מֵאָחַד עַד מֵאָה עַד שֶׁיִּהְיֶה אֶחָד כָּשֵׁר בֵּין בִּכְתִיבָה בֵּין בַּחֲתִימָה לְדַעַת הָרַב שֶׁבָּעִיר בְּלִי שׁוּם פְּקִפּוּק, הַגָּה: וּלְכָל מִי שֶׁמַּרְאֶה אוֹתוֹ (סַדֶּר גִּטִּין). אֲבָל אִם הַבַּעַל בָּעִיר, אֵין לְסָמֹךְ עַל זֶה וְיֵשׁ לַבַּעַל לַחְזֹר וּלְצַוּוֹת כָּל פַּעַם לָעֵדִים וְלַסּוֹפֵר (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם ר"ת); וְכֵן נוֹהֲגִין שֶׁחוֹזֵר וּמְצַוֶּה כְּמוֹ בָּרִאשׁוֹנָה, גַּם מַקְנֶה לָהֶם הַקֶּלֶף וְהַדְּיוֹ אִם לֹא נִשְׁאַר לַסּוֹפֵר מִמַּה שֶׁהִקְנָה לוֹ בָּרִאשׁוֹנָה (כֵּן נִמְצָא בְּסֵדֶר גִּטִּין). וְיֵשׁ אוֹמְרִים הָא דְּאָמְרִינַן עָשׂוּ עֵדִים וְסוֹפֵר שְׁלִיחוּתָן צָרִיךְ לַחְזֹר וּלְצַוּוֹת, הַיְנוּ דַּוְקָא אִם כְּבָר נֶחְתַּם, וְנִפְסַל; אֲבָל אִם עֲדַיִן לֹא נֶחְתַּם, יְכוֹלִין לִכְתֹּב אַחֵר וְאֵין הַבַּעַל צָרִיךְ לְצַוּוֹת (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרַשְׁב"ץ), אֲבָל נָהֲגוּ לְהַחֲמִיר בְּכָל עִנְיָן:

ב אָמַר לָהֶם: כִּתְבוּ וְחִתְמוּ וּתְנוּ לְשָׁלִיחַ וְיוֹלִיךְ לָהּ, וְכָתְבוּ וְנָתְנוּ לְשָׁלִיחַ וְנִמְצָא הַגֵּט פָּסוּל אוֹ בָּטֵל, אֵין כּוֹתְבִין גֵּט אַחֵר עַד שֶׁיְּמַלְכוּ בּוֹ וְכָתְבוּ גֵּט אַחֵר כָּשֵׁר וּנְתָנוּהוּ לְשָׁלִיחַ וּנְתָנוּ לָהּ, הֲרֵי זוֹ סָפֵק מְגֹרֶשֶׁת. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל שֶׁנִּמְצָא הַגֵּט בָּטֵל אוֹ פָּסוּל כּוֹתְבִין גֵּט אַחֵר, אֶלָּא שֶׁאִם נֶאֱבַד מִיָּד הַשָּׁלִיחַ דִּינוֹ כְּמוֹ

שֶׁנִּתְבָּאֵר (טוּר). וְכָל זֶה שֶׁאָמַר לָהֶם לִכְתֹּב וְלִתֵּן, אֲבָל נָתַן לַשָּׁלִיחַ גֵּט לְהוֹלִיכוֹ וְנִמְצָא פָּסוּל, פְּשִׁיטָא שֶׁאֵינָן יְכוֹלִין לִכְתֹּב אַחֵר בְּלֹא רְשׁוּת שֶׁלּוֹ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א, וְכֵן מִשְׁמַע מִתְּשׁוּבַת הָרַמְבַּ״ן סִימָן קכ״ה):

סימן קכג

א הַכֹּל כְּשֵׁרִים לִכְתֹּב הַגֵּט, חוּץ מֵחֲמִשָּׁה: גּוֹי וְעֶבֶד וְחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן. אֲפִלּוּ הָאִשָּׁה בְּעַצְמָהּ, אִם אָמַר לָהּ הַבַּעַל לְכָתְבוֹ, יְכוֹלָה לְכָתְבוֹ וְתַקְנָה אוֹתוֹ לַבַּעֲלָהּ וְחוֹזֵר וְנוֹתְנוֹ לָהּ. הַגָּה: וְהַבַּעַל לְכַתְּחִלָּה לֹא יִכְתֹּב הַגֵּט בְּעַצְמוֹ, גַּם לֹא יְצַוֶּה לַסּוֹפֵר כֵּיצַד יִכְתֹּב, אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ, סְתָם, לִכְתֹּב (מְצָא בְּקוּנְטְרֵסִים). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּיֵשׁ לְהַחֲמִיר שֶׁגַּם קָרוֹב לֹא יִכְתֹּב לְכַתְּחִלָּה, הֵיכָא דְּאֶפְשָׁר בְּאַחֵר (מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ ק״י). וּלְכַתְּחִלָּה יִכְתֹּב הַסּוֹפֵר בְּיָדוֹ הַיְמָנִית; וְאִם הוּא אַשְׁר יָד, יִכְתֹּב בִּשְׂמֹאלוֹ (מ״כ בְּתִקּוּן יָשָׁן):

ב יִשְׂרָאֵל שֶׁהֻמְּרוּ, אוֹ שֶׁהוּא מְחֻלָּל שַׁבָּתוֹת בְּפַרְהֶסְיָא, הֲרֵי הוּא כְּגוֹי לְכָל דָּבָר:

ג כָּתַב הַגֵּט אֶחָד מֵאֵלּוּ הַחֲמִשָּׁה, אֵינוֹ גֵּט אַף עַל פִּי שֶׁחָתְמוּ בּוֹ עֵדִים כְּשֵׁרִים וְנִמְסַר לָהּ בִּכְשֵׁרִים. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשֶׁכָּתַב הַתּוֹרֶף; אֲבָל אִם לֹא כָּתַב אֶלָּא הַטָּפֵּס, וְהִנִּיחַ מְקוֹם הַתּוֹרֶף שֶׁהוּא מְקוֹם הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה וְהַזְּמַן וַ״הֲרֵי אַתְּ מֻתֶּרֶת לְכָל אָדָם״, וּכְתָבוֹ הַפְּקֵחַ הַגָּדוֹל הַיִּשְׂרְאֵלִי לִשְׁמוֹ, הֲרֵי זֶה גֵּט כָּשֵׁר. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ בָּכִי הַאי גַּוְונָא פָּסוּל מִדְּרַבָּנָן (טוּר בְּשֵׁם ר״י):

ד מֻתָּר לְהַנִּיחַ חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן לִכְתֹּב טֹפֶס הַגֵּט לְכַתְּחִלָּה, וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה גָּדוֹל הַפְּקֵחַ עוֹמֵד עַל גַּבָּן. אֲבָל הַגּוֹי וְהָעֶבֶד אֵין כּוֹתְבִין טֹפֶס לְכַתְּחִלָּה וַאֲפִלּוּ יִשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גַּבָּן:

ה הַכּוֹתֵב גֵּט בְּשַׁבָּת אוֹ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, בְּשׁוֹגֵג, וּנְתָנוֹ לָהּ, הֲרֵי זוֹ מְגֹרֶשֶׁת. כְּתָבוֹ וְחָתְמוּ בְּזָדוֹן בּוֹ בַּיּוֹם אוֹ בְּיוֹם טוֹב, וּנְתָנוֹ לָהּ, אֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת, שֶׁהֲרֵי הָעֵדִים פְּסוּלִים מִן הַתּוֹרָה. כְּתָבוֹ בְּיוֹם טוֹב בְּזָדוֹן, וְנִמְסַר לָהּ בִּפְנֵי עֵדִים כְּשֵׁרִים, הֲרֵי זֶה גֵּט פָּסוּל. הַגָּה: אֲבָל כְּתָבוֹ בְּזָדוֹן בְּיוֹם כִּפּוּרִים וְשַׁבָּת, הֲרֵי זֶה בָּטֵל מִדְּאוֹרָיְתָא, (כֵּן דִּקְדֵּק הַבֵּית יוֹסֵף). וְאֵין לְגָרֵשׁ בַּלַּיְלָה, וְאִם גֵּרַשׁ בַּלַּיְלָה יֵשׁ אוֹמְרִים דְּהֲוֵי גֵּט פָּסוּל (ר״י מִינְץ). וְלָכֵן לְאַחַר שֶׁהִתְפַּלְּלוּ הַקָּהָל עַרְבִית אַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן הַיּוֹם גָּדוֹל, אֵין לְגָרֵשׁ (בְּתְרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן רמ״ח). וְעַיֵּן לְקַמָּן סוֹף סִימָן קנ״ד סָעִיף פ״ח וּפ״ט:

סימן קכד

א גֵּט שֶׁכָּתְבוֹ עַל אִסּוּרֵי הֲנָאָה, כָּשֵׁר. מֵיהוּ, בְּדָבָר שֶׁצָּרִיךְ בְּעוּר מִן הָעוֹלָם וְצָרִיךְ שְׂרֵפָה, אִם כָּתַב עָלָיו הַגֵּט, בָּטֵל (הַר״ן פֶּרֶק בְּתֶרָא דְּגִטִּין):

ב כּוֹתְבִין הַגֵּט עַל דָּבָר שֶׁיָּכוֹל לְהִזְדַּיֵּף, וְהוּא שֶׁיִּתְּנוּ לָהּ בְּעֵידֵי מְסִירָה. כֵּיצַד, כּוֹתֵב עַל הַנְּיָר הַמָּחוּק וְעַל הַדַּפְתְּרָא וְעַל הַחֶרֶס וְעַל הֶעָלִין וְעַל יַד הָעֶבֶד וְעַל קֻרֶן הַפָּרָה, וּמוֹסֵר לָהּ הָעֶבֶד וְהַפָּרָה אוֹ שְׁאָר דְּבָרִים בִּפְנֵי עֵדִים. אֲבָל לֹא יַחְתֹּךְ יַד הָעֶבֶד וְקֶרֶן הַפָּרָה וְיִתֵּן לָהּ, וְאִם כָּתַב [וְחָתַךְ] וְנָתַן לָהּ, אֵינוֹ גֵּט, מִשּׁוּם דְּבָעֵינָן שֶׁלֹּא תְּהֵא קְצִיצָה בֵּין כְּתִיבָה לִנְתִינָה. הַגָּה: וְכוֹתְבִין עַל כָּל דָּבָר תָּלוּשׁ (טוּר) וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּוְקָא בְּדָבָר שֶׁהוּא שֶׁל קַיָּמָא, אֲבָל אִם כָּתַב בְּעָלֶה שֶׁל בְּצָלִים אוֹ יְרָקוֹת וְכַדּוֹמֶה לָזֶה, פָּסוּל (הַר״ן פֶּרֶק שֵׁנִי). וּלְכַתְּחִלָּה יֵשׁ לִכְתֹּבוֹ עַל קֶלֶף מְתֻקָּן לְסֵפֶר תּוֹרָה תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת, אֲבָל לֹא בָּעֵינָן מֵעֵבֶד לִשְׁמוֹ; אֲבָל אֵין עִכּוּב בְּדָבָר זֶה (מ״כ בְּסִדְרָא גִּשְׁיוֹ) וַאֲפִלּוּ אִם נִכְתַּב עַל נְיָר שֶׁקּוֹרִין פַּפִּי״ר, בְּכָל כְּתָב, כָּשֵׁר (נִמּ זֶה שָׁם). וְעַיֵּן לְקַמָּן רֵישׁ סִימָן קכ״ו:

ג טוֹב לַחְתֹּךְ הַנְּיָר לְמַדַּת הַגֵּט, שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לַחְתֹּךְ מִמֶּנּוּ אַחַר כְּתִיבָה. וְאִם טָעָה הַסּוֹפֵר לְאַחַר שֶׁכָּתַב קְצָתוֹ וְרוֹצֶה לְהַתְחִיל בְּאוֹתוֹ נְיָר עַצְמוֹ, יַחְתֹּךְ תְּחִלָּה הַמּוּעָט שֶׁכָּתַב. הַגָּה: אִם כָּתְבוֹ עַל נְיָר גָּדוֹל, וַחֲתָכוֹ לְאַחַר הַכְתִיבָה קֹדֶם הַנְּתִינָה, פָּסוּל. אֲבָל אִם חָתַךְ מִמֶּנּוּ מְעַט, כְּדֵי לְיַפּוֹתוֹ, לָא מִקְּרֵי קְצִיצָה (טוּר בְּשֵׁם הָרֹא״שׁ). וְכָל שֶׁלֹּא חָתַךְ מִמֶּנּוּ הַרְבֵּה יוֹתֵר מִכְּתִיבַת הַגֵּט, הֲרֵי כְּלֵיפּוֹתוֹ (כֵּן מִשְׁמַע בְּסה״ת). אֲבָל לְכַתְּחִלָּה חוֹתְכִין מִמֶּנּוּ הַכֹּל קֹדֶם הַכְתִיבָה, אֲפִלּוּ הַנְּקָבִים שֶׁעוֹשִׂין כְּדֵי לְשָׂרְטֵט עַל יָדָן, וּשְׁאָר הַדְּבָרִים, יְחַתֹּךְ הַכֹּל קֹדֶם הַשָּׂרְטוּט, דְּהַשָּׂרְטוּט צָרִיךְ כְּתִיבָה הוּא (סֵדֶר גִּטִּין). כָּתְבוֹ עַל סֵפֶר, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עִנְיָנִים אֲחֵרִים, וְנָתַן לָהּ הַכֹּל, כָּשֵׁר (טוּר בְּשֵׁם הָעִטּוּר):

ד אֵין כּוֹתְבִין גֵּט בְּמְחֻבָּר, אֲפִלּוּ יִתֵּן לָהּ הַמְחֻבָּר כְּמוֹ שֶׁהוּא, דְּבָעֵינָן ״וְנָתַן בְּיָדָהּ״ (דְּבָרִים כד, א). וַאֲפִלּוּ חָתְמוּ הָעֵדִים אַחַר שֶׁתְּלָשׁוֹ, וְאַחַר כָּךְ נְתָנוֹ לָהּ, אֵינוֹ גֵּט. וְאִם כְּתָבוֹ עַל הֶעָלֶה הַזָּרוּעַ בְּעָצִיץ (פְּרִישׁ, כְּעֵין חֲצִי קְדָרָה שֶׁל חֶרֶס שֶׁזּוֹרְעִין בָּהּ) נָקוּב, אַף עַל פִּי שֶׁנְּתָנוֹ לָהּ הֶעָצִיץ כֻּלּוֹ, פָּסוּל, שֶׁמָּא יִקְטֹם. אֲבָל כּוֹתֵב הוּא עַל חַרְסוֹ שֶׁל עָצִיץ וְנוֹתֵן לָהּ, וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ עֵדֵי מְסִירָה לְפָנֵינוּ, שֶׁחֶרֶס דָּבָר הַמְזַדַּיֵּף הוּא: הַגָּה: וְהוּא הַדִּין בָּעֲצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב; וְיֵשׁ אוֹמְרִים דִּבְשֶׁאֵינוֹ נָקוּב לֹא גָּזְרִינַן שֶׁמָּא יִקְטֹם (תְּמִצָּא מְבֹאָר שָׁתֵי הַסְּבָרוֹת בְּבֵית יוֹסֵף):

ה אֵין כּוֹתְבִין בְּמְחֻבָּר, אֲפִלּוּ טֹפֶס. כָּתַב הַטֹּפֶס בְּמְחֻבָּר, וּתְלָשׁוֹ וְאַחַר כָּךְ כָּתַב הַתּוֹרֶף וְחָתְמוּ וּנְתָנוֹ לָהּ, כָּשֵׁר:

ו הָיָה הַגֵּט חָקוּק עַל יָדוֹ שֶׁל עֵבֶד בִּכְתוֹבֶת קַעֲקַע וְהָיָה יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ וְהָיוּ הָעֵדִים חֲקוּקִים עַל יָדוֹ, הֲרֵי זוֹ מְגֹרֶשֶׁת אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם עֵידֵי מְסִירָה, שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ יָכוֹל לְהִזָּדַיֵּף. וְאִם הָיוּ מֻחְזָקִים בָּעֶבֶד שֶׁהוּא שֶׁלּוֹ, וְגֵט חָקוּק עַל יָדוֹ וְהוּא יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ, וְהִיא אוֹמֶרֶת: בְּעֵדִים נִמְסַר לִי, הֲרֵי זוֹ סָפֵק מְגֹרֶשֶׁת, שֶׁמָּא מֵעַצְמוֹ נִכְנַס לָהּ, שֶׁהַגּוֹדְרוֹת אֵין לָהֶם חֲזָקָה (פרוש, כָּל דָּבָר שֶׁמְּהַלֵּךְ בַּדְּרָכִים וּבַשְּׁוָקִים, שֶׁיִּתָּכֵן לוֹמַר מֵעַצְמוֹ נִכְנַס) הַגָּה: וְדַוְקָא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין לָהֶם חֲזָקָה, אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם חֲזָקָה, מְגֹרֶשֶׁת (בית יוסף). וְעַיֵּן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט בְּדִינֵי חֲזָקוֹת:

ז הָיָה הַגֵּט חָקוּק עַל הַטַּבְלָא, וְהָעֵדִים עָלָיו, וְהוּא יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ, וְאוֹמֶרֶת שֶׁנִּתַּנְתּוּ לוֹ וְחָזַר וּנְתָנוֹ לָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁהֵם מֻחְזָקִים בַּטַּבְלָא שֶׁהִיא שֶׁלָּהּ, הֲרֵי זוֹ מְגֹרֶשֶׁת, שֶׁהָאִשָּׁה עַצְמָהּ כּוֹתֶבֶת אֶת גִּטָּהּ:

ח חָקַק הַגֵּט עַל טַס שֶׁל זָהָב וּנְתָנוֹ לָהּ וְאָמַר לָהּ: הֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ וּכְתָבָתֵיךְ, הֲרֵי זוֹ מְגֹרֶשֶׁת וְנִתְקַבְּלָה כְּתָבָתָהּ בְּכִדֵּי שׁוֹוִי הַטַּס. הַגָּה: אֲבָל נָתַן לָהּ סְתָם, הֲרֵי הַכֹּל שֶׁלָּהּ מִכֹּחַ נְתִינַת הַגֵּט, וְצָרִיךְ לִתֵּן לָהּ כְּתָבָתָהּ מֻשְׁלָם (כֵּן מִשְׁמַע בַּגְּמָרָא וְכֵן כָּתַב הָרַ"ן):

ט לֹא יִתְּנֶנּוּ לָהּ עַד שֶׁתִּתְיַבֵּשׁ הַכְּתִיבָה וְהַחֲתִימָה יָפֶה, פֵּן יְהֵא קָרוּי כְּתָב שֶׁיָּכוֹל לְהִזָּדַיֵּף:

סימן קכה

א אֵין כּוֹתְבִין אֶת הַגֵּט אֶלָּא בְּדָבָר שֶׁרְשׁוּמוֹ עוֹמֵד, כְּגוֹן דְּיוֹ וְסִקְרָא וְקוֹמוֹס וְקַנְקַנְתּוֹם (פרוש, מיני צְבָעִים) וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם; אֲבָל אִם כְּתָבוֹ בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד, כְּגוֹן מַשְׁקִין וּמֵי פֵּרוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם, אֵינוֹ גֵּט:

ב כְּתָבוֹ בְּדִיעֲבַד בַּאֲבָר, בִּשְׁחוֹר, בְּשִׁחוֹר, כָּשֵׁר. (פרוש אֲבָר, עוֹפֶרֶת וּשְׁחוֹר, הוּא כְּלִי שֶׁל בַּרְזֶל שֶׁרוֹשְׁמִין בּוֹ וְשָׁחוֹר, הוּא הַפֶּחָם עָרוּךְ. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים הָא דְּכַאֲבָר כָּשֵׁר, הֵיכָא חִתּוּכֵי אֲבָר מִעֲרָבִים בְּמִיִם (הטור והרא"ש), אֲבָל אִם כָּתַב בַּאֲבָר עַצְמוֹ, פָּסוּל, וְיֵשׁ לְחוּשׁ לָזֶה. וּלְכַתְּחִלָּה נוֹהֲגִין לִכְתֹּב בְּדִיו טוֹבָה כְּמוֹ שֶׁכּוֹתְבִין סְפָרִים (סדר גשין), וְאֵין לְשַׁנּוֹת. וְיֵשׁ מַחֲמִירִין עוֹד לוֹמַר, דְּהַסּוֹפֵר יִקְרָא כָּל אוֹת תְּחִלָּה קֹדֶם שֶׁיִּכְתֹּב, כְּמוֹ בִּסְפָרִים (גם זה שם):

ג כּוֹתְבִין אוֹתוֹ בְּמֵי עֲפָצִים. וְהוּא שֶׁלֹּא יִהְיֶה הַקֶּלֶף מְעֻפָּץ, מִפְּנֵי שֶׁאֵין מֵי עֲפָצִים נִקָּר בּוֹ; וְאִם כָּתַב, אֵינוֹ גֵּט. וְכֵן כָּל כֵּיוֹצֵא בּוֹ:

ד חָקַק גֵּט עַל הַלּוּחַ אוֹ עַל הָאֶבֶן אוֹ עַל טַס שֶׁל מַתֶּכֶת אִם חָפַר יְרֵכֵי הָאוֹתִיּוֹת, כָּשֵׁר; וְכֵן אִם חָקַק יְרֵכֵי הָאוֹתִיּוֹת מֵאֲחוֹרֵי הַטַּס עַד שֶׁבָּלְטוּ בְּפְנֵי הַטַּס. אֲבָל אִם חָפַר תּוֹךְ הָאוֹת עַד שֶׁיֵּרָאוּ הַיְרֵכוֹת גְּבוֹהוֹת מִכָּאן וּמִכָּאן, אוֹ שֶׁהִכָּה עַל פְּנֵי הַטַּס בְּחוֹתָם עַד שֶׁנִּמְצְאוּ הָאוֹתִיּוֹת בּוֹלְטוֹת כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשִׂין דִּינָר זָהָב, אֵינוֹ גֵּט. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים דְּלִכַתְּחִלָּה יֵשׁ לְהַחֲמִיר שֶׁלֹּא לִכְתֹּב בְּקוּלְמוּס שֶׁל בַּרְזֶל, שֶׁלֹּא לָבוֹא לִידֵי חֲקִיקָה (סדר גשין). וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן זֶה סָעִיף כ"ב. וְלֹא מִקְרֵי חָק תּוֹכוֹת אֶלָּא כְּשֶׁכָּל הָאוֹת נַעֲשָׂה כָּךְ, אֲבָל אִם צָרִיךְ עֲדַיִן לְתַקֵּן שֶׁיִּהְיֶה אוֹת, כָּשֵׁר (תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן רכ"ח):

ה הַקּוֹרֵעַ עַל הָעוֹר תַּבְנִית כְּתָב, כָּשֵׁר; אֲבָל הָרוֹשֵׁם עַל הָעוֹר תַּבְנִית כְּתָב, פָּסוּל. וְיֵשׁ אוֹמְרִים בְּהֵפֶךְ. וְיֵשׁ מִי שֶׁמַּכְשִׁיר בִּשְׁנֵיהֶם:

ו נָהֲגוּ לְהַחֲמִיר שֶׁיִּהְיוּ הָאוֹתִיּוֹת מֻקָּפוֹת גְּוִיל, וְאִם יֵשׁ בּוֹ אוֹתִיּוֹת דְּבוּקוֹת יִגְרֹר בֵּינֵיהֶם לְהַפְרִידָם, הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין לְהַפְרִיד הָאוֹתִיּוֹת אִם נוֹגְעִין (כֵּן הוּא בְּסֵדֶר גשין), וְכֵן נוֹהֲגִין. וְיֵשׁ מְקִלִּין בִּשְׁעַת הַדְּחָק (תְּשׁוּבַת הָרֹא"ש) לְתַקֵּן קֹדֶם שֶׁיַּחְתְּמוּ הָעֵדִים (מהר"ם פַּדְוּאָה), כְּשֶׁהַבַּעַל מְצַוֶּה לְתַקֵּן (בית יוסף לְדַעַת הָרֹא"ש):

ז אִם יֵשׁ מִי שֶׁרוֹצֶה לְזַיֵּן הָאוֹתִיּוֹת, מוֹחִין בְּיָדוֹ:

ח אִם נִפְלָה טִפַּת דְּיוֹ בְּתוֹךְ הָאוֹת (טור) וְאֵינָהּ נִכֶּרֶת, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַעֲבִיר הַדְּיוֹ וּלְתַקֵּן הָאוֹת, דַּהֲוָה לֵהּ חָק תּוֹכוֹת. וְיֵשׁ מַחֲמִירִין אֲפִלּוּ הָאוֹת נִקָּר (מַהֲרִי"ק שֹׁרֶשׁ צ"ח), וְכֵן נוֹהֲגִין:

ט אִם רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת מ"ם פְּתוּחָה, וְנִמְשְׁכָה יָדוֹ וְנִסְתְּמָה, אֵינוֹ יָכוֹל לִגְרֹר הַדְּבֵקוֹת, דַּהֲוָה לֵיהּ חָק תּוֹכוֹת. וְעַיֵּן בְּאֹרַח חַיִּים סִימָן ל"ב:

י נוֹהֲגִין לְשָׂרְטוֹ. וְיֵשׁ לָזֶהֵר מִלְּשָׂרְטֵט בַּאֲבָר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא צוֹבֵעַ וְהָוֵי כִּכְתָב עַל כְּתָב:

יא נוֹהֲגִין לַעֲשׂוֹתוֹ שְׁתִּים עֶשְׂרֵה שִׁיטִין:

יב נוֹהֲגִין לַעֲשׂוֹת שִׁיטָה שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה וְחוֹלְקִים אוֹתָהּ לִשְׁתַּיִם, שֶׁבָּהּ חוֹתְמִים הָעֵדִים זֶה תַּחַת זֶה. הַגָּה: וּמְשָׂרְטִין אוֹתָן שְׁתֵּי שׂוּרוֹת קְטַנּוֹת גַּם כֵּן. וְיִשָּׂרְטֵט הַכֹּל קֹדֶם שֶׁיַּתְחִיל לִכְתֹּב הַגֵּט. גַּם יְשָׂרְטֵט מִן הַצִּדָּדִין, וְיִהְיוּ שׂוּרוֹת הַגֵּט שָׁווֹת, לֹא אַחַת אֲרֻכָּה וְאַחַת קְצָרָה. וְאִם לֹא שָׂרְטֵט כְּלָל, כָּשֵׁר. וְהוּא הַדִּין אִם הוֹסִיף אוֹ פָּחֵת מִשְּׁנֵים עָשָׂר שִׁיטִין (כ"ז גַּם בְּסֵדֶר גִּטִּין גַּם בַּמֶּרְדְּכִי רֵישׁ גִּטִּין). יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין לְהַכְשִׁירָן כִּי אִם בְּמָקוֹם עִגּוּן שֶׁבָּא מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה וְאֵין שְׂרֻיּוֹת מְצוּיוֹת. וְנִרְאֶה לִי, דְּהוּא הַדִּין לְעִנְיַן שְׂרְטוּט. וְצָרִיךְ לְשָׂרְטֵט מִבַּחוּץ שֶׁלֹּא בְּמָקוֹם הַכְּתָב (בְּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַקִּנְטְרֵס וּבְסֵדֶר גִּטִּין). וְיִכְתֹּב לְצַד הַבָּשָׂר וְלֹא בְּצַד שַׂעַר; וְאִם כָּתַב בְּמָקוֹם שַׂעַר, יֵשׁ פּוֹסְלִין אוֹתוֹ (מַהֲרִי"ל). וְלִי נִרְאֶה, דִּבְמָקוֹם עִגּוּן אֵין לְהַחֲמִיר. וּכְשֶׁהַסּוֹפֵר כּוֹתֵב, לְכַתְּחִלָּה יְזָהֵר שֶׁלֹּא יִגַּע בַּשָּׂרְטוּט שֶׁבַּצְּדָדִין. וְנוֹהֲגִין לְכַתְּחִלָּה לְהַנִּיחַ גְּלִיּוֹן מִן הַצְּדָדִין כְּחֲצִי אֶצְבַּע, וּלְמַעְלָה כְּאֶצְבַּע (סדר גשין), וּלְמַטָּה כְּדֵי תְּפִיסַת יָד (מַהֲרִי"ל) וְיוֹתֵר (דַּעַת עַצְמוֹ):

יג נוֹהֲגִין לַעֲשׂוֹתוֹ שֶׁיִּהְיֶה אָרְכּוֹ עִם הַגְּלָיוֹן שֶׁל מַטָּה (בית יוסף בְּשֵׁם הַקִּנְטְרֵס) יֶתֶר עַל רָחְבּוֹ:

יד נוֹהֲגִין שֶׁלֹּא יִהְיוּ הָאוֹתִיּוֹת עוֹבְרוֹת מֵהַשִּׁיטִין בְּיָמִין וּבִשְׂמֹאל. הַגָּה: וְאִם כָּתַב חוּץ לַשִּׁיטִין, יֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ אוֹת אַחַת שֶׁיָּצָא לַחוּץ, פָּסוּל (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי); וּבְמָקוֹם עִגּוּן וּשְׁעַת הַדְּחָק יֵשׁ לְהָקֵל (סִבְרַת הָרַב):

טו לֹא יְהֵא בּוֹ שׁוּם טְשָׁטוּשׁ, וְלֹא יִכְתְּבוֹ עַל הַמְּחָק. הַגָּה: אִם בָּא זְבוּב וּמָשַׁךְ הַדְיוֹ, לֹא יִמְחֹק (בְּסִדְרֵי גִּטִּין). וְלֹא יִכְתֹּב עַל שׁוּם נֶקֶב שֶׁאֵין הַדְיוֹ עוֹבֵר עָלָיו (שָׁם):

טז לֹא יְהֵא הַכְּתָב מְעֻקָּם וְלֹא מְבֻלְבָּל, שֶׁמָּא תִּדְמֶה אוֹת לְאוֹת וְנִמְצָא הָעִנְיָן מְשֻׁתָּנֶה. הַגָּה: רַגְלֵי ה״א וְקוֹ״ף שֶׁנּוֹגְעִין, יֵשׁ לִפְסֹל אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד (תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן רל״ו וּבִפְסָקָיו סִימָן מ״ה). מִיהוּ, אִם תִּינוֹק יָכוֹל לְקָרוֹתוֹ, יֵשׁ מְכַשְּׁרִין בְּמָקוֹם עִגּוּן (מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ ע״א). וּלְכַתְּחִלָּה אָסוּר לְהַפְרִיד בְּסַכִּין, אֶלָּא יִכְתֹּב גִּט אַחֵר (שָׁם שֹׁרֶשׁ צ״ח). וְדַוְקָא שֶׁלֹּא בְּמָקוֹם עִגּוּן, אֲבָל בְּמָקוֹם הַדְּחָק שַׁיֵּשׁ לְחוּשׁ לְעִגּוּן, יִתָּקֵן (סִבְרַת הָרַב) וְעַיֵּן בְּאֹרַח חַיִּים סִימָן ל״ב כִּיצַד יִתָּקֵן. וְעַיֵּן סִימָן קכ״ו סָעִיף מ״ח. וְאִם צָרִיךְ לְתַקֵּן אוֹתִיּוֹת, כְּגוֹן שֶׁלֹּא נוֹגְעִין בְּמָקוֹם שֶׁרָאוּי לִגַּע אוֹ שֶׁהָיוּ קְצָרִים וְצָרִיךְ לְהַאֲרִיכָן, יִתָּקֵן קֹדֶם שֶׁיִּכְתֹּב ״כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל״ (בַּהֲגָהוֹת סַדַּר גִּטִּין בְּקַבָּלָה מִשֵּׁם מהרי״ו בֶּן מ״כ בְּשֵׁם מַהֲרַ״ם מִאוֹר עֵינַיִם), אוֹ לְכָל הַפָּחוֹת קֹדֶם הַחֲתִימָה (מַהֲרַ״ם פַּדְוּוּאָה). וְצָרִיךְ לְזָהֵר שֶׁיִּגַּע כָּל מַה שֶׁרָאוּי לִגַּע, וְשֶׁלֹּא יִגַּע מַה שֶׁרָאוּי שֶׁלֹּא יִגַּע, כְּסֵפֶר תּוֹרָה וּתְפִלִּין וּמְזוּזוֹת (בְּסִדְרֵי גִּטִּין, וְכֵן מַשְׁמַע בְּהַגָּהוֹת מָרְדְּכַי דְּגִטִּין). וְאִם אֵינוֹ נוֹגֵעַ מַה שֶּׁרָאוּי לִגַּע, כְּגוֹן יוֹ״ד שֶׁאֲחוֹרֵי הַצַּדִּי״ק וְיוֹ״ד שֶׁבָּאֶלֶ״ף וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, יֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ תִּינוֹק דְּלָא חָכִים וְלָא טְפֵשׁ קוֹרֵא אוֹתוֹ, פָּסוּל אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד (בְּתִרוּמַת הַדֶּשֶׁן וּבִפְסָקָיו סִימָן מ״ג). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבִמְקוֹם עִגּוּן יֵשׁ לְהַכְשִׁיר בְּכִי הַאי גַּוְנָא. וְאִם הוּא בְּטִפֵּשׁ הַגֵּט, אֲפִלּוּ בְּלֹא עִגּוּן יֵשׁ לְהָקֵל (בֵּית יוֹסֵף). כָּתַב לָמֶ״ד אָלֶ״ף שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּיַחַד, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָשֵׁר אִם הוּא בַּטִּפֵּשׁ (תְּשׁוּבַת הָרַא״ש); וּבְמָקוֹם עִגּוּן יֵשׁ לְהָקֵל. הָיָה קָצוֹ שֶׁל יוֹ״ד שֶׁעַל הָאָלֶ״ף נוֹגֵעַ גַּם מִלְּפָנָיו כָּזֶה כָּשֵׁר (מ״כ בְּשֵׁם מַהֲרַ״י מרפורק). נִתְפַּשְּׁטוּ הָאוֹתִיּוֹת מִכֹּחַ לַחוּת הַדְיוֹ שֶׁקּוֹרִין גִּיפְלַאס״ן, עַד שֶׁנִּרְאִין כִּדְבוּקִין וּמְכֻסֶּה מָקוֹם נִרְאֶה שֶׁאֵין הָאוֹתִיּוֹת נוֹגְעִין, כָּשֵׁר (מ״כ בְּשֵׁם מהר״י ברי״ן):

יז הָיָה בּוֹ מַשְׁמָעוּת שְׁנֵי עִנְיָנִים, אוֹ שֶׁהָיָה בִּכְתָבוֹ עִקּוּם אוֹ בִּלְבּוּל, אוֹ שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁיִּקָּרֵא מִמֶּנּוּ עִנְיָן אַחֵר, הֲרֵי זֶה פָּסוּל:

יח צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא הַגֵּט נִקָּרֵא בְּמָקוֹם נְתִינָתוֹ לְתִינוֹק דְּלָא חָכִים וְלָא טְפֵשׁ. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאַף בְּמָקוֹם כְּתִיבָתוֹ צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה נִקָּרֵא כֵּן. הַגָּה: וְאֵין צָרִיךְ לְכַסּוֹת מִן הַצַּדְדִין שֶׁל הָאוֹת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סָפֵק, אֶלָּא מַרְאִין לוֹ כָּךְ, וְאִם יוּכַל לְקָרוֹתוֹ, כָּשֵׁר (מ״כ בְּתִקּוּן יָשָׁן). וְנוֹהֲגִין לְעָרוֹת הַשִּׁיטוֹת, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּמְשֹׁךְ ן׳ אוֹ ף׳ שֶׁבְּשִׁיטָה עֶלְיוֹנָה עַד שִׁיטָה שֶׁלְּמַטָּה מִמֶּנָּה, אוֹ רֹאשׁ לָמֶ״ד שֶׁבַּתַּחְתּוֹנָה לַשּׁוּרָה שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנָּה. וְאִם לֹא עֵרָה, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהוּא פָּסוּל, וְלִי נִרְאָה דִּבְמָקוֹם עִגּוּן אֵין לְהַחֲמִיר. וְיִזָּהֵר שֶׁלֹּא יִמְשֹׁךְ רֹאשׁ אוֹת שֶׁלְּמַטָּה לְתוֹךְ חֲלַל אוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, אוֹ לְהֵפֶךְ (הַר״ן פ״ב דְּגִטִּין בְּשֵׁם יֵשׁ אוֹמְרִים), וְאִם עָשָׂה כָּךְ וְנִשְׁתַּנָּה צוּרַת הָאוֹת, כְּגוֹן שֶׁמָּשַׁךְ רֹאשׁ לָמֶ״ד לַחֲלַל דָּלֶ״ת שֶׁאָז נִרְאֶה כֵּהֵ״א, פָּסוּל. (סִבְרַת הָרַב דְּוַקָא בְּכִי הַאי גַּוְנָא, וְכֵן מַשְׁמַע בְּהַגָּהוֹת סַמ״ק):

יט גֵּט שֶׁמָּחַק בּוֹ אוֹת אוֹ תֵּבָה, אוֹ שֶׁתָּלָה בֵּין הַשִּׁיטִין, אִם מִשְׁפָּט הַגֵּט, הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר. וְאִם מִן הַתֹּרֶף, אֵינוֹ גֵּט. וְאִם חָזַר וּפֵרַשׁ בְּסוֹף הַגֵּט שֶׁאוֹת פְּלוֹנִית תְּלוּיָה אוֹ עַל הַמְּחָק, אֲפִלּוּ מִתֹּרֶף הַגֵּט, כָּשֵׁר כְּשֶׁאָר שְׁטָרוֹת. וְהַקְּיוּם יִכְתְּבֶנּוּ קֹדֶם ״כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל״. וְעַכְשָׁו נָהֲגוּ לְהַחֲמִיר שֶׁלֹּא לְקַיֵּם מְחַק הַגֵּט:

כ גֵּט שֶׁנִּמְצָא קָרוּעַ שְׁתֵּי וָעֵרֶב, שֶׁהוּא קֶרַע שֶׁל בֵּית דִּין, הֲרֵי זֶה גֵּט בָּטֵל כְּשֶׁאָר שְׁטָרוֹת. אֲבָל אִם נִתְקָרַע וְאֵינוֹ קֶרַע שֶׁל בֵּית דִּין, כָּשֵׁר. נִמּוֹק אוֹ שֶׁהִרְקִיב אוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה כִּכְבָרָה, כָּשֵׁר. נִמְחַק אוֹ שֶׁנִּטַּשְׁטֵשׁ, וּבָבוֹאָה שֶׁלּוֹ קַיֶּמֶת, אִם יָכוֹל לִקְרוֹת, כָּשֵׁר; וְאִם לָאו, אֵינוֹ גֵּט:

כא בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁהָיָה הַגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ בְּעֵדֵי חֲתִימָה, וְאֵין שָׁם עֵדִי מְסִירָה. אֲבָל אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁנִּמְסַר לָהּ הַגֵּט בִּפְנֵיהֶם וְהָיָה כָּשֵׁר, הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה תֹּרֶף הַגֵּט עַל הַמְּחָק אוֹ בֵּין הַשִּׁיטִין אוֹ שֶׁהָיָה קָרוּעַ שְׁתֵּי וָעֵרֶב כְּשֶׁנִּתַּן לָהּ הַגֵּט בִּפְנֵיהֶם. וְיֵשׁ מִי שֶׁפּוֹסֵל בְּקָרוּעַ שְׁתֵּי וָעֵרֶב, וְהוּא הַדִּין כְּשֶׁנִּטַּשְׁטֵשׁ עַד שֶׁאֵינָן יְכוֹלִין לִקְרוֹתוֹ (כֵּן כָּתַב הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה):

כב יֵשׁ מִי שֶׁכָּתַב, שֶׁיֵּשׁ לְהַקְפִּיד מִלְּכְתֹּב הַגֵּט בְּקַלְמוּס שֶׁל קָנֶה, אֶלָּא בְּשֶׁל קָנֶה. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן זֶה סָעִיף ד׳:

כג אִם רָקַם אוֹ אָרַג אוֹ עָשָׂה בְּמַעֲשֵׂה מַחַט אוֹתִיּוֹת הַגֵּט, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּלָאו כְּתָב הוּא:

סימן קכו

א כּוֹתְבִין הַגֵּט בְּכָל כְּתָב וּבְכָל לָשׁוֹן, בֵּין שֶׁהוּא כְּתַב הַגּוֹיִים בֵּין שֶׁהוּא כְּתַב יִשְׂרָאֵל, כְּגוֹן פְּרוֹבִינְצָאל וְכַיּוֹצֵא בּוֹ. אֲבָל אִם הָיָה מִקְצָת הַגֵּט כָּתוּב בְּלָשׁוֹן אֶחָד וּמִקְצָתוֹ בְּלָשׁוֹן אַחֵר, פָּסוּל. הַגָּה: וְיֵשׁ מַכְשִׁירִין (הָרַאֲבַ״ד). וְנִרְאֶה לִי, דְּאֲפִלּוּ לְמַאן דְּפוֹסֵל, מוֹדֶה דְּמִקְצָתוֹ לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ וּמִקְצָתוֹ לְשׁוֹן אֲרַמִּי כָּשֵׁר, דִּשְׁנֵיהֶם נִתְּנוּ בְּסִינַי וְהָוֵי קְרוֹבִים בַּלָּשׁוֹן, וּכְלָשׁוֹן אֶחָד דָּמְיָא, וְלָכֵן נוֹהֲגִין עַכְשָׁו לִכְתֹּב בַּגֵּט מִקְצָת מִלּוֹת לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ וְרֻבּוֹ לָשׁוֹן אֲרַמִּית. אִי נַמִּי, מֵאַחַר דְּרֻבּוֹ לָשׁוֹן אֲרַמִּית, וְאֵין בּוֹ רַק מִלּוֹת לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, אֵין זֶה מִקְצָתוֹ בְּלָשׁוֹן אַחֵר. אִי נַמִּי, דְּזַוְקָא בְּתֹרֶף הַצָּרִיךְ קָאָמַר, אֲבָל מַה שֶּׁמּוֹסִיפִין בַּתֹּרֶף ״הֲרֵי אַתְּ מֻתֶּרֶת לְכָל אָדָם״ אוֹ שְׁאָר מִלּוֹת, אֵינָן צְרִיכִין וְאֵינָן רַק כְּפֶל דְּבָרִים שֶׁנּוֹהֲגִין לְכַתְּחִלָּה. כֵּן נִרְאֶה לִי לְיַשֵּׁב הַמִּנְהָג. **וְנָהֲגוּ לִכְתֹּבוֹ בִּלְשׁוֹן אֲרַמִּית וּבִכְתָב אַשּׁוּרִי.** הַגָּה: וְאֵין לְהַכְשִׁיר בִּכְתָב אַחֵר, רַק בִּמְקוֹם עִגּוּן וּשְׁעַת הַדְּחָק, כְּגוֹן שֶׁהוּבָא מִמְּרְחַקִּים וְאֵין שַׁיָּרוֹת מְצוּיוֹת (תְּשׁוּבַת הָרַא״ש כְּלָל מ״ה). וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן קכ״ה סָעִיף ט״ז:

ב בַּשְּׁלִישִׁי, בָּרְבִיעִי, בַּחֲמִישִׁי, מְלֵאִים יו״ד. בַּשֵּׁנִי, וּבַשִּׁשִּׁי, חֲסֵרִים:

ג יוֹם רִאשׁוֹן יִכְתֹּב בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת.

ד בְּיוֹם רֹאשׁ חֹדֶשׁ יִכְתֹּב: "בְּיוֹם (רֹאשׁוֹן) [אֶחָד] לְיֶרַח פְּלוֹנִי". הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכוֹתְבִין בְּאֶחָד לְיֶרַח (מַרְדְּכִי פֶּרֶק הַמְגָרֵשׁ), וּמִכֹּחַ זֶה יֵשׁ נִמְנָעִים לָתֵת גֵּט בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ (כָּךְ כָּתוּב בְּסֵדֶר גִּטִּין). בַּשֵּׁנִי, יִכְתֹּב בִּשְׁנֵי יָמִים, בִּשְׁלִשָּׁה, בְּאַרְבָּעָה, כֻּלָּם לְשׁוֹן זָכָר בְּהֵ"א לְבַסּוֹף. הַגָּה: וְיִכְתֹּב: "יָמִים" עַד עֲשָׂרָה: בִּשְׁנֵי יָמִים, בִּשְׁלִשָּׁה יָמִים וְכוּ', (בְּסֵדֶר גִּטִּין), וּמִכָּאן וְאֵילָךְ יִכְתֹּב: יוֹם אֶחָד עָשָׂר, יוֹם שְׁנֵים עָשָׂר, יוֹם וְכוּ' (מַרְדְּכִי פֶּרֶק הַמְגָרֵשׁ); כָּתַב: יָמִים, לֹא מִפְּסָל בְּדִיעֲבַד אִם כָּתַב נְתַן, וְכָל שֶׁכֵּן בִּשְׁעַת הַדְּחָק (בֵּית יוֹסֵף). כָּתַב שְׁלוֹשָׁה אוֹ שְׁמוֹנָה מָלֵא בָּרוֹ"ו (בְּסֵדֶר ר"י מִינְץ), אוֹ שֶׁלֹּא כָּתַב "בַּשֵּׁנִי" רַק שֵׁנִי (בְּסֵדֶר גִּטִּין), אוֹ שֶׁכָּתַב רֹאשֵׁי תֵּבוֹת, כְּגוֹן שֶׁהָיָה לוֹ לִכְתֹּב שְׁנַיִם עָשָׂר וְכָתַב י"ב (בְּשֵׁם הָרַב מִשְׁרוֹנִי), כָּשֵׁר. וְכֵן בְּאֶחָד וְעֶשְׂרִים, בִּשְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים, בִּשְׁלִשָּׁה וְעֶשְׂרִים, וְכֵן כֻּלָּם:

ה בְּחֶשְׁבּוֹן הַשָּׁנִים יִכְתֹּב לְשׁוֹן נְקֵבָה: בִּשְׁנַת חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים וַאֲחַת לִבְרִיאַת עוֹלָם, שְׁתַּיִם, שָׁלֹשׁ, אַרְבַּע, כֻּלָּם בְּלֹא ה"א לְבַסּוֹף. וְכֵן אַחַת עֶשְׂרֵה, שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה, עַד עֶשְׂרִים. וּמִשָּׁם וְאֵילָךְ: עֶשְׂרִים וְאַחַת, עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם, עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ הַמְנָיָן הַמּוּעָט לְשׁוֹן נְקֵבָה, וְכֵן לְעוֹלָם. הַגָּה: וְיִכְתֹּב בַּשָּׁנִים מִנְיַן הַמְרֻבֶּה קֹדֶם, אֲבָל בַּיָּמִים יִכְתֹּב מִנְיַן הַמּוּעָט קֹדֶם (וְכֵן מַשְׁמַע בְּטוּר וְכֵן הִיא בְּסִדְּרִים) אֶחָד וְעֶשְׂרִים, שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים וְכוּ'. וְאִם כָּתַב מִנְיַן הַמְרֻבֶּה קֹדֶם, אוֹ לְהֶפֶךְ שֶׁכָּתַב בַּשָּׁנִים מִנְיַן הַמּוּעָט קֹדֶם, כָּשֵׁר (בֵּית יוֹסֵף). כָּתַב לְשׁוֹן זָכָר בִּמְקוֹם לְשׁוֹן נְקֵבָה, כְּגוֹן שֶׁהָיָה לוֹ לִכְתֹּב חֲמֵשׁ וְכָתַב חֲמִשָּׁה, כָּשֵׁר (בְּשֵׁם מַהֲרִי"ל):

ו אִם יִכְתֹּב גֵּט בְּיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל חֹדֶשׁ אִיָּיר, יִכְתֹּב: בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים לְחֹדֶשׁ נִיסָן שֶׁהוּא רֹאשׁ חֹדֶשׁ אִיָּיר. וְכֵן בְּכָל רָאשֵׁי חֳדָשִׁים שֶׁהֵם שְׁנֵי יָמִים. וּבְיוֹם שֵׁנִי שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ יִכְתֹּב: בְּאֶחָד לְיֶרַח פְּלוֹנִי. כִּי חֶשְׁבּוֹנוֹ מִיּוֹם הַשֵּׁנִי. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵין לִתֵּן גֵּט בְּשׁוּם רֹאשׁ חֹדֶשׁ (סֵדֶר הַגִּטִּין בְּשֵׁם סְמ"ק וּמַרְדְּכַי פֶּרֶק הַמְגָרֵשׁ וְהַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי וְכָל בּוֹ), וְטוֹב לְחוּשׁ לָזֶה אִם לֹא בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ חֵשֶׁשׁ לְעִגּוּן:

ז אִם הַשָּׁנָה מְעֻבֶּרֶת, יִכְתֹּב בַּאֲדָר רִאשׁוֹן: לְיֶרַח אֲדָר רִאשׁוֹן, וּבַשֵּׁנִי יִכְתֹּב: לְיֶרַח אֲדָר הַשֵּׁנִי. וְאִם כָּתַב בַּאֲדָר הָרִאשׁוֹן: אֲדָר סְתָם, כָּשֵׁר. אֲבָל אִם כָּתַב בַּשֵּׁנִי סְתָם, הַגֵּט פָּסוּל (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרַא"שׁ וְהָרַ"ן). וּמִלַּת "רִאשׁוֹן" יִכְתֹּב מָלֵא רָ"ו (מ"כ בְּתִקּוּן). נִיסָן מָלֵא; אִיָּיר, בְּשֵׁנִי יוּדִי"ן (הַכֹּל בַּסֵּדֶר). וְאִם כָּתַב בְּחַד יו"ד, פָּסוּל, אִם לֹא בִּשְׁעַת הַדְּחָק (תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן רל"ג). וְיֵשׁ נִמְנָעִין לִתֵּן גֵּט בְּאִיָּיר, אַף בִּמְקוֹם הַדְּחָק נוֹתְנִים וְכוֹתְבִין בִּשְׁנֵי יוּדִי"ן. סִיָּון, מָלֵא יו"ד (גַּם זֶה בְּסֵדֶר גִּטִּין). תַּמּוּז, מָלֵא רָ"ו. אָלוּל, מָלֵא רָ"ו. תִּשְׁרֵי, בְּחַד יו"ד. מַרְחֶשְׁוָן, חַד רָ"ו (דִּבְרֵי הָרַב). כִּסְלָו, חֲסֵר יו"ד (תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן רל"ג). וְעַיֵּן לְמַטָּה סָעִיף כ"ג וְכ"ד:

ח יֵשׁ נַסְחֵי גִּטִּין שֶׁכָּתוּב בָּהֶם: אֵיךְ אֲנָא פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי, וְאִינוֹ מְכֻוָּן, וְיֵשׁ לְזָהֵר מִלִּכְתֹּב תֵּבֵת אֵיךְ. וְכֵן יֵשׁ נַסְחָאוֹת שֶׁכָּתוּב בָּהֶם: וּלְאַתְרִיהוֹן דְּאַבְהָתַי, וְכֵן בָּאשָׁה וּלְאַתְרִיהוֹן דְּאַבְהָתַיכִי, וְיֵשׁ לְזָהֵר מִלִּכְתָּבָם:

ט לֹא יִכְתֹּב: וְדַיִן, מָלֵא, אֶלָּא חָסֵר יו"ד. וְלֹא יִכְתֹּב: וְאִיגֶּרֶת, מָלֵא יו"ד, אֶלָּא: וְאִגֶּרֶת:

י דְּתִיהְוִיִּין, דְּתִיצְּבִיִּין, שְׁלֹשָׁה יוּדִי"ן רְצוּפִין. וְנָהֲגוּ לְכָתְבָם בַּחֲמִשָּׁה יוּדִי"ן: דִּיתִיהְוִיִּין, דִּיתִיצְּבִיִּין. הַגָּה: וְיֵשׁ לִכְתֹּב הַכֹּל בְּשִׁיטָה אַחַת: דִּיתִיהְוִיִּין, דִּיתִיצְּבִיִּין; אֲבָל אִם כָּתַב דִּי בְּשִׁיטָה אַחַת, וְהַשְּׁאָר בְּשִׁיטָה שְׁנִיָּה, יֵשׁ פּוֹסְלִין. (מהרי"ו וּמַהֲרִי"ל, כֵּן הוּא בְּסִדְּרִים בְּשֵׁמָם):

יא יַאֲרִיךְ וָ"ו דְּתִירוּכִין וְוִי"ו דְּשִׁיבּוּקִין וְוִי"ו שְׁנִיָּה דְּוַכְדּוּ, שֶׁמָּא יִדְמוּ לְיוּ"ד. הַגָּה: נָהֲגוּ לְהַאֲרִיךְ אֵלּוּ הַוָּווֹ"ן יוֹתֵר מִוָּווֹ"ן אֲחֵרִים קְצָת, אֲבָל לֹא יַאֲרִיכוּ יוֹתֵר מִדַּאי (כָּל בּוֹ):

יב יִכְתֹּב: תֵּרוּכִין, שְׁבוּקִין, חָסֵר יו"ד רִאשׁוֹנָה; אֲבָל פִּיטוּרִין מָלֵא, בְּשֵׁנִי יוּדִי"ן. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּפִטּוּרִין גַּם כֵּן חָסֵר יו"ד רִאשׁוֹנָה (בְּסֵדֶר גִּטִּין דְּמַהֲרִי"ל וּבְסֵמ"ג), וְכֵן נוֹהֲגִין. וְלָכֵן צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ גַּם כֵּן וָ"ו שֶׁל פִּטּוּרִין (כֵּן כָּתַב הַמַּרְדְּכִי). וְנָהֲגוּ לִכְתֹּב בַּגֵּט בִּתְחִלָּה: שְׁבוּקִין, פִּטּוּרִין, תֵּרוּכִין, וְאַחַר כָּךְ: פש"ת, וְאַחַר כָּךְ: תש"פ; וְאִם שִׁנָּה בָּזֶה, אֵין עִכּוּב בַּדָּבָר:

יג לְמַהֲדָּ, חָסֵר יו"ד.

יד יְזָהֵר יָפֶה בְּרֶגֶל שֶׁל ה"א שֶׁל "לְמַהֲדָּ" שֶׁיַּרְחִיקֶנָּה מִגַּגָּהּ; וְכֵן בְּכָל הַהֵי"ן צָרִיךְ לְזָהֵר, אֶלָּא שֶׁבָּזֶה צָרִיךְ לְזָהֵר יוֹתֵר:

טו לֹא יִכְתֹּב: לְאִתְנַסְבָא, אֶלָּא: לְהִתְנַסְבָא. וְאֶנַשׁ, חָסֵר יו"ד (מַרְדְּכַי). דְּלֹא ה"א דְּלְהִתְנַסְבָא, וְכָתַב: לְתִנְסְבָא, כָּשֵׁר (רִשְׁבָּ"א אֶלֶף קס"ג):

טז עַל דֶּרֶךְ זֶה צָרִיךְ לְזָהֵר בְּכָל לָשׁוֹן וּבְכָל כְּתָב שֶׁיִּכְתֹּב, שֶׁלֹּא יְהֵא בּוֹ מַשְׁמַע שִׁתֵּי עִנְיָנוֹת:

יז לֹא יִמְחָא, בְּאָלֶ"ף. הַגָּה: וְאִם כָּתַב בְּהֵ"א וּכְבָר נָתַן הַגֵּט, כָּשֵׁר (בֵּית יוֹסֵף). וְאִם נִכְתַּב יִמְחֵי בְּיוּ"ד, פָּסוּל, אִם לֹא בִּשְׁעַת הַדְּחָק וּבִמְקוֹם עִגּוּן (מ"כ בְּתִקּוּן):

יח צָרִיךְ שֶׁלֹּא יְהֵא בְּשִׁיטָה אַחֲרוֹנָה, לֹא סֵפֶר תֵּרוּכִין וְלֹא גֵּט פִּטּוּרִין וְלֹא אִגֶּרֶת שְׁבוּקִין, אֶלָּא כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל לְבַד; וְיַעֲשֶׂה מִמְּנָה אוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְסַיֵּם בְּאֶמְצַע שִׁיטָה, מִשּׁוּם דְּאִכָּא לְמֵיחַשׁ שֶׁיַּחְתְּמוּ בַּחֲצִי שִׁיטָה הַנִּשְׁאֶרֶת, וְאֵין רָאוּי לַעֲשׂוֹת כֵּן. וְאִם כָּתַב בְּשִׁיטָה אַחֲרוֹנָה יוֹתֵר מִכְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל, לֹא נִפְסַל בְּכָךְ:

יט אִם כָּתַב: וְיִשְׂרָאֵל, אָלֶ"ף לָמֶ"ד, כְּאֶחָד, לֹא נִפְסַל בְּכָךְ. וְדַוְקָא בְּדִיעֲבַד אוֹ בִּמְקוֹם עִגּוּן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן קכ"ה סָעִיף י"ו:

כ כֵּיוָן שֶׁאָנוּ מַכִּירִין סִגְנוֹן הַדָּבָר, אֵין לְפָסְלוֹ בִּשְׁבִיל דִּלּוּג אוֹת אַחַת:

כא אִם כָּתַב: בָּרְבִיעִי עֶשְׂרִים יוֹם לְיֶרַח שְׁבָט, וְדִלֵּג וְלֹא כָּתַב: בְּשַׁבָּת, וְגַם יוֹם רְבִיעִי הָיָה עֶשְׂרִים וְאֶחָד לִשְׁבָט וְהוּא כָּתַב: עֶשְׂרִים, הַגֵּט כָּשֵׁר. וְיֵשׁ חוֹלְקִין

וּפוֹסְלִין בִּכְהָאי גַּוְונָא (ריב״ש סימן ק״ז):

כב אִם לֹא הֶאֱרִיךְ וָוִי״ן שֶׁאָמַרְנוּ, אוֹ שֶׁכָּתַב הַיּוּדִי״ן שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁלֹּא יִכְתְּבוּ, אוֹ שֶׁלֹּא כָּתַב הַיּוּדִי״ן הַיְתֵרוֹת, חֲרֵי זֶה גֵּט פָּסוּל, חוּץ מִשְּׁתֵּי יוּדִי״ן הַנּוֹסָפוֹת

בְּדִיתְיהְוִיִּין וְדִיתְיצְבִיִּין, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא מִנְהָג, וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם לֹא כָּתַב דִּיתְיהְוִיִּין רִשָּׁאָה, רַק כָּתַב זֹאת: וְאַתְּ תִּהֲא רַשָּׁאָה, עָדִיף טְפֵי (הַר״ן פֶּרֶק הַמְּגָרֵשׁ וּבְעִטּוּר). וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם לֹא

עִרְעֵר הַבַּעַל, כָּשֵׁר. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁאֵין עִרְעוּרוֹ מוֹעִיל, אֶלָּא אִם כֵּן כָּתְבוֹ הוּא אוֹ שֶׁהַסּוֹפֵר כּוֹתְבוֹ מִפִּיו:

כג אֲיִיר, יֵשׁ לִכְתְּבוֹ לְכַתְּחִלָּה בִּשְׁנֵי יוּדִי״ן. וְעַיֵּן לְעֵיל סָעִיף ד׳:

כד כְּסָלְוֹ, חָסֵר יוּ״ד.

כה אִם הָיָה לֵהּ לִכְתֹּב בִּשְׁנֵים עָשָׂר וְכָתַב: בִּי״ב, כָּשֵׁר:

כו לְמִנְיָן, בְּחַד יוּ״ד.

כז שֶׁאָנוּ מָנִין, בְּלֹא וָי״ו. הֶגֶה: וְאִם כָּתַב וָי״ו, אֵין לְפָסְלוֹ בִּשְׁעַת הַדְּחָק (ריב״ש סימן ש״ד); וְאִם נָהֲגוּ לִכְתֹּב כָּךְ, אֵין לְפָסְלוֹ. וְהוּא הַדִּין אִם כָּתַב: לְמִנְיָן שֶׁאָנוּ מוֹנִין [בְּמָתָא], וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

כח דְּיָתְבָא עַל נָהָר פְּלוֹנִי, בְּחַד יוּ״ד. וְאִם כָּתַב: דִּי יָתְבָא, כָּשֵׁר (בֵּית יוֹסֵף):

כט בִּמְתָא פְּלוֹנִית דְּמִתְקָרְיָא פְּלוֹנִית, בִּלְשׁוֹן נְקֵבָה:

ל נָהֲגוּ לִכְתֹּב: הָעוֹמֵד בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, קֹדֶם וְכָל שׁוּם. הֶגֶה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּיֵשׁ לִכְתֹּב הַחֲנֵיכָה קֹדֶם ״הָעוֹמֵד בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי״ וְכוּ׳ (עַיֵּין בְּפִסְקֵי מהרא״י סִימָן רמ״ז), וְכֵן נוֹהֲגִין בִּמְדִינוֹת אֵלּוּ.

וְנָהֲגוּ לִכְתֹּב: פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי, וְלֹא בַּר פְּלוֹנִי; וְאִם כָּתַב: בַּר, הַגֵּט כָּשֵׁר (מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ כ״ו):

לא נָהֲגוּ לִכְתֹּב: וְכָל שׁוּם דְּאִית לִי וּלְאַבְהָתַי:

לב אִם כָּתַב: בִּדְלָא אֲנִיס, בִּמְקוֹם בִּדְלָא אֲנִיסָנָא, לֹא נִפְסַל. וְכוֹתְבִין: אֲנִיסָנָא, מָלֵא, בְּיוּ״ד אַצֶל הַנּוּ״ן (מהרי״ו):

לג נָהֲגוּ לִכְתֹּב: פְּטָרִית קֹדֶם וּשְׁבָקִית; וְנָהֲגוּ לִכְתֹּב: וְתָרוּכִית, בְּוָי״ו אַחַר הָרֵי״ש:

לד יָתִיכִי, בְּשָׁלֹשׁ יוּדִי״ן. לִיכִי, בִּשְׁתֵּי יוּדִי״ן:

לה נָהֲגוּ לִכְתֹּב: דַּהֲוַית, תֵּבָה אַחַת. הֶגֶה: אִם לֹא כָּתַב: מִן קַדְמַת דְּנָא, רַק כָּתַב: דַּהֲוַית אֲנָתְתִי (מְצָא כְּתוּב בְּתִקּוּן), אוֹ דִּלֵּג מִלַּת אֲנָתְתִי (ר״ד כֹּהֵן), אוֹ מִלַּת דַּהֲוַית (הַגָּהוֹת אַלְפָסִי פֶּרֶק הַמְּגָרֵשׁ), כָּשֵׁר:

לו אֲנָתְתִי, בְּלֹא יוּ״ד אַחַר הָאָלֶ״ף.

לז בְּנַפְשַׁיְכִי, נָהֲגוּ לִכְתֹּב בִּשְׁנֵי יוּדִי״ן. וְאִם כָּתְבוּ חָסֵר, כָּשֵׁר (דַּעַת עַצְמוֹ וְכֵן מִשְׁמַע בְּפֶרְדְּכִי):

לח לְהִתְנַסְּבָא, נָהֲגוּ לְכָתְבוֹ בְּלֹא שׁוּם יוּ״ד. וְאִם כָּתַב יוּ״ד אַחַר הֵ״א, כָּשֵׁר. (הַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי פֶּרֶק ד׳ וּפֶרְדְּכִי בְּשֵׁם יֵשׁ אוֹמְרִים סֶבְרִי דְּלִכְתְּחִלָּה כּוֹתְבִין בְּיוּ״ד):

לט בִּידַיְכִי, בִּשְׁלֹשָׁה יוּדִי״ן.

מ נָהֲגוּ לִכְתֹּב: מִן שְׁמֵי מִן יוֹמָא דְּנָן וּלְעָלַם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין כּוֹתְבִין: מִן שְׁמֵי (סְמַ״ג וּסְמ״ק וּתְשׁוּבַת רַשְׁבַּ״א), וְכֵן נוֹהֲגִין בִּמְדִינוֹת אֵלּוּ:

מא צָרִיךְ לִכְתֹּב: וַהֲרֵי אַתְּ מוּתֶּרֶת לְכָל אָדָם. וּלְכַתְּחִלָּה טוֹב לִזָּהֵר לִכְתֹּב: הֲרֵי אַתְּ [מוּתֶּרֶת לְכָל אָדָם], בְּשִׁיטָה אַחַת; אֲבָל אִם כָּתַב הַגֵּט בִּשְׁתֵּי שׁוּרוֹת, כָּשֵׁר לְתִנּוֹ (מהרא״י סִימָן קמ״ג):

מב מוּתֶּרֶת, בְּוָי״ו.

מג דִּי יֶהֱוֵי, נָהֲגוּ לְכָתְבוֹ שְׁתֵּי תֵּבוֹת. אֶמְנָם אִם כָּתַב: דִּיֶּהֱוֵי, תֵּבָה אַחַת, כָּשֵׁר (מַרְדְּכִי פֶּרֶק הַמְּגָרֵשׁ). וְאַף אִם לֹא כָּתַב רַק: דְּהֲוֵי, כָּשֵׁר בִּשְׁעַת הַדְּחָק בִּמְקוֹם עִגּוּן (ריב״ש סִימָן ר״ה):

מד מִנַּאי, נָהֲגוּ לְכָתְבוֹ בְּלֹא יוּ״ד אַחַר הַמֵּ״ם. וְאִם כָּתַב יוּ״ד אַחַר הַמֵּ״ם, לֹא נִפְסַל בְּדִיעֲבַד (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרַ״ן וְהָרַשְׁבָּ״א):

מה נָהֲגוּ לִכְתֹּב: תֵּרוּכִין שְׁבוּקִין פְּטוּרִין.

מו בְּגֵט אֲרוּסָה כּוֹתְבִין: דַּהֲוַית אֲרוּסְתִי. וְאִם כָּתַב: דַּהֲוַית אֲנָתְתִי, כָּשֵׁר. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהוּא הַדִּין לְהֶפֶךְ, דְּכָתַב לְאִשְׁתּוֹ: אֲרוּסְתִי, כָּשֵׁר בְּדִיעֲבַד (בֵּית יוֹסֵף):

מז שי״ן וְעַיִ״ן שֶׁלֹּא הָיוּ הַיּוּדִ״ן נוֹגְעִין בָּהֶם, וְכֵן הַיּוּ״ד שֶׁעַל גַּבֵּי הָאָל״ף וְשֶׁאֲחוֹרֵי הַצַּדִּי״ק שֶׁאֵינָם נוֹגְעִים בָּאוֹת, אִם הַתִּינוֹק קוֹרֵא אוֹתָם יָפֶה, אֲפִלּוּ הֵם בַּתְּרָךְ, יֵשׁ לְהַכְשִׁיר בִּמְקוֹם עִגּוּן:

מח אִם נִדְבְּקוּ רַגְלֵי הַהֵי״ן לַגַּגִּין, אִם תִּינוֹק דְּלָא חַכִּים וְלָא טָפֵשׁ קוֹרֵא אוֹתָם, יֵשׁ לְהַכְשִׁיר בִּמְקוֹם עִגּוּן, אֲפִלּוּ אִם הוּא בַּתְּרָךְ, וְיַפְרִיד בְּסַכִּין. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן קכ״ה סָעִיף י״ו:

מט אִם חִסֵּר תֵּבָה אַחַת מֵהַטָּפֵשׁ, לֹא נִפְסַל בְּכָךְ. וְכָל שֶׁכֵּן אִם חִסֵּר יו״ו שְׁנִיָּה שֶׁל וְכַדּוּ, וְכָתַב, וְכַד (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א), דְּמַאַחַר שֶׁאֵין הָעִנְיָן מִשְׁתַּנֶּה, אֵין פָּסוּל בְּחִסָּרוֹן זֶה (כֵּן כָּתַב הָרֹא״שׁ בִּתְשׁוּבָה). וְהוּא הַדִּין אִם הָיוּ אוֹתִיּוֹת יְתֵרוֹת, כָּל שֶׁאֵין הָעִנְיָן מִשְׁתַּנֶּה (רִיכ״שׁ סִימָן ר״ה). אֲבָל אִם נִשְׁתַּנָּה הָעִנְיָן, פָּסוּל. וְלָכֵן יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם כָּתַב לִבְרִיאַת עָלְמָה, בְּהֵ״א, שֶׁהַגֵּט פָּסוּל, דְּעָלְמָה לְשׁוֹן נַעֲרָה (הָרַ״ד כִּתֵּן), וְיֵשׁ מַכְשִׁירִין בִּשְׁעַת הַדְּחָק (בְּנְיָמִין זְאֵב):

נ אֵין לִכְתֹּב בְּגֵט: בְּבִטּוּל מִינֵי מוֹדָעִי וְעַיֵּן נַסָּח הַגֵּט לְקַמָּן (בְּסִימָן קנ״ד):

סימן קכז

א צָרִיךְ לִכְתֹּב זְמַן, בַּגֵּט. וְאִם נִתְגָּרְשָׁה בְּגֵט שֶׁאֵין בּוֹ זְמַן, לֹא תִּנָּשֵׂא; וְאִם נִשֵּׂאת, לֹא תֵּצֵא, אֲפִלּוּ אֵין לָהּ בָּנִים:

ב אִם הָיָה מֻקְדָּם, אוֹ נִכְתַּב בַּיּוֹם וְנֶחְתַּם בַּלַּיְלָה שֶׁלְּאַחֲרָיו, פָּסוּל, אֲפִלּוּ הָיוּ עֲסוּקִים בְּאוֹתוֹ עִנְיָן. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּנִכְתַּב בַּיּוֹם וְנֶחְתַּם בַּלַּיְלָה שֶׁלְּאַחֲרָיו, בִּשְׁעַת הַדְּחָק כָּשֵׁר. הַגָּה: וְגֵט מֻקְדָּם, אַף עַל פִּי שֶׁפָּסוּל, אִם קִדְּשָׁהּ אַחֵר, צְרִיכָה גֵּט מִשֵּׁנִי וַאֲסוּרָה לַחֲזוֹר לָרִאשׁוֹן (פִּסְקֵי מהרא״י סִימָן י״ג לְדַעַת הָרַמְבַּ״ם, וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרַ״ן וְהָרַשְׁבָּ״א):

ג נִכְתַּב בַּיּוֹם, וְלֹא הִסְפִּיקוּ לְחָתְמוֹ עַד הַלַּיְלָה, אִם כָּתְבוּ בּוֹ קֹדֶם חֲתִימָה: גּוּפָא דְּנַן אִכְּתוּב בְּיוֹם פְּלָן וְלֹא הִסְפִּיקוּ סָהֲדֵי לְמִחְתְּמֵהּ עַד לֵילְיָא, וְחָתְמוּ הָעֵדִים אַחַר כָּךְ, כָּשֵׁר:

ד הַשּׁוֹלֵחַ גֵּט מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, אַף עַל פִּי שֶׁמַּקְדִּים הַזְּמַן, שֶׁהֲרֵי כּוֹתְבִין הַזְּמַן מִיּוֹם הַכְּתִיבָה וְאֵינוֹ מַגִּיעַ לְיָדָהּ עַד אַחַר זְמַן, כָּשֵׁר, מִשּׁוּם דְּאִית לֵהּ קָלָא:

ה גֵּט שֶׁלֹּא נִמְסַר בְּיוֹם הַכְּתִיבָה, אֵין תַּקָּנָה לְהַכְשִׁירוֹ, אֶלָּא שֶׁיְּשַׁלְּחֶנּוּ לָהּ עַל יְדֵי שָׁלִיחַ. הַגָּה: מֵיהוּ, נָהֲגוּ לְהַחֲמִיר וְלִכְתֹּב אַחֵר (כֵּן מַשְׁמַע מִדִּבְרֵי הָרַ״פ שֶׁהֵבִיא הָאֲרָחוֹת חַיִּים). וּסְתָם גֵּט שֶׁיָּצָא מִיָּד אִשָּׁה, אָמְרִינַן שֶׁנִּמְסַר בַּיּוֹם שֶׁנִּכְתַּב, וְאֵינָהּ צְרִיכָה רְאָיָה, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה בּוֹ רֵעוּתָא כְּגוֹן שֶׁהָיָה מֻשְׁלָךְ (טור וְהַתּוֹסָפוֹת וְהָרֹא״שׁ):

ו אָמַר לִשְׁנַיִם לִכְתֹּב גֵּט וְלַחְתֹּם וְלִתְּנוֹ לְאִשְׁתּוֹ, וְנִתְאַחֵר הַדָּבָר יָמִים אוֹ שָׁנִים, אוֹ שֶׁנִּמְצָא הַגֵּט (פָּסוּל) [בָּטֵל] וְהַצְּרִכוּ לִכְתֹּב לָהּ גֵּט אַחֵר, כְּשֶׁכּוֹתְבִין הַזְּמַן וְהַמָּקוֹם אֵין כּוֹתְבִין לֹא הַזְּמַן שֶׁאָמַר לָהֶם הַבַּעַל לִכְתֹּב בּוֹ, וְלֹא אוֹתוֹ הַמָּקוֹם. כֵּיצַד, הָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם כְּשֶׁאָמַר לָהֶם הַבַּעַל, וְהָיוּ עוֹמְדִים בְּתִשְׁרִי, וְנִתְאַחֵר עַד נִיסָן. וַהֲרֵי הֵם בְּלֹד, כּוֹתְבִין הַזְּמַן מִנִּיסָן וּבְלֹד:

ז גֵּט שֶׁלֹּא כָּתַב בּוֹ שֵׁם הַיּוֹם, אֶלָּא בְּשַׁבָּת רִאשׁוֹנָה אוֹ שְׁנִיָּה מֵחֹדֶשׁ פְּלוֹנִי, אוֹ בְּחֹדֶשׁ פְּלוֹנִי, אוֹ בְּשָׁנָה פְּלוֹנִית וְלֹא הִזְכִּיר הַחֹדֶשׁ, אֲפִלּוּ כָּתַב בְּשָׁבוּעַ פְּלוֹנִי, כָּשֵׁר. וְכֵן אִם כָּתַב בּוֹ: הַיּוֹם גֵּרַשְׁתִּיהָ, כָּשֵׁר, שֶׁמַּשְׁמָעוֹ הַיּוֹם הַזֶּה שֶׁיָּצָא בּוֹ הַגֵּט:

ח כָּתַב בּוֹ זְמַן, וְחָתַךְ מִמֶּנּוּ הַזְּמַן וְאַחַר כָּךְ נְתָנוֹ לָהּ, כָּשֵׁר. וְיֵשׁ פּוֹסְלִים:

ט גֵּט שֶׁזְּמָנוֹ מְאֻחָר, כָּשֵׁר לְגָרֵשׁ בּוֹ. וַאֲפִלּוּ נְתָנוֹ לָהּ מִיָּד, אֵין הַגְּרוּשִׁין חָלִין עַד הַזְּמַן הַכָּתוּב בּוֹ. וְיֵשׁ פּוֹסְלִין גֵּט מְאֻחָר:

י אִם דִּלֵּג הַסּוֹפֵר: לִבְרִיאַת עוֹלָם, כָּשֵׁר.

יא אִם דִּלֵּג הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת, רַק שֶׁכָּתַב: בְּכָךְ וְכָךְ לִפְרָט, כָּשֵׁר, וַאֲפִלּוּ אִם דִּלֵּג גַּם בְּרִיאַת עוֹלָם:

יב אִם דִּלֵּג חֲמִשָּׁה, וְלֹא כָּתַב אֶלָּא אֲלָפִים, כָּשֵׁר:

יג אִם כָּתַב הַכְּלָל וְהַפְּרָט הַקָּטָן, וְדִלֵּג הַפְּרָט הָאֶמְצָעִי, כְּגוֹן שֶׁכָּתַב: חֲמִשֶּׁת אֲלָפִים וּשְׁבַע עֶשְׂרֵה, וְדִלֵּג וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת, פָּסוּל; וְאִם נִשֵּׂאת, לֹא תֵּצֵא. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁמַּצְרִיכִין לָהּ גֵּט כָּשֵׁר מִבַּעֲלָהּ הָרִאשׁוֹן, וְתֵשֵׁב תַּחַת הַשֵּׁנִי:

סימן קכח

א צָרִיךְ לְהַזְכִּיר בַּגֵּט שֵׁם הַמָּקוֹם שֶׁהָעֵדִים עוֹמְדִים שָׁם בִּשְׁעַת חֲתִימָה: לְמִנְיָן שֶׁאָנוּ מוֹנִין בּוֹ כָּאן בְּמָתָא פְּלוֹנִית; וְאִם שִׁנָּה וְהִזְכִּיר שֵׁם מָקוֹם אַחֵר, פָּסוּל; וְאִם נִשֵּׂאת, לֹא תֵּצֵא. אֲבָל עַל מְקוֹם עֲמִידַת הַסּוֹפֵר בִּשְׁעַת כְּתִיבָה, אֵין לָחוּשׁ. לְפִיכָךְ, אִם נִכְתַּב בְּמָקוֹם אֶחָד וְנֶחְתַּם בְּמָקוֹם אַחֵר, יַזְכִּיר שֵׁם הַמָּקוֹם

שֶׁנִּחְתַּם בּוֹ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁגַּם עַל מְקוֹם עֲמִידַת הַסּוֹפֵר יֵשׁ לְהַקְפִּיד, וְצָרִיךְ שֶׁיַּעַמְדוּ הַסּוֹפֵר וְהָעֵדִים בְּמָקוֹם אֶחָד:

ב כּוֹתְבִין שֵׁם עִירוֹ וְשֵׁם עִירָהּ. וְאֵין כּוֹתְבִין שֵׁם מְקוֹם הַלֵּדָה; וְאַף עַל פִּי שֶׁאִם שִׁנָּה לֹא פָּסַל, מִכָּל מָקוֹם מוּטָב שֶׁלֹּא לִכְתֹּב, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ לִטְעוֹת וּמִחֲזֵי כְּמְשַׁנֶּה. וְגַם אֵין כּוֹתְבִין שֵׁם מְקוֹם הַדִּירָה, מִפְּנֵי שֶׁאָנוּ גּוֹלִים וּמְטַלְטָלִים וּמְקוֹם דִּירָתֵנוּ מְרֻפֶּה בְּיָדֵינוּ. אֲבָל כּוֹתְבִין שֵׁם מְקוֹם עֲמִידַת הָאִישׁ: הָעוֹמֵד הַיּוֹם בְּמָתָא פְּלוֹנִית, אִם הוּא מָצוּי בְּמְקוֹם חֲתִימַת הַגֵּט; וְאִם אֵינוֹ מָצוּי שָׁם, אֵין כּוֹתְבִין מְקוֹמוֹ כְּלָל. וְכֵן בָּאִשָּׁה, אִם הִיא עוֹמֶדֶת בְּמְקוֹם חֲתִימַת הַגֵּט כּוֹתְבִין מְקוֹם עֲמִידָתָהּ: הָעוֹמֶדֶת הַיּוֹם בְּמָתָא פְּלוֹנִית; וְאִם לָאו, אֵין כּוֹתְבִין מְקוֹמָהּ כְּלָל. הַגָּה: וְאִם כָּתַב שֵׁם הַלֵּדָה אוֹ שֵׁם הַדִּירָה, וְלֹא שִׁנָּה, כָּשֵׁר (ר״ב״ש סימן ש״ד). וְאִם שִׁנָּה מְקוֹם הָעֲמִידָה, יֵשׁ מַכְשִׁירִין כְּמוֹ בְּמְקוֹם הַלֵּדָה, דְּכָל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לִכְתֹּב, אַף אִם שִׁנָּה בּוֹ, כָּשֵׁר; וְיֵשׁ פּוֹסְלִין (בְּבֵית יוֹסֵף הֵבִיא הַשִּׁתִּי דְעוֹת), וּבִמְקוֹם הַדְּחָק יֵשׁ לְהָקֵל. אֲבָל אִם שִׁנָּה בְּמְקוֹם דִּירָה, פָּסוּל לְכֻלֵּי עָלְמָא (פְּרִי הַשּׁוּלְחָן) וַאֲפִלּוּ אִם נִשְׁאַת, תֵּצֵא. וְכוֹתְבִין: מָתָא פְּלוֹנִית, בֵּין שֶׁהָעִיר גְּדוֹלָה אוֹ קְטַנָּה; וְלֹא יִכְתֹּב: פְּלוֹנִית מָתָא, אֶלָּא: מָתָא פְּלוֹנִית. וְאִם דִּלֵּג מִלַּת מָתָא, כָּשֵׁר:

ג יִכְתֹּב: וְכָל שׁוּם דְּאִית לִי וּלְאַתְרִי, וּמִלְבַד זֶה, אִם יֵשׁ לָעִיר שְׁנֵי שֵׁמוֹת יִכְתֹּב: מָתָא פְּלוֹנִית דְּמִתְקָרְיָא פְּלוֹנִית. הַגָּה: וְלֹא יִכְתֹּב יו״ד אֵצֶל הַמֵּ״ם (סְדָר גִּטִּין). מֵיהוּ אִם כָּתַב יו״ד: דְּמִיתְקָרְיָא, כָּשֵׁר (שָׁם). וְאָנוּ לֹא נָהֲגִינַן לִכְתֹּב: וְכָל שׁוּם דְּאִית לִי וּלְאַתְרִי, אֶלָּא אִם יֵשׁ לָעִיר שְׁנֵי שֵׁמוֹת כּוֹתְבִין: מָתָא פְּלוֹנִית דְּמִתְקָרְיָא פְּלוֹנִית אוֹ דְּמִתְקָרֵית פְּלוֹנִית (פְּסָקֵי מהרא״י סִימָן קפ״ה), וְהוּא הַדִּין אִם יֵשׁ לַנָּהָר שְׁנֵי שֵׁמוֹת. וְאִם יֵשׁ לָהֶן שֵׁם אֶחָד בְּמְקוֹם הַכְּתִיבָה וְשֵׁם אַחֵר בְּמְקוֹם הַנְּתִינָה, דֵּינָן כְּמוֹ בִּשְׁמוֹת הַבַּעַל (הָרֹא״שׁ וְהַר״ן פֶּרֶק הַשּׁוֹלֵחַ), וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קכ״ט. וְאִם יֵשׁ לָעִיר שְׁנֵי שֵׁמוֹת, אֶחָד נִקְרָא (כְּפִי) [כְּפִי] יִשְׂרָאֵל וְאֶחָד בִּלְשׁוֹן כּוּתִי, שֵׁם שֶׁקּוֹרִים לוֹ יִשְׂרָאֵל, עֵקֶר, וְכוֹתְבִין כְּפִי מַשְׁמָעוּת לְשׁוֹנָם (פְּסָקֵי מהרא״י סִימָן קמ״ב וּמַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ ק״ו). וְאִם הַשֵּׁנִי לְשׁוֹנוֹת קְרוֹבִין זֶה לָזֶה, וְשֵׁם שֶׁקּוֹרִין לוֹ יִשְׂרָאֵל אֵינוֹ אֶלָּא קְצִיר לָשׁוֹן, כְּגוֹן עִיר שֶׁכּוּתִים קוֹרִין: הרעדי״ש, וְיִשְׂרָאֵל; רעדי״ש, אֵין כּוֹתְבִין רַק שֵׁם יִשְׂרָאֵל (שָׁם בִּפְסָקָיו סִימָן רנ״א). אֲבָל בְּלָאוֹ הָכִי כּוֹתְבִין שְׁנֵיהֶם; שֵׁם יִשְׂרָאֵל תְּחִלָּה (כֵּן מַשְׁמַע שָׁם), וְעַל שֵׁם כּוּתִים: דְּמִתְקָרְיָא:

ד אֵין צָרִיךְ לִכְתֹּב שֵׁם הַנָּהָר, אֲבָל נָהֲגוּ לִכְתֹּבוֹ. וְאִם יֵשׁ שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה נְהָרוֹת, כּוֹתְבִין כֻּלָּם: דְּיָתְבָא עַל נָהָר פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי. הַגָּה: וְאִם לֹא כָּתַב שֵׁם הַנָּהָר כְּלָל (תְּשׁוּבוֹת הָרַא״ש עִנְיַן כְּשֵׁם תְּשׁוּבַת יוֹסֵף בֶּן תְּשׁוּבַת מַהֲרִי״ל), כָּשֵׁר. וְכָל נָהָר שֶׁהוּא חוּץ לְתְחוּם הָעִיר, אֵין לִכְתֹּבוֹ כְּלָל, אֲפִלּוּ מִסְתַּפְּקִים מִמֶּנּוּ, וַאֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד, אִם כָּתְבוּ, יֵשׁ פּוֹסְלִין (תְּשׁוּבַת הָרַא״ש מִ״ה וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָר״ן), אוֹ שֶׁשִּׁנָּה בּוֹ (תְּשׁוּבַת מַהֲרִי״ל), כָּשֵׁר. וְכָל נָהָר שֶׁהוּא חוּץ לְתְחוּם הָעִיר, אֵין לִכְתֹּבוֹ כְּלָל, אֲפִלּוּ מִסְתַּפְּקִים מִמֶּנּוּ, וַאֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד, אִם כָּתְבוּ, יֵשׁ פּוֹסְלִין (תְּשׁוּבַת הָרַא״ש מִ״ה וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָר״ן), כָּשֵׁר. וְכָל נָהָר שֶׁהוּא חוּץ לְתְחוּם הָעִיר, אֵין כּוֹתְבִין, אֲבָל מִסְתַּפְּקִים מִמֶּנּוּ, וַאֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד, אִם כָּתְבוּ, יֵשׁ פּוֹסְלִין (תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א בְּהַגָּהַת מַיְמוֹנִי סוֹף נָשִׁים). וַאֲפִלּוּ הוּא תּוֹךְ הַתְּחוּם חוּץ לְעִבּוּר הָעִיר, אֵין כּוֹתְבִין, אֲבָל אִם כֵּן כָּל תַּשְׁמִישֵׁי הָעִיר מִמֶּנּוּ (פְּסָקֵי מהרא״י סִימָן קמ״ב). **וְכוֹתְבִין: דְּיָתְבָא, בְּחַד יו״ד. וְאִם יוֹשֶׁבֶת עַל חוֹף הַיָּם, נָהֲגוּ לִכְתֹּב: דְּעַל כֵּיף יַמָּא מוֹתְבָא. וְעִיר שֶׁסְּפוּקָהּ מִמֵּי בְּאֵרוֹת, כּוֹתְבִין: עַל מֵי בְּאֵרוֹת. וְעִיר שֶׁסְּפוּקָהּ מִמֵּי מַעְיָנוֹת, כּוֹתְבִין: מֵי מַעְיָנוֹת, וּבְחַד יו״ד.** הַגָּה: וְכוֹתְבִין: בְּאֵרֹת, בְּלֹא וָי״ו (סְדָר גִּטִּין). וְאִם הַמַּעְיָן מַיִם חַמִּין, כּוֹתְבִין: עַל מֵי מַעְיָנוֹת חַמִּין (מ״כ בְּתִקּוּן יָשָׁן):

ה אִם יֵשׁ בָּעִיר בְּאֵרוֹת נוֹבְעִים, וְכָתַב: דְּיָתְבָא עַל מֵי בוֹרוֹת, כָּשֵׁר:

ו אִם הָעִיר יוֹשֶׁבֶת עַל הַנָּהָר, אֵין לִכְתֹּב לֹא בְּאֵרוֹת וְלָא מַעְיָנוֹת, כִּי אִם הַנָּהָר. הַגָּה: וְיֵשׁ חוֹלְקִין, וּסְבִירָא לְהוּ דְּיֵשׁ לִכְתֹּב כָּל סְפוּקֵי הָעִיר (בְּהַגָּהוֹת מָרְדְּכַי בֶּשֵׁם ר׳ יִרְאָא). וְכֵן נוֹהֲגִין בְּמְדִינוֹת אֵלּוּ, כַּאֲשֶׁר יִתְבָּאֵר לְךָ מִנֻּסַּח הַגֵּט שֶׁכָּתַבְתִּי סוֹף סִימָן קנ״ד:

ז עִיר שֶׁאֵין בָּהּ אֶלָּא בוֹרוֹת וַאֲגַמִּים, לֹא יַזְכִּירֵם כְּלָל, שֶׁלֹּא לְחַלֵּק בֵּין גִּטִּין שֶׁנִּכְתְּבוּ לְזֶרֶם שֶׁנַּעֲשׂוּ לְנִכְתְּבוּ אַחַר שֶׁנַּעֲשׂוּ. הַגָּה: שְׁתֵּי נְהָרוֹת הַשּׁוֹתְכִין זוֹ לָזוֹ, אִם קָרוֹב לָעִיר אֵבֶד אֶחָד שְׁמוֹ, אֵין כּוֹתְבִין אֶלָּא הָאֶחָד. וְאִם שֵׁם שְׁנֵיהֶם עֲלֵיהֶם, כּוֹתְבִין שְׁנֵיהֶם. וְאִם יֵשׁ סָפֵק בַּדָּבָר, אֵין כּוֹתְבִין אֶלָּא אֶחָד. וְכֵן תָּמִיד, יוֹתֵר יֵשׁ לְהַקֵּל בְּסִפֵּק חִסָּרוֹן מִלְּסַפֵּק שִׁנּוּי (מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ ק״ו):

סימן קכט

א כּוֹתְבִין שֵׁם הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה, בַּגֵּט. וְאִם יֵשׁ לְאֶחָד מֵהֶם שְׁנֵי שֵׁמוֹת, כּוֹתְבִין שֵׁם שֶׁהֵם רְגִילִים בּוֹ וְיוֹדְעִים בּוֹ בְּיוֹתֵר, וְכוֹתְבִים: אִישׁ פְּלוֹנִי וְכָל שֵׁם שֶׁיֵּשׁ לוֹ גָּרַשׁ אִשָּׁה פְּלוֹנִית וְכָל שֵׁם שֶׁיֵּשׁ לָהּ; וְאִם כָּתַב חֲנִיכָתוֹ וַחֲנִיכָתָהּ, כָּשֵׁר. הַגָּה: וְכָל שֶׁכֵּן אִם כָּתַב עִקַּר הַשֵּׁם לְבַד, דְּכָשֵׁר, וְלָכֵן אֵין לְהַקְפִּיד עַל הַכִּנּוּיִים כָּל כָּךְ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין לִכְתֹּב כָּל שׁוּם שֶׁיֵּשׁ לוֹ, אֶלָּא אִם יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי שֵׁמוֹת יִכְתֹּב: פְּלוֹנִי דְּמִתְקָרֵי פְּלוֹנִי (רִבְּנוּ תָּם וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּרוּמַ״ן וְהָרַשְׁבָּ״א), וְכֵן נוֹהֲגִין, וְאֵין לְשַׁנּוֹת. וַאֲפִלּוּ נִכְתַּב הַגֵּט אֵין לְגָרֵשׁ בּוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁכָּתַב: כָּל שֵׁם, עַד שֶׁיִּכְתֹּב שְׁנֵי הַשֵּׁמוֹת (בְּקוּנְטְרֵס). לֹא כָּתַב אֶלָּא שֵׁם הָאֶחָד, אֲפִלּוּ הוּא שֵׁם הַטָּפֵל, וְגֵרַשׁ בּוֹ, כָּשֵׁר (טוּר):

ב כָּתַב הַשֵּׁם שֶׁאֵינָם יְדוּעִים בּוֹ בְּיוֹתֵר, וְכָתַב: כָּל שֵׁם שֶׁיֵּשׁ לוֹ, חֲרֵי זֶה פָּסוּל; אֲבָל אִם הַשְּׁנֵי שֵׁמוֹת כְּתוּבִים בְּפֵרוּשׁ בַּגֵּט, אֵין הֶפְרֵשׁ בֵּין שֶׁכּוֹתֵב זֶה רִאשׁוֹן אוֹ זֶה:

ג שִׁנָּה שְׁמוֹ אוֹ שְׁמָהּ, אוֹ שֵׁם עִירוֹ אוֹ שֵׁם עִירָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁכָּתַב: כָּל שֵׁם שֶׁיֵּשׁ לוֹ וְכָל שֵׁם שֶׁיֵּשׁ לָהּ, אֵינוֹ גֵּט:

ד אִם עוֹמֵד בְּמָקוֹם אֶחָד וְשׁוֹלֵחַ הַגֵּט לְמָקוֹם אַחֵר, וּבְכָל מָקוֹם מֵהֶם יֵשׁ לוֹ שֵׁם אַחֵר, כּוֹתֵב שֵׁם מְקוֹם הַנְּתִינָה, וְיִכְתֹּב שֵׁם מְקוֹם הַכְּתִיבָה: "דְּמִתְקָרֵי"; וְאִם כָּתַב שֵׁם מְקוֹם הַנְּתִינָה, וְכוֹלֵל שֵׁם מְקוֹם הַכְּתִיבָה בְּ"וְכָל שׁוּם", כָּשֵׁר. הַגָּה: אֲבָל אִם עָשָׂה שֵׁם מְקוֹם הַכְּתִיבָה עִקָּר וְכָתַב עַל שֵׁם מְקוֹם הַנְּתִינָה "דְּמִתְקָרֵי" אוֹ "כָּל שׁוּם", פָּסוּל (הַב״י כָּתַב שֶׁכֵּן מַשְׁמָע מִלְּשׁוֹן הַטּוּר):

ה מוּמָר, אֵין לוֹ לְגָרֵשׁ בְּשֵׁם עכו״ם, אֶלָּא בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל. וְאִם כָּתַב שֵׁם עכו״ם עִקָּר וְשֵׁם יִשְׂרָאֵל בִּלְשׁוֹן ״דְּמִתְקָרֵי״, כָּשֵׁר. הַגָּה: וּלְכַתְּחִלָּה כּוֹתְבִין שֵׁם יִשְׂרָאֵל ״וְכָל שׁוּם וַחֲנִיכָה דְּאִית לֵהּ״ (סְמ״ג וּסְמ״ק וְכָל בּוֹ וּת״ה סִימָן רל״ה). וְאִם כָּתַב שֵׁם שֶׁל עכו״ם, וְקָתָבוּ: כָּל שׁוּם וַחֲנִיכָה דְּאִית לֵהּ, פָּסוּל (ריב״ש סִימָן מ״ג וְטוּר). הָיָה לוֹ שֵׁם כְּנוּי כְּשֶׁהָיָה יְהוּדִי, כּוֹתְבִין לוֹ שֵׁם יִשְׂרָאֵל הַמְכֻנֶּה פְּלוֹנִי וְכָל שׁוּם וַחֲנִיכָה דְּאִית לֵהּ (סֵדֶר הַגִּטִּין):

ו גֵּר שֶׁכָּתַב שֵׁם גִּיּוּתוֹ, כָּשֵׁר, אֲפִלּוּ אִם נִשְׁתַּקַּע מִמֶּנּוּ:

ז אִם כָּתַב: פְּלוֹנִי הֶחָכָם, אוֹ הָרַב, אוֹ הַנָּשִׂיא, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין קוֹרִין אוֹתוֹ כֵּן וְגַם אֵינוֹ בַּר הָכִי, הַגֵּט כָּשֵׁר, כֵּיוָן שֶׁהִזְכִּיר שְׁמוֹ בְּפֵרוּשׁ. הַגָּה: אֲבָל לְכַתְּחִלָּה אֵין כּוֹתְבִין רַב אוֹ חָכָם, אֲפִלּוּ הוּא אוֹ אָבִיו רַב אוֹ חָכָם וּמֻחְזָק בְּכָךְ, אֶלָּא כּוֹתְבִין: פְּלוֹנִי (אוֹ) בֶּן פְּלוֹנִי (סֵדֶר גִּטִּין). וְכֵן אֵין כּוֹתְבִין בֶּן הַקָּדוֹשׁ (ר״י מִינְץ). אֲבָל כּוֹתְבִין: כֹּהֵן אוֹ לֵוִי, פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי הַכֹּהֵן אוֹ הַלֵּוִי; וְאִם יֵשׁ לָהֶם כִּנּוּי כּוֹתְבִין אַחַר כָּךְ (סֵדֶר גִּטִּין). אֲבָל אִם יֵשׁ ב׳ שֵׁמוֹת, שָׁכִיחַ כּוֹתְבִין עַל אֶחָד: ״דְּמִתְקָרֵיָא״, כּוֹתְבִין אַחַר כָּךְ: כֹּהֵן אוֹ לֵוִי (שם בְּשֵׁם מַהֲרִי״ק). וְאִם לֹא כָּתַב: כֹּהֵן אוֹ לֵוִי, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּפָסוּל (פִּסְקֵי מהרא״י סִימָן ד׳), מֵאַחַר שֶׁנֶּהֱגוּ לְכָתְבוֹ, וְיֵשׁ מַכְשִׁירִין (מ״כ בְּתִקּוּן וְכ״כ הב״י), וְנִרְאֶה לְהוּ לְסָמֹךְ לְהָקֵל בְּמָקוֹם הַדָּחָק, אֲבָל לְכַתְּחִלָּה יֵשׁ לְכָתְבוֹ. וְאִם יֵשׁ סָפֵק אִם הוּא כֹּהֵן אוֹ לֵוִי, יֵשׁ לִתֵּן ב׳ גִּטִּין (תְּשׁוּבַת ר״י מִינְץ). אֵין כּוֹתְבִין בַּגֵּט: פְּלוֹנִי בַּר פְּלוֹנִי, אֶלָּא כּוֹתְבִין: פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי (סֵדֶר גִּטִּין):

ח עַכְשָׁו נָהֲגוּ שֶׁבְּכָל הַגִּטִּין כּוֹתְבִין: וְכָל שׁוּם דְּאִית לִי וּלְאַבָּהָתַי וּלְאַתָּרַי. וּבִמְדִינוֹת אֵלּוּ אֵין נוֹהֲגִין כֵּן, אֶלָּא אִם יֵשׁ לוֹ שְׁתֵּי שֵׁמוֹת כּוֹתְבִין בְּפֵרוּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר:

ט אִם לֹא הִזְכִּיר שֵׁם אָבִי הָאִישׁ אוֹ שֵׁם אָבִי הָאִשָּׁה, כָּשֵׁר. הַגָּה: וְכָל שֶׁכֵּן אִם הִזְכִּיר שְׁמוֹ וְלֹא הִזְכִּיר שֵׁם כְּנוּי שֶׁלּוֹ; אֲבָל לְכַתְּחִלָּה כּוֹתְבִין אֲפִלּוּ כִּנּוּיִין שֵׁם אָבִיו (בְּסֵדֶרִים וּבְמהרי״ו סִימָן כ״ג). וְאִם יֵשׁ לָאָב וְלַבֵּן כִּנּוּי אֶחָד, לְכַתְּחִלָּה כּוֹתְבִים הַכִּנּוּי אֵצֶל כָּל אֶחָד (סֵדֶר גִּטִּין); מֵיהוּ, אִם לֹא כָּתְבוּ רַק לְבַסּוֹף: פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי הַמְכֻנֶּה פְּלוֹנִי, כָּשֵׁר. אֲבָל אִם הַכִּנּוּי לַבֵּן לְחוּד, יִכְתֹּב הַכִּנּוּי קֹדֶם שֶׁיַּזְכִּיר שֵׁם הָאָב, וְאִם כָּתְבוּ לְבַסּוֹף, פָּסוּל (ב״י בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת אַשְׁכְּנַזִיּוֹת). וּלְפִיכָךְ, גֵּר אוֹ שְׁתּוּקִי אוֹ אֲסוּפִי, אֵין כּוֹתְבִין אֶלָּא שְׁמוֹתֵיהֶם בִּלְבַד:

י יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן שֶׁשְּׁנָה וְכָתַב: יוֹסֵף בֶּן שִׁמְאֵל, פָּסוּל. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאִם נִשְּׁאת, לֹא תֵּצֵא. הַגָּה: וְדַוְקָא אִם הֶחְזִיק בַּשֵּׁם הַשֵּׁנִי, אֲבָל בְּלָאו הָכִי, תֵּצֵא (מַשְׁמָע בְּכ״ע). כְּשֶׁכּוֹתְבִין גֵּט לְבֶן מוּמָר לעכו״ם, כּוֹתְבִים לוֹ עַל שֵׁם אָבִיו, אַף עַל פִּי כְּשֶׁעוֹלֶה לְסֵפֶר תּוֹרָה אוֹ חוֹתְמִים בְּשִׁטָּרוֹת חוֹתְמִים עַצְמוֹ עַל שֵׁם אֲבִי אָבִיו. וְאֵין לַחְתֹּם בְּגֵט לְעַד, בֶּן מוּמָר (הַכֹּל בְּסֵדֶר גִּטִּין):

יא אִם לֹא כָּתַב שֵׁם הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה בַּגֵּט, פָּסוּל, וְהַבָּנִים מַמְזֵרִים:

יב מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׁם אֶחָד בַּגָּלִיל וְשֵׁם אֶחָד בִּיהוּדָה, וְהוּא וְאִשְׁתּוֹ בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַכִּירִין בּוֹ אֶלָּא בְּשֵׁם אֶחָד, בֵּין שֶׁהוּא אֶחָד מֵהַשֵּׁנִי שֵׁמוֹת בֵּין שֶׁהוּא שֵׁם אַחֵר, לְכַתְּחִלָּה יֵשׁ לוֹ לִכְתֹּב כָּל הַשֵּׁמוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ, אוֹ יִכְתֹּב שֵׁם שֶׁיֵּשׁ לוֹ שָׁם, וְיִכְתֹּב: ״וְכָל שׁוּם״, לְכְלֹל שֵׁמוֹת דְּשְׁאָר מְקוֹמוֹת; וְאִם לֹא כָּתַב אֶלָּא שֵׁם שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּמָקוֹם שֶׁהוּא וְאִשְׁתּוֹ שָׁם, כָּשֵׁר:

יג אִם כָּתַב שֵׁם שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּמָקוֹם אַחֵר, וְכָתַב: וְכָל שׁוּם, בִּשְׁבִיל מְקוֹם כְּתִיבָה וּנְתִינָה, בָּטֵל:

יד מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁנֵי שֵׁמוֹת, כּוֹתְבִין: רְאוּבֵן דְּמִתְקָרֵי שִׁמְעוֹן; וְאִם כָּתַב: רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן, יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁהוּא פָּסוּל. הַגָּה: אֲבָל אִם נִקְרָא בִּשְׁנֵי הַשֵּׁמוֹת בְּיַחַד, אוֹ שֶׁעוֹלֶה כָּךְ לְסֵפֶר תּוֹרָה, כָּשֵׁר. אִם נִקְרָא בְּפִי יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁם אֶחָד, וּבְפִי כּוּתִים בְּשֵׁם אַחֵר, כּוֹתְבִין שֵׁם יִשְׂרָאֵל דְּמִתְקָרֵי עַל שֵׁם כּוּתִים (הַמ״מ בְּשֵׁם הָרַמְבַּ״ן פֶּרֶק ג׳); אֲבָל אִם עָנְיָם כְּמַעַט אֶחָד, אֵין כּוֹתְבִין רַק שֵׁם יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן קכ״ח סָעִיף ג׳ לְעִנְיַן הַנְּהָרוֹת:

טו מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁנֵי שֵׁמוֹת, וְהַשֵּׁם הַשֵּׁנִי יוֹצֵא מֵהַשֵּׁם הָרִאשׁוֹן בְּשֵׁם דְּנַעֲרוּת, כְּגוֹן יִצְחָק חַקִּין, אַהֲרֹן אַרְנִין, וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, אֵין צָרִיךְ לִכְתֹּב שֵׁם דְּנַעֲרוּת כְּלָל, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ אַחֵר שֶׁשְּׁמוֹ יִצְחָק אוֹ אַהֲרֹן. הַגָּה: וְהוּא הַדִּין לְיַעֲקֹב יֶעקֶל (פִּסְקֵי מהרא״י סִימָן ק״ה), פֶּרֶץ פֶּרְצִין (ב״י); וְנִרְאֶה דְּהוּא הַדִּין אַבְרָהָם אַבְרָלָן, וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה; מֵיהוּ, אִם רוֹצֶה לִכְתֹּב אֵינוֹ מַזִּיק. מֵיהוּ, כָּל קִצּוּר שֵׁם שֶׁהוּא שֵׁם בִּפְנֵי עַצְמוֹ, כְּמוֹ אֶלְחָנָן חָנָן, כּוֹתְבִין, וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה:

טז אִם הַשֵּׁם הַשֵּׁנִי יוֹצֵא מִשֵּׁם הָעִבְרִי, כְּגוֹן יְהוּדָה לֵיאוֹן, כּוֹתְבִים: יְהוּדָה דְּמִתְקָרֵי לֵאוֹן; וְאִם אֵינוֹ דּוֹמֶה קְצָת לַשֵּׁם הָעִבְרִי, יִכְתֹּב: הַמְכֻנֶּה. הַגָּה: פֵּרוּשׁ דְּבָרָיו, כִּי לֵאוֹן הוּא פֵּרוּשׁ אַרְיֵה, וְיהוּדָה נִקְרָא כָּךְ עַל שֵׁם ״גּוּר אַרְיֵה יְהוּדָה״ (בְּרֵאשִׁית מט, ט), וּלְפִי זֶה יֵשׁ לִכְתֹּב: יְהוּדָה דְּמִתְקָרֵי לֵיב. אֲבָל יֵשׁ אוֹמְרִים, דְּכָל שֶׁשְּׁנֵי הַשֵּׁמוֹת הֵם בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, כּוֹתְבִין: דְּמִתְקָרֵי, וְאִם הָאֶחָד בִּלְשׁוֹן לַעַז, כּוֹתְבִין: הַמְכֻנֶּה (הַנָּהוֹת מַיְמוֹנִי פ״ג וּסְמ״ק וְכָל בּוֹ). וְאֵין חִלּוּק בֵּין אִם הוּא יוֹצֵא מִן הַשֵּׁם אוֹ לֹא; וְלָכֵן כּוֹתְבִין: יְהוּדָה הַמְכֻנֶּה לֵיב, וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה, וְכֵן נוֹהֲגִין בִּמְדִינוֹת אֵלּוּ. וְכָל כִּנּוּי מִשְׁפָּחָה אֵין לְכָתְבוֹ כְּלָל, בֵּין שֶׁהוּא לְשׁוֹן עִבְרִי אוֹ לַעַז (סֵדֶר גִּטִּין), וְהָכִי נָהוּג. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׁם עִבְרִי שֶׁעוֹלֶה בּוֹ לִקְרֹא בַּתּוֹרָה, וְיֵשׁ לוֹ נַמֵּי שֵׁם בִּלְשׁוֹן לַעַז, עוֹשִׂין שֵׁם הָעִבְרִי עִקָּר, וְעַל הַשֵּׁנִי כּוֹתְבִין דְּמִתְקָרֵי. וְהוּא הַדִּין בְּאִשָּׁה, עוֹשִׂין שֵׁם הָעִבְרִי עִקָּר. יֵשׁ אוֹמְרִים דְּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁנֵי שֵׁמוֹת, אִם רָגִיל בִּשְׁנֵיהֶם וּמִכָּל מָקוֹם הָאֶחָד הוּא יוֹתֵר עִקָּר, כּוֹתְבִין: פְּלוֹנִי דְּאִתְקְרֵי פְּלוֹנִי. וְאִם אֵינוֹ רָגִיל בַּשֵּׁנִי, כּוֹתְבִין דְּמִתְקָרֵי (סֵדֶר גִּטִּין). כָּל כִּנּוּי שֶׁהוּא גְּנַאי לְמֻגָּרָשׁ, אֵין כּוֹתְבִין אוֹתוֹ בַּגֵּט (ד״ע); וְלָכֵן מוּמָר שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה, אֵין כּוֹתְבִין לוֹ: וְכָל שׁוּם וַחֲנִיכָה דְּאִית לֵהּ (מ״כ בְּתִקּוּן). כָּל שֵׁם כִּנּוּי שֶׁאֵינוֹ נִקְרָא בַּכִּנּוּי הַהוּא לְבַד, אֶלָּא קוֹרִין אוֹתוֹ עִם עִקַּר הַשֵּׁם, אֵין צָרִיךְ לִכְתֹּב הַכִּנּוּי (ת״ה סִימָן רל״ח). אֲבָל אִם הַכּוּתִים קוֹרִין אוֹתוֹ בַּכִּנּוּי לְחוּד, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל קוֹרִין אוֹתוֹ כָּךְ, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּכוֹתְבִין: וְכָל שׁוּם וַחֲנִיכָה, אַף עַל פִּי שֶׁבִּשְׁאָר גִּטִּין אֵין כּוֹתְבִין כֵּן; וְכֵן בְּכִנּוּי מִשְׁפָּחָה (שָׁם). וְלִי נִרְאֶה, דְּאֵין לִכְתֹּב לַכִּנּוּי כְּלָל, כְּמוֹ שֶׁנּוֹהֲגִין בְּכִנּוּי מִשְׁפָּחָה:

יז אִם הַשֵּׁם הַשֵּׁנִי בִּלְשׁוֹן לַעַז, וְהַכֹּל אֶחָד, כְּגוֹן חַיִּים בִּיבַאנ״ט, כּוֹתְבִין: חַיִּים דְּמִתְקָרֵי בִּיבַאנ״ט. כָּל חֲנִיכָא כּוֹתְבִין: הַמְכֻנֶּה, בֵּין שֶׁהוּא בִּלְשׁוֹן עִבְרִי בֵּין שֶׁהוּא בִּלְשׁוֹן לַעַז. וּכְבָר נִתְבָּאֵר שֶׁאֵין נוֹהֲגִין כֵּן:

יח מִי שֶׁנִּשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ מֵחֲמַת חֹלִי, אַף עַל פִּי שֶׁקּוֹרִין אוֹתוֹ תָּמִיד בְּשֵׁם רִאשׁוֹן, מִכָּל מָקוֹם שֵׁם הַשִּׁנּוּי עִקָּר, אֲפִלּוּ הוּא לַעַז וְשֵׁם רִאשׁוֹן עִבְרִי (בְּסֵדֶר גִּטִּין), וְכוֹתְבִין אוֹתוֹ קֹדֶם, וַאֲחַר כָּךְ: דְּמִתְקָרֵי פְּלוֹנִי, שֵׁם רִאשׁוֹן; וְדַוְקָא כְּשֶׁקּוֹרִין אוֹתוֹ לִפְעָמִים בְּשֵׁם שֵׁנִי, אֲבָל אִם אֵין קוֹרִין אוֹתוֹ בְּשֵׁם שֵׁנִי כְּלָל, אֵינוֹ כּוֹתֵב אֶלָּא שֵׁם רִאשׁוֹן בִּלְבַד. וְיֵשׁ מִי שֶׁמַּצְרִיךְ שְׁנֵי גִּטִּין בִּשְׁנֵי שֵׁמוֹת. וְאִם יֵשׁ לוֹ שֵׁם מֻבְהָק שֶׁבּוֹ עוֹלֶה לְסֵפֶר תּוֹרָה וְחוֹתֵם כְּתָבָיו וְשִׁטְרוֹתָיו, אוֹתוֹ שֵׁם הוּא עִקָּר. הַגָּה: וְאִם עוֹלֶה לְסֵפֶר תּוֹרָה בִּשְׁנֵיהֶם, כּוֹתְבִין הַשֵּׁנִי עִקָּר, וְעַל הָרִאשׁוֹן: מִתְקָרֵי; אֲבָל עַד הַחוֹתֵם עַצְמוֹ וְיֵשׁ לוֹ ב׳ שֵׁמוֹת, יַחְתֹּם עַצְמוֹ בִּשְׁנֵי הַשֵּׁמוֹת בְּלֹא מִתְקָרֵי. מִי שֶׁנִּשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ מֵחֲמַת חֹלִי, וְיֵשׁ לוֹ כִּנּוּי מֵחֲמַת שֵׁם הַשֵּׁנִי, כּוֹתְבִין הַשֵּׁם עִם כִּנּוּיָו קֹדֶם שֵׁם הָרִאשׁוֹן. וְאִם יֵשׁ לוֹ גַּם כֵּן כִּנּוּי מֵחֲמַת שֵׁם הָרִאשׁוֹן, כּוֹתְבִין אוֹתוֹ גַּם כֵּן לְבַסּוֹף (בְּסֵדֶר גִּטִּין). וְאִם נִשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ שְׁנֵי פְּעָמִים, כּוֹתְבִין שֵׁם הַשְּׁלִישִׁי תְּחִלָּה, וַאֲחַר כָּךְ הַשֵּׁנִי, וַאֲחַר כָּךְ הָרִאשׁוֹן, וְכוֹתְבִין כָּל שֵׁם עִם כִּנּוּי שֶׁלּוֹ (שָׁם):

יט יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁכְּשֶׁנּוֹתֵן שְׁנֵי גִּטִּין לְאִשָּׁה, לֹא יִתֵּן לָהּ שְׁנֵיהֶם בְּבַת אַחַת, אֶלָּא זֶה אַחַר זֶה. הַגָּה: וְאֵין לָתֵת שְׁנֵי גִּטִּין אֶלָּא מִדִּחַק. וְיִתֵּן אוֹתוֹ גֵּט שֶׁנִּרְאֶה לוֹ לָרֵב יוֹתֵר כָּשֵׁר בְּתְחִלָּה, עִם כָּל שְׁאֵלוֹתָיו וּקְרִיאָתוֹ בְּסֵדֶר הַגֵּט, וְאַחַר כָּךְ יִתֵּן הַשֵּׁנִי גַּם כֵּן בְּסֵדֶר הַגֵּט; וְיֹאמַר לָעוֹמְדִים בִּשְׁעַת הַנְּתִינָה טַעַם לָמָּה נוֹתֵן שְׁנֵי גִּטִּין (בְּסֵדֶר ר״י מִינְץ), וְיֹאמַר לַבַּעַל שֶׁיְּכַוֵּן לְגָרְשָׁהּ בְּכָל אֶחָד מִן הַגִּטִּין. וְאִם נָתַן שְׁנֵיהֶם בָּזֶה אַחַר זֶה בְּסֵדֶר אֶחָד, כָּשֵׁר. לֹא נָהֲגוּ לִכְתֹּב בַּגֵּט לֹא כֹּהֵן וְלֹא לֵוִי וְלֹא שׁוּם כִּנּוּי, אֶלָּא: פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי וְכָל שֵׁם אֶחָרָן וַחֲנִיכָה דְּאִית לִי וּלְאַבָּהָתַי. וּכְבָר נִתְבָּאֵר דִּבְמִדִּינוֹת אֵלּוּ אֵין נוֹהֲגִין כֵּן:

כ בְּגֵט גֵּר כּוֹתֵב: פְּלוֹנִי בֶּן אַבְרָהָם אָבִינוּ:

כא מִי שֶׁשְּׁמוֹ גֵּרְשׁוֹם, וְכָתְבוּ בַּגֵּט: גֵּרְשׁוֹן; אוֹ שֶׁהָיָה שְׁמוֹ גֵּרְשׁוֹן, וְכָתְבוּ: גֵּרְשׁוֹם, אֵינוֹ גֵּט:

כב אִם לֹא נוֹדַע אִם שְׁמוֹ אֵלְיָה אוֹ אֵלְיָהוּ, יִכְתֹּב: אֵלְיָהוּ; וְאִם כָּתַב: אֵלְיָה, לֹא פָסוּל. הַגָּה: וְאִם חוֹתֵם עַצְמוֹ אוֹ עוֹלֶה לְסֵפֶר תּוֹרָה: אֵלְיָה, כּוֹתְבִין: אֵלְיָה, וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה (מִפִּי הַקַּבָּלָה, מַרְ״א מִפְּרַא״ג):

כג שֵׁם שְׁמַרְיָה, אֵין לִכְתֹּב שְׁמַרְיָהוּ בְּוָי״ו:

כד שֵׁם מַתִּתְיָה, אֵין לִכְתֹּב מַתִּתְיָהוּ בְּוָי״ו:

כה שֵׁם יוֹנָתָן, לֹא יִכְתֹּב יְהוֹנָתָן, אֶלָּא אִם כֵּן יָדוּעַ שֶׁחוֹתֵם שְׁמוֹ כֵּן אוֹ עוֹלֶה בּוֹ לִקְרוֹת בַּתּוֹרָה:

כו שֵׁם דָּוִד, כּוֹתְבִין בְּלֹא יו״ד. גְּדַלְיָהוּ, אִם לֹא שֶׁאוֹמֵר בְּוַדַּאי שֶׁשְּׁמוֹ גְּדַלְיָה (מ״כ):

כז שֵׁם חִזְקִיָּה יֵשׁ לִכְתְּבוֹ בְּלֹא יו״ד בְּתְחִלַּת הַתֵּיבָה וּבְלֹא וָי״ו בְּסוֹפָהּ, אִם לֹא שֶׁיָּדוּעַ שֶׁשְּׁמוֹ חִזְקִיָּהוּ; וַאֲפִלּוּ הָכִי אִם כָּתַב חִזְקִיָּה, כָּשֵׁר, אֲבָל לֹא אִפְּכָא:

כח שֵׁם הִילֵל, יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁיֵּשׁ לִכְתְּבוֹ מָלֵא בְּיו״ד. הַגָּה: וְכֵן יֵשׁ לִכְתֹּב בְּכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה; אַף עַל פִּי שֶׁדֵּינוֹ לִכְתֹּב חָסֵר, אֵינוֹ מַזִּיק אִם כְּתָבוֹ מָלֵא:

כט שֵׁם שַׁבְּתַי, יֵשׁ לִכְתְּבוֹ בְּלֹא אָלֶ״ף.

ל שֵׁם בִּנְיָמִן יֵשׁ לִכְתְּבוֹ חָסֵר יו״ד בַּתְּרָא.

לא שֵׁם יִרְחְמִאֵל, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִמְצָא בַּכְּתוּבִים, מִכָּל מָקוֹם אִם הֶחֱזִיק עַצְמוֹ לִקְרוֹת עַצְמוֹ יִרַחְמִיאֵל וְדַחַק בִּלְשׁוֹנוֹ הַחִירִיק, כָּךְ כּוֹתְבִין. הַגָּה: וְדָבָר הַנִּמְצָא בַּכָּתוּב לִפְעָמִים חָסֵר וְלִפְעָמִים מָלֵא, הוֹלְכִים אַחַר הָרֹב (סִדֶּר גִּטִּין). כָּל כִּנּוּי שֶׁהוּא בִּלְשׁוֹן לַעַ״ז, כְּגוֹן בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז, וְצָרִיךְ לִכְתֹּב תָּי״ו אוֹ טֵי״ת, כּוֹתְבִין טֵי״ת, כִּי הַתָּי״ו יְכוֹלִין לִקְרוֹת רְפוּיָה, וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה (ת״ה סִי׳ רל״א). כָּל תֵּבָה שֶׁיֵּשׁ לְהִסְתַּפֵּק בָּהּ אִם כּוֹתְבִין חֵי״ת אוֹ כָּ״ף, כּוֹתְבִים כָּ״ף (שָׁם), כְּגוֹן מִיכָל אִיכָל, דְּקוֹרִין בְּכִנּוּי חֵי״ת כְּמוֹ כָּ״ף; אָמְנָם בְּשֵׁם אִשָּׁה שֶׁקּוֹרִין רֶעכְלַיין, אֵין כּוֹתְבִין רַק רָחֵל, שֶׁהוּא עִקַּר הַשֵּׁם (מהרי״ו סִי׳ ר׳), וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה; וְאִם שִׁנָּה, בְּדִיעֲבַד כָּשֵׁר:

לב אֵין פּוֹסְקִים שֵׁם הָאִישׁ וְלֹא שֵׁם הָאִשָּׁה בְּשִׁנֵּי שִׁיטִין, אֲבָל בְּשִׁיטָה אַחַת אֶפְשָׁר שֶׁפּוֹסְקִין קְצָת שֵׁמוֹת שֶׁסּוֹבְלִין כֵּן, דּוּמְיָא דִּכְדָר לָעוֹמֶר. וְכֵן עִמָּנוּ אֵל. וְאִם כָּתַב תֵּבָה אַחַת, לֹא הִפְסִיד (סִדֶּר גִּטִּין):

לג שֵׁם יְדִידְיָה, אִם יֵחָלֵק לִשְׁתֵּי תֵּבוֹת כָּשֵׁר, וּבִלְבַד בְּשִׁיטָה אַחַת. וּפְדָהצוּר וְעַמִּינָדָב, תֵּבָה אַחַת:

לד הַמִּנְהָג בִּשְׁמוֹת הַנָּשִׁים, יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁיֵּשׁ לִכְתֹּב בֵּילָא בְּאָלֶ״ף, וְכֵן כָּל שֵׁם שֶׁאֵינוֹ בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. אֲבָל כְּשֶׁהוּא לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, כּוֹתְבִין בְּהֵ״א, כְּמוֹ חוֹמָה דְּבִיתְהוּ דְּאַבַּיֵי, אוֹ חוֹבָה, שֶׁהַשֵּׁם הוּא לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. אֲבָל כְּשֶׁאֵינוֹ לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, כּוֹתְבִין בְּאָלֶ״ף. וְהוּא הַדִּין לִכְנּוּי הָאֲנָשִׁים, כָּל כִּנּוּי שֶׁהוּא בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ כּוֹתְבִין בְּהֵ״א; וְשֶׁאֵינוֹ בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, כּוֹתְבִין בְּאָלֶ״ף. הַגָּה: מִיהוּ, אִם שִׁנָּה וְכָתַב הֵ״א בְּמָקוֹם אָלֶ״ף, כָּשֵׁר. כָּל כִּנּוּי שֶׁמִּשְׁתַּנֶּה מִכֹּחַ לְשׁוֹן הַמְּדִינוֹת, כְּגוֹן לִיב, שֶׁיֵּשׁ מְדִינוֹת

מְדַבְּרִים לְשׁוֹן קְלִילָא: לֵיבֵּ, וּבְמִקְצָת מְדִינוֹת מְדַבְּרִים: לִיבָּא אוֹ לִיָּא, וְכֵן בַּכְּנוּי וּוֹאלְף, שֶׁקּוֹרִין אוֹתוֹ בִּמְדִינוֹת אֵלּוּ בְּךָ, וּבִמְדִינוֹת אֲחֵרוֹת וּוֹאלְפָ״א אוֹ וּוֹאלְבֶּלִיין אוֹ וּוֹאלְפֶּלִיין, אוֹ בַּכְּנוּי מֶעְנְדֶל, שֶׁיֵּשׁ מְדַבְּרִים: מֶנְדִיל, וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה; וְכֵן בִּקְרִיאַת הַתֵּיבוֹת, כְּגוֹן בְּמִקְצָת מְדִינוֹת שֶׁקּוֹרִין גוּמְפְּרָעכְט גִּימְפְּרָחְט, אוֹ שֶׁהַלְּשׁוֹנוֹת מִתְחַלְּפוֹת בְּקְרִיאַת הֵ״א אוֹ פ׳ אוֹ ו׳, כְּגוֹן זַנְבִּיל אוֹ זַנְוויל פֵּייב״ש וְוִיבֵּ״ש, שֶׁמִּקְצָת מְדִינוֹת מְדַבְּרִים יוֹתֵר בְּלָשׁוֹן רָפֶה, הוֹלְכִין אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם בַּמְּדִינָה שֶׁנּוֹתְנִין בּוֹ הַגֶּט; וְאֵין לְהַקְפִּיד בָּזֶה אֵיךְ נִמְצְאוּ הַשֵּׁמוֹת וְהַכְּנוּיִין כְּתוּבִים, כִּי כָּל אֶחָד כָּתַב כְּפִי לְשׁוֹן מְדִינָתוֹ; וְלָכֵן סֵדֶר לְגֵטִין מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה בְּעִנְיָן זֶה, וְהָעִקָּר כַּאֲשֶׁר כָּתַבְתִּי כֵּן נִרְאֶה לִי לְהוֹרוֹת; אָמְנָם אִם אֵין יָדוּעַ לְשׁוֹן הַמְּדִינוֹת, אֵין לְשַׁנּוֹת מִמַּה שֶׁנִּמְצָא בְּדִבְרֵי הַקַּדְמוֹנִים; מִכָּל מָקוֹם בְּדִיעֲבַד אִם שִׁנָּה בְּאֶחָד מֵאֵלּוּ הַדְּבָרִים, כָּשֵׁר, כֵּן נִרְאֶה לִי:

סימן קל

א צָרִיךְ שֶׁיַּחְתְּמוּ שְׁנֵי עֵדִים כְּשֵׁרִים זֶה תַּחַת זֶה (בְּמֶרְדְּכִי הל׳ גִּטִּין) **לְמַטָּה מִשִּׁיטָה אַחֲרוֹנָה שֶׁל גֵּט. וְלֹא יַנִּיחוּ כְּדֵי אֲוִיר שְׁנֵי שִׁיטִין בֵּין שִׁיטָה אַחֲרוֹנָה לַחֲתִימָתָם.**

הַגָּה: וְאִם הִנִּיחוּ, הַגֵּט פָּסוּל (טוּר). וְיֵשׁ חוֹלְקִין וּמַכְשִׁירִין עַל יְדֵי עֵדֵי מְסִירָה (הָרַמְבַּ״ם וְהָרַשְׁבָּ״א וְהָרַ״ן) וְאִם חָתַם הָעֵד הָאַחֲרוֹן תְּחִלָּה, וְאַחַר כָּךְ חָתַם הָרִאשׁוֹן, כָּשֵׁר, אַף עַל פִּי דִּמְתְחִלָּה הָיָה הַשֵּׁנִי חָתוּם שְׁנֵי שִׁיטוֹת מִן הַגֵּט (סְדָר גִּטִּין). וּמִכָּל מָקוֹם לְכַתְּחִלָּה לֹא יַעֲשׂוּ. יֵשׁ אוֹמְרִים, דִּלְכַתְּחִלָּה אֵין לַחְתֹּם בַּגֵּט אֶפְלוּ קָרוֹב וְנִתְרַחֵק אוֹ מְחֻתָּנִים בְּעָלְמָא (בְּסֵדֶר הַגֵּט בְּשֵׁם מַהֲרִי״ל). וְטוֹב לְהַדֵּר אַחַר הַסּוֹפֵר שֶׁלֹּא יִהְיֶה קָרוֹב לְאִישׁ וְלָאִשָּׁה, אֲבָל הֵיכָא דְּלָא אֶפְשָׁר אֵין קְפִידָא בְּדָבָר (מַהֲרִי״ק ק״ו). וְלֹא יְהֵא אֶחָד מִן הָעֵדִים חָשׁוּד בָּעֲרָיוֹת. וְיֵשׁ מַחֲמִירִין שֶׁלֹּא יִהְיֶה בַּעַל מוּם, וְשֶׁלֹּא יִהְיוּ הָעֵדִים קְרוֹבִים לַסּוֹפֵר, וְכֻלָּם לֹא יִהְיוּ קְרוֹבִים לָרב הַמְסַדֵּר הַגֵּט, וְטוֹב לָחוּשׁ לְכָל זֶה לְכַתְּחִלָּה (כָּל זֶה בִּסְדָרִים). גַּם נוֹהֲגִין לִקַּח עַדֵי חֲתִימָה לְעַדֵי מְסִירָה, וְהֵם יִרְאוּ שֶׁהַבַּעַל צִוָּה לַסּוֹפֵר לִכְתֹּב, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל נַעֲשֶׂה בְּפָנֵי כַּת אַחַת שֶׁל עֵדִים (כְּפֶרְדְּכִי הל׳ גִּטִּין וּבְסֵמ״ג). וְלֹא יַחְתְּמוּ הָעֵדִים רַק בְּדִיוֹ וְקוֹלְמוּס שֶׁל בַּעַל, כְּמוֹ הַסּוֹפֵר (בִּסְדָרִים), וְכֵמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל רֵישׁ סִימָן ק״כ:

ב יַתְחִיל בְּרֹאשׁ שִׁיטָה, שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר חָלָק בְּגִלְיוֹן הַגֵּט לִפְנֵי חֲתִימָתָן:

ג לֹא יִהְיֶה בֵּין הַגֵּט לַחֲתִימַת הָעֵדִים כְּתוּב דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מֵעִנְיַן הַגֵּט. וְאִם כָּתוּב כֵּן, כְּגוֹן שֶׁכָּתוּב: שַׁאֲלוּ בִּשְׁלוֹמָהּ, פָּסוּל, שֶׁמָּא לֹא חָתְמוּ אֶלָּא עַל שְׁאֵלַת שָׁלוֹם. אֲבָל אִם כָּתַב: וְשַׁאֲלוּ (בִּשְׁלוֹמָהּ)**, כָּשֵׁר, שֶׁהִיא מְדֻבָּק עִם שֶׁל מַעְלָה וְעַל הַכֹּל חָתְמוּ:**

ד חָתְמוּ בְּרֹאשׁ הַגֵּט אוֹ מִצִּדּוֹ אוֹ בִּימִינוֹ אוֹ בִּשְׂמֹאלוֹ אוֹ מֵאֲחָרָיו, פָּסוּל:

ה אַף כְּשֶׁחוֹתְמִין לְמַטָּה, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה גַּב הַחֲתִימָה כְּלַפֵּי הַגֵּט. וְאִם הָיוּ רַגְלֵי הַחֲתִימָה כְּלַפֵּי הַגֵּט, פָּסוּל:

ו כָּל אֵלּוּ שֶׁאָמַרְנוּ פָּסוּל, אִם יֵשׁ כָּאן עֵידֵי מְסִירָה, כָּשֵׁר:

ז שִׁיֵּר מְקֹצֶת הַגֵּט וּכְתָבוֹ בַּדַּף הַשֵּׁנִי, וְהָעֵדִים מִלְמַטָּה בְּסוֹף הַדַּף הַשֵּׁנִי, כָּשֵׁר, וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה בִּמְגִלָּה, שֶׁנִּכְּר שֶׁלֹּא נֶחְתַּךְ, וְשֶׁלְּכָךְ נִתְכַּוְּנוּ הַסּוֹפֵר שֶׁיַּשְׁלִים בַּדַּף הַשֵּׁנִי; אֲבָל אִם אֵינוֹ נִכָּר, אַף עַל פִּי שֶׁנִּמְסַר בְּעֵדִים, חֲרֵי זוֹ סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת, שֶׁמָּא שְׁנֵי גִּטִּין הָיוּ וְנֶחְתַּךְ מִקְצָת זֶה מִסּוֹף הַדַּף וּמִקְצָת הַשֵּׁנִי מֵרֹאשׁ הַדַּף. הַגָּה: מִיהוּ, אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁגֵּט אֶחָד הָיָה מִתְּחִלָּה, וְנִמְסַר לָהּ בְּעֵדִים, כָּשֵׁר (הַמ״מ פ״ד). דְּבֵק שְׁנֵי עוֹרוֹת בְּחַד עַל יְדֵי דֶּבֶק, וְכָתַב עֲלֵיהֶם גֵּט, פָּסוּל מִסְּפֵק (א״ז):

ח כָּתַב שְׁנֵי גִּטִּין בְּשְׁנֵי דַּפִּין בְּמְגִלָּה אַחַת, זֶה אֵצֶל זֶה, וְהָעֵדִים מִתַּחַת זֶה לְתַחַת זֶה, שֶׁשָּׁם הָעֵד תַּחַת הָרִאשׁוֹן וְשָׁם אָבִיו תַּחַת הַשֵּׁנִי, וְכֵן הָעֵד הַשֵּׁנִי תַּחְתָּיו, אֶת שֶׁשְּׁמוֹת הָעֵדִים חֲתוּמִים תַּחְתָּיו, כָּשֵׁר. וְאִם כָּתַב ״רְאוּבֵן בֶּן״ תַּחַת הָרִאשׁוֹן, ״יַעֲקֹב עֵד״ תַּחַת הַשֵּׁנִי, פָּסוּל הַשֵּׁנִי. וְאִם כָּתַב ״רְאוּבֵן״ תַּחַת הָרִאשׁוֹן, וּ״בֶן יַעֲקֹב עֵד״ תַּחַת הַשֵּׁנִי, אַף הַשֵּׁנִי כָּשֵׁר. הַגָּה: וְאִם נִמְסַר בְּעֵדִים לְיַד אוֹתָהּ שֶׁאֵין עָלָיו עֵדִים, כָּשֵׁר בְּדִיעֲבַד, דְּהָא לֹא גָּרַע מֵאֵלּוּ לֹא הָיוּ עָלָיו עֵדִים כְּלָל (כ״י בְּשֵׁם הַרַמְבַּ״ם) וְעַיֵּן לְקַמָּן סִי׳ קל״ג:

ט חֲמִשָּׁה שֶׁכָּתְבוּ גֵּט אֶחָד לְחָמֵשׁ נְשׁוֹתֵיהֶם, אִם כְּתָבוּהוּ בְּכֻלָּל, כְּגוֹן שֶׁכָּתְבוּ בּוֹ: כָּךְ וְכָךְ לְשִׁבְעָה גֵּרֶשׁ פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִית וּפְלוֹנִי לְפְלוֹנִית וְכֵן אָמַר כָּל אֶחָד מֵהֶם לְאִשְׁתּוֹ: לְיכִי דִּיתֵיהְוויין וְכָל טֹפֶס הַגֵּט, וְהַשְּׁנֵי עֵדִים חוֹתְמִים מִלְמַטָּה, חֲרֵי זֶה גֵּט כָּשֵׁר וְיִנָּתֵן לְכָל אַחַת בְּעֵדֵי מְסִירָה. וְאִם אֵין שָׁם עֵדֵי מְסִירָה, כָּל מִי שֶׁתֵּצֵא מְגֹרֶשֶׁת זוֹ מִתַּחַת יָדָהּ, מְגֹרֶשֶׁת. אֲבָל אִם כָּתַב: בְּכָךְ בְּשַׁבָּת גֵּרַשׁ פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִית, וְהִשְׁלִים הַגֵּט וְהִתְחִיל תַּחְתָּיו גֵּט אַחֵר בְּאוֹתָהּ מְגִלָּה וְכָתַב: וּבְיוֹם זֶה גֵּרַשׁ פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִית, וְהִשְׁלִים הַגֵּט הַשֵּׁנִי, וְכֵן עַד שֶׁהִשְׁלִים כָּל הַגִּטִּין וְהָעֵדִים מִלְמַטָּה, אִם נִתְּנָה מְגִלָּה זוֹ לְכָל אַחַת מֵהֶן בְּעֵדֵי מְסִירָה, חֲרֵי כֻּלָּם מְגֹרָשׁוֹת. וְאִם אֵין שָׁם עֵדֵי מְסִירָה, וְהָיְתָה מְגִלָּה זוֹ יוֹצְאָה מִתַּחַת יַד אַחַת מֵהֶן, אִם הָיְתָה זוֹ שֶׁגִּטָּה בָּאַחֲרוֹנָה שֶׁהָעֵדִים נִקְרָאִים עִמּוֹ, חֲרֵי זוֹ מְגֹרֶשֶׁת. וְאִם הָיְתָה הַמְּגִלָּה יוֹצֵאת מִתַּחַת יַד אַחַת מִן הָרִאשׁוֹנוֹת, חֲרֵי זוֹ סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת. הַגָּה: וְכָל זֶה שֶׁכָּתַב: וּפְלוֹנִי לְפְלוֹנִית וְכוּ׳, אֲבָל אִם כָּתַב בַּשֵּׁנִי וְכֵן בָּאַחֲרִים: פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִית, אֵינוֹ כָּשֵׁר רַק הָאַחֲרוֹן (טוּר):

י כָּתַב: אָנוּ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי גֵּרַשְׁנוּ נְשׁוֹתֵינוּ פְּלוֹנִית וּפְלוֹנִית, וְהִשְׁלִים הַגֵּט, אַף עַל פִּי שֶׁנִּמְסַר לְכָל אַחַת מֵהֶן בְּעֵדֵי מְסִירָה, אֵינוֹ גֵּט, שֶׁאֵין שְׁתֵּי נָשִׁים מִתְגָּרְשׁוֹת בְּגֵט אֶחָד, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְכָתַב לָהּ״ (דְּבָרִים כד, א וְ ג) **וְלֹא לָהּ וְלַחֲבֶרְתָּהּ. חָזַר וּפָרָטָן בְּתוֹךְ הַגֵּט, וְכָתַב: פְּלוֹנִי גֵּרַשׁ פְּלוֹנִית וּפְלוֹנִי גֵּרַשׁ פְּלוֹנִית בַּזְּמַן הַזֶּה, חֲרֵי אֵלּוּ כְּשֵׁרִים:**

יא כְּשֶׁחוֹתֵם הָעֵד, צָרִיךְ לִכְתֹּב שְׁמוֹ וְשֵׁם אָבִיו, כְּגוֹן יוֹסֵף בֶּן יַעֲקֹב עֵד. כָּתַב: יוֹסֵף עֵד, אוֹ בֶּן יַעֲקֹב עֵד, אוֹ יוֹסֵף בֶּן יַעֲקֹב, וְלֹא כָּתַב עֵד, כָּשֵׁר. הַגָּה: יֵ֫שׁ אוֹמְרִים מֵאַחַר דְּסָגֵי אִם כָּתַב יוֹסֵף עֵד, אִם כֵּן בֶּן יַעֲקֹב לֹא צָרִיךְ לְמִכְתַּב, וְאִם טָעָה אוֹ שִׁנָּה בּוֹ, אֵין לִפְסֹל (ת״ה סִימָן רכ״ח), וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן קכ״ח בְּכֵיוֹצֵא בָּזֶה; וְאֵין לְסָמֹךְ עַל זֶה רַק בְּשָׁעַת הַדְּחַק וּבְמָקוֹם עִגּוּן. וְעַיֵּן לְעֵיל סִ׳ קכ״ט, עַד שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁנֵי שֵׁמוֹת כֵּיצַד יַחְתֹּם עַצְמוֹ. וְאֵין הָעֵד צָרִיךְ לַחְתֹּם עַצְמוֹ בַּחֲנִיכָתוֹ (שָׁם סִ׳ רל״ד) אֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה, גַּם לֹא יַחְתֹּם עַצְמוֹ אוֹ אָבִיו בְּשֵׁם רַב אוֹ חָכָם, רַק פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי עֵד (סַנְהֶ׳ גִּשִׁין). וְכָל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ קֻצְתָּ פָּקֵק כֵּיצַד כּוֹתְבִין, אֵין רָאוּי לְכַתְּחִלָּה לְחָתְמוֹ, כִּי אֵין לְכָנֵס לִסְפֵקוֹת לְכַתְּחִלָּה בְּלֹא צֹרֶךְ (ד״ע); וְלָכֵן אֵין חוֹתְמִין לְעֵד מִי שֶׁאָבִיו מוּמָר, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן קכ״ט, וְהוּא הַדִּין לְכָל כֵּיוֹצֵא בָּזֶה. וּלְכַתְּחִלָּה נִזְהָרִין בַּחֲתִימַת הָעֵדִים בְּכָל דָּבָר שֶׁנִּזְהָרִין בִּכְתִיבַת הַגֵּט, הֵן דְּבָעֵינָן כְּתִיבָה תַּמָּה וּמֻקָּף גְּוִיל (ב״י בְּשֵׁם הַגַּנְטְרֵס), וְכָל כֵּיוֹצֵא בָּזֶה:

יב אֲבָל כָּתַב: יוֹסֵף, לְבַד, וְלֹא כָּתַב: עֵד, פָּסוּל. וְכָל שֶׁכֵּן אִם כָּתַב: בֶּן פְּלוֹנִי, וְלֹא כָּתַב: עֵד, דְּפָסוּל (כ״י):

יג עַדֵי הַגֵּט אֵין חוֹתְמִים אֶלָּא זֶה בִּפְנֵי זֶה. וְאִם חָתְמוּ זֶה שֶׁלֹּא בִּפְנֵי זֶה, פָּסוּל. וְיֵשׁ מַכְשִׁירִין אִם חָתְמוּ שְׁנַיִם זֶה בִּפְנֵי זֶה, וְהַשְּׁלִישִׁי שֶׁלֹּא בִּפְנֵיהֶם (טור בְּשֵׁם ר״ח):

יד גֵּט שֶׁנִּכְתַּב בִּכְתָב מֵהַלָּשׁוֹנוֹת, וְעֵדָיו חֲתוּמִים בִּכְתָב אַחֵר, כָּשֵׁר, וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ הָעֵדִים מַכִּירִים לְשׁוֹן הַכְּתָב וְהַכְּתִיבָה:

טו אֶחָד מֵהָעֵדִים חָתַם בִּכְתַב לָשׁוֹן אֶחָד, וְהָעֵד הַשֵּׁנִי בִּכְתַב לָשׁוֹן אַחֵר, כָּשֵׁר:

טז הָעֵדִים שֶׁחוֹתְמִין עַל הַגֵּט צְרִיכִים לִהְיוֹת יוֹדְעִים לִקְרוֹת וְלַחְתֹּם. וְאִם אֵינָם יוֹדְעִים לִקְרוֹת, קוֹרְאִים בִּפְנֵיהֶם וְחוֹתְמִין, וְהוּא שֶׁיַּכִּירוּ לְשׁוֹן הַגֵּט. וְאִם אֵינָם יוֹדְעִים לַחְתֹּם, רוֹשְׁמִים לָהֶם הַנָּיָר בְּרֹק וְכַיּוֹצֵא בּוֹ, מִדָּבָר שֶׁאֵין רִשּׁוּמוֹ מִתְקַיֵּם, וְהֵם כּוֹתְבִין עַל הָרִשָּׁם. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹסְרִין לַעֲשׂוֹת כָּךְ לְכַתְּחִלָּה, אֶלָּא מְקָרְעִין נְיָר חָלָק לִפְנֵיהֶם, וְהֵם חוֹתְמִין דֶּרֶךְ הַקָּרַע (טור בְּשֵׁם הָרַמַּ״ה):

יז גֵּט שֶׁחָתְמוּ בּוֹ עֵדִים פְּסוּלִים, אֲפִלּוּ אֶחָד פָּסוּל וְאֶחָד כָּשֵׁר, הֲרֵי זוֹ פְּסוּל, אֲפִלּוּ יֵשׁ כָּאן עֵדֵי מְסִירָה, שֶׁהֲרֵי הוּא מְזַיֵּף מִתּוֹכוֹ:

יח יֵ֫שׁ לְזַהֵר שֶׁלֹּא לַחְתֹּם הַסוֹפֵר לְעֵד, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ פּוֹסְלִין:

יט גֵּט שֶׁנַּעֲשָׂה בְּעַרְכָּאוֹת שֶׁל כּוּתִים, וְעֵדֵי כּוּתִים חֲתוּמִין עָלָיו, אֲפִלּוּ כְּתָבוֹ יִשְׂרְאֵל וְנִמְסַר בְּעֵדֵי מְסִירָה יִשְׂרְאֵל, וּשְׁמוֹת עֵדִים הַכּוּתִים הַחֲתוּמִים בּוֹ מֻבְהָקִים וְנִכָּרִים לַכֹּל שֶׁהֵם כּוּתִים, דְּלֵיכָּא לְמֵימַר דִּלְמָא אָתֵי לְמִסְמַךְ עֲלַיְהוּ, אֲפִלּוּ הָכִי פָּסוּל. אֲבָל אִשָּׁה שֶׁמְּבִיאָה לְפָנֵינוּ גֵּט שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה בּוֹ, לְנָשֵׂא בּוֹ, וּשְׁמוֹת הָעֵדִים כִּשְׁמוֹת כּוּתִים, אִם הֵם שֵׁמוֹת שֶׁאֵין דֶּרֶךְ יִשְׂרְאֵל לִקְרוֹת בָּהֶם כְּלָל, תְּנַשֵּׂא בּוֹ, שֶׁוַּדַּאי יִשְׂרְאֵל הֵם, שֶׁלֹּא הָיוּ טוֹעִים מַחֲתִימֵי הַגֵּט לְהַחְתִּים שֵׁמוֹת כָּאֵלּוּ אִם לֹא שֶׁיָּדְעוּ שֶׁיִּשְׂרְאֵלִים הֵם. וְאִם הֵם שֵׁמוֹת שֶׁדּוֹמִין קְצָת לִשְׁמוֹת יִשְׂרְאֵל, חַיְשִׁינַן שֶׁמָּא טָעוּ מַחֲתִימֵי הַגֵּט שֶׁסָּבְרוּ שֶׁהֵם יִשְׂרְאֵל, וְשֶׁמָּא כּוּתִים הֵם, וְלֹא תִּנָּשֵׂא בּוֹ:

כ נָתַן לָהּ הַגֵּט בֵּינוֹ לְבֵינָהּ, וַאֲפִלּוּ בְּעֵד אֶחָד, אֵינוֹ גֵּט. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁהָיָה הַגֵּט בִּכְתַב יַד הַסוֹפֵר, אֲבָל אִם כָּתַב הַבַּעַל הַגֵּט בִּכְתַב יָדוֹ וְחָתַם עֵד אֶחָד וּנְתָנוֹ לָהּ, הֲרֵי זֶה גֵּט פָּסוּל, וּפוֹסֵל לְכְהֻנָּה:

כא לֹא יִטְּלוּ עֵדֵי הַגֵּט שָׂכָר יוֹתֵר מִכְּדֵי שְׂכַר בַּטָּלָה דְּמוּכַחַת. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּמַתְנִין עִם הָעֵדִים שֶׁאִם יְקַלְקְלוּ הַגֵּט שֶׁיְּשַׁלְּמוּ אוֹתוֹ, וּמִכֹּחַ זֶה מֻתָּר לָהֶם לְקַבֵּל שָׂכָר הַרְבֵּה, אוֹ מִשַּׁעַם דְּהָעֵדִים אֲסוּרִים לִשָּׂא הַגְּרוּשָׁה (בְּסֵדֶר גִּשִׁין בְּשֵׁם מַהֲרַ״וְ״ךְ), כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל בְּסִימָן י״ב, וְכֵן נוֹהֲגִין:

כב יֵ֫שׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיְּיַבֵּשׁ הַגֵּט קֹדֶם שֶׁיַּחְתְּמוּ הָעֵדִים:

סימן קלא

א צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה כְּתִיבַת הַגֵּט וַחֲתִימָתוֹ לְשֵׁם הָאִישׁ הַמְגָרֵשׁ וּלְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמִּתְגָּרֶשֶׁת. וְאִם לֹא נִכְתַּב לִשְׁמָהּ, אֵינוֹ גֵּט. כֵּיצַד, סוֹפֵר שֶׁכָּתַב גֵּט לְלַמֵּד אוֹ לְהִתְלַמֵּד, וּבָא הַבַּעַל וּמָצָא שֵׁם שֶׁנִּכְתַּב בְּגֵט זֶה כִּשְׁמוֹ, וְשֵׁם הָאִשָּׁה כְּשֵׁם אִשְׁתּוֹ, וְשֵׁם הָעִיר כְּשֵׁם עִירוֹ, וּנְטָלוֹ וְגֵרַשׁ בּוֹ, אֵינוֹ גֵּט:

ב יֵ֫שׁ עַל כֵּן, כָּתַב לְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וְנִמְלַךְ, וּמְצָאוֹ בֶּן עִירוֹ וְאָמַר לוֹ: שְׁמִי כְּשִׁמְךָ וְשֵׁם אִשְׁתִּי כְּשֵׁם אִשְׁתְּךָ, וּנְטָלוֹ מִמֶּנּוּ וְגֵרַשׁ בּוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁנִּכְתַּב לְשֵׁם גֵּרוּשִׁין, אֵינוֹ גֵּט:

ג יֵ֫שׁ עַל זֶה, מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁשְּׁמוֹתֵיהֶם שָׁווֹת, וְכָתַב לְגָרֵשׁ אֶת הַגְּדוֹלָה, וְנִמְלַךְ, וְגֵרַשׁ בּוֹ אֶת הַקְּטַנָּה, אֵינוֹ גֵּט, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁנִּכְתַּב לְשֵׁם הָאִישׁ הַמְגָרֵשׁ, לֹא נִכְתַּב לְשֵׁם זוֹ שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה בּוֹ:

ד יֵ֫שׁ עַל כֵּן, אָמַר לַסּוֹפֵר: כְּתֹב, וְאֵיזֶה שֶׁאֶרְצֶה אֲגָרֵשׁ בּוֹ, וְכָתַב הַסּוֹפֵר עַל דַּעַת זֶה, וְגֵרַשׁ בּוֹ אַחַת מֵהֶן, הֲרֵי זֶה סְפֵק גֵּרוּשִׁין. וְהוּא הַדִּין אִם אָמַר לוֹ: כְּתֹב, לְאֵי זוֹ שֶׁתֵּצֵא בַּפֶּתַח תְּחִלָּה אֲגָרְשֶׁנָּה בּוֹ:

ה גֵּט שֶׁכְּתָבוֹ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁהֶעֱבִיר עָלָיו קוֹלְמוֹס לִשְׁמָהּ, אֵינוֹ גֵּט. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁחוֹשְׁשִׁין לוֹ:

ו אֲפִלּוּ נִכְתַּב לִשְׁמוֹ, אִם לֹא חָתְמוּ הָעֵדִים לִשְׁמוֹ, אִם נְתָנוֹ לָהּ בִּלֹּא עֵדֵי מְסִירָה, אֵינוֹ גֵּט. וְאִם נְתָנוֹ לָהּ בְּעֵדֵי מְסִירָה, הֲרֵי זֶה פָּסוּל. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁגַּם זֶה אֵינוֹ גֵּט:

ז לְפִיכָךְ צָרִיךְ לִזָּהֵר, כְּשֶׁהַבַּעַל מְצַוֶּה לַסּוֹפֵר לִכְתֹּב, שֶׁיֹּאמַר בִּפְנֵי עֵדִים שֶׁיַּחְתְּמוּ עַל הַגֵּט: כְּתֹב גֵּט לְשֵׁם פְּלוֹנִית אִשְׁתִּי. וְכֵן יֹאמַר הַסּוֹפֵר בְּפִיו כְּשֶׁמַּתְחִיל לִכְתֹּב, שֶׁכּוֹתְבוֹ לְשֵׁם פְּלוֹנִית אֵשֶׁת פְּלוֹנִי וְלִשְׁמוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי. הַגָּה: וְיֹאמַר כֵּן בִּפְנֵי עֵדִים הַחוֹתְמִים עַל הַגֵּט, וְיִכְתְּבֶנּוּ אַחַר כָּךְ בְּקֶרוּגִין וְלֹא בְּסַרוּגִין, כְּדֵי שֶׁיִּכְתְּבוֹ לִשְׁמוֹ וְלִשְׁמָהּ כְּמוֹ שֶׁהִתְחִיל (בְּסֵדֶר גִּטִּין). וּמִיהוּ, בְּדִיעֲבַד אִם כָּתְבוֹ בְּסַרוּגִין, כָּשֵׁר (ד״ע). יֵשׁ אוֹמְרִים תִּקּוּן הַקֶּלֶף וַחֲתִיכַת הַקּוֹלְמוֹס, וְכָל שֶׁכֵּן הַשִּׂרְטוּט, צָרִיךְ הַכֹּל לִהְיוֹת לִשְׁמָם (מ״כ בְּתִקּוּן), וּמִיהוּ, אִם עָשָׂה אֵלּוּ הַדְּבָרִים שֶׁלֹּא לִשְׁמָם, אֵינוֹ פָּסוּל:

ח יִהְיוּ שָׁם שְׁנֵי עֵדֵי הַחֲתִימָה בְּשָׁעָה שֶׁמַּתְחִיל לִכְתֹּב הַגֵּט, כְּדֵי שֶׁיֵּדְעוּ שֶׁנִּכְתַּב לִשְׁמָהּ וְיַכִּירוּהוּ בְּשָׁעַת חֲתִימָה:

ט כְּשֶׁיֹּאמַר לָעֵדִים לַחְתֹּם בַּגֵּט, יֹאמַר לָהֶם שֶׁיַּחְתְּמוּהוּ לְשֵׁם פְּלוֹנִית אִשְׁתּוֹ. וְכֵן יֹאמַר כָּל אֶחָד בְּפִיו, כְּשֶׁחוֹתֵם, שֶׁהוּא חָתְמוֹ לְשֵׁם פְּלוֹנִית אֵשֶׁת פְּלוֹנִי וְלִשְׁמוֹ. הַגָּה: וְאִם הִתְחִיל לַחְתֹּם מִקְצָת שְׁמוֹ, וְלֹא אָמַר לִשְׁמוֹ וְלִשְׁמָהּ, וְאַחַר כָּךְ נִזְכַּר וַאֲמָרוֹ, יֵשׁ מַכְשִׁירִין (ת״ה סִימָן רכ״ח וּמהרי״ו סִי׳ כ״ז):

סימן קלב

א אָמַר לַסּוֹפֵר: כְּתֹב גֵּט לַאֲרוּסָתִי, לְכְשֶׁאַכְנִיסֶנָּה אֲנָרְשֶׁנָּה, וְכָנָסָה וְגֵרְשָׁה בּוֹ, הֲוֵי גֵּט, כֵּיוָן שֶׁבְּיָדוֹ לְגָרְשָׁהּ עַתָּה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שֶׁכָּתַב בּוֹ זְמַן הַנְּתִינָה, אֲבָל אִם כָּתַב בּוֹ זְמַן הַכְּתִיבָה, פָּסוּל:

ב צִוָּה לִכְתֹּב גֵּט לְגָרֵשׁ בּוֹ אִשָּׁה בְּעָלְמָא לִכְשֶׁיַּכְנִיסֶנָּה, אֵינוֹ גֵּט. וְאִם הִיא יְבִמְתּוֹ וְאַחַר שֶׁיִּבְּמָהּ גֵּרְשָׁהּ בּוֹ, הֲרֵי זוֹ סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת:

ג שְׁנַיִם שֶׁשְּׁמוֹתֵיהֶם שָׁוִים וּשְׁמוֹת נְשׁוֹתֵיהֶם שָׁוִים, וְשָׁלְחוּ ב׳ גִּטִּין וְנִתְעָרְבוּ זֶה בְּזֶה, נוֹתֵן שְׁנֵיהֶם לְזוֹ וּשְׁנֵיהֶם לְזוֹ בְּעֵדֵי מְסִירָה. וְאִם נֶאֱבַד אֶחָד מֵהֶם, לֹא יִנָּתֵן הַגֵּט הַנִּשְׁאָר לֹא לְזוֹ וְלֹא לְזוֹ; וְאִם נָתַן לְאַחַת מֵהֶם אוֹ לִשְׁתֵּיהֶן, הֲרֵי זֶה סְפֵק גְּרוּשִׁין:

ד הַמֵּבִיא גֵּט וְנָפַל מִמֶּנּוּ בְּמָקוֹם שֶׁשַּׁיָּרוֹת (פִּי׳, חֲבוּרוֹת שֶׁל אֲנָשִׁים הוֹלְכֵי אֹרַח) מְצוּיוֹת, אוֹ אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁאֵין הַשַּׁיָּרוֹת מְצוּיוֹת וּבָעִיר שְׁנִכְתַּב הַגֵּט הֶחְזִקוּ שְׁנַיִם שֶׁשְּׁמוֹתֵיהֶם וּשְׁמוֹת נְשׁוֹתֵיהֶם שָׁוִים, אִם מְצָאוֹ לְאַלְתָּר שֶׁרָאָה שֶׁלֹּא עָבַר שׁוּם אָדָם שָׁם מִשָּׁעָה שֶׁנָּפַל עַד שֶׁמְּצָאוֹ, אוֹ אֲפִלּוּ לֹא מְצָאוֹ לְאַלְתָּר וְיֵשׁ לוֹ סִימָן מֻבְהָק אוֹ טְבִיעוּת עַיִן בַּגֵּט, אוֹ אֲפִלּוּ אֵין לוֹ סִימָן וּטְבִיעוּת עַיִן בַּגֵּט אֶלָּא שֶׁמְּצָאוֹ בִּכְלִי שֶׁהָיָה בּוֹ הַגֵּט וְיֵשׁ לוֹ סִימָן אוֹ טְבִיעוּת עַיִן בַּכְּלִי וְיוֹדֵעַ שֶׁלֹּא הִשְׁאִילוֹ לְאַחֵר, אוֹ שֶׁמְּצָאוֹ קָשׁוּר בַּכִּיס אוֹ בָּאַרְנָקִי אוֹ בְּטַבַּעַת שֶׁחֲזָקַת כֵּלִים אֵלּוּ שֶׁאֵינוֹ מַשְׁאִילָם לַאֲחֵרִים, אוֹ שֶׁמְּצָאוֹ בְּבֵיתוֹ בֵּין כֵּלָיו, כָּשֵׁר, וְלֹא חַיְשִׁינַן שֶׁמָּא אַחֵר הוּא. אֲבָל אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם עָבַר אָדָם שָׁם, וְאֵין לוֹ טְבִיעוּת עַיִן וְסִימָן בַּכְּלִי וְלֹא בַּגֵּט, חַיְשִׁינַן שֶׁמָּא לֹא זֶה הוּא הַגֵּט שֶׁנֶּאֱבַד לָזֶה, וַאֲפִלּוּ אִם עֵדִים מְעִידִים שֶׁהָאַחֵר שֶׁהֶחְזִיק בִּשְׁמוֹ שֶׁל זֶה לֹא הָיָה בָּעִיר כְּשֶׁנִּכְתַּב. וְכֵן אִם רָאָה שֶׁעָבַר אָדָם שָׁם, אֲפִלּוּ לֹא שְׁכִיחִי שַׁיָּרוֹת וְלֹא הֶחְזִקוּ שְׁנֵי יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן, חַיְשִׁינַן, אֲפִלּוּ הָיָה כּוּתִי שֶׁעָבַר שָׁם, אֶלָּא אִם כֵּן עֵדֵי הַגֵּט אוֹמְרִים: מֵעוֹלָם לֹא חָתַמְנוּ עַל גֵּט אַחֵר שֶׁשְּׁמוֹ כְּשֵׁם הָאִישׁ הַזֶּה. אֲפִלּוּ אֵינָן מְעִידִים בְּפֵרוּשׁ שֶׁזֶּה הִיא חֲתִימַת יָדָם, כְּגוֹן שֶׁאֵין הַגֵּט עַתָּה בְּפָנֵינוּ, כָּשֵׁר, וּכְגוֹן דְּאִכָּא עֵדִים דְּלֹא אִתְחֲזַק אֲנָשִׁים שֶׁשְּׁמָם כְּשְׁמָם שֶׁל אֵלּוּ הָעֵדִים. אֲבָל אִם יֵשׁ עֵדִים אֲחֵרִים שֶׁשְּׁמָם כְּשֵׁם אֵלּוּ, חַיְשִׁינַן, עַד שֶׁיָּעִידוּ שֶׁזֶּה הִיא חֲתִימַת יָדָם, אוֹ שֶׁיֹּאמְרוּ הָעֵדִים: אָנוּ מַכִּירִים הַגֵּט שֶׁיֵּשׁ לָנוּ בּוֹ סִימָן מֻבְהָק שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נֶקֶב בְּצַד אוֹת פְּלוֹנִי. וַאֲפִלּוּ אֵינָם אוֹמְרִים הַסִּימָן עַד אַחַר שֶׁיִּרְאוּ אוֹתוֹ. וְאִם הַתּוֹבְעוֹ אוֹמֵר הַסִּימָן, אֵינוֹ מוֹעִיל, אֶלָּא אִם כֵּן יֹאמַר אוֹתוֹ קֹדֶם שֶׁיִּרְאֶה הַגֵּט, אֲבָל בִּטְבִיעַת עַיִן אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ לַתּוֹבְעוֹ, שֶׁאֵין מוֹעִיל טְבִיעַת עַיִן לְהַכְשִׁירוֹ אֶלָּא כְּשֶׁמּוֹצְאוֹ אוֹתוֹ בְּעַצְמוֹ שֶׁאָבַד לוֹ. וְאִם לֹא הֶחְזִקוּ שְׁנֵי יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן וְלֹא שְׁכִיחֵי שַׁיָּרְתָא, מַחֲזִירִין אוֹתוֹ בְּלֹא סִימָן, אֲפִלּוּ שָׁהָה כְּדֵי שֶׁיַּעֲבֹר אָדָם שָׁם. וְיֵשׁ שֶׁפָּסְקוּ שֶׁאִם אָבַד מִמֶּנּוּ בְּמָקוֹם שֶׁאֵין הַשַּׁיָּרוֹת מְצוּיוֹת, אֲפִלּוּ מְצָאוֹ לְאַחַר זְמַן מְרֻבֶּה, לֹא חַיְשִׁינַן שֶׁמָּא אַחֵר הוּא, אֲפִלּוּ הֶחְזִקוּ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שְׁנַיִם שֶׁשְּׁמוֹתֵיהֶם שָׁוִים וּשְׁמוֹת נְשׁוֹתֵיהֶם שָׁוִים. וְאִם אָבַד בְּמָקוֹם שֶׁהַשַּׁיָּרוֹת מְצוּיוֹת, אִם מְצָאוֹ מִיָּד וַעֲדַיִן לֹא שָׁהָה אָדָם שָׁם מֵהָעוֹבְרִים, אוֹ שֶׁמְּצָאוֹ בַּכְּלִי שֶׁהִנִּיחוֹ בּוֹ וְיֵשׁ לוֹ טְבִיעַת עַיִן בְּאָרְכּוֹ וְרָחְבּוֹ שֶׁל גֵּט שֶׁהָיָה כָּרוּךְ, הֲרֵי הוּא בְּחֶזְקָתוֹ וְתִתְגָּרֵשׁ בּוֹ. וְאִם הֶחְזִקוּ בְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שְׁנַיִם שֶׁשְּׁמוֹתֵיהֶם שָׁוִים וּשְׁמוֹת נְשׁוֹתֵיהֶם שָׁוִים, אִם אָבַד בְּמָקוֹם שֶׁהַשַּׁיָּרוֹת מְצוּיוֹת, חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא גֵּט זֶה הַנִּמְצָא שֶׁל אוֹתוֹ הָאִישׁ הָאַחֵר הוּא, הוֹאִיל וְעָבַר אָדָם שָׁם אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁהָה. אֲבָל אִם לֹא עָבַר אָדָם שָׁם, הֲרֵי הוּא בְּחֶזְקָתוֹ. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם הַזִּכֹּר שֵׁם הָעִיר בַּגֵּט, אֵין לָחוּשׁ לְשַׁיָּרוֹת מְצוּיוֹת, דְּאֵין חוֹשְׁשִׁין לִשְׁנֵי עֲיָרוֹת שֶׁשְּׁמָם שָׁוֶה (תְּשׁוּבַת הָרַא״שׁ כְּלָל מ״ה):

סימן קלג

א צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵי עֵדִים כְּשֵׁרִים בִּשְׁעַת מְסִירַת הַגֵּט, וְשֶׁיִּמְסֹר לָהּ הַגֵּט בִּפְנֵי שְׁנֵיהֶם בְּיַחַד (ב״י). וְכֵן צָרִיךְ לְהַחְתִּים עָלָיו עֵדִים לְכַתְּחִלָּה, אֲבָל בְּדִיעֲבַד אִם לֹא הָיוּ אֶלָּא עֵדֵי חֲתִימָה, וּמָסְרוּ בֵּינוֹ לְבֵינָהּ, כָּשֵׁר. וְכֵן אִם הָיוּ עֵדֵי מְסִירָה וְלֹא הָיוּ בּוֹ עֵדֵי חֲתִימָה, כָּשֵׁר. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם נוֹדַע שֶׁנִּתַּן לָהּ בִּלֹּא עֵדֵי מְסִירָה, אַף עַל פִּי שֶׁעֵדִים חֲתוּמִים בּוֹ, פָּסוּל. וּמִיהוּ, כְּשֶׁרוֹאִין אוֹתוֹ חָתוּם, תּוֹלִין שֶׁבְּוַדַּאי נִמְסַר בְּעֵדֵי מְסִירָה. הַגָּה: וְעַיִן לְעֵיל רֵישׁ סִימָן ק״ל דְּלוֹקְחִין כַּת אַחַת שֶׁל עֵדִים לַחֲתִימָה וְלִמְסִירָה, וְלֹא שְׁנֵי כִּתּוֹת:

ב צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ גַּם הַחֲתִימוֹת יְבֵשׁוֹת בִּשְׁעַת נְתִינַת הַגֵּט:

ג וְרִגִּילִין לִתֵּן הַגֵּט בְּמִנְיַן עֲשָׂרָה:

סימן קלד

א צָרִיךְ שֶׁיְּבַטֵּל כָּל מוֹדָעָה קֹדֶם שֶׁיִּתֵּן הַגֵּט. שֶׁאִם מָסַר מוֹדָעָא בִּפְנֵי שְׁנַיִם וְאָמַר: גֵּט שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לִתֵּן לְאִשְׁתִּי דְּעוּ שֶׁאֲנִי אָנוּס לִתְּנוֹ וְלָכֵן אֲנִי אוֹמֵר בִּפְנֵיכֶם שֶׁיְּהֵא בָּטֵל, הֲרֵי הוּא בָּטֵל, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא לָקַח בְּקִנְיָן. הַגָּה: וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא מָסַר בִּפְנֵי שְׁנֵי עֵדִים בְּיַחַד, רַק בָּזֶה שֶׁלֹּא בִּפְנֵי זֶה, וּבִלְבַד שֶׁיִּהְיוּ כְּשֵׁרִים (ריב״ש סימן רל״ב). אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַכִּירִין אֶת אָנְסוֹ. וַאֲפִלּוּ אִם הָאֹנֶס שֶׁאָמַר הָיָה שֶׁקֶר. וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּתְּנוּ אַחַר כָּךְ, לֹא אָמְרִינַן שֶׁבִּטֵּל הַמּוֹדָעָא שֶׁמָּסַר, עַד שֶׁיֹּאמַר בְּפֵרוּשׁ שֶׁמְּבַטֵּל הַמּוֹדָעָא וְאָז הִיא בְּטֵלָה, וְאֵינוֹ צָרִיךְ קִנְיָן:

ב לָכֵן צָרִיךְ שֶׁיְּבַטֵּל קֹדֶם כְּתִיבַת הַגֵּט כָּל מוֹדָעָא שֶׁמָּסַר, וְיֹאמַר כֵּן: חֲרִינִי מְבַטֵּל כָּל מוֹדָעָא שֶׁמָּסַרְתִּי עַל גֵּט זֶה. וְכֵן אֲנִי מְבַטֵּל כָּל דָּבָר שֶׁגּוֹרֵם כְּשֶׁיִּתְקַיְּמוּ אוֹתָן הַדְּבָרִים בְּטוּל לְגֵט זֶה. וְכֵן אֲנִי מֵעִיד עַל עַצְמִי שֶׁלֹּא מָסַרְתִּי דָּבָר עַל הַגֵּט שֶׁיְּבַטֵּל הַגֵּט מֵחֲמָתוֹ, וַחֲרִינִי פּוֹסֵל כָּל עֵד אוֹ עֵדִים שֶׁיָּעִידוּ שֶׁמָּסַרְתִּי אוֹ שֶׁאָמַרְתִּי שׁוּם דָּבָר שֶׁיְּבַטֵּל מֵחֲמָתוֹ גֵּט זֶה אוֹ שֶׁיּוּרַע כֹּחוֹ שֶׁל גֵּט זֶה מֵחֲמַת אוֹתָהּ מוֹדָעָא אוֹ אוֹתוֹ דִּבּוּר. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּסָגֵי אִם אוֹמֵר שֶׁמְּבַטֵּל מוֹדָעָא וּמוֹדָעָא דְּמוֹדָעָא עַד סוֹף כָּל מוֹדָעֵי (טור בְּשֵׁם הָרֹא״ש), וְכֵן נוֹהֲגִין, אַף טוֹב לְכַתְּחִלָּה לְחוּשׁ וְלוֹמַר כַּסְּבָרָא הָרִאשׁוֹנָה:

ג נָהֲגוּ לְהַצְרִיךְ בְּטוּל מוֹדָעָא אַף לַמְגָרֵשׁ מֵרְצוֹנוֹ. הַגָּה: וּמִיהוּ, אִם שָׁכַח מִלְּבַטֵּל, כָּשֵׁר (מ״כ בְּשֵׁם הָרֹא״ש), מֵאַחַר שֶׁמְּגָרֵשׁ מֵרְצוֹנוֹ (מ״כ בְּשֵׁם מהר״ל). וְנָהֲגוּ עוֹד לְבַטֵּל מוֹדָעָא קֹדֶם שֶׁיְּצַוֶּה לִכְתֹּב קֹדֶם הַנְּתִינָה (כְּמַרְדְּכִי). וְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם בִּטֵּל הַגֵּט בֵּין כְּתִיבָה לִנְתִינָה לֹא הָיָה מוֹעִיל אַחַר כָּךְ בְּטוּל מוֹדָעָא לְגָרֵשׁ בְּאוֹתוֹ גֵּט, וְלָכֵן אֵין מַנִּיחִין אוֹתוֹ לַיְלָךְ עַד שֶׁיִּתֵּן הַגֵּט, אֲפִלּוּ הָכִי מַחֲמִירִין גַּם כֵּן לְבַטֵּל מוֹדָעָא בִּשְׁעַת נְתִינָה (עַיִן בְּב״י):

ד אִם נִשְׁבַּע הַבַּעַל לִתֵּן גֵּט, צָרִיךְ שֶׁיַּתִּירוּ לוֹ קֹדֶם, שֶׁלֹּא יְהֵא דּוֹמֶה לְאֹנֶס; אַף עַרְבוּת יִתֵּן, אִם יִרְצֶה, שֶׁאֵין זֶה דּוֹמֶה לְאֹנֶס. הַגָּה: וְהוּא הַדִּין אִם קִבֵּל קִנְיָן לְגָרֵשׁ (פִּסְקֵי מהרא״י סִימָן קע״ג). אֲבָל אִם קִבֵּל עָלָיו קְנָסוֹת אִם לֹא יְגָרֵשׁ, לֹא מִקְרֵי אֹנֶס, מֵאַחַר דְּתָלָה גִּטּוֹ בְּדָבָר אַחֵר, וְיוּכַל לִתֵּן הַקְּנָסוֹת וְלֹא לְגָרֵשׁ (ב״י בְּשֵׁם תְּשׁוּבָה, וְכֵן הוּא בְּמַהֲרִי״ק וְשָׁם בְּפִסְקִים). וְיֵשׁ מַחֲמִירִין אֲפִלּוּ בְּכָהֲאי גַּוְנָא (שָׁם בִּתְשׁוּבַת הֲרַשְׁבָּ״א), וְטוֹב לְחוּשׁ לְכַתְּחִלָּה וּלְפָטְרוֹ מִן הַקְּנָס. אֲבָל אִם כְּבָר גֵּרַשׁ מִפְּנֵי זֶה, וַאֲפִלּוּ גֵּרַשׁ מִכֹּחַ שְׁבוּעָה שֶׁעָשָׂה מֵעַצְמוֹ לְגָרֵשׁ, הַגֵּט כָּשֵׁר, הוֹאִיל וּמִתְּחִלָּה לֹא אֲנָסוּהוּ עַל כָּךְ (תְּשׁוּבַת הֲרִיטְבָ״א). יֵשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא מִקְרֵי אֹנֶס אֶלָּא מַה שֶּׁאוֹנְסִין לְאָדָם עַצְמוֹ, אֲבָל אִם אוֹנְסִין לְאַחֵר עַד שֶׁיְּגָרֵשׁ חֲבֵרוֹ, אֲפִלּוּ אָב עַל בְּנוֹ אוֹ לְהֶפֶךְ, לֹא מִקְרֵי אֹנֶס (תְּשׁוּבַת הֲרַשְׁבַּ״ץ). וְיֵשׁ מַחֲמִירִין בְּאָב עַל בְּנוֹ (ב״י). וְעַיִן לְקַמָּן סִימָן קנ״ד מִדִּינִים אֵלּוּ:

ה הָא דְּאֵינוֹ גֵּט כְּשֶׁהוּא אָנוּס, הֲנֵי מִלֵּי כְּשֶׁמָּסַר מוֹדָעָא. אֲבָל אִם לֹא מָסַר מוֹדָעָא, אִם אֲנָסוּהוּ שֶׁלֹּא כַּדִּין, פָּסוּל. וְכַדִּין, כְּגוֹן שֶׁהוּא חַיָּב לְהוֹצִיא וְאֵינוֹ רוֹצֶה, וַאֲנָסוּהוּ בֵּית דִּין עַד שֶׁהוֹצִיא, הֲוֵי גֵּט. וּמִצָּוָה עַל כָּל בֵּית דִּין שֶׁבְּכָל מָקוֹם וּבְכָל זְמַן לְכֹפוֹ לְמָגְרֵשׁ לְבַטֵּל הַמּוֹדָעָא:

ו מִי שֶׁמָּסַר מוֹדָעָא עַל הַגֵּט, מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת, מִפְּנֵי שֶׁגָּרַם לִהְיוֹת מַמְזֵרִים, שֶׁהֲרֵי הִגִּיעַ הַגֵּט לְיָדָהּ וְתִנָּשֵׂא בּוֹ, וְאַחַר זְמַן יָבוֹאוּ עֵדִים שֶׁבִּטֵּל בִּפְנֵיהֶם אוֹ שֶׁמָּסַר מוֹדָעָא בִּפְנֵיהֶם קֹדֶם שֶׁיִּכְתֹּב הַגֵּט, וְנִמְצָא הַוָּלָד מַמְזֵר. הַגָּה: וַאֲפִלּוּ בִּטֵּל הַמּוֹדָעָא בִּשְׁעַת נְתִינָה, אֲפִלּוּ הָכִי מְשַׁמְּתִינַן לֵהּ, דְּיֵשׁ לָחוּשׁ שֶׁמָּא אִבָּא דְּיָדְעִי בְּמוֹדָעָא וְלֹא יָדְעִי בְּבָטוּל (תְּשׁוּבַת הָרֹא״שׁ כְּלָל נ״ב, וְכ״כ הַב״י בְּשֵׁם הַתּוֹס׳):

ז אֲנָסוּהוּ יִשְׂרָאֵל לְגָרֵשׁ, שֶׁלֹּא כַּדִּין, וְאָמַר: רוֹצֶה אֲנִי, וְגַם בִּטֵּל הַמּוֹדָעָא, אוֹ לֹא מְסָרָהּ, פָּסוּל; וְאַף עַל פִּי כֵן פְּסָלָהּ מִן הַכְּהֻנָּה:

ח אֲנָסוּהוּ כּוּתִים לְגָרֵשׁ, אִם הוּא חַיָּב לְגָרְשָׁהּ מִן הַדִּין, פָּסוּל, וְאַף עַל פִּי כֵן פְּסָלָהּ מֵהַכְּהֻנָּה. וְאִם לֹא הָיָה חַיָּב לְגָרְשָׁהּ מִן הַדִּין, אֲפִלּוּ רֵיחַ גֵּט אֵין בּוֹ וְלֹא נִפְסְלָה מֵהַכְּהֻנָּה. וַאֲפִלּוּ אִם קִבֵּל מָעוֹת עַל נְתִינַת הַגֵּט, לֹא אָמְרִינַן מִשּׁוּם זֶה נִתְרַצָּה (הַגָּהוֹת אַלְפָּסִי פֶּרֶק הַמְגָרֵשׁ):

ט אִם דָּחֲקוּ אוֹתוֹ בֵּית דִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי כּוּתִים, וְהָיוּ הַכּוּתִים מַכִּין אוֹתוֹ וְאוֹמְרִים: עֲשֵׂה מַה שֶּׁיִּשְׂרָאֵל אוֹמְרִים לְךָ, דִּינוֹ כְּאָנָסוּהוּ יִשְׂרָאֵל:

י גֵּט שֶׁמָּסַר הַבַּעַל מוֹדָעָא עַל נְתִינָתוֹ, וּנְתָנוֹ לָהּ, וְאַחַר כָּךְ בִּטֵּל מֵרְצוֹנוֹ, וְאָמַר לָהּ: תִּתְגָּרְשִׁי בַּגֵּט שֶׁנָּתַתִּי לָךְ כְּבָר, אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וְלִטְלוֹ מִמֶּנָּה:

סימן קלה

א הָעֵדִים שֶׁנּוֹתְנִים הַגֵּט לִפְנֵיהֶם צְרִיכִים לִקְרוֹתוֹ קֹדֶם נְתִינָה. וְטוֹב לִקְרוֹתוֹ גַּם לְאַחַר נְתִינָה; וְאִם לֹא קְרָאוּהוּ אֶלָּא לְאַחַר נְתִינָה בִּלְבַד, מְגֹרָשֶׁת. הַגָּה: וְכֵן אִם יָעִידוּ בְּטוֹב שֶׁזֶּהוּ גִּטָּהּ (בְּסֵדֶר הַגֵּט). וּלְכַתְּחִלָּה אָנוּ נוֹהֲגִין שֶׁהֶחָכָם הַמְסַדֵּר הַגֵּט קוֹרֵא אוֹתוֹ תְּחִלָּה וְסוֹף עִם הָעֵדִים, וְאַחַר כָּךְ שׁוֹאֵל לַסּוֹפֵר אִם זֶהוּ הַגֵּט שֶׁכָּתַב לִשְׁמוֹ וְלִשְׁמָהּ וּלְשֵׁם גֵּרוּשִׁין, וְאַחַר כָּךְ שׁוֹאֵל לְכָל אֶחָד מֵהָעֵדִים אִם מַכִּיר חֲתִימָתוֹ וַחֲתִימַת חֲבֵרוֹ, וְאִם חָתְמוּ זֶה בְּפָנֵי זֶה (כ״ז מ״כ בְּקַנְטְרֵס וּבְסֵדֶר גִּטִּין):

ב קְרָאוּהוּ וּנְתָנוּהוּ לַבַּעַל אוֹ לְשָׁלּוּחוֹ, וְהִכְנִיסוֹ לְבֵית יָדוֹ וּנְתָנוֹ לָהּ, צָרִיךְ לִקְרוֹתוֹ פַּעַם שֵׁנִית קֹדֶם שֶׁיִּתְּנֶהוּ לָהּ. וְאִם לֹא קְרָאוּהוּ, וּנְתָנוֹ לָהּ וּזְרָקוֹ לַיָּם אוֹ לָאֵשׁ, הֲרֵי זוֹ מְגֹרֶשֶׁת; הוֹאִיל וּקְרָאוּהוּ תְּחִלָּה אֵין חוֹשְׁשִׁין לוֹ שֶׁהֶחֱלִיפוּ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִלּוּ אָמַר הַבַּעַל: שְׁטָר אַחֵר הָיָה וְלֹא הָיָה הַגֵּט שֶׁקְּרָאתֶם, אֵינוֹ נֶאֱמָן, וַהֲרֵי הִיא מְגֹרֶשֶׁת. וְאִם הַגֵּט בְּיָדוֹ וּמַרְאֶה אוֹתוֹ, נֶאֱמָן, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת:

ג הֲרֵי שֶׁלֹּא קְרָאוּ הַגֵּט תְּחִלָּה, וּנְתָנוֹ לָהּ בְּפָנֵיהֶם וּזְרָקוֹ לָאוִר אוֹ לַיָּם, אַף עַל פִּי שֶׁהַבַּעַל אוֹמֵר: גֵּט כָּשֵׁר הָיָה, הֲרֵי זוֹ סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת. הַגָּה: וַאֲפִלּוּ אִם נִשֵּׂאת, תֵּצֵא (תּוֹסְפוֹת בְּלָשׁוֹן אַחֵר, וְכ״כ הַב״י בְּשֵׁם רַשְׁב״א וְר״ח ח״ה). אֲבָל אִם הַגֵּט עֲדַיִן יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ, אִם נִשֵּׂאת לֹא תֵּצֵא, אֲבָל לֹא תִּנָּשֵׂא בְּגֵט זֶה מֵאַחַר שֶׁלֹּא קְרָאוּ אוֹתוֹ תֵּכֶף אַחַר הַנְּתִינָה (כֵּן מַשְׁמַע מֹר׳ יְרוּחָם הַנ״ל וּרְלָא כַּב״י); וְיֵשׁ חוֹלְקִין:

ד נָתַן לָהּ נְיָר חָלָק וְאָמַר לָהּ: הֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ, אִם לֹא בָּדְקוּ הַנְּיָר בְּמֵי נָרָא לִרְאוֹת אִם הָיָה שָׁם דָּבָר כָּתוּב בּוֹ, אוֹ אִם יִבְדְּקוּ וְתִפְלֹט הַכְּתִיבָה, הֲרֵי זוֹ סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת. וְאִם יִבְדְּקוּהוּ וְלֹא תִּפְלֹט הַכְּתִיבָה, אֵין כָּאן חֲשַׁשׁ גֵּרוּשִׁין:

ה זָרַק לָהּ הַגֵּט לַחֲצֵרָהּ לְבֵין הֶחָבִיּוֹת, בִּפְנֵי עֵדִים, וּבִקְּשׁוּ וּמָצְאוּ מְזוּזָה אוֹ שְׁטָר אַחֵר, אֵין חוֹשְׁשִׁין (לְהָ), שֶׁזֶּה שֶׁנִּמְצָא הוּא שֶׁזָּרַק. וְאִם נִמְצְאוּ ב׳ אוֹ ג׳ מְזוּזוֹת אוֹ שְׁטָרוֹת, חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא גֵּט שֶׁזָּרַק אֲכָלוּהוּ עַכְבָּרִים, וַהֲרֵי זוֹ סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁלֹּא קְרָאוּהוּ. אֲבָל אִם לְאַחַר שֶׁקְּרָאוּהוּ שֶׁהָיָה גֵּט חָזָר הַבַּעַל וּלְקָחוֹ מִיָּדָם וּזְרָקוֹ [לַחֲצֵרָהּ] לְבֵין הֶחָבִיּוֹת, אֲפִלּוּ לֹא נִמְצָא אֶלָּא מְזוּזָה אַחַת אוֹ שְׁטָר אֶחָד, הֲרֵי זוֹ סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת:

סימן קלו

א הַמְגָרֵשׁ צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר כְּשֶׁיִּתֵּן לָהּ הַגֵּט: ״הֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ״, וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. וְאִם נָתַן בְּיָדָהּ וְלֹא אָמַר כְּלוּם, הֲרֵי זֶה גֵּט פָּסוּל. הַגָּה: וּלְכַתְּחִלָּה יֹאמַר לָהּ: הֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ (וְהַתְּקַבְּלִי גִּטֵּךְ) (מָרְדְּכִי פ׳ הַמְגָרֵשׁ וּב״י בְּשֵׁם הַקַּנְטְרֵס) וַהֲרֵי אַתְּ מְגֹרֶשֶׁת מִמֶּנִּי וַהֲרֵי אַתְּ מֻתֶּרֶת לְכָל אָדָם (שָׁם וּבְטוּר) מֵעַכְשָׁו (ב״י בְּשֵׁם י״א). וְנוֹהֲגִין שֶׁהַבַּעַל כּוֹתֵב הַגֵּט כְּמוֹ אִגֶּרֶת, וְנוֹתְנוֹ לָהּ, כְּדֵי שֶׁתּוּכַל לְאָחֲזוֹ כָּלוֹ בְּיָדָהּ כְּשֶׁנְּתָנוֹ לָהּ. וְהַבַּעַל צָרִיךְ לְיַדֵּעַ מַה הוּא אוֹמֵר לָהּ. וְכֵן כָּל מַה שֶּׁאוֹמֵר לָהּ, יוֹדִיעוּ אוֹתוֹ פֵּרוּשׁוֹ (הַכֹּל בְּסֵדֶר גִּטִּין):

ב בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשֶׁלֹּא הָיָה מְדַבֵּר עִמָּהּ עַל עִסְקֵי גִּטָּהּ. אֲבָל אִם הָיָה מְדַבֵּר עִמָּהּ עַל עִסְקֵי גִּטָּהּ, וְנָטַל הַגֵּט וְנָתַן בְּיָדָהּ וְלֹא אָמַר כְּלוּם, הֲרֵי זֶה גֵּט:

ג כְּשֶׁיִּתֵּן לָהּ הַגֵּט יֹאמַר לָהּ: ״הֲרֵי אַתְּ מְגֹרֶשֶׁת מִמֶּנִּי בְּגֵט זֶה וּמֻתֶּרֶת לְכָל אָדָם״, אוֹ ״הֲרֵי אַתְּ מְשֻׁלַּחַת מִמֶּנִּי״. וְאִם שְׁלּוּחוֹ נוֹתְנוֹ לָהּ, אוֹמֵר: ״הֲרֵי אַתְּ מְגֹרֶשֶׁת מִפְּלוֹנִי בְּגֵט זֶה וַהֲרֵי אַתְּ מֻתֶּרֶת לְכָל אָדָם״. וְאִם אָמַר: ״אֵינִי אִישֵׁךְ״, ״אֵינִי בַּעְלֵךְ״, יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאֵינוֹ גֵּט, אֲפִלּוּ הָיָה מְדַבֵּר עִמָּהּ עַל עִסְקֵי גִּטָּהּ, דִּכְתִיב ״וְשִׁלְּחָהּ״ (דְּבָרִים כד, א ו ג) וְלֹא שִׁיְּשַׁלַּח אֶת עַצְמוֹ. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאִם הָיָה מְדַבֵּר עִמָּהּ עַל עִסְקֵי גִּטָּהּ, הֲוָיָא סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת:

ד אָמַר לָהּ: ״הֲרֵי אַתְּ לְעַצְמֵךְ״, הֲרֵי זֶה גֵּט. אֲבָל אִם אָמַר לָהּ: ״הֲרֵי אַתְּ בַּת חוֹרִין״, לֹא אָמַר כְּלוּם:

ה צָרִיךְ שֶׁיִּתְּנֶנּוּ לָהּ בְּתוֹרַת גֵּרוּשִׁין, אֲבָל אִם נְתָנוֹ לָהּ בְּתוֹרַת שֶׁהוּא שְׁטָר חוֹב, אֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת, אֶלָּא אִם כֵּן יֹאמַר אַחַר כָּךְ: הֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ, אוֹ שֶׁיּוֹדִיעַ כֵּן לָעֵדִים **בְּתַחְלָּה.** הַגָּה: וּבִלְבַד שֶׁתֵּדַע הָאִשָּׁה שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה בּוֹ, אוֹ שֶׁהָעֵדִים מַגִּידִים לָהּ אַחַר כָּךְ (כ״כ הַתּוֹסְפוֹת פֶּרֶק הַזּוֹרֵק):

ו אִם יֵשׁ אַחֵר בָּעִיר שֶׁשְּׁמוֹ כְּשְׁמוֹ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ כְּשֵׁם אִשְׁתּוֹ, אֵינוֹ יָכוֹל לְגָרֵשׁ אֶלָּא בִּפְנֵי הָאַחֵר. הַגָּה: וַאֲפִלּוּ יָצָא גֵּט מִתַּחַת יַד אַחַת, אֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת, עַד שֶׁתָּבִיא רְאָיָה שֶׁגֹּרְשָׁהּ בִּפְנֵי הָאַחֵר, אוֹ תָּבִיא עֵדֵי מְסִירָה שֶׁזֶּהוּ שֶׁגֵּרֵשׁ אֵת אִשְׁתּוֹ (ר״י ח״ה). יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם שְׁמוֹת הַמְגָרְשִׁים שָׁוִים, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שְׁמוֹת הַנָּשִׁים שָׁוִים, מִכָּל מָקוֹם יִכְתְּבוּ סִימָן בַּמְגֹרֶשׁ אוֹ מִצַּד כְּנוּי שֶׁלּוֹ (בְּסֵדֶר גִּטִּין) אוֹ שֶׁהָאֶחָד כֹּהֵן וְהַשֵּׁנִי אֵינוֹ כֹּהֵן (פִּסְקֵי מהרא״י סִ׳ ו׳). וְלָכֵן נָהֲגוּ לָתֵת הַגֵּט בָּרַבִּים, שֶׁאִם הָיוּ בָּעִיר שְׁנַיִם שֶׁשְּׁמוֹתֵיהֶם שָׁוִים, שֶׁיִּהְיֶה אָצֶל הַגֵּט (חִדּוּשֵׁי אַגָּדָה פֶּרֶק כָּל הַגֵּט):

ז אֵין מְגָרְשִׁין בְּשַׁבָּת. וְאִם הַשָּׁעָה צְרִיכָה לְכָךְ, כְּגוֹן שֶׁכִּיב מְרַע שֶׁתָּקַף עָלָיו הַחֹלִי וְרוֹצֶה לְגָרְשָׁהּ כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּזָּקֵק לְיָבָם, אִם הַגֵּט בְּרְשׁוּתוֹ יַקְנֶה לָהּ אוֹתוֹ, וְתִזְכֶּה בּוֹ וּבְגֵט שֶׁבְּתוֹכוֹ. וְאִם אִי אֶפְשָׁר בְּלֹא טִלְטוּל, כְּגוֹן שֶׁאֵין הַגֵּט מֻנָּח בִּרְשׁוּתוֹ, יִטְלֶנּוּ בְּיָדוֹ וְיִתְּנֶנּוּ לָהּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבַזְמַן הַזֶּה דְּכוֹתְבִין תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, מֻתָּר לְטַלְטֵל גֵּט בְּשַׁבָּת (מָרְדְּכִי רֵישׁ הַזּוֹרֵק וְהַסַּ״ג), וְיָכוֹל לִתְּנוֹ לָהּ בְּכָל עִנְיָן:

סימן קלז

א אָמַר לָהּ: חֲרֵי אַתְּ מֻתֶּרֶת לְכָל אָדָם, חוּץ מִפְּלוֹנִי, אוֹ אֶלָּא לְפְלוֹנִי, אֵינוֹ גֵּט. כֵּיצַד יַעֲשֶׂה, יִטְּלֶנּוּ מִמֶּנָּה וְיַחֲזֹר וְיִתְּנֶנּוּ וְיֹאמַר: חֲרֵי אַתְּ מֻתֶּרֶת לְכָל אָדָם. אֲבָל אִם אָמַר: עַל מְנָת, חֲרֵי הוּא כְּשֶׁאָר תְּנָאֵי הַגֵּט, בֵּין אָמַר לָהּ: עַל מְנָת שֶׁלֹּא תִּנָּשֵׂא לוֹ, אוֹ עַל מְנָת שֶׁלֹּא תְּהֶיְיִ לוֹ, אוֹ עַל מְנָת שֶׁלֹּא תְּהֶיְיִ לוֹ. וְיֵשׁ מַחֲמִירִין אֲפִלּוּ בְּאוֹמֵר עַל מְנָת (חֲרֵי״ן בְּשֵׁם י״א וְחֲרַשְׁבָּ״א בְּשֵׁם חֲרִמְבַּ״ן), וְיֵשׁ לְהַחֲמִיר לְכַתְּחִלָּה. וְאִם חוֹשָׁדָהּ מֵאָדָם, יֹאמַר לְבֵית דִּין וְהֵם יִמְחוּ בְּיָדָם שֶׁלֹּא יִשָּׂאוּ זֶה אֶת זֶה (מָרְדְּכִי רֵישׁ הַמַּגְרֵשׁ):

ב הָיָה אוֹתוֹ פְּלוֹנִי שֶׁהוֹצִיא מִכְּלַל הַגֵּט בְּחוּץ אוֹ בְּאֶלָּא, מִי שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִים לוֹ בָּהּ, חֲרֵי זֶה גֵּט כָּשֵׁר. אֲבָל אִם קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין לוֹ בָּהּ, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מֻחְזָקִי לָאוּין, אֵינוֹ גֵּט. וְהוּא הַדִּין אִם שִׁיֵּר קָטָן. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דִּבְשִׁיֵּר קָטָן חֲרֵי סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת (טוּר בְּשֵׁם ר״ת):

ג שִׁיֵּר בַּעַל אֲחוֹתָהּ, אוֹ שִׁשִּׁיֵּר מִי שֶׁעָתִיד עֲדַיִן לְהִוָּלֵד, אוֹ שֶׁאָמַר לָהּ: חוּץ מִזְּנוּתַיִךְ אוֹ חוּץ מִשֶּׁלֹּא כְּדָרְכָּהּ (טוּר) אוֹ חוּץ מִשְּׁטָר וּבִיאָה, אוֹ חוּץ מֵהֲפָרַת נְדָרַיִךְ, אוֹ חוּץ מִירוּשָׁתֵךְ, חֲרֵי זוֹ סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת:

ד אָמַר לָהּ: חֲרֵי אַתְּ מֻתֶּרֶת לְכָל אָדָם חוּץ מֵרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן, וְחָזַר וְאָמַר לָהּ בְּשָׁעָה שֶׁמָּסַר לָהּ הַגֵּט: חֲרֵי אַתְּ מֻתֶּרֶת לִרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן, אוֹ שֶׁאָמַר: חֲרֵי אַתְּ מֻתֶּרֶת לִרְאוּבֵן, אוֹ שֶׁאָמַר: חֲרֵי אַתְּ מֻתֶּרֶת לְשִׁמְעוֹן, אוֹ שֶׁאָמַר: אַף לְשִׁמְעוֹן, חֲרֵי זוֹ סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת:

ה אָמַר לָהּ: חֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ וַחֲרֵי אַתְּ מְגֹרֶשֶׁת מִמֶּנִּי הַיּוֹם וּלְמָחָר אַתְּ אִשְׁתִּי, חֲרֵי זוֹ סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת:

סימן קלח

א אָמַר לָהּ: טְלִי גְּטֵךְ מֵעַל גַּבֵּי קַרְקַע, אֵינוֹ כְּלוּם. וַאֲפִלּוּ הָיָה מֻנָּח עַל גַּבֵּי יָדוֹ וְהִיא קְרוֹבָה אֵלָיו וּלְקָחַתּוּ מִשָּׁם אֵינוֹ גֵּט, כֵּיוָן שֶׁלֹּא סִיֵּעַ בִּנְטִילָתוֹ. אֲפִלּוּ הָיְתָה יָדוֹ סְגוּרָה וְהַגֵּט בְּתוֹכָהּ, וּפָתַח הוּא יָדוֹ וּנְטָלַתּוּ מִתּוֹכָהּ, שֶׁסִּיֵּעַ בִּנְטִילָתוֹ, אֲפִלּוּ הָכִי אֵינוֹ גֵּט, כֵּיוָן שֶׁלֹּא קֵרֵב גּוּפוֹ אֵלֶיהָ. וְאִם הַגֵּט תָּחוּב לוֹ תַּחַת חֲגוֹרָתוֹ עַל מָתְנָיו, וְצִמְצֵם מָתְנָיו וְנִתְחַלְחֲלוּ וְהִטָּה עַצְמוֹ לָהּ וּנְטָלַתּוּ, קָרֵי בֵּהּ שַׁפִּיר "וְנָתַן" (דְּבָרִים כד, א ו ג), אֲבָל אִם צִמְצֵם מָתְנָיו וְלֹא הִטָּה עַצְמוֹ אֵלֶיהָ, אוֹ שֶׁהִטָּה עַצְמוֹ וְלֹא צִמְצֵם מָתְנָיו, לָא הֲוֵי נְתִינָה. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאִם הָיָה קָשׁוּר עַל יָדוֹ אוֹ עַל יֵרֵכוֹ, וְהִרְכִּין לָהּ בְּגוּפוֹ אוֹ הִטָּה יָדוֹ עַד שֶׁשָּׁלְפָה הַגֵּט מֵעָלָיו, וְאָמַר לָהּ: חֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ, חֲרֵי זֶה גֵּט:

ב נָתַן הַגֵּט לְיָדָהּ וְנִשְׁאַר הַחוּט שֶׁהוּא קָשׁוּר בּוֹ בְּיָדוֹ, אִם הַקֶּשֶׁר אַמִּין עַד שֶׁיָּכוֹל לְנַתְּקוֹ וּלְהָבִיאוֹ אֶצְלוֹ, אֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת. וְאִם לָאו, מְגֹרֶשֶׁת. וְאִם הַקֶּשֶׁר אַמִּין שֶׁהָיָה יָכוֹל לְנַתְּקוֹ וּלְהָבִיאוֹ אֶצְלוֹ אִלּוּ לֹא קָפְצָה יָדָהּ, אֶלָּא מֵחֲמַת שֶׁקָּפְצָה יָדָהּ אֵינוֹ יָכוֹל לְנַתְּקוֹ וּלְהָבִיאוֹ אֶצְלוֹ, לֹא הֲוֵי נְתִינָה וְאֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת; וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁהֵיא מְגֹרֶשֶׁת. הַגָּה: וְכָל זֶה לֹא מִיָּרֵי אֶלָּא שֶׁקָּפְצָה יָדָהּ בְּלֹא רְצוֹן הַבַּעַל, אֲבָל אִם הַבַּעַל מְצַוֶּה לָהּ לִקְפֹּץ, וַאֲפִלּוּ הוֹשִׁיט לָהּ הַגֵּט וְהִיא לָקְחָה אוֹתוֹ בְּצַד הַשֵּׁנִי, הֲוֵי גֵּט, כֵּן נִרְאֶה לִי:

ג נָתַן הַגֵּט כְּשֶׁהִיא יְשֵׁנָה, וְנִנְעֲרָה, וַחֲרֵי הוּא בְּיָדָהּ, וְאָמַר לָהּ: חֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ, אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וְלִטְלוֹ מִיָּדָהּ וְלִתְּנוֹ לָהּ. אֲבָל אִם לֹא אָמַר לָהּ: חֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ, אֲפִלּוּ אָמַר לָעֵדִים: רְאוּ גֵּט שֶׁאֲנִי נוֹתֵן לָהּ, אֵינוֹ כְּלוּם, כֵּיוָן שֶׁהֵיא הָיְתָה יְשֵׁנָה. וְכֵן אִם נָפַל מִיָּדָהּ בְּעוֹדָהּ יְשֵׁנָה, אַף עַל פִּי שֶׁחָזְרָה וּלְקָחַתּוּ, אֵינוֹ גֵּט עַד שֶׁיַּחֲזֹר וְיִתְּנֶנּוּ לָהּ וְיֹאמַר לָהּ: חֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ. הַגָּה: נָתַן גִּטָּהּ בַּחֲצֵרָהּ בְּשָׁעָה שֶׁהֵיא יְשֵׁנָה, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּלָא הֲוֵי גֵּט; אֲבָל בְּיַד שְׁלוּחָהּ, לְכֻלֵּי עָלְמָא הֲוֵי גֵּט (ב״י בְּשֵׁם הַר״ן וְהָרַשְׁבָּ״א):

ד אָמַר לָעֵדִים: רְאוּ גֵּט שֶׁאֲנִי נוֹתֵן לְאִשְׁתִּי, וְאָמַר לָהּ בְּשָׁעָה שֶׁמְּסָרוֹ לָהּ: כְּנֵסִי שְׁטָר חוֹב זֶה, חֲרֵי זֶה גֵּט אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא אָמַר: חֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דְּהָנֵי מִלֵּי בְּאוֹמֵר לָעֵדִים שֶׁלֹּא בְּפָנֶיהָ, אֲבָל אִם אָמַר בְּפָנֶיהָ, וּבְשָׁעָה שֶׁמְּסָרוֹ לָהּ אָמַר לָהּ: כְּנֵסִי שְׁטָר חוֹב זֶה, חֲרֵי זוֹ סְפֶק מְגֹרֶשֶׁת. אֲבָל אִם לֹא אָמַר תְּחִלָּה: רְאוּ גֵּט זֶה שֶׁאֲנִי נוֹתֵן לָהּ, וְאָמַר לָהּ: כַּנְסִי שְׁטָר חוֹב זֶה, צָרִיךְ לוֹמַר לָהּ: חֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ, אֲבָל אֵין צָרִיךְ לִטְלוֹ מִמֶּנָּה וְלַחֲזֹר וְלִתְּנוֹ לָהּ. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דְּהָנֵי מִלֵּי בְּאוֹמֵר: כַּנְסִי שְׁטָר חוֹב זֶה, אֲבָל אִם אָמַר לָהּ: זְכִי בִּשְׁטָר חוֹב זֶה, אֵין לָהּ תַּקָּנָה, עַד שֶׁיִּטְּלֶנּוּ מִמֶּנָּה וְיִתְּנֶנּוּ לָהּ, וְיֹאמַר לָהּ: חֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ:

סימן קלט

א זָרַק לָהּ הַגֵּט בַּחֲצֵרָהּ, בֵּין שֶׁהוּא קָנוּי לָהּ אוֹ שָׁאוּל אוֹ מֻשְׁכָּר, חֲרֵי זוֹ מְגֹרֶשֶׁת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁהֵיא עוֹמֶדֶת בַּחֲצֵרָהּ וְהוּא מִשְׁתַּמֵּר לְדַעְתָּהּ, אֲבָל אִם אֵינָהּ עוֹמֶדֶת שָׁם, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מִשְׁתַּמֵּר לְדַעְתָּהּ, אֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת:

ב אִם נָתַן בַּחֲצֵרָהּ, וְאַחַר כָּךְ בָּא שָׁם וְאָמַר לָהּ: חֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ, יֵשׁ מִי שֶׁכָּתַב, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהַגֵּט עֲדַיִן שָׁם אֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת, עַד שֶׁתִּטְּלֶנּוּ מִשָּׁם אוֹ עַד שֶׁיִּטְּלֶנּוּ מִשָּׁם וְיִתְּנֶנּוּ לָהּ לְהִתְגָּרֵשׁ בּוֹ, דְּבָעֵינָן שֶׁתְּהֵא סְמוּכָה לֶחָצֵר בִּשְׁעַת נְתִינַת הַגֵּט לְתוֹכוֹ וּבְשָׁעָה שֶׁאוֹמֵר לָהּ הֵא גִּטֵּךְ. וְכֵן בְּגִטָּהּ בַּחֲצֵרָהּ בָּאִים כְּאֶחָד, בָּעֵינָן שֶׁעוֹמֶדֶת בְּצַד הֶחָצֵר בִּשְׁעַת נְתִינָה; וְיֵשׁ חוֹלְקִין:

ג נְתָנוֹ בַּחֲצֵרָהּ, שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּהּ, וְאֵינָהּ עוֹמֶדֶת בְּצַד חֲצֵרָהּ, חֲרֵי זוֹ סְפֶק מְגֹרֶשֶׁת:

ד הָיְתָה עוֹמֶדֶת עַל גַּגָּהּ, וּזְרָקוֹ לָהּ לְרֹאשׁ הַגַּג, אִם יֵשׁ לוֹ מַעֲקֶה כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ לָאֲוִיר תּוֹךְ מְחִיצוֹת הַמַּעֲקֶה, אוֹ אֲפִלּוּ אֵין לוֹ מַעֲקֶה וְהִגִּיעַ לְתוֹךְ ג׳ טְפָחִים סָמוּךְ לְקַרְקָעִית הַגַּג, חֲרֵי זוֹ מְגֹרֶשֶׁת אֲפִלּוּ נִשְׁרַף קֹדֶם שֶׁנָּח, וְהוּא שֶׁקָּדַם גֵּט לַדְּלֵקָה, שֶׁחֲרֵי הָיָה רָאוּי לָנוּחַ אִלְמָלֵא הָאֵשׁ שֶׁבָּא אַחַר שֶׁזְּרָקוֹ. אֲבָל אִם קָדַם הָאֵשׁ, לֹא, שֶׁחֲרֵי לֹא הָיָה רָאוּי לָנוּחַ בִּרְשׁוּתָהּ:

ה וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאִם נִמְחַק אוֹ נִשְׁרַף קֹדֶם שֶׁגִּיעַ, אֲפִלּוּ נִמְחַק אוֹ נִשְׁרַף אַחַר שֶׁהִגִּיעַ לָאֲוִיר מְחִיצוֹת אוֹ לְפָחוֹת מִג׳ טְפָחִים סָמוּךְ לַגַּג, אֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת:

ו הָיָה הוּא בְּגַגּוֹ וְזָרַק לָהּ לַחֲצֵרָהּ, אִם מְחִיצוֹת הֶחָצֵר גְּבוֹהוֹת מֵהַגַּג בְּעִנְיָן שֶׁמִּיָּד כְּשֶׁזָּרַק הַגֵּט מֵאֲוִיר הַגַּג נִכְנָס לָאֲוִיר מְחִיצוֹת הֶחָצֵר, מְגֹרֶשֶׁת, אֲפִלּוּ נִמְחַק קֹדֶם שֶׁהִגִּיעַ לָאָרֶץ, וּכְגוֹן שֶׁנִּמְחַק לְאַחַר שֶׁהִתְחִיל לֵירֵד:

ז הָיָה לָהּ קָנֶה נָעוּץ בַּחֲצֵרָהּ, וְהִיא עוֹלָה לְמַעְלָה מִמְּחִיצוֹת הֶחָצֵר, וְזָרַק הַגֵּט עָלָיו, אֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת, שֶׁאֵינוֹ מִשְׁתַּמֵּר שָׁם:

ח זָרַק לָהּ לִרְשׁוּתָהּ, וְעָבַר כָּל רְשׁוּתָהּ וְיָצָא חוּץ לִרְשׁוּתָהּ, אֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת, אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים סָמוּךְ לַקַּרְקַע בְּתוֹךְ רְשׁוּתָהּ, כֵּיוָן שֶׁלֹּא הָיָה סוֹפוֹ לָנוּחַ בִּרְשׁוּתָהּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהֵיא סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת:

ט ב׳ חֲצֵרוֹת זוֹ לְפָנִים מִזּוֹ, הַפְּנִימִית שֶׁלָּהּ וְהַחִיצוֹנָה שֶׁלּוֹ, וְכָתְבֵי הַחִיצוֹנָה גְּבוֹהוֹת עַל הַפְּנִימִית, כֵּיוָן שֶׁזָּרַק הַגֵּט לְתוֹךְ אֲוִיר הַחִיצוֹנָה, נִתְגָּרְשָׁה, שֶׁהַפְּנִימִית בְּכָתְבֵי הַחִיצוֹנָה מִשְׁתַּמֶּרֶת. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּקֻפּוֹת. כֵּיצַד, שְׁתֵּי קֻפּוֹת זוֹ לִפְנִים מִזּוֹ, פְּנִימִית שֶׁלָּהּ וְהַחִיצוֹנָה שֶׁלּוֹ, וְזָרַק לָהּ בְּתוֹכָם גִּטָּהּ, אֲפִלּוּ הִגִּיעַ לַאֲוִיר הַפְּנִימִית, אֵינָהּ מִגֹּרֶשֶׁת עַד שֶׁיָּנוּחַ עַל צַד הַקֻּפָּה הַפְּנִימִית. בַּמֶּה דְּבָרִים אוֹמְרִים, כְּשֶׁהָיְתָה מַטָּה עַל צִדָּהּ וְאֵין לָהּ שׁוּלַיִם, אֲבָל אִם יֵשׁ לָהּ שׁוּלַיִם, אֲפִלּוּ נָח בְּקַרְקָעִיתָהּ, אֵינָהּ מִגֹּרֶשֶׁת, שֶׁכְּלֵי הָאִשָּׁה בִּרְשׁוּת הַבַּעַל אֵינוֹ קוֹנֶה לָהּ גֵּט אֶלָּא אִם כֵּן אֵינוֹ מַקִּפִּיד עַל מְקוֹמוֹ׃

י הָיְתָה בַּחֲצֵרוֹ, וּזְרָקוֹ לָהּ שָׁם, אֵינָהּ מִגֹּרֶשֶׁת. אֲפִלּוּ הִיא יוֹשֶׁבֶת בַּמִּטָּה וְנָפַל הַגֵּט בַּמִּטָּה, אֵינָהּ מִגֹּרֶשֶׁת עַד שֶׁיַּגִּיעַ הַגֵּט לְיָדָהּ אוֹ לְחֵיקָהּ אוֹ לְכְלֵי מֻהַכָּלִים שֶׁאֵין הַבַּעַל מַקִּפִּיד עַל מְקוֹמוֹ. וְכֵן אִם הִגִּיעַ לַמִּטָּה שֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת עָלֶיהָ, וְהָיְתָה גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים, חֲרֵי זוֹ מִגֹּרֶשֶׁת, שֶׁחֲרֵי חֲלָקָה רְשׁוּת לְעַצְמָהּ וְאֵין הַבַּעַל מַקִּפִּיד עַל מְקוֹם כַּרְעֵי הַמִּטָּה. וְאִם לֹא הָיְתָה גְּבוֹהָה י׳ טְפָחִים, חֲרֵי זוֹ סְפֵק מִגֹּרֶשֶׁת׃

יא הִשְׁאִיל לָהּ הַבַּעַל מָקוֹם בַּחֲצֵרוֹ וְלֹא יִחֵד לָהּ, וְנָפַל עַל גַּבֵּי קוֹרָה אוֹ עַל גַּבֵּי סֶלַע, אִם הַמָּקוֹם שֶׁנָּפַל עָלָיו אֵין בּוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת וְאֵין גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְאֵין לוֹ שֵׁם לְוַי, חֲרֵי זוֹ מִגֹּרֶשֶׁת. וְאִם יֵשׁ שָׁם אֶחָד מִג׳ דְּבָרִים אֵלּוּ, חָלַק רְשׁוּת לְעַצְמוֹ, וּמָקוֹם אֶחָד הִשְׁאִיל לָהּ וְלֹא שְׁנֵי מְקוֹמוֹת, וְאֵינָהּ מִגֹּרֶשֶׁת. וְיֵשׁ מִי שֶׁכָּתַב, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם שׁוּם אֶחָד מִג׳ דְּבָרִים אֵלּוּ אֵינָהּ מִגֹּרֶשֶׁת, עַד שֶׁיִּהְיֶה בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹתֶיהָ׃

יב הִשְׁאִיל לָהּ גַּגּוֹ, וְנָפַל הַגֵּט עַל גַּג שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶצְלוֹ, מִגֹּרֶשֶׁת, כֵּיוָן שֶׁאֵין דִּיּוּרִים קְבוּעִים בַּגַּג אֵינוֹ מַקִּפִּיד עָלָיו. וְיֵשׁ מִי שֶׁכָּתַב, שֶׁאֲפִלּוּ נָפַל הַגֵּט עַל גַּג שֶׁל כָּל אָדָם, וְהִיא יְכוֹלָה לִפְשׁט יָדָהּ וְלִטְלוֹ מִשָּׁם, חֲרֵי זוֹ מִגֹּרֶשֶׁת׃

יג זָרְקוֹ לָהּ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, אוֹ בִּרְשׁוּת שֶׁאֵינָהּ שֶׁל שְׁנֵיהֶם, קָרוֹב לוֹ אֵינָהּ מִגֹּרֶשֶׁת. הָיָה הַגֵּט מֻחֲזָק לְמֻחֲזָק, וּמְמֻחֲזָק לְמֻחֲזָק עַד שֶׁיִּהְיֶה קָרוֹב לָהּ, חֲרֵי זוֹ סְפֵק מִגֹּרֶשֶׁת. הָיָה קָרוֹב לָהּ כְּדֵי שֶׁתִּשְׁוֹחַ וְתִטָּלֶנּוּ, חֲרֵי זֶה פָּסוּל, עַד שֶׁיַּגִּיעַ לְיָדָהּ, וַאֲחַר כָּךְ תִּנָּשֵׂא בּוֹ לְכַתְּחִלָּה. כֵּיצַד הוּא קָרוֹב לוֹ, הָיָה הוּא יָכוֹל לִשָּׁמְרוֹ וְהִיא אֵינָהּ יְכוֹלָה לִשָּׁמְרוֹ, זֶה הוּא קָרוֹב לוֹ. שְׁנֵיהֶם יְכוֹלִים לִשָּׁמְרוֹ, אוֹ שְׁנֵיהֶם אֵינָם יְכוֹלִים לִשָּׁמְרוֹ, זֶהוּ מֻחֲזָק לְמֻחֲזָק׃

יד בָּא הוּא תְּחִלָּה וְעָמַד, וְאַחַר כָּךְ עָמְדָה הִיא כְּנֶגְדּוֹ, וּזְרָקוֹ לָהּ, אִם הָיָה הַגֵּט בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁלּוֹ, אֵינָהּ מִגֹּרֶשֶׁת, אַף עַל פִּי שֶׁאִם תְּשׁוֹחַ תִּטְלֶנּוּ. עָמְדָה הִיא תְּחִלָּה, וּבָא הוּא וְעָמַד כְּנֶגְדָּהּ וּזְרָקוֹ לָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מֻחֲזָק לְמֻחֲזָק, הוֹאִיל וְהִיא לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁלָּהּ, חֲרֵי זֶה גֵּט פָּסוּל, עַד שֶׁיַּגִּיעַ הַגֵּט לְיָדָהּ. הַגָּה: אֲבָל אִם זָרַק לָהּ לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁלָּהּ, וְאֵין הַבַּעַל נִכְנָס לְתוֹכוֹ, חֲרֵי זוֹ מִגֹּרֶשֶׁת. וְכָל זֶה מִדִּינָא, אֲבָל לְכַתְּחִלָּה אֵין לְגָרֵשׁ, אֲפִלּוּ לִתֵּן הַגֵּט לְתוֹךְ חֲצֵרָהּ אוֹ לְתוֹךְ מַלְבּוּשֶׁיהָ, אֶלָּא לְתוֹךְ יָדָהּ מַמָּשׁ, וְיָדָהּ תְּהֵא פְּתוּחָה מִתְּחִלַּת הַנְּתִינָה עַד סוֹפָהּ (מָרְדְּכִי פֶּרֶק הַזּוֹרֵק וּסְמ״ק וְכָל בּוֹ), כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן קל״ח. וַאֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד אֵין לְהַתִּירָהּ לְעֹלָמָא עַד שֶׁבָּא הַגֵּט לְיָדָהּ מַמָּשׁ. וְנָהֲגוּ עוֹד שֶׁלְּאַחַר שֶׁנָּתַן לָהּ הַגֵּט תִּסְגֹּר יָדֶיהָ וְתַכְנִיסֶנּוּ תַּחַת בִּגְדֶיהָ. וְתִזָּהֵר שֶׁלֹּא יְסַיֵּע לָהּ שׁוּם אָדָם בְּקַבָּלָתוֹ, גַּם לֹא יְהֵא שׁוּם דָּבָר, כְּגוֹן טַבַּעַת, בְּיָדָהּ, וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה, בְּשָׁעַת קַבָּלָתוֹ (הַכֹּל בְּסֵדֶר הַגֵּט)׃

טו הָיָה יָדָהּ קָטַפְרֶס (פי׳, שֶׁהֶעֱמִידָה יָדָהּ מְשֻׁפַּעַת, וְלֹא זְקוּפָה כְּמֵחֲצָה וְלֹא פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל), וְזָרַק הַגֵּט עַל יָדָהּ וְנָפַל לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁלָּהּ וְנָח, חֲרֵי זוֹ מִגֹּרֶשֶׁת. וְאִם לֹא נָח בְּתוֹכָן, אֶלָּא נִתְגַּלְגֵּל מִיָּד מִתּוֹכָהּ לְחוּצָה לָהֶן, חֲרֵי זוֹ סְפֵק מִגֹּרֶשֶׁת. נָפַל לְתוֹךְ הַיָּם אוֹ לְתוֹךְ הָאֵשׁ, אֵינָהּ מִגֹּרֶשֶׁת; וְהוּא שֶׁתְּהֵא עַל גַּבֵּי הַמַּיִם אוֹ סָמוּךְ לָאֵשׁ, שֶׁמִּתְחִלַּת נְפִילָתוֹ, לְאִבּוּד הָיָה עוֹמֵד. הַגָּה: וְכָל זֶה שֶׁאֵינָהּ עוֹמֶדֶת בִּרְשׁוּתָהּ, אֲבָל אִם עוֹמֶדֶת בִּרְשׁוּתָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁנָּפַל מִיָּדָהּ וְנִתְגַּלְגֵּל חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת, מִגֹּרֶשֶׁת, דְּהָא לֹא נִתְגַּלְגֵּל רַק לִרְשׁוּתָהּ. מֵיהוּ, לְדִידָן דְּאֵין מְגָרְשִׁין עַל יְדֵי רְשׁוּתָהּ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, אִם נָפַל הַגֵּט מִיָּדָהּ צָרִיךְ לְגָרְשָׁהּ שֵׁנִית. וְעַל כֵּן תַּגְבִּיהַּ הָאִשָּׁה יָדֶיהָ בְּשָׁעָה שֶׁמְּקַבֶּלֶת גִּטָּהּ, שֶׁלֹּא יִפֹּל מִיָּדָהּ. גַּם יִהְיוּ יָדֶיהָ גְּבוֹהוֹת מִן הָאָרֶץ ג׳ טְפָחִים (ג״ז בְּסֵדֶר גִּטִּין)׃

טז נָתַן בְּיַד עַבְדָּהּ, וְהוּא נָעוֹר, וְהִיא מְשַׁמַּרְתּוֹ, אִם הָיָה כָּפוּת חֲרֵי זֶה גֵּט, וּכְאִלּוּ הִגִּיעַ לַחֲצֵרָהּ שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בְּצִדָּהּ. וְאִם אֵינוֹ כָּפוּת, אֵינוֹ גֵּט. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּתַרְתֵּי בָּעֵינָן׃ כָּפוּת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא חָצֵר מְהַלֶּכֶת; וְיָשֵׁן, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא מִשְׁתַּמֵּר לְרַעְתָּהּ׃

יז נָתַנוֹ בְּיַד הָעֶבֶד, וְהוּא יָשֵׁן וְהִיא מְשַׁמַּרְתּוֹ, חֲרֵי זֶה פָּסוּל. וְאִם הָיָה כָּפוּת, חֲרֵי זוֹ מִגֹּרֶשֶׁת׃

יח כָּתַב הַגֵּט וּנְתָנוֹ בְּיַד עַבְדּוֹ, וְכָתַב לָהּ שְׁטַר מַתָּנָה עָלָיו, כֵּיוָן שֶׁזָּכְתָה בָּעֶבֶד זָכְתָה בַּגֵּט וְנִתְגָּרְשָׁה, אִם הָיָה כָּפוּת. וְאִם אֵינוֹ כָּפוּת, וְנֶעוֹר, קָנְתָה הָעֶבֶד, וְאֵינָהּ מִגֹּרֶשֶׁת עַד שֶׁיַּגִּיעַ הַגֵּט לְיָדָהּ. וְכֵן אִם נָתַן הַגֵּט בַּחֲצֵרוֹ וּמְכַר לָהּ הֶחָצֵר, אוֹ נְתָנוֹ לָהּ, כֵּיוָן שֶׁקָּנְתָה הֶחָצֵר בִּשְׁטָר אוֹ בְּכֶסֶף אוֹ בַּחֲזָקָה, נִתְגָּרְשָׁה. אֲבָל אִם נְתָנוֹ בַּחֲצֵרוֹ שֶׁל אָדָם אַחֵר, וְהָאַחֵר נָתַן לָהּ הֶחָצֵר, אוֹ שֶׁקָּנָאתוּ מִמֶּנּוּ, אֵינָהּ מִגֹּרֶשֶׁת׃

סימן קמ

א הָאִישׁ עוֹשֶׂה שָׁלִיחַ לְהוֹלִיךְ גֵּט לְאִשְׁתּוֹ, וְזֶה נִקְרָא שְׁלִיחַ הוֹלָכָה. וְאֵינוֹ גֵּט, עַד שֶׁיַּגִּיעַ גֵּט לְיָדָהּ; לְפִיכָךְ, יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ עַד שֶׁיַּגִּיעַ גֵּט לְיָדָהּ׃

ב כָּל דִּין הָאִישׁ עִם הָאִשָּׁה, בְּעִנְיַן נְתִינַת הַגֵּט וּקְרִיאָתוֹ וְדִבּוּרוֹ, כֵּן דִּין שְׁלוּחוֹ עִמָּהּ. הַגָּה: וְהֶחָכָם הַמְסַדֵּר הַנְּתִינָה עִם שְׁנַיִם שֶׁעִמּוֹ כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמָּן סִי׳ קמ״ב סָעִיף ד׳, יְדַקְדֵּק בְּגֵט תְּחִלָּה שֶׁכָּתוּב כַּהֲגֶן וּכְמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמָּן בְּסֵדֶר הַגֵּט סָעִיף צ״א):

ג הָאִשָּׁה עוֹשָׂה שְׁלִיחַ לְקַבָּלָה, וְהִיא מְגֹרֶשֶׁת בְּקַבָּלָתוֹ מִיָּד כְּשֶׁגִּיעַ הַגֵּט לְיָדוֹ. וְדִינוֹ כְּדִין הָאִשָּׁה לְכָל דָּבָר, לְעִנְיַן אִם זָרַק גֵּט לַחֲצֵרוֹ אוֹ לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹתָיו. הַגָּה: וְכוֹתֵב בַּגֵּט: חֲרֵי אַתְּ מֻתֶּרֶת וְכוּ׳, אֲבָל כְּשֶׁנּוֹתֵן הַגֵּט אוֹמֵר לוֹ: הִתְקַבֵּל גֵּט זֶה לְאִשְׁתִּי (חֲרֵ״ן פ״ק דְּקִדּוּשִׁין):

ד אָמְרָה לוֹ: הִתְקַבֵּל לִי גִּטִּי אוֹ טֹל לִי אוֹ יְהֵא לִי בְּיָדְךָ, כֻּלָּן לְשׁוֹן קַבָּלָה הֵן. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהוּא הַדִּין שָׂא לִי (כ״י בְּשֵׁם רַשׁ״י וְהַמ״מ) אוֹ קַח לִי (ר״י):

ה יְכוֹלָה גַּם כֵּן לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ לְהוֹבָאָה, שֶׁתֹּאמַר לוֹ: הָבֵא לִי גִּטִּי, וְדִינוֹ כְּדִין שְׁלִיחַ הוֹלָכָה שֶׁל בַּעַל, שֶׁאֵינוֹ גֵּט עַד שֶׁיַּגִּיעַ לְיָדָהּ. אֲבָל הָאִישׁ אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ קַבָּלָה, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שָׁלִיחַ לְחוֹבָתָהּ, שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּהּ, וַאֲפִלּוּ הָיְתָה אִשֶּׁת מֵכֶּה שְׁחִין, אוֹ שֶׁהָיְתָה קְטָטָה בֵּינֵיהֶם וְתוֹבַעַת לְהִתְגָּרֵשׁ. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר בְּזוֹ, שֶׁהִיא סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת. הַגָּה: וְאִם בְּעָלָהּ מוּתָּר, וְיָדְעִינַן שֶׁהִיא מְהֻדֶּרֶת אַחַר גֵּט, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּהַמּוּתָּר יָכוֹל לְזַכּוֹת לָהּ גֵּט (ת״ה סִימָן רל״ז וּבְפִסְקֵיהוּ סִימָן מ״ג), וְיֵשׁ מַחֲמִירִין גַּם בָּזֶה (חֲרֵ״ן בְּתְשׁוּבָה). וְכֵן אִם הָיָה הַיְּבָם (עי׳ בכ״י) מוּתָּר, וְהַבַּעַל מְזַכֶּה לָהּ גֵּט כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּפֹּל לִפְנֵי הַיְּבָם (עַיֵּן בְּכ״י). וְאִם אִשְׁתּוֹ מוּתֶּרֶת, וְזָכָה לָהּ גֵּט עַל יְדֵי אַחֵר (עי׳ בְּת״ה סִי׳ רל״ז וּבְפִסְקֵיהוּ סִי׳ מ״ד), כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִי׳ א׳, אַף עַל פִּי שֶׁחֲזָרָה בָּהּ אַחַר כָּךְ, אֵינָהּ צְרִיכָה גֵּט אַחֵר (שָׁם בְּת״ה). וְהוּא הַדִּין לְאִשָּׁה הַנֶּאֱסֶרֶת עַל בַּעְלָהּ, מְזַכֶּה לָהּ גֵּט עַל יְדֵי אַחֵר. וְיֵשׁ מַחֲמִירִין בָּזֶה (מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ קמ״א):

ו הָאִשָּׁה שֶׁעָשְׂתָה שְׁלִיחַ לְקַבָּלָה, וְאָמַר לוֹ הַבַּעַל: אֵין רְצוֹנִי שֶׁתְּקַבֵּל לָהּ גִּטָּהּ, אֶלָּא חֲרֵי זוֹ גִּטָּהּ הוֹלֵךְ אוֹתוֹ לָהּ, הָרְשׁוּת בְּיַד הַבַּעַל, וְנַעֲשָׂה זֶה שְׁלִיחַ לְהוֹלָכָה. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: הִתְקַבֵּל לָהּ גִּטָּהּ, אוֹ הֵא לָךְ, אוֹ זְכֵה לָהּ, לֹא עָקַר שְׁלִיחוּת הַקַּבָּלָה. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: הוֹלֵךְ לָהּ, עָקַר שְׁלִיחוּת הַקַּבָּלָה וְנַעֲשָׂה שְׁלִיחַ מַבַּעַל. וְכֵן אִם אָמַר לֵהּ: הוֹלֵךְ וְתֵן לָהּ, עָקַר שְׁלִיחוּת הַקַּבָּלָה, וּבָזֶה וּבָזֶה לֹא נִתְגָּרְשָׁה עַד שֶׁיַּגִּיעַ גֵּט לְיָדָהּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכֹתֵב לָהּ הָרֵינִי סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת (חֲרֵ״ן פ׳ הִתְקַבֵּל בְּשֵׁם י״א):

ז לֹא עָשָׂאתוּ שְׁלִיחַ לְקַבָּלָה, וְהַבַּעַל אוֹמֵר: הִתְקַבֵּל לָהּ, לְכְשֶׁיִּגִּיעַ לְיָדָהּ מְגֹרֶשֶׁת; שֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁאֵין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ קַבָּלָה, וְהִתְקַבֵּל וְהוֹלֵךְ לָהּ קָאָמַר:

ח עָשָׂאתוּ שְׁלִיחַ לְהָבִיא לָהּ גִּטָּהּ, וּבָא וְאָמַר לַבַּעַל: אִשְׁתְּךָ עָשָׂאתְנִי שְׁלִיחַ לְקַבֵּל לָהּ גִּטָּהּ, וְהוּא אָמַר: הוֹלֵךְ כְּמוֹ שֶׁאָמְרָה הִיא, אֲפִלּוּ הִגִּיעַ גֵּט לְיָדָהּ אֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת. וְאִם הַבַּעַל אָמַר לוֹ: הוֹלֵךְ לָהּ, וְלֹא אָמַר: כְּמוֹ שֶׁאָמְרָה הִיא, כְּשֶׁיַּגִּיעַ לְיָדָהּ מִתְגָּרֶשֶׁת:

ט עָשָׂאתוּ שְׁלִיחַ לְקַבָּלָה, וּבָא לַבַּעַל וְאָמַר: אִשְׁתְּךָ עָשָׂאתְנִי שְׁלִיחַ לְהוֹבָאָה, וְאָמַר לוֹ: הֵילֵךְ כְּמוֹ שֶׁאָמְרָה הִיא, כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ הַגֵּט לְיָדָהּ חֲרֵי זוֹ מְגֹרֶשֶׁת. וְאִם נִשְׁתַּרַּךְ הַגֵּט אוֹ אָבַד קֹדֶם שֶׁהִגִּיעַ הַגֵּט לְיָדָהּ, חָוְיָא סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת:

י עָשָׂאתוּ שְׁלִיחַ לְקַבָּלָה, וּבָא לַבַּעַל וְאָמַר: אִשְׁתְּךָ עָשָׂאתְנִי שְׁלִיחַ לְהוֹבָאָה, וְאָמַר לוֹ הַבַּעַל: הִתְקַבֵּל, וְלֹא אָמַר: כְּמוֹ שֶׁאָמְרָה הִיא, מִשֶּׁהִגִּיעַ לְיָדָהּ חֲרֵי זוֹ מְגֹרֶשֶׁת. הַגָּה: עָשָׂאתוּ שְׁלִיחַ לְקַבָּלָה, וְכֵן אָמַר הַשָּׁלִיחַ לַבַּעַל, וְהַבַּעַל נָתַן לַשָּׁלִיחַ שְׁטָר הוֹלָכָה וְאַחַר כָּךְ נָתַן לוֹ שְׁטָר קַבָּלָה, אִם נָתַן לוֹ הַגֵּט כְּשֶׁנָּתַן לוֹ שְׁטָר הוֹלָכָה, חֲרֵי בְּטֵל שְׁלִיחוּת הָאִשָּׁה, וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁחָזַר וְנָתַן לוֹ לְקַבָּלָה חֲרֵי בְּטֵל שְׁלִיחוּת הוֹלָכָה, וְאֵין הַבַּעַל עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְקַבָּלָה וְאֵין כָּאן שְׁלִיחוּת כְּלָל, וְאֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת בִּשְׁלִיחוּת זוֹ, אֶלָּא יַחֲזֹר וְיִתְּנֶנּוּ לוֹ לְשֵׁם קַבָּלַת שְׁלִיחוּת הָאִשָּׁה. אֲבָל אִם לֹא נָתַן לוֹ הַגֵּט רַק בְּשָׁעָה שֶׁפִּסֵּר לוֹ שְׁטָר שְׁלִיחוּת הַקַּבָּלָה, מְגֹרֶשֶׁת מִיָּד שֶׁנָּתַן הַגֵּט לְיָדוֹ, דְּמֵאַחַר שֶׁלֹּא נָתַן לוֹ הַגֵּט בָּרִאשׁוֹנָה לֹא נִתְבַּטֵּל שְׁלִיחוּת הָאִשָּׁה (ב״י בְּשֵׁם רִיבַ״ש סִימָן שכ״ט):

יא מוּמָר, הַשּׁוֹלֵחַ גֵּט לְאִשְׁתּוֹ, מִלְבַד שֶׁשִּׁבְיעוּהוּ וְיִקַּבֵּל חֵרֶם וְכָל הָאָלוֹת הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא יְבַטֵּל לֹא אֶת הַגֵּט וְלֹא אֶת הַשְּׁלִיחוּת, יַעֲשׂוּ תִּקּוּן אַחֵר, וְהוּא שֶׁכְּשֶׁשִּׁימְסֹר הַגֵּט לַשָּׁלִיחַ יֹאמַר לוֹ: זְכֵה בְּגֵט זֶה לְאִשְׁתִּי פְּלוֹנִית בַּת פְּלוֹנִי וַחֲרֵי הִיא מְגֹרֶשֶׁת מִמֶּנִּי וּמֻתֶּרֶת לְכָל אָדָם, וְאַחַר כָּךְ יֹאמַר הֱחָכָם לַמּוּמָר: כְּבָר אִשְׁתְּךָ מֻתֶּרֶת לְכָל אָדָם, וּלְרַוְחָא דְּמִלְתָּא תִּקַּח הַגֵּט מִיַּד הַשָּׁלִיחַ, וְתַחֲזֹר לְמָסְרוֹ לוֹ, וְאֶמֹר לוֹ: הוֹלֵךְ גֵּט זֶה לְאִשְׁתִּי פְּלוֹנִית בַּת פְּלוֹנִי וּתְהֵא יָדֵךְ כְּיָדִי וּפִיךְ כְּפִי וַעֲשִׂיתָךְ כַּעֲשִׂיתִי וּתְהֵא מְגֹרֶשֶׁת מִמֶּנִּי וּמֻתֶּרֶת לְכָל אָדָם. וְעַיֵּן לְקַמָּן סִי׳ קמ״א סָעִיף נ״ט:

סימן קמא

א הָאִשָּׁה יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ לְקַבֵּל גִּטָּהּ מִיַּד שְׁלִיחַ בַּעְלָהּ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שֶׁעָשְׂתָה שְׁלִיחַ אַחֵר לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ. אֲבָל אִם אָמְרָה לִשְׁלִיחַ הַבַּעַל: יִהְיֶה גֵּט זֶה פִּקָּדוֹן אֶצְלְךָ, אוֹ שֶׁאָמְרָה לוֹ: חֲרֵי אַתָּה שָׁלִיחַ לְקַבְּלוֹ לִי, וְיֵשׁ אוֹמְרִים אֲפִלּוּ לֹא אָמְרָה לוֹ רַק: תִּתְקַבֵּל (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הֲרַמְבַּ״ן וְהָרַשְׁבָּ״א), חֲרֵי זוֹ סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת, עַד שֶׁיַּגִּיעַ גֵּט לְיָדָהּ, וּמִשֶּׁיַּגִּיעַ לְיָדָהּ תִּתְגָּרֵשׁ וַדַּאי. הַגָּה: אָמְרָה הָאִשָּׁה לִשְׁלוּחָהּ לְקַבֵּל הַגֵּט מִיַּד בְּעָלָהּ, אֵין לְקַבְּלוֹ מִיַּד שְׁלוּחוֹ. אֲבָל אָמְרָה: קַבֵּל גֵּט מִבַּעְלִי, יָכוֹל לְקַבְּלוֹ מִיַּד שְׁלוּחוֹ (תְּשׁוּבַת רַשְׁבָּ״א אֶלֶף ר״ס). וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵין הָאִשָּׁה יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ לְקַבֵּל מִיַּד שְׁלִיחַ בַּעְלָהּ:

ב נַעֲרָה הַמְאֹרָסָה, אַף עַל פִּי שֶׁמִּתְגָּרֶשֶׁת בְּקַבָּלַת גִּטָּהּ בְּיָדָהּ כְּמוֹ קַבָּלַת אֲבִיהָ, אֲבִיהָ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ קַבָּלָה; אֲבָל הִיא אֵינָהּ יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ קַבָּלָה, אֶלָּא אִם כֵּן אֵין לָהּ אָב, אוֹ שֶׁנִּשֵּׂאת:

ג קְטַנָּה, אֲפִלּוּ אֵין לָהּ אָב, אוֹ שֶׁנִּשֵּׂאת, אֵינָהּ יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ קִבָּלָה; אֲבָל אָבִיהָ יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ, אִם הִיא אֲרוּסָה:

ד הַמְקֻדֶּשׁ קְטַנָּה עַל יְדֵי אָבִיהָ, וְגֵרְשָׁהּ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה בְּעוֹדָהּ אֲרוּסָה וְאָבִיהָ חַי (טור), אָבִיהָ מְקַבֵּל גִּטָּהּ, וְלֹא הִיא שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהִיא יְכוֹלָה לְקַבֵּל גִּטָּהּ:

ה נִשֵּׂאת, אֵין אָבִיהָ יָכוֹל לְקַבֵּל גִּטָּהּ.

ו קִדְּשָׁהּ אָבִיהָ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה, וּמֵת, אוֹ שֶׁנִּשֵּׂאת, אִם מַבְחֶנֶת בֵּין גִּטָּהּ לְדָבָר אַחֵר, דְּהַיְנוּ שֶׁנּוֹתְנִים לָהּ צְרוֹר וּזְרָקְתּוֹ, אֱגוֹז וְנוֹטַלְתּוֹ, וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהַיְנוּ מְשֻׁתַּגִּיעַ לְעוֹנַת הַפָּעוֹטוֹת, דְּהַיְנוּ בַּת שֵׁית אוֹ בַּת שֶׁבַע, כָּל חַד וְחַד לְפוּם חֲרָפֵהּ (טור), מִתְגָּרֶשֶׁת עַל יְדֵי עַצְמָהּ. וְאִם אֵינָהּ מַבְחֶנֶת, וְגֵרְשָׁהּ עַל יְדֵי עַצְמָהּ, אֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת. אֲבָל עַל יְדֵי אָבִיהָ מִתְגָּרֶשֶׁת, אֲפִלּוּ אֵינָהּ מַבְחֶנֶת. וְיֵשׁ מִי שֶׁחוֹלֵק וְאוֹמֵר שֶׁכָּל שֶׁאֵינָהּ מַבְחֶנֶת אֵינָהּ מִתְגָּרֶשֶׁת אֲפִלּוּ עַל יְדֵי אָבִיהָ. הַגָּהּ: וְעַיִן לְקַמָּן בְּסִדֶּר הַגֵּט סָעִיף צ״ו כַּיּצַד כּוֹתְבִין לְקְטַנָּה הַמִּתְגָּרֶשֶׁת עַל יְדֵי אָבִיהָ:

ז כָּל הֵיכָא שֶׁיֵּשׁ לִקְטַנָּה יָד לְקַבֵּל גִּטָּהּ, יֵשׁ לָהּ תּוֹרַת חָצֵר אוֹ ד׳ אַמּוֹת (הַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי פ״ה) לְקַבְּלוֹ, כְּשֵׁם שֶׁיֵּשׁ לִגְדוֹלָה:

ח כְּשֶׁהִיא עוֹשָׂה שְׁלִיחַ לְקַבָּלָה, צְרִיכָה לַעֲשׂוֹתוֹ בִּפְנֵי שְׁנֵי עֵדִים. וְצָרִיךְ לְקַבֵּל הַגֵּט בִּפְנֵי שְׁנַיִם, אֲפִלּוּ אִם הַשְּׁנַיִם הַמְּעִידִים עַל הַשְּׁלִיחוּת הֵם מְעִידִים עַל קַבָּלַת גִּטָּהּ, אוֹ אֶחָד מֵעִיד עַל הַשְּׁלִיחוּת וְאֶחָד עַל הַקַּבָּלָה וְאֶחָד מִצְטָרֵף עִם כָּל אֶחָד לִהְיוֹת מֵעִיד עַל זֶה וְעַל זֶה. הַגָּהּ: וּלְכַתְּחִלָּה לֹא יִמְסֹר הַבַּעַל הַגֵּט לְיַד הַשָּׁלִיחַ, עַד שֶׁיְּבָרֵר תְּחִלָּה שֶׁנַּעֲשָׂה שְׁלִיחַ קַבָּלָה בְּעֵדִים (מָרְדְּכִי רֵישׁ הִתְקַבֵּל בְּשֵׁם מוהר״ם):

ט מַה שֶּׁצָּרִיךְ שְׁנֵי עֵדִים עַל הַקַּבָּלָה, דַּוְקָא כְּשֶׁאֵין הַשָּׁלִיחַ כָּשֵׁר; אֲבָל אִם הוּא כָּשֵׁר, מִצְטָרֵף עִם עֵד אֶחָד. וְיֵשׁ מִי שֶׁנִּרְאֶה מִדְּבָרָיו שֶׁחוֹלֵק עַל זֶה. וְהוּא הַדִּין לִשְׁלִיחוּת לְהוֹלָכָה:

י בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁצָּרִיךְ עֵדֵי קַבָּלָה, כְּשֶׁאָבַד הַגֵּט אוֹ נִקְרַע. אֲבָל אִם הָיָה הַגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יַד שְׁלִיחַ קַבָּלָה, אֵינוֹ צָרִיךְ עֵדֵי קַבָּלָה. וְעַיִן לְקַמָּן סִימָן זֶה סָעִיף י״ג:

יא אֵין שְׁלִיחַ לְהוֹלָכָה צָרִיךְ עֵדִים, אִם הוּדוּ הַשָּׁלִיחַ וְהַמְשֻׁלָּח כּוֹפֵר, חֲרֵי זֶה סָפֵק. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁשְּׁלִיחַ הוֹלָכָה צָרִיךְ לְמַנּוֹתוֹ בְּעֵדִים. הַגָּהּ: מִיהוּ, הַשָּׁלִיחַ נֶאֱמָן לוֹמַר שֶׁעָשָׂאוֹ בְּעֵדִים, וְאֵין צָרִיךְ עֵדוּת עַל כָּךְ (רִבִּי יְרֻחָם ח״ג נכ״ד). וְנוֹהֲגִים לְהַצְרִיךְ הַרְשָׁאָה וְעֵדִים עַל הַרְשָׁאָה שֶׁנַּעֲשָׂה שְׁלִיחַ. וְעַיִן לְקַמָּן סָעִיף כ״ד:

יב בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁאֵין שְׁלִיחַ הָאִישׁ צָרִיךְ עֵדִים, כְּשֶׁמָּסַר לָהּ גֵּט שֶׁחֲתוּמִים בּוֹ עֵדִים. אֲבָל אִם אֵין עֵדִים חֲתוּמִים בּוֹ, וְהָלַךְ הַשָּׁלִיחַ וּמָסְרוֹ לָהּ בִּפְנֵי עֵדִים, חֲרֵי זוֹ סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת:

יג יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁשְּׁלִיחַ הוֹלָכָה וּשְׁלִיחַ הוֹבָאָה אֵין צָרִיךְ לַעֲשׂוֹתוֹ בְּעֵדִים, וְיֵשׁ מִי שֶׁחוֹלֵק. הַגָּהּ: כָּפֶל דְּבָרִים הֵן בְּכָאן, כִּי בָּבָא זוֹ נִתְבָּאֵר סָעִיף י״א. וְיֵשׁ מַחֲלֹקֶת בְּדִין זֶה בְּדֶרֶךְ אַחֵר, דְּיֵשׁ אוֹמְרִים דְּשְׁלִיחַ הוֹלָכָה אִם מָסַר לָהּ הַגֵּט בֵּינוֹ לְבֵינָהּ, וְאִי אֶפְשָׁר לַחֲזוֹר וְלִתְּנוֹ לָהּ בִּפְנֵי שְׁנַיִם, דְּמִגְּרָשֶׁת מֵאַחַר שֶׁהַגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ בְּחוֹתְמָיו (טור בְּשֵׁם הָרַמְבַּ״ם). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּפָסוּל (טור בְּשֵׁם הַגְּאוֹנִים). מִיהוּ, אִם הַגֵּט מְקֻיָּם בְּחוֹתְמָיו, מִתַּחַת יָדָהּ, אֵינָהּ צְרִיכָה שֶׁתָּבִיא עֵדֵי מְסִירָה בְּפָנֶיהָ, רַק שֶׁאוֹמֶרֶת שֶׁקִּבְּלָה אוֹתוֹ בִּפְנֵי שְׁנַיִם כָּרָאוּי (טור). וְהוּא הַדִּין בְּשִׁלּוּחַ קִבָּלָה מִן הַבַּעַל:

יד בֵּין שְׁלִיחַ קִבָּלָה בֵּין שְׁלִיחַ הוֹלָכָה אֵין צָרִיךְ שֶׁיִּשְׁמַע מִפִּיהֶם שֶׁמְּמַנִּים אוֹתוֹ שָׁלִיחַ. לְפִיכָךְ, בֵּין הָאִישׁ בֵּין הָאִשָּׁה יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת בִּפְנֵי עֵדִים שָׁלִיחַ הָעוֹמֵד בְּמָקוֹם אַחֵר, וְהָעֵדִים כּוֹתְבִים וְחוֹתְמִים שֶׁמִּנָּה לִפְלוֹנִי שָׁלִיחַ. וְעַיִן לְקַמָּן סָעִיף ל״ה:

טו בַּעַל שֶׁעָשָׂה שָׁלִיחַ לְהוֹלָכָה, צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר לוֹ: תֵּן גֵּט זֶה לְאִשְׁתִּי, אוֹ שֶׁיֹּאמַר לַסּוֹפֵר וְלָעֵדִים שֶׁיִּכְתְּבוּ וְיַחְתְּמוּ גֵּט וְיִתְּנוּ לְאִשְׁתּוֹ, אוֹ לָשׁוֹן שֶׁמַּשְׁמָעוֹ שֶׁיִּגָּרְשׁוּהָ, כְּמוֹ: גָּרְשׁוּהָ אוֹ שַׁלְּחוּהָ אוֹ שִׁבְקוּהָ אוֹ תִּרְכוּהָ אוֹ כִּתְבוּ אִגֶּרֶת וּתְנוּ לָהּ; אֲבָל אִם אָמַר: פַּטְּרוּהָ, פָּרְנְסוּהָ, עֲשׂוּ לָהּ כְּדָת, עֲשׂוּ לָהּ כַּנִּמּוּס, עֲשׂוּ לָהּ כָּרָאוּי, לֹא אָמַר כְּלוּם. אָמַר לָהֶם: עִזְבוּהָ, הוֹצִיאוּהָ, הַתִּירוּהָ, הַנִּיחוּהָ, הוֹעִילוּ לָהּ, חֲרֵי זֶה סָפֵק:

טז הָאוֹמֵר: כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי, חֲרֵי אֵלּוּ כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין לַבַּעַל בְּיָדוֹ, וְאֵין נוֹתְנִין לְאִשְׁתּוֹ עַד שֶׁיֹּאמַר לָהֶם לִתֵּן לָהּ. וְאִם נָתְנוּ לָהּ, אֵינוֹ גֵּט. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּבָרִיא. אֲבָל בִּמְסֻכָּן, וְהוּא אָדָם שֶׁקָּפַץ עָלָיו הַחֹלִי בִּמְהֵרָה וְהִכְבִּיד עָלָיו חָלְיוֹ מְיָד, וְהַיּוֹצֵא בְּקוֹלָר, אֲפִלּוּ עַל עִסְקֵי מָמוֹן, וְהַמְפָרֵשׁ בַּיָּם וְהַיּוֹצֵא בְּשַׁיָּרָא, וְאָמַר: כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי, חֲרֵי אֵלּוּ יִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ לָהּ, שֶׁהַדָּבָר יָדוּעַ שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן זֶה אֶלָּא לִכְתֹּב וְלִתֵּן לָהּ:

יז בָּרִיא שֶׁאָמַר: כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי, וְכָתְבוּ וְנָתְנוּ לָהּ, וְהָרַג עַצְמוֹ מִיָּד, כְּגוֹן שֶׁהִשְׁלִיךְ עַצְמוֹ מִן הַגַּג, אוֹ הִפִּיל עַצְמוֹ לַיָּם, חֲרֵי זֶה גֵּט כָּשֵׁר. וְאִם לֹא כָּתְבוּהוּ, כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין לָהּ כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נְשָׁמָה. עָלָה לַגַּג וּדְחָפַתּוּ הָרוּחַ וְנָפַל וָמֵת, אֵינוֹ גֵּט:

יח סָפֵק מֵעַצְמוֹ נָפַל סָפֵק הָרוּחַ דְּחָפַתּוּ; אִם לְאַלְתָּר נָפַל, חֲרֵי זֶה גֵּט; וְאִם לֹא נָפַל לְאַלְתָּר, חֲרֵי זֶה סָפֵק:

יט וְכֵן מִי שֶׁהָיָה מֻשְׁלָךְ לַבּוֹר וְאָמַר: כָּל הַשּׁוֹמֵעַ קוֹלִי יִכְתֹּב גֵּט לְאִשְׁתִּי, וּפֵרַשׁ שְׁמוֹ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ, שֵׁם עִירוֹ וְשֵׁם עִירָהּ, הֲרֵי אֵלּוּ יִכְתְּבוּ [וְיִתְּנוּ] לָהּ. וְאַף עַל פִּי שֶׁהֶעֱלוּהוּ וְלֹא הִכִּירוּהוּ, הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר, שֶׁזֶּה כִּשְׁעַת הַסַּכָּנָה הוּא, שֶׁכּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַכִּירִין. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהָנֵי מִלֵּי שֶׁרָאוּ לוֹ דְּמוּת אָדָם וְחָזוּ לֵהּ נֵמִי בָּבוּאָה דְּבָבוּאָה, הָא לָאו הָכִי חֵישִׁינַן שֶׁמָּא שֵׁד הוּא, שֶׁדֶּרֶךְ הַשֵּׁדִים לְמָצֵא בְּבוֹרוֹת וְכֵן בַּשָּׁדוֹת:

כ אִם הָיוּ שָׁם שְׁלֹשָׁה, וְאָמַר: כָּל הַשּׁוֹמֵעַ קוֹלִי יִכְתֹּב גֵּט לְאִשְׁתִּי, אֶחָד כּוֹתֵב וּשְׁנַיִם חוֹתְמִים, וְאֵין צָרִיךְ מַעֲמַד כֻּלָּם, דְּאַף עַל גַּב דְּאָמַר: כָּל, לֹא הֲוֵי כְּאוֹמֵר: כֻּלְּכֶם כְּתֹבוּ:

כא הָיוּ רַבִּים עוֹמְדִים בְּיַחַד, וְאָמַר: הוֹלִיכוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי, אֵיזֶה מֵהֶם שֶׁיִּרְצֶה יוֹלִיךְ אוֹתוֹ בְּשִׁבְיל כֻּלָּם וְעַיֵּן בְּסָמוּךְ סוֹף סָעִיף כ״ג. וְאִם אָמַר: שְׁנַיִם מִכֶּם יוֹלִיכוּהוּ, יוֹלִיכוּ שְׁנַיִם. אֲפִלּוּ הָיָה בִּכְלָלָם אָב וּבְנוֹ, דַּיְּתוֹ גַּם עַל הַבֵּן, וְנַעֲשָׂה הַבֵּן שָׁלִיחַ בִּמְקוֹם הָאָב:

כב וְהוּא הַדִּין לָאוֹמֵר לִשְׁלֹשָׁה: שְׁנַיִם מִכֶּם יִכְתְּבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי וְיַחְתְּמוּ וְיִתְּנוּ לָהּ, וְהָיָה בָּהֶם אָב וּבְנוֹ, בֵּין שֶׁחָתַם הַבֵּן עִם הָאַחֵר, בֵּין שֶׁחָתַם הָאָב עִם הָאַחֵר, הֲרֵי זֶה גֵּט כָּשֵׁר:

כג אָמַר לַחֲבוּרָה: כֻּלְּכֶם הוֹלִיכוּהוּ, אֵינוֹ גֵּט עַד שֶׁיּוֹלִיכוּהוּ כֻּלָּם. וְהָאִדָּנָא תִּקְּנוּ חֲכָמִים שֶׁהָאוֹמֵר לְרַבִּים לְהוֹלִיךְ גֵּט לְאִשְׁתּוֹ, יֹאמַר: כָּל אֶחָד מִכֶּם יוֹלִיךְ גֵּט לְאִשְׁתִּי:

כד מַה שֶּׁכָּתוּב בְּתִקּוּן שְׁטָרוֹת שְׁטַר הָרִשְׁאָה בְּשׁוֹלֵחַ גֵּט מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, אֵין צָרִיךְ, אֶלָּא לְפִי שֶׁכָּתוּב בָּהּ שְׁנוֹתֵן הַבַּעַל רְשׁוּת לַעֲשׂוֹת כַּמָּה שְׁלוּחִים אֲפִלּוּ לֹא יֶחֱלֶה וְלֹא יֵאָנֵס. הַגָּה: וְלָכֵן אִם נֶאֱבַד שְׁטַר הָרִשְׁאָה אוֹ נִפְסַל, וְהוּא שְׁעַת הַדְּחָק, נוֹתְנִין הַגֵּט בְּלֹא הָרִשְׁאָה (מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ כ״ו). וְהַשָּׁלִיחַ נֶאֱמָן עַל הַשְּׁלִיחוּת וְלוֹמַר שֶׁעָשָׂאוֹ שָׁלִיחַ בְּעֵדִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָן לוֹמַר בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קמ״ב סָעִיף ג׳. אֲבָל לְכַתְּחִלָּה כּוֹתְבִין הָרִשְׁאָה בְּדִקְדּוּק, וְנִזְהָרִין שֶׁלֹּא לִכְתֹּב בָּהּ רְאשֵׁי תֵּיבוֹת (בְּתִקּוּן מהר״י מינץ בְּשֵׁם מהרא״י). גַּם שֶׁלֹּא לְשַׁנּוֹת בָּהּ בִּדְבָרִים הַכְּתוּבִים בַּגֵּט, כְּגוֹן אִם כָּתוּב בַּגֵּט שֵׁם זַנְבִיל בְּב׳, לֹא יִכְתֹּב בָּהָרִשְׁאָה בְּוָי״ו (ג״ז שָׁם), וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה. וְנַסַּח הָרִשְׁאָה, עַיֵּן בא״ה סִימָן קמ״א וּלְמַטָּה סָעִיף ל׳. וּשְׁאָר דִּינִים וְסֵדֶר הַשְּׁלִיחוּת, עַיֵּן לְקַמָּן בְּסֵדֶר הַגֵּט. עֵדֵי הָרִשְׁאָה לֹא יִהְיוּ קְרוֹבִים זֶה לָזֶה, וְלֹא לְאִישׁ וְלֹא לְאִשָּׁה, וְלֹא לְעֵדֵי הַגֵּט (סֵדֶר גִּטִּין סי׳ ע״ג). וְאִם נִמְצְאוּ עֵדֵי הָרִשְׁאָה פְּסוּלִים, נִתְבַּטֵּל כָּל הַשְּׁלִיחוּת, שֶׁהֲרֵי הֵם מְעִידִים עַל עִקַּר הַשְּׁלִיחוּת וְשֶׁבְּפִנֵיהֶם עָשָׂה הַבַּעַל לַשְּׁלִיחַ, וְלֹא דְּמֵי לִשְׁאָר פְּסוּלֵי הָרִשְׁאָה, כֵּן נִרְאֶה לִי. וְנָהֲגוּ שֶׁהָרַב הַמְסַדֵּר הַגֵּט מְקַיֵּם הָהָרִשְׁאָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּיֵשׁ לְקַיְּמָהּ בִּשְׁלֹשָׁה; מִיהוּ, אִם אֵינוֹ נִכָּר רַק חֲתִימָה אַחַת, סָגֵי (גַּם זֶה בְּסֵדֶר). וְיֵשׁ נוֹהֲגִין לִכְתֹּב כְּתָב (שַׁל) [אֶל] מְקוֹם הַנְּתִינָה, לְהוֹדִיעַ אִם יֵשׁ שִׁנּוּי בְּאֵיזֶה דָּבָר בַּהָרִשְׁאָה (שָׁם בְּשֵׁם מהר״ר ז״ך):

כה אִם הַבַּעַל אוֹ הַשְּׁלִיחַ רַךְ בַּשָּׁנִים, טוֹב לְהַצְרִיךְ לְדַקְדֵּק אַחֲרָיו אִם הֵבִיא סִימָנִים כְּשֶׁעוֹשֶׂה שְׁלִיחַ, שֶׁאֵין קָטָן עוֹשֶׂה שָׁלִיחַ; וְאִם יֵשׁ לוֹ זָקֵן בְּפָנָיו, אֵין לָחוּשׁ. הַגָּה: אֲבָל אֵין צָרִיךְ לְדַקְדֵּק כָּל כָּךְ בְּעֵדֵי חֲתִימָה, דְּעֵדֵי מְסִירָה כַּרְתֵי, וּרְגִילִים לִהְיוֹת הַרְבֵּה גְּדוֹלִים אֵצֶל נְתִינַת הַגֵּט (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם א״ח). וּלְפִי מַה שֶּׁנּוֹהֲגִין לְיַחֵד עֵדֵי מְסִירָה, יְדַקְדֵּק בָּהֶם שֶׁיִּהְיוּ גְּדוֹלִים:

כו נָהֲגוּ לְהַקָּנוֹת לְעוֹשֵׂה שָׁלִיחַ, לְהוֹדִיעַ שֶׁגָּמַר בְּלִבּוֹ. וְאִם אָמַר: בְּלֵב שָׁלֵם אָמַרְתִּי וְגָמַרְתִּי לַעֲשׂוֹת דָּבָר זֶה, אֵין צָרִיךְ קִנְיָן:

כז עַל שְׁטַר שְׁלִיחוּת קַבָּלָה יַחְתְּמוּ שְׁנֵי עֵדִים כְּשֵׁרִים. וְצָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ בְּנֵי אָדָם יְדוּעִים שֶׁתִּהְיֶה חֲתִימָתָן נִכֶּרֶת בִּמְקוֹם הַנְּתִינָה, וְאַף אִם יְקַיְּמוּהָ בְּהֶנְפֵּק, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ חֲתִימוֹת הַדַּיָּנִים נִכָּרוֹת וִידוּעוֹת לִבְנֵי מְקוֹם הַנְּתִינָה. וְעַיֵּן בְּטוּר אֶבֶן הָעֶזֶר סִימָן קמ״א נַסַּח שְׁטַר שְׁלִיחוּת הַקַּבָּלָה:

כח צָרִיךְ לְזָהֵר וּלְדַקְדֵּק, שֶׁתִּהְיֶה הָאִשָּׁה שֶׁעוֹשָׂה שְׁלִיחַ קַבָּלָה גְּדוֹלָה בְּשָׁנִים וּבְסִימָנִים. וְאִם אֵין (הַנָּשִׁים יוֹדְעוֹת) [הַשָּׁנִים יְדוּעוֹת] כִּי עִם עַל פִּי הָאָב, צָרִיךְ רִבּוּי שְׁעָרוֹת שְׁחוֹרוֹת וּגְדוֹלוֹת כְּדֵי לָכֹף רֹאשָׁן לְעִקָּרָן:

כט בְּשָׁעַת נְתִינַת הַגֵּט בְּיַד שְׁלִיחַ קַבָּלָה, יֵשְׁבוּ בֵּית דִּין כְּשֵׁרִים שֶׁאֵינָם קְרוֹבִים זֶה לָזֶה וְלֹא לַבַּעַל וְלֹא לָאִשָּׁה, וְנָהֲגוּ לְזָהֵר גַּם כֵּן שֶׁלֹּא יִהְיֶה קָרוֹב לַשָּׁלִיחַ, וְיַכִּירוּ חֲתִימוֹת הַהָרִשְׁאָה, וְאַחַר כָּךְ יָבִיא הַבַּעַל הַגֵּט, וְיִקְרְאוּהוּ וְיַחְזִירוּהוּ לוֹ, וִיבַטֵּל כָּל מוֹדָעוֹת וְיִפְסֹל עֵדִים שֶׁיָּעִידוּ דָּבָר שֶׁגּוֹרֵם בְּטוּל הַגֵּט, וְיִתְּנֵהוּ לְיַד הַשָּׁלִיחַ וְיֹאמַר לוֹ: הִתְקַבֵּל גֵּט זֶה לְפִלּוֹנִית אִשְׁתִּי וַהֲרֵי הִיא מְגֹרֶשֶׁת מִמֶּנִּי (מַעֲכְשָׁיו) וּמֻתֶּרֶת לְכָל אָדָם. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁלֹּא יַטִּיל בּוֹ שׁוּם תְּנַאי. וְיַחְזְרוּ לִקְרוֹתוֹ אַחַר הַנְּתִינָה, וְהַדַּיָּנִים יִכְתְּבוּ עֵדוּתָם וְיִהְיוּ הַחֲתִימוֹת נִכָּרוֹת וִידוּעוֹת (טוּר), וְיִתְּנוּ לְיַד הַשָּׁלִיחַ. הַגָּה: וְנַסַּח (הַגֵּט) [הַשְּׁטָר] שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ, עַיֵּן בְּטוּר סִימָן זֶה. וְכָל זֶה הוּא מִדִּינָא, אֲבָל יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁנָּכוֹן לְהַחְמִיר שֶׁלֹּא לְגָרֵשׁ עַל יְדֵי שְׁלִיחַ קַבָּלָה כְּלָל (טוּר בְּשֵׁם הַר״פ), וְכֵן נוֹהֲגִין:

ל בְּנֵסַח הָרִשְׁאַת שְׁלִיחַ הוֹלָכָה, צָרִיךְ לְהוֹסִיף עַל הַנֵּסַח שֶׁכָּתוּב בְּטוּר אֶבֶן הָעֶזֶר: בְּפָנֵינוּ עֵדִים חֲתוּמֵי מַטָּה מָסַר פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי גֵּט כְּרִיתֻת בְּיַד פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי לְהוֹלִיכוֹ לְאִשְׁתּוֹ פְּלוֹנִית בַּת פְּלוֹנִי וְלִתֵּן אוֹתוֹ בְּיָדָהּ. וְכָךְ אָמַר בְּפָנֵינוּ פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי הַבַּעַל לִשְׁלוּחוֹ פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי: הוֹלֵךְ גֵּט זֶה לְאִשְׁתִּי פְּלוֹנִית בַּת פְּלוֹנִי בְּכָל מָקוֹם שֶׁתִּמְצָאֶנָּה וְתֵן אוֹתוֹ בְּיָדָהּ אוֹ בְּיַד שְׁלוּחָהּ אוֹ בְּיַד שְׁלִיחַ שְׁלוּחָהּ וּתְהֵא יָדָךְ כְּיָדִי וּפִיךְ כְּפִי וְדִבּוּרְךָ כְּדִבּוּרִי (הַגָּהוֹת מָרְדְּכִי דְּגִטִּין) הַגָּה: וְאִם יֵשׁ תְּנַאי בַּגֵּט, מְזַכִּירוֹ כָּאן וְכוֹתְבִין: עַל תְּנַאי כָּךְ וְכָךְ, וְכֵן חוֹזֵר וּמַזְכִּירוֹ בְּסוֹף אַחַר שֶׁכָּתַב וּמֻתֶּרֶת לְכָל אָדָם (גַּם זֶה בְּהַגָּ״ה הַנ״ל) וַעֲשִׂיתָךְ כַּעֲשִׂיָּתִי וְנוֹתֵן אֲנִי לָךְ רְשׁוּת לַעֲשׂוֹת שָׁלִיחַ וּשְׁלִיחַ שָׁלִיחַ

עַד מֵאָה שְׁלוּחִים אֲפִלּוּ בְּלֹא אֹנֶס וְתֵכֶף שֶׁגִּיגַּע גֵּט זֶה לְיַד שִׁלּוּחָהּ אוֹ לְיַד שְׁלִיחַ שִׁלּוּחָהּ אוֹ לְיַד שְׁלִיחַ שְׁלוּחָהּ מִיָּדָהּ אוֹ מִיַּד שְׁלוּחָהּ אוֹ מִיַּד שְׁלִיחַ שְׁלוּחָהּ תְּהֵא מְגֹרֶשֶׁת מִמֶּנּוּ וּמֻתֶּרֶת לְכָל אָדָם וְנוֹתֵן אֲנִי לָךְ רְשׁוּת לְמַנּוֹת שָׁלִיחַ וּשְׁלִיחַ שָׁלִיחַ עַד מֵאָה אֲפִלּוּ בְּלֹא אֹנֶס עַד שֶׁגִּיגַּע גֵּט לְיָדָהּ וְתֵכֶף שֶׁגִּיגַּע גֵּט זֶה לְיַד אִשְׁתִּי הַנִּזְכֶּרֶת אוֹ לְיַד שְׁלִיחַ שְׁלוּחָהּ מִיָּדָהּ אוֹ מִיַּד שְׁלִיחַ שְׁלוּחָהּ תְּהֵא מְגֹרֶשֶׁת מִמֶּנִּי וּמֻתֶּרֶת לְכָל אָדָם. הַגָּהּ: וְכוֹתְבִין גַּם כֵּן בַּהַרְשָׁאָה שֵׁם הָעִיר עִם הַנְּהָרוֹת שָׁלָּהּ, כְּמוֹ בַּגֵּט (בְּסִדֶּר גִּטִּין). וְכֵן כּוֹתְבִין כָּל כִּנּוּי הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה, כְּמוֹ בַּגֵּט (מהרא״י סימן ט״ז וי״ז). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכוֹתְבִים אַף כִּנּוּי הַשָּׁלִיחַ (בְּסִדֶּר בְּשֵׁם מהר״ר ז״ך). וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵין לְהַאֲרִיךְ בַּהַרְשָׁאָה בִּדְבָרִים שֶׁאֵינָם צְרִיכִין (פִּסְקֵי מהרא״י סימן ט״ז). וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵין לָחוּשׁ לְהַאֲרִיךְ בְּדָבָר שֶׁעִקַּר הַשְּׁלִיחוּת תָּלוּי בּוֹ, מַאַחַר שֶׁכָּל אֶחָד יָכוֹל לִכְתֹּב כְּפִי צַחוּת לְשׁוֹנוֹ וְאֵינוֹ תִּקּוּן חֲכָמִים (כ״י). וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסִדֶּר הַגֵּט סָעִיף כ״ו כִּיצַד כּוֹתְבִין בְּהַרְשָׁאַת מוּמָר. שְׁלִיחַ הוֹלְכָה שֶׁמֵּבִיא הַרְשָׁאָה וְכָתַב בָּהּ שֶׁהוּא שְׁלִיחַ קַבָּלָה, אִם הַשָּׁלִיחַ אֵינוֹ מַכִּיר הַהַרְשָׁאָה רַק שֶׁאוֹמֵר שֶׁנַּעֲשָׂה שְׁלִיחַ הוֹלְכָה וְקַבָּלָה, אֲז הַשְּׁלִיחוּת כָּשֵׁר וְנַעֲשָׂה שְׁלִיחַ הוֹלְכָה וְנוֹתֵן הַגֵּט לְאִשָּׁה. אֲבָל אִם הַשָּׁלִיחַ אוֹמֵר שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה שְׁלִיחַ קַבָּלָה מֵעוֹלָם, הֲרֵי הַהַרְשָׁאָה מַכְחֶשֶׁת אוֹתוֹ וְנִתְבַּטֵּל כָּל הַשְּׁלִיחוּת, גַּם הַגֵּט עַצְמוֹ פָּסוּל מֵאַחַר שֶׁמְּסַדְּרֵי הַגֵּט הָיוּ עַמֵּי הָאָרֶץ וְלֹא יָדְעוּ שֶׁאֵין הַבַּעַל עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ קַבָּלָה, יֵשׁ לָחוּשׁ לְכַמָּה מִינֵי פְּסוּלִין (כ״י מ״כ מַעֲשֶׂה בכה״ג נַעֲשָׂה בְּפָנַי ר״א מִזֶּרַחְיָ), וְכֵן כַּיּוֹצֵא בָּזֶה שֶׁנִּכְתָּב שֶׁאוֹתָן שֶׁסִּדְּרוּ הַגֵּט הָיוּ הֶדְיוֹטוֹת (ריב״ש):

לא הַכֹּל כְּשֵׁרִים לִשְׁלִיחוּת הַגֵּט, בֵּין לְקַבָּלָה בֵּין לְהוֹלָכָה, אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה, חוּץ מֵחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, עֶבֶד וְנָכְרִי. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאִם הָעֶבֶד הוּא שְׁלִיחַ הוֹלָכָה, הֲוֵי סָפֵק:

לב הָיָה הַשָּׁלִיחַ קָטָן כְּשֶׁנָּתְנוּ לוֹ הַגֵּט, וְהִגְדִּיל וְהֵבִיאוֹ; אוֹ חֵרֵשׁ וְנִתְפַּקֵּחַ, שׁוֹטֶה וְנִשְׁתַּפֶּה, עֶבֶד וְנִשְׁתַּחְרֵר, נָכְרִי וְנִתְגַּיֵּר, פָּסוּל. אֲבָל אִם נָתַן לוֹ הַגֵּט כְּשֶׁהוּא פִּקֵּחַ, וְנִתְחָרֵשׁ וְחָזַר וְנִתְפַּקֵּחַ, שָׁפוּי וְנִשְׁתַּפֶּה וְחָזַר וְנִשְׁתַּפֶּה, כָּשֵׁר, כֵּיוָן שֶׁהִתְחִלָּתוֹ וְסוֹפוֹ בְּכָשְׁרוּת:

לג הַנָּשִׁים וְהַקְּרוֹבִים, כְּשֵׁרִים לִשְׁלִיחוּת הַגֵּט. הַגָּהּ: וְיֵשׁ מִי שֶׁכָּתַב, דִּבְמָקוֹם שֶׁאֶפְשָׁר, לְכַתְּחִלָּה לֹא יְהֵא הַשָּׁלִיחַ קָרוֹב לְאִישׁ וְלֹא לְאִשָּׁה וְלֹא לַדַּיָּנִים שֶׁנּוֹתְנִים הַגֵּט לְפָנֵיהֶם (בְּסִדֶּר גִּטִּין). וַאֲפִלּוּ הַפְּסוּלִים מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, בַּעֲבֶרָה, כְּשֵׁרִים לִשְׁלִיחוּת הַגֵּט. אֲבָל הַפְּסוּלִים בַּעֲבֶרָה מִדִּבְרֵי תוֹרָה, פְּסוּלִים לַהֲבָאַת הַגֵּט אֶלָּא אִם כֵּן נִתְקַיְּמִים הַגֵּט בְּחוֹתְמָיו. וְיֵשׁ פּוֹסְלִים אַף בְּנִתְקַיְּמִים בְּחוֹתְמָיו. וְדִין מוּמָר, כְּדִין פְּסוּלֵי עֵדוּת מִדְּאוֹרַיְתָא כֵּן מַשְׁמַע בְּהַגָּהוֹת אַלְפָסִי דְּגִטִּין:

לד הָיוּ פְּסוּלִים כְּשֶׁנִּתְמַנּוּ שְׁלוּחִים, וְחָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה קֹדֶם שֶׁנָּתְנוּהוּ לָאִשָּׁה, כְּשֵׁרִים:

לה הַשּׁוֹלֵחַ הַגֵּט בְּיַד גּוֹי שֶׁיִּתְּנֶנּוּ לְפְלוֹנִי, וּמִנָּה הַבַּעַל בְּכְתָבוֹ לְאוֹתוֹ פְּלוֹנִי שָׁלִיחַ לְהוֹלִיךְ הַגֵּט לְאִשְׁתּוֹ, כָּשֵׁר, מִפְּנֵי שֶׁהַגּוֹי אֵינוֹ עוֹשֶׂה אֶלָּא מַעֲשֵׂה קוֹף בְּעָלְמָא. הַגָּהּ: מִיהוּ, יֵשׁ חוֹלְקִין וּסְבִירָא לְהוּ דְּאֵין לְמַנּוֹת שְׁלִיחַ הוֹלָכָה עַל יְדֵי כָּתָב, גַּם לֹא רָאִיתִי נוֹהֲגִין כֵּן:

לו נָתַן הַגֵּט לַשָּׁלִיחַ וְאָמַר לוֹ: הוֹלֵךְ גֵּט זֶה לְאִשְׁתִּי, אָמַר לוֹ הַשָּׁלִיחַ: אֵינִי מַכִּירָהּ, אָמַר לוֹ הַבַּעַל: תְּנֵהוּ לְפְלוֹנִי שֶׁהוּא מַכִּירָהּ וְיִתְּנֵהוּ לָהּ; הָרִאשׁוֹן לֹא נַעֲשָׂה שָׁלִיחַ לְגָרוּשִׁין רַק לְהוֹלִיךְ הַגֵּט לְאוֹתוֹ פְּלוֹנִי, וְלֹא יָכוֹל לְשַׁלְּחוֹ לוֹ עַל יְדֵי שָׁלִיחַ (טור), וְאוֹתוֹ פְּלוֹנִי הוּא שָׁלִיחַ לְגָרוּשִׁין וְנוֹתְנוֹ לָהּ, אוֹ מְשַׁלְּחוֹ בְּיַד אַחֵר אִם חָלָה אוֹ נֶאֱנַס. וְאִם נָתַן לָהּ הַגֵּט, הָרִאשׁוֹן אוֹ שְׁלוּחוֹ, הֲרֵי זֶה סֵפֶק מְגֹרֶשֶׁת. הַגָּהּ: הַשּׁוֹלֵחַ גֵּט לְאִשְׁתּוֹ וְאֵין הַשָּׁלִיחַ מַכִּירָהּ, יִתְּנֵהוּ לָהּ עַל פִּי שְׁנַיִם שֶׁזּאת אִשְׁתּוֹ (טור):

לז נָתַן הַגֵּט לְשָׁלִיחַ וְאָמַר לוֹ: לֹא תִּתְּנֵהוּ לָהּ עַד שִׁלֹּשִׁים יוֹם, אִם חָלָה אוֹ נֶאֱנַס בְּתוֹךְ שִׁלֹּשִׁים, יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שָׁלִיחַ שֶׁיִּתְּנֵהוּ לָהּ לְאַחַר שִׁלֹּשִׁים יוֹם, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ עַכְשָׁו שָׁלִיחַ לְגָרוּשִׁין, הוֹאִיל וּלְאַחַר שִׁלֹּשִׁים יִהְיֶה שָׁלִיחַ לְגָרוּשִׁין, וּבִלְבַד שֶׁיֹּאמַר הַבַּעַל: נֶאֱמָנֶת עָלַי שֶׁלֹּא פִּיַּסְתִּי, אִם הִיא נְשׂוּאָה. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁלֹּא יִמְסֹר מִיָּד לְשָׁלִיחַ שֵׁנִי, אֶלָּא יִמְסֹר שְׁלִיחוּתוֹ לְבֵית דִּין, וְהֵם לֹא יַעֲשׂוּ לַשֵּׁנִי שָׁלִיחַ עַד אַחַר שִׁלֹּשִׁים יוֹם:

לח הַשּׁוֹלֵחַ גֵּט לְאִשְׁתּוֹ, וְאָמַר לוֹ: הוֹלֵךְ גֵּט זֶה לְאִשְׁתִּי, אוֹ שֶׁאָמַר לֵיהּ: אַתָּה הוֹלֵךְ, לֹא יִשְׁלְחֶנּוּ בְּיַד אַחֵר, אֶלָּא אִם כֵּן חָלָה אוֹ נֶאֱנַס, אוֹ שֶׁפֵּרַשׁ לוֹ שֶׁיּוּכַל לְמַנּוֹת שָׁלִיחַ וּשְׁלִיחַ שָׁלִיחַ עַד כַּמָּה שְׁלוּחִים. פֵּרַשׁ לוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁלְחֶנּוּ בְּיַד אַחֵר, לֹא יוּכַל לַעֲשׂוֹת שָׁלִיחַ, אֲפִלּוּ חָלָה אוֹ נֶאֱנַס (כֵּן מִשְׁמַע בְּטוּר). וְיֵשׁ מִי שֶׁחוֹלֵק וְאָמַר דִּבְהוֹלֵךְ סְתָם יָכוֹל לְשָׁלְחוֹ עַל יְדֵי אַחֵר, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא חָלָה. וּבְאַתָּה הוֹלֵךְ, לֹא יִשְׁלְחֶנּוּ עַל יְדֵי אַחֵר, אֶלָּא אִם כֵּן חָלָה אוֹ שֶׁפֵּרַשׁ לוֹ שֶׁיּוּכַל לְמַנּוֹת שָׁלִיחַ:

לט דִּין שָׁלִיחַ שֵׁנִי כְּדִין שָׁלִיחַ רִאשׁוֹן, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְמַנּוֹת שָׁלִיחַ אֶלָּא אִם כֵּן נֶאֱנַס אוֹ שֶׁפֵּרַשׁ לוֹ:

מ כְּשֶׁמְּמַנֶּה הַשָּׁלִיחַ שָׁלִיחַ אַחֵר, אִם הוּא צָרִיךְ לוֹמַר "בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם", צָרִיךְ לְמַנּוֹתוֹ בִּפְנֵי בֵּית דִּין. וְאִם אֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר: "בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם", אֵין צָרִיךְ לְמַנּוֹתוֹ בִּפְנֵי בֵּית דִּין, אֲבָל צָרִיךְ לְמַנּוֹתוֹ בִּפְנֵי עֵדִים. וְעַיֵּן לְקַמָּן קמ״ב סָעִיף ט׳:

מא שָׁלִיחַ שֶׁעָשָׂה שֵׁנִי, וְשֵׁנִי שְׁלִישִׁי, אִם מֵת הַבַּעַל נִתְבַּטְּלוּ כֻּלָּם. אֲבָל אִם הַבַּעַל קַיָּם, אַף עַל פִּי שֶׁמֵּת הַשָּׁלִיחַ הָרִאשׁוֹן, לֹא נִתְבַּטֵּל שְׁלִיחוּת הַשְּׁאָר, מֵאַחַר שֶׁהַבַּעַל קַיָּם:

מב אִם מֵת שָׁלִיחַ שֵׁנִי, יָכוֹל שָׁלִיחַ רִאשׁוֹן לְבַטְּלוֹ מִיּוֹרְשָׁיו שֶׁל שֵׁנִי, וְיוֹלִיכֶנּוּ אוֹ יִשְׁלְחֶנּוּ בְּיַד אַחֵר:

מג שְׁלִיחַ קַבָּלָה אֵינוֹ יָכוֹל לְמַנּוֹת שָׁלִיחַ, וַאֲפִלּוּ נָאֱמַן, וַאֲפִלּוּ נָתְנָה לוֹ רְשׁוּת לְמַנּוֹת שָׁלִיחַ, מִשּׁוּם דַּהֲוָה לֵיהּ מִלֵּי, וּמִלֵּי לֹא מִמְסָרָן לְשָׁלִיחַ. וְיֵשׁ מַתִּירִין אִם נָתְנָה לוֹ רְשׁוּת לְמַנּוֹת שָׁלִיחַ. וְאֵי יוּכַל לְמַנּוֹת אֶחָד בְּלֹא בֵּית דִּין, רַק לִפְנֵי שְׁנַיִם (כ״י בְּשֵׁם הָרַשְׁבַּ״ץ):

מד אִם עָשְׂתָה שְׁלִיחַ קַבָּלָה, וְחָזְרָה וְעָשְׂתָה שָׁלִיחַ, אֲפִלּוּ עֲשָׂרָה זֶה אַחַר זֶה, אוֹ שֶׁעָשְׂתָה עֲשָׂרָה בְּבַת אַחַת, כָּל שֶׁהִגִּיעַ הַגֵּט לְיַד אֶחָד מֵהֶן, מִגֹּרֶשֶׁת. וַאֲפִלּוּ נָתַן בְּיַד אֶחָד מֵהֶם גֵּט פָּסוּל, וְלַשֵּׁנִי גֵּט כָּשֵׁר, מִגֹּרֶשֶׁת (מַרְדְּכִי רֵישׁ הַשּׁוֹלֵחַ):

מה הַשָּׁלִיחַ שֶׁשִּׁנָּה בִּשְׁלִיחוּתוֹ מִמָּה שֶׁאָמַר לוֹ הוּא אוֹ הִיא, לֹא עָשָׂה כְּלוּם. כֵּיצַד, אָמַר לֵיהּ: תְּנֵהוּ לָהּ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וּנְתָנוֹ לָהּ בְּמָקוֹם אַחֵר; אַל תִּתְּנֵהוּ לָהּ אֶלָּא בְּיָמִין, וּנְתָנוֹ לָהּ בִּשְׂמֹאל, אוֹ אִפְכָּא; לֹא עָשָׂה כְּלוּם:

מו יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאִם אָמַר לוֹ: אַל תְּגָרְשֶׁנָּה אֶלָּא בִּימִינְךָ, אֵינוֹ יָכוֹל לְשָׁלְחוֹ בְּיַד אַחֵר, אֲפִלּוּ אִם חָלָה, דַּהֲוָה לֵיהּ כְּאִלּוּ פֵּרַשׁ: לֹא יְגָרְשֶׁנָּה אַחֵר אֶלָּא אַתָּה:

מז אָמַר לֵיהּ: תֵּן גֵּט זֶה לְאִשְׁתִּי, הֲרֵי הִיא בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וּנְתָנוֹ לָהּ בְּמָקוֹם אַחֵר, הֲרֵי זֶה גֵּט, שֶׁאֵין זֶה קֶפְדָּא אֶלָּא מַרְאֶה מָקוֹם:

מח אָמַר לוֹ: תְּנֵהוּ לָהּ בְּיוֹם פְּלוֹנִי, וּנְתָנָהּ לָהּ בְּתוֹךְ הַזְּמַן, אֵינוֹ גֵּט. אַל תִּתְּנֵהוּ לָהּ אֶלָּא בְּיוֹם פְּלוֹנִי, וּנְתָנוֹ לָהּ בֵּין מִלְּפָנָיו בֵּין מִלְּאַחֲרָיו, אֵינוֹ גֵּט:

מט הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה לִשְׁלוּחָהּ: קַבֵּל לִי גִּטִּי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְקִבְּלוֹ בְּמָקוֹם אַחֵר, אֵינוֹ גֵּט. אֲבָל אִם אָמְרָה: הָבֵא לִי גִּטִּי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְהֵבִיאוֹ לָהּ בְּמָקוֹם אַחֵר, כָּשֵׁר:

נ אָמְרָה לוֹ: הִתְקַבֵּל לִי גִּטִּי בְּבֶבֶל וּפְעָמִים תִּמְצָאֵנוּ בְּדַמֶּשֶׂק, בְּכָל מָקוֹם שֶׁיִּקַּבְּלֶנּוּ הֲרֵי גֵּט, וּבִלְבַד לְכְשֶׁיִּגִּיעַ לְבָבֶל לַמָּקוֹם שֶׁאָמְרָה הִיא:

נא אָמַר הַבַּעַל לְשָׁלִיחַ: טֹל מְמֶּנָּה חֵפֶץ פְּלוֹנִי וְתֵן לָהּ גֵּט זֶה, הֲרֵי זֶה לֹא יִשְׁלְחֶנּוּ בְּיַד אַחֵר. וְאִם שְׁלָחוֹ בְּיַד אַחֵר וְנָתְנָה הָאִשָּׁה לַשָּׁלִיחַ הַחֵפֶץ תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ נָתַן הַגֵּט, הֲרֵי זוֹ מְגֹרֶשֶׁת. וְאִם נָתַן לָהּ הַגֵּט תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ נָתְנָה הַחֵפֶץ, אֲפִלּוּ בְּיַד שָׁלִיחַ רִאשׁוֹן אֵינוֹ גֵּט. אָמַר לוֹ: תֵּן לָהּ הַגֵּט וְטֹל מְמֶּנָּה חֵפֶץ פְּלוֹנִי, הֲרֵי זֶה לֹא יִשְׁלְחֶנּוּ בְּיַד אַחֵר, שֶׁאֵין רְצוֹנוֹ שֶׁיִּהְיֶה פִּקָּדוֹנוֹ בְּיַד אַחֵר. וְאִם שְׁלָחוֹ בְּיַד אַחֵר, הֲרֵי זֶה גֵּט, בֵּין שֶׁנְּתָנָה תְּחִלָּה בֵּין שֶׁלֹּא נָתְנָה אֶלָּא בַּסּוֹף. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁכְּשֶׁאָמַר לוֹ: טֹל מְמֶּנָּה חֵפֶץ פְּלוֹנִי וְתֵן לָהּ הַגֵּט, אִם שְׁלָחוֹ בְּיַד אַחֵר, אֲפִלּוּ נָתְנָה לוֹ הַחֵפֶץ תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ נָתַן לָהּ הַגֵּט, מֵאַחַר שֶׁלֹּא נָתְנָה הַחֵפֶץ בְּיַד שָׁלִיחַ רִאשׁוֹן קֹדֶם שֶׁתְּקַבֵּל הַגֵּט מִשָּׁלִיחַ שֵׁנִי, אֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת. כֵּיצַד יַעֲשֶׂה, יִטְּלֶנּוּ הָרִאשׁוֹן מִיָּדָהּ, וְיַחֲזֹר וְיִתְּנֶנּוּ לָהּ בְּתוֹרַת גֵּרוּשִׁין, אַחַר שֶׁהִגִּיעַ לְיָדוֹ הַחֵפֶץ:

נב כָּל תְּנַאי שֶׁהִתְנָה הַבַּעַל עִם הַשָּׁלִיחַ, כְּגוֹן אַל תְּגָרְשֶׁנָּה אֶלָּא בְּבֵית אוֹ בָּעֲלָיָה וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, אִם לֹא הִרְשָׁהוּ הַבַּעַל לְמַנּוֹת שָׁלִיחַ אֵינוֹ יָכוֹל לְשַׁלְּחוֹ בְּיַד אַחֵר לְכַתְּחִלָּה, שֶׁמָּא לֹא יְדַקְדֵּק הַשֵּׁנִי בִּשְׁלִיחוּתוֹ וְיִתְבַּטֵּל הַגֵּט. הַגָּה: מִיהוּ, אִם עָשָׂה שָׁלִיחַ שֵׁנִי, אֲפִלּוּ לֹא הִגִּיד לוֹ הַתְּנַאי אוֹ הֶחֱלִיף לוֹ, אִם נִתְקַיְּמוּ הַתְּנַאי הֲרֵי גֵּט (ריב״ש סִימָן שי״ז). אִם הִתְנָה שֶׁתִּתְחַתֵּן לוֹ כָּל זְכוּת שֶׁיֵּשׁ לָהּ עָלָיו, אַף עַל גַּב דְּלִעְנְיַן דִּינָא יֵשׁ לָדוּן מַהוּ בְּכֹלֵל ״כָּל זְכוּת״, מִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לְהַחֲמִיר לְעִנְיַן גֵּט שֶׁתִּתְחַתֵּן כָּל זְכוּת שֶׁיֵּשׁ לָהּ עָלָיו וְאַחַר כָּךְ תָּדוּן עִמּוֹ מַהוּ בְּכֹלֵל, וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה (שָׁם סִימָן שי״ז):

נג שָׁלִיחַ הַמֵּבִיא גֵּט בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר ״בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם״, נוֹתְנוֹ לָהּ וּמִתְגָּרֶשֶׁת בּוֹ וְנִשֵּׂאת אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַכִּירִין חֲתִימוֹת הָעֵדִים, וְגוֹבָה כְּתֻבָּתָהּ מִבְּנֵי חֲרֵי. וְאִם בָּא עֵד אֶחָד וְעֵרְעֵר לוֹמַר שֶׁהוּא מְזֻיָּף, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. בָּאוּ שְׁנַיִם וְעֵרְעֲרוּ, אֲפִלּוּ נִשֵּׂאת כְּבָר, תֵּצֵא. וְאִם בָּא הַבַּעַל וְעֵרְעֵר וְאָמַר: לֹא גֵּרַשְׁתִּי מֵעוֹלָם, וְגֵט שֶׁהוּבָא לָהּ מְזֻיָּף הוּא, יִתְקַיְּמוּ בְּחוֹתְמָיו; וְאִם לֹא נִתְקַיְּמוּ וְלֹא נוֹדַע עֲדֵיו כְּלָל, תֵּצֵא וְהַוָּלָד מַמְזֵר, שֶׁהֲרֵי אֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת. אֲבָל הַגֵּט, הֲרֵי זוֹ סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת:

נד חֲמוֹתָהּ וּבַת חֲמוֹתָהּ וְצָרָתָהּ אֲפִלּוּ הָיְתָה נְשׂוּאָה לְאַחֵר, וְיִבְמְתָהּ אֲפִלּוּ הִיא אֲחוֹתָהּ, וּבַת בַּעְלָהּ, אֵינָן נֶאֱמָנוֹת לְהָבִיא אֶת גִּטָּהּ בְּמָקוֹם שֶׁאֵין צָרִיךְ לוֹמַר: ״בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם״, דְּשֶׁמָּא מְזֻיָּף הוּא וְהֵם מְכַוְּונוֹת לְקַלְקְלָהּ. וְאִם הוּא בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר: ״בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם״, וְאָמְרוּ הוּא וְהֵם מְכַוְּונוֹת לְקַלְקְלָהּ. וְאִם הוּא בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר: ״בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם״, וַאֲמָרוּהוּ, נֶאֱמָנוֹת, וְאִם הוּא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין צָרִיךְ לוֹמַר וְאָמְרוּהוּ, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁנֶּאֱמָנוֹת, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵינָן נֶאֱמָנוֹת:

נה עָשְׂתָה שְׁלִיחַ לְקַבָּלָה בְּעֵדִים, וְהַגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יָדוֹ, וְהַבַּעַל אוֹמֵר: מְזֻיָּף הוּא, אִם נִתְקַיְּמוּ בְּחוֹתְמָיו אוֹ בְּעֵדֵי מְסִירָה, הֲרֵי זוֹ מְגֹרֶשֶׁת. וְאִם הוּא מוֹדֶה שֶׁכָּתְבוּ, אֶלָּא שֶׁאוֹמֵר שֶׁלֹּא נָתְנוּ בְּתוֹרַת גֵּרוּשִׁין אֶלָּא בְּתוֹרַת פִּקָּדוֹן, וְהַשָּׁלִיחַ אוֹמֵר שֶׁקִּבְּלוֹ (בְּשִׁבְילֵהּ) שֶׁתִּתְגָּרֵשׁ בּוֹ, הַשָּׁלִיחַ נֶאֱמָן, אֲפִלּוּ אִם שְׁלָשְׁתָּם בְּעִיר אַחַת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם שְׁלָשְׁתָּם בְּעִיר אַחַת, הַבַּעַל נֶאֱמָן, דְּאִם אִיתָא דִּבְתוֹרַת גֵּרוּשִׁין יַהֲבֵהּ, לְדִידֵהּ הֲוָה יָהֵיב לָהּ. וַדַּוְקָא כְּשֶׁטּוֹעֵן שֶׁלְּפִקָּדוֹן נְתָנוּ לוֹ, אֲבָל אִם טוֹעֵן שֶׁעָשָׂאוּ שָׁלִיחַ לְהוֹלָכָה, וְרוֹצֶה לַחֲזֹר בּוֹ קֹדֶם שֶׁיַּגִּיעַ לְיָדָהּ, אֵינוֹ נֶאֱמָן. וְאִם אֵינָם בְּעִיר אַחַת, הַשָּׁלִיחַ נֶאֱמָן, וְהוּא שֶׁבָּאִים בְּפָנֵינוּ עֵדִים שֶׁעָשָׂאתוּ שָׁלִיחַ קַבָּלָה, וְהַשָּׁלִיחַ אוֹמֵר שֶׁמְּסָרוֹ לוֹ בְּפָנֵי עֵדִים. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים דַּוְקָא שֶׁהַגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יָדוֹ, אֲבָל אֵין הַגֵּט בְּיָדוֹ אֵינוֹ נֶאֱמָן, אֲפִלּוּ הָיָה לוֹ עֵדִים שֶׁרָאוּהוּ תַּחַת יָדוֹ (כֵּן מַשְׁמַע מֵהַטּוּר לְדַעַת הָרֹא״שׁ). וְלִסְבָרָא זוֹ טוֹב לָזָהֵר שֶׁלֹּא לְגָרֵשׁ עַל יְדֵי שָׁלִיחַ כְּשֶׁהַבַּעַל וְהָאִשָּׁה בְּעִיר אַחַת, מִשּׁוּם דְּמָצֵי מִפֵּק מִנֵּיהּ חֲרָבָה, שֶׁאִם יִטְעֹן שֶׁלֹּא נָתְנוּ לוֹ לְגָרוּשִׁין,

שֶׁהוּא נֶאֱמָן. הַגָּה: וְאֵין חִלּוּק בָּזֶה בֵּין שְׁלִיחַ הוֹלָכָה לִשְׁלִיחַ קַבָּלָה (כ״כ הָרִי״ף). מֵיהוּ, בִּזְמַן שֶׁהִרְשָׁאָה בְּיָדוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה שָׁלִיחַ לְגָרֵשׁ, אֵין חִלּוּק בֵּין אִם הַבַּעַל בָּעִיר אוֹ לֹא (מהר״ם פַּדְוואָה סִימָן ג׳). וְאִם הָאִשָּׁה אוֹמֶרֶת: בְּפָנַי קִבְּלוּ שְׁלִיחַ לְגָרוּשִׁין, נֶאֱמָנֶת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּוְקָא כְּשֶׁהַגֵּט בְּיַד הָאִשָּׁה:

נו הָיָה הַגֵּט יוֹצֵא מִיַּד הָאִשָּׁה וְהִיא אוֹמֶרֶת: שְׁלִיחַ זֶה נְתָנוֹ לִי לְגָרוּשִׁין, וְהַשָּׁלִיחַ אוֹמֵר: כֵּן נְתַתִּיו לָהּ וּלְגָרוּשִׁין, וְהַבַּעַל אוֹמֵר: לֹא נְתַתִּיו לוֹ אֶלָּא לְפִקָּדוֹן, הַשָּׁלִיחַ נֶאֱמָן וְהִיא מְגֹרֶשֶׁת. וְאִם אָבַד הַגֵּט וְאֵין עֵדִים שֶׁרָאוּ אוֹתוֹ בְּיָדָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁהַבַּעַל אוֹמֵר: לְגָרוּשִׁין נְתַתִּיו לַשָּׁלִיחַ, וְהַשָּׁלִיחַ אוֹמֵר: נְתַתִּיו לָהּ, הֲרֵי זוֹ סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת; שֶׁהֲרֵי הֶחְזִקָה אֵשֶׁת אִישׁ, וְאֵין כָּאן אֶלָּא עֵד אֶחָד וּבַעַל. וַאֲפִלּוּ אָמְרָה הָאִשָּׁה: בְּפָנַי נְתָנוֹ לוֹ לְגָרוּשִׁין וּנְתָנוֹ הַשָּׁלִיחַ לִי, הוֹאִיל וְהַבַּעַל וְהַשָּׁלִיחַ מְסַיְּעִים אוֹתָהּ אֶפְשָׁר שֶׁתָּעִיז פָּנֶיהָ, וְשֶׁמָּא לֹא נִתְגָּרְשָׁה:

נז שְׁלִיחַ קַבָּלָה שֶׁקִּבֵּל הַגֵּט לְאִשָּׁה, וּשְׁלָחוֹ לָהּ בִּפְנֵי שְׁנֵי עֵדִים, וְהִגִּיעַ הַגֵּט לְיָדָהּ וּנְטָלַתּוּ, וַהֲרֵי הַגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ, וְהִיא אֵינָהּ יוֹדַעַת אִם בַּעְלָהּ שְׁלָחוֹ לָהּ אוֹ שְׁלִיחַ קַבָּלָה שֶׁלָּהּ אוֹ שְׁלוּחוֹ שֶׁל בַּעַל, הֲרֵי זוֹ מְגֹרֶשֶׁת. וְאִם בָּא הַבַּעַל וְעָרְעַר שֶׁלֹּא כָּתְבוּ, אוֹ שֶׁהוּא גֵּט בָּטֵל, יִתְקַיֵּם בְּחוֹתְמָיו, שֶׁהֲרֵי עֵדִים מְעִידִים שֶׁהַגֵּט שֻׁנְּתָנוּ לָהּ יָצָא מִתַּחַת יַד שְׁלוּחָהּ שֶׁיָּדוֹ כְּיָדָהּ, וְאַף עַל פִּי שֶׁהִיא אֵינָהּ יוֹדַעַת הֲרֵי הָעֵדִים יָדְעוּ. וְאִם לֹא נִתְקַיֵּם, אֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם שְׁלָחָתָם בְּעִיר אַחַת, אֹכֶא לְמֵימַשׁ שֶׁמָּא יֹאמַר הַבַּעַל: לְפִקָּדוֹן נְתַתִּיו. וַאֲפִלּוּ אֵינָן בְּעִיר אַחַת, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין הַשָּׁלִיחַ נֶאֱמָן רַק כְּשֶׁהַגֵּט בְּיָדוֹ (כֵּן מַשְׁמַע מַהטור לְרַעַת הָרֹא״ש) דְּהֲוֵי כְּשָׁלִישׁ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן נ״ו:

נח כֵּיוָן שֶׁהַשּׁוֹלֵחַ גֵּט לְאִשְׁתּוֹ אֵינוֹ גֵּט עַד שֶׁיַּגִּיעַ לְיָדָהּ, הוּא חַיָּב בִּמְזוֹנוֹתֶיהָ וּבְכָל תְּנָאֵי כְּתֻבָּה עַד שֶׁיַּגִּיעַ לְיָדָהּ אוֹ לְיַד שְׁלִיחַ קַבָּלָה. וְאִם מֵת קֹדֶם שֶׁיַּגִּיעַ, אֵין גֵּט לְאַחַר מִיתָה:

נט הַשּׁוֹלֵחַ גֵּט לְאִשְׁתּוֹ, וּבִטְלוֹ קֹדֶם שֶׁיַּגִּיעַ לְיָדָהּ, הֲרֵי זֶה בָּטֵל. וְאִם הִגִּיעַ לְיָדָהּ, אֵינוֹ יָכוֹל לְבַטְלוֹ, אֲפִלּוּ בְּתוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים דְּמִמַּר אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ לְהוֹלִיךְ גֵּט לְאִשְׁתּוֹ, דְּחַיְשִׁינַן שֶׁמָּא יְבַטְּלֶנּוּ (מהרי״ו סִי׳ קכ״ו). וְאַף אִם מְקַבֵּל עָלָיו בְּחֶרֶם וּבִשְׁבוּעָה שֶׁלֹּא לְבַטְּלוֹ, לָא מְהַנֵּי, דְּחַיְשִׁינַן שֶׁמָּא יַעֲבֹר עַל שְׁבוּעָתוֹ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהַמּוּמָר עוֹשֶׂה הַשָּׁלִיחַ תְּחִלָּה שָׁלִיחַ לְקַבָּלָה וְאוֹמֵר לַשָּׁלִיחַ: זְכֵה בְּגֵט זֶה לְאִשְׁתִּי פְּלוֹנִית וּבוֹ תְּהֵא מְגֹרֶשֶׁת וְכוּ׳, וְנוֹתְנוֹ לַשָּׁלִיחַ, וְאַחַר כָּךְ חוֹזֵר וְלוֹקְחוֹ מִן הַשָּׁלִיחַ וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ שָׁלִיחַ לְהוֹלָכָה, וְאוֹמֵר: הוֹלֵךְ גֵּט לְאִשְׁתִּי וְכוּ׳ (ת״ה סִימָן רל״ז וּבְפֶסֶקְיו סִימָן מ״ב), וְכֵן נוֹהֲגִין. אֲבָל לֹא יַעֲשֶׂה הַשָּׁלִיחַ תְּחִלָּה שָׁלִיחַ לְהוֹלָכָה וְאַחַר כָּךְ שָׁלִיחַ לְקַבָּלָה. וּכְבָר נִתְבָּרֵר כָּל זֶה לְעֵיל סִימָן ק״מ סָעִיף י״א:

ס לְכַתְּחִלָּה אֵין לוֹ לְבַטְּלוֹ אֶלָּא בִּפְנֵי הַשָּׁלִיחַ עַצְמוֹ אוֹ בִּפְנֶיהָ, אֲבָל בְּדִיעֲבַד אֲפִלּוּ בִּטְלוֹ שֶׁלֹּא בִּפְנֵיהֶם, מְבֻטָּל, וְהוּא שֶׁיְּבַטְּלֶנּוּ בִּפְנֵי שְׁנַיִם. הַגָּה: וְאֵין הַבַּעַל נֶאֱמָן לוֹמַר שֶׁבִּטְּלוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן הַשָּׁלִיחַ אוֹ הָאִשָּׁה מוֹדִים בַּדָּבָר אוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵדִים שֶׁבִּטְּלוֹ (ב״י וְכֵן הוּא בְּהַגָּהוֹת אַשֵּׁר״י בְּפֶרֶק הַשּׁוֹלֵחַ). יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֲלּוּ הַשְּׁנַיִם שֶׁמְּבַטֵּל לִפְנֵיהֶם הַשָּׁלִיחַ צְרִיכִים לִהְיוֹת בְּיַחַד, אֲבָל זֶה שֶׁלֹּא בִּפְנֵי זֶה, לֹא. אֲבָל אִם מְבַטֵּל הַגֵּט עַצְמוֹ, אֲפִלּוּ לְאַחַר שֶׁנִּכְתַּב, מֵהֲנֵי אֲפִלּוּ זֶה שֶׁלֹּא בִּפְנֵי זֶה (ריב״ש סִי׳ רל״ב):

סא שְׁלָחוֹ עַל יְדֵי שְׁנַיִם אוֹ עַל יְדֵי עֲשָׂרָה, יָכוֹל לְכַתְּחִלָּה לְבַטֵּל זֶה שֶׁלֹּא בִּפְנֵי זֶה, וְאוֹתָם שֶׁבִּטֵּל שְׁלִיחוּתָם בָּטֵל, וְאֵינָם יְכוֹלִין לְעַשּׂוֹת שְׁלוּחִים אֶלָּא אִם כֵּן יִתְמַנּוּ פַּעַם אַחֶרֶת. וּבַעֲשָׂרָה שֶׁעֲשָׂאוּם שְׁלוּחִים, (כֵּן) לְכתֹּב וְלִתֵּן גֵּט בֵּין שֶׁעֲשָׂאָם שְׁלוּחִים לְהוֹלָכָה, אִם בִּטֵּל מִקְצָתָם לֹא נִתְבַּטְּלוּ כֻּלָּם. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דְּבִשְׁלִיחוּת, אִם בִּטֵּל אֶחָד מֵהֶם נִתְבַּטְּלוּ כֻּלָּם:

סב בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁהוּא בָּטֵל, כְּשֶׁבִּטְּלוֹ בְּפֵרוּשׁ. אֲבָל אִם לֹא בִּטְּלוֹ בְּפֵרוּשׁ, אַף עַל פִּי שֶׁגִּלָּה דַּעְתּוֹ שֶׁחָפֵץ בְּבִטּוּלוֹ, כְּגוֹן שֶׁאָמַר לוֹ הַשָּׁלִיחַ: לֹא נְתַתִּיו לָהּ עֲדַיִן, וְאָמַר: בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, וְכֵיוָן שֶׁיָּצָא בָּזֶה, אֵינוֹ בָּטֵל. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִלּוּ הָיָה מְחַזֵּר לָרוּץ אַחַר הַשָּׁלִיחַ לְבַטְּלוֹ, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַגִּיעַ אֵלָיו עַד שֶׁהִגִּיעַ לְיָדָהּ, אֵינוֹ בָּטֵל. הַגָּה: וְכֵן אִם אוֹמֵר לַשָּׁלִיחַ: הַחֲזֵר לִי גֵּט זֶה וַאֲנִי נוֹתֵן לָךְ גֵּט אַחֵר, אֵינוֹ אֶלָּא גִּלּוּי דַּעַת וְאֵינוֹ בָּטֵל (מַרְדְּכִי רֵישׁ הַתְּקַבֵּל). כָּתַב כָּתְב אַחַר הַשָּׁלִיחַ שֶׁלֹּא לִתֵּן הַגֵּט, הֲוֵי בְּטוּל, דְּיָכוֹל לְבַטֵּל עַל יְדֵי כְּתִיבָה (תְּשׁוּבַת הָרַ״ן בְּבֵית יוֹסֵף). הַשּׁוֹלֵחַ גֵּט לְאִשְׁתּוֹ וְאָמַר לַשָּׁלִיחַ: אִם תִּרְצֶה הָאִשָּׁה לָבֹא אֵלַי אֲקַיְּמֶנָּה, וְאִם לֹא פְּטֹר אוֹתָהּ בַּגֵּט, וְהָלַךְ הַבַּעַל מִן הָעִיר הַהִיא, וְאַחַר כָּךְ בָּאתָה הָאִשָּׁה עִם הַשָּׁלִיחַ לְאוֹתָהּ הָעִיר, יָכוֹל הַשָּׁלִיחַ לִתֵּן הַגֵּט, דְּהָא לֹא בָּאתָה הָאִשָּׁה אֶל הַבַּעַל, כִּי יָצָא מִן הָעִיר קֹדֶם בּוֹאָהּ. וַאֲפִלּוּ הָיָה הַבַּעַל בָּעִיר, אִם לֹא יוּכַל לְהִתְפַּיֵּס עִמָּהּ יוּכַל הַשָּׁלִיחַ לִתֵּן הַגֵּט, דְּמַה שֶּׁאָמַר תְּחִלָּה: אִם תָּבֹא אֲלַי אֲקַיְּמֶנָּה, אֵינוֹ אֶלָּא דְּבָרִים בְּעָלְמָא, וְלֹא הָוֵי אֶלָּא גִּלּוּי דַּעַת, שֶׁאֵינוֹ כְּלוּם (טור בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרֹא״ש):

סג בְּאֵיזֶה לְשׁוֹנוֹת מְבַטֵּל גֵּט, אָמַר: בָּטֵל הוּא, אִי אֶיפְשִׁי בּוֹ, גֵּט זֶה לֹא יוֹעִיל, לֹא יַתִּיר, לֹא יַעֲזֹב, לֹא יְשַׁלַּח, לֹא יְגָרֵשׁ, יְהֵא כַּחֲרֶס, הֲרֵי הוּא כַּחֲרֶס; אִם אָמַר אֶחָד מִלְּשׁוֹנוֹת אֵלּוּ וְכֵיוָן בָּהֶם, הֲרֵי זֶה בִּטְלוֹ. אֲבָל אִם אָמַר: גֵּט זֶה אֵינוֹ גֵּט, פָּסוּל הוּא, אֵינוֹ מוֹעִיל, אֵינוֹ מַתִּיר, אֵינוֹ מְשַׁלֵּחַ, אֵינוֹ מְגָרֵשׁ, חֶרֶס הוּא; לֹא אָמַר כְּלוּם. אָמַר: גֵּט זֶה בָּטֵל, וְלֹא אָמַר: הוּא, אוֹ שֶׁאָמַר: הוּא, אוֹ שֶׁשָּׁמְעוּ פַּעַל עָבַר, כְּמוֹ ״חָמַק עָבַר״ (שִׁיר הַשִּׁירִים ה, ו) הֲרֵי זֶה סָפֵק:

סד יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאִם אָמַר: יְהֵא פָּסוּל, בְּטָלוֹ. אָמַר: לֹא תֵּצֵא לְצְמִיתוּת, הֲרֵי בָּטֵל, וּכְאִלּוּ אָמַר: הַיּוֹם אֵין אַתְּ אִשְׁתִּי וּלְמָחָר אַתְּ אִשְׁתִּי (ב״י בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַ״ן סִימָן מ״ג):

סה אִם לֹא גִּלָּה דַּעְתּוֹ מִתְּחִלָּה שֶׁרוֹצֶה לְבַטְּלוֹ, וְאָמַר אֶחָד מִלְּשׁוֹנוֹת שֶׁאֵינָם מוֹעִילִים לְבַטֵּל הַגֵּט, מִכָּל מָקוֹם עַרְעוּר הוּא, לְפוֹסְלוֹ, וְצָרִיךְ שֶׁיִּתְקַיֵּם בְּחוֹתְמָיו:

סו הַשּׁוֹלֵחַ גֵּט בְּיַד שָׁלִיחַ וּבִטֵּל הַגֵּט, חֲרֵי זֶה חוֹזֵר וּמְגָרֵשׁ בּוֹ כְּשֶׁיִּרְצֶה, שֶׁלֹּא בִּטֵּל מִתּוֹרַת גֵּט אֶלָּא מִתּוֹרַת שְׁלִיחוּת. לְפִיכָךְ, אִם הָיָה הַגֵּט בְּיַד הַבַּעַל וּבִטְּלוֹ, כְּגוֹן שֶׁאָמַר: גֵּט זֶה בָּטֵל הוּא, אֵינוֹ מְגָרֵשׁ בּוֹ לְעוֹלָם. וְכֵן אִם פֵּרַשׁ בְּעֵת שֶׁבִּטְּלוֹ, וְהוּא בְּיַד הַשָּׁלִיחַ, וְאָמַר: גֵּט שֶׁשָּׁלַחְתִּי חֲרֵי הוּא בָּטֵל מִלִּהְיוֹת גֵּט, אֵינוֹ מְגָרֵשׁ בּוֹ; וְאִם גֵּרֵשׁ, חֲרֵי זוֹ סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת:

סז מִי שֶׁשָּׁלַח גֵּט לְאִשְׁתּוֹ, וְחָזַר וּבִטְּלוֹ בִּפְנֵי שְׁנַיִם אֲחֵרִים; וְכֵן מִי שֶׁמָּסַר מוֹדָעָא עַל הַגֵּט, מַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת, מִפְּנֵי שֶׁגּוֹרֵם לִהְיוֹת מַמְזֵרִים:

סח שָׁלִיחַ שֶׁהֵבִיא גֵּט, אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא בִּטְּלוֹ הַבַּעַל אוֹ שֶׁמָּא מָסַר מוֹדָעָא, וְנוֹתְנוֹ לְאִשָּׁה בְּחֶזְקַת שֶׁהוּא חַי, אֲפִלּוּ הִנִּיחוֹ זָקֵן אוֹ חוֹלֶה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּוְקָא חוֹלֶה בִּידֵי שָׁמַיִם, אֲבָל הֵכָּה וְעָשָׂה טְרֵפָה, דֵּינוֹ כְּגוֹסֵס (הַגָּהוֹת אַלְפָּסִי). אֲבָל אִם הִנִּיחוֹ גוֹסֵס, לֹא יִתְּנֶנּוּ לָהּ, שֶׁרֹב גּוֹסְסִים לְמִיתָה; וְאִם נְתָנוֹ לָהּ, חֲרֵי זוֹ סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דְּהָא דְּאָמְרִינַן בְּזָקֵן, דַּוְקָא בְּפָחוֹת מִבֶּן שְׁמוֹנִים אוֹ מִבֶּן מֵאָה וַמַּעְלָה, אֲבָל מִבֶּן שְׁמוֹנִים (טור בְּשֵׁם הָרַמ״ה) עַד בֶּן מֵאָה, דֵּינוֹ כְּגוֹסֵס:

סט עִיר שֶׁהִקִּיפוּהָ חַיִל מֵאוֹתוֹ מַלְכוּת, וְהָיוּ בְּמָצוֹר, וּסְפִינָה הַמְטֹרֶפֶת בַּיָּם, וְהַיּוֹצֵא לִדּוֹן בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת, חֲרֵי אֵלּוּ בְּחֶזְקַת חַיִּים; וְאִם הָיָה גֵּט אֶחָד מֵהֶם בְּיַד שָׁלִיחַ, נוֹתְנוֹ לְאִשְׁתּוֹ וְתִהְיֶה בְּחֶזְקַת מְגֹרֶשֶׁת. אֲבָל עִיר שֶׁכְּבָשׁוּהָ כְּבָר, אוֹ עִיר שֶׁהִקִּיפוּהָ חַיִל מִמַּלְכוּת אַחֶרֶת, וּסְפִינָה שֶׁאָבְדָה בַּיָּם, וְהַיּוֹצֵא לְהָרֵג בְּדִינֵי כּוּתִים, וּמִי שֶׁגּוֹרָרְתּוֹ חַיָּה אוֹ שָׂטָנוֹ נָהָר אוֹ נָפְלָה עָלָיו מַפֹּלֶת, נוֹתְנִים עֲלֵיהֶם חָמְרֵי חַיִּים וְחָמְרֵי מֵתִים, וְאִם הָיָה גֵּט אֶחָד מֵהֶם בְּיַד הַשָּׁלִיחַ אֵינוֹ נוֹתְנוֹ לְאִשְׁתּוֹ, וְאִם נְתָנוֹ לָהּ, חֲרֵי זוֹ סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת. וְאִם נוֹדַע שֶׁמֵּת הַבַּעַל קֹדֶם שֶׁיַּגִּיעַ גֵּט לְיָדָהּ, אֵינוֹ גֵּט:

סימן קמב

א שָׁלִיחַ שֶׁהֵבִיא גֵּט מִמָּקוֹם לְמָקוֹם בְּחוּצָה לָאָרֶץ, אוֹ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְחוּצָה לָאָרֶץ, אוֹ מֵחוּצָה לָאָרֶץ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אִם הָיָה הַשָּׁלִיחַ עוֹמֵד בִּשְׁעַת כְּתִיבַת הַגֵּט וַחֲתִימָתוֹ, חֲרֵי זֶה אוֹמֵר בִּפְנֵי שְׁנַיִם: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם, וְאַחַר כָּךְ יִתֵּן לָהּ בְּפָנֵיהֶם וְתִתְגָּרֵשׁ בּוֹ; וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין עֵדָיו יְדוּעִים אֶצְלָנוּ. וַאֲפִלּוּ הָיוּ שְׁמוֹת עֵדָיו כִּשְׁמוֹת הַכּוּתִים, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהֶם. וְאִם בָּא הַבַּעַל וְעָמַד וְעִרְעֵר, אֵין מַשְׁגִּיחִין בּוֹ. לְפִיכָךְ, אַף הַנָּשִׁים שֶׁאֵינָן נֶאֱמָנוֹת לוֹמַר: מֵת בַּעְלָהּ, נֶאֱמָנוֹת לְהָבִיא גֵּט זֶה וְלוֹמַר: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם. וְכֵן שָׁלִיחַ שֶׁהֵבִיא גֵּט בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאָמַר: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ, אִם יָבֹא הַבַּעַל וְיַעַרְעֵר, אֵין מַשְׁגִּיחִין בּוֹ. וְאִם אֵין הַשָּׁלִיחַ עוֹמֵד בִּשְׁעַת כְּתִיבָה וַחֲתִימָה, לֹא יִתֵּן לָהּ אֶלָּא אִם כֵּן נִתְקַיְּמוּ בְּחוֹתְמָיו. וְיֵשׁ לַשָּׁלִיחַ לִהְיוֹת מִכְּלַל הַשְּׁלֹשָׁה שֶׁקִּיְּמוּ אוֹתוֹ; וְאִם לֹא נִתְקַיְּמוּ, וְנָתַן לָהּ, חֲרֵי זֶה פָּסוּל, עַד שֶׁיִּתְקַיְּמוּ. וְאִם בָּא הַבַּעַל וְעִרְעֵר, וְלֹא נִתְקַיְּמוּ, אֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת. אֲבָל הַגֵּט, חֲרֵי זוֹ סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת. וּמִפְּנֵי מָה הִצְרִיכוּ לוֹמַר: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם, בְּחוּצָה לָאָרֶץ, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּהְיֶה הָאִשָּׁה צְרִיכָה לְקַיְּמוֹ אִם יָבֹא הַבַּעַל וְיַעַרְעֵר, מִפְּנֵי שֶׁאֵין עֵדִים מְצוּיִים לְקַיְּמוֹ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם בְּחוּצָה לָאָרֶץ. וְנִרְאֶה לִי, דְּהָאִדָּנָא, אֲפִלּוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לוֹמַר: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם. הַגָּהָה: וּבַזְּמַן הַזֶּה, הַמֵּבִיא גֵּט, אֲפִלּוּ מִבֵּית לְבֵית בְּעִיר אַחַת, צָרִיךְ לוֹמַר: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם (תּוֹסְפוֹת רֵישׁ גִּטִּין). וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן קמ״א סָעִיף נ״ה, דְּאֵין לְתֵנוֹ בִּזְמַן שֶׁהַבַּעַל בָּעִיר. יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם יֵשׁ לַשָּׁלִיחַ הַרְשָׁאָה וְכָתַב בָּהּ מִי הֵם עֵדֵי הַגֵּט, דַּיָּה מִקְּרֵי נִתְקַיְּמוּ בְּחוֹתְמָיו, וְאִם כֵּן אֵין הַשָּׁלִיחַ צָרִיךְ לוֹמַר: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם (רַשְׁבָּ״א סִימָן תקס״א וּמַרְדְּכִי רֵישׁ הַהֶקְבֵּל). וְיֵשׁ חוֹלְקִים וְאוֹמְרִים דְּהַרְשָׁאָה לֹא מִקְּרֵי קִיּוּם (רַ״בְּ״שׁ סִימָן ש״ח וּבְסֵדֶר). וְכֵן נוֹהֲגִין דְּשָׁלִיחַ אוֹמֵר: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם, אַף כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ הַרְשָׁאָה, וְאֵין לְשַׁנּוֹת:

ב בַּעַל שֶׁהֵבִיא רְאָיָה בְּרוּרָה בִּשְׁנֵי עֵדִים שֶׁגֵּט זֶה שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם, מְזֻיָּף הוּא, חֲרֵי זֶה בָּטֵל:

ג כְּשֵׁם שֶׁאֵין צָרִיךְ לְקַיֵּם הַגֵּט כְּשֶׁאוֹמֵר: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם, כָּךְ אֵין צָרִיךְ לְקַיֵּם עֵדֵי הַשְּׁלִיחוּת, אֶלָּא נֶאֱמָן לוֹמַר שֶׁהַבַּעַל עָשָׂאוֹ שָׁלִיחַ כָּרְאוּי, נֶאֱמָן. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן קמ״א סָעִיף י״א וְסָעִיף כ״ד כֵּיצַד נוֹהֲגִין לְכַתְּחִלָּה:

ד בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שֶׁנּוֹתְנוֹ לָהּ בִּפְנֵי שְׁנַיִם כְּשֶׁאֵין הַשָּׁלִיחַ קָרוֹב אוֹ פָסוּל, אֲבָל אִם הוּא קָרוֹב אוֹ פָסוּל, צָרִיךְ לִתֵּנוֹ לָהּ בִּפְנֵי ג׳ זוּלָתוֹ. הַגָּהָה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּיֵשׁ לְהַחֲמִיר, אֲפִלּוּ אֵין הַשָּׁלִיחַ קָרוֹב אוֹ פָסוּל, לִתְּנוֹ לָהּ לִפְנֵי שְׁלֹשָׁה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבֹא לִתְּנוֹ לָהּ בִּפְנֵי שְׁנַיִם אַף כְּשֶׁהוּא קָרוֹב אוֹ פָסוּל (טור בְּשֵׁם הָרַי״ף), וְכֵן נוֹהֲגִין. וְיֵשׁ מַחֲמִירִין עוֹד, לִטֹּל שְׁנַיִם אֲחֵרִים לְעֵדֵי מְסִירָה, וְלֹא יִהְיוּ קְרוֹבִים לַדַּיָּנִים וְלֹא לְאִישׁ וְלֹא לְאִשָּׁה, גַּם הַשְּׁלֹשָׁה שֶׁיּוֹשְׁבִים לֹא יִהְיוּ קְרוֹבִים לְעֵדֵי הַגֵּט, וְלֹא לְשָׁלִיחַ. (בְּסֵדֶר גִּטִּין). וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן קמ״א סָעִיף ל״ג. יֵשׁ מַחֲמִירִים וְאוֹמְרִים דְּהָרַב הַנּוֹטֵל שָׂכָר מִסֵּדֶר נְתִינַת הַגֵּט לֹא יִהְיֶה אֶחָד מִשְּׁלֹשָׁה הַיּוֹשְׁבִים לְדַיָּנִים, אֶלָּא יוֹשִׁיב ג׳ אֲחֵרִים וְהָרַב שׁוֹאֵל כָּל הַשְּׁאֵלוֹת וּמְסַדֵּר הַנְּתִינָה (בְּסֵדֶר גִּטִּין, כֵּן עָשָׂה מהרא״י):

ה אוֹתָם שֶׁנָּתְנוּ לָהּ בִּפְנֵיהֶם אֵין צְרִיכִין לֵישֵׁב. וּכְשֶׁאוֹמֵר הַשָּׁלִיחַ: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם, צָרִיךְ לַעֲמֹד. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁלְּכַתְּחִלָּה צְרִיכִים לֵישֵׁב, אוֹתָם שֶׁאוֹמֵר בִּפְנֵיהֶם: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם. וּלְכַתְּחִלָּה יִתְּנוּ לָהּ בַּיּוֹם וְלֹא בַּלַּיְלָה (בְּנִימִין זְאֵב סִימָן קכ״ב):

ו אוֹמֵר: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם, בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹתְנוֹ לְיַד הָאִשָּׁה אוֹ סָמוּךְ לוֹ מִיָּד תּוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר. לְפִיכָךְ, נְתָנוֹ לָהּ וְלֹא הִסְפִּיק לוֹמַר: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם עַד שֶׁנִּשְׁתַּתֵּק, פָּסוּל, עַד שֶׁיִּתְקַיְּמוּ בְּחוֹתְמָיו:

ז אִם אֲחַר מִלְּאוֹמְרוֹ יוֹתֵר מִתּוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר, אוֹ שֶׁלֹּא אָמְרוֹ בִּפְנֵי הָאִשָּׁה (טור), אוֹ שֶׁנָּתְנוּ לָהּ בֵּינוֹ לְבֵינָהּ; אַף עַל פִּי שֶׁנִּשֵּׁאת, נוֹטְלוֹ מִמֶּנָּה וְחוֹזֵר וְנוֹתְנוֹ לָהּ בִּפְנֵי שְׁנַיִם, וְאוֹמֵר בִּפְנֵיהֶם: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם. וְאִם לֹא נְטָלוֹ מִמֶּנָּה, הֲרֵי זֶה פָּסוּל, עַד שֶׁיִּתְקַיֵּם בְּחוֹתָמָיו. הַגָּה: וְלָכֵן, אִלּוּ לֹא יוּכַל לְהָבִיא גֵּט, אַף עַל פִּי שֶׁיּוּכַל לִכְתֹּב: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם, דְּצָרִיךְ לוֹמַר בְּפִיו (ריב״ש סימן ר״מ). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּצָרִיךְ לְאָמְרוֹ בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, וְהֵינוּ: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם (כֵּן מִשְׁמַע מֵהָרַא״שׁ פ״ק מִסֵּדֶר גִּטִּין). וְאִם עַם הָאָרֶץ הוּא, מַקְרִין אוֹתוֹ מִלָּה בְּמִלָּה וּמוֹדִיעִים לוֹ בְּלַעַ״ז הַפְּרוּשׁ (פַּם זֶה בְּסִדְּרִים). מִיהוּ, בְּדִיעֲבַד אִם אָמְרוֹ בִּלְשׁוֹן לַעַ״ז, נִרְאֶה לִי דְּכָשֵׁר:

ח וְאִם לֹא אָמַר הַשָּׁלִיחַ: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם, וּמֵת הַבַּעַל, אֵין תַּקָּנָה לְטָלוֹ מִמֶּנָּה וְלַחֲזֹר וְלִתְּנוֹ לָהּ וְלוֹמַר: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם, וְאֵין לוֹ תַּקָּנָה אֶלָּא לְהִתְקַיֵּם בְּחוֹתָמָיו:

ט שָׁלִיחַ שֶׁעוֹשֶׂה שָׁלִיחַ, יַעֲשֶׂנּוּ בִּפְנֵי בֵּית דִּין, דְּהֵינוּ שְׁנַיִם וְהוּא מִצְטָרֵף עִמָּהֶם אִם הוּא כָּשֵׁר לְדִין, וְאוֹמֵר: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹתְנוֹ לַשָּׁלִיחַ, וְכֵן אַחֵר לְאַחֵר, עַד מֵאָה. וְכָל אֶחָד אוֹמֵר בִּפְנֵי בֵּית דִּין אֲנִי. וְכֵן יֹאמַר הָאַחֲרוֹן כְּשֶׁנּוֹתְנוֹ לְיָדָהּ. הַגָּה: וְלָאו דַּוְקָא הַאי לְשָׁנָא, אֶלָּא הוּא הַדִּין אִם אוֹמֵר: אֲנִי הַשָּׁלִיחַ נַעֲשֵׂיתִי לִפְנֵי בֵּית דִּין, סָגֵי (מ״כ תקון יָשָׁן). וַאֲפִלּוּ לֹא אָמַר כְּלוּם, אִם יֵשׁ לוֹ הַרְשָׁאָה, וְהוּא בִּמְקוֹם עִגּוּן, יֵשׁ לְהָקֵל (ריב״ש סימן ש״ח). וְכֵן יֹאמַר כָּל אֶחָד לַחֲבֵרוֹ: הֱנֵנִי פְּלוֹנִי בַּר פְּלוֹנִי מְמַנֶּה אוֹתְךָ פְּלוֹנִי בַּר פְּלוֹנִי לִהְיוֹת שָׁלִיחַ בִּמְקוֹמִי וּבַחֲרֵיקאי וְיִהְיֶה יָדְךָ כְּיָדִי כוּ׳ לְגָרֵשׁ פְּלוֹנִית בַּת פְּלוֹנִי אִשְׁתּוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי בַּר פְּלוֹנִי בְּכָל מָקוֹם שֶׁתִּמְצָאֶנָּה וְהֱנֵנִי נוֹתֵן לְךָ רְשׁוּת לַעֲשׂוֹת שָׁלִיחַ שָׁלִיחַ וְכוּ׳ וּמִיָּד שֶׁיְּגָרֵשׁ הַגֵּט לְיַד פְּלוֹנִית בַּת פְּלוֹנִי אֶשֶׁת פְּלוֹנִי בַּר פְּלוֹנִי תְּהֵא מְגֹרֶשֶׁת כוּ׳ (הַכֹּל בְּסִדֶּר גִּטִּין), כְּדֶרֶךְ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְקַמָּן בְּסִדֶּר הַגֵּט סָעִיף ל׳. וְאֵין שָׁלִיחַ בֵּית דִּין צָרִיךְ הַרְשָׁאָה כְּמוֹ שָׁלִיחַ הָרִאשׁוֹן, אֲבָל נוֹהֲגִין בְּהַרְשָׁאָה כְּמוֹ בַּשָּׁלִיחַ הָרִאשׁוֹן (ריב״ש סימן נ״ג). וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן קמ״א סָעִיף כ״ד. וַאֲפִלּוּ לֹא הָיוּ חֲתוּמִים עַל הַהַרְשָׁאָה רַק שְׁנַיִם, וְכָתְבוּ בִּלְשׁוֹן עֵדוּת וְלֹא בִּלְשׁוֹן דַּיָּנוּת, נֶאֱמָן הַשָּׁלִיחַ הַשֵּׁנִי לוֹמַר שֶׁהָיוּ ג׳ אוֹ שֶׁהוּא הָיָה עִמָּהֶם, וְלֹא שַׁיָּךְ בָּזֶה אֵין עֵד נֶעֱשָׂה דַּיָּן (ריב״ש סימן ש״ח). וְלֹא חַיְשִׁינַן לְבֵית דִּין טוֹעִין, אֶלָּא אִם כֵּן אָנוּ מַכִּירִין בְּאוֹתָן שֶׁפִּדְּרוּ הַגֵּט שֶׁאֵין בְּקִיאִין, שֶׁאָז אֲפִלּוּ כָּתוּב כַּהֹגֶן חוֹשְׁשִׁים לָהֶם (פַּם זֶה שָׁם):

י כְּשֶׁבָּא לַעֲשׂוֹת שָׁלִיחַ אַחֵר, אֵין צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה בְּפָנָיו, אֶלָּא אוֹמֵר בְּבֵית דִּין: הֲרֵי פְּלוֹנִי שְׁלוּחִי, אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו. וְכֵן יָכוֹל לִמְסֹר שְׁלִיחוּת לְבֵית דִּין שֶׁהֵם יַעֲשׂוּ שְׁלוּחִים אֲחֵרִים, וְיכוֹלִים לַעֲשׂוֹת שָׁלִיחַ שֶׁלֹּא בְּפְנֵי שָׁלִיחַ רִאשׁוֹן. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא מְהַנֵּי שֶׁיֹּאמַר: שְׁלִיחַ בֵּית דִּין אֲנִי, מֵאַחַר שֶׁלֹּא שָׁמַע שֶׁהַשָּׁלִיחַ אוֹמֵר: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם, אֶלָּא צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ הַרְשָׁאָה אוֹ שֶׁיִּתְקַיֵּם הַגֵּט בְּחוֹתָמָיו (ריב״ש סי׳ נ״ג):

יא הַסּוּמָא בִּשְׁנֵי עֵינָיו, אֵינוֹ יָכוֹל לְהָבִיא גֵּט שֶׁל חוּצָה לָאָרֶץ, מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לוֹמַר: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם. לְפִיכָךְ, אִם נִכְתַּב וְנֶחְתַּם בְּפָנָיו כְּשֶׁהוּא פָּתוּחַ, וְנִסְתַּמֵּא, הֲרֵי זֶה אוֹמֵר: [בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה] בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם, וְנוֹתְנוֹ לָהּ. וְהוּא שֶׁמַּכִּיר הָאִשָּׁה בְּטְבִיעוּת קוֹל. וְאִם אֵינוֹ מַכִּירָהּ בְּטְבִיעוּת קוֹל, לֹא מְהַנֵּי מַה שֶּׁאֲחֵרִים אוֹמְרִים לוֹ שֶׁהִיא זֹאת, אַף עַל גַּב דִּמְהַנֵּי בְּפִקֵּחַ שְׁנֵי עֵדִים כְּשֵׁרִים שֶׁאֵינָן קְרוֹבִים וְלֹא פְּסוּלִים (ת״ה סימן רל״ח):

יב אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁהַבַּעַל מָסַר לְסוּמָא זֶה גֵּט זֶה לְגֵרוּשִׁין, כָּשֵׁר, שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ עֵדִים אֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם, וְיָהִיב לַהּ בְּאַפֵּי הַנָּהוּ סַהֲדֵי גּוּפַיְהוּ. וְאִם נִתְקַיֵּם בְּחוֹתָמָיו, כָּשֵׁר בְּכָל גַּוְנָא:

יג הָאִישׁ שֶׁנָּתַן גֵּט לְאִשְׁתּוֹ, וְנִכְתַּב וְנֶחְתַּם בְּפָנָיו, וְאָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ שָׁלִיחַ לְהוֹלְכָה עַד בֵּית דִּין פְּלוֹנִי וְהֵם יַעֲמִידוּ שָׁלִיחַ וְיִתְּנוּ לִיךְ גֵּט זֶה וְתִתְגָּרְשִׁי בּוֹ, הֲרֵי זוֹ נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר בִּפְנֵיהֶם: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם. וּצְרִיכָה לְאָמְרוֹ בְּשָׁעָה שֶׁהַגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ (טור וְהָרַא״שׁ). וְהֵם נוֹטְלִים אוֹתוֹ וְנוֹתְנִים לְשָׁלִיחַ לְתִתּוֹ לָהּ כְּמַאֲמַר הַבַּעַל. וְאִם לֹא הִתְנָה עָלֶיהָ הַבַּעַל תְּנַאי זֶה, וַהֲרֵי הַגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ, אֵינָהּ צְרִיכָה לוֹמַר כְּלוּם, וַהֲרֵי הִיא בְּחֶזְקַת מְגֹרֶשֶׁת, וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְקַיְּמָה חֲתִימַת יְדֵי הָעֵדִים; שֶׁעֵדִים הַחֲתוּמִים עַל הַגֵּט, כְּמִי שֶׁנִּחְקְרָה עֵדוּתָן בְּבֵית דִּין דָּמֵי, כָּל זְמַן שֶׁאֵין מְעֹרְעָר. וַאֲפִלּוּ אָמַר לָהּ: אַל תִּתְגָּרְשִׁי בּוֹ אֶלָּא בְּבֵית דִּין פְּלוֹנִי, תְּנָאָה בְּעָלְמָא הוּא; וּכְשֶׁתָּבֵא לְאוֹתוֹ בֵּית דִּין וְהַגֵּט בִּרְשׁוּתָהּ, מִתְגָּרֶשֶׁת בְּקִבָּלָתָהּ רִאשׁוֹנָה, וְאֵינָהּ צְרִיכָה לוֹמַר בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם:

יד וְיֵשׁ חוֹלְקִים וְאוֹמְרִים שֶׁאֵין לְהַתִּירָהּ לְנָשֵׂא עַל יְדֵי גֵּט שֶׁיּוּצָא מִתַּחַת יָדָהּ, אִם לֹא נִתְקַיֵּם בְּחוֹתָמָיו, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עָלָיו עוֹרְרִים, שֶׁמִּעוֹלָם לֹא שָׁמְעוּ מִי שֶׁנָּהַג קַלָּא כָּזוֹ. הַגָּה: בַּעַל שֶׁמֵּבִיא גֵּט לְאִשְׁתּוֹ, וְהוּא בְּעַצְמוֹ הוֹלִיכוֹ מִמָּקוֹם שֶׁכָּתְבוּ אוֹתוֹ עַד מָקוֹם הַנְּתִינָה, צָרִיךְ לְמָסְרוֹ לָהּ כְּשָׁלִיחַ, וְצָרִיךְ לוֹמַר: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם, כְּמוֹ הַשָּׁלִיחַ, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְבֹא לִטְעוֹת גַּם בְּשָׁלִיחַ אַחַר, מֵאַחַר שֶׁעַכְשָׁיו אֵינָן בְּנֵי תּוֹרָה (ב״י בְּשֵׁם א״ח):

טו נִכְתַּב מִקְצָת הַגֵּט בְּפָנָיו, וְנֶחְתַּם כֻּלּוֹ בְּפָנָיו, אִם מִקְצָתוֹ הָרִאשׁוֹן הוּא, הֲרֵי זֶה אוֹמֵר: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם, אֲפִלּוּ לֹא נִכְתַּב בּוֹ אֶלָּא שִׁיטָה אַחַת בְּפָנָיו, וַאֲפִלּוּ שָׁמַע קוֹל קוֹלְמוֹס כּוֹתֵב, וְחָתְמוּ הָעֵדִים בְּפָנָיו, הֲרֵי זֶה אוֹמֵר: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם. וְכֵן אִם יָצָא הַסּוֹפֵר לַשּׁוּק, וְחָזַר וְהִשְׁלִים הַגֵּט, אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא אַחֵר מִקְצָתוֹ וְלִשֵּׁם אִשָּׁה אַחֶרֶת כְּתָבוֹ. וְאִם בָּא לְהַחֲמִיר וְלַעֲמֹד עַל כְּתִיבַת כֻּלּוֹ אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא לַעַז עַל גִּטֵּי הָרִאשׁוֹנִים. וְכָל זֶה בִּכְתִיבָתוֹ, אֲבָל בַּחֲתִימָתוֹ צָרִיךְ לַעֲמֹד עֲלֵיהֶם מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף:

טז אָמַר: בְּפָנַי נִכְתַּב, וְלֹא אָמַר: וּבְפָנַי נֶחְתַּם, אוֹ אָמַר: בְּפָנַי נֶחְתַּם, וְלֹא אָמַר: וּבְפָנַי נִכְתַּב, אוֹ שֶׁאָמַר: בְּפָנַי נִכְתַּב חֶצְיוֹ הָאַחֲרוֹן וְנֶחְתַּם כֻּלּוֹ, אוֹ שֶׁאָמַר: בְּפָנַי נִכְתַּב כֻּלּוֹ וְנֶחְתַּם עַד אֶחָד אֲבָל לֹא הָעֵד הַשֵּׁנִי, אֵינוֹ כְּלוּם. אֲפִלּוּ אִם הוּא אֶחָד מֵעֵדֵי הַגֵּט, וְאָמַר: הָעֵד הָאֶחָד חָתַם בְּפָנַי, וְזֹאת הִיא חֲתִימָתִי, יִתְקַיֵּם

בְּחוֹתָמָיו. וְאִם הֵעִיד הוּא וַאֲחֵר עִמּוֹ עַל חֲתִימַת הָעֵד הַשֵּׁנִי שֶׁלֹּא חָתַם בְּפָנָיו, שַׁפִּיר דָּמֵי. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם הֵעִידוּ שְׁנַיִם אֲחֵרִים עַל חֲתִימַת אוֹתוֹ הָעֵד שֶׁלֹּא חָתַם בְּפָנָיו:

יז הָיוּ שְׁלֹשָׁה עֵדִים חֲתוּמִים בּוֹ, וְהַשְּׁנַיִם חָתְמוּ בְּפָנָיו, אַף עַל פִּי שֶׁהָאֶחָד חָתַם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו אֵין בְּכָךְ כְּלוּם:

יח עָשָׂה הַבַּעַל שְׁנַיִם שְׁלוּחִים לְהוֹלִיךְ גֵּט לְאִשְׁתּוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִכְתַּב וְנֶחְתַּם בִּפְנֵיהֶם, נוֹתְנִים אוֹתוֹ לָהּ וְתִהְיֶה מְגֹרֶשֶׁת; וְהוּא שֶׁהָיוּ כְּשֵׁרִים לְהָעִיד, שֶׁהֲרֵי אֵין הַבַּעַל יָכוֹל לְעַרְעֵר בְּגֵט זֶה אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מְקֻיָּם שֶׁהֲרֵי שְׁלוּחָיו הֵם עֲדָיו. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם בָּא הַבַּעַל וְעֵרְעֵר, צָרִיךְ לְהַחֲזִיק בְּחוֹתָמָיו (טור, וְכֵן מִשְׁמַע מֵהַר״ן לְדַעַת ב״י). וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֲפִלּוּ לֹא עָשָׂה שְׁלִיחַ אֶלָּא אֶחָד, וְהַשֵּׁנִי מֵעִיד שֶׁבְּפָנָיו נָתַן הַבַּעַל לָזֶה הַגֵּט לְהוֹלִיךְ לְאִשְׁתּוֹ, אֵין צָרִיךְ לוֹמַר: בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם. וְיֵשׁ מִי שֶׁמַּצְרִיךְ בָּזֶה שֶׁיִּמְסְרֶנּוּ בִּפְנֵי עֵידֵי שְׁלִיחוּת עַצְמָם:

יט שְׁנַיִם שֶׁמְּבִיאִים גֵּט, וְאֶחָד אוֹמֵר: בְּפָנַי נִכְתַּב, וְאֶחָד אוֹמֵר: וּבְפָנַי נֶחְתַּם, אִם אֵין שָׁלִיחַ אֶלָּא אֶחָד מֵהֶם, לֹא יִנָּתֵן לָהּ עַד שֶׁיִּתְקַיְּמוּ בְּחוֹתָמָיו. וְכֵן אִם שְׁנַיִם אוֹמְרִים: בְּפָנֵינוּ נִכְתַּב, וְאֶחָד שְׁלִישִׁי אוֹמֵר: בְּפָנַי נֶחְתַּם, אִם אֵין שָׁלִיחַ אֶלָּא אֶחָד, לֹא יִנָּתֵן לָהּ עַד שֶׁיִּתְקַיְּמוּ בְּחוֹתָמָיו. אָמַר אֶחָד: בְּפָנַי נִכְתַּב, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים: בְּפָנֵינוּ נֶחְתַּם, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָם, כָּשֵׁר, שֶׁהֲרֵי נִתְקַיְּמוּ בְּחוֹתָמָיו. הֻגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם הֵבִיא הַשָּׁלִיחַ הַגֵּט מְקֻיָּם בְּחוֹתָמָיו, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַכִּירִין חֲתִימוֹת דַּיָּנֵי הַמָּקוֹם, מִכָּל מָקוֹם בְּמָקוֹם דְּחָק וְעִגּוּן יֵשׁ לְהָקֵל וְלִסְמֹךְ עָלָיו, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא אָמַר הַשָּׁלִיחַ: בִּפְנֵי נִכְתַּב וּבְפָנֵי נֶחְתַּם, הוֹאִיל וְאִי אֶפְשָׁר לְהַחֲזִיר וְלוֹמַר, יֵשׁ לִסְמֹךְ עַל הַחֲתִימוֹת, דְּמִן הַתּוֹרָה עֵדִים הַחֲתוּמִים עַל הַשְּׁטָר כְּמוֹ שֶׁנֶּחְקְרָה עֵדוּתָן בְּבֵית דִּין דָּמֵי (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רַשְׁבַּ״ץ):

סימן קמג

א הַמְגֹרָשׁ עַל תְּנַאי, אִם נִתְקַיְּמוּ הַתְּנַאי חֲרֵי זוֹ מְגֹרֶשֶׁת; וְאִם לֹא נִתְקַיְּמוּ הַתְּנַאי, אֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת; וַאֲפִלּוּ הוּא כֹּהֵן, מֻתֶּרֶת לוֹ. וּכְבָר נִתְבָּאֲרוּ מִשְׁפְּטֵי הַתְּנָאִים בְּסִימָן ל״ח:

ב הַמְגֹרָשׁ עַל הַתְּנַאי, כְּשֶׁיִּתְקַיְּמוּ הַתְּנַאי תִּהְיֶה מְגֹרֶשֶׁת; בְּשָׁעָה שֶׁיִּתְקַיְּמוּ, לֹא בְּשָׁעַת נְתִינַת הַגֵּט לְיָדָהּ. לְפִיכָךְ, יֵשׁ לַבַּעַל לְבַטֵּל הַגֵּט, אוֹ לְהוֹסִיף עַל תְּנָאוֹ, אוֹ לְהַתְנוֹת תְּנַאי אַחֵר, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִתְקַיְּמוּ הַתְּנַאי הָרִאשׁוֹן, אַף עַל פִּי שֶׁהִגִּיעַ לְיָדָהּ. וְאִם מֵת הַבַּעַל, אוֹ אָבַד הַגֵּט, אוֹ נִשְׁרַף, קֹדֶם שֶׁיִּתְקַיְּמוּ הַתְּנַאי, אֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת; וְאִם נִשְּׂאת, תֵּצֵא. וְאִם אָמַר לָהּ: חֲרֵי אַתְּ מְגֹרֶשֶׁת מֵעַכְשָׁו, אוֹ מֵהַיּוֹם, עַל תְּנַאי כָּךְ וְכָךְ, אוֹ שֶׁאָמַר לָהּ: חֲרֵי אַתְּ מְגֹרֶשֶׁת עַל מְנָת כָּךְ וְכָךְ וְעַיֵּן לְקַמָּן סִי׳ קמ״ד סָעִיף ד׳ דְּיֵשׁ אוֹמְרִים דְּעַל מְנָת לָאו כְּמֵעַכְשָׁו דָּמֵי, כְּשֶׁיִּתְקַיְּמוּ הַתְּנַאי, תִּהְיֶה מְגֹרֶשֶׁת מִשְּׁעַת נְתִינַת הַגֵּט לְיָדָהּ; לְפִיכָךְ, אֵינוֹ יָכוֹל לְבַטֵּל הַגֵּט וְלֹא לְהוֹסִיף עַל תְּנָאוֹ מִשֶּׁהִגִּיעַ לְיָדָהּ; וְאִם אָבַד אוֹ נִשְׂרַף, קֹדֶם שֶׁיִּתְקַיְּמוּ הַתְּנַאי, חֲרֵי זוֹ מְקֻיֶּמֶת הַתְּנַאי אַחַר מוֹתוֹ, וּכְבָר נִתְגָּרְשָׁה מִשְּׁעַת נְתִינַת הַגֵּט לְיָדָהּ. וּלְכַתְּחִלָּה לֹא תִּנָּשֵׂא קֹדֶם קִיּוּם הַתְּנַאי, וְאִם נִשֵּׂאת, יִפְרֹשׁ מִמֶּנָּה עַד שֶׁיִּתְקַיְּמוּ הַתְּנַאי. וּמִיהוּ, בִּתְנַאי שֶׁהוּא בְּיָדָהּ, וְהוּא בְּשֵׂב וְאַל תַּעֲשֶׂה, לֹא חִישִׁינַן שֶׁמָּא תַּעֲבֹר עָלָיו, וּלְפִיכָךְ מֻתֶּרֶת לִנָּשֵׂא מִיָּד, בִּתְנַאי דְּעַל מְנָת אוֹ מֵעַכְשָׁו. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ לֹא אָמַר: מֵעַכְשָׁו וְלֹא מֵהַיּוֹם וְלֹא עַל מְנָת, דֵּינוֹ כְּאוֹמֵר: מֵהַיּוֹם, מִשּׁוּם דִּזְמַנּוֹ שֶׁל גֵּט מוֹכִיחַ עָלָיו, הִלְכָךְ, אָזְלִינַן בָּהּ לְחֻמְרָא. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ בִּתְנַאי דְּמַעַכְשָׁו יָכוֹל לְבַטְּלוֹ, וְיֵשׁ לְהַחֲמִיר (עטור, וְכֵן מַשְׁמַע בְּהַרא״ש):

ג אָמַר לָהּ: עַל מְנָת שֶׁתִּתְנִי לִי מָאתַיִם זוּז מִכָּאן וְעַד שְׁלֹשִׁים יוֹם, וּמֵת בְּתוֹךְ הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם, קֹדֶם שֶׁנְּתָנָם לוֹ, אֵינָהּ יְכוֹלָה לְקַיֵּם הַתְּנַאי, שֶׁאִם תִּתֵּן לְיוֹרְשָׁיו אֵינוֹ כְּלוּם, וְכֵיוָן שֶׁכֵּן, כֵּיוָן שֶׁשָּׁלְמוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם וְלֹא נְתָנָה לוֹ, בָּטְלוּ הַגֵּרוּשִׁין וְחוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת. וְאִם אָמַר לָהּ: עַל מְנָת שֶׁתִּתְנִי לִי מָאתַיִם זוּז, וְלֹא קָבַע לָהּ זְמַן, וּמֵת קֹדֶם שֶׁתִּתֵּן לוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁאָבַד הַגֵּט אוֹ נִקְרַע קֹדֶם שֶׁיָּמוּת, חֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא לְזָר עַד שֶׁתַּחֲלֹץ:

ד אָמַר לָהּ: עַל מְנָת שֶׁתִּתְנִי לִי מָאתַיִם זוּז מִכָּאן וְעַד שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְנָתְנָה לוֹ בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם בְּעַל כָּרְחוֹ, וְהוּא אֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל, חֲרֵי זֶה גֵּט פָּסוּל, עַד שֶׁתִּתֵּן מִדַּעְתּוֹ:

ה אָמַר לָהּ: עַל מְנָת שֶׁתִּתְנִי לִי מָאתַיִם זוּז מִכָּאן וְעַד שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְחָזַר וְאָמַר לָהּ בְּתוֹךְ הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם; חֲרֵי הֵם מְחוּלִים לָךְ, אֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת, שֶׁחֲרֵי לֹא נַעֲשָׂה הַתְּנַאי. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהָנֵי מִלֵּי כְּשֶׁלֹּא אָמַר לָהּ אֶלָּא: חֲרֵי הֵם מְחוּלִים לָךְ לְבַד, אֲבָל אִם אָמַר לָהּ: לְהֱוֵי גּוּפָא בְּלֹא שׁוּם תְּנַאי, חֲרֵי זוֹ מְגֹרֶשֶׁת וְאֵין צָרִיךְ לְטָלוֹ מִמֶּנָּה:

ו אָמַר לָהּ: עַל מְנָת שֶׁתִּתְנִי לִי כְּלֵי פְּלוֹנִי אוֹ בֶּגֶד פְּלוֹנִי, וְאָבַד אוֹתוֹ כְּלִי אוֹ אוֹתוֹ בֶּגֶד, אוֹ נִגְנַב, אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְנָה לוֹ אֶלֶף זוּז בְּדָמָיו, אֵינוֹ גֵּט עַד שֶׁתִּתֵּן אוֹתוֹ כְּלִי אוֹ אוֹתוֹ בֶּגֶד עַצְמוֹ, אוֹ שֶׁיֹּאמַר לָהּ: לְהֱוֵי גּוּפָא בְּלֹא שׁוּם תְּנַאי. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאִם הוּא מִתְרַצֶּה בְּקַבָּלַת הַדָּמִים, חֲרֵי גֵּט:

ז אָמַר לָהּ: עַל מְנָת שֶׁתִּתְנִי לִי מָאתַיִם זוּז מִכָּאן עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם, אֲפִלּוּ לֹא נָתְנָה לוֹ עַד יוֹם שְׁלֹשִׁים בְּסוֹפוֹ, מְגֹרֶשֶׁת. וְאִם אָמַר לָהּ בִּתְחִלָּה יוֹם רִאשׁוֹן לַחֹדֶשׁ, וְנָתְנָה לוֹ בְּסוֹף לֵיל רִאשׁוֹן לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי, חֲרֵי זוֹ סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת:

ח הִתְנָה עָלֶיהָ שֶׁתַּעֲשֶׂה דָּבָר זֶה, סְתָם, הֲרֵי זֶה כִּמְפֹרָשׁ יוֹם אֶחָד, הוֹאִיל וְלֹא פֵּרַשׁ כַּמָּה זְמַן תַּעֲשֶׂה. כֵּיצַד, אָמַר לָהּ: הֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ עַל מְנָת שֶׁתַּעֲשִׂי עִמִּי מְלָאכָה, עַל מְנָת שֶׁתְּשַׁמְּשִׁי אֶת אַבָּא, עַל מְנָת שֶׁתֵּנִיקִי אֶת בְּנִי, אִם עָשְׂתָה עִמּוֹ מְלָאכָה אוֹ אִם שִׁמְּשָׁה אֶת אָבִיו יוֹם אֶחָד, אוֹ שֶׁהֵנִיקָה בְּנוֹ יוֹם אֶחָד בְּתוֹךְ הַזְּמַן שֶׁהַבֵּן יוֹנֵק בּוֹ וְהוּא בְּתוֹךְ כ״ד חֹדֶשׁ, הֲרֵי זֶה גֵּט. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּצָרִיכָה לְשַׁמֵּשׁ הָאָב כָּל יְמֵי חַיָּיו, וּצְרִיכָה לְהֵנִיק הַתִּינוֹק עַד סוֹף כ״ד חֹדֶשׁ (טור בְּשֵׁם הָרֹא״שׁ). וְאִם מֵתוּ לְאַחַר שֶׁהִתְחִילָה לְקַיֵּם הַתְּנַאי רַק יוֹם אֶחָד, הֲרֵי גֵּט (טור). מֵת הַבֵּן אוֹ מֵת אָבִיו קֹדֶם שֶׁתֵּנִיק אוֹ שֶׁתְּשַׁמֵּשׁ, אֵינוֹ גֵּט. אָמַר לָהּ: עַל מְנָת שֶׁתֵּנִיקִי אֶת בְּנִי אוֹ שֶׁתְּשַׁמְּשִׁי אֶת אָבִי שְׁתֵּי שָׁנִים, הֲרֵי זוֹ מַשְׁלֶמֶת הַזְּמַן שֶׁפֵּרַשׁ. מֵת הַבֵּן אוֹ הָאָב בְּתוֹךְ הַזְּמַן שֶׁפֵּרַשׁ, אוֹ שֶׁאָמַר הָאָב: אֵין רְצוֹנִי שֶׁתְּשַׁמְּשֵׁנִי, אֵינוֹ גֵּט, שֶׁהֲרֵי לֹא נִתְקַיְּמוּ הַתְּנָאִי, וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל שֶׁאֵין הָעִכּוּב מִמֶּנָּה, הֲרֵי גֵּט (טור בְּשֵׁם ר״י), וְנִרְאֶה לִי, דְּאָזְלִינַן בְּכָל זֶה לְחֻמְרָא:

ט יֵשׁ אוֹמְרִים דְּכִי אָמְרִינַן דְּהֵנִיקָה אוֹ שִׁמְּשָׁה יוֹם אֶחָד הֲרֵי גֵּט, לָאו דַּוְקָא יוֹם אֶחָד, דַּאֲפִלּוּ בְּשָׁעָה אַחַת סָגֵי. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דְּיוֹם אֶחָד דַּוְקָא, כְּלֵיל שַׁבָּת וְיוֹמוֹ:

י הַנּוֹתֵן גֵּט לְאִשְׁתּוֹ עַל מְנָת שֶׁתִּתֵּן לוֹ מָאתַיִם זוּז, וְחָזַר וְהִתְנָה עָלֶיהָ תְּנַאי אַחֵר בִּפְנֵי עֵדִים שֶׁתְּשַׁמֵּשׁ אָבִיו שְׁתֵּי שָׁנִים, לֹא בִּטְלוּ דְּבָרָיו הָאַחֲרוֹנִים אֶת הָרִאשׁוֹנִים, אֶלָּא הֲרֵי זֶה כְּאוֹמֵר לָהּ: עֲשִׂי אֶחָד מִשְּׁנֵי תְּנָאִים, רָצָת מְשַׁמֶּשֶׁת, רָצָת נוֹתֶנֶת; וְאֵין אֶחָד מֵהָרִאשׁוֹנִים וְאֶחָד מֵהָאַחֲרוֹנִים מִצְטָרְפִים. אֲבָל אִם הִתְנָה עָלֶיהָ שֶׁתִּתֵּן לוֹ מָאתַיִם זוּז, וְחָזַר וְהִתְנָה בִּפְנֵי שְׁנַיִם שֶׁתִּתֵּן לוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת זוּז, כְּבָר בִּטֵּל הַתְּנַאי שֶׁל מָאתַיִם זוּז, וּצְרִיכָה לִתֵּן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת זוּז. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה. הַגָּה: וְי״א דְּכָל זֶה דַּוְקָא בְּשֶׁלֹּא פָּסַר לָהּ הַגֵּט לֹא בִּתְנַאי רִאשׁוֹן וְלֹא בִּתְנַאי שֵׁנִי, אֶלָּא אַחַר שְׁנֵי הַתְּנָאִים פָּסַר לָהּ הַגֵּט בִּפְנֵי עֵדִים הָרִאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים. אֲבָל פָּסַר לָהּ הַגֵּט בִּשְׁעַת תְּנַאי הָרִאשׁוֹן אוֹ הַשֵּׁנִי, אוֹתוֹ תְּנַאי דַּוְקָא (הַר״ן פֶּרֶק מִי שֶׁאָחָזוֹ):

יא הֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ וְהַנְּיָר שֶׁלִּי, אֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת, שֶׁאֵין זֶה כְּרִיתָת. עַל מְנָת שֶׁתִּתְּנִי לִי אֶת הַנְּיָר, הֲרֵי זוֹ מְגֹרֶשֶׁת, וְתִתֵּן:

יב הִתְנָה עַל דָּבָר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְקַיְּמוֹ, כְּגוֹן: עַל מְנָת שֶׁתַּעֲלִי לָרָקִיעַ, אוֹ שֶׁתֵּרְדִי לַתְּהוֹם, אוֹ שֶׁתִּבְלְעִי קֻנָּה שֶׁל אַרְבַּע אַמּוֹת, אֵינוֹ תְּנַאי, וְהַגֵּט גֵּט. אֲבָל אִם הִתְנָה בְּדָבָר שֶׁאֶפְשָׁר לְקַיְּמוֹ, אֲפִלּוּ בְּאִסּוּר, כְּגוֹן עַל מְנָת שֶׁתֹּאכְלִי בְּשַׂר חֲזִיר, הֲרֵי תְּנַאי, שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁתֹּאכְלִנּוּ וְתִלְקֶה; וְאֵין זֶה מַתָּנָה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה, שֶׁאֵינוֹ מַתְנֶה שֶׁתֹּאכְלֶנּוּ עַל כָּל פָּנִים, שֶׁאִם לֹא תֹּאכְלֶנּוּ לֹא תִּתְגָּרֵשׁ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁהָאִסּוּר תָּלוּי בָּהּ לַעֲבֹר עָלָיו. אֲבָל אִם תָּלוּי בַּאֲחֵרִים, שֶׁאָמַר לָהּ: עַל מְנָת שֶׁתִּבָּעֲלִי לְאַבָּא, לֹא הֲרֵי תְּנַאי, שֶׁאָבִיו לֹא יִשְׁמַע לָהּ לַעֲשׂוֹת אִסּוּר:

יג אָמַר לָהּ: עַל מְנָת שֶׁלֹּא תִּבָּעֲלִי לְאַבָּא, וְנִבְעֲלָה לוֹ, אֵינוֹ גֵּט. אֲבָל כָּל זְמַן שֶׁאֵין עֵדִים שֶׁנִּבְעֲלָה לוֹ, אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא נִבְעֲלָה לוֹ. וּמֻתֶּרֶת לְהִנָּשֵׂא, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא תִּבָּעֵל לוֹ (טור):

יד אָמַר לָהּ: עַל מְנָת שֶׁלֹּא תִּנָּשֵׂא לְאַבָּא, וְנִשֵּׂאת לוֹ, הֲרֵי גֵּט, שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ נִשּׂוּאִין:

טו אָמַר לָהּ: עַל מְנָת שֶׁתִּנָּשְׂאִי לְפְלוֹנִי, אִם נִשֵּׂאת לוֹ, הֲרֵי זוֹ מְגֹרֶשֶׁת. אֲבָל אָמְרוּ חֲכָמִים: לֹא תִּנָּשֵׂא לוֹ, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ נְשׂוֹתֵיהֶם נוֹתְנִים בְּמַתָּנָה זֶה לְזֶה. הַגָּה: וַאֲפִלּוּ לֹא הִתְנָה עִמָּהּ בְּפֵרוּשׁ שֶׁתִּנָּשֵׂא לִפְלוֹנִי, אֶלָּא שֶׁנִּכַּר שֶׁגִּרְשָׁהּ מִשּׁוּם זֶה, כְּגוֹן שֶׁאוֹתוֹ פְּלוֹנִי נָתַן לוֹ מָמוֹן כְּדֵי לְגָרְשָׁהּ וְהוּא מַעֲלָה לָהּ מְזוֹנוֹת כְּדֵי שֶׁיְּקַיְּמֶנָּה, וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה (הַגָּהוֹת מָרְדְּכִי בְּקִדּוּשִׁין).

וְאִם נִשֵּׂאת, לֹא תֵּצֵא. וְאִם נִשֵּׂאת לוֹ תִּחְלָה, וְגֵרְשָׁהּ, מֻתֶּרֶת לַכֹּל, שֶׁהֲרֵי נִתְקַיְּמוּ הַתְּנָאִי, נִשֵּׂאת לְאַחֵר קֹדֶם שֶׁתִּנָּשֵׂא לְאוֹתוֹ פְּלוֹנִי, תֵּצֵא מִמֶּנּוּ, וְלֹא יַחֲזֹר עוֹלָמִית, וּצְרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵּט. וְהַנִּלְקָח מִמֶּנּוּ מַמְזֵר. הַגָּה: נִשֵּׂאת אַחַר כָּךְ לְאוֹתוֹ פְּלוֹנִי שֶׁהִתְנָה עִמָּהּ הַבַּעַל, הֲרֵי גֵּט לְמַפְרֵעַ וְאֵין הַבָּנִים מַמְזֵרִים (טור), אֲבָל לֹא יַחֲזִירֶנָּה עוֹלָמִית מִשּׁוּם דְּהֶוֵי כְּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ (טור בְּשֵׁם הָרַמ״ה). נִתְקַדְּשָׁה לְאַחֵר, תֵּצֵא וְלֹא תַּחֲזֹר לוֹ אֶלָּא אַחַר מִיתַת הַבַּעַל, אוֹ שֶׁיִּתֵּן לָהּ גֵּט אַחֵר בְּלֹא תְּנַאי (ג״ז שָׁם):

טז אָמַר לָהּ: עַל מְנָת שֶׁלֹּא תִּנָּשְׂאִי לְפְלוֹנִי עַד זְמַן פְּלוֹנִי, הֲרֵי זֶה גֵּט. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁלֹּא תִּנָּשֵׂא עַד שָׁמוּת אוֹתוֹ פְּלוֹנִי. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁמֻּתֶּרֶת לְנָשֵׂא מִיָּד, כֵּיוָן שֶׁבְּיָדָהּ לְקַיְּמוֹ, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְנָשֵׂא לוֹ אֶלָּא מִדַּעְתָּהּ. וְאֵין תַּקָּנָה לְהַתִּירָהּ אֶלָּא אִם כֵּן יְקַדְּשֶׁנָּהּ הַמְגָרֵשׁ וְיַחֲזֹר וְיִגָּרְשֶׁנָּהּ סְתָם, אוֹ שֶׁמֵּת הַבַּעַל קֹדֶם שֶׁנִּשֵּׂאת לְשׁוּם אָדָם (בֵּב״י בְּשֵׁם הַרַשְׁבַּ״ץ). וְאִם נִשֵּׂאת לְאַחֵר, וְגֵרְשָׁהּ אוֹתוֹ הָאַחֵר, סְתָם, עֲדַיִן לֹא הֻתְּרָה לְאוֹתוֹ פְּלוֹנִי. וְאִם נִשֵּׂאת לוֹ, נִתְבַּטֵּל הַגֵּט, וּבָנֶיהָ אַף מֵהַשֵּׁנִי מַמְזֵרִים:

יז זִנְתָה עִם אוֹתוֹ פְּלוֹנִי, הַוָּלָד כָּשֵׁר וְהַגֵּט כָּשֵׁר; שֶׁלֹּא הִתְנָה אֶלָּא עַל נִשּׂוּאִין:

יח אָמַר לָהּ: עַל מְנָת שֶׁתִּבָּעֲלִי לִפְלוֹנִי, נִתְקַיְּמוּ הַתְּנָאִי, שֶׁנִּבְעֲלָה לוֹ, בֵּין בִּזְנוּת בֵּין בְּנִשּׂוּאִין, הֲרֵי זֶה גֵּט. וּלְכַתְּחִלָּה לֹא תִּבָּעֵל לוֹ, דְּהָא אֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת עַד שֶׁתִּבָּעֵל לוֹ, נִמְצֵאת תְּחִלַּת בִּיאָה בְּאִסּוּר:

יט עַל מְנָת שֶׁלֹּא תִּבָּעֲלִי לִפְלוֹנִי, הֲרֵי גֵּט, וְלֹא תִּנָּשֵׂא עַד שֶׁיָּמוּת אוֹתוֹ פְּלוֹנִי, דְּחַיְשִׁינַן שֶׁמָּא תִּבָּעֵל לוֹ בְּאֹנֶס:

כ צָרִיךְ שֶׁלֹּא יַתְנֶה עָלֶיהָ תְּנַאי שֶׁעוֹמֶדֶת בּוֹ כָּל יָמֶיהָ, כְּגוֹן עַל מְנָת שֶׁלֹּא תֹּאכְלִי בָּשָׂר אוֹ שֶׁלֹּא תִּשְׁתִּי יַיִן לְעוֹלָם, אוֹ כָּל יְמֵי חַיַּיכִי, שֶׁאִם הִתְנָה כָּךְ אֵין זֶה קְרִיתַת. אֲבָל אִם אָמַר לָהּ: כָּל יְמֵי חַיַּי, אוֹ כָּל יְמֵי חַיֵּי פְּלוֹנִי, אוֹ עַד חֲמִשִּׁים שָׁנָה, הֲרֵי זֶה גֵּט. וְיֵשׁ מִי שֶׁכָּתַב, שֶׁאֲפִלּוּ הִרְחִיב הַזְּמַן יוֹתֵר מִכְּדֵי חַיֵּי הָאָדָם, כֵּיוָן שֶׁהוּא דָּבָר פָּסוּק, הֲרֵי זֶה גֵּט:

כא אָמַר לָהּ: עַל מְנָת שֶׁלֹּא תֵּלְכִי לְבֵית אָבִיךְ עַד זְמַן פְּלוֹנִי, אַף עַל פִּי שֶׁהַגֵּט כָּשֵׁר וְהַתְּנַאי קַיָּם, אֵין לְשׁוּם אָדָם לְהַשְׁתַּדֵּל בַּגֵּט שֶׁיִּנָּתֵן בִּתְנַאי זֶה, כִּי אִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד עַל נַפְשָׁהּ מִלֶּכֶת לְבֵית אָבִיהָ, וְנִמְצָא גֵּט בָּטֵל וּבָנֶיהָ מַמְזֵרִים. וְאִם הַמְגָרֵשׁ הוּא מֵאוֹתָם שֶׁכּוֹפִין לְהוֹצִיא, וְלֹא רָצָה לְגָרֵשׁ אֶלָּא בִּתְנַאי זֶה, כּוֹפִין אוֹתוֹ לְגָרֵשׁ בְּלֹא תְּנַאי זֶה:

כב אָמַר לָהּ: עַל מְנָת שֶׁלֹּא תִּנָּשְׂאִי לִפְלוֹנִי, וְלֹא קָבַע זְמַן, אֵינוֹ גֵּט, שֶׁאֵין זֶה קְרִיתַת; דּוֹמֶה לָאוֹמֵר: עַל מְנָת שֶׁלֹּא תִּשְׁתִּי יַיִן לְעוֹלָם, אוֹ כָּל יְמֵי חַיַּיכִי. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁכֵּיוָן שֶׁאֵין הַתְּנַאי נִמְשָׁךְ אֶלָּא כָּל יְמֵי חַיָּיו, הֲוֵי לֵהּ כְּאוֹמֵר: עַל מְנָת שֶׁלֹּא תִּשְׁתִּי יַיִן כָּל יְמֵי חַיֵּי פְּלוֹנִי, שֶׁהִיא מְגֹרֶשֶׁת. וְנָקְטִינָן כְּדִבְרֵי שְׁנֵיהֶם, לְהַחֲמִיר:

כג אָמַר לָהּ: עַל מְנָת שֶׁלֹּא תִּשְׁתִּי יַיִן זֶה לְעוֹלָם, אוֹ שֶׁלֹּא תַּעֲלִי בְּאֵילָן זֶה אוֹ בְּכֹתֶל זֶה לְעוֹלָם, וְנִשְׁפַּךְ הַיַּיִן וְנִקְצַץ הָאִילָן וְנָפַל הַכֹּתֶל, אֵין זֶה קְרִיתַת, מֵאַחַר שֶׁלֹּא הָתְּרָה לְעוֹלָם בְּמָה שֶׁנֶּאֶסְרָת. וי״א שֶׁכֵּיוָן שֶׁאֵין הַתְּנַאי נִמְשָׁךְ אֶלָּא כָּל זְמַן שֶׁהַיַּיִן קַיָּם אוֹ הָאִילָן אוֹ הַכֹּתֶל קַיָּמִים, הֲרֵי זֶה קְרִיתַת, וְנָקְטִינָן כְּדִבְרֵי שְׁנֵיהֶם, לְהַחֲמִיר:

סימן קמד

א אָמַר לָהּ: חֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ אִם לֹא אָבֹא בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם, אוֹ שֶׁאָמַר: עַל מְנָת שֶׁלֹּא אָבֹא בְּתוֹךְ ל׳ יוֹם, וְהָיָה בָּא בַּדֶּרֶךְ בְּתוֹךְ ל׳ יוֹם, וְחָלָה אוֹ עִכְּבוֹ נָהָר וְלֹא בָּא עַד אַחַר ל׳ יוֹם, הֲרֵי זֶה גֵּט, אֲפִלּוּ עוֹמֵד וְצוֹוֵחַ: הֲרֵינִי אָנוּס, שֶׁאֵין אָנֹס בְּגִטִּין. וְאַף עַל פִּי שֶׁגִּלְּתָה דַּעְתּוֹ שֶׁאֵין רְצוֹנוֹ לְגָרֵשׁ, כֵּיוָן שֶׁלֹּא הִתְנָה חוּץ מֵאִם יִקָּרֶאנִי אָנֹס. אֲבָל אָנֹס דְּלָא שָׁכִיחַ כְּלָל, כְּגוֹן אֲכָלוֹ אֲרִי אוֹ הִכִּישׁוֹ נָחָשׁ אוֹ נָפַל הַבַּיִת עָלָיו, לֹא אַסִּיק אַדַּעְתֵּהּ לְהַתְנוֹת עָלָיו, וּמְבַטֵּל הַגֵּט וְהִיא זְקוּקָה לְיָבָם.

וְשִׁבְיָה, הֲוֵי אָנֹס דְּשָׁכִיחַ, וְאֵינוֹ מְבַטֵּל הַגֵּט מִדְּלֹא הִתְנָה (מְרַדְכִי פֶּרֶק מִי שֶׁאָחָזוֹ):

ב חֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ אִם לֹא בָּאתִי מִכָּאן עַד שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ, וְלֹא אָמַר: מֵעַכְשָׁו וְלֹא עַל מְנָת, וּמֵת בְּתוֹךְ שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ, הֲרֵי זֶה סָפֵק, וְחוֹלָצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת:

ג חֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ מֵעַכְשָׁו, אִם לֹא בָּאתִי מִכָּאן עַד שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ, וּמֵת בְּתוֹךְ שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ חֲרֵי זוֹ מְגֹרֶשֶׁת. אֲבָל אִם יֵשׁ לָהּ יָבָם, לֹא תִּנָּשֵׂא בְּלֹא חֲלִיצָה עַד שֶׁיַּעַבְרוּ שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ; וְאִם נִשֵּׂאת, לֹא תֵּצֵא:

ד נָתַן לָהּ גֵּט בַּלַּיְלָה וְאָמַר לָהּ: חֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ עַל מְנָת שֶׁתֵּצְאִי חַמָּה מִנַּרְתִּקָהּ, וּמֵת בַּלַּיְלָה, חֲרֵי זֶה גֵּט. אֲבָל אִם אָמַר לָהּ אִם תֵּצְאִי מִנַּרְתִּקָהּ אוֹ שֶׁאָמַר לִכְשֶׁתֵּצְאִי חַמָּה מִנַּרְתִּקָהּ וּמֵת בַּלַּיְלָה חֲרֵי זֶה סָפֵק. וי״א דְּאַף בְּעַל מְנָת נָקְטִינָן לְחֻמְרָא, אֶלָּא אִם כֵּן אָמַר: מֵעַכְשָׁו, בְּהֶדְיָא:

ה אָמַר: אִם לֹא בָּאתִי עַד שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ כִּתְבוּ גֵּט וּתְנוּ לְאִשְׁתִּי, אוֹ שֶׁאָמַר: כִּתְבוּ גֵּט וּתְנוּ לְאִשְׁתִּי אִם לֹא בָּאתִי עַד י״ב חֹדֶשׁ, אֵין כּוֹתְבִין תּוֹךְ י״ב חֹדֶשׁ, אֲפִלּוּ אִם לֹא יִרְצוּ לִתֵּנוֹ עַד אַחַר י״ב חֹדֶשׁ. וְאִם כְּתָבוּהוּ בְּתוֹךְ י״ב חֹדֶשׁ, אַף עַל פִּי שֶׁנְּתָנוּהוּ לָהּ לְאַחַר י״ב חֹדֶשׁ, אֵינוֹ גֵּט. כָּתְבוּ וְנָתְנוּ לָהּ לְאַחַר י״ב חֹדֶשׁ, וּמֵת, אִם מִיתָה קְרֻמָה לְנְתִינַת הַגֵּט, אֵינוֹ גֵּט. וְאִם הוּא סָפֵק אֵיזֶה מֵהֶם קוֹדֶם, הֲרֵי זוֹ סָפֵק מְגֹרֶשֶׁת. הַגָּה: לֹא נָתְנוּ לָהּ מִיָּד אַחַר י״ב חֹדֶשׁ, אֶלָּא זְמַן רַב אַחַר כָּךְ, אַף עַל פִּי שֶׁהָעִכּוּב הָיָה מִצַּד הָאִשָּׁה שֶׁלֹּא רָצְתָה לְקַבְּלוֹ מִיָּד, אֲפִלּוּ הָכִי הֲוֵי גֵּט, וּבִלְבַד שֶׁיִּהְיֶה הַבַּעַל חַי (עַיִן בֵּב״י):

ו אָמַר: כִּתְבוּ וּתְנוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי אַחַר הַשָּׁבוּעַ, אֵין כּוֹתְבִין אֶלָּא עַד שָׁנָה מֵאַחַר הַשָּׁבוּעַ. אָמַר: לְאַחַר שָׁנָה, כּוֹתְבִין עַד לְאַחַר חֹדֶשׁ מִשָּׁנָה שְׁנִיָּה. אָמַר: לְאַחַר הַחֹדֶשׁ, כּוֹתְבִין עַד לְאַחַר שַׁבָּת מֵחֹדֶשׁ שֵׁנִי. אָמַר: לְאַחַר שַׁבָּת, כּוֹתְבִין עַד סוֹף יוֹם שְׁלִישִׁי. אָמַר: כִּתְבוּ וּתְנוּ לָהּ קֹדֶם הַשַּׁבָּת, כּוֹתְבִין מִיּוֹם רְבִיעִי עַד סוֹף יוֹם שִׁשִּׁי, וְנוֹתְנִים לָהּ. הֲרֵי שֶׁאֵחֲרוּ אַחַר הַזְּמַן שֶׁאָמַר, וְאַחַר כָּךְ כָּתְבוּ וְנָתְנוּ לָהּ, הֲרֵי זוֹ סָפֵק מְגֹרֶשֶׁת. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם אָמַר: אַחַר י״ב חֹדֶשׁ, כְּאִלּוּ אָמַר: אַחַר שָׁנָה. אָמַר: לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם, כּוֹתְבִין יוֹם אֶחָד אַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם (הַגָּהוֹת אַלְפָּסִי פ׳ מִי שֶׁאָחָזוֹ):

ז הִתְנָה עָלֶיהָ שֶׁתִּתְגָּרֵשׁ כְּשֶׁיַּעֲבֹר מִנְּגֶד פָּנֶיהָ ל׳ יוֹם, וְהָיָה הוֹלֵךְ וּבָא הוֹלֵךְ וּבָא, וְלֹא נִתְיַחֵד עִמָּהּ, כְּשֶׁיֵּלֵךְ וְיִשְׁהֶה ל׳ יוֹם, תִּהְיֶה מְגֹרֶשֶׁת; וְאַף עַל פִּי שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ וּבָא בְּתוֹךְ ל׳ יוֹם, הוֹאִיל וְלֹא נִתְיַחֵד עִמָּהּ, חֲרֵי זֶה גֵּט כָּשֵׁר. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁהִתְנָה וְאָמַר: חֲרֵי הִיא נֶאֱמֶנֶת עָלַי שֶׁלֹּא פִּיַּסְתִּיהָ. אֲבָל אִם לֹא הֶאֱמִינָהּ, חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא פִּיְּסָהּ כְּשֶׁהָיָה הוֹלֵךְ וּבָא, וּמָחֲלָה לוֹ, וְחָזַר וּבִטֵּל הַגֵּט כְּשֶׁפִּיְּסָהּ, וּמִפְּנֵי חֲשָׁשׁ זֶה יִהְיֶה הַגֵּט פָּסוּל. וְכֵן הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה: חֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ לְאַחַר י״ב חֹדֶשׁ, וְהָיָה עִמָּהּ בַּמְּדִינָה, דְּחוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא פִּיְּסָהּ, עַד שֶׁיֹּאמַר: נֶאֱמֶנֶת עָלַי שֶׁלֹּא פִּיַּסְתִּיהָ. וְכֵן כָּל הַתְּנָאִים שֶׁהֵם תְּלוּיִים בִּרְצוֹנָהּ. וְאִם רָצְתָה וּמָחֲלָה אוֹתָן לְבַעְלָהּ בָּטֵל הַגֵּט, דְּחוֹשְׁשִׁין לָהּ שֶׁמָּא פִּיַּס, עַד שֶׁיֹּאמַר: נֶאֱמֶנֶת עָלַי. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּמִתְגָּרֶשֶׁת מִן הַנִּשּׂוּאִין, שֶׁלִּבּוֹ גַּס בָּהּ. אֲבָל

בְּמִתְגָּרֶשֶׁת מִן הָאֵרוּסִין, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ שֶׁמָּא פִּיֵּס. הֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ מֵעַכְשָׁו, אִם לֹא בָּאתִי מִכָּאן וְעַד י״ב חֹדֶשׁ, אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא בַּסֵּתֶר בָּא, שֶׁאֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לָבֹא בְּצִנְעָא. וְאִם תַּם הַזְּמַן שֶׁקָּבַע, וְלֹא בָּא, הֲרֵי זוֹ מְגֹרֶשֶׁת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאַף בְּזוֹ חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא בַּסֵּתֶר בָּא, אֶלָּא אִם כֵּן הִתְנָה בִּתְחִלָּה וְאָמַר: נֶאֱמֶנֶת עָלַי לוֹמַר שֶׁלֹּא בָּאתִי. וְרָאוּי לָחוּשׁ לְדִבְרֵיהֶם לְכַתְּחִלָּה, וְכֵן הַמִּנְהָג לְהַתְנוֹת בִּתְחִלָּה שֶׁתְּהֵא נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר שֶׁלֹּא פִּיֵּס. וְאִם כְּשֶׁהִתְנָה תְּלָה בִּיאָתוֹ בְּעֵדִים, שֶׁלֹּא יִתְבַּטֵּל הַגֵּט בְּבוֹאוֹ אֶלָּא אִם כֵּן יָעִידוּ עָלָיו עֵדִים שֶׁבָּא, וְעָבַר הַזְּמַן וְאֵין מְעִידִים שֶׁבָּא, לְדִבְרֵי הַכֹּל אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא בָּא, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֶאֱמִינָהּ:

סימן קמה

א הֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ אִם מֵתִי, אוֹ הֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ אִם מֵתִי מֵחֳלִי זֶה, אוֹ הֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ לְאַחַר מִיתָתִי, אֵינוֹ גֵּט; וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהוּא סָפֵק.

ב הֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ מֵהַיּוֹם אִם מֵתִי, אוֹ מֵעַכְשָׁו אִם מֵתִי, הֲרֵי זֶה גֵּט, וּכְשֶׁיָּמוּת תִּהְיֶה מְגֹרֶשֶׁת. וְיוֹתֵר טוֹב שֶׁיֹּאמַר: מֵעַכְשָׁו, מִשֶּׁיֹּאמַר: מֵהַיּוֹם, שֶׁאִם אָמַר: מֵהַיּוֹם, וּמֵת בְּתוֹךְ הַיּוֹם, יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק שֶׁמָּא אֵין דַּעְתּוֹ אֶלָּא מִסּוֹף הַיּוֹם, וְאֵין גֵּט לְאַחַר מִיתָה.

ג הֲרֵי זוֹ גִּטֵּךְ מֵעַכְשָׁו, אוֹ מֵהַיּוֹם, וּלְאַחַר מִיתָה, וּמֵת, הֲרֵי זֶה סָפֵק מְגֹרֶשֶׁת, שֶׁמָּא אַחַר שֶׁאָמַר: מֵעַכְשָׁו, חָזַר בּוֹ מִלְּשׁוֹן מֵעַכְשָׁו, וְסָמְכָה דַּעְתּוֹ עַל לְאַחַר מִיתָה.

ד שְׁכִיב מְרַע שֶׁגֵּרֵשׁ סְתָם, בְּלֹא תְּנַאי דְּמֵהַיּוֹם אִם מֵתִי, אֵין אוֹמְרִים סְתָמוֹ כְּפֵרוּשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים בְּמַתָּנָה, דְּגֵט שָׁאנֵי; וְאִם עָמַד, אֵינוֹ חוֹזֵר.

ה שְׁכִיב מְרַע שֶׁרוֹצֶה לְגָרֵשׁ עַל תְּנַאי אִם יָמוּת, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּפֹּל לִפְנֵי יָבָם, וְאִם עָמַד לֹא תִּהְיֶה מְגֹרֶשֶׁת, אוֹמֵר לָהּ כְּשֶׁנּוֹתֵן לָהּ הַגֵּט: אִם לֹא מֵתִי לֹא יִהְיֶה גֵּט וְאִם מֵתִי יִהֶא גֵּט מֵעַכְשָׁו וְאִם לֹא מֵתִי לֹא יִהֶא גֵּט, כְּדֵי שֶׁיִּהֶא הַתְּנַאי כָּפוּל וְהֵן קוֹדֶם לְלָאו, וְלֹא יִפְתַּח פִּיו תְּחִלָּה לְפַרְעָנוּת, וְאָז יִהְיֶה בָּטֵל מִיָּד כְּשֶׁיַּעֲמֹד, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא יֹאמַר: חוֹזַרְנִי בִּי. וְאִם יִרְצֶה שֶׁלֹּא יִתְבַּטֵּל מִיָּד כְּשֶׁיַּעֲמֹד, אֶלָּא עַד זְמַן פְּלוֹנִי, יֹאמַר: אִם לֹא מֵתִי עַד זְמַן פְּלוֹנִי לֹא יִהְיֶה גֵּט וְאִם מֵתִי עַד זְמַן פְּלוֹנִי יִהֶא גֵּט מֵעַכְשָׁו וְאִם לֹא מֵתִי עַד זְמַן פְּלוֹנִי לֹא יִהֶא גֵּט. הַגָּה: וְיֹאמַר לָשׁוֹן זֶה דַּוְקָא: אִם מֵתִי אִם לֹא מֵתִי וְכוּ', וְלֹא יֹאמַר: אִם אָמוּת אִם לֹא אָמוּת, מֵאַחַר שֶׁהוּא לְשׁוֹן חֲכָמִים. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן קנ״ד סָעִיף ק׳ לֹא מִשְׁמָע כָּךְ:

ו הֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ מֵהַיּוֹם אִם מֵתִי מֵחֳלִי זֶה, וְנָפַל עָלָיו בַּיִת אוֹ נִשְׂכּוֹ נָחָשׁ אוֹ טָרְפוֹ אֲרִי וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, וּמֵת, אֵינוֹ גֵּט. אֲבָל אִם אָמַר: אִם לֹא יַעֲמֹד מֵחֳלִי זֶה, וְנָפַל עָלָיו בַּיִת אוֹ נִשְׂכּוֹ נָחָשׁ אוֹ טָרְפוֹ אֲרִי, הֲרֵי זוֹ סָפֵק מְגֹרֶשֶׁת:

ז הֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ מֵעַכְשָׁו אִם מֵתִי מֵחֳלִי זֶה, וְעָמַד וְהָלַךְ בַּשּׁוּק, וְחָלָה וָמֵת; אוֹמְדִין אוֹתוֹ, אִם מֵחֲמַת חֳלִי הָרִאשׁוֹן מֵת, הֲרֵי זֶה גֵּט, אֲפִלּוּ הָלַךְ בְּלֹא מִשְׁעֶנֶת; וְאִם לָאו, אֵינוֹ גֵּט. וְאִם נִתַּק מֵחֳלִי לְחֳלִי וְלֹא עָמַד בַּשּׁוּק, הֲרֵי זֶה גֵּט וְאֵינוֹ צָרִיךְ אֹמֶד:

ח שְׁכִיב מְרַע שֶׁנָּתַן גֵּט וְאָמַר: מֵהַיּוֹם אִם מֵתִי, סְתָם, וְהִבְרִיא, בָּטֵל גִּטּוֹ; וְלֹא אָמְרִינַן לְעוֹלָם קֹדֶם שָׁיְמוּת קָאָמַר, אֶלָּא אִם מֵתִי מֵחֳלִי זֶה קָאָמַר, אֲבָל אִם מִתּוֹךְ בֵּרְיוֹ הִתְנָה בְּמֵהַיּוֹם אִם מֵתִי, וַדַּאי כָּל שֶׁמֵּת בְּחַיֶּיהָ קָאָמַר, וְכָל אֵימַת דְּמָאִית הֲרֵי זוֹ מְגֹרֶשֶׁת:

ט עֻצָּה טוֹבָה עַל פִּי גְּדוֹלֵי עוֹלָם לָחוּשׁ לְרַמְאִין בְּגֵט שְׁכִיב מְרַע, שֶׁיֹּאמַר: אִם מֵתִי מֵעַכְשָׁו וְעַד יוֹם פְּלוֹנִי וְהוּא בִּכְלָל, יִהֶא גֵּט; וְלֹא יֹאמַר: אִם אָמוּת מֵחֳלִי זֶה, שֶׁיִּהֶא הַתְּנַאי תָּלוּי בַּחֹלִי, שֶׁמָּא יָבֹא אָדָם שֶׁאֵינוֹ הָגוּן וְיִשְׁתַּדֵּל עִם הָרוֹפֵא שֶׁיֹּאמַר שֶׁלֹּא מֵת מֵאוֹתוֹ חֹלִי אֶלָּא מֵחֹלִי אַחֵר שֶׁנָּעְתַּק אֵלָיו, וְיוֹצִיא לַעַז עַל הַגֵּט. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין אָנוּ בְּקִיאִין בִּזְמַן הַזֶּה, וְלָכֵן אֵין לִסְמֹךְ בִּזְמַן הַזֶּה מֵאֲמָתָנוֹת הָרוֹפְאִים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דִּלְכַתְּחִלָּה אֵין לְגָרֵשׁ עַל יְדֵי תְּנַאי, רַק יְגָרֵשׁ סְתָם, וּלְקַבֵּל בְּחֶרֶם הַקְּהִלּוֹת אוֹ לְתֵּן מַשְׁכְּנוֹת שֶׁכָּשֶׁיַּעֲמֹד יַחְזִרוּ וְיִשָּׁאוּ זֶה אֶת זֶה (מַרְדְּכִי פֶּרֶק מִי שֶׁאָחָזוֹ). וּכְכֹהֵן הַמְּגָרֵשׁ, שֶׁצָּרִיךְ לְהַתְנוֹת, שֶׁלֹּא תְּהֵא אֲסוּרָה לַחֲזֹר לוֹ, כְּדִלְעֵיל רֵישׁ סִימָן קמ״ג, אוֹ שֶׁיֵּשׁ לָחוּשׁ לְטָרוּף דַּעַת הַחוֹלֶה, יֵשׁ לְגָרֵשׁ בְּתְנַאי כְּדֶרֶךְ שֶׁנִּתְבָּאֵר (סִדְרֵי גִּטִּין). אִשָּׁה שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה עַל תְּנַאי, וּמֵת הַבַּעַל, אֵינָהּ צְרִיכָה לְהִתְאַבֵּל עָלָיו (שָׁם בְּמָרְדְּכִי); אֲבָל אֵין אִסּוּר בַּדָּבָר אִם רְצוֹנָהּ לְהִתְאַבֵּל עָלָיו עַצְמָהּ לִבְכּוֹת עָלָיו וְלָצֵאת אַחַר מִטָּתוֹ:

י שְׁכִיב מְרַע שֶׁנָּתַן גֵּט לְאֶחָד וְאָמַר לוֹ: זְכֵה בְּגֵט זֶה לְאִשְׁתִּי, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּפֹּל לִפְנֵי יָבָם, וּמֵת קֹדֶם שֶׁגִּיֵּעַ לְיָדָהּ, הֲרֵי זוֹ סָפֵק מְגֹרֶשֶׁת, וְחוֹלָצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת:

סימן קמו

א הַמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ לְאַחַר זְמַן קָבוּעַ, הֲרֵי זוֹ מְגֹרֶשֶׁת כְּשֶׁיִּגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁקָּבַע. וַהֲרֵי זֶה דּוֹמֶה לְתְנַאי, וְאֵינוֹ תְנַאי. דּוֹמֶה לְתְנַאי, שֶׁהֵיא מִתְגָּרֶשֶׁת כְּשֶׁיִּגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁקָּבַע; וְאֵינוֹ תְנַאי, שֶׁהַמְגָרֵשׁ עַל תְּנַאי הֲרֵי גֵּרֵשׁ, וְזֶה עָדַיִן לֹא גֵּרֵשׁ עַד שֶׁיַּגִּיעַ אוֹתוֹ זְמַן. לְפִיכָךְ, הַמְגָרֵשׁ עַל תְּנַאי צָרִיךְ לִכְפֹּל תְּנָאוֹ, וְזֶה אֵינוֹ צָרִיךְ לִכְפֹּל דְּבָרָיו וְלֹא לִשְׁאָר מִשְׁפְּטֵי הַתְּנָאִים. כֵּיצַד, הָאוֹמֵר לְאִשְׁתּוֹ: הֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ וְלֹא תִּתְגָּרְשִׁי בּוֹ אֶלָּא לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם, אֵינָהּ מִתְגָּרֶשֶׁת אֶלָּא לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם. וְאִם מֵת הַבַּעַל אוֹ אָבַד הַגֵּט אוֹ נִשְׂרַף בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם, אֵינָהּ מִגֹּרֶשֶׁת:

ב הָלְכָה וְהִנִּיחָתוּ בְּצִדֵּי רְשׁוּת הָרַבִּים, וְנִגְנַב אוֹ אָבַד לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם, חֲרֵי זוֹ מְגֹרֶשֶׁת, הוֹאִיל וְהָיָה הַגֵּט קַיָּם בַּיּוֹם שֶׁמִּתְגָּרֶשֶׁת בּוֹ, וְיִחֲדָה אוֹתוֹ בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ רְשׁוּת הָרַבִּים, שֶׁצִּדֵּי רְשׁוּת הָרַבִּים אֵינָם כִּרְשׁוּת הָרַבִּים. וְכֵן אִם תָּלָה הַגֵּרוּשִׁין בְּמַעֲשֶׂה, דֵּינוֹ כִּדְיִן מְגֹרֶשׁ אַחַר זְמַן. כֵּיצַד, כְּגוֹן שֶׁאָמַר לָאִשָּׁה: חֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ וְלֹא תִּתְגָּרְשִׁי בּוֹ עַד שֶׁתִּתְּנִי לִי מָאתַיִם זוּז, חֲרֵי זוֹ מִתְגָּרֶשֶׁת אַחַר שֶׁתִּתֵּן, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לִכְפֹּל הַתְּנַאי וְלֹא לִשְׁאָר מִשְׁפְּטֵי הַתְּנָאִים, שֶׁחֲרֵי לֹא גֵּרַשׁ עַל תְּנַאי, אֶלָּא עַדַיִן לֹא גֵּרַשׁ זֶה, אֶלָּא תָּלָה הַגֵּרוּשִׁין בַּעֲשִׂיָּה כָּךְ וְכָךְ וְאַחַר כָּךְ תִּתְגָּרֵשׁ. וּמַה בֵּין מְגֹרֶשׁ עַל תְּנַאי, לְזֶה שֶׁקָּבַע זְמַן לְגֵרוּשִׁין אוֹ תְּלָאָן בְּמַעֲשֶׂה, שֶׁהַמְגֹרֶשׁ עַל תְּנַאי יֵשׁ שָׁם גֵּרוּשִׁין, וְאֵינָם גּוֹמְרִים עַד שֶׁיִּתְקַיְּמִים הַתְּנַאי; לְפִיכָךְ, כְּשֶׁיִּתְקַיְּמִים הַתְּנַאי, נִתְגָּרְשָׁה, אִם הָיָה הַגֵּט קַיָּם, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ בִּרְשׁוּתָהּ, וְאֵינָהּ צְרִיכָה לְחַזֵּר וְלִטְּלוֹ אוֹ לְהַיְּתָהּ בִּרְשׁוּתָהּ אַחַר שֶׁנִּתְקַיְּמִים הַתְּנַאי, שֶׁחֲרֵי הִגִּיעַ לְיָדָהּ תְּחִלָּה בְּתוֹרַת גֵּרוּשִׁין. אֲבָל הַתּוֹלֶה הַגֵּרוּשִׁין בִּזְמַן אוֹ בְּמַעֲשֶׂה, לֹא הִגִּיעַ לְיָדָהּ בְּתוֹרַת גֵּרוּשִׁין אֶלָּא בְּתוֹרַת פִּקָּדוֹן עַד הַזְּמַן שֶׁקָּבַע אוֹ עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה הַמַּעֲשֶׂה; לְפִיכָךְ, כְּשֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן צָרִיךְ לְהָיוֹת הַגֵּט בִּרְשׁוּתָהּ, אוֹ תַּחֲזֹר וְתִטָּלֶנּוּ, אוֹ יִהְיֶה בְּמָקוֹם שֶׁיִּחֲדָה אוֹתוֹ בּוֹ אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רְשׁוּתָהּ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, וְאַחַר כָּךְ תִּתְגָּרֵשׁ בּוֹ. וְאִם נִשְּׂאת קֹדֶם הַזְּמַן שֶׁקָּבַע, אוֹ קֹדֶם שֶׁתַּעֲשֶׂה הַמַּעֲשֶׂה שֶׁתָּלָה בּוֹ הַגֵּרוּשִׁין, תֵּצֵא וְהַוָּלָד מִמֶּנּוּ מַמְזֵר, שֶׁעֲדַיִן הִיא אֵשֶׁת אִישׁ גְּמוּרָה וְאֵין כָּאן שָׁם גֵּרוּשִׁין:

ג הַנּוֹתֵן גֵּט בְּיַד אִשְׁתּוֹ וְאָמַר לָהּ: אִם לֹא תִּתְּנִי מָאתַיִם זוּז אֵין זֶה גֵּט, אוֹ אֵין אַתְּ מְגֹרֶשֶׁת, חֲרֵי זֶה לֹא גֵּרַשׁ כְּלָל, וְאֵין כָּאן גֵּט לֹא עַל תְּנַאי וְלֹא תָּלוּי בְּמַעֲשֶׂה, וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה. וְאִם אָמַר לָהּ: חֲרֵי אַתְּ מְגֹרֶשֶׁת, וְאִם לֹא תִּתְּנִי לִי מָאתַיִם זוּז לֹא תִּהְיִי מְגֹרֶשֶׁת, חֲרֵי זוֹ מְגֹרֶשֶׁת אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתְנָה, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא כָּפַל תְּנָאוֹ:

ד מִי שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה עַל תְּנַאי, וְקִדְּשָׁהּ אַחֵר קֹדֶם שֶׁיִּתְקַיְּמִים הַתְּנַאי; אִם נִתְקַיְּמִים הַתְּנַאי, חֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת; וְאִם לֹא נִתְקַיְּמִים הַתְּנַאי וּבָטֵל הַגֵּט, אֵינָהּ צְרִיכָה גֵּט מִשֵּׁנִי, שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהּ. אֲבָל אִם נִשֵּׂאת וְלֹא נִתְקַיְּמִים הַתְּנַאי וּבָטֵל הַגֵּט, צְרִיכָה גֵּט מִשֵּׁנִי:

ה בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁאִם קִדְּשָׁהּ אַחֵר וְלֹא נִתְקַיְּמִים הַתְּנַאי שֶׁהַגֵּט בָּטֵל, בְּתְנַאי שֶׁהוּא בְּלָאו, וְעָשְׂתָה מַעֲשֶׂה בְּבִטּוּלוֹ, אוֹ בְּתְנַאי שֶׁהוּא בְּמַעֲשֶׂה תּוֹךְ זְמַן קָצוּב וְעָבַר הַזְּמַן וְלֹא נַעֲשָׂה, אוֹ בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ שֶׁהָיָה הַתְּנַאי מְבֻטָּל בְּפֹעַל, הַגֵּט בָּטֵל. אֲבָל בְּתְנַאי שֶׁבְּיָדָהּ לְקַיְּמוֹ וּבָהּ הַדָּבָר תָּלוּי וְאִם נִתְקַיְּמִים הַתְּנַאי מְגֹרֶשֶׁת, חֵישִׁינַן שֶׁמָּא קִיְּמָה הַתְּנַאי (הַמ״מ) וְחָלוּ קִדּוּשֵׁי שֵׁנִי:

סימן קמז

א כֵּיצַד מְגֹרָשׁ אָדָם עַל תְּנַאי, לֹא שֶׁיֹּאמַר: כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי עַל תְּנַאי זֶה, אוֹ כִּתְבוּ וּתְנוּ לָהּ עַל תְּנַאי זֶה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁלֹּא יִכְתֹּב בְּתוֹךְ הַגֵּט: עַל תְּנַאי זֶה גֵּרַשׁ פְּלוֹנִי אֶת פְּלוֹנִית, אֶלָּא כֵּיצַד עוֹשֶׂה, אוֹמֵר לַסּוֹפֵר לִכְתֹּב, וְלָעֵדִים לַחְתֹּם, וְכוֹתְבִין גֵּט כָּשֵׁר בְּלֹא שׁוּם תְּנַאי בָּעוֹלָם, וְאַחַר כָּךְ נוֹתֵן לָהּ הַגֵּט וְאוֹמֵר לָהּ: חֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ אוֹ חֲרֵי אַתְּ מְגֹרֶשֶׁת מִמֶּנִּי עַל מְנָת כָּךְ וְכָךְ, אוֹ יֹאמַר [לָהֶם אוֹ] לְשָׁלִיחַ: תְּנוּ לָהּ גֵּט זֶה עַל מְנָת כָּךְ וְכָךְ:

ב כָּתַב הַתְּנַאי בַּגֵּט אַחַר שֶׁגָּמַר לִכְתֹּב תֹּרֶף הַגֵּט, חֲרֵי זֶה כָּשֵׁר, בֵּין שֶׁכָּתְבוּ קֹדֶם חֲתִימַת הָעֵדִים בֵּין שֶׁכָּתְבוּ אַחַר חֲתִימַת הָעֵדִים. אֲבָל אִם כָּתְבוּ קֹדֶם תֹּרֶף הַגֵּט, אֲפִלּוּ כָּתַב עַל מְנָת כָּךְ וְכָךְ, חֲרֵי זֶה סְפֵק גֵּרוּשִׁין, שֶׁחֲרֵי נִשְׁאָר לוֹ זְכוּת בְּגוּפוֹ שֶׁל גֵּט. וְכֵן אִם הִתְנָה עַל פֶּה קֹדֶם כְּתִיבַת הַתֹּרֶף, חֲרֵי זֶה סְפֵק גֵּרוּשִׁין:

ג כָּל מְגֹרָשׁ עַל תְּנַאי שֶׁמְּבֻטָּל הַגֵּט, כְּגוֹן שֶׁהִתְנָה לָהּ שֶׁלֹּא תֹּאכַל בָּשָׂר וְלֹא תִּשְׁתֶּה יַיִן כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ, אוֹ שֶׁתִּתְהֶיהָ מֻתֶּרֶת לְכָל אָדָם חוּץ מִפְּלוֹנִי, אוֹ שֶׁהִתְנָה עָלֶיהָ שֶׁאָר תְּנָאִים קֹדֶם כְּתִיבַת הַתֹּרֶף, אִם הָיָה הַתְּנַאי כָּתוּב בַּגֵּט וְחָזַר וּמְחָקוֹ וּנְתָנוֹ לָהּ, חֲרֵי זֶה סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת; וְאִם הָיָה הַתְּנַאי עַל פֶּה, חֲרֵי זֶה נוֹטֵל הַגֵּט מִמֶּנָּה וְחוֹזֵר וְנוֹתְנוֹ לָהּ בְּלֹא תְּנַאי כְּלָל, אוֹ בְּתְנַאי כָּשֵׁר:

סימן קמח

א מִי שֶׁכָּתַב לְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וְנִמְלַךְ וְלֹא גֵּרְשָׁהּ, וְנִתְיַחֵד עִמָּהּ אַחַר שֶׁכְּתָבוֹ, לֹא יְגָרְשֶׁנָּהּ בְּאוֹתוֹ הַגֵּט פַּעַם אַחֶרֶת כְּשֶׁיִּרְצֶה לְגָרְשָׁהּ. וְאִם גֵּרְשָׁהּ בְּאוֹתוֹ הַגֵּט הַיָּשָׁן, חֲרֵי זוֹ מְגֹרֶשֶׁת וְתִנָּשֵׂא בּוֹ לְכַתְּחִלָּה, שֶׁחֲרֵי נִכְתַּב לִשְׁמָהּ וַחֲרֵי נָתַן לָהּ עַתָּה בְּעֵדִים כְּהִלְכָתוֹ. וְלָמָּה לֹא יְגָרְשֶׁנָּה בּוֹ לְכַתְּחִלָּה, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יֹאמְרוּ גִּטָּהּ קוֹדֵם לִבְנָהּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהָנֵי מִלֵּי כְּשֶׁהַגֵּט בְּיַד הַבַּעַל וּמְסָרוֹ מִיָּדוֹ לְיָדָהּ, אֲבָל אִם שְׁלָחוֹ לָהּ עַל יְדֵי שָׁלִיחַ, וְנִתְיַחֵד עִמָּהּ אַחַר שֶׁנְּתָנוֹ לְיַד הַשָּׁלִיחַ, וּנְתָנוֹ לָהּ הַשָּׁלִיחַ, לֹא תִּנָּשֵׂא בּוֹ, וְאִם נִשֵּׂאת, לֹא תֵּצֵא:

ב כָּל הַמְגֹרָשׁ עַל תְּנַאי, בֵּין שֶׁאָמַר: מֵעַכְשָׁו, בֵּין שֶׁאָמַר: אִם יִהְיֶה וְאִם לֹא יִהְיֶה, חֲרֵי זֶה לֹא יִתְיַחֵד עִמָּהּ כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִתְקַיְּמִים הַתְּנַאי, אֶלָּא בִּפְנֵי עֵד, אֲפִלּוּ עֶבֶד וַאֲפִלּוּ שִׁפְחָה, חוּץ מִשִּׁפְחָתָהּ אוֹ בִּנָּהּ הַקָּטָן, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָהּ בּוֹשָׁה לְשַׁמֵּשׁ בִּפְנֵיהֶם. וְהַדָּבָר יָדוּעַ שֶׁאִם נִתְיַחֵד עִמָּהּ בִּפְנֵי שְׁנֵי עֵדִים כְּאֶחָד, וְרָאָה הוּא וְהִיא אוֹתָם, אֲפִלּוּ נִתְקַיְּמִים הַתְּנַאי אַחַר כָּךְ, חֲרֵי זוֹ סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת, שֶׁמָּא בְּעָלָהּ וּבִטֵּל הַגֵּט, וְיִתְבָּאֵר בְּסִימָן שֶׁאַחַר זֶה:

סימן קמט

א הַמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וְחָזַר וּבָעָלָהּ בִּפְנֵי עֵדִים, אוֹ שֶׁגָּלוּי לַכֹּל שֶׁבָּא עָלֶיהָ, כְּגוֹן שֶׁנִּשְׂאָהּ (הַר״ן פֶּרֶק כָּל הַגֵּט), קֹדֶם שֶׁתִּנָּשֵׂא לְאַחֵר, בֵּין שֶׁגֵּרְשָׁהּ מִן הַנִּשּׂוּאִין בֵּין מִן הָאֵרוּסִין, הוֹאִיל וְאִשְׁתּוֹ הָיְתָה, הֲרֵי זוֹ בְּחֶזְקַת שֶׁהֶחֱזִירָהּ וּלְשֵׁם קִדּוּשִׁין בָּעַל וְלֹא לְשֵׁם זְנוּת. וַאֲפִלּוּ רָאוּ שֶׁנָּתַן לָהּ מָעוֹת, שֶׁחֲזָקָה הִיא שֶׁאֵין אָדָם עוֹשֶׂה בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת וַהֲרֵי בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹתָהּ בְּעִילַת מִצְוָה. לְפִיכָךְ, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת קִדּוּשֵׁי וַדַּאי, וּצְרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵּט שֵׁנִי:

ב נִתְיַחֵד עִמָּהּ בִּפְנֵי שְׁנֵי עֵדִים, וְהָיוּ שְׁנֵי עֵדִים כְּאֶחָד, וְרָאוּ הוּא וְהִיא אֶת הָעֵדִים, אִם הָיְתָה מְגֹרֶשֶׁת מִן הַנִּשּׂוּאִין, חוֹשְׁשִׁין לָהּ שֶׁמָּא נִבְעֲלָה, וְהֵן הֵן עֵדֵי יִחוּד הֵן עֵדֵי בִּיאָה. לְפִיכָךְ, הִיא סָפֵק מְקֻדֶּשֶׁת, וּצְרִיכָה גֵּט מִסָּפֵק. וְאִם הָיְתָה מְגֹרֶשֶׁת מִן הָאֵרוּסִין, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ, שֶׁהֲרֵי אֵין לְבוֹ גַּס בָּהּ. וְאִי חָזֵינַן לְהוּ דְּגַיְסֵי אַהֲדָדֵי, חוֹשְׁשִׁין לָהּ. הַגָּה: אֲבָל אִם נִתְיַחֵד עִם מְשֻׁחֶרֶת שֶׁלּוֹ, אַף עַל גַּב דְּגַם בָּהּ, לֹא חַיְשִׁינַן, אֶלָּא אִם כֵּן בָּא עָלֶיהָ בִּפְנֵי עֵדִים (תְּשׁוּבַת הָרַמְבַּן סִימָן קל״ח):

ג מִי שֶׁשָּׁלַח גֵּט לְאִשְׁתּוֹ, וְאַחַר כָּךְ בִּטְּלוֹ, וְהָלַךְ וְנִתְיַחֵד עִמָּהּ, וְאַחַר כָּךְ נִתְבָּרֵר שֶׁכְּבָר הִגִּיעַ הַגֵּט לְיָדָהּ קֹדֶם בִּטּוּלוֹ, אֵינָהּ צְרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵּט שֵׁנִי, דְּוַדַּאי לֹא בָּעַל לְשֵׁם קִדּוּשִׁין, כִּי הָיָה סָבוּר שֶׁהַגֵּט הָיָה בָּטֵל, וְלֹא בָּעַל אֶלָּא עַל דַּעַת קִדּוּשִׁין הָרִאשׁוֹנִים:

ד מִי שֶׁגֵּרַשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וְנִתְיַחֵד עִמָּהּ, וְקֹדֶם שֶׁגֵּרְשָׁהּ שֵׁנִית לְקָחָהּ אֶחָד לְשֵׁם פִּילֶגֶשׁ, אֲסוּרָה לִשְׁנֵיהֶם וּצְרִיכָה גֵּט מִשְּׁנֵיהֶם:

ה לֹא אָמְרוּ חֲזָקָה זוֹ דְּאֵין אָדָם עוֹשֶׂה בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת, אֶלָּא בְּאִשְׁתּוֹ שֶׁגֵּרְשָׁהּ אוֹ בִּמְקֻדֶּשׁ עַל תְּנַאי וּבָעַל סְתָם, שֶׁהֲרֵי אִשְׁתּוֹ הִיא וּבְאִשְׁתּוֹ הוּא שֶׁחֲזָקָתוֹ שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה בְּעִילַת זְנוּת עַד שֶׁיְּפָרֵשׁ שֶׁהִיא בְּעִילַת זְנוּת אוֹ יְפָרֵשׁ שֶׁעַל תְּנַאי הוּא בּוֹעֵל; אֲבָל שְׁאָר כָּל הַנָּשִׁים בַּחֲזָקָה שֶׁבָּעַל לְשֵׁם זְנוּת, עַד שֶׁיְּפָרֵשׁ שֶׁבָּעַל לְשֵׁם קִדּוּשִׁין:

ו וְכֵן אִישׁ וְאִשָּׁה שֶׁהֻמְּרוּ בְּאַנָּס הַגְּזֵרוֹת, וְנִשְׁאוּ זֶה לָזֶה בְּחֻקּוֹת הַכּוּתִים, אַף עַל פִּי שֶׁמִּתְיַחֲדִים זֶה עִם זֶה בְּכָל יוֹם לְעֵינֵי הַכֹּל, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהֶם מִשּׁוּם קִדּוּשִׁין וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן כ״ו:

ז נִתְיַחֵד עִם אִשְׁתּוֹ אַחַר שֶׁאָמַר לִכְתֹּב וְלַחְתֹּם גֵּט וְלִתְּנוֹ לָהּ, הֲרֵי אֵלּוּ לֹא יִכְתְּבוּ. וְאִם כָּתְבוּ וְנָתְנוּ לָהּ אַחַר שֶׁנִּתְיַחֵד עִמָּהּ, הֲרֵי זוֹ סָפֵק מְגֹרֶשֶׁת:

סימן קנ

א כָּל גֵּט שֶׁהוּא בָּטֵל מִן הַתּוֹרָה, אִם נִתְגָּרְשָׁה בּוֹ עֲדַיִן הִיא אֵשֶׁת אִישׁ גְּמוּרָה. וְאִם נִשֵּׂאת בּוֹ, תֵּצֵא וְהַוָּלָד מַמְזֵר, וּצְרִיכָה גֵּט מִשֵּׁנִי מִדִּבְרֵיהֶם, וּמֵהֲרַאשׁוֹן מִן הַתּוֹרָה, לְהַתִּירָהּ לָעֲלָמָא. וַאֲסוּרָה לִשְׁנֵיהֶם לְעוֹלָם. וְכָל י״ג דְּרָכִים שֶׁנּוֹהֲגִין בְּאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם וְנִשֵּׂאת וְאַחַר כָּךְ בָּא בַּעְלָהּ, שֶׁנִּתְבָּאֲרוּ בְּסִימָן י״ז, נוֹהֲגִים בָּהּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבַעְלָהּ הָרִאשׁוֹן יוֹרְשָׁהּ (הַמ״מ פֶּרֶק י׳ דְּגֵרוּשִׁין). אֲבָל אִם לֹא נִשֵּׂאת עֲדַיִן, אֶלָּא נִתְקַדְּשָׁה, מֻתֶּרֶת לְבַעְלָהּ וְאֵינָהּ צְרִיכָה גֵּט מִשֵּׁנִי. וְכָל גֵּט שֶׁאֵינוֹ פָּסוּל אֶלָּא מִדִּבְרֵיהֶם לְהַנָּשֵׂא בּוֹ, לֹא תִּנָּשֵׂא בּוֹ לְכַתְּחִלָּה, וְאִם נִשֵּׂאת, אֲפִלּוּ לֹא נִבְעֲלָה, לֹא תֵּצֵא, וְהַוָּלָד כָּשֵׁר; וְכוֹתְבִין לָהּ גֵּט אַחֵר, וְהִיא יוֹשֶׁבֶת תַּחַת בַּעְלָהּ. וְאִם אִי אֶפְשָׁר לִכְתֹּב לָהּ גֵּט, וְהָיָה הַבַּעַל וָתִיק וְגֵרֵשׁ מֵעַצְמוֹ, הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים מִמֶּנָּה. אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ בָּנִים מִמֶּנָּה, לֹא יוֹצִיא, מִפְּנֵי שֶׁמּוֹצִיא לַעַז עַל הַבָּנִים. מִיהוּ, נוֹתְנִין גֵּט אַחַר כָּשֵׁר, וְאֵין בָּזֶה מִשּׁוּם הוֹצָאַת לַעַז עַל הַבָּנִים (פִּסְקֵי מהרא״י סִימָן כ״א). כָּל דָּבָר שֶׁאָנוּ מַחֲמִירִין בְּגִטִּין, וְהַגֵּט בָּלְאוּ הֵכִי כָּשֵׁר אֶלָּא שֶׁמַּחֲמִירִין לְכָתְבוֹ לְכַתְּחִלָּה, אִם לֹא נִכְתַּב, הַגֵּט כָּשֵׁר (מהרי״ו סִימָן כ״ג):

ב כָּל שֶׁהִיא סָפֵק מְגֹרֶשֶׁת, לֹא תִּנָּשֵׂא, וְאִם נִשֵּׂאת, תֵּצֵא, וְהַוָּלָד סָפֵק מַמְזֵר:

ג כָּל גֵּט שֶׁהוּא בָּטֵל מִן הַתּוֹרָה, אִם הָיָה בַּעְלָהּ כֹּהֵן לֹא נֶאְסְרָה עָלָיו מִשּׁוּם גְּרוּשָׁה, חוּץ מֵהַמְגָרֵשׁ וְאָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְגֹרֶשֶׁת מִמֶּנִּי וְאֵין אַתְּ מֻתֶּרֶת לְכָל אָדָם, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאֵין כָּאן גֵּט כְּלָל, פְּסוּלָה לִכְהֻנָּה:

ד מִי שֶׁגֵּרַשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט שֶׁיֵּשׁ בּוֹ פְּסוּל מִדִּבְרֵיהֶם, אוֹ שֶׁהָיְתָה סָפֵק מְגֹרֶשֶׁת וְרָצָה לְהַחֲזִירָהּ, צָרִיךְ לְקַדְּשָׁהּ, אֲבָל אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ שֶׁבַע בְּרָכוֹת וְלֹא לִכְתֹּב לָהּ כְּתֻבָּה אַחֶרֶת:

סימן קנא

א כְּתַב הַסּוֹפֵר הַשּׁוֹבָר וְהַגֵּט, וְטָעָה וְנָתַן הַשּׁוֹבָר לָאִישׁ, וְהַגֵּט לָאִשָּׁה, וְנָתְנוּם זֶה לָזֶה וְכִמְדֻמֶּה לָהֶם שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה, וּלְאַחַר זְמַן עָרְעֵר הַבַּעַל לוֹמַר שֶׁלֹּא נִתְגָּרְשָׁה, שֶׁלֹּא נָתַן לָהּ אֶלָּא הַשּׁוֹבָר וַהֲרֵי הַגֵּט עֲדַיִן בְּיָדוֹ, אִם לֹא נִשֵּׂאת עֲדַיִן, נֶאֱמָן, וּיְגָרְשֶׁנָּה עַכְשָׁו וּתְהֵא מֻתֶּרֶת מֵעַתָּה. וְאִם לֹא גֵּרְשָׁהּ, וְעָמְדָה וְנִשֵּׂאת,

תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה, וְכָל הַי״ג דְּרָכִים בָּהּ. וְאִם לֹא עֵרְעֵר הַבַּעַל עַד אַחַר שֶׁנִּשֵּׂאת, אֵינוֹ נֶאֱמָן לְאָסְרָהּ, וַהֲרֵי הִיא בְּחֶזְקַת גְּרוּשָׁה, שֶׁאָנוּ תּוֹלִין שֶׁנָּפַל מִמֶּנָּה וְהוּא מְצָאוֹ:

סימן קנב

א הַבַּעַל שֶׁאָמַר: גֵּרַשְׁתִּי אֶת אִשְׁתִּי, אֵינוֹ נֶאֱמָן, וְחוֹשְׁשִׁין לִדְבָרָיו וְתִהְיֶה סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת. וַאֲפִלּוּ הוֹדִית לוֹ שֶׁגֵּרְשָׁהּ, אֵינָם נֶאֱמָנִים:

ב הָאוֹמֶרֶת לְבַעְלָהּ: גֵּרַשְׁתַּנִי, וְהוּא מַכְחִישָׁהּ, נִתְבָּאֵר סִימָן י״ז:

ג שְׁנַיִם אוֹמְרִים: נִתְגָּרְשָׁה, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים: לֹא נִתְגָּרְשָׁה, אֲפִלּוּ הַבַּעַל עוֹמֵד וְהִיא אוֹמֶרֶת לוֹ גֵּרַשְׁתַּנִי, הֲרֵי זוֹ בְּחֶזְקַת אֵשֶׁת אִישׁ גְּמוּרָה, מִפְּנֵי שֶׁהָעֵדִים סוֹמְכִים אוֹתָהּ וְאֶפְשָׁר שֶׁתָּעִיז פָּנֶיהָ. לְפִיכָךְ, אִם נִשֵּׂאת, תֵּצֵא וְהַוָּלָד מַמְזֵר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁאָמְרוּ: עַכְשָׁו נִתְגָּרְשָׁה, שֶׁהֲרֵי אוֹמְרִים לָהּ: אִם אֱמֶת הַדָּבָר הוֹצִיאִי גִּטֵּךְ, אֲבָל אִם אָמְרוּ הָעֵדִים: מִכַּמָּה יָמִים נִתְגָּרְשָׁה, יֵשׁ לוֹמַר אָבַד הַגֵּט, וְהוֹאִיל וְהִיא אוֹמֶרֶת: גְּרוּשָׁה אֲנִי בְּרוַדַּאי, וּשְׁנַיִם עֵדִים מְעִידִים לָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁהַשְּׁנַיִם מַכְחִישִׁין אוֹתָם, אִם נִשֵּׂאת לְאֶחָד מֵעֵדֶיהָ, לֹא תֵּצֵא, שֶׁהֲרֵי הִיא וּבַעְלָהּ יוֹדְעִים בְּוַדַּאי שֶׁהִיא מֻתֶּרֶת, וַחֲזָקָה הִיא שֶׁאֵין מְקַלְקְלִים עַצְמָם. אֲבָל אִם נִשֵּׂאת לְאַחֵר, הוֹאִיל וְהַדָּבָר אֶצְלוֹ סָפֵק, וְכֵן אִם אָמְרָה: אֵינִי יוֹדַעַת, תֵּצֵא, וְהַוָּלָד סְפֵק מַמְזֵר. אֲבָל כָּל הֵיכָא דְּלֵיכָּא הַכְחָשָׁה, אֶלָּא שְׁנַיִם אוֹמְרִים: נִתְגָּרְשָׁה עַכְשָׁו, וְאָמְרִינַן לָהּ: אַחְזִינָן גִּטֵּךְ, וְאָמְרָה: נֶאֱבַד אוֹ נִקְרַע, לֹא חַיְשִׁינַן לָהּ:

ד אָמְרוּ שְׁנַיִם: רְאִינוּהָ שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים: לֹא רְאִינוּהָ, אֲפִלּוּ אִם הָיוּ כֻּלָּם שְׁרוּיִים בְּחָצֵר אַחַת, הֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא, וְאִם נִשֵּׂאת, לֹא תֵּצֵא, וְהַוָּלָד כָּשֵׁר, שֶׁבְּנֵי אָדָם עֲשׂוּיִים לְגָרֵשׁ בְּצִנְעָא. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם אָמְרוּ שֶׁהָיוּ כֻּלָּם בְּמַעֲמָד אֶחָד, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים: לֹא רָאִינוּ, הֲרֵי הַכְחָשָׁה, דְּכֻלֵּי הַאי לֹא עָבְדִי בְּצִנְעָא (תא״ו נכ״ג ח״ג):

ה אֶחָד אוֹמֵר: נִתְגָּרְשָׁה, וְאֶחָד אוֹמֵר: לֹא נִתְגָּרְשָׁה, לֹא תִּנָּשֵׂא, וְאִם נִשֵּׂאת, אִם הָיְתָה בְּחֶזְקַת אֵשֶׁת אִישׁ, תֵּצֵא בְּכָל עִנְיָן. וְאִם לֹא הָיְתָה בְּחֶזְקַת אֵשֶׁת אִישׁ, אֶלָּא עַל פִּיהֶם, אִם יֵשׁ הַכְחָשָׁה בְּעֵדוּתָן, כְּגוֹן שֶׁאֶחָד אוֹמֵר: נִתְגָּרְשָׁה, וְאֶחָד אוֹמֵר: מֵעוֹלָם לֹא הָיוּ בָּהּ סְפֵק גֵּרוּשִׁין, תִּנָּשֵׂא לְכַתְּחִלָּה. וְאִם שְׁנֵיהֶם מְעִידִים שֶׁהִיא אֵשֶׁת אִישׁ, אֶלָּא שֶׁזָּרַק לָהּ גִּט, אֶחָד אוֹמֵר: קָרוֹב לוֹ, וְאֶחָד אוֹמֵר: קָרוֹב לָהּ, (אפלו) אִם נִשֵּׂאת, תֵּצֵא:

ו הָאִשָּׁה שֶׁבָּאָה וְאָמְרָה: אֵשֶׁת אִישׁ הָיִיתִי וּגְרוּשָׁה אֲנִי, נֶאֱמֶנֶת, שֶׁהַפֶּה שֶׁאָסַר הוּא הַפֶּה שֶׁהִתִּיר. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּוְקָא כְּשֶׁאָמְרָה כָּךְ בְּתוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר, אֶלָּא אִם כֵּן נִתְּנָה אֲמַתְלָא לִדְבָרֶיהָ:

ז אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁהָיְתָה אֵשֶׁת אִישׁ, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר: גְּרוּשָׁה אֲנִי, וְאִם נִשֵּׂאת, תֵּצֵא. וַאֲפִלּוּ אִם נִשֵּׂאת קֹדֶם שֶׁבָּאוּ הָעֵדִים שֶׁהֵעִידוּ שֶׁהָיְתָה אֵשֶׁת אִישׁ. אֲבָל חוֹשְׁשִׁין לְדִבְרֶיהָ וּפְסוּלָה לִכְהֻנָּה לְעוֹלָם; וְאִם מֵת, חוֹלְצָת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. הַגָּה: בָּאוּ עֵדִים וְאָמְרוּ: שֶׁמַּעְנוּ שֶׁהִיא מְגֹרֶשֶׁת, אֵין זֶה עֵדוּת לְהוֹצִיא מֵחֶזְקָתָהּ, עַד שֶׁיַּעִידוּ שֶׁהִיא גְּרוּשָׁה (ריב״ש סימן תק״ד). אֲבָל אִם אֵין עֵדִים שֶׁהִיא אֵשֶׁת אִישׁ, רַק אוֹמְרִים: שֶׁמַּעְנוּ שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה וְנִתְגָּרְשָׁה, דִּינוֹ כְּקוֹל בְּעָלְמָא, וּכְדָרֶךְ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִי׳ מ״ו:

ח הָיוּ לָהּ שְׁנֵי עֵדִים שֶׁהִיא גְּרוּשָׁה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם גֵּט, הֲרֵי זוֹ תִּנָּשֵׂא לְכַתְּחִלָּה:

ט הוֹצִיאָה גֵּט מִתַּחַת יָדָהּ וְאָמְרָה: גֵּרַשַׁנִי בַּעְלִי בְּזֶה, הֲרֵי זוֹ נֶאֱמֶנֶת, וְתִנָּשֵׂא בּוֹ אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מְקֻיָּם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִימָן קמ״א וְקמ״ב:

י בָּא הַבַּעַל וְעֵרְעֵר, אִם אָמַר: מִמֶּנִּי נָפַל וּמָצְאָה אוֹתוֹ, אֵינוֹ נֶאֱמָן, שֶׁהֲרֵי הוֹדָה שֶׁכָּתְבוֹ לָהּ, וַהֲרֵי הוּא יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ. אֲבָל אִם אָמַר הַבַּעַל: עַל תְּנַאי הָיָה וְעַדַיִן לֹא נִתְקַיֵּם הַתְּנַאי, (או) פְּקָדוֹן הָיָה, או מֵעוֹלָם לֹא כְּתַבְתִּיו, (או) מְזֻיָּף הוּא, יִתְקַיֵּם בְּחוֹתְמָיו או בְּעֵדֵי מְסִירָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִימָן קמ״א וְקמ״ב (סָעִיף י״ג וי״ד):

יא וְאִם לֹא נִתְקַיֵּם, אֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת לִהְיוֹת מֻתֶּרֶת לַאֲחֵרִים, אֲבָל פָּסְלָה עַצְמָהּ מִכְּהֻנָּה:

יב אִשָּׁה שֶׁיֵּשׁ בְּיָדָהּ מַעֲשֶׂה בֵּית דִּין, אֵינָהּ יְכוֹלָה לְנַשֵּׂא בּוֹ עַד שֶׁיִּכְּרוּ חֲתִימוֹת יְדֵי הַבֵּית דִּין. (וְעַיֵּן בְּסוֹף סִימָן קמ״ב בַּהַגָּה):

סימן קנג

א הַמּוֹצֵא גֵּט אִשָּׁה בַּשּׁוּק, אִם הָאִשָּׁה נוֹתֶנֶת סִימָן, שֶׁאוֹמֶרֶת: נָקֵב יֵשׁ בְּצַד אוֹת פְּלוֹנִי, וְאוֹמֶרֶת שֶׁכָּתַב נִתְגָּרְשָׁה בּוֹ וּמִמֶּנּוּ נָפַל, יַחֲזִירוּהוּ לָהּ, אֲפִלּוּ אִם הַבַּעַל מַכְחִישָׁהּ וְאוֹמֵר שֶׁמִּמֶּנּוּ נָפַל וְלֹא גֵּרְשָׁהּ מֵעוֹלָם אֶלָּא שֶׁצִּוָּה לִכְתֹּב וַעֲדַיִן לֹא נְתָנוֹ; אֲפִלּוּ אִם גַּם הוּא נוֹתֵן בּוֹ סִימָן. וְאִם אֵינָהּ נוֹתֶנֶת בּוֹ סִימָן, וְהַבַּעַל מַכְחִישָׁהּ, לֹא יִתְּנוּהוּ לֹא לוֹ וְלֹא לָהּ. וְאִם הַבַּעַל מוֹדֶה שֶׁכָּתְבוֹ, וְאוֹמֵר שֶׁיִּתְּנוּהוּ לָהּ לְהִתְגָּרֵשׁ, בְּמָקוֹם וּבְשָׁעָה שֶׁרָאוּי לְהַחֲזִיר, דְּלֵיכָּא לְמֵיחַשׁ שֶׁמֵּאַחַר נָפַל עַל פִּי מַה שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִימָן קל״ב, יִתְּנוּהוּ לָהּ וְתִתְגָּרֵשׁ בּוֹ מֵעַתָּה; וְאִם לָאו, לֹא יִתְּנוּהוּ לָהּ. וְאִם הוּא מוֹדֶה שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה בּוֹ, וְהִיא שׁוֹאֶלֶת אוֹתוֹ לִגְבוֹת בּוֹ כְּתֻבָּתָהּ, וְהוּא אוֹמֵר שֶׁכָּתַב פְּרָעָהּ וְהֶחֱזִירַתּוּ לוֹ וּמִמֶּנּוּ נָפַל, מַחֲזִירוֹ לָהּ, אֲפִלּוּ אֵינָהּ אוֹמֶרֶת: נָקֵב יֵשׁ בְּצַד אוֹת פְּלוֹנִית, רַק בִּשְׁאָר סִימָן (שֶׁאֵינוֹ כָּל כָּךְ)

מַבְהָק, כְּגוֹן שֶׁאוֹמֶרֶת: כָּךְ וְכָךְ אֲצָבָעוֹת בְּאֹרֶךְ הַגֵּט אוֹ בְּרָחְבּוֹ, אוֹ שֶׁאוֹמֶרֶת מִדַּת הַחוּט הַקָּשׁוּר בּוֹ. אֲבָל אִם אָמְרָה: הַגֵּט הָיָה אָרֹךְ אוֹ קָצָר, וְאֵינָהּ מְכַוֶּנֶת מִדָּתוֹ, אוֹ הַחוּט לָבָן אוֹ שָׁחֹר, אוֹ שֶׁאָמְרָה שֶׁהוּא מֻנָּח בַּחֲפִיסָה אוֹ בְּדַלּוֹסְקָמָא, אֵינוֹ סִימָן לְהַחֲזִירוֹ לָהּ עַל יָדוֹ:

סימן קנד

א אִלּוּ שֶׁכּוֹפִין אוֹתָם לְהוֹצִיא וְלִתֵּן כְּתֻבָּה: מִי שֶׁנּוֹלַד לוֹ רֵיחַ הַפֶּה אוֹ רֵיחַ הַחֹטֶם, אוֹ שֶׁחָזַר לִהְיוֹת מְקַבֵּץ צוֹאַת כְּלָבִים אוֹ בּוֹרְסְקִי, אוֹ לִהְיוֹת מְחַתֵּךְ נְחשֶׁת מֵעִקָּרוֹ. וְאִם רָצְתָה תֵּשֵׁב עִם בַּעְלָהּ. וְאִם יָדְעָה בָּהֶן קֹדֶם שֶׁנִּשֵּׂאת, אֵין כּוֹפִין לְהוֹצִיא, דְּסָבְרָה וְקִבְּלָה (טור בְּשֵׁם הָרַמ״ה). נַעֲשָׂה הָאִישׁ מֻכֶּה שְׁחִין, כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא וְלִתֵּן כְּתֻבָּה; וְאַף עַל פִּי שֶׁהִיא רוֹצָה לֵישֵׁב עִמּוֹ, אוֹ שֶׁהִתְנָה עִמּוֹ קֹדֶם שֶׁנִּשְׂאָהּ, אֵין שׁוֹמְעִין לָהּ, אֶלָּא מַפְרִישִׁין אוֹתָם בְּעַל כָּרְחָם, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְמִיקָתוֹ. וְאִם אָמְרָה: אֵשֵׁב עִמּוֹ בְּעֲדִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבֹא עָלַי, שׁוֹמְעִין לָהּ. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים דְּמוּמָר כּוֹפִין אוֹתוֹ עַל יְדֵי כּוּתִים לְהוֹצִיא (ב״י סִימָן קל״ד בְּשֵׁם א״ח וּכְמַרְדְּכִי פֶּרֶק הַמְּגָרֵשׁ), וּבְלִבַד שֶׁיְּבַטֵּל בִּשְׁעַת הַגֵּט (שָׁם בְּמַרְדְּכִי). וְיֵשׁ חוֹלְקִים וְאוֹמְרִים דְּאֵין כּוֹפִין לְמוּמָר אוֹ שְׁאָר עוֹבֵר עַל דָּת (תְּשׁוּבַת מוּר״ם), אֶלָּא אִם כֵּן פּוֹשֵׁעַ לָהּ, כְּגוֹן שֶׁמַּאֲכִילָהּ דָּבָר אָסוּר (מהרי״ו סִימָן כ״ב), אוֹ שֶׁעָבַר עַל חֵרֶם שֶׁשָּׁעְבֵּד עַצְמוֹ נֶגְדָּהּ שֶׁלֹּא לְהַקְנִיטָהּ וְשֶׁלֹּא לְהַכּוֹתָהּ, אוֹ שֶׁנּוֹדַר וְאֵינוֹ מְקַיֵּם שֶׁבָּנָיו נִדְרִים (הַגָּהוֹת מֵיְמוֹנִי סוֹף אִשּׁוּת). מִי שֶׁהוּא רוֹעֶה זוֹנוֹת וְאִשְׁתּוֹ קוֹבֶלֶת עָלָיו, אִם יֵשׁ עֵדוּת בַּדָּבָר, שָׁרְאוּ אוֹתוֹ עִם מְנַאֲפִים אוֹ שֶׁהוֹדָה, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁכּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא, אֲבָל מִשּׁוּם שֶׁמְּבִיאִין לוֹ יְלָדִים כּוּתִים אֵין לַחוּשׁ, דְּלְמָא מְשַׁקְּרִים עָלָיו (תְּרוּמַת אַגְּדָה דִּיכְמוֹת):

ב מִי שֶׁהָיָה בַּעְלָהּ בַּעַל רֵיחַ הַפֶּה אוֹ רֵיחַ הַחֹטֶם, אוֹ מְלַקֵּט צוֹאַת כְּלָבִים וְכַיּוֹצֵא בָּהּ, וּמֵת וְנָפְלָה לְפָנָיו אֲחִיו וְיֵשׁ בּוֹ אוֹתוֹ מוּם שֶׁהָיָה בְּבַעְלָהּ, יְכוֹלָה הִיא לוֹמַר: לְאָחִיךָ הָיִיתִי יְכוֹלָה לְקַבֵּל וּלְךָ אֵינִי יְכוֹלָה לְקַבֵּל, וַיַּחֲלֹץ וְיִתֵּן לָהּ כְּתֻבָּה:

ג הָאוֹמֵר: אֵינִי זָן וְאֵינִי מְפַרְנֵס, כּוֹפִין אוֹתוֹ לָזוּן. וְאִם אֵין בֵּית דִּין יְכוֹלִים לְכוֹפוֹ לָזוּן, כְּגוֹן שֶׁאֵין לוֹ בַּמֶּה לְפַרְנֵס וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִשְׁתַּכֵּר לְהַרְוִיחַ וְלָזוּן, אִם תִּרְצֶה הִיא, כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא מִיָּד וְלִתֵּן כְּתֻבָּה. וְכֵן הַדִּין לְמִי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְשַׁמֵּשׁ. הַגָּה: וְכֵן אִישׁ שֶׁרָגִיל לְכָעֹס וּלְהוֹצִיא אִשְׁתּוֹ מִבֵּיתוֹ תָּמִיד, כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא, כִּי עַל יְדֵי זֶה אֵינוֹ זָנֶה לְפָעָמִים וּפוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה בְּתַשְׁמִישׁ יוֹתֵר מֵעוֹנָתָהּ וְהָוֵי כְּמוֹרֵד מִמְּזוֹנוֹת וְתַשְׁמִישׁ (תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א סִימָן תרצ״ג). וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן ע׳ וְסִימָן ע״ז. אִישׁ הַמַּכָּה אִשְׁתּוֹ, עֲבֵרָה הִיא בְּיָדוֹ כְּמַכָּה חֲבֵרוֹ. וְאִם רָגִיל הוּא בְּכָךְ, יֵשׁ בְּיַד בֵּית דִּין לְיַסְּרוֹ וּלְהַחֲרִימוֹ וּלְהַלְקוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי רְדוּי וּכְפִיָּה, וּלְהַשְׁבִּיעוֹ שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה עוֹד, וְאִם אֵינוֹ צַיְית לְדִבְרֵי הַבֵּית דִּין יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁכּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא, וּבְלִבַד שֶׁמַּתְרִין בּוֹ תְּחִלָּה פַּעַם אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם כִּי אֵינוֹ מִדֶּרֶךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַכּוֹת נְשׁוֹתֵיהֶם, וּמַעֲשֶׂה כּוּתִים הוּא. וְכָל זֶה כְּשֶׁהוּא מַתְחִיל, אֲבָל אִם מְקַלְלָתוֹ בְּחִנָּם אוֹ מְזַלְזֶלֶת אֲבִיו וְאִמּוֹ, וְהוֹכִיחָהּ בִּדְבָרִים וְאֵינָהּ מַשְׁגַּחַת עָלָיו, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּמֻתָּר לְהַכּוֹתָהּ, וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ אִשָּׁה רָעָה אָסוּר לְהַכּוֹתָהּ. וְהַסְּבָרָא רִאשׁוֹנָה הִיא עִקָּר. וְאִם אֵינוֹ יָדוּעַ מִי הַגּוֹרֵם, אֵין הַבַּעַל נֶאֱמָן לוֹמַר שֶׁהִיא הַמַּתְחֶלֶת, שֶׁכָּל הַנָּשִׁים בְּחֶזְקַת כְּשֵׁרוֹת, וּמוֹשִׁיבִין בֵּינֵיהֶן אֲחֵרוֹת לִרְאוֹת בְּשֶׁל מִי הָרָעָה הַזֹּאת, וְאִם הִיא מְקַלְלָתוֹ חִנָּם, יוֹצֵאת בְּלֹא כְּתֻבָּה. וְנִרְאֶה לִי, דַּוְקָא בִּרְגִילָה בְּכָךְ, וְאַחַר הַהַתְרָאָה, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן קט״ז. וְאִם הָלְכָה מִבֵּיתוֹ וְלָוְתָה וְאָכְלָה, אִם יָצְתָה מִכַּח שֶׁהִכָּה אוֹתָהּ תָּמִיד, חַיֶּבֶת לְשַׁלֵּם (כָּל דִּבְרֵי הַגָּ״ה זוֹ תְּמִצְאָ בְּמַרְדְּכִי פֶּרֶק נַעֲרָה בְּשֵׁם מוהר״ם וב״ז סִימָן פ״ח), וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן ע׳:

ד הָאִישׁ שֶׁנּוֹלְדוּ בּוֹ מוּמִין אַחַר שֶׁנָּשָׂא, אֲפִלּוּ נִקְטַעַת יָדוֹ אוֹ רַגְלוֹ, אוֹ נִסְמֵית עֵינוֹ, וְלֹא רָצְתָה אִשְׁתּוֹ לֵישֵׁב עִמּוֹ, אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא וְלִתֵּן כְּתֻבָּה; אֶלָּא אִם רָצְתָה תֵּשֵׁב, וְאִם לֹא רָצְתָה, דִּינָהּ כְּדִין מוֹרֶדֶת. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל זֶה בְּיָדוֹ אוֹ רַגְלוֹ אוֹ עֵינוֹ אַחַת, אֲבָל בִּב׳ יָדָיו וּב׳ עֵינָיו וּב׳ רַגְלָיו, כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא (טור וְהָרֹא״ש):

ה אִישׁ הַמִּשְׁתַּטֶּה מִיָּדֵי יוֹם יוֹם, וְאוֹמֶרֶת אִשְׁתּוֹ: אָבִי מְחַמַּת דָּחָקוֹ הִשִּׂיאַנִי לוֹ וּכְבוֹדָהּ הָיִיתִי לְקַבֵּל וְאִי אֶפְשִׁי כִּי הוּא מְטֹרָף וִירֵאָה אֲנִי פֶּן יַהֲרְגֵנִי בְּכַעֲסוֹ, אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְגָרֵשׁ, שֶׁאֵין כּוֹפִין אֶלָּא בְּאוֹתָם שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים. הַגָּה: מִי שֶׁהוּא נָכְפֶּה, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵינוֹ מוּם וְאֵין כּוֹפִין עַל זֶה לְגָרֵשׁ. וּמִכָּל מָקוֹם אֵין כּוֹפִין אוֹתָהּ שֶׁתִּהְיֶה עִמּוֹ, הוֹאִיל וּבָאתָה מֵחֲמַת טַעֲנָה (פְּרִדְכִי פֶּרֶק הַמְּדִיר בְּשֵׁם ראבי״ה). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהָוֵי מוּם בָּאִישׁ, וְכוֹפִין לְגָרֵשׁ (הָרֹא״שׁ כְּלָל מ״ב):

ו הָאִשָּׁה שֶׁתּוֹבַעַת גֵּט בְּטַעֲנָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לְבָנוֹת מִמֶּנּוּ, אֵין שׁוֹמְעִין לָהּ. וְאִם טָעֲנָה שֶׁחָפְצָה לֵילֵד כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לָהּ בֵּן שֶׁתִּשְׁעַן עָלָיו, וְאֵין לָהּ כְּבָר שׁוּם בֵּן, וְאוֹמֶרֶת שֶׁהוּא גּוֹרֵם שֶׁאֵינוֹ יוֹרֶה כַּחֵץ, אִם שָׁהֲתָה עִמּוֹ עֶשֶׂר שָׁנִים וְלֹא נִתְעַבְּרָה, וְאֵינָהּ תּוֹבַעַת כְּתֻבָּתָהּ כְּדֵי שֶׁנַּחוּשׁ שֶׁתּוֹבַעַת גֵּט כְּדֵי לִגְבּוֹת כְּתֻבָּתָהּ, וְגַם אֵין לְתָלוֹת תְּבִיעַת הַגֵּט בְּשׁוּם דָּבָר אַחֵר, שׁוֹמְעִין לָהּ, אֲפִלּוּ יֵשׁ לוֹ בָּנִים מֵאִשָּׁה אַחֶרֶת, דְּשֶׁמָּא נִתְקַלְקֵל אַחַר כָּךְ, וְכוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא, וְיִתֵּן מָנֶה מָאתַיִם, אֲבָל לֹא תּוֹסֶפֶת, וְיִתֵּן נְדוּנְיָתָא מַה שֶּׁהִכְנִיסָה לוֹ. וְיֵשׁ לוֹ לְהַחֲרִים סְתָם עַל מַה שֶּׁטּוֹעֶנֶת דָּבָר שֶׁאֵינָהּ יוֹדַעַת בּוֹ בְּוַדַּאי, וְאַחַר כָּךְ יִתֵּן כְּתֻבָּה. וְאִם אָמַר אֶשָּׂא אִשָּׁה אַחֶרֶת עָלֶיהָ וְאֶבְדֹּק עַצְמִי, שׁוֹמְעִין לוֹ. וְאִם יָלְדָה הַשְּׁנִיָּה, תֵּצֵא הָרִאשׁוֹנָה בְּלֹא כְּתֻבָּה, וְאִם לָאו יוֹצִיא שְׁתֵּיהֶן וְיִתֵּן כְּתֻבָּה, אוֹ יִשָּׂא שְׁלִישִׁית, אִם אֶפְשָׁר לֹה לְמֵיקַם בְּסִפּוּקֵיהוּ. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאִם אָמְרָה גַּם הַשְּׁנִיָּה שֶׁאֵינוֹ יוֹרֶה כַּחֵץ, יוֹצִיא שְׁתֵּיהֶן וְיִתֵּן כְּתֻבָּה. וּבְכָל גַּוְנָא, אִם יָדוּעַ שֶׁהוּא עָקָר, וְהִיא בָּאָה מֵחֲמַת טַעֲנָה, יוֹצִיא מִיָּד. הַגָּה: וְהוּא הַדִּין אִם שָׁהָה י׳ שָׁנִים וְלֹא יָלְדָה, וּבָאָה מֵחֲמַת טַעֲנָה, שֶׁכּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא וְלִתֵּן כְּתֻבָּה, וְהָתָם לֹא מְהֲנֵי מַה שֶּׁאוֹמֵר: אֲבַדֹּק עַצְמִי וְאֶשָּׂא אַחֶרֶת, דְּמִכָּל מָקוֹם לֹא אַבְּדָה הָרִאשׁוֹנָה כְּתֻבָּתָהּ, הוֹאִיל וְלֹא הֶחְזִקָה בְּג׳ אֲנָשִׁים. וְהָא דְּצָרִיכָה לְטַעֵן שֶׁאֵינוֹ יוֹרֶה כַּחֵץ, הֵינוּ שֶׁיְּדוּעַ שֶׁהָיוּ לוֹ כְּבָר בָּנִים, אָז תָּלִינַן בְּדֵרֵכָה אִם לֹא שֶׁטּוֹעֶנֶת שֶׁאֵינוֹ יוֹרֶה כַּחֵץ, אוֹ בְּבַעַל הַשְּׁלִישִׁי שֶׁכְּבָר הֶחְזִקָה כָּךְ נִרְאֶה סְבָרַת הַטּוּר׳ וְהוּא מַסְקָנַת הַתּוֹס׳ וְהָאַשְׁרֵ״י:

ז אִם טוֹעֶנֶת: אֵין לוֹ גְּבוּרַת אֲנָשִׁים לָבֹא עָלֶיהָ, וְשׁוֹאֶלֶת גֵּט, וְהוּא מַכְחִישָׁהּ, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהִיא נֶאֱמֶנֶת וַאֲפִלּוּ לֹא שָׁהֲתָה י׳ שָׁנִים (טור), וְכוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא מִיָּד, וְלֹא יִתֵּן לָהּ כְּתֻבָּה. וְאִם מְגָרְשָׁהּ מֵעַצְמוֹ בְּלֹא כְּפָיָה, יִתֵּן לָהּ כְּתֻבָּה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאַף עַל פִּי שֶׁיָּכוֹל לִבְעֹל אַחֶרֶת, צָרִיךְ לִתֵּן לָהּ לְזֹאת הַכְּתוּבָה; הוֹאִיל וְלֹא יָכוֹל לָבֹא עָלֶיהָ, יְכוֹלָה לוֹמַר: מָסַרְתִּי עַצְמִי לְךָ, וּמָה אֶעֱשֶׂה לְךָ יוֹתֵר (ב״י בְּשֵׁם א״ח). בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁאֵינָהּ תּוֹבַעַת כְּתֻבָּתָהּ. אֲבָל אִם תּוֹבַעַת כְּתֻבָּתָהּ, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת, וְאַף לְהוֹצִיא אֵין כּוֹפִין. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבִזְמַן הַזֶּה שֶׁיֵּשׁ נָשִׁים חֲצוּפוֹת, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת (מָרְדְּכִי פֶּרֶק עֲשָׂרָה יוּחָסִין). וּמִכָּל מָקוֹם, בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ אֲמָתְלָאוֹת וְאַמְּדָנוּת שֶׁאוֹמֶרֶת אֱמֶת, נֶאֱמֶנֶת (מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ ע״ב). וְאִם יֵשׁ לְתָלוֹת שֶׁלֹּא יוּכַל לָבֹא עָלֶיהָ מִשּׁוּם שֶׁרַחֲמָהּ צָר וְהִיא בְּתוּלָה, שֶׁלֹּא יוּכַל לָבֹא עָלֶיהָ מִכַּח רַכּוּת שָׁנָיו וְחֻלְשָׁתוֹ, תּוֹלִין בָּזֶה וְאֵין כּוֹפִין לְהוֹצִיא (תְּשׁוּבַת הָרִיצְבָ״א סוֹף אִשּׁוּת). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁאֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ, מִכָּל מָקוֹם אֵין כּוֹפִין אוֹתָהּ לְהִתְפַּיֵּס עִמּוֹ, וְאֵין דָּנִין אוֹתָהּ כְּדִין מוֹרֶדֶת, אֶלָּא מַאֲרִיכִין הַדָּבָר עַד שֶׁיִּתְפַּשְּׁרוּ אוֹ עַד שֶׁיִּשְׁהֶה עֶשֶׂר שָׁנִים וְלֹא תֵּלֵד (מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ קל״ה בְּבֵ״י בְּשֵׁם הֲרַשְׁבָּ״א). וְהוּא הַדִּין אִם קִדֵּשׁ אִשָּׁה וַאֲסוּרָה לְהִנָּשֵׂא לוֹ וּלְאַחֵר, כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא (תְּשׁוּבַת הָרַא״ש כְּלָל מ״ג). אִם טוֹעֶנֶת שֶׁבָּעְלָה אֵינוֹ שׁוֹכֵב עִמָּהּ וְאֵינוֹ בָּא עָלֶיהָ, דִּינָהּ כְּדִין טוֹעֶנֶת שֶׁאֵין לוֹ גְּבוּרַת אֲנָשִׁים:

ח אִם יָדוּעַ שֶׁהָאִישׁ רוֹצֶה לֵילֵךְ לְאֶרֶץ אַחֶרֶת, יַשְׁבִּיעוּהוּ שֶׁלֹּא יֵלֵךְ אוֹ יִכְפּוּהוּ שֶׁקֹּדֶם שֶׁיֵּלֵךְ יְגָרֵשׁ אוֹתָהּ לִזְמַן:

ט אִם הַדָּבָר יָדוּעַ שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי לַעֲמֹד בְּמָקוֹם שֶׁנִּשְׁאָה, מִפְּנֵי סַכָּנַת נְפָשׁוֹת, כּוֹפִין אוֹתוֹ לְגָרְשָׁהּ, כִּי הִיא אֵינָהּ צְרִיכָה לָלֶכֶת אַחֲרָיו:

י נָשָׂא אִשָּׁה וְשָׁהָתָה עִמּוֹ עֶשֶׂר שָׁנִים וְלֹא יָלְדָה, יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה אוֹ יִשָּׂא אִשָּׁה הָרְאוּיָה לְיַלֵּד. וְאִם לֹא רָצָה, כּוֹפִין אוֹתוֹ עַד שֶׁיּוֹצִיא. וְאִם אָמַר: אֵינִי בּוֹעֲלָהּ וַהֲרֵינִי שׁוֹכֵן עִמָּהּ בִּפְנֵי עֵדִים כְּדֵי שֶׁלֹּא אֶתְיַחֵד עִמָּהּ, בֵּין שֶׁאָמְרָה הִיא בֵּין שֶׁאָמַר הוּא, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, אֶלָּא יוֹצִיא וְיִשָּׂא אִשָּׁה הָרְאוּיָה לָלֶדֶת. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל זֶה דְּלֹא הוֹלִיד כְּלָל, אֲבָל אִם הוֹלִיד זֶרַע קַיָּמָא, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא קַיֵּם עֲדַיִן פְּרִיָּה וּרְבִיָּה, אֵין כּוֹפִין לְהוֹצִיא (רִיבַ״שׁ סִימָן ט״ו). וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן א׳ דְּבִזְמַן הַזֶּה אֵין נוֹהֲגִין לָכֹף כְּלָל. וְנֶאֱמָן הָאִישׁ לוֹמַר שֶׁיּוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ שֶׁאֵינוֹ מוֹלִיד, וְאֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לִשָּׂא אִשָּׁה (נ״י פֶּרֶק הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ):

יא הָלַךְ בִּסְחוֹרָה בְּתוֹךְ י׳ שָׁנִים, אוֹ שֶׁהָיָה הַבַּעַל חוֹלֶה, אוֹ שֶׁהָיְתָה הִיא חוֹלָה, אַף עַל פִּי שֶׁמְּשַׁמְּשִׁים יַחַד, אוֹ שֶׁהָיוּ חֲבוּשִׁים בְּבֵית הָאֲסוּרִים, אֵין עוֹלִים לָהֶם אוֹתוֹ זְמַן מֵהַמְּנָיָן:

יב הִפִּילָה, מוֹנָה מִיּוֹם שֶׁהִפִּילָה. אִם הִפִּילָה וְחָזְרָה וְהִפִּילָה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, הֲחֲזָקָה לִנְפָלִים, וְיוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה; וּמִכָּל מָקוֹם מֻתֶּרֶת לִנָּשֵׂא לְאַחֵר:

יג הוּא אוֹמֵר: הִפִּילָה בְּתוֹךְ עֶשֶׂר, כְּדֵי שֶׁתֵּשֵׁב עִמּוֹ; וְהִיא אוֹמֶרֶת: לֹא הִפַּלְתִּי, הִיא נֶאֱמֶנֶת:

יד הוּא אוֹמֵר: הִפִּילָה שְׁנַיִם, וְהִיא אוֹמֶרֶת: הִפַּלְתִּי ג׳, הִיא נֶאֱמֶנֶת:

טו בְּכָל זֶה מַשְׁבִּיעָהּ (שְׁבוּעָה) הֶסֵּת שֶׁלֹּא הִפִּילָה, אוֹ שֶׁהִפִּילָה ג׳, שֶׁבְּטַעֲנָה זוֹ יִתְחַיֵּב לִתֵּן לָהּ כְּתֻבָּה:

טז שָׁהָה עִם אִשְׁתּוֹ עֶשֶׂר שָׁנִים וְלֹא יָלְדָה, וְהוֹצִיאָהּ, מֻתֶּרֶת לְהִנָּשֵׂא עִם הַשֵּׁנִי. שָׁהֲתָה עִם הַשֵּׁנִי עֶשֶׂר שָׁנִים וְלֹא יָלְדָה, דִּינָהּ עִמּוֹ כְּדִינָהּ עִם הָרִאשׁוֹן:

יז גֵּרְשָׁהּ, לֹא תִּנָּשֵׂא לִשְׁלִישִׁי. וְאִם נִשֵּׂאת לִשְׁלִישִׁי, תֵּצֵא שֶׁלֹּא בְּכְתֻבָּה; אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת, אוֹ שֶׁקִּיֵּם מִצְוַת פְּרִיָּה וּרְבִיָּה. וְאִם הִכִּיר בָּהּ, יֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה:

יח שָׁהֲתָה עִם הַשְּׁלִישִׁי עֶשֶׂר שָׁנִים וְלֹא יָלְדָה, אִם לֹא גָּבְתָה כְּתֻבָּה מֵהָרִאשׁוֹנִים, לֹא תִּגְבֶּה. וְאִם גָּבְתָה, לֹא תַּחֲזִיר:

יט הוֹצִיאָהּ הַשְּׁלִישִׁי בְּלֹא כְּתֻבָּה, וְנִשֵּׂאת לְרִבִיעִי וְיָלְדָה, אֵינָהּ יְכוֹלָה לִגְבּוֹת כְּתֻבָּה מֵהַשְּׁלִישִׁי, דְּשֶׁמָּא עַתָּה נִתְרַפְּאָה:

כ כָּל הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה בַּעֲבֵרָה, אֲפִלּוּ בְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן כְּגוֹן שְׁנִיּוֹת, כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא:

כא כָּל אֵלּוּ שֶׁאָמְרוּ לְהוֹצִיא, כּוֹפִין אֲפִלּוּ בְּשׁוֹטִים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁכָּל מִי שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בּוֹ בַּתַּלְמוּד בְּפֵרוּשׁ כּוֹפִין לְהוֹצִיא, אֶלָּא יוֹצִיא בְּלֹא כְּתֻבָּה, אֵין כּוֹפִין בְּשׁוֹטִים אֶלָּא אוֹמְרִים לוֹ: חֲכָמִים חִיְּבוּךָ לְהוֹצִיא, וְאִם לֹא תּוֹצִיא מֻתָּר לְקָרוֹתְךָ עֲבֵרָיִן. הַגָּה: וְכֵיוָן דְּאִכָּא פְּלוּגְתָּא דְּרַבָּוָתָא, רָאוּי לְהַחֲמִיר שֶׁלֹּא לָכוֹף בְּשׁוֹטִים, שֶׁלֹּא יְהֵא הַגֵּט מְעֻשֶּׂה (טור בְּשֵׁם הָרַא״ש). אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה בַּעֲבֵרָה, לְכָלֵי עֶלְמָא כּוֹפִין בְּשׁוֹטִים. וְכָל מָקוֹם שֶׁאֵין כּוֹפִין בְּשׁוֹטִים, אֵין מְנַדִּין אוֹתוֹ גַּם כֵּן (מָרְדְּכִי רֵישׁ הַמְּדִיר). וּמִכָּל מָקוֹם יְכוֹלִין לְגָזֵר עַל כָּל יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת לוֹ שׁוּם טוֹבָה אוֹ לִשָּׂא וְלִתֵּן עִמּוֹ (שם בְּשֵׁם ר״ת וּבַמַּהֲרִי״ק קל״ח), אוֹ לָמוּל בָּנָיו אוֹ לְקָבְרָם, עַד שֶׁיְּגָרֵשׁ (בְּנִימִן זְאֵב פ״ח). וּבְכָל חֲמָרָא שְׁיִרְצוּ בֵּית דִּין יְכוֹלִין לְהַחֲמִיר בְּכָהֲאי גַּוְנָא, וּמִלְבַד שֶׁלֹּא יְנַדּוּ אוֹתוֹ. אֲבָל מִי שֶׁאֵינוֹ מְקַיֵּם עוֹנָה, יְכוֹלִין לְנַדּוֹתוֹ וּלְהַחֲרִימוֹ שֶׁיְּקַיֵּם עוֹנָה אוֹ שֶׁיְּגָרֵשׁ, כִּי אֵין זֶה כְּפִיָּה רַק לְקַיֵּם עוֹנָתוֹ, וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה (רִיבַ״שׁ סִימָן קכ״ז). וְכֵן מִי שֶׁגֵּרֵשׁ אִשְׁתּוֹ בְּגֵט כָּשֵׁר, וְיָצָא קָצַת לַעַז עַל הַגֵּט, מֻתָּר לְכוֹפוֹ לָתֵת גֵּט אַחֵר. וּבְכָל מָקוֹם דְּאִכָּא פְּלוּגְתָּא אִם כּוֹפִין אוֹ לֹא, אַף עַל גַּב דְּאֵין כּוֹפִין לְגָרֵשׁ, מִכָּל מָקוֹם כּוֹפִין אוֹתוֹ לִתֵּן כְּתֻבָּה מִיָּד, וְכֵן הַנְּדוּנְיָא דְּאַנְעַלַּת לֵהּ (מָרְדְּכִי רֵישׁ הַמְּדִיר):

כב צָרִיךְ לְהָטִיל חֵרֶם עַל כָּל הָעוֹמְדִים בִּשְׁעַת נְתִינַת הַגֵּט, שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא לַעַז עַל הַגֵּט. וּמִזְּכִירִין שֶׁרַבֵּנוּ חָם גָּזַר בִּכְנוּפְיָא עִם תַּלְמִידָיו עַל מִי שֶׁמּוֹצִיא לַעַז עַל הַגֵּט הַנִּתָּן:

כג אִם נִשְׁבַּע הַמַּעַל לִתֵּן גֵּט, טוֹב שֶׁיִּתְּירוּ לוֹ קֹדֶם, שֶׁלֹּא יְהֵא דּוֹמֶה לְאָנֵס; אַף עֵרְבוֹן יִתֵּן, אִם יִרְצֶה. הַגָּה: וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן קל״ד סָעִיף ד׳. וּבְגֵט מוּמָר אֵין צְרִיכִין לְשָׁאֵל אִם נִשְׁבַּע אוֹ נָדַר, מֵאַחַר דְּצָרִיךְ לְגָרֵשׁ מִדִּינָא; אַךְ שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ אִם מְגָרֵשׁ בְּרָצוֹן, וְכֵן שׁוֹאֲלִין לְאִשְׁתּוֹ:

כד מִי שֶׁקִּבֵּל עָלָיו נְזִירוּת שִׁמְשׁוֹן לְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, מֻתָּר לְגָרֵשׁ, וְאֵין בּוֹ מִשּׁוּם מְגָרֵשׁ בְּאָנֵס. וְטוֹב לְגָרְשָׁהּ בִּשְׁנֵי גִּטִּין, וְיִתְּנֵם לָהּ זֶה אַחַר זֶה:

סימן קנה

א קְטַנָּה שֶׁאֵין לָהּ אָב, אוֹ שֶׁיֵּשׁ לָהּ אָב וְהִשִּׂיאָהּ אָבִיהָ וְנִתְאַלְמְנָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה, שֶׁהִיא כִּיתוֹמָה בְּחַיֵּי הָאָב, שֶׁהֲרֵי אֵין לוֹ עוֹד רְשׁוּת בָּהּ, וְהִשִּׂיאוּהָ לְדַעְתָּהּ, כֵּיוָן שֶׁאֵין קִדּוּשֶׁיהָ אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן, אִם אֵינָהּ חֲפֵצָה בְּבַעְלָהּ אֵינָהּ צְרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵּט, אֶלָּא יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ בְּמֵאוּן. אֲבָל אִם הִשִּׂיאוּהָ שֶׁלֹּא לְדַעְתָּהּ, אוֹ אֲפִלּוּ לְדַעְתָּהּ, וְאֵינָהּ יוֹדַעַת לִשְׁמֹר קִדּוּשֶׁיהָ, אֲפִלּוּ מֵאוּן אֵינָהּ צְרִיכָה. הַגָּה: וּלְכַתְּחִלָּה יֵשׁ לְבֵית דִּין לְזָהֵר שֶׁלֹּא לְהַשִּׂיא יְתוֹמָה קְטַנָּה בְּמָקוֹם שֶׁנִּרְאֶה לָהֶם שֶׁיָּבֹא לִידֵי מֵאוּן. וְאֵין לַדַּיָּן בָּזֶה אֶלָּא מַה שֶּׁעֵינָיו רוֹאוֹת (הַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי פֶּרֶק י״א בְּשֵׁם ר״י):

ב אֵיזוֹ הִיא קְטַנָּה שֶׁצְּרִיכָה לְמָאֵן, מִבַּת שֵׁשׁ שָׁנִים עַד בַּת עֶשֶׂר בּוֹדְקִין אוֹתָהּ לְפִי יְפִי דַּעְתָּהּ אִם יוֹדַעַת לִשְׁמֹר קִדּוּשֶׁיהָ, וְשֶׁהֵם קִדּוּשִׁין, לֹא שֶׁתִּשְׁמֹר אוֹתָם כְּדֶרֶךְ שֶׁמְּשַׁמֶּרֶת הָאֲגוֹז וְהַתְּמָרָה וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם, הֲרֵי זוֹ צְרִיכָה מֵאוּן. וְאִם אֵינָהּ יוֹדַעַת לִשְׁמֹר קִדּוּשֶׁיהָ, אֵינָהּ צְרִיכָה לְמָאֵן, אֶלָּא הוֹלֶכֶת לְבֵית אִמָּהּ כְּאִלּוּ לֹא נִתְקַדְּשָׁה מֵעוֹלָם. וּפְחוּתָה מִבַּת שֵׁשׁ, אֲפִלּוּ הִיא נְבוֹנָת לַחַשׁ בְּיוֹתֵר וְיוֹדַעַת לִשְׁמֹר, אֵינָהּ צְרִיכָה מֵאוּן. וְיֹתֶרֶת עַל בַּת עֶשֶׂר, אֲפִלּוּ סְכָלָה בְּיוֹתֵר, צְרִיכָה מֵאוּן. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל זֶה כְּשֶׁנִּשֵּׂאת לְדַעַת אֲחֶיהָ וְאִמָּהּ, אֲבָל אִם נִשֵּׂאת שֶׁלֹּא לְדַעְתָּן, אֵינָהּ צְרִיכָה לְמָאֵן (הַגָּהוֹת אַלְפַסִי פֶּרֶק בֵּית שַׁמַּאי). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם הִגִּיעָה לְפָעוּטוֹת, צְרִיכָה לְמָאֵן (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָרִיטְבָ״א):

ג הַמֵּאוּן הוּא שֶׁתֹּאמַר: אִי אֶפְשִׁי בְּפָלוֹנִי בַּעְלִי אוֹ אִי אֶפְשִׁי בַּקִּדּוּשִׁין שֶׁקִּדְּשׁוּנִי אִמִּי וְאַחַי. וַאֲפִלּוּ לֹא אָמְרָה דָּבָר, אֶלָּא הָלְכָה וְנִתְקַדְּשָׁה לְאַחֵר כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה, אַף עַל פִּי שֶׁהָיְתָה נְשׂוּאָה, קִדּוּשֶׁיהָ הֵם הֵם מֵאוּנֶיהָ:

ד מְמָאֶנֶת, בֵּין מִן הָאֵרוּסִין בֵּין מִן הַנִּשּׂוּאִין, אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַבַּעַל וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵּית דִּין, רַק שֶׁיִּהְיֶה בִּפְנֵי שְׁנַיִם שֶׁיָּעִידוּ עַל הַדָּבָר. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דִּלְכַתְּחִלָּה בָּעֵינָן ג׳:

ה כְּשֵׁם שֶׁמְּמָאֶנֶת בַּבַּעַל כָּךְ מְמָאֶנֶת בַּיָּבָם, אִם לֹא מֵאֲנָה בַּבַּעַל:

ו מֵאֲנָה בַּבַּעַל וְנִשֵּׂאת לְאַחֵר, מְמָאֶנֶת בּוֹ. וְכֵן בַּשְּׁלִישִׁי וּבָרְבִיעִי, אֲפִלּוּ כַּמָּה פְּעָמִים, כָּל זְמַן שֶׁהִיא קְטַנָּה:

ז הַשְּׁנַיִם שֶׁמֵּאֲנָה בִּפְנֵיהֶם כּוֹתְבִין לָהּ גֵּט מֵאוּן וְחוֹתְמִין בּוֹ וְנוֹתְנִים לָהּ. וְאֵינוֹ כְּגֵט גֵּרוּשִׁין לִהְיוֹת נְתִינָתוֹ מְגֻרָשׁ, לְפִיכָךְ, אֵינוֹ צָרִיךְ כְּתִיבָה לִשְׁמָהּ, וְלֹא מְסִירָה, וְלֹא דָּבָר מִמַּשְׁפְּטֵי גֵּט הַגֵּרוּשִׁין. וְאֵין כּוֹתְבִין בּוֹ טֹפֶס הַגֵּט, לְפִי שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא כְּמַעֲשֵׂה בֵּית דִּין:

ח אֵלּוּ שֶׁמְּמָאֶנֶת בִּפְנֵיהֶם צָרִיךְ שֶׁיַּכִּירוּ אוֹתָהּ וְאֶת בַּעְלָהּ. לְפִיכָךְ, כָּל מִי שֶׁיִּרְאֶה שֶׁמֵּאֲנָה בִּפְנֵי שְׁנַיִם יָכוֹל לִכְתֹּב לָהּ גֵּט מֵאוּן, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מַכִּירָהּ, שֶׁוַּדַּאי הִכִּירוּהָ אוֹתָם שֶׁמֵּאֲנָה בִּפְנֵיהֶם. וְדַוְקָא לְכַתְּחִלָּה, אֲבָל בְּדִיעֲבַד אֲפִלּוּ שֶׁאֵינָם מַכִּירִים הַבַּעַל רַק הָאִשָּׁה, סָגֵי (כ״כ הַב״י):

ט אוֹתָם שֶׁמְּמָאֶנֶת בִּפְנֵיהֶם צָרִיךְ שֶׁיִּתְבָּרֵר לָהֶם שֶׁהִיא קְטַנָּה:

י קְטַנָּה הַמְּמָאֶנֶת אֵין לָהּ כְּתֻבָּה מָנָה וּמָאתַיִם, אֲבָל יֵשׁ לָהּ תּוֹסֶפֶת. וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא מֵאֲנָה, בַּעְלָהּ זַכַּאי בְּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ וּבִמְצִיאָתָהּ, וְחַיָּב בִּמְזוֹנוֹתֶיהָ וּפִדְיוֹנָהּ כָּל זְמַן שֶׁהִיא תַּחְתָּיו, אֲבָל אִם הָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם, וְלָוְתָה וְאָכְלָה אוֹ לְצָרְכָּהּ פִּדְיוֹנָהּ, וְעָמְדָה וּמֵאֲנָה, אֵינוֹ חַיָּב לְשַׁלֵּם, אַף עַל פִּי שֶׁאָכַל פֵּרוֹתֶיהָ, וַאֲפִלּוּ הֵם בָּעַיִן עֲדַיִן, שֶׁלְּקָטָן וּמַנָּחִין בִּרְשׁוּתוֹ, אֵינוֹ מַחֲזִירָן. וּנְכָסִין שֶׁל צֹאן בַּרְזֶל וְשֶׁל מְלוֹג, אִם הֵם בָּעַיִן, נוֹטְלָתָן; וּמַה שֶּׁאָבַד מֵהֶם מִנִּכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל, חַיָּב לְשַׁלֵּם; וּמִנִּכְסֵי מְלוֹג, פָּטוּר. וְהוּא מֵתָר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וְהִיא מֻתֶּרֶת בִּקְרוֹבָיו, וּכְשֶׁרָה לְכַהֲנָה, וְאֵינָהּ צְרִיכָה לְהַמְתִּין ג׳ חֳדָשִׁים מִלְּהִנָּשֵׂא; וְאִם נִשֵּׂאת לְאַחֵר וְגֵרְשָׁהּ אוֹ מֵת, מֻתֶּרֶת לַחֲזֹר לָרִאשׁוֹן. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִלּוּ גֵּרְשָׁהּ הָרִאשׁוֹן, וְהֶחֱזִירָהּ, וּמֵאֲנָה בּוֹ, וְנִשֵּׂאת לְאַחֵר אַחַר שֶׁמֵּאֲנָה בּוֹ, וְגֵרְשָׁהּ הָאַחֵר, מֻתֶּרֶת לַחֲזֹר לָרִאשׁוֹן. שֶׁכָּל הַיּוֹצֵאת בְּמֵאוּן, אַף עַל פִּי שֶׁקִּדְּמוֹ גֵּט, הֲרֵי זוֹ כְּמִי שֶׁלֹּא נִתְגָּרְשָׁה מִמֶּנּוּ בְּגֵט מֵעוֹלָם, וּמֻתֶּרֶת לַחֲזֹר לוֹ. אֲבָל הַמְגָרֵשׁ אֶת הַקְּטַנָּה בְּגֵט, יֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה, וְאָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וַאֲסוּרָה בִּקְרוֹבָיו, וּצְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים; וְאִם נִשֵּׂאת לְאַחֵר וּמֵאֲנָה בּוֹ, אֲסוּרָה לַחֲזֹר לָרִאשׁוֹן, מִפְּנֵי שֶׁיָּצְאָה מִמֶּנּוּ בְּגֵט, אַף עַל פִּי שֶׁיָּצְאָה מִן הָאַחֲרוֹן בְּמֵאוּן, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם גֵּרְשָׁהּ הָאַחֲרוֹן אוֹ מֵת. וְכֵן אֲסוּרָה לַאֲבִי הָרִאשׁוֹן, וְלִבְנוֹ, וּלְאָחָיו, כְּשְׁאָר הַגְּרוּשׁוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁיָּצְאָה מִן הָאַחֲרוֹן בְּמֵאוּן. וְאִם מֵאֲנָה בָּרִאשׁוֹן, וְהֶחֱזִירָהּ וְגֵרְשָׁהּ וְנִשֵּׂאת לְאַחֵר וְנִתְאַלְמְנָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה אוֹ מֵאֲנָה בּוֹ, אֲסוּרָה לַחֲזֹר לָרִאשׁוֹן וּלְקָרוֹבָיו. שֶׁכָּל שֶׁיָּצְאַת מִמֶּנּוּ בְּמֵאוּן לְבַסּוֹף, דִּינָהּ כְּמִמְאֶנֶת; וְכֹל שֶׁיָּצְאַת מִמֶּנּוּ בְּגֵט לְבַסּוֹף, דִּינָהּ כִּמְגֹרֶשֶׁת:

יא הַמְמָאֶנֶת בַּיָּבָם, אֲסוּרָה בְּאָבִיו, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֵית כְּכַלָּתוֹ בְּעֵת שֶׁמֵּת בְּנוֹ וְנָפְלָה לְיִבּוּם. אֲבָל לִשְׁאָר קְרוֹבִים, מֻתֶּרֶת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים גַּם בִּשְׁאָר קְרוֹבִים. וְדַוְקָא בְּקְרוֹבֵי הַמֵּת, אֲבָל בְּקְרוֹבֵי הַיָּבָם שֶׁמְּאֲנָה בּוֹ מֻתֶּרֶת (כ״כ הב״י). וּמִכָּל מָקוֹם אִם מְאֲנָה בְּאֶחָד מֵהַיְבָמִים, מֻתֶּרֶת לִשְׁאָר אַחִין:

יב עַד מָתַי הַקְּטַנָּה מְמָאֶנֶת, עַד שֶׁתְּבִיא ב׳ שְׂעָרוֹת אַחַר י״ב שָׁנָה, אוֹ עַד שֶׁתֵּלֵד. וּמִשְּׁעַת הֲרָיוֹן הֲרֵי כְּגְדוֹלָה (א״ז). וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא הֵבִיאָה ב׳ שְׂעָרוֹת וְלֹא יָלְדָה, חֲשׁוּבָה כְּקְטַנָּה, אֲפִלּוּ נוֹלְדוּ לָהּ סִימָנֵי אֵילוֹנִית. אֲבָל אִם הִיא בַּת עֶשְׂרִים, וְנוֹלְדוּ בָהּ סִימָנֵי אֵילוֹנִית, חֲשׁוּבָה כִּגְדוֹלָה לְמַפְרֵעַ, מִזְּמַן שֶׁהָיְתָה בַּת י״ב, אַף עַל גַּב שֶׁהֵבִיאָה אַחַר כָּךְ שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת (בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִ׳ רל״ח), וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לְמָאֵן. וּבַת י״ט שָׁנָה וּשְׁלֹשִׁים יוֹם, דִּינָהּ כְּבַת כ׳, דְּל׳ יוֹם בַּשָּׁנָה חָשׁוּב שָׁנָה. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאֵינָהּ חֲשׁוּבָה בַּת כ׳ שָׁנָה עַד שֶׁתִּהְיֶה בַּת כ׳ שָׁנָה פָּחוֹת ל׳ יוֹם:

יג אִם הִיא בַּת כ׳, וְלֹא נוֹלְדוּ בָהּ סִימָנֵי אֵילוֹנִית וְלֹא הֵבִיאָה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, חֲשׁוּבָה כְּקְטַנָּה עַד שֶׁתָּבִיא ב׳ שְׂעָרוֹת אוֹ שֶׁתַּגִּיעַ לְרֹב שְׁנוֹתֶיהָ שֶׁהֵם ל״ה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד, שֶׁאָז חֲרֵי הִיא אֵילוֹנִית אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִרְאוּ בָהּ סִימָנֵי אֵילוֹנִית, וַחֲשׁוּבָה כִּגְדוֹלָה וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לְמָאֵן. וְע״ל סִ׳ קע״ב סִימָנֵי אֵילוֹנִית מַה הֵם:

יד אֵין שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת סִימָן גְּדֵלוּת אֶלָּא אִם כֵּן בָּאוּ מִי״ב שָׁנָה וְאֵילָךְ, אֲבָל אִם בָּאוּ קֹדֶם לָכֵן, אֲפִלּוּ תּוֹךְ שְׁנַת שְׁנֵים עָשָׂר, חֲשִׁיבִי כְּשׁוּמָא, וְאֵינָהּ נֶחֱשֶׁבֶת גְּדוֹלָה עַל יָדָם, אֶלָּא אִם כֵּן הֵבִיאָה אֲחֵרוֹת אַחַר שְׁנֵים עָשָׂר שָׁנָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם הֵבִיאָה שְׂעָרוֹת בְּיוֹם אַחֲרוֹן שֶׁל שְׁנַת שְׁנֵים עָשָׂר חֲשׁוּבָה גְּדוֹלָה (טור בְּשֵׁם ר״ת וְכ״כ הָרֹא״ש). וּמִיהוּ, כְּשֶׁמּוֹצְאִים לָהּ שְׂעָרוֹת אַחַר הַזְּמַן, מַחֲזִיקִין אוֹתָהּ כִּגְדוֹלָה אֲפִלּוּ לַחֲלִיצָה, וְלֹא חַיְשִׁינַן שֶׁמָּא בָּאוּ קֹדֶם הַזְּמַן. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם נִרְאוּ בָהּ ב׳ שְׂעָרוֹת קֹדֶם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה, וְעוֹדָם עָלֶיהָ אַחַר שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׂעָרוֹת אַחַר שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה, חֲשׁוּבָה כִּגְדוֹלָה לְמֵאוֹן, וְאַף עַל פִּי כֵן חֲשׁוּבָה כְּקְטַנָּה לַחֲלִיצָה. סָפֵק אִם הִגִּיעָה לִשְׁנֵים עָשָׂר שָׁנִים אוֹ לֹא, אָזְלִינַן לְחֻמְרָא (בְּתְשׁוּבַת רַשְׁבַ״א אֶלֶף רי״ז):

טו כְּשֶׁבּוֹדְקִין אוֹתָהּ, בּוֹדְקִין עַל יְדֵי נָשִׁים כְּשֵׁרוֹת וְנֶאֱמָנוֹת. וַאֲפִלּוּ אִשָּׁה אַחַת בּוֹדֶקֶת, וְשׁוֹמְעִין לָהּ אִם הֵבִיאָה וְאִם לֹא הֵבִיאָה, וַאֲפִלּוּ הִיא קְרוֹבָה. וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קס״ט, אִם נָשִׁים נֶאֱמָנוֹת עַל שְׁנוֹתֶיהָ:

טז שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת צְרִיכוֹת שֶׁיִּהְיֶה בְּעִקָּרָן גַּמּוֹת. וַאֲפִלּוּ שְׁתֵּיהֶן בְּגַמָּא אַחַת חֲרֵי אֵלּוּ סִימָן. נִמְצְאוּ שְׁתֵּי גַּמּוֹת זוֹ בְּצַד זוֹ וְאֵין בָּהֶן שֵׂעָר, חֲרֵי אֵלּוּ סִימָן, חֲזָקָה אֵין גַּמָּא בְּלֹא שֵׂעָר, וּשְׂעָרוֹת הָיוּ בָהֶם וְנָשְׁרוּ:

יז ב׳ שְׂעָרוֹת צְרִיכוֹת שֶׁיִּהְיוּ בִּמְקוֹם הָעֶרְוָה. וּבֵית הָעֶרְוָה כֻּלּוֹ מְקוֹם סִימָנִים, בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה, בֵּין עַל אֶבְרֵי הַזֶּרַע עַצְמָן. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאֲפִלּוּ אַחַת בְּגַבָּהּ וְאַחַת בִּכְרֵסָהּ, אוֹ אַחַת בִּקְשָׁרֵי אֶצְבְּעוֹתֶיהָ שֶׁל יָד וְאַחַת בִּקְשָׁרֵי אֶצְבְּעוֹתֶיהָ שֶׁל רֶגֶל, חֲשׁוּבָה גְּדוֹלָה לְמֵאוֹן אֲבָל לֹא לַחֲלִיצָה:

יח שִׁעוּר אֹרֶךְ הַשְּׂתֵי שְׂעָרוֹת, מִשֶּׁיִּצְמְחוּ וְיִהְיוּ רְאוּיִים לְהִנָּטֵל בְּפִי הַזּוֹג (פי׳, מִסְפָּרַיִם) אוֹ לִקְרֹץ בַּצִּפֹּרֶן, חֲשׁוּבָה גְּדוֹלָה לְמֵאוֹן. אֲבָל אֵינָהּ חֲשׁוּבָה גְּדוֹלָה לַחֲלִיצָה עַד שֶׁיִּהְיֶה בָּהֶן כְּדֵי לָכֹף רֹאשָׁן לְעִקָּרָן. וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּפֵרוּשׁ סֵדֶר הַחֲלִיצָה סִימָן כ״ז:

יט בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁיְּכוֹלָה לְמָאֵן אַחַר י״ב שָׁנָה, כְּשֶׁבְּדָקוּ אוֹתָהּ וְלֹא הֵבִיאָה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת. אֲבָל סְתָמָא, מְשֻׁיֶּשׁ לָהּ י״ב שָׁנָה אֵינָהּ יְכוֹלָה לְמָאֵן, חֲזָקָה שֶׁהֵבִיאָה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת. וּמִכָּל מָקוֹם לֹא תַּחֲלֹץ עַד שֶׁיִּבְדְּקוּ אוֹתָהּ וְיִמְצְאוּ שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת:

כ בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁיְּכוֹלָה לְמָאֵן כְּשֶׁבּוֹדְקִים אוֹתָהּ וְלֹא הֵבִיאָה, כְּשֶׁלֹּא בָּעַל אַחַר הֱיוֹת לָהּ שְׁתִּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד. אֲבָל אִם בָּא עָלֶיהָ אַחַר כָּךְ, אֵינָהּ יְכוֹלָה לְמָאֵן, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאֵין מוֹצְאִין לָהּ סִימָנִין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא נָשְׁרוּ; שֶׁהוּא סָפֵק דְּאוֹרָיְתָא, שֶׁאִם הָיָה יָדוּעַ שֶׁהָיוּ לָהּ שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת קֹדֶם שֶׁבָּא עָלֶיהָ הֲוֹו קִדּוּשִׁין גְּמוּרִים, שֶׁוַּדַּאי בָּעַל לְשֵׁם קִדּוּשִׁין, וְאִם קִדְּשָׁהּ אַחַר לֹא הָיְתָה צְרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵּט; וְכֵיוָן שֶׁהוּא סָפֵק דְּאוֹרָיְתָא שֶׁמָּא הֵבִיאָה סִימָנִין קֹדֶם שֶׁבָּעַל, וּצְרִיכָה גֵּט מִסָּפֵק. וְאִם מְאֲנָה בּוֹ אַחַר שֶׁנִּבְעֲלָה, וְנִבְדְּקָה וְלֹא נִמְצְאוּ לָהּ שְׂעָרוֹת, וְנִתְקַדְּשָׁה לְאַחֵר, צְרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵּט, מִסָּפֵק, וַאֲסוּרָה לַחֲזֹר לוֹ, וְאִם נִשֵּׂאת תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה; וְהַוָּלָד, סָפֵק מַמְזֵר מִשְּׁנֵיהֶם:

כא הֵבִיאָה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת אַחַר שְׁתִּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה, וְלֹא בָּעַל אַחַר כָּךְ, הֲוֹו סָפֵק קִדּוּשִׁין. וְאִם בָּא לְהוֹצִיאָהּ צְרִיכָה גֵּט, מִדְּרַבָּנָן. וְאִם לֹא גֵּרְשָׁהּ, וְעָמְדָה וְנִתְקַדְּשָׁה לְאַחֵר, צְרִיכָה גֵּט מִשְּׁנֵיהֶם. וְאִם יִרְצוּ, מְגָרֵשׁ רִאשׁוֹן וְנוֹשֵׂא שֵׁנִי. אֲבָל אִם גֵּרַשׁ שֵׁנִי, לֹא יְקַיֵּם רִאשׁוֹן, שֶׁמָּא יֹאמְרוּ: הֶחֱזִיר גְּרוּשָׁתוֹ אַחַר שֶׁנִּתְאָרְסָה. וְאִם בָּא עָלֶיהָ שֵׁנִי קֹדֶם שֶׁגֵּרַשׁ רִאשׁוֹן, תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה, וְאֵין הַוָּלָד מִן הַשֵּׁנִי מַמְזֵר. וְאִם בָּא עָלֶיהָ רִאשׁוֹן קֹדֶם (גִּרוּשֵׁי) שֵׁנִי, הַוָּלָד מַמְזֵר:

כב יֵשׁ אוֹמְרִים דְּהָאדָּנָא יֵשׁ לְהַחֲמִיר שֶׁלֹּא תִּמָּאֵן אַחַר שְׁתִּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה, אַף עַל פִּי שֶׁנִּבְדְּקָה וְלֹא נִמְצְאוּ לָהּ שְׂעָרוֹת וְגַם לֹא בָּעַל אַחַר שְׁתִּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה. הַגָּה: וּלְכָל עָלְמָא אִם הִיא פְּחוּתָה מִבַּת שְׁתִּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה מְמָאֶנֶת, אֲפִלּוּ בַּזְּמַן הַזֶּה. וְכֵן עָשָׂה מהר״ר יַעֲקֹב פּוֹלַק זַ״ל מַעֲשֶׂה בְּיָמָיו. וּדְלֹא כְּיֵשׁ מַחֲמִירִין וְאָמְרוּ שֶׁאֵין בַּת מְמָאֶנֶת בַּזְּמַן הַזֶּה כְּלָל (מהר״ם מְרוֹזְבּוּרְק וְר״י מִינְץ סִימָן י״ג):

סימן קנו

א מִי שֶׁמֵּת אָחִיו מֵאָבִיו וְלֹא הִנִּיחַ זֶרַע, מִצְוָה לְיַבֵּם אֶת אִשְׁתּוֹ, בֵּין שֶׁהִיא אִשְׁתּוֹ מִן הַנִּשּׂוּאִין בֵּין שֶׁהִיא אִשְׁתּוֹ מֵהָאֵרוּסִין, דִּכְתִיב: "כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ יִבָמָה יָבֹא עָלֶיהָ" (דְּבָרִים כה, ה):

ב זֶה שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה: "וּבֵן אֵין לוֹ" (דְּבָרִים כה, ה), אֶחָד הַבֵּן וְאֶחָד הַבַּת, אוֹ זֶרַע הַבֵּן אוֹ זֶרַע הַבַּת, עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, בֵּין מֵאִשָּׁה זוֹ בֵּין מֵאִשָּׁה אַחֶרֶת, אֲפִלּוּ הָיָה לוֹ זֶרַע מַמְזֵר אוֹ ע"א, הֲרֵי זֶה פּוֹטֵר אֶת נָשָׁיו מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם. אֲבָל בְּנוֹ מֵהַשִּׁפְחָה אוֹ מֵהַנָּכְרִית, אֵינוֹ פּוֹטֵר אֲפִלּוּ נִתְגַּיֵּר אוֹ נִשְׁתַּחְרֵר הַבֵּן (הַרְמַב"ם פ"א מֵהִלְכוֹת יְבוּם וַחֲלִיצָה). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהָנֵי מִלֵּי בְּנוֹ מִשִּׁפְחָה אַחֶרֶת, אֲבָל בְּנוֹ מִשִּׁפְחָתוֹ, פּוֹטֵר:

ג אֲפִלּוּ הָיָה הַזֶּרַע גּוֹסֵס אוֹ פָּצוּעַ מְמֻכּוֹת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לִחְיוֹת, פּוֹטֵר:

ד מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ אִשְׁתּוֹ מְעֻבֶּרֶת, אִם הִפִּילָה, הֲרֵי זוֹ תִּתְיַבֵּם. וְאִם יָלְדָה וְיָצָא הַוָּלָד חַי לַאֲוִיר הָעוֹלָם, אֲפִלּוּ מֵת בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹלַד, הֲרֵי אִמּוֹ פְּטוּרָה מֵהַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם. אֲבָל מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, עַד שֶׁיִּוָּדַע בְּוַדַּאי שֶׁכָּלוּ לוֹ חֲדָשָׁיו וְנוֹלַד לְתִשְׁעָה חֲדָשִׁים גְּמוּרִים. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים דְּבַזְּמַן הַזֶּה אֲפִלּוּ לֹא נִכְנְסָה בַּחֹדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי רַק יוֹם אֶחָד מִלְּבַד יוֹם שֶׁנִּתְעַבְּרָה בּוֹ, הֲרֵי וְלַד קַיָּמָא. וְאַף עַל גַּב דְּאָמְרִינַן בַּגְּמָרָא יוֹלֶדֶת לְתִשְׁעָה אֵינָהּ יוֹלֶדֶת לְמֻקְצָעִין, כְּבָר תָּמְהוּ עַל זֶה רַבִּים שֶׁהַחוֹשׁ מַכְחִישׁ זֶה, אֶלָּא שֶׁאָנוּ צְרִיכִין לוֹמַר שֶׁעַכְשָׁיו נִשְׁתַּנָּה הָעִנְיָן, וְכֵן הוּא בְּכַמָּה דְּבָרִים (ב"י בְּשֵׁם הַרשב"ץ). מִיהוּ, חֲדָשֵׁי הָעִבּוּר כָּל אֶחָד שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְלֹא חַשְׁבִינַן לְהוּ כְּסֵדֶר הַשָּׁנִים (כֵּן מַשְׁמַע שָׁם). אֲבָל אִם לֹא נוֹדַע לְכַמָּה נוֹלַד, אִם חָיָה ל' יוֹם, הֲרֵי זֶה וְלַד קַיָּמָא וּפוֹטֵר נְשֵׁי אָבִיו מֵהַחֲלִיצָה וּמֵהַיִּבּוּם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּוְקָא שֶׁגָּמְרוּ שְׁעָרָיו וְצִפָּרְנָיו (טוּר), וְכֵן נִרְאֶה לִי. וְאִם מֵת בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים, אֲפִלּוּ בַּיּוֹם הַשְּׁלֹשִׁים, בֵּין שֶׁמֵּת מֵחֹלִי בֵּין שֶׁנָּפַל מֵהַגַּג אוֹ אָכְלוֹ אֲרִי, הֲרֵי זוֹ סְפֵק נֵפֶל סָפֵק בֶּן קַיָּמָא, וּצְרִיכָה חֲלִיצָה מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, אֲבָל לֹא תִּתְיַבֵּם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ אִם נוֹלַד מֵת, וַאֲפִלּוּ אִם יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק שֶׁכָּלוּ חֳדָשָׁיו, חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת (טוּר בְּשֵׁם הָר"פ):

ה אִם אֵין יָדוּעַ שֶׁכָּלוּ לוֹ חֳדָשָׁיו אֶלָּא עַל פִּיהָ, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. יְכָמָה שֶׁנִּשֵּׂאת לַשּׁוּק, וְעֵדִים מְעִידִים שֶׁהָיְתָה אֵצֶל פְּלוֹנִי עַד שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים וְלֹא נִתְעַבְּרָה, וְעֵדִים אֲחֵרִים מַכְחִישִׁין וְאוֹמְרִים שֶׁלֹּא חָיָה שְׁלֹשִׁים יוֹם, מֻתֶּרֶת לְבַעְלָהּ וְאֵינָהּ צְרִיכָה חֲלִיצָה. וְאִם אֵין עֵדִים מְעִידִים שֶׁחָיָה ל' יוֹם, וְגַם אֵין עֵדוּת בְּרוּרָה שֶׁלֹּא חָיָה ל' יוֹם, אֶלָּא קוֹל לַעַז, לֹא אָסְרִינַן לַהּ בְּקָלָא דְּבָתַר נְשׂוּאִין:

ו הָאוֹמֵר: זֶה בְּנִי אוֹ יֵשׁ לִי בָּנִים, נֶאֱמָן לִפְטֹר אֶת אִשְׁתּוֹ, אֲפִלּוּ הֵחֵזִק בְּאַחִים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַחִים, אֵינוֹ נֶאֱמָן אַחַר כָּךְ לוֹמַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּנִים:

ז אָמַר בְּשָׁעַת קִדּוּשִׁין אוֹ אַחַר כָּךְ, (כֵּן מַשְׁמַע מֵהָר"ן), יֵשׁ לִי בָּנִים וּבְשָׁעַת מִיתָה אָמַר: אֵין לִי בָּנִים, אֵינוֹ נֶאֱמָן לְאָסְרָהּ. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁחוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת:

ח נֶאֱמָן עַד אֶחָד לְהָעִיד שֶׁנִּתַּן לְבַעְלָהּ בֵּן, לְהַתִּירָהּ לָזָר. וְיֵשׁ חוֹלְקִין (כְּבֵ"י מִשֶּׁם הָרַאֲ"ד וְהָרֹא"שׁ):

ט מִי שֶׁזִּנְּתָה עִם אִשָּׁה, בֵּין פְּנוּיָה בֵּין אֵשֶׁת אִישׁ, וְנִתְעַבְּרָה, וְאָמַר: זֶה הָעֻבָּר מִמֶּנִּי הוּא, וַאֲפִלּוּ הִיא מוֹדָה לוֹ, הֲרֵי זֶה סָפֵק, וְחוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. וְאִם הָיוּ חֲבוּשִׁין בְּבֵית הָאֲסוּרִים, שֶׁוַּדַּאי הוּא מִמֶּנּוּ, פּוֹטֵר (מַרְדְּכִי פֶּרֶק כֵּיצַד). וְיֵשׁ אוֹמְרִים אֲפִלּוּ בְּזוֹנָה אַחֶרֶת הַמְיֻחֶדֶת לוֹ (הַמ"מ פ"ג):

י הָאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ וּבָנָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וּבָאוּ וְאָמְרוּ לָהּ: מֵת בַּעְלֵךְ, מֻתֶּרֶת לִנָּשֵׂא לַשּׁוּק:

יא הָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ וּבְנָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וּבָאָה וְאָמְרָה: מֵת בַּעְלִי וְאַחַר כָּךְ מֵת בְּנִי, נֶאֱמֶנֶת. אֲבָל אִם אָמְרָה: מֵת בְּנִי וְאַחַר כָּךְ מֵת בַּעְלִי, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת לְהִתְיַבֵּם, אֶלָּא חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת:

יב הָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ בִּלְבַד, וּבָאָה וְאָמְרָה: נִתַּן לִי בֵּן בִּמְדִינַת הַיָּם, וּמֵת, וְאַחַר כָּךְ מֵת בַּעְלִי, נֶאֱמֶנֶת. אֲבָל אִם אָמְרָה: מֵת בַּעְלִי וְאַחַר כָּךְ מֵת אוֹתוֹ הַבֵּן, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת, וְחוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁהָיְתָה פְּסוּלָה לְכְהֻנָּה, אוֹ שֶׁאָמְרָה: בַּמַּעֲרָה הָיִינוּ כְּשֶׁמֵּת וְלֹא הָיָה שָׁם אָדָם שֶׁיָּעִיד. אֲבָל אִם אֵין הַדָּבָר כֵּן, לֹא תַּחֲלֹץ וְלֹא תִּתְיַבֵּם עַד שֶׁיָּבֹאוּ עֵדִים:

יג הָלַךְ בַּעְלָהּ וְצָרָתָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ לָהּ: מֵת בַּעְלֵךְ, הֲרֵי זוֹ לֹא תַּחֲלֹץ וְלֹא תִּתְיַבֵּם עַד שֶׁתֵּדַע אִם יָלְדָה צָרָתָהּ אוֹ לֹא יָלְדָה. וְאִם הָיְתָה אֲסוּרָה לְכְהֻנָּה מִתְּחִלָּה, הֲרֵי זוֹ חוֹלֶצֶת לְאַחַר ט' חֳדָשִׁים:

סימן קנז

א מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אָח מֵאָבִיו, אֲפִלּוּ הוּא מַמְזֵר אוֹ עוֹבֵד ע״ א, וַאֲפִלּוּ הוּא קָטָן, מִשֶּׁיָּצָא רֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ לַאֲוִיר הָעוֹלָם קֹדֶם שֶׁיָּמוּת אָחִיו, חֲרֵי זֶה זוֹקֵק (פר׳, קוֹשֶׁה, מַעֲנִין ״אֲסוּרִים בְּזִקִּים״) (איוב לו, ח) אֶת אִשְׁתּוֹ לְיִבּוּם. אֲפִלּוּ הוּא גּוֹסֵס אוֹ פְּצוּעַ מַכּוֹת שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְחָיוֹת מֵהֶם, לֹא תִּנָּשֵׂא כָּל זְמַן שֶׁהוּא חַי. אֲבָל אִם הוּא אָחִיו מֵאִמּוֹ, אוֹ שֶׁנּוֹלַד אַחַר מוֹתוֹ, יְבִמְתּוֹ מֻתֶּרֶת לַשּׁוּק. וְכֵן אִם הָיָה לוֹ אָח מֵהַשִּׁפְחָה אוֹ מֵהַנָּכְרִית, אֵינוֹ זוֹקֵק אֶת אִשְׁתּוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁהָיְתָה לְדָתוֹ בְּקִדֻּשָּׁה, הוֹאִיל וְהוֹרָתוֹ הָיְתָה שֶׁלֹּא בְּקִדֻּשָּׁה:

ב אֲפִלּוּ קָרוֹב, אוֹ אִשָּׁה, אוֹ עֶבֶד, אוֹ קָטָן שֶׁהוּא מַכִּיר וְנָבוֹן, נֶאֱמָנִים לוֹמַר: זֶה פְּלוֹנִי אָחִי פְּלוֹנִי מֵאָבִיו, וְזוֹ הִיא יְבִמְתּוֹ, וְחוֹלְצִים אוֹ מְיַבְּמִים עַל פִּיהֶם:

ג גֵּרִים שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ וַעֲבָדִים שֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ, אֵין לָהֶם אַחֲוָה כְּלָל, אֲפִלּוּ אֶחָד מֵהֶם הוֹרָתוֹ שֶׁלֹּא בְּקִדֻּשָּׁה וְלִדָתוֹ בְּקִדֻּשָּׁה, וְהַשֵּׁנִי הוֹרָתוֹ וְלִדָתוֹ בְּקִדֻּשָּׁה. וַאֲפִלּוּ הֵם תְּאוֹמִים וְנוֹלְדוּ בְּקִדֻּשָּׁה, אֵין לָהֶם אַחֲוָה עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם הוֹרָתָם וְלִדָתָם בְּקִדֻּשָּׁה:

ד נָפְלָה לִפְנֵי יָבָם מְשֻׁמָּד, יֵשׁ מִי שֶׁמַּתִּיר אִם הָיָה מְשֻׁמָּד כְּשֶׁנִּשְׂאָהּ אָחִיו; וְאֵין לִסְמֹךְ עָלָיו. הַגָּה: מִיהוּ, אִם עָבְרָה וְנִשֵּׂאת בְּלֹא חֲלִיצָה, כִּי לֹא יָדְעָה שֶׁהָיָה לָהּ יָבָם, וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע שֶׁיֵּשׁ לָהּ יָבָם מְשֻׁמָּד, לֹא תֵּצֵא (מהר״י מינץ סי׳ י״ב). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּוְקָא אִם חָלַץ לָהּ לְבַסּוֹף (מהרי״ו סי׳ נ״ד וּבְנִימִין זְאֵב). הָיוּ לָהּ שְׁנֵי יְבָמִים, אֶחָד מְשֻׁמָּד וְהוּא הַגָּדוֹל, וְאֶחָד קָטָן וְהוּא יִשְׂרָאֵל, לֹא תַּחֲלֹץ אֶלָּא מִן הַיִּשְׂרְאֵל; וַאֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד לֹא מֵהֲנֵי מִן הַמְּשֻׁמָּד (כֵּן הַשִּׁיב מוהר״ם וְכ״כ מהרא״י וּמַהֲרִי״ק). אֲבָל אִם הוּא אָנוּס, מְהֲנֵי בְּדִיעֲבַד (ריב״ש סימן א׳). וְהַמְקֻדָּשׁ אִשָּׁה וְיֵשׁ לוֹ אָח מְשֻׁמָּד, יָכוֹל לְקַדֵּשׁ וּלְהַתְנוֹת בְּתְנַאי כָּפוּל שֶׁאִם תִּפֹּל לִפְנֵי הַמְּשֻׁמָּד לְיִבּוּם שֶׁלֹּא תְּהֵא מְקֻדֶּשֶׁת (מהרא״י ברי״ן):

ה אִם הַמֵּת הָיָה מְשֻׁמָּד, אִשְׁתּוֹ זְקוּקָה לְאָחִיו. וְהוּא הַדִּין זַרְעוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִיִּשְׂרְאֵלִית (ב״י וד״ע):

ו לֹא הָיָה מֻחְזָק בְּאַחִים, וְאָמַר: יֵשׁ לִי אַחִים, אֵינוֹ נֶאֱמָן. בָּא אֶחָד וְאָמַר: אֲנִי אָחִיו, אֵינוֹ נֶאֱמָן; וַאֲפִלּוּ עֵד אֶחָד אוֹ קָרוֹב מֵעִיד עָלָיו שֶׁהוּא אָחִיו, אֵינוֹ נֶאֱמָן לְהוֹצִיאָהּ מֵחֻזְקָתָהּ:

ז הָיָה מֻחְזָק בְּאַחִים, וְאָמַר בְּשָׁעַת מִיתָתוֹ: אֵין לִי אַחִים, אֵינוֹ נֶאֱמָן. וְכֵן אִם אָמַר עַל מִי שֶׁהֻחְזַק אָחִיו, אֵין זֶה אָחִי, אֵינוֹ נֶאֱמָן:

ח לֹא הָיָה מֻחְזָק בְּאַחִים, וְיָצָא קוֹל שֶׁיֵּשׁ עֵדִים שֶׁיֵּעִידוּ שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַחִים, וְהָעֵדִים בִּמְדִינָה אַחֶרֶת, אֲפִלּוּ אָמַר הוּא בְּשָׁעַת מִיתָתוֹ: אֵין לִי אָח, חֲרֵי זוֹ חוֹשֶׁשֶׁת, וְתַמְתִּין עַד שֶׁיָּבֹאוּ עֵדִים שֶׁאָמְרוּ, וְיִשְׁאָלוּ:

ט אִשָּׁה שֶׁאֵין לְבַעְלָהּ בֵּן וְלֹא אָח, וַחֲמוֹתָהּ וְחָמִיהָ בִּמְדִינַת הַיָּם, וּמֵת בַּעְלָהּ, מֻתֶּרֶת לִנָּשֵׂא; וְלֹא חַיְשִׁינַן שֶׁמָּא יָלְדָה חֲמוֹתָהּ זָכָר וְהִיא זְקוּקָה לוֹ. אֲבָל אִם יָצְאָתָה חֲמוֹתָהּ מִכָּאן מְעֻבֶּרֶת, חוֹשֶׁשֶׁת שֶׁמָּא יָלְדָה זָכָר וְהִיא זְקוּקָה לוֹ:

י אִשָּׁה שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ, וְהָיָה לוֹ בֵּן בִּמְדִינַת הַיָּם, חֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת לָזָר, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא מֵת הַבֵּן, אֶלָּא הַעֲמֵד אוֹתָהּ עַל חֶזְקָתָהּ. יָבָם אָסוּר לְדוּר עִם חֲלוּצָתוֹ, אִם לְבוֹ גַּס בָּהּ, כְּמוֹ אָרוּס וַאֲרוּסָתוֹ (תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א סִימָן ר״ט); וְדַוְקָא לְאַחַר שֶׁחָלַץ, אֲבָל קֹדֶם שֶׁחָלַץ, שָׁרֵי (מַהֲרִי״ם פְּדוּאָה סִי׳ ד׳):

סימן קנח

א כְּשֵׁם שֶׁהָאִשָּׁה נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר: מֵת בַּעְלִי, שֶׁתִּנָּשֵׂא; כָּךְ נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר: מֵת בַּעְלִי, שֶׁתִּתְיַבֵּם, וְהַיָּבָם נִכְנָס לַנַּחֲלָה עַל פִּיהָ. אֲבָל אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר: מֵת יְבָמִי, שֶׁתִּנָּשֵׂא לַשּׁוּק. וְאֵין הָאִישׁ נֶאֱמָן לוֹמַר: מֵת אָחִי וַאֲיַבֵּם אֶת אִשְׁתּוֹ. לְפִיכָךְ, הָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ וִיבָמָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וּבָאָה וְאָמְרָה: מֵת בַּעְלִי וַאֲחַר כָּךְ מֵת יְבָמִי, אוֹ מֵת יְבָמִי וַאֲחַר כָּךְ מֵת בַּעְלִי, אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת:

ב הָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם לְבַד, וּבָאָה וְאָמְרָה: נִתַּן לִי יָבָם וָמֵת, בֵּין שֶׁאָמְרָה: מֵת בַּעְלִי וַאֲחַר כָּךְ מֵת יְבָמִי, בֵּין שֶׁאָמְרָה: מֵת יְבָמִי וַאֲחַר כָּךְ מֵת בַּעְלִי, נֶאֱמֶנֶת:

ג נֶאֱמָן עַד אֶחָד לְהָעִיד לִיבָמָה שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ, וּמִתְיַבֶּמֶת עַל פִּיו; אוֹ שֶׁמֵּת יְבָמָהּ, שֶׁתִּנָּשֵׂא לַשּׁוּק; אוֹ לוֹמַר: מֵת בַּעֲלִיךְ וַאֲחַר כָּךְ מֵת בְּנֵךְ; וַאֲפִלּוּ עֶבֶד אוֹ שִׁפְחָה אוֹ אִשָּׁה אוֹ כּוּתִי מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ, אוֹ עֵד מִפִּי עֵד, נֶאֱמָן לְהָעִיד בְּמִיתַת הַיָּבָם כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָן בְּמִיתַת הַבַּעַל, וְדִין עֵדוּת זוֹ כְּדִין אוֹתוֹ עֵדוּת לְעִנְיַן עֵדִים הַמַּכְחִישִׁים זֶה אֶת זֶה בְּמִיתַת הַיָּבָם לְכָל דָּבָר. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין עֵד אֶחָד נֶאֱמָן לוֹמַר שֶׁמֵּת יְבָמָהּ, לְהַתִּירָהּ לְעַלְמָא:

ד חֲמֵשׁ נָשִׁים שֶׁאֵינָן מְעִידוֹת זוֹ לָזוֹ שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ, כָּךְ אֵינָן מְעִידוֹת שֶׁמֵּת יְבָמָהּ:

ה שְׁתֵּי יְבָמוֹת שֶׁבָּאוּ מִמְּדִינַת הַיָּם, זוֹ אוֹמֶרֶת מֵת בַּעְלָהּ, וְזוֹ אוֹמֶרֶת מֵת בַּעְלָהּ, זוֹ אֲסוּרָה מִפְּנֵי בַּעְלָהּ שֶׁל זוֹ, וְזוֹ אֲסוּרָה מִפְּנֵי בַּעְלָהּ שֶׁל זוֹ, שֶׁאֵין יְבִמְתָּהּ נֶאֱמֶנֶת לְהָעִיד לָהּ שֶׁמֵּת יְבָמָהּ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. הָיָה לְאַחַת מֵהֶן עֵד שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ, זוֹ שֶׁיֵּשׁ לָהּ עֵד אֲסוּרָה מִפְּנֵי יְבָמָהּ, וְזוֹ שֶׁאֵין לָהּ עֵד מֻתֶּרֶת, שֶׁהֲרֵי הֵעִיד הָעֵד שֶׁמֵּת יְבָמָהּ, וְהִיא נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ. הָיוּ לָזוֹ בָּנִים וְלָזוֹ אֵין בָּנִים, וְלִשְׁתֵּיהֶן אֵין עֵדִים, זוֹ שֶׁאֵין לָהּ בָּנִים אֲסוּרָה, וְזוֹ שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים מֻתֶּרֶת:

ו לֹא הָיוּ לָהֶם לֹא עֵדִים וְלֹא בָּנִים, וְהָיוּ כָּאן יָבָם אוֹ יְבָמִים וְיִבְּמוּ אוֹתָן, וּמֵתוּ גַּם הֵם בְּלֹא בָּנִים, וְאֵין לָהֶם אַחִים אֲחֵרִים, אֲסוּרוֹת לְהִנָּשֵׂא לְזָר כְּמוֹ שֶׁהָיוּ בִּתְחִלָּה. אֲבָל אִם הִנִּיחוּ אֲלוּ בָּנִים, אוֹ שֶׁגֵּרְשׁוּם בְּגֵט, מֻתָּרוֹת לְהִנָּשֵׂא לְזָר:

סימן קנט

א הַזְּקוּקָה לְיָבָם שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה לְאַחֵר בְּשׁוֹגֵג, נוֹתֵן לָהּ הַזָּר שֶׁקִּדְּשָׁהּ גֵּט, וִיכָמָהּ מְיַבֵּם אוֹ חוֹלֵץ. אִם הָיָה יְבָמָהּ כֹּהֵן, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִשָּׂא גְּרוּשָׁה, תֵּצֵא מֵהַזָּר בְּגֵט, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא חוֹטֵא נִשְׁכָּר, וְחוֹלֵץ לָהּ יְבָמָהּ. וְאִם חָזַר הַזָּר שֶׁגֵּרְשָׁהּ מֵהָאֲרוּסִין, וְנִשְׂאָהּ אַחַר שֶׁחָלַץ לָהּ יְבָמָהּ, אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדוֹ. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאַפִּלּוּ חָזַר וּנְשָׂאָהּ, מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדוֹ, הוֹאִיל וְנִתְקַדְּשָׁה לוֹ בְּאִסּוּר. וְדַוְקָא אִם קִדְּשָׁהּ בְּמֵזִיד, אֲבָל אִם קִדְּשָׁהּ בְּשׁוֹגֵג, שֶׁלֹּא יָדְעוּ שֶׁהָיָה לָהּ יָבָם, אִם רוֹצֶה הַיָּבָם לְיַבֵּם, צָרִיךְ הַמְקַדֵּשׁ לְגָרְשָׁהּ; וְאִם רוֹצֶה הַיָּבָם לַחֲלֹץ, חוֹלֵץ לָהּ וְנִשֵּׂאת לַמְקַדֵּשׁ, וְצָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְקַדֵּשׁ אוֹתָהּ אַחַר שֶׁחָלַץ לָהּ יְבָמָהּ (ר״ת); וְכֵן נִרְאֶה לִי עִקָּר. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּוַקָא בְּשׁוֹגֵג גָּמוּר, שֶׁלֹּא יָדְעוּ שֶׁיֵּשׁ כָּאן יָבָם, אֲבָל הָיָה כָּאן יָבָם, אֶלָּא שֶׁהָיָה סָבוּר שֶׁמֵּת, כִּי כֵּן יָצָא הַקּוֹל, תֵּצֵא מִן הַמְקַדֵּשׁ (ת״ה סי׳ רכ״ב):

ב נִשֵּׂאת לְזָר, אֲפִלּוּ בְּשׁוֹגֵג, מוֹצִיאָהּ בְּגֵט, וַאֲפִלּוּ הָיוּ לוֹ בָּנִים מִמֶּנָּה; וְנֶאֱסְרָה עָלָיו וְעַל יְבָמָהּ, וְי״ג דְּרָכִים שֶׁנִּתְבָּאֲרוּ בְּסִימָן י״ז בָּהּ, אֶלָּא שֶׁאֵין הַוָּלָד מַמְזֵר. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהוּא מַמְזֵר מִדְּרַבָּנָן. וְיָבָמָהּ חוֹלֵץ לָהּ, וְאַחַר כָּךְ תִּהְיֶה מֻתֶּרֶת לַאֲחֵרִים וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן קנ״ז סָעִיף ד׳:

ג שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁזִּנְּתָה, לֹא נֶאֶסְרָה עַל יְבָמָהּ, אִם הוּא יִשְׂרְאֵל. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲסוּרָה לַבּוֹעֵל מִשּׁוּם קְנָסָא (נ״י פֶּרֶק הָאִשָּׁה):

ד נִתְיַבְּמָה בְּטָעוּת, כְּגוֹן שֶׁשָּׁמְעָה שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ, וַאֲחַר כָּךְ בָּא; אִם הָיְתָה נְשׂוּאָתוֹ, אֵינָהּ צְרִיכָה גֵּט מֵהַיָּבָם, וּמֻתֶּרֶת לְבַעְלָהּ. וְאִם הָיְתָה אֲרוּסָתוֹ, צְרִיכָה גֵּט מֵהַיָּבָם וַאֲסוּרָה לְבַעְלָהּ (טוּר):

ה הַיָּבָם אָסוּר בִּקְרוֹבוֹת זְקוּקָתוֹ, אֲפִלּוּ מֵתָה קֹדֶם שֶׁיִּבֵּם אוֹ יַחֲלֹץ, בֵּין שֶׁהוּא יָבָם אֶחָד, בֵּין שֶׁהֵם שְׁנֵי יְבָמִים. וַאֲפִלּוּ סָפֵק אִם זְקוּקָה אוֹ לֹא, אָזְלִינַן לְחֻמְרָא (טוּר). לְפִיכָךְ, אִם קִדֵּשׁ אֶחָד מֵהֶם אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ, אָסוּר לוֹ לְכָנְסָהּ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כַּאֲחוֹת אֲרוּסָתוֹ, עַד שֶׁיְּיַבֵּם אֶחָיו אוֹ יַחֲלֹץ לַזְּקוּקָה וְתִפְקַע הַזִּקָּה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּדַוְקָא בִּקְדֻשָּׁה, אֲבָל אִם כָּנְסָהּ, פָּקְעָה לָהּ זִקָּה וּמֻתָּר לָבֹא עָלֶיהָ קֹדֶם שֶׁיְּיַבֵּם אוֹ יַחֲלֹץ אָחִיו. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּעַכְשָׁו בַּזְּמַן הַזֶּה דְּאִכָּא חֵרֶם רַבֵּנוּ גֵּרְשֹׁם שֶׁלֹּא לָשֵׂאת שְׁתֵּי נָשִׁים, אִם נָפְלָה לְאֶחָד שׁוֹמֶרֶת יָבָם, אָסוּר לִשָּׂא אַחֶרֶת עַד שֶׁיַּחֲלֹץ לִיבִמְתּוֹ (ר״י מִינְץ). וְדַוְקָא שֶׁלֹּא הָיְתָה מְשֻׁדֶּכֶת לוֹ כְּבָר, אֲבָל אִם הָיְתָה מְשֻׁדֶּכֶת לוֹ כְּבָר, מֻתָּר לְכָנְסָהּ (הַגָּהוֹת מָרְדְּכִי דִּכְתֻבוֹת):

ו קִדֵּשׁ אִשָּׁה, וַאֲחַר כָּךְ מֵת אָחִיו שֶׁהָיָה נָשׂוּי אֲחוֹתָהּ, כּוֹנֵס אֶת אִשְׁתּוֹ:

ז קִדֵּשׁ אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ, וַאֲחַר כָּךְ מֵת אָחִיו שֶׁהָיְתָה גַּם כֵּן זְקוּקָה לוֹ, וְלֹא נִשְׁאֲרָה זְקוּקָה אֶלָּא לְזֶה, מוֹצִיא אֲרוּסָתוֹ בְּגֵט וְאֶת הַיְבָמָה בַּחֲלִיצָה; וְאִם מֵתָה אֲרוּסָתוֹ, חוֹזֶרֶת הַיְבָמָה לְהֶתֵּרָהּ, רָצָה חוֹלֵץ רָצָה מְיַבֵּם:

סימן קס

א יְבָמָה, שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים (הָרַאשׁוֹנִים), נִזּוֹנֶת מִשֶּׁל בַּעְלָהּ וּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ לַיָּבָם; מִכָּאן וְאֵילָךְ אֵינָהּ נִזּוֹנֶת לֹא מִשֶּׁל בַּעַל וְלֹא מִשֶּׁל יָבָם. עָמַד בְּדִין לְאַחַר שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים (רי״ב״ש סִימָן ק״ד) וְתָבְעָתוֹ לְיַבֵּם אוֹ לַחֲלֹץ לִפְנֵי בֵּית דִּין, וְנִתְרַצָּה לְיַבֵּם וְאֵרְעוּ אֹנֶס, שֶׁחָלָה אוֹ שֶׁהֻצָּרַךְ לְבָרֹחַ מֵחֲמַת מָמוֹן אוֹ מֵחֲמַת מָרָדִין, חַיָּב בִּמְזוֹנוֹתֶיהָ בְּלֹא שְׁבוּעָה:

ב הִנִּיחָהּ מְעֻבֶּרֶת, הֲרֵי זוֹ נִזּוֹנֶת עַד שֶׁתֵּלֵד. יָלְדָה וָלָד שֶׁל קַיָּמָא, הֲרֵי זוֹ נִזּוֹנֶת כָּל יְמֵי אַלְמְנוּתָהּ, כִּשְׁאָר כָּל הַנָּשִׁים:

ג נָפְלָה לִפְנֵי יָבָם קָטָן, אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת עַד שֶׁיִּגְדַּל. הַגָּה: יָלְדָה סָפֵק נָפָל, שֶׁדִּינָהּ לַחֲלֹץ וְלֹא לְהִתְיַבֵּם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן קנ״ו, נוֹטֶלֶת כְּתֻבָּתָהּ מִיָּד (הגי״מ). יֵשׁ אוֹמְרִים הָא דְּאֵינָהּ נִזּוֹנֶת מִשֶּׁל יָבָם קָטָן, הֵינוּ מִנְּכָסָיו, וַאֲפִלּוּ נְדוּנְיָא שֶׁהִכְנִיסָה לְבַעְלָהּ וְהֻחְזִיק בָּהּ; אֲבָל לֹא הֻחְזִיק בְּנְדוּנְיָא שֶׁלָּהּ, כְּגוֹן שֶׁעֲדַיִן מַנַּחַת בְּיַד שְׁלִישׁ, נִזּוֹנֶת מִנְּדוּנְיָתָהּ, כָּל שֶׁכֵּן בְּמָקוֹם שֶׁהִיא אוֹמֶרֶת שֶׁיִּתְּנוּ הַנְּכָסִים לְיָדָהּ וְהִיא רוֹצָה לְקַיֵּם הַקֶּרֶן עַד שֶׁיִּגְדַּל הַנַּעַר וְלִזּוֹן מִן הָרֶוַח, שֶׁנּוֹתְנִין הַמָּעוֹת לְיָדָהּ (שָׁם בְּשֵׁם הָרַ״ן):

ד מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ שֶׁלָּהּ לְעוֹלָם, אֲפִלּוּ הִיא נִזּוֹנֶת. וְדַוְקָא לְאַחַר שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים (ד״ע):

ה נָפְלוּ לָהּ נְכָסִים בְּעוֹדָהּ שׁוֹמֶרֶת יָבָם, מוֹכֶרֶת וְנוֹתֶנֶת, וְקָנִים, שֶׁאֵין לַיָּבָם בָּהֶם כְּלוּם עַד שֶׁיִּכָּנֵס. וַאֲפִלּוּ עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר. וְהוּא הַדִּין אִם נִשְׁאֶרֶת אַלְמָנָה מִן הָאֵרוּסִין, וְנָפְלוּ לָהּ בְּעוֹדָהּ אֲרוּסָה, שְׁמוֹכֶרֶת וְנוֹתֶנֶת, וְקָנִים, דְּלֹא עָדִיף יָבָם מִבַּעַל:

ו אֵין לַיָּבָם פֵּרוֹת בִּנְכָסֵי מְלוֹג שֶׁל שׁוֹמֶרֶת יָבָם. וּבִנְכָסֵי צֹאן בָּרָזֶל שֶׁהִכְנִיסָה לְאָחִיו, אֵין לוֹ בְּפֵרוֹתֵיהֶם אֶלָּא מָחֳצָה. וְיֵשׁ מִי שֶׁכָּתַב, שֶׁגַּם בָּהֶם אֵין לוֹ פֵּרוֹת כְּלָל, עַד שֶׁיִּכָּנֵס. הַגָּה: וְהָרֹאשׁוֹן עִקָּר. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ נִכְסֵי מְלוֹג שֶׁנָּפְלוּ לָהּ בְּעוֹדָהּ תַּחַת בַּעְלָהּ דִּינָן כִּנְכָסֵי צֹאן בָּרָזֶל, וְיַחֲלֹקוּ בַּפֵּרוֹת (תַּרְמַב״ן וְהַר״ן פֶּרֶק הָאִשָּׁה). וְכֵן יַחֲלֹקוּ בִּירֻשָּׁתָהּ, אִם מֵתָה. וּבְמָקוֹם שֶׁהַפֵּרוֹת שֶׁלָּהּ, כָּךְ יְכוֹלָה לִמְכֹּר בַּקַּרְקַע כְּפִי חֶלְקָהּ בַּפֵּרוֹת:

ז מֵתָה כְּשֶׁהִיא שׁוֹמֶרֶת יָבָם, יוֹרְשֶׁיהָ יוֹרְשִׁין נִכְסֵי מְלוֹג שֶׁלָּהּ וַחֲצִי נִכְסֵי צֹאן בָּרָזֶל. וְכֵן אִם נָתַן לָהּ הַיָּבָם מַתָּנָה, יוֹרְשֶׁיהָ יוֹרְשִׁין אוֹתָהּ (מַהַרְ״ם פַּדְוּאָה סִימָן י״ז). וְיוֹרְשֵׁי הַבַּעַל יוֹרְשִׁים עִקַּר כְּתֻבָּה וְתוֹסֶפֶת וַחֲצִי נִכְסֵי צֹאן בָּרָזֶל, וְיוֹרְשֵׁי הַבַּעַל חַיָּבִים בְּקִבּוּרָתָהּ. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל נִכְסֵי צֹאן בָּרָזֶל שֶׁלָּהּ הֵם בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל, כְּמוֹ הַכְּתֻבָּה (ר״ת וְהָרַא״שׁ), וְאֵין מוֹצִיאִין מֵיָּדָם אִם הֵם מֻחְזָקִים (כ״כ הַר״ן בְּתִשׁוּבָה). וְכָל זֶה בְּמָקוֹם וּבִזְמַן שֶׁאֵין כּוֹפִין לַחֲלֹץ, אֲבָל בְּמָקוֹם וּבִזְמַן שֶׁכּוֹפִין לַחֲלֹץ, אִם כֵּן לֹא הָיְתָה רְאוּיָה לְהִתְיַבֵּם, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין הַנְּכָסִים בְּחֶזְקַת יָבָם, וּלְכָךְ אִם מֵתָה אֵינָהּ יוֹרְשָׁהּ; וּלְכָךְ, בְּמִדִּינוֹת שֶׁכּוֹפִין לַחֲלֹץ, אֵינוֹ יוֹרְשָׁהּ לְדַעַת זֶה (מהרי״ק שֹׁרֶשׁ צ״א). וּלְעִנְיַן מִי נִקְרָא יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל, צָרִיךְ עִיּוּן, כִּי יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהַיָּבָם הוּא יוֹרֵשׁ אַף עַל גַּב דַּאֲבִיהֶם עֲדַיִן חַי, וְהוּא קוֹדֵם בִּירֻשַּׁת הַבַּעַל לְכָל יוֹצְאֵי יְרֵכוֹ (מהרי״ו סִימָן מ״א וְהַר״ן פֶּרֶק הָאִשָּׁה וּמַהַרַ״ם פַּדְוּאָה סִימָן י״ז). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהָאָב יוֹרֵשׁ, דְּמִיָּד שֶׁמֵּתָה הַיָּבָמָה פָּקְעָה זִקַּת יְבָמִים, וְנָפְלָה הַיְרֻשָּׁה לִפְנֵי הַקּוֹדֵם בִּירֻשַּׁת הַבַּעַל (מַהַרִ״ק שֹׁרֶשׁ צ״א). וְאַף עַל פִּי שֶׁהַסְּבָרָא נוֹתֶנֶת כַּסָּבָרָא הָאַחֲרוֹנָה, וְכֵן מַשְׁמַע קְצָת לְשׁוֹן ״יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל״, אֲבָל סוּגְיַת הַגְּמָרָא וְהַיְרוּשָׁלְמִי פֶּרֶק הָאִשָּׁה שֶׁנָּפְלוּ מַשְׁמַע שֶׁהַיָּבָם יוֹרֵשׁ הַשּׁוֹמֶרֶת יָבָם, וְאִם כֵּן אֵין לָאָב חֵלֶק בִּירֻשָּׁתָהּ, וְכַסְּבָרָא הָרִאשׁוֹנָה. וְאִם הַיְבָמִים רַבִּים, עַיֵּן לְקַמָּן סִי׳ קס״ה:

ח רְאוּבֵן שֶׁמֵּת, וְלוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים וְנִשְׁאֲרוּ זְקוּקוֹת לְיָבָם, וּמֵתָה אַחַת מֵהֶן, אֵין לַיָּבָם שׁוּם טַעֲנָה בִּנְכָסִים, לְפִי שֶׁהַשְּׁנַיָּה בְּפָנָיו. הַגָּה: סְפֵק שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁמֵּתָה, אֵין יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל יוֹרְשִׁין אוֹתָהּ, דְּהֵם סָפֵק וְיוֹרְשֶׁיהָ וַדַּאי (ב״י בְּשֵׁם הָרַשְׁבַּ״ץ), וְאֵין סָפֵק מוֹצִיא מִידֵי וַדַּאי כְּדִלְקַמָּן סִימָן קס״ג:

סימן קסא

א מִי שֶׁהָיוּ לוֹ נָשִׁים רַבּוֹת, וּמֵת, וְלוֹ אָח, בִּיאָתָהּ אוֹ חֲלִיצָתָהּ שֶׁל אַחַת מֵהֶם פּוֹטֶרֶת כֻּלָּן, וְאֵין הַיָּבָם יָכוֹל לְיַבֵּם אֶלָּא אַחַת מֵהֶן:

ב הָיוּ בָּהֶן פְּסוּלוֹת לְכְהֻנָּה, אִם בָּא לַחֲלֹץ אֵינוֹ חוֹלֵץ אֶלָּא לַפְּסוּלָה וְלֹא לַכְּשֵׁרָה:

ג הָיוּ לוֹ אַחִים רַבִּים, וְנָפְלוּ נְשׁוֹתָיו לִפְנֵיהֶם, אֶחָד מִיַּבֵּם אוֹ חוֹלֵץ לְאַחַת מֵהַיְבָמוֹת, וְהֶתִּירוּ שְׁאָר הַצָּרוֹת:

ד מִצְוָה עַל הַגָּדוֹל לְיַבֵּם אוֹ לַחֲלֹץ. לֹא רָצָה אוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לַחֲלֹץ אוֹ לְיַבֵּם כְּגוֹן שֶׁהָיָה נָשׂוּי אֲחוֹתָהּ (ריב״ש סִי׳ קנ״ט), חוֹזְרִין עַל כָּל הָאַחִים זֶה אַחַר זֶה דֶּרֶךְ גְּדִילָתָן. לֹא רָצָה, חוֹזְרִים אֵצֶל הַגָּדוֹל וְאוֹמְרִים לוֹ: עָלֶיךָ הַמִּצְוָה, אוֹ חֲלֹץ אוֹ יַבֵּם. לֹא רָצָה לֹא לַחֲלֹץ וְלֹא לְיַבֵּם, כּוֹפִין אוֹתוֹ לַחֲלֹץ וְאֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְיַבֵּם. הַגָּה: וַאֲפִלּוּ אִם נִשְׁבַּע הַגָּדוֹל שֶׁלֹּא לְיַבֵּם וְלֹא לַחֲלֹץ, כּוֹפִין אוֹתוֹ וְלֹא לָקָטָן. וּמִכָּל מָקוֹם מַתִּירִין הַשְׁבוּעָה לַגָּדוֹל, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ חָלָה, מִשּׁוּם מַרְאִית הָעַיִן (שָׁם בְּרִיבַ״שׁ):

ה אָמַר הַגָּדוֹל: הַמְתִּינוּ עַד שֶׁיַּגְדִּיל אָחִי הַקָּטָן, אוֹ שֶׁהָיָה אָחִיו חֵרֵשׁ וְאָמַר: הַמְתִּינוּ עַד שֶׁיְּבָרֵיא, אוֹ שֶׁהָיָה אָחִיו גָּדוֹל מִמֶּנּוּ בְּמְדִינַת הַיָּם וְאָמַר: הַמְתִּינוּ עַד שֶׁיָּבֹא, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ:

ו לֹא רָצָה הַגָּדוֹל לְיַבֵּם אֶלָּא לַחֲלֹץ, וְהַקָּטָן מִמֶּנּוּ רוֹצֶה לְיַבֵּם, בִּיאַת קָטָן עֲדִיפָא. אֲבָל אִם אֵין שְׁנֵיהֶם רוֹצִים לְיַבֵּם, אֶלָּא לַחֲלֹץ, חֲלִיצַת הַגָּדוֹל עֲדִיפָא. הַגָּה: וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קס״ה דְּבִזְמַן הַזֶּה מִצְוַת חֲלִיצָה קוֹדֶמֶת. וַאֲפִלּוּ לְמַאן דְּאָמַר יְבוּם קוֹדֵם, אִם הִיא אֵינָהּ חֲפֵצָה בִּיבוּם רַק בַּחֲלִיצָה, חֲלִיצַת הַגָּדוֹל קוֹדֶם (תה״ד סִימָן ר״כ):

ז אַף עַל פִּי שֶׁמִּצְוָה בַּגָּדוֹל לְיַבֵּם, אִם קָדַם הַקָּטָן וְיִבֵּם זָכָה. הַגָּה: וְהוּא הַדִּין אִם חָלַץ לָהּ הַקָּטָן, מְהַנֵּי בְּדִיעֲבַד (עַיֵּן שָׁם). אֲבָל לְכַתְּחִלָּה צְרִיכָה לְהַמְתִּין אַחַר הַגָּדוֹל, וְלָתֵת לוֹ חֶלְקוֹ בַּמְּמוֹן, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמָּן סִי׳ קס״ה:

ח הָיוּ לוֹ אַרְבָּעָה אַחִים, וּמֵתוּ, וְנָפְלוּ נְשׁוֹתֵיהֶם לְפָנָיו, אִם הוּא עָשִׁיר וְיָכוֹל לְזוּנָן, אִם יִרְצֶה לְיַבֵּם אֶת כֻּלָּם, מְיַבֵּם; וְאִם לָאו, חוֹלֵץ לְמִי שֶׁיִּרְצֶה מֵהֶן, וּמְיַבֵּם לְמִי שֶׁיִּרְצֶה מֵהֶן, אַחַת מִכָּל בַּיִת:

ט יְבָמָה שֶׁנִּשְׁאֲרָה זְקוּקָה לִשְׁנֵי אַחִים, וְהַגָּדוֹל הוּא מֵאֲנוּסֵי הַזְּמַן, וְהַשֵּׁנִי יְהוּדִי, הַיְהוּדִי קוֹדֵם לַחֲלֹץ. וְאִם קָדַם הָאַחֵר וְחָלַץ, הֲתִּרָה לַשּׁוּק. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן קנ״ז סָעִיף ד׳:

סימן קסב

א הַכּוֹנֵס אֶת יְבִמְתּוֹ, נֶאֱסְרוּ צָרוֹתֶיהָ עָלָיו וְעַל שְׁאָר הָאַחִים, בַּעֲשֵׂה:

ב הַחוֹלֵץ לִיבְמָתוֹ, נֶאֱסְרָה הַחֲלוּצָה וְצָרוֹתֶיהָ עָלָיו וְעַל שְׁאָר הָאַחִים, בַּעֲשֵׂה:

ג הַחוֹלֵץ לִיבְמָתוֹ, אָסוּר מִדְּרַבָּנָן בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, אֲפִלּוּ בִּשְׁנִיּוֹת. וְכֵן הִיא אֲסוּרָה בִּקְרוֹבָיו. אֲבָל הָאַחִים מֻתָּרִים בְּכָל קְרוֹבוֹתֶיהָ. וַאֲפִלּוּ לֹא חָלַץ לָהּ אֶלָּא מִפָּפֵק, אֲפִלּוּ הָכִי אָסוּר בְּכָל קְרוֹבוֹתֶיהָ (מִדְּרָכֵי רֵישׁ הַחוֹלֵץ):

ד מֵתָה אָדָם לְשָׁא אֲחוֹת צָרַת חֲלוּצָתוֹ וּשְׁאָר קְרוֹבוֹתֶיהָ:

ה אָסוּר לְשָׁא צָרַת קְרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ:

סימן קסג

א הַמְיַבֵּם אֶת יְבִמְתּוֹ, זוֹכֶה בִּנְכְסֵי הַמֵּת וְעוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ לִטֹּל חֶלְקוֹ בִּנְכְסֵי אֲבִיהֶם. וַאֲפִלּוּ גֵּרְשָׁהּ אַחַר כָּךְ מִיָּד (נ״י פֶּרֶק הַחוֹלֵץ), וּבִלְבַד שֶׁהָיְתָה רְאוּיָה לוֹ לַיַּבֵּם. וְדַוְקָא בַּמַּחְזָק, כְּגוֹן שֶׁמֵּת אֲבִיהֶם וְאַחַר כָּךְ מֵת אָחִיו קֹדֶם שֶׁחָלְקוּ; אֲבָל לֹא בָּרְאוּי, כְּגוֹן אִם מֵת אָחִיו וְאַחַר כָּךְ אֲבִיהֶם. וַאֲפִלּוּ בַּמַּחְזָק, אֵינוֹ נוֹטֵל אֶלָּא בְּגוּף הַנְּכָסִים, אֲבָל אִם הִשְׁבִּיחוּ הַנְּכָסִים, אֵינוֹ נוֹטֵל חֵלֶק אָחִיו בְּאוֹתוֹ שֶׁבַח, אֲפִלּוּ אִם שִׁבְּחוֹ אַחַר יִבּוּם, קֹדֶם חֲלִיצָה. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים דְּכֹל שֶׁמִּקְרֵי רָאוּי גַּבֵּי בְּכוֹר, מִקְרֵי גַּם כֵּן רָאוּי אֵצֶל יָבָם (רִיבַ״שׁ ס׳ ת״ע). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּיָבָם נוֹטֵל בְּמֻלְוֶה וּבִשְׁאָר רָאוּי, רַק שֶׁאֵינוֹ נוֹטֵל בָּרְאוּי שֶׁל אָבִיו, אִם מֵת אַחַר אָחִיו (מהרי״ו סי׳ מ״א); וְהַסְּבָרָא רִאשׁוֹנָה נִרְאֵה עִקָּר:

ב הַחוֹלֵץ לִיבְמָתוֹ, הֲרֵי הוּא כְּאֶחָד מִשְּׁאָר הָאַחִים לַנַּחֲלָה. וְאִם הָאָב קַיָּם, הוּא יוֹרֵשׁ הַכֹּל; וְאִם מֵת, יַחֲלְקוּ הָאַחִים בֵּינֵיהֶם. הַגָּה: וַאֲפִלּוּ רָצָה לְיַבֵּם, אֶלָּא שֶׁהִיא לֹא רָצְתָה, וְחָלַץ לָהּ, אֵין לוֹ בַּנְּכָסִים רַק כְּשְׁאָר יוֹרֵשׁ (ת״ה סִימָן ר״כ). וַאֲפִלּוּ קֹדֶם שֶׁחָלַץ, אִם תָּפַס הָאָב וְאָמַר: קִים לִי כְּמַאן דְּאָמַר מִצְוַת חֲלִיצָה קֹדֶם וְעַל כָּרְחָן שֶׁל אַחִים יִצְטָרְכוּ לַחֲלֹץ, אֵין מוֹצִיאִין הַנְּכָסִים מִיָּדוֹ (מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ ע״ג וצ״א). וְכָל זֶה מִדִּינָא, אֲבָל בְּכָבֵד יֵשׁ תַּקָּנָה שֶׁהַחוֹלֵץ יֵשׁ לוֹ חֲצִי הַנְּכָסִים, וְעַיֵּן לְקַמָּן סִי׳ קס״ה:

ג יְבִם הַיָּבָם בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, וְיָלְדָה לְסוֹף תִּשְׁעָה חֳדָשִׁים, סָפֵק אִם הוּא בֵּן תִּשְׁעָה חֳדָשִׁים לָרִאשׁוֹן, אוֹ בֵּן שִׁבְעָה לַשֵּׁנִי, וְתוֹבֵעַ הַסָּפֵק נִכְסֵי הַמֵּת, שֶׁאוֹמֵר שֶׁהוּא בְּנוֹ; וְהַיָּבָם אוֹמֵר: אֲנִי יוֹרְשׁוֹ כִּי אַתָּה בְּנִי, יַחְלְקוּ הַיָּבָם וְהַסָּפֵק בֵּינֵיהֶם; אֲפִלּוּ אִם אֶחָד מֵהֶם מֻחְזָק, אֵין חוֹשְׁשִׁין לְחֶזְקָתוֹ. וְאִם מֵת הַסָּפֵק קֹדֶם חֲלִיצָה, יַחְלְקוּ הַזָּקֵן וְהַיָּבָם. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאִם אֵין אֲבִי הַמֵּת קַיָּם, יִטֹּל הַיָּבָם הַכֹּל:

ד סָפֵק וּבְנֵי יָבָם שֶׁבָּאוּ לַחֲלֹק בִּנְכְסֵי הַמֵּת, הוּא אוֹמֵר: אֲנִי בֶּן הַמֵּת וְאֶטֹּל הַכֹּל, וְהֵם אוֹמְרִים: אָחִינוּ אַתָּה וְאֵין לְךָ חֵלֶק אֶלָּא כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ, הַחֵלֶק שֶׁהֵם מוֹדִים לוֹ יִטֹּל, וְהַשְּׁאָר יַחֲלְקוּ וְיִטֹּל הוּא חֲצִי. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁכָּל הַנְּכָסִים חוֹלְקִים בְּשָׁוֶה, הוּא מֻחֲצָה וְהֵם מֻחֲצָה:

ה סָפֵק וּבְנֵי יָבָם שֶׁבָּאוּ לַחֲלֹק בִּנְכְסֵי יָבָם, לְאַחַר שֶׁחָלַק הַיָּבָם בִּנְכְסֵי הַמֵּת, וְאוֹמֵר הַסָּפֵק: אִם אַחֵיכֶם אֲנִי תְּנוּ לִי חֵלֶק וּמַה שֶּׁלָּקַחְתִּי מִנִּכְסֵי הַמֵּת עִם אֲבִיכֶם אֲחַזִּיר וְנַחַ הַכֹּל, וְאִם אֵינִי אֲחִיכֶם תַּחְזְרוּ לִי נִכְסֵי אָבִי שֶׁלָּקַח אֲבִיכֶם, אֵין חוֹשְׁשִׁין לִדְבָרָיו:

ו סָפֵק וְהַיָּבָם שֶׁבָּאוּ לַחֲלֹק בִּנְכְסֵי הַזָּקֵן, וְאוֹמֵר הַסָּפֵק: אֲנִי בֶּן הַמֵּת וְיֵשׁ לִי לִטֹּל הַחֲצִי, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ:

ז סָפֵק וּבְנֵי יָבָם שֶׁבָּאוּ לַחֲלֹק בִּנְכְסֵי הַזָּקֵן, וְאוֹמֵר הַסָּפֵק: אֲנִי בֶּן הַמֵּת וְיֵשׁ לִי לִטֹּל הַחֲצִי, וְהֵם אוֹמְרִים: אַתָּה אָחִינוּ וְאֵין לְךָ אֶלָּא הַשְּׁלִישׁ, הַחֲצִי שֶׁהוּא מוֹדֶה לָהֶם יִטְּלוּ, וְהַשְּׁלִישׁ שֶׁהֵם מוֹדִים לוֹ יִטֹּל, וְהַשְּׁתוּת הַנִּשְׁאַר יַחֲלְקוּ, יִטֹּל הוּא חֶצְיוֹ וְהֵם חֶצְיוֹ:

ח זָקֵן וְיָבָם בִּנְכְסֵי סָפֵק אוֹ סָפֵק וְזָקֵן בִּנְכְסֵי יָבָם, חוֹלְקִים:

סימן קסד

א הַיָּבָמָה לֹא תַּחֲלֹץ וְלֹא תִּתְיַבֵּם עַד שֶׁיִּהְיוּ תִּשְׁעִים יוֹם מִמִּיתַת הַבַּעַל, חוּץ מִיּוֹם הַמִּיתָה וְיוֹם הַיִּבּוּם אוֹ הַחֲלִיצָה. וְאִם יִבֵּם אוֹ חָלַץ תּוֹךְ זְמַן זֶה, וְלֹא נִמְצְאוּ מְעֻבָּרֶת, הֲרֵי זוֹ נִפְטֶרֶת וְאֵינָהּ צְרִיכָה כְּלוּם; אֲבָל לֹא תִּנָּשֵׂא לְאַחֵר אַף עַל פִּי שֶׁחָלְצָה, עַד שֶׁיִּשְׁלִימוּ תִּשְׁעִים יוֹם לְמִיתַת הַבַּעַל. וְאִם מֵת הַיָּבָם תּוֹךְ הַתִּשְׁעִים יוֹם אוֹ אַחֲרֵיהֶם, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁצְּרִיכָה לְהַמְתִּין תִּשְׁעִים יוֹם אַחַר מִיתָתוֹ. וְאִם הָיוּ שְׁנֵי יְבָמִים וּמֵת אֶחָד מֵהֶם, מֻתֶּרֶת לְהִתְיַבֵּם לַשֵּׁנִי תּוֹךְ תִּשְׁעִים יוֹם לְמִיתָתוֹ שֶׁל זֶה. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל שֶׁחָלְצָה תּוֹךְ ג׳ חֳדָשִׁים, בֵּין נִמְצְאוּ מְעֻבָּרֶת וְהִפִּילָה, אוֹ לֹא נִמְצְאוּ מְעֻבָּרֶת, הֲוָה לָהּ חֲלִיצָה פְּסוּלָה וּצְרִיכָה חֲלִיצָה אַחֶרֶת מִכָּל הָאַחִין (הַגָּהוֹת מָרְדְּכִי סוֹף גִּטִּין). וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן ק״ע סָעִיף ה׳:

ב הַחוֹלֵץ לִיבְמָתוֹ וְנִמְצְאוּ מְעֻבָּרֶת, וְיָלְדָה, אִם הַוָּלָד שֶׁל קַיְמָא אֵין הַחֲלִיצָה כְּלוּם, הוּא מֵתָה בְּקִרְבּוֹתֶיהָ, וְלֹא פְּסָלָהּ מֵהַכְּהֻנָּה, וְאִם הִפִּילָה אוֹ יָלְדָה וְלֹא חָיָה שְׁלֹשִׁים יוֹם, צְרִיכָה חֲלִיצָה אַחֶרֶת, שֶׁחֲלִיצַת מְעֻבָּרֶת לֹא שְׁמָהּ חֲלִיצָה, וְחוֹלֵץ לָהּ הוּא אוֹ אֶחָד מִשְּׁאָר אַחִין. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁלֹּא יַחֲלֹץ לָהּ הוּא אֶלָּא אֶחָד מִשְּׁאָר הָאַחִין (טוּר בְּשֵׁם הָרֹא״שׁ):

ג בִּיאַת מְעֻבֶּרֶת נַמִּי לֹא שְׁמָהּ בִּיאָה. לְפִיכָךְ, הַכּוֹנֵס אוֹ חוֹלֵץ לִיבְמָתוֹ תּוֹךְ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, וְלָהּ צָרָה, לֹא תִּנָּשֵׂא עַד שֶׁתֵּלֵד זוֹ אוֹ שֶׁמָּא תַּפִּיל וְלֹא הָיְתָה הַבִּיאָה אוֹ הַחֲלִיצָה כְּלוּם, וְהַוָּלָד אֵינוֹ פּוֹטֵר עַד שֶׁיֵּצֵא לָאֲוִיר הָעוֹלָם:

ד הַיְבָמָה לֹא תִּתְיַבֵּם בְּעֵת נִדָּתָהּ, אֲבָל חוֹלֶצֶת הִיא. וְאִם עָבַר וְיִבֵּם וּבָא עָלֶיהָ בְּעֵת נִדָּתָהּ, קָנָאָה:

ה הַכּוֹנֵס אֶת יְבִמְתּוֹ וְנִמְצֵאת מְעֻבֶּרֶת, מַפְרִישִׁים אוֹתָם וּמַמְתִּינִים לָהּ, אִם הִפִּילָה יַחֲזֹר וְיִקָּיֵם. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּוְקָא שֶׁכְּנָסָהּ קֹדֶם שֶׁהֻכַּר הָעֻבָּר, אֲבָל אִם כְּנָסָהּ מִשֶּׁהֻכַּר הָעֻבָּר צָרִיךְ לְהוֹצִיאָהּ אַף עַל פִּי שֶׁהִפִּילָה (נ״י פֶּרֶק הַחוֹלֵץ). וּכְשֶׁמְּקַיְּמָהּ, צָרִיךְ לַחֲזֹר וְלִבְעֹל, דְּבִיאַת מְעֻבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ בִּיאָה (כ״י בְּשֵׁם רבי׳ יְרוּחָם). וְאִם רָצָה לְהוֹצִיאָהּ, צְרִיכָה גֵּט וַחֲלִיצָה:

ו וָלָד שֶׁלֹּא נִגְמְרוּ סִימָנָיו וְלֹא כָּלוּ חֳדָשָׁיו, קָרוּי נֵפֶל. וְאִם יָלְדָה וָלָד שֶׁנִּגְמְרוּ סִימָנָיו וְאֵין יָדוּעַ אִם כָּלוּ חֳדָשָׁיו, אֲפִלּוּ מֵת בְּיוֹם שֶׁנּוֹלַד, הֲרֵי זֶה מוֹצִיאָהּ בְּגֵט וְחוֹלֵץ לָהּ, וְאַחַר כָּךְ תִּהְיֶה מֻתֶּרֶת לַאֲחֵרִים. וְאִם נִתְקַיֵּם הַוָּלָד שְׁלֹשִׁים יוֹם אַחַר שֶׁנּוֹלַד אוֹ שֶׁכָּלוּ לוֹ חֳדָשָׁיו (המ״מ), הֲרֵי זֶה וָלָד שֶׁל קַיְמָא, וְאֵינָהּ צְרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵּט, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֶרְוָה עָלָיו:

ז יָלְדָה וָלָד שֶׁל קַיְמָא לְאַחַר שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים מִשֶּׁנִּתְיַבְּמָה, הֲרֵי זֶה הַוָּלָד סָפֵק אִם בֶּן תִּשְׁעָה לָרִאשׁוֹן אִם בֶּן שִׁבְעָה לָאַחֲרוֹן. לְפִיכָךְ, יוֹצִיא בְּגֵט, וְהַוָּלָד כָּשֵׁר. וְאִם בָּא עָלֶיהָ אַחַר שֶׁיָּלְדָה, וְנִתְעַבְּרָה וְיָלְדָה, אוֹתוֹ וָלָד סָפֵק מַמְזֵר:

ח כָּל יְבָמָה שֶׁהִיא סָפֵק מִדִּבְרֵיהֶם אִם יֵּשׁ עָלֶיהָ זִקַּת יָבָם אִם לָאו, כְּגוֹן יְבָמָה שֶׁיָּלְדָה וָלָד שֶׁלֹּא נוֹדַע שֶׁכָּלוּ לוֹ חֳדָשָׁיו וּמֵת בְּתוֹךְ ל׳ יוֹם אוֹ בְּיוֹם ל׳, שֶׁדִּינָהּ שֶׁתַּחֲלֹץ מִסָּפֵק מִדִּבְרֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, אִם הָלְכָה וְנִתְקַדְּשָׁה לְאַחֵר אוֹ נִשֵּׂאת קֹדֶם חֲלִיצָה, חוֹלֵץ לָהּ יְבָמָהּ וְתֵשֵׁב עִם בַּעְלָהּ. וְאִם נִתְקַדְּשָׁה לְכֹהֵן שֶׁהוּא אָסוּר בַּחֲלוּצָה, אֵינוֹ חוֹלֵץ לָהּ, שֶׁאֵין אוֹסְרִין עַל זֶה אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם סָפֵק דִּבְרֵיהֶם. וְהוּא הַדִּין אִם אֵין הַיָּבָם כָּאן, שֶׁלֹּא תֵּצֵא מִבַּעְלָהּ יִשְׂרְאֵל, וּמֻתֶּרֶת לוֹ בְּלֹא חֲלִיצָה הוֹאִיל וּכְבָר נִשֵּׂאָהּ (ר״י מִיגָּץ בְּתְשׁוּבָה). גֵּרְשָׁהּ הַכֹּהֵן אוֹ מֵת, הֲרֵי זוֹ חוֹלֶצֶת לְכָתְחִלָּה, וְאַחַר כָּךְ תִּהְיֶה מֻתֶּרֶת לַאֲחֵרִים:

סימן קסה

א מִצְוַת יִבּוּם קוֹדֶמֶת לְמִצְוַת חֲלִיצָה. וְאִם אֵינָהּ רוֹצָה לְהִתְיַבֵּם לְשׁוּם אֶחָד מֵהָאַחִים, אוֹ בַּגָּדוֹל כְּשֶׁרוֹצֶה לְיַבֵּם, בְּלֹא טַעֲנָה מַסְפֶּקֶת, דִּינָהּ כְּמוֹרֶדֶת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁמִּצְוַת חֲלִיצָה קוֹדֶמֶת. הַגָּה: וְאֵין לָהּ דִּין מוֹרֶדֶת אִם אֵינָהּ רוֹצָה לְהִתְיַבֵּם. וּמִכָּל מָקוֹם אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לַחֲלֹץ, אֶלָּא מַטְעִין אוֹתוֹ אִם יְכוֹלִין לְהַטְעוֹתוֹ, כְּגוֹן שֶׁאוֹמְרִים לוֹ: חֲלֹץ עַל מְנָת שֶׁתִּתֵּן לָךְ מָנֶה (טור בְּשֵׁם ר״ת וְהָרֹא״ש). וְדַוְקָא אִם אֵינוֹ מַאוֹתָן שֶׁכּוֹפִין לְהוֹצִיא גַּבֵּי בַּעַל, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן קנ״ד. וְאִם שְׁנֵיהֶם רוֹצִים בְּיִבּוּם, אֵין מַנִּיחִים אוֹתָם לְיַבֵּם אֶלָּא אִם כֵּן נִכָּר וְיָדוּעַ שֶׁמְּכַוְּנִים לְשֵׁם מִצְוָה (טור בְּשֵׁם ר״ת). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת, שֶׁכּוֹפִין אוֹתוֹ וּמְגָרְשָׁהּ אוֹתוֹ עַד שֶׁיַּחֲלֹץ (טור בְּשֵׁם סְמ״ג). וְיֵשׁ אוֹמְרִים אֲפִלּוּ בְּלֹא אִשָּׁה אַחֶרֶת, אִם אֵינָם מְכַוְּנִים לְשֵׁם מִצְוָה, וְהִיא אֵינָהּ רוֹצָה לְהִתְיַבֵּם, וְאֵין יְכוֹלִים לְהַטְעוֹתוֹ, כּוֹפִין אוֹתוֹ לַחֲלֹץ. וְהַמְנַהֵג כַּסְּבָרָא הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁאֵין כּוֹפִין לַחֲלִיצָה כְּלָל, אֲפִלּוּ יוֹדְעִין בּוֹ שֶׁנָּתַן עֵינָיו בַּמָּמוֹן (מַהֲרִ״ם פְּדְוּיוֹאָה סִימָן י״ח), אֶלָּא מְפַשְּׁרִים בֵּינֵיהֶם כְּפִי תַּקָּנוֹת הַקְּהִלּוֹת, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְמַטָּה. וְכָל זֶה כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר שֶׁרוֹצֶה לְהִתְיַבֵּם, וְאֶפְשָׁר לְהִתְיַבֵּם שֶׁאֵין חֲשָׁשׁ אִסּוּר בִּיבּוּמוֹ. אֲבָל אִם אוֹמֵר שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לֹא לְיַבֵּם וְלֹא לַחֲלֹץ, כּוֹפִין אוֹתוֹ (ב״י בְּשֵׁם ר״ת). וְדַוְקָא בְּבָאָה מֵחֲמַת טַעֲנָה, כְּדֶרֶךְ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן קנ״ד (ת״ה סִימָן ר״כ). מִיהוּ, אִם אֶפְשָׁר לְהַטְעוֹתוֹ וְלוֹמַר לוֹ שֶׁיִּקַּח מָמוֹן הַרְבֵּה עַל הַחֲלִיצָה, מַטְעִינָן לַהּ כְּדֵי שֶׁלֹּא נִצְטָרֵךְ לָכֹף (נ״י מ״כ). וְיִזָּהֲרוּ שֶׁלֹּא יַשְׁלִישׁוּ הַמָּמוֹן בְּיָד שָׁלִישׁ, כִּי אָז לֹא יְכוֹלִין לוֹמַר לוֹ: מְשַׁטֶּה הָיִינוּ בְּךָ (מָרְדְּכִי פ׳ הַחוֹלֵץ). וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קס״ט סָעִיף נ׳:

ב יְבָמָה שֶׁנִּזְדְּרָה הֲנָאָה מִיְּבָמָהּ בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ, אוֹ שֶׁנִּזְדְּרָה הֲנָאָה מִכָּל הַיְּהוּדִים, כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיַּחֲלֹץ לָהּ. וְאִם נִזְדְּרָה לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ, מְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ שֶׁיַּחֲלֹץ לָהּ. וְכֵן אִם נִתְפַּיְּסָה בְּנִזְדְּרָהּ אֲפִלּוּ בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְיַבֵּם אוֹתָהּ, מְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ שֶׁיַּחֲלֹץ לָהּ. הַגָּה: הָיָה יְבָמָהּ כֹּהֵן, וְהָלְכָה וְנִתְקַדְּשָׁה לְאַחֵר כְּדֵי שֶׁלֹּא יוּכַל לְיַבְּמָהּ, דִּינָהּ כְּאִלּוּ נִזְדְּרָה הֲנָאָה מִמֶּנּוּ. וּמִכָּל מָקוֹם אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לַחֲלֹץ, הוֹאִיל וְהִיא גָּרְמָה שֶׁאֲסוּרָה לוֹ (תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א סִי׳ תת״כ), וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם רָקְקָה לִפְנֵי הָאַחִים אוֹ כַּדּוֹמֶה לָזֶה, וְגָרְמָה שֶׁאֲסוּרָה לְיַבֵּם, אֵין לָהּ דִּין מוֹרֶדֶת הוֹאִיל וְאִי אֶפְשָׁר לָהּ לְיַבֵּם מֵעַכְשָׁו (רַשְׁבָּ״א אֶלֶף ר״ב). וּכְבָר נִתְבָּאֵר בְּסָמוּךְ שֶׁכָּל חִלּוּקִים אֵלּוּ לְמַאן דְּאָמַר מִצְוַת יִבּוּם קוֹדֶם, אֲבָל לְמַאן דְּאָמַר מִצְוַת חֲלִיצָה קוֹדֶמֶת, אֵין לָהּ דִּין מוֹרֶדֶת כְּלָל אִם אֵינָהּ רוֹצָה בְּיִבּוּם:

ג יְבָמָה שֶׁתִּבְעָהּ הַיָּבָם לַחֲלֹץ, וְהִיא אֵינָהּ רוֹצָה אֶלָּא לְשָׁאֵר עֲגוּנָה, אֵין שׁוֹמְעִין לָהּ, אֲפִלּוּ הָיָה הַיָּבָם נָשׂוּי. וְדִינָהּ כְּמוֹרֶדֶת, וְנִתְבָּאֵר דִּינָהּ סִימָן ע״ד:

ד כָּל יְבָמָה שֶׁדִּינָהּ שֶׁתַּחֲלֹץ וְלֹא תִּתְיַבֵּם, הֲרֵי זוֹ נוֹטֶלֶת כְּתֻבָּתָהּ וְשָׁמִין לָהּ בְּגָדִים כְּמוֹ לְאַלְמָנָה (ריב״ש סִי׳ ש״כ). וְכֵן אִם הָיָה יְבָמָהּ מֻכֶּה שְׁחִין אוֹ שָׁאָר מוּמֵי אֲנָשִׁים שֶׁנִּתְבָּאֲרוּ בְּסִימָן קנ״ד, חוֹלֵץ לָהּ וְנוֹטֶלֶת כְּתֻבָּתָהּ. וַאֲפִלּוּ הָיוּ הַמּוּמִין הָהֵם בְּבַעְלָהּ, יְכוֹלָה הִיא לוֹמַר: לְאָחִיךָ הָיִיתִי יְכוֹלָה לְקַבֵּל וּלְךָ אֵינִי יְכוֹלָה לְקַבֵּל. הַגָּה: וְהוּא הַדִּין לְמַאן דְּאָמַר מִצְוַת חֲלִיצָה קוֹדֶמֶת, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לַחֲלֹץ, צָרִיךְ לִתֵּן לָהּ כְּתֻבָּתָהּ מִיָּד, שֶׁהֲרֵי דִּינָהּ כַּחֲלוּצָה (תְּשׁוּבַת ר״ד כֹּהֵן). וְכָל זֶה מִדִּינָא, אֲבָל הַקְּהִלּוֹת תִּקְּנוּ תַּקָּנָה, אִם יִתְרַצּוּ הַיָּבָם וְהַיְבָמָה בַּחֲלִיצָה, יַחֲלֹקוּ כָּל הַנְּכָסִים שֶׁהִנִּיחַ, וַאֲפִלּוּ אֵין מַגִּיעַ הַחֵצִי לִכְדֵי כְּתֻבָּה, וּמְנַכִּין לָהּ מֵחֶלְקָהּ כָּל מַה שֶּׁבִּזְבְּזָה בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ, וּצְרִיכָה לִשָּׁבַע, אִם לֹא שֶׁהִתְפַּשְּׁרוּ עִמָּם בְּלֹא שְׁבוּעָה. וּמַה שֶּׁנָּתַן הוּא בְּמִתְנַת שְׂכִיב מְרַע, אֵין מְנַכִּין לָהּ מֵחֶלְקָהּ כְּלוּם (מָרְדְּכִי פֶּרֶק הַחוֹלֵץ). וְאוֹתוֹ הַחֵצִי שֶׁמַּגִּיעַ לְחֶלֶק יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל, נוֹטֵל הַחוֹלֵץ, וְאֵין לָאָב וְלֹא לְשָׁאָר אַחִין חֵלֶק בּוֹ. וַאֲפִלּוּ תָּפְסוּ, מוֹצִיאִין מִיָּדָן. דְּעִקַּר הַתַּקָּנָה הָיְתָה כְּדֵי שֶׁיִּתְרַצּוּ בַּחֲלִיצָה, וְלָכֵן הַחוֹלֵץ עִקַּר בְּזֶה (ת״ה סִימָן ר״כ). וַאֲפִלּוּ אִם רוֹצִין שְׁאָר הָאַחִין לַחֲלֹק עִם גְּדוֹל הָאַחִין, וְאוֹמְרִים שֶׁהֵם רוֹצִים לַחֲלֹץ, אֵין שׁוֹמְעִין לָהֶם אִם גְּדוֹל

הָאַחִין רוֹצֶה לַחֲלֹק. וְכָל זֶה שֶׁאֵין מַגִּיעִין חֲצִי הַנְּכָסִים לִכְדֵי כְּתֻבָּתָהּ, דְּוַדַּאי אֵינָהּ נוֹטֶלֶת יוֹתֵר מִכְּדֵי כְּתֻבָּתָהּ. וְיֵשׁ דֵּעוֹת אֲחֵרוֹת בְּעִנְיַן תַּקָּנוֹת הַקְּהִלּוֹת; עַל כֵּן נוֹהֲגִין לְהִתְפַּשֵּׁר בֵּינֵיהֶם, וַאֲפִלּוּ יֵשׁ לָהּ שְׁטָר חֲלִיצָה מִן הָאַחִין צְרִיכָה לְהִתְפַּשֵּׁר עִמָּהֶם בְּמָמוֹן, אִם לֹא שֶׁפֵּרְשׁוּ בְּהֶדְיָא לַחֲלֹק לָהּ בְּחִנָּם (מַהֲרַ״ם פַּדְוּאָה סִימָן י״ז וְכ״ג):

ה נוֹלְדוּ בָהּ מוּמִין כְּשֶׁהִיא שׁוֹמֶרֶת יָבָם, אִם אֵינוֹ רוֹצֶה לְיַבֵּם חוֹלֵץ לָהּ וְנוֹתֵן לָהּ כְּתֻבָּה:

סימן קסו

א הַיְבָמָה הוֹלֶכֶת אַחַר הַיָּבָם בְּמָקוֹם שֶׁהוּא שָׁם, וּבֵית דִּין נוֹתְנִים לוֹ עֵצָה הַהוֹגֶנֶת לִשְׁנֵיהֶם, אִם לְיַבֵּם אוֹ לַחֲלֹץ. הַגָּה: וְדַוְקָא שֶׁהָיְתָה בִּמְקוֹם בֵּית דִּין; אֲבָל אִם הָלְכָה לִמְקוֹם אַחֵר, אֵין כּוֹפִין הַיְבָמָה לֵילֵךְ אַחֲרָיו (נ״י סוֹף פֶּרֶק זֶה בּוֹרֵר). וְכֵן אִם הוּא דָּר בֵּין הַכּוּתִים אוֹ בֵּין הֲדְיוֹטוֹת שֶׁאֵין יוֹדְעִין סֵדֶר חֲלִיצָה, אֵין לַדַּיָּנִין לֵילֵךְ אַחֲרָיו, אֶלָּא כּוֹפִין אוֹתוֹ לֵילֵךְ לִמְקוֹם וַעַד, וְיִפְטֹר יְבִמְתּוֹ (הַגָּהוֹת אַלְפָּסִי פ׳ מִצְוַת חֲלִיצָה):

ב מִן הַתּוֹרָה אֵין צָרִיךְ לְקַדְּשָׁהּ, אֶלָּא בָּא עָלֶיהָ. וַחֲכָמִים תִּקְּנוּ שֶׁלֹּא יָבֹא עָלֶיהָ עַד שֶׁיְּקַדְּשֶׁנָּה בִּפְנֵי עֵדִים, בְּכֶסֶף אוֹ בִּשְׁטָר, וְהוּא נִקְרָא מַאֲמָר. הַגָּה: וְאִם קִדְּשָׁהּ בִּשְׁטָר, נִמְצֵי מִקְרֵי מַאֲמָר (מ״מ פ״ב). וַאֲפִלּוּ נָתַן לָהּ פְּרוּטָה וְאָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בְּזוֹ וּבְקִדּוּשֵׁי אָחִי, הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת, דְּהָוֵי כְּמִלְוָה וּפְרוּטָה (ר״ב״ש סִימָן קס״ב). וּצְרִיכָה גַּם כֵּן חֲפָּה אַחַר קִדּוּשִׁין, כְּמוֹ שְׁאָר אִשָּׁה. וְיָכוֹל לַעֲשׂוֹת מַאֲמָר עַל יְדֵי שָׁלִיחַ, כְּמוֹ בִּשְׁאָר קִדּוּשִׁין (שָׁם סִימָן א׳). וְאִם בָּא עָלֶיהָ בִּלֹא מַאֲמָר, קָנָה, וְאֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְקַדְּשׁ, וּמַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת. וְדַוְקָא שֶׁבָּא עָלֶיהָ בִּפְנֵי עֵדִים:

ג אֵין עוֹשִׂין בָּהּ מַאֲמָר, אֶלָּא מִדַּעְתָּהּ. וּקְטַנָּה שֶׁנִּתְאַלְמְנָה מֵהָאֵרוּסִין, אֵין עוֹשִׂין בָּהּ מַאֲמָר אֶלָּא מִדַּעַת אָבִיהָ:

ד כּוֹתֵב לָהּ כְּתֻבָּה, וְאֵין נִכְסֵי הַיָּבָם מְשֻׁעְבָּדִים לָהּ, שֶׁכְּתֻבָּתָהּ עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן. וְאִם אֵין לָרִאשׁוֹן נְכָסִים, כְּתֻבָּתָהּ עַל נִכְסֵי הַיָּבָם:

ה נוֹלַד לוֹ בֵּן מְמֻנֶּה, אֵין צָרִיךְ לְקָרוֹתוֹ עַל שֵׁם אָחִיו הַמֵּת:

ו כְּתֻבַּת יְבָמִים צְרִיכָה שִׁרְטוּט, מִפְּנֵי הַפְּסוּקִים שֶׁכּוֹתְבִים בָּהּ. וְעַיֵּן בַּשּׁוּר סִימָן זֶה טֹפֶס הַכְּתֻבָּה:

ז הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ, בֵּין בְּשׁוֹגֵג, בֵּין לְשֵׁם זְנוּת, בֵּין שֶׁאָנָסוּהוּ כּוּתִים וְהִדְבִּיקוּהוּ בִּיבִמְתּוֹ בְּעַל כָּרְחוֹ עַל יְדֵי קְשִׁי, בֵּין שֶׁהָיָה הוּא מְזִיד וְהִיא שׁוֹגֶגֶת אוֹ אָנוּסָה, בֵּין שֶׁהָיְתָה הִיא מְזִידָה וְהוּא שׁוֹגֵג אוֹ אָנוּס, בֵּין שֶׁהִיא עֶרָה אוֹ יְשֵׁנָה, קָנָה, אֲפִלּוּ בְּהַעֲרָאָה:

ח בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁנִּתְכַּוֵּן לְשֵׁם בִּיאָה בְּעָלְמָא, וַאֲפִלּוּ לֹא נִתְכַּוֵּן אֶלָּא לְבִיאַת בְּהֵמָה. אֲבָל אִם לֹא נִתְכַּוֵּן לְשֵׁם בִּיאָה כְּלָל, כְּגוֹן שֶׁהוּא יָשֵׁן אוֹ שִׁכּוֹר שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר כְּלוּם, אוֹ שֶׁנִּתְכַּוֵּן לְהָטִיחַ בַּכֹּתֶל וְהֵטִיחַ בִּיבִמְתּוֹ, אוֹ שֶׁנִּתְקַשָּׁה לְאִשְׁתּוֹ וְנָפַל מִן הַגַּג וְנִתְקַע בִּיבִמְתּוֹ, לֹא קָנָה. וְכֵן אִם הִדְבִּיקוּהוּ בִּיבִמְתּוֹ בִּלֹא קְשׁוּי, אֶלָּא בְּאֶבֶר מֵת, לֹא קָנָה:

ט בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁבִּיאַת שׁוֹגֵג קָנָה, בִּיבִמְתּוֹ שֶׁנָּפְלָה לוֹ מִן הַנִּשּׂוּאִין. אֲבָל אִם נָפְלָה לוֹ מֵהָאֵרוּסִין, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁלֹּא קָנָה לְיוֹרְשָׁהּ וְלִטָּמֵא לָהּ וּלְהָפֵר נְדָרֶיהָ, וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר דְּהוּא הַדִּין לְהַעֲרָאָה. יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ: ״אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל (בִּיאַת) [בְּעִילַת] יְבָמָה״ (טוּר בְּשֵׁם הָעִטּוּר):

סימן קסז

א קָטָן פָּחוֹת מִבֶּן תִּשְׁעָה, אֵין בִּיאָתוֹ כְּלוּם; וּמִבֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד וְאֵילָךְ, בִּיאָתוֹ קוֹנָה בִּיבִמְתּוֹ כַּמַּאֲמָר בַּגָּדוֹל. וּבְאִשָּׁה דְּעָלְמָא אֵינָהּ קוֹנָה כְּלָל; לְפִיכָךְ, נָשָׂא אִשָּׁה וּמֵת, פְּטוּרָה מֵהַחֲלִיצָה וּמֵהַיִּבּוּם:

ב בֶּן ט׳ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ, אֵינוֹ יָכוֹל לְפָטְרָהּ בְּגֵט, עַד שֶׁיַּגְדִּיל וְיָבֹא עָלֶיהָ אַחַר כָּךְ. וְאִם לֹא בָּא עָלֶיהָ אַחַר כָּךְ, וּבָא לְהוֹצִיאָהּ, צְרִיכָה גֵּט וַחֲלִיצָה. וְאִם בָּא עָלֶיהָ כְּשֶׁהוּא קָטָן, וּמֵת קֹדֶם שֶׁהִגְדִּיל, אוֹ מֵת אַחַר שֶׁהִגְדִּיל וְלֹא בָּא עָלֶיהָ מִשֶּׁהִגְדִּיל, חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. וְאִם מִשֶּׁהִגְדִּיל נָשָׂא אַחֶרֶת, וְלֹא בָּא עַל הַיְבָמָה מִשֶּׁהִגְדִּיל, שְׁתֵּיהֶן חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת:

ג קָטָן אֵינוֹ חוֹלֵץ, עַד שֶׁיִּהְיֶה בֶּן י״ג שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד וְיִבְדְּקוּהוּ אָז וְיִמְצְאוּהוּ שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת. אֲבָל אִם הָיוּ לוֹ שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת קֹדֶם שֶׁהִגְדִּיל, אֵינוֹ נֶחְשָׁב גָּדוֹל עַל יָדָם, אֶלָּא אִם כֵּן יָבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת אֲחֵרוֹת אַחַר שֶׁהִגְדִּיל. וּמִכָּל מָקוֹם, אִם מוֹצְאִים לוֹ שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת אַחַר שֶׁהִגְדִּיל, לֹא חַיְשִׁינַן שֶׁמָּא אִלּוּ הָיוּ בּוֹ מִקֹּדֶם:

ד קְטַנָּה מִבַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד וָמַעְלָה, בִּיאָתָהּ בִּיאָה לְכָל דָּבָר; וְאִם בָּא עָלֶיהָ בָּהֶם, קְנָאָהּ; אֲבָל אֵינָהּ חוֹלֶצֶת עַד שֶׁתְּהֵא בַּת י״ב שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד וּבְדָקוּהָ אַחַר כָּךְ וּמְצָאוּהָ שֶׁהֶבִיאָה ב׳ שְׂעָרוֹת:

ה יָבָם קָטָן שֶׁבָּא עַל יְבָמָה קְטַנָּה, יִגְדְּלוּ זֶה עִם זֶה. וְאִם בָּא לְגָרְשָׁהּ קֹדֶם שֶׁיַּגְדִּיל, אֵינוֹ יָכוֹל, דְּגֵט קָטָן אֵינוֹ גֵּט:

ו יְבָמָה שֶׁנִּתְיַבְּמָה, וְאָמְרָה בְּתוֹךְ ל׳ יוֹם: לֹא נִבְעַלְתִּי, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא אוֹמֵר: בָּעַלְתִּי, וְגֵרְשָׁהּ, כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיְּחַלֵּץ לָהּ, הוֹאִיל וְקִדֵּם וְגֵרְשָׁהּ בְּגֵט. וְאִם עַדַיִן לֹא גֵּרַשׁ, כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיְּבָעֵל אוֹ יַחֲלֹץ וְיוֹצִיא בְּגֵט. וַאֲפִלּוּ מוֹדָה לִדְבָרֶיהָ שֶׁלֹּא בָּעַל, צָרִיכָה גֵּט וַחֲלִיצָה, דְּכָל כְּנוּסָה בְּחֶזְקַת בְּעוּלָה (הַמ״מ פ״ב). גֵּרְשָׁהּ לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְהִיא אוֹמֶרֶת: לֹא נִבְעַלְתִּי, מְבֻקָּשִׁים מִמֶּנּוּ שֶׁיַּחֲלֹץ לָהּ. וְאִם הוּא מוֹדֶה שֶׁלֹּא בָּעַל, כּוֹפִין אוֹתוֹ לַחֲלֹץ. הִיא אוֹמֶרֶת: נִבְעַלְתִּי, וְהוּא אוֹמֵר: לֹא בָּעַלְתִּי, אֵינָהּ צְרִיכָה חֲלִיצָה, שֶׁאֵין זֶה נֶאֱמָן לְאָסְרָהּ עַל כָּל אָדָם אַחַר שֶׁכָּנָסָהּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּתוֹךְ ל׳ יוֹם הוּא נֶאֱמָן, וּצְרִיכָה חֲלִיצָה עִם הַגֵּט. וְצָרָתָהּ, לְעוֹלָם מֻתֶּרֶת, אֲפִלּוּ הוּא וְהִיא אוֹמְרִים שֶׁלֹּא בָּעַל, וַאֲפִלּוּ בְּתוֹךְ ל׳ יוֹם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל ל׳ יוֹם הוּא נֶאֱמָן לוֹמַר שֶׁלֹּא בָּעַל, לֶאֱסֹר הַצָּרָה (טור בְּשֵׁם הָרֹא״שׁ):

סימן קסח

א מְשֻׁיֶּבֶם הַיָּבָם אֶת הַיְבָמָה, הֲרֵי הִיא כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר, שֶׁיָּכוֹל לְהוֹצִיאָהּ בְּגֵט וְיָכוֹל לְהַחֲזִירָהּ:

ב גֵּרְשָׁהּ וְהֶחֱזִירָהּ קֹדֶם שֶׁפָּרַע לָהּ כְּתֻבָּתָהּ, דִּינָהּ כְּאִשָּׁה אַחֶרֶת שֶׁגֵּרְשָׁהּ וְהֶחֱזִירָהּ, שֶׁאֵין לָהּ אֶלָּא כְּתֻבָּה אַחַת:

ג יְבָמָה, כְּתֻבָּתָהּ עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן. לְפִיכָךְ, אֵין הַיָּבָם רַשַּׁאי לִמְכֹּר כְּלוּם מִכָּל נִכְסֵי אָחִיו. וְאִם מָכַר אוֹ נָתַן מַתָּנָה, אוֹ חָלַק עִם אֶחָיו בִּנְכָסֵי הַמֵּת, בֵּין קֹדֶם יִבּוּם בֵּין אַחַר יִבּוּם, לֹא עָשָׂה כְּלוּם:

ד הִנִּיחַ אֶחָיו פֵּרוֹת מְחֻבָּרִים לַקַּרְקַע, יִמְכְּרוּ, וְיִלָּקַח בָּהֶם קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת:

ה הִנִּיחַ פֵּרוֹת תְּלוּשִׁין אוֹ מִטַּלְטְלִים, יִמָּכְרוּ, וְיִלָּקַח בָּהֶן קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת. וְהוּא הַדִּין אִם הִנִּיחַ מָעוֹת. וַאֲפִלּוּ אִם הָיָה הוּא חַיָּב לְאָחָיו מָנֶה, מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ וְיִלָּקַח בָּהֶם קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁבִּפֵּרוֹת תְּלוּשִׁין וּמִטַּלְטְלִין וּמָעוֹת, מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם כְּמוֹ שֶׁיִּרְצֶה. וְאִם כָּתוּב בַּכְּתֻבָּה: מְטַלְטְלֵי אַגַּב מְקַרְקְעֵי, לְדִבְרֵי הַכֹּל יִלָּקַח בָּהֶם קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת. הַגָּה: וּמִכָּל מָקוֹם, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא פָּנָתָה, אֵין נוֹתְנִים הַנְּכָסִים לְיָדוֹ, אֶלָּא מוֹצִיאִין כָּל הַמִּשַּׁלְטְלִין וְהַמָּעוֹת מִיָּדוֹ לְיַד בֵּית דִּין אוֹ לְאַפּוֹטְרוֹפּוֹס, (אַבָל) הַקַּרְקָעוֹת הוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת (ב״י בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ״א):

ו הַנִּכְסִים שֶׁבְּיַד הַיְבָמָה, מוֹצִיאִין אוֹתָם מִיָּדָהּ וְיִלָּקַח בָּהֶם קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת:

ז אֲפִלּוּ גֵּרְשָׁהּ וּכְנָסָהּ אַחַר כָּךְ סְתָם, אֵינוֹ יָכוֹל לִמְכֹּר מִנִּכְסֵי אָחִיו, אֶלָּא אִם כֵּן יִתְּנָה בִּשְׁעָה שֶׁמַּחֲזִירָהּ שֶׁכְּתֻבָּתָהּ עַל כָּל נְכָסָיו. וּבְלֹא גֵּרוּשִׁין, אִם מִתְרַצֶּה לוֹ עַל מְנָת שֶׁיִּכְתֹּב לָהּ אַחֲרָיוּת כְּתֻבָּתָהּ עַל כָּל נְכָסָיו, יָכוֹל לִמְכֹּר:

ח יְבָמָה שֶׁלֹּא הָיָה לָהּ כְּתֻבָּה, אוֹ שֶׁמָּחֲלָה כְּתֻבָּתָהּ, זָכָה בִּנְכְסֵי אָחִיו, וּמוֹכֵר וְנוֹתֵן כְּחֶפְצוֹ, וּכְשֶׁיַּכְנִיסֶנָּה יִכְתֹּב לָהּ כְּתֻבָּה מָנֶה, וְיִהְיוּ כָּל נְכָסָיו אַחֲרָאִין לִכְתֻבָּתָהּ כִּשְׁאָר כָּל הַנָּשִׁים:

ט יְבָמָה שֶׁלֹּא הָיָה לָהּ עַל בַּעְלָהּ כְּתֻבָּה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא אֲסוּרָה עָלָיו, וְהִיא מֻתֶּרֶת לַיָּבָם, אִם רָצָה כּוֹנֵס וְאֵין לָהּ כְּתֻבָּה, כְּדֶרֶךְ שֶׁלֹּא הָיָה לָהּ עַל בַּעְלָהּ. וַדַּוְקָא שֶׁלֹּא כָּתַב לָהּ, אֲבָל אָסוּר לְהַשְׁהוֹתָהּ בְּלֹא כְּתֻבָּה (הַמ״מ פ״ב). וְדִינָהּ עִם יְבָמָה בְּתוֹסְפוֹת, כְּמוֹ שֶׁהָיָה לָהּ עַל בַּעְלָהּ. אֲבָל אִם לֹא כָּתַב לָהּ בַּעְלָהּ כְּתֻבָּה [אוֹ שֶׁמָּכְרָה לוֹ], אוֹ שֶׁמָּחֲלָה לוֹ, צָרִיךְ הַיָּבָם לִכְתֹּב לָהּ כְּתֻבָּה כְּדֶרֶךְ כָּל הָאַלְמָנוֹת. הַגָּה: וְכֵן אִם לֹא הָיוּ נְכָסִים לְבַעְלָהּ הָרִאשׁוֹן, יֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה מָנֶה מִשֵּׁנִי, כְּדִין אַלְמָנָה (טור). הָיוּ לָהּ בָּנוֹת מִן הַיָּבָם, אִם יֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה עַל נִכְסֵי יָבָם, גַּם הַבָּנוֹת נְזוֹנוֹת מִן הָאַחִים. וְאִם אֵין לָהּ כְּתֻבָּה עַל נְכָסָיו, גַּם הַבָּנוֹת אֵינָן נְזוֹנוֹת מִן הָאַחִין, מִכָּל מָקוֹם הָאַלְמָנָה נְזוֹנֶנֶת כָּל יְמֵי מֵגַר אַלְמְנוּתָהּ (ר״ן פֶּרֶק נַעֲרָה):

סימן קסט

א מִצְוַת חֲלִיצָה בְּג׳ דַּיָּנִים יִשְׂרְאֵלִים, וְשֶׁלֹּא יִהְיוּ קְרוֹבִים זֶה לָזֶה וְלֹא לַיָּבָם וְלַיְבָמָה. וַאֲפִלּוּ שְׁנַיִם נְשׂוּאִין שְׁתֵּי בְּנוֹת אֶחָיִן, לֹא יִהְיוּ זֶה עִם זֶה. אֲבָל שְׁנֵי בִּשְׁלִישִׁי, כָּשֵׁר (ת״ה סִימָן רכ״ו). וַאֲפִלּוּ הֵם הֶדְיוֹטוֹת, רַק שֶׁיֵּדְעוּ לְהַקְרוֹת אֶת הַיָּבָם וְהַיְבָמָה. וְאִם חָלְצָה בִּפְנֵי עַמֵּי הָאָרֶץ שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים לְהַקְרוֹת, כְּשֵׁרָה:

ב נִמְצָא אֶחָד מֵהֶם קָרוֹב אוֹ פָּסוּל, אוֹ גֵּר, פָּסוּל. וַאֲפִלּוּ הָיָה אָבִיו גֵּר וְאִמּוֹ יִשְׂרְאֵלִית, פָּסוּל, עַד שֶׁיִּהְיֶה אָבִיו וְאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם אָבִיו מִיִּשְׂרָאֵל, כָּשֵׁר (טור בְּשֵׁם סְמ״ג). וּמִיהוּ, חֲלִיצָה פְּסוּלָה מִיהָא הָוְיָא לְפָסְלָהּ עַל הָאַחִים, אֲפִלּוּ בֵּינוֹ לְבֵינָהּ. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאָסוּר לִקַּח שָׂכָר מֵחֲלִיצָה, דְּהַנּוֹטֵל שָׂכָר לְדוֹן דִּינָיו בְּטֵלִין (ר״י מִינְץ וּמהרא״י), וְכֵן נִרְאֶה בְּעֵינַי. בַּחֲלִיצוֹת, יֵשׁ לְזַהֵר שֶׁלֹּא יֵשֵׁב בִּשְׁלֹשָׁה דַּיָּנִים שֶׁיּוֹשְׁבִים לַחֲלֹץ מִי שֶׁנּוֹטֵל שָׂכָר, דַּהֲרֵי בָּעִינַן בֵּית דִּין כָּשֵׁר מִדְּאוֹרָיְתָא, וְעַיֵּן בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָן ט׳ אֵיזֶה שָׂכָר מַתִּיר לַדַּיָּן

לְקַבֵּל. וַאֲפִלּוּ בָּזֶה נִרְאֶה לִי לְהַחֲמִיר אִם נוֹטֵל שָׂכָר מִן הַחֲלִיצָה, מִשּׁוּם מַרְאִית הָעַיִן, כְּמוֹ שֶׁמַּחֲמִירִין לְעִנְיַן קְרוֹבִים וּבִשְׁאָר דְּבָרִים לְעִנְיַן בֵּית דִּין שֶׁל חֲלִיצָה, יוֹתֵר מִבִּשְׁאָר בֵּית דִּין. וְרָאִיתִי וְשָׁמַעְתִּי שֶׁהָרַב נוֹטֵל שָׂכָר הַרְבֵּה מִן הַחֲלִיצָה, וְסוֹמֵךְ עַצְמוֹ בַּמֶּה שֶׁמּוֹכֵר לוֹ סַנְדָּל שֶׁל חֲלִיצָה; וְקַלָּא גְּדוֹלָה הִיא בְּעֵינַי, וְשׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ יִרְחַק מִזֶּה. וְלֹא דָּמֵי לְמַה שֶּׁעַדַי הַגֵּט נוֹטְלִין שָׂכָר מִטַּעַם שֶׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל סִימָן ק״ל, גַּם הָרַב הַמְסַדֵּר הַגֵּט כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל בְּסֵדֶר הַגֵּט סָעִיף ד׳, כִּי אוֹתָן הַטָּעָמִים אֵינָם שַׁיָּכִים בַּחֲלִיצָה (הַכֹּל דַּעַת עַצְמוֹ):

ג לְכַתְּחִלָּה מִצְוָה שֶׁיּוֹסִיפוּ שְׁנַיִם עַל הַג׳, וְאֲפִלּוּ הַשְּׁנַיִם הֵם עַמֵּי הָאָרֶץ. חָלְצוּ בְּג׳ חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה (טור). וְאִלּוּ הַשְּׁנַיִם שֶׁמּוֹסִיפִים, לֹא יִהְיוּ קְרוֹבִים וּפְסוּלִים; וְדַוְקָא לְכַתְּחִלָּה, אֲבָל בְּדִיעֲבַד כָּשֵׁר (ב״י):

ד צְרִיכִים הַדַּיָּנִים לְכַתְּחִלָּה לִקְבֹּעַ מָקוֹם לוֹמַר: נֵלֵךְ לְמָקוֹם פְּלוֹנִי לַחֲלֹץ. מֵיהוּ, אִם חָלְצָה בְּלֹא קְבִיעוּת מָקוֹם, כָּשֵׁר (טור בְּשֵׁם הָרַמְבַּ״ם):

ה יֵשׁ קוֹבְעִים מָקוֹם בּוֹ בַּיּוֹם, וְיֵשׁ אוֹמְרִים לִקְבֹּעַ בַּיּוֹם שֶׁלְּפָנָיו:

ו אֵין חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה אֶלָּא בַּיּוֹם. חָלְצָה בַּלַּיְלָה, חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה:

ז אֵין חוֹלְצִין בְּשַׁבָּתוֹת וְלֹא בְּיָמִים טוֹבִים; וּמֵיהוּ, בְּחֹל הַמּוֹעֵד, שַׁפִּיר דָּמֵי. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין לַחֲלֹץ בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְעֶרֶב יוֹם טוֹב, וְכֵן נוֹהֲגִין:

ח צָרִיךְ שֶׁיַּכִּירוּ שֶׁהוּא אֲחִי הַמֵּת, וְשֶׁהָיָה בְּעוֹלָמוֹ, וְזֹאת הִיא אֵשֶׁת הַמֵּת; וְאַפִּלּוּ אֵין כָּאן אֶלָּא עֵד אֶחָד שֶׁמֵּעִיד עֲלֵיהֶם, אוֹ אַפִּלּוּ קָרוֹב אוֹ אִשָּׁה אוֹ עֶבֶד אוֹ שִׁפְחָה אוֹ קָטָן שֶׁהוּא מֵבִין וְנִבוֹן, נֶאֱמָן בְּכָךְ:

ט צָרִיךְ שֶׁיֵּדְעוּ הַדַּיָּנִים שֶׁיֵּשׁ צ׳ יוֹם מִשֶּׁמֵּת הַבַּעַל, חוּץ מִיּוֹם שֶׁמֵּת בּוֹ וְיוֹם שֶׁחוֹלֶצֶת בּוֹ:

י צָרִיךְ שֶׁיֵּדְעוּ שֶׁהָיָה בֶּן י״ג שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד, וְהַיְכָמָה בַּת י״ב שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד, וְשֶׁהֵבִיאוּ שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת אַחַר שֶׁהִגִּיעוּ לְזְמַנִּים אֵלּוּ. וְאִם יֵשׁ לַיְכָמָה דַּדִּים גְּדוֹלִים, אֵין צָרִיךְ לִבְדֹּק אַחַר הַשְּׂעָרוֹת. וְכֵן אִם הַיָּבָם נִתְמַלֵּא זְקָנוֹ, אֵין צָרִיךְ לִבְדֹּק אַחַר הַשְּׂעָרוֹת. וּמִשְּׁפָט שְׁתֵּי הַשְּׂעָרוֹת וּבְדִיקָתָן, נִתְבָּאֵר בְּסִימָן קנ״ה (סָעִיף ט״ו):

יא אֵין סוֹמְכִין בְּמִנְיַן הַשָּׁנִים לֹא עַל פִּי קְרוֹבִים וְלֹא עַל פִּי עֲדִים כְּשֵׁרִים לְהָעִיד. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאִם הֶחְזַק בְּעֵינֵי הַשְּׁכֵנִים, שֶׁלֹּא עַל פִּי הָאָב, שֶׁבָּא לִכְלַל שָׁנִים, אוֹ שֶׁיָּצָא עָלָיו קוֹל שֶׁבָּא לִכְלַל שָׁנִים, נֶאֱמָנִים לְהַחֲזִיקָן בִּגְדוֹלִים, אִם בְּדָקוּם וּמָצְאוּ לָהֶם שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, אֲבָל לֹא מְהֵנֵי שֶׁרָאוּ אוֹתוֹ שֶׁעָלָה לְסֵפֶר תּוֹרָה אוֹ שֶׁהָיָה שָׁלִיחַ צִבּוּר (קִרְדְּכִי פֶּרֶק מְצִוַּת חֲלִיצָה). וַאֲפִלּוּ בְּלֹא חֶזְקַת הַשְּׁכֵנִים, אִם יֵשׁ לָהֶם רִבּוּי שְׂעָרוֹת, אוֹ שֶׁהֵם אֲרֻכּוֹת כְּמוֹ שֶׁרְגִילוֹת לְאִישׁ גָּדוֹל וּלְאִשָּׁה גְּדוֹלָה, חֶזְקָה שֶׁבָּאוּ לִכְלַל שָׁנִים, וְחוֹלְצִים. וְעַל זֶה סוֹמְכִים שֶׁלֹּא לִבְדֹּק אִם יֵשׁ גֻּמּוֹת בַּשְּׂעָרוֹת, מֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ רִבּוּי שְׂעָרוֹת אוֹ שֶׁהֵם אֲרֻכּוֹת. וְאִם הֵם גְּדוֹלִים בְּקוֹמָה, יֵשׁ לִסְמֹךְ שֶׁהֵם גְּדוֹלִים, אֲפִלּוּ לֹא הֵבִיאוּ כִּי אִם שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת. וְאִם יֵשׁ לַיְכָמָה בָּנִים, הֲרֵי הֵם כְּסִימָנִים (הַנְּהוֹת מָרְדְּכִי דִּיבָמוֹת):

יב יֵשְׁבוּ הַדַּיָּנִים כְּמוֹ שֶׁצְּרִיכִים לֵישֵׁב בְּדִין, וְיַעֲמִדוּ לִפְנֵיהֶם הַיָּבָם וְהַיְכָמָה, שְׁמִצְוַת חֲלִיצָה לְכַתְּחִלָּה, מְעֻמָּד. הַגָּה: אֲבָל בְּדִיעֲבַד, אִם חָלְצָה מְיֻשָּׁב, כָּשֵׁר (טור). וְכֵן חוֹלֶה שֶׁלֹּא יוּכַל לַעֲמֹד, יוּכַל לַחֲלֹץ מְיֻשָּׁב, דְּכָל דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ תַּקָּנָה חָשׁוּב דִּיעֲבַד (פְּסָקֵי מהרא״י סִימָן ק״צ). וְעַיִן לְקַמָּן סָעִיף ס״ד בְּפֵרוּשׁ סֵדֶר חֲלִיצָה:

יג מֵאַחַר שֶׁמַּסְכִּים הַיָּבָם לַחֲלֹץ, יֹאמְרוּ לוֹ לְבַטֵּל כָּל מוֹדָעוֹת שֶׁמָּסַר, כְּמוֹ גַּבֵּי גֵּט; שֶׁאִם מָסַר מוֹדָעָא תְּחִלָּה, הַחֲלִיצָה פְּסוּלָה. הַגָּה: וְכֵן אִם כָּפוּ אוֹתוֹ לַחֲלֹץ, דִּינוֹ כְּמוֹ בְּגֵט. וְעַיִן לְעֵיל סִימָן קל״ד. וְאַף עַל גַּב דְּיֵשׁ אוֹמְרִים מִצְוַת חֲלִיצָה קוֹדֶם, וְאִם כֵּן כָּל כְּפָיָה הִיא בַּדִּין, מִכָּל מָקוֹם אֵין לָכֹף אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁנָּתְבָּאֵר סִימָן קס״ה:

יד לְכַתְּחִלָּה צָרִיךְ לָתֵת לַיָּבָם מִנְעַל הַחֲלִיצָה בְּמַתָּנָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיְּהַלֵּךְ בּוֹ מְעַט, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה נִרְאֶה כְּשֶׁלּוֹ. וְאִם לֹא נָתְנוּ לוֹ, כָּשֵׁר (טור):

טו הַמִּנְעָל צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה כֻּלּוֹ שֶׁל עוֹר. לְפִיכָךְ, צָרִיךְ לְתָפְרוֹ בְּעוֹר לְכַתְּחִלָּה. וְכֵן נוֹהֲגִין; וְיֵשׁ פּוֹסְלִין אַף בְּדִיעֲבַד (טור בְּשֵׁם הָרַמ״ה). דְּלֹא כְּיֵשׁ אוֹמְרִים דִּבְזְמַן הַזֶּה שֶׁכָּל הַמִּנְעָלִים תְּפוּרִין בְּפִשְׁתָּן צָרִיךְ לִהְיוֹת תָּפוּר בְּפִשְׁתָּן (בְּסֵדֶר ר״י מִינְץ בְּשֵׁם ר׳ שִׁמְרָיָה). אֲבָל רְצוּעוֹתָיו אֵין צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ מֵעוֹר. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּגַם רְצוּעוֹתָיו מֵעוֹר (נמוקי יוֹסֵף), וְכֵן נוֹהֲגִין:

טז צָרִיךְ לְכַתְּחִלָּה שֶׁיִּהְיֶה הָעוֹר קָשֶׁה קְצָת, שֶׁיִּהְיֶה דּוֹמֶה קְצָת לְסַנְדָּל. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהַתְּפִירָה תִּהְיֶה מִבַּחוּץ. יֵשׁ אוֹמְרִים מִבִּפְנִים, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה דּוֹמֶה לְסַנְדָּל. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁלֹּא יְהֵא בֶּגֶד אוֹ עוֹר מִבִּפְנִים וְתָפְרוּ בּוֹ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁעוֹשִׂים אוֹתוֹ מֵחֲתִיכָה אַחַת, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה דּוֹמֶה גַּם בָּזֶה לְסַנְדָּל. הַגָּה: אֲבָל נָהֲגוּ לַחֲלֹץ לְכַתְּחִלָּה בְּמִנְעָל שֶׁהוּא תָּפוּר מִבַּחוּץ, וְגַם שֶׁהוּא מִשְּׁנֵי חֲתִיכוֹת, דְּהַיְנוּ שֶׁהַתַּחְתּוֹן שֶׁלּוֹ שֶׁקּוֹרִין שוּל״א הוּא חֲתִיכָה אַחֶרֶת. וְגַם הָרְצוּעוֹת הֵם חֲתִיכָה אַחֶרֶת תְּפוּרִין בּוֹ. וְיִזָּהֲרוּ שֶׁלֹּא תִּהְיֶה הָעוֹר שֶׁל הַסַּנְדָּל מְשׁוּחָה בְּשֶׁמֶן לְרַכְּכוֹ (בְּסֵדָרִים):

יז יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁלְּכַתְּחִלָּה עוֹשִׂין אוֹתוֹ מֵעוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה. גַּם הָרְצוּעוֹת וְהַקְּרָסִים שֶׁבּוֹ, גַּם רְצוּעוֹת הַתְּפִירָה (כ״כ בְּסֵדֶר ר״י מַרְוִלְיוֹת), וְכֵן נוֹהֲגִין:

יח יִהְיוּ בּוֹ שְׁתֵּי רְצוּעוֹת לְקָשְׁרוֹ בָּהֶם, אַחַת בְּצַד זֶה וְאַחַת בְּצַד זֶה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁרְצוּעוֹת אֵלּוּ יִהְיוּ לָבָנוֹת. וְגַם רְצוּעוֹת הַתְּפִירָה יִהְיוּ לְבָנִים. אֲבָל הַשְּׁאָר, הַכֹּל שָׁחוֹר מִבַּחוּץ (הַנְּהוֹת מָרְדְּכִי דִּיבָמוֹת), וְכֵן נוֹהֲגִים. אֲבָל מִבִּפְנִים, אֵין לָחוּשׁ. וְאִם הִשְׁחִירוּ הָרְצוּעוֹת מֵחֲמַת זְקָנָה, אֵין לְהַקְפִּיד (פְּסָקֵי מהרא״י סִימָן ר״ח), וְכֵן נוֹהֲגִין. וְיִהְיוּ הָרְצוּעוֹת אֲרֻכּוֹת, שֶׁיּוּכַל לִכְפֹּל כָּל אַחַת

שְׁתֵּי פְּעָמִים (כָּל בּוֹ):

יט יַעֲשׂוּ בּוֹ כְּמִין קֶשֶׁר, שֶׁקּוֹרִים חֲמַרְתָּא, בַּצַּד הָאֶחָד, שֶׁיִּכָּנֵס בַּנֶּקֶב שֶׁבַּצַּד הָאַחֵר כְּדֵי לְהַדְּקוֹ יָפֶה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיַּעֲשׂוּ שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים בְּעִנְיָן זֶה, וּלְפָחוֹת שְׁתַּיִם. הַגָּה: וְנוֹהֲגִים לַעֲשׂוֹת שְׁלֹשָׁה. וְלֹא יִהְיוּ הַקְּשָׁרִים מִן הַמְּנָעָל עַצְמוֹ, אֶלָּא רְצוּעָה אֲחֶרֶת מְחֻבֶּרֶת בְּרֹאשׁ הַמְּנָעָל. וְכֵן יַעֲשֶׂה הַקָּרָסִים שֶׁבַּצַּד הַשֵּׁנִי (הַגָּהוֹת מָרְדְּכַי) וְכֵן נוֹהֲגִין. וְיִתְפֹּר אֵלּוּ הַלּוּלָאוֹת וְהַקָּרָסִים מִבַּחוּץ, וְלֹא מִבִּפְנִים, וְכֵן נוֹהֲגִין:

כ יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ לָשׁוֹן כְּמוֹ שֶׁרְגִילִים לַעֲשׂוֹת בְּמִנְעָלִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא מֵעַל דְּמֵעַל. הַגָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים לְתְפֹּר שָׂפָה סָבִיב הַמְּנָעָל לְמַעְלָה (ר״י מִינ״ץ בְּשֵׁם רַאבִי״ה), וְלֹא נָהֲגוּ כֵּן. וְיִזָּהֵר לְתָפְרוֹ בִּתְפִירוֹת תְּכוּפוֹת זוֹ לָזוֹ (בְּסֵדֶר ר״י מַרְגָּלִיּוֹת). וְעוֹשִׂין אָזְנֵי הַמְּנָעָל קְצָרִים, שֶׁלֹּא יִהְיוּ הַלּוּלָאוֹת וְהַקָּרָסִים עַל הַמְּנָעָל, רַק עַל הָרֶגֶל, שֶׁלֹּא יִהְיֶה מֵעַל דְּמֵעַל (הַגָּהוֹת מָרְדְּכַי):

כא יְהֵא עָשׂוּי לְצוּרַת רֶגֶל יְמָנִית, וְיִנָּעֲלוּ בְּרַגְלוֹ הַיְמָנִית; וְיִהְיֶה לְמִדַּת רַגְלוֹ, שֶׁלֹּא יְהֵא גָּדוֹל עַד שֶׁאֵין רָאוּי לֵילֵךְ בּוֹ, וְלֹא יִהְיֶה קָטָן עַד שֶׁאֵינוֹ מְכַסֶּה רֹב הָרֶגֶל. וְלֹא יִהְיֶה קָרוּעַ עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לֵילֵךְ בּוֹ:

כב חֻלְצָה בְּסַנְדָּל שֶׁל עֵץ אוֹ שֶׁל שַׁעַם שֶׁאֵינָם מְחֻפִּים עוֹר, אוֹ בְּרֶגֶל שְׁמֹאל, אוֹ שֶׁהָיָה מִנְעָל גָּדוֹל עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לֵילֵךְ בּוֹ, אוֹ קָטָן שֶׁאֵינוֹ מְכַסֶּה רֹב רַגְלוֹ, אוֹ קָרוּעַ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לֵילֵךְ בּוֹ, אוֹ בְּסַנְדָּל שֶׁאֵין לוֹ עָקֵב, אוֹ בְּאַנְפִּלְיָא שֶׁל בֶּגֶד, חֲלִיצָתוֹ פְּסוּלָה. הָיָה שֶׁל עֵץ וּמְחֻפֶּה עוֹר, אוֹ שֶׁבֶּגֶד פְּשָׁתָן תָּפוּר בִּפְנִים, אוֹ שֶׁחֻלַּץ בְּמִנְעָל שֶׁל שְׂמֹאל בְּיָמִין, כְּשֵׁרָה (טוּר):

כג מִנְעָל שֶׁל עוֹבְדֵי אֱלִילִים שֶׁמַּנִּיחִים אוֹתוֹ לְרַגְלֵי הַצּוּרָה וּמְהַלְּכִין אוֹתָהּ בּוֹ, לֹא תַּחֲלֹץ בּוֹ; וְאִם חָלְצָה, חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. אֲבָל בְּשֶׁל תִּקְרֹבֶת עֲבוֹדָה זָרָה, אוֹ שֶׁל עִיר הַנִּדַּחַת, אוֹ שֶׁנַּעֲשֵׂית לְתַכְרִיכֵי הַמֵּת, אִם חָלְצָה, חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה:

כד שׁוֹלֵט בִּשְׁתֵּי רַגְלָיו, וְכֵן הִיא בִּשְׁתֵּי יָדֶיהָ, יַעֲשׂוּ בְּשֶׁל יָמִין. וְאִם הִיא אֲשֶׁרֶת יָד, תַּעֲשֶׂה בִּימִין דִּידָהּ, שֶׁהוּא שְׂמֹאל כָּל אָדָם (טוּר בְּשֵׁם י״א):

כה אִשָּׁה בְּרַגְלוֹ, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁחוֹלֵץ בִּשְׁתֵּיהֶם, בְּמִנְעָל שֶׁל יָמִין בִּימִין, וּבְמִנְעָל שֶׁל שְׂמֹאל בִּשְׂמֹאל. וְיֵשׁ מִי שֶׁנִּסְתַּפֵּק לוֹמַר שֶׁאֵין לוֹ תַּקָּנָה. וְנָהֲגוּ כַּפְּבָרָא הָרִאשׁוֹנָה, וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּפֵרוּשׁ הַסֵּדֶר סָעִיף מ׳:

כו יִנָּעֵל הַמְּנָעָל עַל רַגְלוֹ כְּשֶׁהוּא יָחֵף, וְלֹא עַל בָּתֵּי שׁוּקַיִם, שֶׁלֹּא יְהֵא מֵעַל דְּמֵעַל. וּמִטַּעַם זֶה יֵשׁ מְדַקְדְּקִים שֶׁלֹּא יְהֵא טִיט דָּבוּק בַּמְּנָעָל מִבִּפְנִים, וְגַם מִטַּעַם זֶה יֵשׁ מַצְרִיכִים לְרַחֵץ רַגְלוֹ הַיְמָנִית יָפֶה יָפֶה:

כז יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁהַיָּכֶם קוֹשֵׁר כְּנֶף הַמִּכְנָסַיִם לְמַעְלָה מִשּׁוּקוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּרְאוּ הַדַּיָּנִים הֵיטֵב שֶׁאֵין דָּבָר בֵּין רַגְלוֹ וּבֵין מִנְעָלוֹ (הַגָּהוֹת מָרְדְּכַי):

כח יִנָּעֵל הַמְּנָעָל וְיִכְרֹךְ הָרְצוּעוֹת סָבִיב לַמְּנָעָל בְּרַגְלוֹ, וְיִקְשֹׁר שְׁנֵיהֶם יַחַד שְׁנֵי קְשָׁרִים זֶה עַל זֶה, וְאַל יְהַדֵּק קֶשֶׁר הַשֵּׁנִי בְּחֹזֶק, כְּדֵי שֶׁתּוּכַל לְהַתִּירוֹ בְּיָמִין (כֵּן עָשָׂה מַהֲרִי״ל וְכֵן מַשְׁמַע בְּסֵמַ״ג), וַעֲנִיבָה עֲלֵיהֶם. וְצָרִיךְ שֶׁיְּהֵיה הַקֶּשֶׁר עַל בְּשַׂר שׁוֹקוֹ, וְלֹא עַל אָזְנֵי הַמְּנָעָל, לְכָךְ צָרִיךְ שֶׁיְּחֻתַּךְ בַּמְּנָעָל לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו כְּמוֹ פְּגִימָה, כְּדֵי שֶׁתְּהֵא הָרְצוּעָה הַחוֹזֶרֶת דְּבוּקָה מַמָּשׁ עַל רַגְלוֹ יָחֵף. וְיִסַּבֵּב הָרְצוּעוֹת פַּעֲמַיִם סָבִיב לַשּׁוֹק, עַד שֶׁיַּשְׁוּבוּ רָאשֵׁי הָרְצוּעוֹת (עַל הַשּׁוֹק לְפָנִים) מִמַּעַל לְאָזְנֵי הַמְּנָעָל (הַגָּהוֹת מָרְדְּכַי), עַל הַשּׁוֹק עָרֹם. וְיִהְיוּ הַקְּשָׁרִים עַל פְּנֵי הַשּׁוֹק וְלֹא מֵאֲחוֹרָיו. וְיִכָּנֵס הַקְּשָׁרִים (שִׁבְאָזְנוֹ) בַּנְּקָבִים שֶׁבְּאָזְנוֹ הַשְּׁנִיָּה:

כט מְלַמְּדִין אוֹתָהּ וְאֶת הַיָּכֶם לְקְרוֹת, עַד שֶׁהוּא וְהִיא יִהְיוּ רְגִילִים, וְתִהְיֶה יְכוֹלָה לְקְרוֹת "לֹא אָבָה" (דְּבָרִים כה, ז) בִּנְשִׁימָה אַחַת. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁצָּרִיךְ גַּם כֵּן שֶׁהוּא יִהְיֶה יָכוֹל לוֹמַר: "לֹא חָפַצְתִּי" (דברים כה, ח) בִּנְשִׁימָה אַחַת. וְיִקְרָאוּ אוֹתָהּ, וְהִיא מְעֻמָּד, בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ: "מֵאֵן יָבְמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבָּמִי" (דְּבָרִים כה, ז) וְיִקְרָאוּ אוֹתוֹ, וְהוּא מְעֻמָּד; "לֹא חָפַצְתִּי לְקַחְתָּהּ (דְּבָרִים כה, ח) וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיְּדַקְדְּקוּ עִמָּהּ שֶׁהִיא תִּקְרָא: "לֹא אָבָה יַבָּמִי", בִּנְשִׁימָה אַחַת (טוּר). וְכֵן הוּא הַמִּנְהָג. גַּם בְּ"לֹא חָפַצְתִּי לְקַחְתָּהּ". וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּפֵרוּשׁ הַסֵּדֶר סָעִיף ס״ו:

ל יַעֲמֹד אֵצֶל כַּתֵּף אוֹ אֵצֶל עַמּוּד וְיִשָּׁעֵן בּוֹ, וְיִדְחֹק רַגְלוֹ בַּקַּרְקַע, וְתַתִּיר קִשְׁרֵי הַמְּנָעָל, וְאַחַר כָּךְ הַקְּרָסִים, הַכֹּל בְּיָדָהּ הַיְמָנִית, וְתִתְפֹּס רַגְלוֹ בְּיָדָהּ הַשְּׂמָאלִית, וְתִהְיֶה שׁוֹטֶטֶת הַמְּנָעָל מִן הָעָקֵב בְּיָדָהּ הַיְמָנִית, וְתַחֲלֹץ כָּל הַמְּנָעָל גַּם בְּיָדָהּ הַיְמָנִית, וְכָל זֶה בְּלִי סִיּוּעַ יָד שְׂמָאלִית. וּבְכָל זֶה לֹא תִּהְיֶה יוֹשֶׁבֶת, וְלֹא עַל בִּרְכֶּיהָ, אֶלָּא תִּהְיֶה מְעֻמָּד, וְתָכֹף עֲצָמָהּ. וּמַשְׁלֶכֶת הַמְּנָעָל לָאָרֶץ. חֻלְצָה בְּיָדָהּ הַשְּׂמָאלִית אוֹ בְּשִׁנֶּיהָ, כְּשֵׁרָה (טוּר):

לא גְּדֵמֶת, חוֹלֶצֶת בְּשִׁנֶּיהָ:

לב יֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁאִם לֹא דָּחַק רַגְלוֹ בַּקַּרְקַע, חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה:

לג הִתִּיר הוּא הַקֶּשֶׁר, וְשָׁמְטָה הִיא הַמְּנָעָל מֵרַגְלוֹ; אוֹ שֶׁהִתִּירָה הִיא, וְשָׁמַט הוּא, חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. הַגָּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּוְקָא שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַהֲלֹךְ בּוֹ בְּלֹא קְשִׁירָה; אֲבָל אִם יָכוֹל לַהֲלֹךְ בּוֹ בְּלֹא קְשִׁירָה, וְחָלְצָה אוֹתוֹ, חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה אַף עַל פִּי שֶׁהוּא הִתִּיר הַקֶּשֶׁר (טוּר בְּשֵׁם הָרַא״שׁ):

לד הָיְתָה רַגְלוֹ עֲקֵמָה לְאָחוֹר, אוֹ הֲפוּכָה עַל צִדָּהּ, אוֹ שֶׁמְּהַלֵּךְ עַל אֶצְבְּעוֹת רַגְלָיו, אֵינוֹ חוֹלֵץ:

לה חָלְצָה מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַטָּה, חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַעְלָה, חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאַקְשִׁירָה קָאֵי, שֶׁאִם הָיָה הַקֶּשֶׁר לְמַעְלָה מֵהָאַרְכֻּבָּה, פְּסוּלָה. אֲבָל אִם נִקְטְעָה רַגְלוֹ, אֲפִלּוּ מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַטָּה, אֵינוֹ חוֹלֵץ. וְעַל כֵּן לֹא יִהְיֶה הַמִּנְעָל אָרוֹךְ עַד לְמַעְלָה מִן הָאַרְכֻּבָּה (מֻרְדְּכִי רֵישׁ מְצִוֹת חֲלִיצָה). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דִּבְנִקְטָעָה רַגְלוֹ מַיְרֵי, שֶׁאִם נִקְטָעָה לְמַטָּה מֵהָאַרְכֻּבָּה וְנִשְׁאַר כָּל כָּךְ מִשּׁוֹקוֹ שֶׁיָּכוֹל לְהַכְנִיס בּוֹ הַמִּנְעָל וּלְקָשְׁרוֹ לְמַטָּה מֵהָאַרְכֻּבָּה, חוֹלֵץ:

לו קָרְעָה הַמִּנְעָל מַעַל רַגְלוֹ, אוֹ שֶׁשִּׁרַפְתּוּ, פְּסוּלָה:

לז הָיָה לָבוּשׁ שְׁנֵי מִנְעָלִים, וְחָלְצָה הָעֶלְיוֹן, אַף עַל פִּי שֶׁקָּרְעָה הַתַּחְתּוֹן עַד שֶׁנִּתְגַּלִּית רַגְלוֹ, חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. אֲבָל אִם חָלְצָה שְׁנֵיהֶם, חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה (טור):

לח תַּעֲמֹד נֶגֶד הַיָּבָם, וְתִירַק בָּאָרֶץ כְּנֶגֶד פְּנֵי הַיָּבָם, רַק הַנִּרְאֶה לַדַּיָּנִים כְּשֶׁיֵּצֵא מִפִּיהָ עַד שֶׁיַּגִּיעַ לִפְנֵי הַיָּבָם. וְאִם לֹא רָאוּ הַדַּיָּנִים כְּשֶׁיָּצָא הָרֹק מִפִּיהָ, כְּשֵׁרָה:

לט רָקְקָה וּקְלָטְתּוּ הָרוּחַ קֹדֶם שֶׁהִגִּיעַ נֶגֶד פָּנָיו, כְּגוֹן שֶׁהִיא אֲרֻכָּה מִמְּנוּ, צְרִיכָה לִירֹק פַּעַם אַחֶרֶת. אֲבָל לְאַחַר שֶׁהִגִּיעַ הָרֹק נֶגֶד פָּנָיו, אֲפִלּוּ לֹא הִגִּיעַ לָאָרֶץ, כְּשֵׁרָה. לְפִיכָךְ, אִם הוּא אָרֹךְ וְהִיא קְצָרָה, קָרִינָן בֵּהּ שַׁפִּיר "בְּפָנָיו" (דְּבָרִים כה, ט):

מ יְבָמָה שֶׁרָקְקָה דָּם, אֵינָהּ צְרִיכָה לִירֹק פַּעַם אַחֶרֶת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּדַוְקָא בְּמוֹצָצָת, מִשּׁוּם דְּאִי אֶפְשָׁר לָהּ בְּלֹא צְחִצּוּחֵי רֹק:

מא אָכְלָה שׁוּם אוֹ גַּרְגִּר וְכֵיוֹצֵא בּוֹ, מִדְּבָרִים הַמַּרְבִּים רֹק, וְהָיָה רֹק זָב מִפִּיהָ, אֵינוֹ כְּלוּם. וְנָהֲגוּ לְמָנְעָהּ מִלֶּאֱכֹל כְּלוּם. וְכֵן לִשְׁתּוֹת, וּתְמַעֵט בְּדִבּוּר, כְּדֵי שֶׁיִּבָּא הָרֹק מֵעַצְמוֹ. גַּם לֹא תְּנַקֵּר שִׁנֶּיהָ, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּרֹק דָּם (כ"ז בְּסִדְרִים):

מב אַחַר כָּךְ מַקְרִין אוֹתָהּ מְעַמָּד: "כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו, וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חֲלוּץ הַנָּעַל" (דְּבָרִים כה, ט). וּמְצָוָה לְכָל הָעוֹמְדִים לוֹמַר: "חֲלוּץ הַנַּעַל", שָׁלֹשׁ פְּעָמִים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁגַּם הַיְבָמָה תֹּאמַר כֵּן:

מג נִמְצָא סֵדֶר הַחֲלִיצָה: קוֹרְאָה "מֵאֵן יְבָמִי" (דְּבָרִים כה, ז), וְקוֹרֵא "לֹא חָפַצְתִּי לְקַחְתָּהּ" (דְּבָרִים כה, ח), וְחוֹלֶצֶת, וְרוֹקֶקֶת, וְקוֹרְאָה "כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ" (דְּבָרִים כה, ט) וְאֵין הַסֵּדֶר מְעַכֵּב. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִלּוּ לֹא קָרְאָה וְלֹא רָקְקָה, אֶלָּא שֶׁחָלְצָה בִּלְבַד, הַחֲלִיצָה כְּשֵׁרָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, כְּשֶׁהָיוּ יְכוֹלִים לְדַבֵּר, שֶׁהֲרֵי הֵם רְאוּיִם לִקְרוֹת. אֲבָל אִלֵּם וְאִלֶּמֶת וּקְטַנָּה, אֵינָם חוֹלְצִין, וְאִם חָלְצוּ, חֲלִיצָתָן פְּסוּלָה; וְאֵינָהּ כְּשׁוֹטָה וְקָטָן, שֶׁלֹּא עָשׂוּ כְּלוּם, שֶׁאֵינָהּ נִפְסֶלֶת לָאַחִים וְיכוֹלָה לְהִתְיַבֵּם לָהֶם אוֹ לוֹ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהוּא הַדִּין לַחֲלִיצַת חֵרֵשׁ וְחֵרֶשֶׁת שֶׁאֵינָהּ כְּלוּם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁחֲלִיצָתָן פְּסוּלָה, כְּמוֹ שֶׁל אִלֵּם וְאִלֶּמֶת:

מד צָרִיךְ שֶׁיְּכַוְּנוּ הַיָּבָם וְהַיְבָמָה שֶׁתְּהֵא מֻתֶּרֶת לְזָר בַּחֲלִיצָה זוֹ. נִתְכַּוֵּן הוּא וְלֹא הִיא, אוֹ הִיא וְלֹא הוּא, לֹא הֶתֵּרָה; אֲבָל חֲלִיצָה פְּסוּלָה הִיא לְפָסְלָהּ עַל הָאַחִים. לְפִיכָךְ, יְבָמָה שֶׁגְּדָלָה בֵּין הָאַחִים, וְרָאִינוּ שֶׁחָלְצָה נַעֲלוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם, אֲסוּרָה לְהִתְיַבֵּם, שֶׁמָּא כִּוְּנוּ לְשֵׁם חֲלִיצָה; וּצְרִיכָה חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה, לְהַתִּירָהּ לְזָר; אֲבָל כָּל זְמַן שֶׁלֹּא רָאִינוּ שֶׁחָלְצָה לְאֶחָד מֵהֶם, מֻתֶּרֶת לְהִתְיַבֵּם, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא חָלְצָה:

מה וְכֵן אִם רָקְקָה לִפְנֵי הַיָּבָם בְּפְנֵי בֵּית דִּין, נִפְסְלָה מִלְּהִתְיַבֵּם. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דְּהֵנִי מִלֵּי כְּשֶׁרָקְקָה רֹק, אֲבָל אִם רָקְקָה דָּם, וְאֵין רֹק מְעֹרָב בּוֹ, אֵינָהּ נִפְסֶלֶת בְּכָךְ:

מו יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁיֵּשׁ לְזַהֵר שֶׁלֹּא תִּירֹק הַיְבָמָה לִפְנֵי הַיָּבָם קֹדֶם חֲלִיצָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּהֵא חֲלִיצָה פְּסוּלָה וּתְהֵא צְרִיכָה לַחֲזֹר עַל כָּל הָאַחִים:

מז אִם קָרְאָה לְבַד, לֹא נִפְסְלָה בְּכָךְ מִלְּהִתְיַבֵּם:

מח הַסּוּמָא, אֵינוֹ חוֹלֵץ לְכַתְּחִלָּה. וְאִם חָלַץ, חֲלִיצָתוֹ כְּשֵׁרָה. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאִם אֵין אָח אֶלָּא הוּא, חוֹלֶצֶת לְכַתְּחִלָּה, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּתְעַגֵּן (ב"י מ"כ). וְלֹא מִקְרֵי סוּמָא, אֶלָּא בְּשֶׁתֵּי עֵינָיו (הַגָּהוֹת מֵיְמוֹנִי פ"ד):

מט קְטַנָּה שֶׁחָלְצָה לְגָדוֹל, חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה וְנִפְסְלָה עַל כָּל הָאַחִים. וּכְשֶׁתַּגְדִּיל, תַּחֲלֹץ מֵאֶחָד מֵהֶם, וְאֵינָהּ צְרִיכָה לַחֲזֹר עַל כָּל הָאַחִים:

נ חֲלִיצָה מֻטְעֵת, שֶׁאוֹמְרִים לוֹ: חֲלֹץ לָהּ עַל מְנָת שֶׁתִּתֵּן לְךָ מָאתַיִם זוּז, הַחֲלִיצָה כְּשֵׁרָה, אֲפִלּוּ אֵינָהּ נוֹתֶנֶת לוֹ כְּלוּם, וַאֲפִלּוּ כָּפַל הַתְּנַאי. וַאֲפִלּוּ אָמַר לָהּ בִּשְׁעַת הַחֲלִיצָה: עַל מְנָת שֶׁלֹּא תִּנָּשְׂאִי לְאִישׁ, וְכָפַל תְּנָאוֹ, אֵינוֹ כְּלוּם (תְּשׁוּבַת הָרֹא"ש כְּלָל נ"ב). וְאַף עַל פִּי שֶׁהַחֲלִיצָה כְּשֵׁרָה אַף אִם לֹא תִּתֵּן לוֹ, מִכָּל מָקוֹם חַיֶּבֶת לִתֵּן לוֹ, כִּשְׁאָר שְׂכַר שָׂכִיר לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתָּן. אֲבָל אִם יֵשׁ טַעֲנָה שֶׁאֵינָהּ חֲפֵצָה בּוֹ מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ הָגוּן לָהּ, וְהוּא חַיָּב לַחֲלֹץ אֶלָּא שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה, וְהִטְעוּהוּ שֶׁיַּחֲלֹץ לָהּ עַל מְנָת שֶׁתִּתֵּן לוֹ מָאתַיִם זוּז, אֵינָהּ חַיֶּבֶת לִתֵּן לוֹ כְּלוּם. אֲבָל אִם נָתְנָה לוֹ הַמָּעוֹת אוֹ הַשְּׁלִישָׁה לוֹ הַמָּעוֹת, אֵינָהּ יְכוֹלָה לַחֲזֹר (תְּשׁוּבַת רַשְׁבָּ"א אֶלֶף ר"מ). וְעַיֵּן לְעֵיל רֵישׁ סִימָן קס"ה:

נא אָמְרוּ לוֹ: חֲלֹץ לָהּ וּבְכָךְ אַתָּה כּוֹנְסָהּ, אוֹ שֶׁאָמְרוּ לָהּ: חֲלֹץ לָהּ שֶׁזּוֹ מִצְוָה הִיא וְאֵינָהּ מַפְסֶדֶת עָלֶיךָ כְּלוּם, וְאִם תִּרְצֶה אַחַר כָּךְ לְיַבֵּם, תְּיַבֵּם, וְכֵיוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ, אֵינָהּ חֲלִיצָה לְהַתִּירָהּ, כֵּיוָן שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן לְהַתִּירָהּ, אֲבָל נִפְסְלָה בְּכָךְ מִלְּהִתְיַבֵּם, וְכוֹפִין אֲפִלּוּ בְּשׁוֹטִים לַחֲלֹץ לָהּ חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה:

נב אָמְרוּ לוֹ: הָאִשָּׁה הַזֹּאת אֵינָהּ רוֹצָה בְּךָ דֶּרֶךְ יְבוּם, אֶלָּא חֲלֹץ לָהּ וַעֲקֹר זִקָּתָהּ הֵימֶנָּה וְהִיא נִשֵּׂאת לְךָ דֶּרֶךְ נִשּׂוּאִין, יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁחֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה:

נג דִּין חֲלִיצָה מְעֻשֶּׂית עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל אוֹ עַל יְדֵי עכו״ם, דִּינָהּ כְּדִין גֵּט מְעֻשֶּׂה, שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִימָן קל״ד. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן זֶה סָעִיף י״ג:

נד מָסַר מוֹדָעָא עַל הַחֲלִיצָה, אֵינָהּ חֲלִיצָה בְּטֵלָה, אֶלָּא חֲלִיצָה פְּסוּלָה הִיא:

נה חֲלִיצָה פְּסוּלָה פּוֹסֶלֶת עַל כֹּל הָאַחִים, וּפוֹסֶלֶת לְכֹהֶנֶת, וְאוֹסֶרֶת עָלָיו כָּל קְרוֹבוֹתֶיהָ, וְאֵינָהּ נִשֵּׂאת לְזָר עַד שֶׁתִּתְחַלֵּץ חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה. עָבְרָה וְנִשֵּׂאת לְזָר קֹדֶם שֶׁתִּתְחַלֵּץ, חוֹלֵץ לָהּ חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה וְהִיא תַּחַת בַּעְלָהּ, וְאֵין מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ, מִכָּל מָקוֹם מַפְרִישִׁין אוֹתָהּ מִבַּעְלָהּ עַד שֶׁיַּחֲלֹץ לָהּ הַיָּבָם:

נו לְאַחַר שֶׁחָלְצָה, כּוֹתְבִין לָהּ בֵּית דִּין שֶׁחָלְצָה בִּפְנֵיהֶם, גֵּט חֲלִיצָה. וְאִם לֹא כָּתְבוּהוּ לָהּ, כָּל שְׁנַיִם שֶׁרָאוּ הַחֲלִיצָה יְכוֹלִים לְכָתְבוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָם מַכִּירִים לֹא הַיָּבָם וְלֹא הַיְבָמָה; שֶׁבֵּית דִּין לֹא חָלְצוּ בִּפְנֵיהֶם אִם לֹא הָיוּ מַכִּירִים. וּצְרִיכִין לְשָׁרְטְטוֹ, מִפְּנֵי מִקְרָאוֹת שֶׁבּוֹ. וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּפֵרוּשׁ הַמַּדְרִי סָעִיף ל״ה: (אמר הַמַּגִּיהַּ גַּם פֹּה בְּמַדְרִי חֲלִיצָה כָּל מָקוֹם שֶׁלֹּא נִזְכַּר בַּהֲגָהוֹת שָׁם אוֹמְרָהּ, סְתָמָן כְּפֵרוּשָׁן שֶׁהֵם לְקוּחִים מֵהַמַּדְרִים וּבְפֶרֶט מִסִּדֶּר מהר״י מִרְגָּלִיוֹת):

סימן קע

א הַיְבָמָה שֶׁנָּתַן לָהּ הַיָּבָם גֵּט כְּרִיתֻת, פְּסָלָהּ וּפָסַל צָרוֹתֶיהָ עָלָיו וְעַל שְׁאָר הָאַחִים, מִדִּבְרֵיהֶם. וְכָל גֵּט שֶׁפּוֹסֵל אִשְׁתּוֹ מְהַכְּהֶנֶת, פּוֹסֵל יְבִמְתּוֹ מֵהַיְבוּם; וְאֵינָהּ מֻתֶּרֶת לְזָר, עַד שֶׁיְּחַלֵּץ לָהּ:

ב וְכֵן הַמַּאֲמָר (פי׳, יְבִמָה נַקֵּנִית מִדְּאוֹרַיְתָא בְּבִיאָה, לֹא זוּלַת, וַחֲכָמִים תִּקְּנוּ שֶׁיְּקַדְּשֶׁנָּה תְּחִלָּה, וְזֶהוּ הַנִּקְרָא מַאֲמָר, פֵּרוּשׁ מַאֲמָר חֲכָמִים), אֵינוֹ קוֹנֶה בָּהּ קִנְיָן גָּמוּר; שֶׁאִם בָּא לְהוֹצִיאָהּ אַחַר הַמַּאֲמָר, צְרִיכָה גֵּט לַמַּאֲמָר, וַחֲלִיצָה לְהַפְקִיעַ הַזִּקָּה:

ג מֵאַחַר שֶׁאֵין מַאֲמָר קוֹנֶה קִנְיָן גָּמוּר, וְלֹא גֵּט דּוֹחֶה דְּחִיָּה גְּמוּרָה, לְפִיכָךְ, מוֹעִיל הַמַּעֲשֶׂה שֶׁנַּעֲשָׂה אַחַר כָּךְ, הֵן גֵּט אַחַר גֵּט, הֵן מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר, אוֹ גֵּט וַחֲלִיצָה וּבִיאָה אַחַר הַמַּאֲמָר, אוֹ מַאֲמָר וּבִיאָה וַחֲלִיצָה אַחַר גֵּט, בֵּין בְּיָבָם אֶחָד וּשְׁתֵּי יְבָמוֹת, בֵּין בִּיבָמָה אַחַת וּשְׁנֵי יְבָמִים, בֵּין בִּשְׁתֵּי יְבָמוֹת וּשְׁנֵי יְבָמִים:

ד כֵּיצַד, יָבָם שֶׁנָּתַן גֵּט לִיבִמְתּוֹ, וְחָזַר וְנָתַן גֵּט לְצָרָתָהּ, נֶאֱסַר בִּקְרוֹבוֹת שְׁתֵּיהֶן. אוֹ שְׁנֵי יְבָמִין שֶׁנָּתְנוּ שְׁנֵיהֶם גֵּט לִיבָמָה אַחַת, זֶה אַחַר זֶה, שְׁנֵיהֶם נֶאֱסְרוּ בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ. אוֹ שְׁנֵי יְבָמִים וּשְׁתֵּי יְבָמוֹת, כָּל אֶחָד נֶאֱסַר בַּקְּרוֹבוֹת שֶׁל אוֹתָהּ שֶׁנָּתַן לָהּ גֵּט:

ה כְּשֶׁבָּאִים לְהוֹצִיאָהּ, לְמַאן דְּאָמַר חֲלִיצָה פְּסוּלָה צְרִיכָה לַחֲזֹר עַל כָּל הָאַחִים, בִּשְׁנֵי יְבָמִים וְיָבָמָה אַחַת צְרִיכָה חֲלִיצָה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, דְּהוּא הַדִּין בְּיָבָם אֶחָד וּשְׁתֵּי יְבָמוֹת, וְנָתַן גֵּט לִשְׁתֵּיהֶן, שֶׁצָּרִיךְ לַחֲלֹץ לִשְׁתֵּיהֶן. וּלְמַאן דְּאָמַר חֲלִיצָה פְּסוּלָה אֵינָהּ צְרִיכָה לַחֲזֹר עַל כָּל הָאַחִים, אֲפִלּוּ בִּשְׁנֵי יְבָמִים וְיָבָמָה אַחַת, דַּי בַּחֲלִיצָה אַחַת. הַגָּה: וְלָזֶה הִסְכִּים הָרֹא״שׁ ז״ל. וְהָא דַּחֲלִיצָה פְּסוּלָה צְרִיכָה לַחֲזֹר, הַיְנוּ שֶׁהָיְתָה זְקוּקָה לְגַמְרֵי, וְנִפְסְלָה, שֶׁנִּקְלְשָׁה הַזִּיקָה. אֲבָל חֲלִיצָה פְּסוּלָה מֵעִקָּרָא, אֵינָהּ צְרִיכָה לַחֲזֹר:

ו וְכֵן יֵשׁ מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר, שֶׁאִם עָשָׂה מַאֲמָר בְּזוֹ וְאַחַר כָּךְ בְּזוֹ, אוֹ אַחִים עָשׂוּ מַאֲמָר בָּהּ אוֹ בַּחֲבֵרְתָּהּ, כָּל אַחַת צְרִיכָה גֵּט לַמַּאֲמָר, וַחֲלִיצָה לְאַחַת מֵהֶם לִפְטֹר אֶת שְׁתֵּיהֶן. וְכֵן אִם עָשָׂה מַאֲמָר בְּזוֹ, וְאַחַר כָּךְ נָתַן גֵּט, אוֹ חָלַץ לָהּ אוֹ לְצָרָתָהּ, אוֹ שֶׁבָּא עַל צָרָתָהּ, אוֹ שֶׁאַחַר הַמַּאֲמָר שֶׁלּוֹ נָתַן לָהּ אָחִיו גֵּט, אוֹ חָלַץ לָהּ אוֹ לְצָרָתָהּ, אוֹ שָׁבָא עָלֶיהָ אוֹ עַל צָרָתָהּ, מוֹעִיל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה אַחַר מַאֲמָר לֶאֱסֹר בַּעֲלַת הַמַּאֲמָר, וְלֶאֱסֹר (בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ) [בַּקְּרוֹבוֹת] בַּמַּעֲשֶׂה שֶׁנַּעֲשָׂה אַחַר הַמַּאֲמָר, וּלְהַצְרִיךְ גֵּט לַמַּאֲמָר וּבִיאָה שֶׁנַּעֲשָׂה אַחֲרָיו:

ז וְזֶה תַּקָּנָתָם: עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר וְנָתַן לָהּ גֵּט, צְרִיכָה חֲלִיצָה. עָשָׂה מַאֲמָר וְחָלַץ, צְרִיכָה גֵּט. עָשָׂה מַאֲמָר בָּזוֹ וְנָתַן גֵּט לָזוֹ, נוֹתֵן גֵּט לְבַעֲלַת הַמַּאֲמָר, וְהוּא אוֹ אָחִיו חוֹלְצִים לְאַחַת מֵהֶן, וְתִפָּטֵר הָאַחֶרֶת. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁשְּׁתֵּיהֶן צְרִיכוֹת חֲלִיצָה:

ח עָשָׂה מַאֲמָר בָּזוֹ, וּבָעַל הוּא אוֹ אָחִיו לָזוֹ, בַּעֲלַת הַמַּאֲמָר צְרִיכָה גֵּט, וְכֵן הַשְּׁנִיָּה צְרִיכָה גֵּט, וְצָרִיךְ לַחֲלֹץ לְאַחַת מֵהֶן:

ט וְכֵן אִם נָתַן לָהּ גֵּט, וְאַחַר כָּךְ בָּא עָלֶיהָ אוֹ עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר אוֹ בַּחֲבֵרְתָּהּ, אוֹ שֶׁחָלַץ לַחֲבֵרְתָּהּ, אוֹ שֶׁאַחַר הַגֵּט שֶׁלּוֹ עָשָׂה בָּהּ אָחִיו מַאֲמָר אוֹ בָּא עָלֶיהָ, אוֹ חָלַץ לָהּ אוֹ לַחֲבֵרְתָּהּ, מוֹעִיל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה אַחַר הַגֵּט לֶאֱסֹר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ וּלְהַצְרִיךְ גֵּט לַמַּאֲמָר שֶׁנַּעֲשָׂה אַחֲרָיו:

י וְזֶה תַּקָּנָתָם: נָתַן לָהּ גֵּט וְאַחַר כָּךְ בָּא עָלֶיהָ אוֹ עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר, צְרִיכָה גֵּט וַחֲלִיצָה:

יא נָתַן לָהּ גֵּט, וְאַחַר כָּךְ בָּא הוּא אוֹ אָחִיו עַל צָרָתָהּ, אוֹ שֶׁעָשׂוּ בָּהּ מַאֲמָר, זוֹ שֶׁבָּא עָלֶיהָ אוֹ שֶׁעָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר, צְרִיכָה גֵּט, וְצָרִיךְ חֲלִיצָה לְאַחַת מֵהֶן לִפְטֹר שְׁתֵּיהֶן:

יב הַבְּעִילָה קוֹנָה קִנְיַן גְּמוּר, וְכֵן הַחֲלִיצָה דּוֹחָה דְּחִיָּה גְּמוּרָה. לְפִיכָךְ, אֵין הַמַּעֲשֶׂה שֶׁנַּעֲשָׂה אַחֲרֵיהֶם, מוֹעִיל, לֹא לְפְסֹל אֶת זוֹ וְלֹא לַאֲסֹר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ. כֵּיצַד, בָּא עַל יְבִמְתּוֹ, וְחָזַר הוּא אוֹ אָחִיו וְחָלַץ לָהּ אוֹ לְצָרָתָהּ, אֵין אוֹתָהּ חֲלִיצָה כְּלוּם. וְכֵן אִם אָחִיו חָזַר וְנָתַן גֵּט לָהּ אוֹ לְצָרָתָהּ, אֵינוֹ כְּלוּם. וְכֵן אִם חָזַר וְעָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר אוֹ בָּעַל, אֵינוֹ כְּלוּם. אֲבָל אִם בָּא הוּא אוֹ אָחִיו עַל צָרָתָהּ, אוֹ עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר, צְרִיכָה גֵּט:

יג וְכֵן אִם חָלַץ לִיבְמְתּוֹ, וְחָזַר הוּא אוֹ אָחִיו וְחָלְצוּ לְצָרָתָהּ, אֵין אוֹתָהּ חֲלִיצָה כְּלוּם לֵאָסֵר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ. אוֹ שְׁנֵי יְבָמִים שֶׁחָלְצוּ לִיבָמָה אַחַת, זֶה אַחַר זֶה, אֵין חֲלִיצָה אַחֲרוֹנָה כְּלוּם, וּמַתָּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ. אֲבָל אִם אַחַר שֶׁחָלַץ לִיבְמְתּוֹ, בָּעַל, אוֹ קִדֵּשׁ הוּא אוֹ אָחִיו אוֹתָהּ אוֹ צָרָתָהּ, תִּפְסֵי לֵהוּ קִדּוּשִׁין בָּהֶם וּצְרִיכָה גֵּט, בֵּין קִדְּשָׁהּ לְשֵׁם אִשּׁוּת כְּגוֹן שֶׁקִּדְּשָׁהּ סְתָם, בֵּין לְשֵׁם יְבָמוּת כְּגוֹן שֶׁאָמַר לָהּ: הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי לְזִקַּת יְבָמִים:

יד הָא דְּאֵין מַעֲשֶׂה מוֹעִיל אַחַר בִּיאָה, דַּוְקָא בְּבִיאָה כְּשֵׁרָה שֶׁלֹּא קָדַם לָהּ מַעֲשֶׂה אַחֵר. אֲבָל בִּיאָה פְּסוּלָה, כְּגוֹן שֶׁנָּתַן גֵּט לָזוֹ וּבָעַל אֶת זוֹ, אוֹ עָשָׂה מַאֲמָר בָּזוֹ וּבָעַל אֶת זוֹ, מוֹעִיל מַעֲשֶׂה שֶׁעֲשָׂה אַחֲרֶיהָ, שֶׁאִם יַחֲלֹץ הוּא אוֹ אָחִיו לַשְּׁלִישִׁית, יֵאָסְרוּ בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וְגַם הִיא לֹא סָגֵי לָהּ בְּגֵט, דְּאַפֵּתִי נִשְׁאָר בָּהּ זִקָּה. אֲבָל חֲלִיצָה, אֲפִלּוּ הִיא פְּסוּלָה, שֶׁקָּדַם לָהּ מַעֲשֶׂה אַחֵר, כְּגוֹן שֶׁנָּתַן גֵּט לָזוֹ אוֹ מַאֲמָר בָּזוֹ, וְאַחַר כָּךְ חָלַץ לָהּ אוֹ לְצָרָתָהּ, אֲפִלּוּ הָכִי אֵין מוֹעִיל אַחֲרֶיהָ, אִם חָזַר הוּא אוֹ אָחִיו וְחָלַץ לָהּ אוֹ לְצָרָתָהּ; אֲבָל אִם בָּעַל אוֹ קִדֵּשׁ, תִּפְסוּ בָּהּ:

טו עָשָׂה מַאֲמָר בִּיבְמְתּוֹ וְאַחַר כָּךְ נָתַן לָהּ גֵּט לִזְקָקָתָהּ, פְּסָלָה עָלָיו וְעַל כָּל הָאַחִין, וּצְרִיכָה גֵּט לְמַאֲמָרָהּ וַחֲלִיצָה לִזְקָקָתָהּ. וְאִם נָתַן לָהּ גֵּט סְתָם, הֲרֵי כְּאִלּוּ פֵּרֵשׁ לִזְקָקָתָהּ. נָתַן לָהּ גֵּט לְמַאֲמָרָהּ וְלֹא לִזְקָקָתָהּ, נִשְׁאֲרָה זְקוּקָה כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה, וְאֵינָהּ מֻתֶּרֶת אֶלָּא לִשְׁאָר אַחִים, אֲבָל הַמְגָרֵשׁ אָסוּר בָּהּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁמֻּתֶּרֶת אַף לַמְגָרֵשׁ:

טז בִּיאַת בֶּן תִּשְׁעָה כְּמַאֲמָר בִּגְדוֹל. לְפִיכָךְ, בָּא עַל הַיְבָמָה, פְּסָלָהּ עַל כָּל הָאַחִים. וְאִם אַחַר שֶׁבָּא עָלֶיהָ חָזַר אָחִיו הַגָּדוֹל וּבָא עָלֶיהָ אוֹ עַל צָרָתָהּ, אוֹ עָשָׂה מַאֲמָר אוֹ נָתַן גֵּט אוֹ חָלַץ לָהּ אוֹ לְצָרָתָהּ, פְּסָלָהּ עַל הַקָּטָן. וְכֵן אִם חָזַר הַקָּטָן וּבָא עַל צָרָתָהּ, אוֹ שֶׁאָחִיו בֶּן ט׳ בָּא עָלֶיהָ אוֹ עַל צָרָתָהּ, פְּסָלָהּ עָלָיו כְּדִין מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר. וְכֵן אִם עָשָׂה הַגָּדוֹל מַאֲמָר בִּיבָמָה, וְחָזַר אָחִיו בֶּן ט׳ וּבָא עָלֶיהָ אוֹ עַל צָרָתָהּ, פְּסָלָהּ כְּדִין מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר. וּמַאֲמָר שֶׁל בֶּן ט׳ אֵינוֹ חָשׁוּב כְּמַאֲמַר הַגָּדוֹל, וְאֵינוֹ מוֹעִיל אֶלָּא בְּתִחְלָה, אֲבָל לֹא בַּסּוֹף. כֵּיצַד, עָשָׂה קָטָן מַאֲמָר, מוֹעִיל לְפָסְלָהּ עַל הָאַחִים. אֲבָל אִם עָשָׂה הַגָּדוֹל מַאֲמָר, וְחָזַר בֶּן ט׳ וְעָשָׂה מַאֲמָר בָּהּ אוֹ בְּצָרָתָהּ, אֵינוֹ מוֹעִיל לְפָסְלָהּ עַל הָאָח הַגָּדוֹל. אֲבָל מַאֲמָרוֹ שֶׁל בֶּן ט׳, אַחַר מַאֲמָר בֶּן ט׳, אֹכֶף לִמֵּימַר שֶׁמּוֹעִיל, כֵּינָן שֶׁמַּאֲמַר הָרִאשׁוֹן מִבֶּן ט׳. וְגֵט וַחֲלִיצָה, אֵין לַקָּטָן כְּלָל, לֹא בִּתְחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף:

יז גָּדוֹל שֶׁעָשָׂה מַאֲמָר בִּיבָמָה אוֹ נָתַן לָהּ גֵּט וְלָהּ צָרָה, כְּשֶׁבָּא לַחֲלֹץ לְאַחַת מֵהֶן וּלְהַתִּירָן, אֵין חֲלִיצַת בַּעֲלַת הַגֵּט אוֹ בַּעֲלַת הַמַּאֲמָר פּוֹטֶרֶת הַצָּרָה. אֲבָל חֲלִיצַת הַצָּרָה פּוֹטֶרֶת לְבַעֲלַת הַגֵּט לְגַמְרֵי, וּלְבַעֲלַת הַמַּאֲמָר מֵחֲלִיצָה, וּצְרִיכָה עוֹד גֵּט לְמַאֲמָרָהּ. וְאִם עָשָׂה מַאֲמָר בָּזוֹ וְנָתַן גֵּט לָזוֹ, חוֹלֵץ לְאֵיזוֹ שֶׁיִּרְצֶה וּפוֹטֵר הַשְּׁנִיָּה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר:

יח מִי שֶׁנָּפְלוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי יְבָמוֹת מִבַּיִת אֶחָד, הָאַחַת שְׁנִיָּה לְיָבָם וְאַחֶרֶת מֻתֶּרֶת, כְּשֶׁהוּא מְיַבֵּם מִיַּבֵּם לָאַחֶרֶת, כְּשֶׁהוּא חוֹלֵץ חוֹלֵץ לַשְּׁנִיָּה. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאִם חָלַץ לַאֲסוּרָה, לֹא הֻתְּרָה צָרָתָהּ; חָלַץ לַצָּרָה, הֻתְּרָה הָאֲסוּרָה:

יט יְבָמוֹת רַבּוֹת הַבָּאוֹת מִבַּיִת אֶחָד, כֵּינָן שֶׁנִּבְעֲלָה אַחַת מֵהֶן בְּעִילָה כְּשֵׁרָה, אוֹ נֶחְלְצָה חֲלִיצָה מְעֻלָּה, הֻתְּרוּ הַכֹּל וְנִסְתַּלְּקָה זִקַּת הַיָּבָם מֵעֲלֵיהֶן. וְאִם נִבְעֲלָה אַחַת מֵהֶן בְּעִילָה פְּסוּלָה, אוֹ נָתַן לָהּ מַאֲמָר פָּסוּל, נֶאֶסְרוּ כֻּלָּם לְיִבּוּם, וּצְרִיכָה גֵּט זוֹ שֶׁנִּבְעֲלָה אוֹ שֶׁנָּתַן לָהּ מַאֲמָר, וּצְרִיכָה כָּל אַחַת מֵהֶן חֲלִיצָה לְהַתִּירָהּ לָזָר, שֶׁאֵין זִקַּת הַיִּבּוּם מִסְתַּלֶּקֶת בִּבְעִילָה פְּחוּתָה. נֶחְלְצָה אַחַת מֵהֶן חֲלִיצָה פְּחוּתָה, הֻתְּרָה לְהִנָּשֵׂא לְזָר אוֹתָהּ שֶׁנֶּחְלְצָה, אֲבָל צָרָתָהּ אֲסוּרָה עַד שֶׁתַּחְלֹץ גַּם הִיא, אוֹ עַד שֶׁיֵּחָלְצוּ כָּל הָאַחִים לָרִאשׁוֹנָה שֶׁנֶּחְלְצָה הַחֲלִיצָה הַפְּחוּתָה, שֶׁאֵין חֲלִיצָה פְּחוּתָה מְסַלֶּקֶת זִקַּת יִבּוּם מִבַּיִת זֶה, עַד שֶׁתַּחֲזֹר עַל כָּל הָאַחִים, אוֹ עַד שֶׁתַּחְלֹץ כָּל אַחַת מֵהֶן. זֶהוּ דַּעַת הָרַמְבַּ״ם (ח״ב קי״ח ב׳), וְנֶחְלְקוּ עָלָיו כְּמוֹ שֶׁהוּא מְפֹרָשׁ בְּדִבְרֵי הַטּוּר:

כ שְׁנֵי יְבָמִים שֶׁיִּבְּמוּ שְׁתֵּי יְבָמוֹת הַבָּאוֹת מִבַּיִת אֶחָד, וְלֹא נוֹדַע מִי יִבֵּם תְּחִלָּה, שְׁנֵיהֶם יוֹצִיאוּ בְּגֵט, וְיִתְּרוּ לְזָרִים, וַאֲסוּרוֹת לְיְבָמִים. לְפִיכָךְ, רְאוּבֵן שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים, אַחַת בְּעַכּוֹ וְאַחַת בְּצוֹר, וְשִׁמְעוֹן וְלֵוִי אֶחָיו, הָאֶחָד בְּעַכּוֹ וְהָאֶחָד בְּצוֹר, וְשָׁמְעוּ שֶׁמֵּת רְאוּבֵן לֹא יְיַבֵּם אֶחָד מֵהֶם עַד שֶׁיֵּדַע מָה עָשָׂה אָחִיו. קָדַם אֶחָד מֵהֶם וְיִבֵּם, אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ עַד שֶׁיִּוָּדַע שֶׁאָחִיו יִבֵּם תְּחִלָּה:

סימן קעא

א מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי יְתוֹמָה קְטַנָּה שֶׁהִשִּׁיאוּהָ אֶחֶיהָ וְאִמָּהּ, שֶׁאֵין קִדּוּשֶׁיהָ רַק מִדְּרַבָּנָן, וְחֵרֵשֶׁת, וּמֵת, וְנָפְלוּ לִפְנֵי אָחִיו לְיִבּוּם, אֵין בִּיאַת אַחַת מֵהֶן פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ. וְכֵיצַד תַּקָּנָתָם, מְלַמְּדִין הַקְּטַנָּה שֶׁתְּמָאֵן בּוֹ, וְכוֹנֵס אֶת הַחֵרֶשֶׁת. וְאִם רָצָה לְגָרְשָׁהּ, כּוֹתֵב לָהּ גֵּט אַחַר שֶׁיָּבֹא עָלֶיהָ, וּמַתֶּרֶת לְזָר:

ב הָיוּ שְׁתֵּיהֶן חֵרְשׁוֹת אוֹ קְטַנּוֹת, בִּיאַת אַחַת מֵהֶן פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ:

ג הָיְתָה אַחַת גְּדוֹלָה וְאַחַת קְטַנָּה, בִּיאַת גְּדוֹלָה אוֹ חֲלִיצָתָהּ פּוֹטֶרֶת הַקְּטַנָּה, וְאֵין בִּיאַת הַקְּטַנָּה פּוֹטֶרֶת אֶת הַגְּדוֹלָה:

ד אַחַת פְּקֻחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת, בִּיאַת הַפְּקֻחַת אוֹ חֲלִיצָתָהּ פּוֹטֶרֶת אֶת הַחֵרֶשֶׁת, וְאֵין בִּיאַת הַחֵרֶשֶׁת פּוֹטֶרֶת אֶת הַפְּקֻחַת:

ה הָיוּ שְׁתֵּיהֶן קְטַנּוֹת, וּבָא הַיָּבָם עַל אַחַת מֵהֶן, וְחָזַר הוּא אוֹ אָחִיו וּבָא עַל הַשְּׁנִיָּה, לֹא פָּסַל הָרִאשׁוֹנָה עָלָיו, אֲבָל אָסוּר לוֹ לְקַיֵּם הַשְּׁנִיָּה, אֶלָּא מְלַמְּדִין אוֹתָהּ שֶׁתְּמָאֵן, וִיקַיֵּם הָרִאשׁוֹנָה:

ו וְכֵן אִם הָיוּ שְׁתֵּיהֶן חֵרְשׁוֹת, אֵין בִּיאַת הַשְּׁנִיָּה פּוֹסֶלֶת הָרִאשׁוֹנָה, וְהַשְּׁנִיָּה אֲסוּרָה לוֹ וְיוֹצִיאֶנָּה בְּגֵט:

ז קְטַנָּה וְחֵרֶשֶׁת, שֶׁבָּא הַיָּבָם תְּחִלָּה עַל הַקְּטַנָּה, וְחָזַר וּבָא הוּא אוֹ אָחִיו עַל הַחֵרֶשֶׁת, לֹא פָּסַל אֶת הַקְּטַנָּה, וְהַחֵרֶשֶׁת צְרִיכָה גֵּט, שֶׁבִּיאַת הַקְּטַנָּה מְעַלָּה מִבִּיאַת הַחֵרֶשֶׁת, שֶׁהַקְּטַנָּה רְאוּיָה לְאַחַר זְמַן. לְפִיכָךְ, יְקַיֵּם הַקְּטַנָּה שֶׁנִּבְעֲלָה תְּחִלָּה:

ח בָּא עַל הַחֵרֶשֶׁת, וְחָזַר וּבָא הוּא אוֹ אָחִיו עַל הַקְּטַנָּה, פָּסַל אֶת הַחֵרֶשֶׁת. וּמְלַמְּדִין אֶת הַקְּטַנָּה שֶׁתְּמָאֵן בּוֹ, וְיוֹצִיא הַחֵרֶשֶׁת בְּגֵט. זֶהוּ דַּעַת הָרַמְבַּ״ם, אֲבָל אֲחֵרִים חוֹלְקִים עָלָיו כְּמִפְרָשׁ בַּטּוּר וּבְנִמּוּקֵי יוֹסֵף פֶּרֶק בֵּית שַׁמַּאי:

ט אַחַת פְּקֻחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת, בָּא הַיָּבָם עַל הַפְּקֻחַת, וְחָזַר וּבָא הוּא אוֹ אָחִיו עַל הַחֵרֶשֶׁת, לֹא פָּסַל הַפְּקֻחַת, וְהַחֵרֶשֶׁת צְרִיכָה גֵּט. בָּא הַיָּבָם עַל הַחֵרֶשֶׁת, וְחָזַר וּבָא הוּא אוֹ אָחִיו עַל הַפְּקֻחַת, פָּסַל אֶת הַחֵרֶשֶׁת; הַחֵרֶשֶׁת יוֹצְאָה בְּגֵט, וְהַפְּקֻחַת בְּגֵט וַחֲלִיצָה:

י אַחַת גְּדוֹלָה וְאַחַת קְטַנָּה, בָּא עַל הַגְּדוֹלָה, וְחָזַר וּבָא הוּא אוֹ אָחִיו עַל הַקְּטַנָּה, לֹא פָּסַל הַגְּדוֹלָה, וּמְלַמְּדִין הַקְּטַנָּה שֶׁתְּמָאֵן בּוֹ. בָּא עַל הַקְּטַנָּה, וְחָזַר הוּא אוֹ אָחִיו וּבָא עַל הַגְּדוֹלָה, מְלַמְּדִין הַקְּטַנָּה שֶׁתְּמָאֵן בּוֹ, וִיקַיֵּם הַגְּדוֹלָה:

סימן קעב

א סְרִיס חַמָּה (פרוש, שְׁנִסְתָּרֵס עַל יְדֵי קַדַּחַת, עָרוּךְ), וְאֵילוֹנִית (פרוש אֵילוֹנִית, שֶׁיֵּשׁ לָהּ טֶבַע זָכָר, כְּלוֹמַר שֶׁאֵינָהּ יוֹלֶדֶת, וְאֵילוֹנִית נִגְזַר מֵאַיִל שֶׁהוּא זָכַר הַצֹּאן), אֵינָם בְּנֵי חֲלִיצָה וְיִבּוּם. לְפִיכָךְ, אֵילוֹנִית וַדַּאִית שֶׁחָלְצָה, לֹא נִפְסְלָה לְכְהֻנָּה. וְכֵן סְרִיס חַמָּה שֶׁחָלַץ, אוֹ שֶׁחָלְצוּ לְאִשְׁתּוֹ, אֵינוֹ כְּלוּם. הַגָּה: הָיָה סָפֵק סָרִיס, חוֹלֵץ. וְלֹא מַחֲזִקִינַן לֵהּ בְּוַדַּאי סָרִיס, אֶלָּא אִם רָאוּ בּוֹ, שֶׁנּוֹלַד, אֶחָד מִשִּׁמְנֵי סָרִיס, כְּגוֹן שֶׁהֶטִיל מַיִם וְלֹא עֶשֶׂה כְּפָה; אֲבָל בְּלָאוּ הָכִי יֵשׁ לָחוּשׁ שֶׁנִּתְקַלְקֵל אַחַר לִדְתּוֹ, וְצָרִיךְ לַחֲלֹץ (ריב״ש סימן תע״ד). הָיָה לְאֵילוֹנִית וַדַּאִית, צָרָה, מֻתֶּרֶת לְהִתְיַבֵּם:

ב סָפֵק אֵילוֹנִית, חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת.

ג סְרִיס אָדָם פרוש, שֶׁנִּסְתָּרֵס וְנֶחְתַּךְ בִּידֵי אָדָם), שֶׁהָיָה לוֹ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר, חוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ אוֹ מְיַבְּמִין, וְהוּא חוֹלֵץ וְאֵינוֹ מְיַבֵּם, מִפְּנֵי שֶׁפָּסוּל לָבֹא בַּקָּהָל. וְאִם עָבַר וּבָא עָלֶיהָ, קָנָהּ, וּמוֹצִיא בְּגֵט. וְאִם הָיָה יְבִמְתּוֹ גִּיּוֹרֶת לִפְצוּעַ דַּכָּא, מֻתָּר לְיַבְּמָהּ (נ״ר פ׳ הָעֶרֶל):

ד אֵלּוּ הֵם סִימָנֵי אֵילוֹנִית: כָּל שֶׁאֵין לָהּ דַּדִּים, וּמִתְקַשָּׁה בִּשְׁעַת תַּשְׁמִישׁ, וְאֵין לָהּ שִׂפּוּלֵי מֵעַיִם כַּנָּשִׁים, וְקוֹלָהּ עָבֶה, וְאֵינָהּ נִכֶּרֶת בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבָאֶחָד מֵאֵלֶּה נִקְרֵאת אֵילוֹנִית (טור):

ה אֵלּוּ הֵם סִימָנֵי סְרִיס חַמָּה: כָּל שֶׁאֵין לוֹ זָקָן, וּשְׂעָרוֹ לָקוּי, וּבְשָׂרוֹ מַחֲלִיק, וּכְשֶׁמְּטִיל מַיִם אֵינוֹ עוֹשֶׂה כְּפָה, וְשִׂכְבַת זַרְעוֹ דֵּיהָא, וְאֵין מֵימֵי רַגְלָיו מַחֲמִיצִין, וְרוֹחֵץ בֵּימוֹת הַגְּשָׁמִים וְאֵין בְּשָׂרוֹ מַעֲלֶה הֶבֶל, וְקוֹלוֹ לָקוּי, וְאֵינוֹ נָכָר בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה. הַגָּה: הָיוּ לוֹ שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת בִּזְקָנוֹ, אֵינוֹ סָרִיס אֶלָּא עַד שֶׁיִּהְיוּ לוֹ כָּל הַסִּימָנִים הַלָּלוּ (טור). אֲבָל אִם לֹא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת בִּזְקָנוֹ, אֲפִלּוּ אֵין בּוֹ רַק אֶחָד מֵהַסִּימָנִים הַלָּלוּ, הֲרֵי סָרִיס (הַמ״מ פ״ה דְּאִשּׁוּת וְכֵן מַשְׁמַע בְּטוּר). הָיוּ לוֹ שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת בִּשְׁאָר הַגּוּף, אֵינוֹ סָרִיס, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ כָּל הַסִּימָנִין הַלָּלוּ (טור):

ו בְּנֵי כַּמָּה שָׁנִים יִהְיוּ לְשֶׁיִּהְיוּ נִדּוֹנִים כְּאֵילוֹנִית וְסָרִיס עַל פִּי סִימָנִים הַלָּלוּ, נִתְבָּאֲרוּ בְּהָרַמְבַּ״ם פֶּרֶק שֵׁנִי מֵהִלְכוֹת אִשּׁוּת, וּבְסִימָן קנ״ה. הַגָּה: סָעִיף י״ג לְעִנְיַן אֵילוֹנִית, וְהוּא הַדִּין לְסָרִיס. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין לָדוּן עַכְשָׁו דִּין סְרִיס נַדַּאי, דְּחִישִׁינַן שֶׁמָּא הָיָה לוֹ שְׂעָרוֹת וְנָשְׁרוּ, אוֹ שֶׁהָיוּ לוֹ גַּמּוֹת, וְאֵין אָנוּ בְּקִיאִין (עַיֵּן בְּרִיב״ש סִימָן תע״ד), כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן קנ״ה לְעִנְיַן מַאוּן. לָכֵן דַּיְנִינַן לֵהּ בִּסְפֵק סָרִיס, וְחוֹלֵץ, וְכֵן רָאוּי לְהוֹרוֹת:

ז מִי שֶׁחָתְכוּ אוֹ נִתְּקוּ אוֹ מָעֲכוּ גִּידָיו אוֹ בֵּיצָיו, בִּידֵי אָדָם, נִקְרָא סְרִיס אָדָם; וּכְשֶׁיִּהְיֶה בֶּן י״ג שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד, נִקְרָא גָּדוֹל, שֶׁאֵין זֶה מֵבִיא סִימָנִים לָעוֹלָם:

ח אַנְדְּרוֹגִינוֹס, אֵינוֹ בַּר חֲלִיצָה וְיִבּוּם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁדִּינוֹ כְּזָכָר לְכָל דָּבָר:

ט טֻמְטוּם, חוֹלֵץ וְלֹא מְיַבֵּם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק. וְאִם נִקְרַע, וְנִמְצָא זָכָר, רָצָה חוֹלֵץ, רָצָה מְיַבֵּם. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁהוּא סָפֵק, וּלְחֻמְרָא:

י הַזָּקֵן בְּיוֹתֵר, שֶׁתָּשׁ כֹּחוֹ וְכָשַׁל, דִּינוֹ כִּסְרִיס אָדָם לְעִנְיַן חֲלִיצָה וְיִבּוּם, אֶלָּא שֶׁאִם בָּא עַל יְבִמְתּוֹ מֻתָּר לְקַיְּמָהּ:

יא הַחֵרֶשֶׁת וְהַשּׁוֹטֶה וְהַקָּטָנָה, מִתְיַבְּמוֹת וְלֹא חוֹלְצוֹת. וְאִם רָצָה הַיָּבָם לְגָרֵשׁ הַחֵרֶשֶׁת בְּגֵט אַחַר שֶׁיִּבְעֹל אוֹתָהּ, הֲרֵי זֶה מְגָרֵשׁ:

יב חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, אֵינָם בְּנֵי חֲלִיצָה, אֲבָל מְיַבְּמִין. וְהַחֵרֵשׁ, אִם נָפְלָה לוֹ מֵאָחִיו פִּקֵּחַ, אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא לְעוֹלָם. אֲבָל אִם נָפְלָה לוֹ מֵאָחִיו חֵרֵשׁ, יָכוֹל לְהוֹצִיא בְּגֵט אַחַר שֶׁיִּבְעֹל. וְהַקָּטָן, יוֹצִיא בְּגֵט, אִם בָּא עָלֶיהָ לְאַחַר שֶׁהִגְדִּיל; וְאִם לָאו, צְרִיכָה גֵּט לְמַאֲמָרוֹ וַחֲלִיצָה לְזִיקָתוֹ:

יג שְׁנֵי אַחִים, אֶחָד פִּקֵּחַ וְאֶחָד חֵרֵשׁ, נְשׂוּאִים לִשְׁתֵּי נָשִׁים פִּקְחוֹת, מֵת חֵרֵשׁ בַּעַל הַפִּקֵּחַת, אָחִיו הַפִּקֵּחַ רָצָה חוֹלֵץ רָצָה מְיַבֵּם. מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל הַפִּקֵּחַת, אָחִיו הַחֵרֵשׁ אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲלֹץ, וְכוֹנֵס, וְאֵינוֹ מוֹצִיא לְעוֹלָם:

יד שְׁתֵּי אַחִים פִּקְחִים נְשׂוּאִים שְׁתֵּי נָשִׁים, אַחַת פִּקֵּחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת, מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל הַחֵרֶשֶׁת, אֵין הַחֵרֶשֶׁת בַּת חֲלִיצָה, אֶלָּא כּוֹנֵס, וְאִם רָצָה אַחַר כָּךְ לְהוֹצִיא בְּגֵט, יוֹצִיא. מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל הַפִּקֵּחַת, אָחִיו, רָצָה חוֹלֵץ, רָצָה מְיַבֵּם:

טו שְׁנֵי אַחִים, אֶחָד חֵרֵשׁ וְאֶחָד פִּקֵּחַ, נְשׂוּאִים לִשְׁתֵּי נָשִׁים, אַחַת חֵרֶשֶׁת וְאַחַת פִּקֵּחַת, פִּקֵּחַ לְפִקֵּחַת, וְחֵרֵשׁ לְחֵרֶשֶׁת, מֵת חֵרֵשׁ בַּעַל הַחֵרֶשֶׁת, אָחִיו הַפִּקֵּחַ כּוֹנֵס, וְאִם רָצָה אַחַר כָּךְ, יוֹצִיא בְּגֵט. מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל הַפִּקֵּחַת, אָחִיו הַחֵרֵשׁ כּוֹנֵס, וְאֵינוֹ מוֹצִיא לְעוֹלָם. הַסּוֹמָא, מְיַבֵּם, הַגָּהּ: וְאֵינוֹ חוֹלֵץ; וְאִם חָלַץ, חֲלִיצָתוֹ כְּשֵׁרָה (טור). וְנִרְאֶה לִי, שֶׁאִם אֵין כָּאן אָח, אֶלָּא הוּא, חוֹלֵץ לְכַתְּחִלָּה, מֵאַחַר שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּעִנְיָן אַחֵר. וְע״ל סִימָן קמ״ט בְּפֵרוּשׁ הַחֲלִיצָה סָעִיף ס״ד:

טז אִשָּׁה קָטָן וְאִשָּׁה הַשּׁוֹטָה, פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם. אֲבָל אִשָּׁת הַחֵרֵשׁ, וְהַזְּקֵנָה, וְהָעֲקָרָה, הֲרֵי הֵם כְּשְׁאָר כָּל הַנָּשִׁים, וְחוֹלְצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת:

סימן קעג

א הַיְבָמָה שֶׁהִיא עֶרְוָה לַיָּבָם בְּאִסּוּר כָּרֵת, חוּץ מִן הַנִּדָּה, אֵינָהּ זְקוּקָה לַיָּבָם, וּמֻתֶּרֶת לְזָר בְּלֹא חֲלִיצָה, וְכֵן צָרוֹתֶיהָ פְּטוּרוֹת מִן הַחֲלִיצָה וּמֵהַיִּבּוּם. וְאִם הָיָה לוֹ אָח אַחֵר, וְאַחַת מִצָּרוֹתֶיהָ נִתְיַבְּמָה לְאוֹתוֹ אָח, וְלוֹ נָשִׁים אֲחֵרוֹת, וּמֵת, כֻּלָּן פְּטוּרוֹת מֵחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם. וְאִם הָיָה לוֹ עוֹד אָח אַחֵר, וְאַחַת מֵהַנָּשִׁים אֵלּוּ נִתְיַבְּמָה לוֹ, וְלוֹ נָשִׁים אֲחֵרוֹת, וּמֵת, כֻּלָּן פְּטוּרוֹת מֵהַחֲלִיצָה וּמֵהַיִּבּוּם. וְכֵן עַד עוֹלָם:

ב אֲבָל אִם אַחַת מִכָּל הָעֲרָיוֹת נְשׂוּאָה לְזָר שֶׁאֵינוֹ אָחִיו, וּמֵת, מֻתָּר לִשָּׂא צָרָתָהּ:

ג יְבָמָה שֶׁהִיא סְפֵק עֶרְוָה עַל בַּעְלָהּ, אוֹ סְפֵק עֶרְוָה עַל הַיָּבָם, הֲרֵי זוֹ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. לְפִיכָךְ, מִי שֶׁקִּדֵּשׁ אִשָּׁה בְּסָפֵק קִדּוּשִׁין, וְאַחַר כָּךְ מֵת אָחִיו שֶׁהָיָה נוֹשֵׂא אֲחוֹתָהּ, וְנָפְלָה לוֹ לְיִבּוּם, שֶׁהִיא סְפֵק אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ, הֲרֵי זוֹ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת, וּמוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט מְסָפֵק, וּשְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת עָלָיו; יְבִמְתּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא סְפֵק עֶרְוָה; וַאֲרוּסָתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא סְפֵק קְרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ:

ד הָיְתָה הַיְבָמָה בְּאִסּוּר עֶרְוָה עַל הַבַּעַל, אֵינָהּ אִשְׁתּוֹ. וְאִם הָיָה לָהּ צָרָה, חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת. וְזוֹ שֶׁהָיְתָה לַבַּעַל בְּאִסּוּר עֶרְוָה, הִיא לַיָּבָם כְּמוֹ אִשָּׁה דְּעָלְמָא, וּמֻתָּר בָּהּ:

ה הָיְתָה הַיְבָמָה סְפֵק עֶרְוָה עַל הַבַּעַל, אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת:

ו יְבָמָה שֶׁהִיא סְפֵק עֶרְוָה לַיָּבָם, וְהָיָה לְאָחִיו בָּהּ סְפֵק קִדּוּשִׁין אוֹ סְפֵק גֵּרוּשִׁין, וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת, אוֹתָהּ הַצָּרָה חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת:

ז הָיָה אָחִיו נָשׂוּי אִשָּׁה שֶׁהִיא עֶרְוָה לַיָּבָם, וְלוֹ עוֹד אִשָּׁה אַחֶרֶת, וְאַחַר כָּךְ מֵתָה הָעֶרְוָה בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ, אוֹ גֵּרְשָׁהּ, אוֹ שֶׁהָיְתָה קְטַנָּה וּמָאֲנָה בּוֹ, וְאַחַר כָּךְ מֵת, מֻתֶּרֶת צָרָתָהּ לְהִתְיַבֵּם. אֲבָל אִם לֹא מָאֲנָה בּוֹ בְּחַיָּיו, וּמָאֲנָה בּוֹ אַחַר מוֹתוֹ, צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת:

ח סְפֵק אִם אוֹתָהּ שֶׁהִיא עֶרְוָה לַיָּבָם מֵתָה בְּחַיֵּי הַבַּעַל אוֹ אַחַר מוֹתוֹ, צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת:

ט יְבָמָה שֶׁהִיא עֶרְוָה לַיָּבָם וְהִיא אַיְלוֹנִית, אֲפִלּוּ הִכִּיר בָּהּ בַּעְלָהּ, הֲרֵי הִיא כְּמִי שֶׁאֵינָהּ, וְצָרָתָהּ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת. וְאִם יִבֵּם הַצָּרָה מִפְּנֵי שֶׁהָיָה סָבוּר שֶׁהָעֶרְוָה אַיְלוֹנִית, וְאַחַר כָּךְ נִמְצֵאת שֶׁאֵינָהּ אַיְלוֹנִית, תֵּצֵא מִיָּבָמָהּ בְּלֹא גֵּט, וְהַוָּלָד מַמְזֵר:

י נִשֵּׂאת הַצָּרָה לְזָר, מִפְּנֵי שֶׁהָיְתָה סְבוּרָה שֶׁאֵין הָעֶרְוָה אַיְלוֹנִית, וְאַחַר כָּךְ נִמְצֵאת אַיְלוֹנִית, תֵּצֵא מֵהַבַּעַל בְּגֵט, וּבַחֲלִיצָה מֵהַיָּבָם לְהַתִּירָהּ. וְאִם מִתְּחִלָּה לֹא נִשֵּׂאת לְזָר, אֶלָּא נִתְקַדְּשָׁה לוֹ בִּלְבַד, מֻתֶּרֶת לַיָּבָם:

יא מִי שֶׁזִּנְּתָה אִשְׁתּוֹ תַּחְתָּיו בְּעֵדִים וּבְרָצוֹן, וּמֵת בְּלֹא זֶרַע, וְנָפְלָה לִפְנֵי אָחִיו, דִּינָהּ כְּדִין עֶרְוָה, וְהִיא וְצָרָתָהּ פְּטוּרוֹת מֵהַחֲלִיצָה וּמֵהַיִּבּוּם, אֲבָל אִם סָפֵק זִנְּתָה אִם לָאו, הִיא חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת, וְצָרָתָהּ, אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת. הַגָּהּ: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ זִנְּתָה וַדַּאי, צָרִיכָה חֲלִיצָה (הַשָּׂגוֹת הָרַאֲב״ד), וְהוּא הַדִּין לְצָרָתָהּ, וְיֵשׁ לְהַחֲמִיר.

וְלָכֵן, מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה שֶׁהִמִּירָה, אַף עַל גַּב דְּוַדַּאי זִנְתָה, צָרְתָהּ צְרִיכָה חֲלִיצָה (מְרִדְכַי רֵישׁ יְבָמוֹת וְכ״כ מהרא״י סימן רי״ט). אִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וְנִשֵּׂאת, וְאַחַר כָּךְ בָּא הַבַּעַל וּמֵת, צָרְתָהּ מֻתֶּרֶת לְהִתְיַבֵּם, וְאֵינָהּ כְּצָרַת סוֹטָה (הַגָּהוֹת אַלְפְּסִי פֶּרֶק הָאִשָּׁה):

יב אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ, חֲרֵי הִיא אֵשֶׁת אָח שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה, וּפוֹטֶרֶת צָרָתָהּ. כֵּיצַד, רָאוּבֵן שֶׁמֵּת, וְנָפְלָה אִשְׁתּוֹ לִפְנֵי שִׁמְעוֹן אָחִיו, וְאַחַר כָּךְ נוֹלַד לוֹ אָחִיו, בֵּין שֶׁנּוֹלַד קֹדֶם שֶׁיִּבֵּם שִׁמְעוֹן אֵשֶׁת רְאוּבֵן, בֵּין שֶׁנּוֹלַד אַחַר שֶׁיִּבְּמָה, וּמֵת שִׁמְעוֹן, אֲסוּרָה עַל לֵוִי לְעוֹלָם. וְאִם הָיָה לְשִׁמְעוֹן אִשָּׁה אַחֶרֶת, גַּם הִיא פְּטוּרָה מֵחֲלִיצָה וּמֵהַיבּוּם, וּפוֹטֶרֶת צָרָתָהּ וְצָרַת צָרָתָהּ עַד סוֹף הָעוֹלָם, כְּדִין צָרַת עֶרְוָה. וְאִם מֵת שִׁמְעוֹן, אֲפִלּוּ קֹדֶם שֶׁעָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר, אֵשֶׁת שִׁמְעוֹן חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת, מִשּׁוּם דְּכֵינָן דְּקַיְימָא לָן יֵשׁ זִקָּה, אֲפִלּוּ לֹא עָשָׂה מַאֲמָר הַוָּה לֵהּ כְּצָרַת אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ:

יג קְטַנָּה שֶׁהָיְתָה נְשׂוּאָה לְאָחִיו מֵאִמּוֹ [לַאֲחִי אִמּוֹ] שֶׁהִיא שְׁנִיָּה לוֹ, וּמֵת, וְנִשְׁאַר וּנְשָׂאָה אָחִיו מֵאָבִיו, וּמֵת, וְנָפְלָה לְפָנָיו לְיִבּוּם וְעוֹדֶנָּה קְטַנָּה, אֵין אוֹמְרִים תְּמָאן, לַעֲקֹר נְשׂוּאִין הָרִאשׁוֹנִים, כְּדֵי שֶׁתִּתְיַבֵּם, אֶלָּא צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת, שֶׁאַף הִיא חוֹלֶצֶת אִם תְּמָאן:

יד קְטַנָּה שֶׁאֵינָהּ עֶרְוָה עָלָיו, וּמֵת, וּמֵאֲנָה הַקְּטַנָּה בַּיָּבָם, אֲסוּרָה לוֹ וּמֻתֶּרֶת לְזָר בְּלֹא חֲלִיצָה, אִם אֵין שָׁם אַחִים אֲחֵרִים. וְדַוְקָא הִיא, אֲבָל צָרָתָהּ מֻתֶּרֶת לוֹ, וַאֲפִלּוּ הִיא מֻתֶּרֶת לִשְׁאָר אַחִים שֶׁלֹּא מֵאֲנָה בָּהֶם:

טו הָיוּ לְאָחִיו בְּאִשְׁתּוֹ סְפֵק גֵּרוּשִׁין, וְנָפְלָה לְפָנָיו לְיִבּוּם, חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. אֲבָל אִם הָיָה לְאָחִיו סְפֵק קִדּוּשִׁין, חֲרֵי זוֹ יְכוֹלָה לְהִתְיַבֵּם:

טז הַמְגָרֵשׁ אִשְׁתּוֹ גְּדוֹלָה, אוֹ קְטַנָּה שֶׁהִשִּׂיאוּהָ אָחִיהָ, וְהֶחֱזִירָהּ, וּמֵת, וְנָפְלָה לִפְנֵי יָבָם, מֻתֶּרֶת לוֹ. אֲבָל קְטַנָּה שֶׁהִשִּׂיאָה אָבִיהָ, וְנִתְגָּרְשָׁה בְּקִטְנוּתָהּ עַל יְדֵי אָבִיהָ, וְהֶחֱזִירָהּ וָמֵת בְּעוֹדָהּ קְטַנָּה, אֲסוּרָה לְיָבָם. וְכֵן הַדִּין בִּמְגֹרֶשׁ הַפְּקֻחַת, וְנִתְחָרְשָׁה, וְהֶחֱזִירָהּ, וּמֵת, וְהִיא חֵרֶשֶׁת; וּבֵין בָּזוֹ וּבֵין בָּזוֹ, צָרָתָהּ מֻתֶּרֶת לְהִתְיַבֵּם:

יז הֶחֱזִירָהּ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה אוֹ חֵרֶשֶׁת, וְגָדְלָה וְנִתְפַּקְּחָה אֶצְלוֹ, וּמֵת, מֻתֶּרֶת לְהִתְיַבֵּם. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם הֶחֱזִירָהּ אַחַר שֶׁגָּדְלָה אוֹ נִתְפַּקְּחָה:

סימן קעד

א יָבָמָה שֶׁהִיא אֲסוּרָה לַיָּבָם, בָּלָאוֹ אוֹ בַּעֲשֵׂה אוֹ בְּאִסּוּר שְׁנֵיהֶם דְּרַבָּנָן, הִיא חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת, וְצָרָתָהּ אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת; וְאֵין חֲלִיצָתָהּ פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ, אֲבָל חֲלִיצַת צָרָתָהּ פּוֹטֶרֶת אוֹתָהּ. וְאִם עָבַר וּבָא עָלֶיהָ, קָנָאָהּ, וְנִפְטֶרֶת צָרָתָהּ. וְאִם רָצָה לְהוֹצִיאָהּ, מוֹצִיאָהּ בְּגֵט:

ב הָיְתָה אֲסוּרָה לְבַעְלָהּ בְּאִסּוּר לָאו אוֹ עֲשֵׂה אוֹ אִסּוּר דְּרַבָּנָן, וּמֵתָה לְיָבָם, יְכוֹלָה לְהִתְיַבֵּם; חוּץ מִמַּחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּשֵּׂאת, וּמֵת, שֶׁהִיא חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת, וְצָרָתָהּ אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת:

ג אֲחוֹת חֲלוּצָה, אֲסוּרָה מִדְּרַבָּנָן. לְפִיכָךְ, נָפְלָה לִפְנֵי יָבָם, חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. וְכֵן צָרָתָהּ אֲסוּרָה מִדְּרַבָּנָן, וְחוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת:

ד מִי שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ זִקַּת שְׁנֵי יְבָמִים, הִיא אוֹ צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. כֵּיצַד, שְׁלֹשָׁה אַחִים נְשׂוּאִים שְׁלֹשָׁה נָכְרִיּוֹת, וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וְעָשָׂה בָּהּ אֶחָד מֵהַנִּשְׁאָרִים מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ, וּמֵת קֹדֶם שֶׁכָּנָסָהּ, חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת:

ה נָתַן לָהּ גֵּט, וּפֵרַשׁ שֶׁהוּא לְמַאֲמָרוֹ, חֲרֵי בָּטֵל הַמַּאֲמָר שֶׁעָשָׂה, וְאֵין עָלֶיהָ אֶלָּא זִקַּת יָבָם אֶחָד, וּמִתְיַבֶּמֶת. אֲבָל אִם נָתַן לָהּ הַגֵּט סְתָם, אֲסוּרָה לְהִתְיַבֵּם:

ו קָטָן שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ, וּמֵת, חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת; שֶׁאֵין בִּיאָתוֹ קוֹנָה קִנְיָן גָּמוּר, וְיֵשׁ עָלֶיהָ זִקַּת שְׁנֵי יְבָמִים:

ז מִי שֶׁחָצְיָהּ שִׁפְחָה וְחָצְיָהּ בַּת חוֹרִין שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה לְרְאוּבֵן, וְנִשְׁתַּחְרְרָה, וְקִדְּשָׁהּ שִׁמְעוֹן אָחִיו, וּמֵתוּ שְׁנֵיהֶם, וְנָפְלָה לִפְנֵי לֵוִי אֲחִיהֶם, מִתְיַבֶּמֶת לוֹ, שֶׁאֵינָהּ אֵשֶׁת שְׁנֵי מֵתִים; שֶׁאִם קִדּוּשֵׁי רְאוּבֵן קִדּוּשֵׁי אֵין קִדּוּשֵׁי שִׁמְעוֹן כְּלוּם; וְאִם קִדּוּשֵׁי שִׁמְעוֹן קִדּוּשִׁין, אֵין קִדּוּשֵׁי רְאוּבֵן כְּלוּם:

סימן קעה

א יְבָמָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לְהִתְיַבֵּם בִּשְׁעַת נְפִילָה, מִשּׁוּם אִסּוּר עֶרְוָה, אֲסוּרָה עוֹלָמִית, אֲפִלּוּ אִם יִפְקַע הָאִסּוּר. כְּגוֹן שְׁנֵי אַחִים שֶׁנִּשּׂוּאִים שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וּמֵת אֶחָד מֵהֶם, וְנָפְלָה אִשְׁתּוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁנִי שֶׁנִּשּׂוּי אֲחוֹתָהּ, אֲפִלּוּ אִם תָּמוּת אִשְׁתּוֹ אַחַר כָּךְ, שֶׁפָּקַע אִסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה, אֲפִלּוּ הָכִי אֲסוּרָה. וַאֲפִלּוּ נָפְלָה לְפָנָיו פַּעַם אַחֶרֶת אַחֲרֵי מוֹת אִשְׁתּוֹ, כְּגוֹן שֶׁהָיָה לָהֶם אָח שְׁלִישִׁי שֶׁלֹּא הָיְתָה עֶרְוָה עָלָיו, וּכְנָסָהּ, וּמֵתָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל זֶה שֶׁהָיָה נָשׂוּי אֲחוֹתָהּ, וּמֵת הַשְּׁלִישִׁי שֶׁכְּנָסָהּ, וְחָזַר וְנָפְלָה לְפָנָיו, אֲסוּרָה לוֹ. לָא שָׁנָא מֵתָה אִשְׁתּוֹ קֹדֶם שֶׁכָּנַס הַשְּׁלִישִׁי, לֹא שָׁנָא מֵתָה אַחַר שֶׁכָּנַס, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיְתָה אֲסוּרָה עָלָיו בְּשָׁעַת נְפִילָה אַחֲרוֹנָה,

אֲפִלּוּ הָכִי אֲסוּרָה לוֹ הִיא וְצָרָתָהּ, כְּגוֹן שֶׁהָיָה אִשָּׁה אַחֶרֶת לָאָח הַשְּׁלִישִׁי, כֵּיוָן שֶׁהָיְתָה אֲסוּרָה לוֹ בְּשָׁעַת נְפִילָה רִאשׁוֹנָה. אֲבָל אִם הָיְתָה מֻתֶּרֶת לוֹ בְּשָׁעַת נְפִילָה, אֲפִלּוּ אִם תֶּאֱסַר אַחַר כָּךְ, אִם פָּקַע הָאִסּוּר, חוֹזֶרֶת לְהֶתֵּרָהּ. כֵּיצַד, שְׁלֹשָׁה אַחִים שְׁנַיִם מֵהֶם נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וּמֵת אֶחָד מֵהֶם, וְנִזְקְקָה אִשְׁתּוֹ לַשְּׁלִישִׁי שֶׁאֵינוֹ נָשׂוּי אֲחוֹתָהּ, וְלֹא הִסְפִּיק לְכָנְסָהּ עַד שֶׁמֵּת הָאָח הַשֵּׁנִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי הָאַחֶרֶת, וַהֲרֵי שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת עָלָיו, מֵתָה הָאַחֲרוֹנָה, חָזְרָה הָרִאשׁוֹנָה לְהֶתֵּרָהּ, כֵּיוָן שֶׁהָיְתָה מֻתֶּרֶת בְּשָׁעַת נְפִילָה, אַף עַל פִּי שֶׁנֶּאֶסְרָה בֵּינְתַיִם. אֲבָל אִם מֵתָה הָרִאשׁוֹנָה, לֹא הֶתֵּרָה הָאַחֲרוֹנָה, כֵּיוָן שֶׁהָיְתָה אֲסוּרָה בְּשָׁעַת נְפִילָה. וְכֵן אִם הָיוּ שָׁם עוֹד אַחִים, וְקָדַם אֶחָד מֵהֶם וְחָלַץ לָאַחֲרוֹנָה, אוֹ שֶׁהָיְתָה הָרִאשׁוֹנָה אֲסוּרָה לְאֶחָד מֵהָאַחִים, וְיִבֵּם אֶת הָאַחֲרוֹנָה, שֶׁהֲרֵי מֻתֶּרֶת לוֹ, הֶתֵּרָה הָרִאשׁוֹנָה לִשְׁאָר אַחִים, שֶׁהֲרֵי הָאַחֲרוֹנָה שֶׁאָסְרָה אוֹתָהּ, חָלְצָה אוֹ נִתְיַבְּמָה לַמֵּתָר לָהּ. אֲבָל אִם הָאַחֲרוֹנָה אֲסוּרָה לְאֶחָד מֵהֶם מִשּׁוּם עֶרְוָה, הֲרֵי הוּא מֵתָר לְיַבֵּם הָרִאשׁוֹנָה, וּשְׁאָר הָאַחִים אֲסוּרִים בִּשְׁתֵּיהֶן, וְחוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת׃

ב שְׁנַיִם מֵהָאַחִים נְשׂוּאִים לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וּמֵתוּ שְׁנֵיהֶם, וְלֹא נוֹדַע אֵיזֶה מֵהֶם מֵת רִאשׁוֹן, הוֹאִיל וְאִי אֶפְשָׁר לְיַבֵּם שְׁתֵּיהֶן, וַהֲרֵי זִקָּה נָפְלָה עַל שְׁתֵּיהֶן, חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת. וַאֲפִלּוּ הָיְתָה אַחַת מֵהֶם אֲסוּרָה עַל הַיָּבָם מִשּׁוּם שְׁנֵיָה אוֹ מֵחֲמַת עֲשֵׂה אוֹ מֵחֲמַת לָאוִין, הֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת. אֲבָל אִם הָיְתָה אַחַת מֵהֶם עֶרְוָה עָלָיו, הֲרֵי אֲחוֹתָהּ מֻתֶּרֶת לוֹ, רָצָה חוֹלֵץ רָצָה מְיַבֵּם, שֶׁהֲרֵי לֹא נָפְלָה זִקָּתוֹ עַל שְׁתֵּיהֶן, שֶׁאֵין זִקָּה עַל הָעֶרְוָה׃

ג אַרְבַּע אַחִים, שְׁנַיִם מֵהֶם נְשׂוּאִים לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וּמֵתוּ הַנְּשׂוּאִים אֶת הָאֲחָיוֹת, אוֹ בְּזֶה אַחַר זֶה, קֹדֶם שֶׁהִסְפִּיקוּ לְיַבֵּם לָרִאשׁוֹנָה, שְׁתֵּיהֶן חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְשׁוּם אַחַת מֵהֶן לְהִתְיַבֵּם, מִשּׁוּם אִסּוּר אֲחוֹת זְקוּקָה. וְאִם קָדְמוּ וְכָנְסוּ כָּל אֶחָד אַחַת מֵהָאֲחָיוֹת, מוֹצִיאִים אוֹתָן מֵהֶם; וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁאֵין מוֹצִיאִין׃

ד הָיְתָה אַחַת מֵהֶם אֲסוּרָה לְאֶחָד מֵהַיְבָמִין מִשּׁוּם אִסּוּר עֶרְוָה, מֵתָר בַּשְּׁנֵיָה, שֶׁהֲרֵי אֵין הָעֶרְוָה זְקוּקָה לוֹ, וְנִמְצָא שֶׁאֵין זְקוּקָה לוֹ אֶלָּא אַחַת; וְהַשֵּׁנִי, אָסוּר בִּשְׁתֵּיהֶם׃

ה הָיְתָה אַחַת מֵהֶן אֲסוּרָה לְזֶה מִשּׁוּם עֶרְוָה, וְהַשְּׁנֵיָה אֲסוּרָה לַשֵּׁנִי מִשּׁוּם עֶרְוָה, הָאֲסוּרָה לְזֶה מֻתֶּרֶת לָזֶה, שֶׁכָּל אֶחָד אֵין זְקוּקָה לוֹ אֶלָּא אַחַת. אֲבָל אִם אֵין אֲסוּרוֹת עֲלֵיהֶם אֶלָּא בְּאִסּוּר לָאו אוֹ עֲשֵׂה, לֹא נִדְחֵית הַזִּיקָה מֵהֶם, וְחוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת׃

ו שְׁלֹשָׁה אַחִים, שְׁנַיִם מֵהֶם נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וּמֵת אֶחָד מִבַּעֲלֵי הָאֲחָיוֹת, וְאַחַר כָּךְ מֵת בַּעַל אֲחוֹת הַשְּׁנֵיָה, וְנָפְלָה גַּם הָאֲחוֹת הַשְּׁנֵיָה לִפְנֵי הָאָח הַשְּׁלִישִׁי, שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת עָלָיו, שֶׁהֵן צָרוֹת זוֹ לָזוֹ בְּזִקָּה, וְחוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת. וְאִם עָשָׂה מַאֲמָר בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ נָפְלָה אֲחוֹתָהּ לְפָנָיו, יוֹצִיא בַּעֲלַת הַמַּאֲמָר בְּגֵט וַחֲלִיצָה, וְהָאַחֲרוֹנָה בַּחֲלִיצָה׃

ז שְׁלֹשָׁה אַחִים, שְׁנַיִם מֵהֶם נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וְאֶחָד נָשׂוּי נָכְרִית, מֵת נָשׂוּי נָכְרִית, וְכָנַס אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת אֶת אִשְׁתּוֹ, וּמֵת, הָרִאשׁוֹנָה יוֹצֵאת מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה, וְהַשְּׁנֵיָה מִשּׁוּם צָרָתָהּ. וְאִם לֹא כְּנָסָהּ, בֵּין שֶׁעָשָׂה מַאֲמָר בַּנָּכְרִית, בֵּין שֶׁלֹּא עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר, הֲרֵי זוֹ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת׃

ח שְׁלֹשָׁה אַחִים, שְׁנַיִם מֵהֶם נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וְאֶחָד נָשׂוּי נָכְרִית, גֵּרֵשׁ אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת אִשְׁתּוֹ, וּמֵת נָשׂוּי נָכְרִית, וּכְנָסָהּ הַמְגָרֵשׁ, וּמֵת, מֻתֶּרֶת לָאָח הַנִּשְׁאָר. אֲבָל אִם מֵת נָשׂוּי נָכְרִית קֹדֶם שֶׁגֵּרֵשׁ אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת אֶת אִשְׁתּוֹ, אֲפִלּוּ אִם לֹא כָּנַס נָכְרִית וָמֵת, אֲסוּרָה לָאָח הַנִּשְׁאָר, מִפְּנֵי שֶׁהָיְתָה צָרַת עֶרְוָה בְּזִקָּה, אֲפִלּוּ אִם גֵּרֵשׁ הָעֶרְוָה קֹדֶם שֶׁמֵּת. וְהוּא הַדִּין אִם הָיָה נָשׂוּי נָכְרִית, וְיֵשׁ לוֹ בָּנִים, אֲסוּרָה לוֹ מִשּׁוּם זִקַּת אֲשֶׁת אָחִיו שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּנִים (הַגָּהוֹת אַלְפָסִי פ׳ ד׳ אחין). אֲבָל אִם כָּנַס בַּעַל (הָאֲחָיוֹת) [הָאָחוֹת] אֶת הַנָּכְרִית, וְגֵרֵשׁ הָעֶרְוָה, וּמֵת, לָא שְׁנָא גֵּרֵשׁ קֹדֶם שֶׁכָּנַס הָעֶרְוָה, לָא שְׁנָא אַחַר כָּךְ, מֻתֶּרֶת הַנָּכְרִית לָאָח הַנִּשְׁאָר׃

ט שְׁנֵי אַחִים פִּקְּחִים נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת קְטַנּוֹת אוֹ חֵרְשׁוֹת, וּמֵת אֶחָד מֵהֶם, תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה; שֶׁהֲרֵי נְשׂוּאֵי שְׁתֵּיהֶן שָׁווֹת׃

י הָיְתָה אַחַת פִּקֵּחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת; מֵת בַּעַל הַחֵרֶשֶׁת, תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה; מֵת בַּעַל הַפִּקֵּחַת, בַּעַל הַחֵרֶשֶׁת מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט, וְאֶת אֲשֶׁת אָחִיו בַּחֲלִיצָה׃

יא הָיְתָה אַחַת גְּדוֹלָה וְאַחַת קְטַנָּה; מֵת בַּעַל הַקְּטַנָּה, תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה; מֵת בַּעַל הַגְּדוֹלָה, מְלַמְּדִין אֶת הַקְּטַנָּה שֶׁתְּמָאֵן בְּבַעְלָהּ, וְיֵיבֵם הַגְּדוֹלָה׃

יב שְׁנֵי אַחִים, אֶחָד פִּקֵּחַ וְאֶחָד חֵרֵשׁ, נְשׂוּאִים לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת פִּקְחוֹת, אוֹ אַחַת פִּקֵּחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת, וְהַפִּקֵּחַת נְשׂוּאָה לְפִקֵּחַ, מֵת חֵרֵשׁ בַּעַל הַחֵרֶשֶׁת, אוֹ חֵרֵשׁ בַּעַל הַפִּקֵּחַת, תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל הַפִּקֵּחַת, הַחֵרֵשׁ בַּעַל הַחֵרֶשֶׁת, אוֹ בַּעַל הַפִּקֵּחַת, מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט, וְאֵשֶׁת אָחִיו אֲסוּרָה לָעוֹלָם׃

יג שְׁנֵי אַחִים חֵרְשִׁים נְשׂוּאִים לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת פִּקְחוֹת אוֹ חֵרְשׁוֹת, אוֹ אַחַת פִּקֵּחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת, וְכֵן שְׁתֵּי אֲחָיוֹת חֵרְשׁוֹת נְשׂוּאוֹת לִשְׁנֵי אַחִים פִּקְחִים אוֹ חֵרְשִׁים אוֹ אֶחָד פִּקֵּחַ וְאֶחָד חֵרֵשׁ, וּמֵת אֶחָד מֵהֶם, תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. וְאִם הָיוּ נָכְרִיּוֹת, יִכָּנְסוּ; וְאִם אַחַר כָּךְ יָרְצוּ לְהוֹצִיא בְּגֵט, יוֹצִיאוּ׃

יד שְׁנֵי אַחִים, אֶחָד פִּקֵּחַ וְאֶחָד חֵרֵשׁ, וְהַחֵרֵשׁ נָשׂוּי שְׁתֵּי נָשִׁים פִּקֵּחוֹת, וְאַחַת מֵהֶן עֲרָוָה עַל הַפִּקֵּחַ, וּמֵת הַחֵרֵשׁ, שְׁתֵּיהֶן פְּטוּרוֹת מֵהַחֲלִיצָה וּמֵהַיִּבּוּם. הָיוּ שְׁנֵיהֶם פִּקֵּחִים, וְאֶחָד מֵהֶם נָשׂוּי שְׁתֵּי נָשִׁים, אַחַת פִּקֵּחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת, וְהַחֵרֶשֶׁת הִיא עֲרָוָה עַל אָחִיו, הַשְּׁנִיָּה הַפִּקֵּחַת חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת:

סימן קעו

א מִי שֶׁקִּדֵּשׁ אַחַת מִשְּׁתֵּי אֲחָיוֹת, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיזוֹ קִדֵּשׁ, אֲפִלּוּ לֹא הֵכִּרוּ מֵעוֹלָם, שֶׁלֹּא נִתְּנוּ לְבִיאָה, הֲוֹוּ קִדּוּשִׁין וְצָרִיךְ גֵּט לְכָל אַחַת וְאַחַת. מֵת, וְלוֹ אָח, חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן. הָיוּ לוֹ שְׁנֵי אַחִים, אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מְיַבֵּם לַשְּׁנַיִם. קָדְמוּ שְׁנֵי הָאַחִים וְכָנְסוּ אֶת שְׁתֵּיהֶן, אֵין מוֹצִיאִים אוֹתָן מִיָּדָם. וְאִם נִמְלְכוּ בְּבֵית דִּין וְאָמְרוּ לָהֶם שֶׁיַּחֲלֹץ הָאֶחָד וְיַיבֵּם הַשֵּׁנִי, וְהָלְכוּ שְׁנֵיהֶם וְיִבְּמוּ, יוֹצִיאוּ:

ב מִי שֶׁעָבַר וְיִבֵּם וַדַּאי אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ, יוֹצִיא:

ג שְׁנַיִם שֶׁקִּדְּשׁוּ שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, זֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיזוֹ קִדֵּשׁ וְזֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיזוֹ קִדֵּשׁ, וּמֵתוּ, לְזֶה אָח וּלְזֶה אָח, כָּל אֶחָד חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן; וְאֵין שׁוּם אֶחָד מֵהֶם יָכוֹל לְיַבֵּם. לְזֶה אֶחָד וּלְזֶה שְׁנַיִם; הַיָּחִיד חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן; וְהַשְּׁנַיִם, אֶחָד חוֹלֵץ לְאַחַת תְּחִלָּה, וְאַחַר כָּךְ יְיַבֵּם הַשֵּׁנִי לַשֵּׁנִיָּה. וְאִם קָדְמוּ הַשְּׁנַיִם וְכָנְסוּ אַחַר שֶׁחָלַץ הַיָּחִיד, אֵין מוֹצִיאִים מִיָּדָם, אֲפִלּוּ שְׁנֵיהֶם כֹּהֲנִים. הָיוּ לְזֶה שְׁנֵי אַחִים וּלְזֶה שְׁנֵי אַחִים, אָחִיו שֶׁל זֶה חוֹלֵץ לְאַחַת, וְאָחִיו שֶׁל זֶה חוֹלֵץ לְאַחַת, וְאַחַר כָּךְ הָאָח הַשֵּׁנִי שֶׁל זֶה מְיַבֵּם חֲלוּצָתוֹ שֶׁל זֶה, וְאָח הַשֵּׁנִי שֶׁל זֶה מְיַבֵּם חֲלוּצָתוֹ שֶׁל זֶה. אִם קָדְמוּ שְׁנֵי הָאַחִים שֶׁל הָאֶחָד וְחָלְצוּ לִשְׁתֵּיהֶן, לֹא יְיַבְּמוּ הַשְּׁנֵי אַחִים הָאֲחֵרִים שֶׁל הַשֵּׁנִי לִשְׁתֵּיהֶן, אֶלָּא אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מְיַבֵּם לַשְּׁנַיִם. קָדְמוּ הַשְּׁנַיִם הָאַחֲרוֹנִים וְכָנְסוּ אַחַר שֶׁחָלְצוּ הַשְּׁנַיִם הָרִאשׁוֹנִים, אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָם:

ד מִי שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וְשָׁמְעוּ שֶׁמֵּת, וְנִשֵּׂאת, וְאַחַר כָּךְ בָּא בַּעְלָהּ, וּמֵתוּ שְׁנֵיהֶם, לְזֶה אָח וּלְזֶה אָח, אֲחִיו שֶׁל זֶה וְשֶׁל זֶה חוֹלְצִים וְלֹא מְיַבְּמִים. וְדִין צָרָתָהּ, עַיֵּן לְעֵיל סִי׳ קע״ג סָעִיף י״א:

ה הָאִשָּׁה שֶׁהָיוּ לָהּ בָּנִים וּלְכַלָּתָהּ בָּנִים, וְיָלְדוּ הִיא וְכַלָּתָהּ שְׁנֵי זְכָרִים בְּמַחֲבוֹא, וְנִתְעָרְבוּ הַבָּנִים, וְגָדְלוּ הַתַּעֲרוֹבוֹת וְנָשְׂאוּ נָשִׁים, וּמֵתוּ; בְּנֵי הַכַּלָּה חוֹלְצִין לִשְׁתֵּיהֶן תְּחִלָּה, וְלֹא מְיַבְּמִין; וּבְנֵי הַזְּקֵנָה, אַחַר חֲלִיצַת בְּנֵי הַכַּלָּה, חוֹלְצִין אוֹ מְיַבְּמִין:

ו מֵתוּ הַבָּנִים הַוַּדָּאִים שֶׁל הַזְּקֵנָה וְהַכַּלָּה, וְהַסְּפֵקוֹת קַיָּמִים; הַסְּפֵקוֹת לִנְשֵׁי בְּנֵי הַזְּקֵנָה חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין; וְלִנְשֵׁי בְּנֵי הַכַּלָּה, אֶחָד מֵהַסְּפֵקוֹת חוֹלֵץ לָהּ תְּחִלָּה, וְהַשֵּׁנִי מְיַבֵּם:

ז מִי שֶׁלֹּא שָׁהָתָה אַחַר בַּעְלָהּ ג׳ חֳדָשִׁים, וְנִשֵּׂאת וְיָלְדָה, וְאֵין יָדוּעַ אִם הוּא בֶּן תִּשְׁעָה לָרִאשׁוֹן אוֹ בֶּן שִׁבְעָה לָאַחֲרוֹן, וְהָיוּ לָהּ בָּנִים מֵהָרִאשׁוֹן וּמֵהַשֵּׁנִי, וְגָדַל הַסָּפֵק וְנָשָׂא אִשָּׁה וָמֵת; בָּנֶיהָ מֵהָרִאשׁוֹן וּמֵהַשֵּׁנִי חוֹלְצִים וְלֹא מְיַבְּמִים; וְכֵן הַסָּפֵק, לִנְשׁוֹתֵיהֶם חוֹלֵץ וְלֹא מְיַבֵּם. הָיוּ לָרִאשׁוֹן וְלַשֵּׁנִי, לְכָל אֶחָד, בֵּן מֵאִשָּׁה אַחֶרֶת, וּמֵתוּ, זֶה הַסָּפֵק חוֹלֵץ אוֹ מְיַבֵּם לִנְשׁוֹתֵיהֶם. מֵת הַסָּפֵק, אֶחָד מִשְּׁנֵי הַבָּנִים הַוַּדָּאִים חוֹלֵץ לָהּ תְּחִלָּה, וְהַשֵּׁנִי מְיַבֵּם:

ח חָמֵשׁ נָשִׁים שֶׁהָיָה לְכָל אַחַת בֵּן יָדוּעַ, וְיָלְדוּ כֻּלָּן בְּמַחֲבוֹא, כָּל אַחַת זָכָר, נִתְעָרְבוּ חֲמִשָּׁה הַוְּלָדוֹת וְנָשְׂאוּ נָשִׁים, וּמֵתוּ, וְנָפְלוּ נְשׁוֹתֵיהֶם לִפְנֵי חֲמִשָּׁה הַבָּנִים הַוַּדָּאִים, אַרְבָּעָה מֵהַוַּדָּאִים יַחְלְצוּ לְאַחַת, וְאַחַר כָּךְ יִשָּׁאֶנָּה הַחֲמִישִׁי. וְכֵן עוֹשִׂים לְכָל אַחַת וְאַחַת. וְאִם מֵת אֶחָד מֵהַבָּנִים הַוַּדָּאִים, אַרְבָּעָה הַסְּפֵקוֹת יַחְלְצוּ לָהּ, וְאֶחָד יְיַבֵּם. הָיוּ קְצָת הַוַּדָּאִים כֹּהֲנִים, הַכֹּהֲנִים חוֹלְצִים וְלֹא מְיַבְּמִים, וְשֶׁאֵינָם כֹּהֲנִים מְיַבְּמִים. הָיוּ לְקְצָת הַוַּדָּאִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם בְּאֵלּוּ הַסְּפֵקוֹת אַחִים מֵהָאֵם שֶׁלֹּא מֵהָאָב, וְגַם יֵשׁ לוֹ בָּהֶם אַחִים מֵהָאָב, (אַחִים מִן הָאֵם חוֹלְצִין, אַחִים מִן הָאָב מְיַבְּמִין מִקָּצָתָן כֹּהֲנִים וּמִקָּצָתָן אַחִים מִן הָאֵם, אֵלּוּ וְאֵלּוּ) חוֹלְצִים וְלֹא מְיַבְּמִים:

סימן קעז

א הַמְפֻתָּה בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁלֹּא תִּבָּגֵר, וְהִיא מִבַּת שָׁלֹשׁ וְאֵילָךְ (טור הָרֹא״שׁ), מְשַׁלֵּם בֹּשֶׁת וּפְגָם וְקְנָס. וְאִם אֲנָסָהּ, מְשַׁלֵּם עוֹד צַעַר. וְאִם נִשְׂאָהּ הַמְפַתֶּה, אֵינוֹ צָרִיךְ לִתֵּן קְנָס (טור):

ב אוֹנֵס וּמְפַתֶּה, דָּנִין אוֹתָהּ בִּשְׁלֹשָׁה דַּיָּנִים, וּבִלְבַד שֶׁיִּהְיוּ סְמוּכִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְהָאִדָּנָא שֶׁאֵין סְמוּכִים, מְנַדִּין אוֹתוֹ עַד שֶׁיְּפַיֵּס אֶת חֲבֵרוֹ; וְכַד יָהִיב לָהּ שְׁעוּר מַאי דְּחָזֵי לְמֵיהַב, שָׁרְינַן לָהּ. וְהַבַּת, כָּל זְמַן שֶׁהִיא בִּרְשׁוּת אֲבִיהָ, הַכֹּל לְאָבִיהָ (גַּם זֶה שָׁם). וְעַיֵּן בְּטוּר סִימָן זֶה שֶׁהֶאֱרִיךְ בְּדִינִים אֵלּוּ, וְהָרַב הַמְחַבֵּר קִצֵּר בָּהֶם, שֶׁאֵינָם שְׁכִיחִין:

ג הָאוֹנֵס אֶת הַבְּתוּלָה, חַיָּב לְשָׁאֵ אוֹתָהּ, וּבִלְבַד שֶׁהִיא וְאָבִיהָ יִהְיוּ מְרֻצִּים, אֲפִלּוּ הִיא חִגֶּרֶת אוֹ סוּמָא, וְאֵינוֹ רַשַּׁאי לְהוֹצִיאָהּ לְעוֹלָם אֶלָּא לִרְצוֹנָהּ. לְפִיכָךְ, אֵינוֹ צָרִיךְ לִכְתֹּב לָהּ כְּתֻבָּה. וְאִם עָבַר וְהוֹצִיאָהּ, כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהַחֲזִירָהּ:

ד הָיְתָה אֲסוּרָה לוֹ, אֲפִלּוּ אִסּוּר דְּרַבָּנָן, אֵינוֹ רַשַּׁאי לִשָּׂא אוֹתָהּ. וְכֵן אִם נִשְּׂאָהּ וּמָצָא בָּהּ עֶרְוַת דָּבָר, יְגָרְשֶׁנָּה. הַגָּהּ: יָצָא עָלֶיהָ שֵׁם רַע, כְּגוֹן שֶׁבָּאוּ שְׁנַיִם וְהֵעִידוּ עָלֶיהָ שֶׁתִּבְעָתוֹ לִזְנוּת, אֵין לָהּ קָנֶס. אֲבָל מִשּׁוּם קוֹל בְּעָלְמָא עַל שֵׁם רַע שֶׁיָּצָא עָלֶיהָ, לֹא הִפְסִידָה הַקָּנֶס (טור). בָּא עָלֶיהָ בְּאֹנֶס וְאַחַר כָּךְ פִּתָּה אוֹתָהּ, מִקְרֵי מְאֻנָּס, אַף עַל גַּב דְּאַחַר כָּךְ נִתְרַצִּית לוֹ (מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ קכ״ט):

ה הַנִּטְעָן עַל הַפְּנוּיָה, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁלֹּא לִכְנֹס מִשּׁוּם לְזוּת שְׂפָתַיִם, שֶׁנִּרְאֶה שֶׁמַּחֲזִיקִים הַקּוֹל. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁמִּצָּוָה לִכְנֹס. הַגָּהּ: וְהַסְּבָרָא רִאשׁוֹנָה עִקָּר. וּבְמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ לְחוּשׁ שֶׁלֹּא תֵּצֵא לְתַרְבּוּת רָעָה, מַתָּר לְכָנְסָהּ. וְכָל זֶה בְּקוֹל בְּעָלְמָא, אֲבָל אִם יֵדַאי בָּא עָלֶיהָ, מִצָּוָה לְכָנְסָהּ, אֲבָל אֵין כּוֹפִין עַל כָּךְ (שָׁם). וְאִם נִטְעֲנָת מִשְּׁנַיִם, מֵרִאשׁוֹן אֵינוֹ אֶלָּא קוֹל בְּעָלְמָא, וְהַשֵּׁנִי הוֹסִיף בִּפְגָמָהּ, הַשֵּׁנִי מִצָּוָה לְכָנְסָהּ. וְאִם נִטְעֲנָת מִשְּׁנֵיהֶם בְּשָׁוֶה, הָאֶחָד נָשׂוּי וְהַשֵּׁנִי אֵינוֹ נָשׂוּי, מִצָּוָה עַל שֶׁאֵינוֹ נָשׂוּי לִכְנָסָהּ (ג״ז שָׁם). וְעַיֵּן לְעֵיל סִ׳ כ״ב אִם הִיא נֶאֱמֶנֶת עָלָיו. זוֹנָה שֶׁתִּבְעָהּ לְאֶחָד שֶׁנָּדַר לָהּ דָּבָר בְּאֶתְנָנָהּ, וְהוּא כּוֹפֵר, צָרִיךְ לְשַׁבֵּעַ כְּמוֹ בִּשְׁאָר תְּבִיעוֹת (ריב״ש סִ׳ מ״א). זֶהוּ שֶׁחִיְּבָה תּוֹרָה לְאוֹנֵס וּמְפַתֶּה מָמוֹן, הַיְנוּ אִם כְּבָר נַעֲשָׂה הַמַּעֲשֶׂה בְּמִקְרֶה, אֲבָל אָסוּר לָאָב לִתֵּן בְּתּוֹ לִזְנוּת, וְעַל זֶה נֶאֱמַר: ״אַל תְּחַלֵּל אֶת בִּתְּךָ לְהַזְנוֹתָהּ״ (וַיִּקְרָא יט, כט) וְכָל הַמְּכִינָה עַצְמָהּ לִזְנוּת, בֵּין מִדַּעַת אֲבִיהָ, הֲרֵי זוֹ קְדֵשָׁה, וְאֵין חִלּוּק בָּזֶה בֵּין בְּתוּלָה לִבְעוּלָה (טור בְּשֵׁם הָרַמְבַּ״ם). וְרַשָּׁאִין הַבַּיִת דִּין לִקְנֹס הַזּוֹנוֹת, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת גָּדֵר. וּמַעֲשֶׂה בְּאַחַת שֶׁזִּנְּתָה עִם הַכּוּתִי, וְחִתְכוּ אֶת חָטְמָהּ, כְּדֵי לְנַוְּלָהּ (תְּשׁוּבַת הָרֹא״שׁ כְּלָל י״ח):

סימן קעח

א הַמְקַנֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ, וְנִסְתְּרָה, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם נִטְמְאָה, אֲסוּרָה לוֹ. וּבִלְבַד שֶׁיִּהְיֶה הַקִּנּוּי וְהַסְתִּירָה כָּרָאוּי, וְאָז הִפְסִידָה כְּתֻבָּתָהּ, אֲפִלּוּ מֵת קֹדֶם שֶׁגֵּרְשָׁהּ:

ב כֵּיצַד הַקִּנּוּי, אוֹמֵר לָהּ בִּפְנֵי שְׁנַיִם: אַל תִּסָּתְרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי, אֲפִלּוּ אִם הוּא אָבִיהָ אוֹ אָחִיהָ אוֹ שָׁחוּף פֵּרוּשׁ, שֶׁאֵינוֹ מִתְקַשֶּׁה (טור), וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה גָּדוֹל. אֲבָל אִם אָמַר לָהּ: אַל תִּסָּתְרִי עִם פְּלוֹנִי, וְהוּא קָטָן אוֹ בְּהֵמָה, לָא הָוֵי קִנּוּי. וּמְקַנֵּא לָהּ בֵּין אִם הִיא אֲרוּסָה בֵּין אִם הִיא נְשׂוּאָה אוֹ זְקוּקָה לְיָבָם:

ג קְטַנָּה שֶׁהִשִּׂיאָהּ אָבִיהָ וְזִנְּתָה לִרְצוֹנָהּ, יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאֲסוּרָה לְבַעְלָהּ. לְפִיכָךְ מְקַנְּאִין לָהּ, כְּדֵי לְהַפְסִידָהּ כְּתֻבָּתָהּ. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאֵינוֹ נֶאֱסֶרֶת עַל בַּעְלָהּ, אֶלָּא אִם כֵּן הוּא כֹּהֵן. הַגָּהּ: גְּדוֹלָה שֶׁזִּנְּתָה בְּשׁוֹגֵג, שֶׁפָּקְרָה שֶׁבַּעְלָהּ הוּא, וְהוּא אַחֵר, מֻתֶּרֶת לְבַעְלָהּ יִשְׂרָאֵל (הַרַמְבַּ״ם פכ״ד דְּאִשּׁוּת). אֲבָל זְנָתָה שֶׁפָּקְרָה שֶׁמֻּתָּר לִזְנוֹת, הֲוֵי כְּמִזְדֶּדֶת וַאֲסוּרָה לְבַעְלָהּ יִשְׂרָאֵל (מַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ קס״ז). אִשָּׁה שֶׁנִּתְיַחֲדָה עִם אֲנָשִׁים בַּדֶּרֶךְ, וּבָאָה וְאָמְרָה: נִתְיַחַדְתִּי וְנֶאֱנַסְתִּי, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּנֶאֱמֶנֶת, כְּמִגּוֹ דְּאָמְרָה: לֹא נִבְעַלְתִּי, וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֲבָדָה מִגּוֹ שֶׁלָּהּ, הוֹאִיל וְנִתְיַחֲדָה שֶׁלֹּא כַּדִּין (שְׁנֵי הַדֵּעוֹת בְּמָרְדְּכַי פֶּרֶק שְׁנֵי דִּכְתֻבּוֹת):

ד כֵּיצַד הִיא הַסְתִּירָה, שֶׁנִּסְתְּרָה בִּפְנֵי עֵדִים עִם אוֹתוֹ פְּלוֹנִי שֶׁקִּנֵּא לָהּ, וְשָׁהֲתָה כְּדֵי טֻמְאָה, שֶׁהִיא כְּדֵי לְצָלוֹת בֵּיצָה וּלְגָמְעָהּ:

ה קִנֵּא לָהּ מִשְּׁנַיִם, שֶׁאָמַר לָהּ: אַל תִּסָּתְרִי עִם פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי, וְנִסְתְּרָה עִם שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד, אֲפִלּוּ הֵם שְׁנֵי אַחִים [אַחֶיהָ], אוֹ אָבִיהָ וְאָחִיהָ, אֲסוּרָה:

ו אָמַר לָהּ בִּפְנֵי שְׁנַיִם: אַל תְּדַבְּרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי, אֵין זֶה קִנּוּי; אֲפִלּוּ נִסְתְּרָה עִמּוֹ וְשָׁהֲתָה עִמּוֹ כְּדֵי טֻמְאָה, מֻתֶּרֶת. וְכֵן אִם אָמַר לָהּ: אַל תִּסָּתְרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי, וְדִבְּרָה עִמּוֹ בִּפְנֵי עֵדִים, מֻתֶּרֶת. וְכֵן אִם נִסְתְּרָה בִּפְנֵי עֵדִים וְשָׁהֲתָה כְּדֵי טֻמְאָה עִמּוֹ, וְלֹא קִנֵּא לָהּ בִּפְנֵי עֵדִים, מֻתֶּרֶת, שֶׁאֵין אוֹסְרִים עַל הַיִּחוּד אֲפִלּוּ נִסְתְּרוּ יַחַד עַל דַּעַת עֶרְוָה, אֶלָּא אִם כֵּן קִנֵּא לָהּ תְּחִלָּה בִּפְנֵי שְׁנַיִם. וּמִכָּל מָקוֹם לֹא תִתְיַחֵד אִשָּׁה עִם אֲנָשִׁים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן כ״ב:

ז לֹא יֹאמַר אָדָם לְאִשְׁתּוֹ, וַאֲפִלּוּ בֵּינוֹ לְבֵינָהּ: אַל תִּסָּתְרִי עִם פְּלוֹנִי, דִּלְמָא קָיְמָא לַן כְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר: קִנֵּא לָהּ בֵּינוֹ לְבֵינָהּ הֲוֵי קִנּוּי, הַגָּהּ: וְעַכְשָׁו אֵין לָנוּ מִי סוֹטָה, וְאִם נִסְתְּרָה אַחַר הַקִּנּוּי, אֲסוּרָה לוֹ לְעוֹלָם (טור בְּשֵׁם סְמ״ג). וְאִם שָׁכַח וְקִנֵּא לָהּ, יִמְחַל לָהּ מִיָּד עַל הַקִּנּוּי (א״ז), כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמָּן סִימָן זֶה סָעִיף י״ב:

ח בָּא עֵד אֶחָד וְהֵעִיד לוֹ שֶׁנִּסְתְּרָה עִם אוֹתוֹ שֶׁקִּנֵּא לָהּ, וְשָׁהֲתָה כְּדֵי טֻמְאָה, אִם הוּא נֶאֱמָן בְּעֵינָיו וְדַעְתּוֹ סוֹמֶכֶת עָלָיו, יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה. וְאִם לָאו, מֻתֶּרֶת לוֹ. וְאִם הוּא בְּעַצְמוֹ רָאָה שֶׁנִּסְתְּרָה עִמּוֹ וְשָׁהֲתָה עִמּוֹ כְּדֵי טֻמְאָה, הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה עָלָיו וְיוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה. וְאֵין חִלּוּק לְעִנְיַן סְתִירָה שֶׁאַחַר קִנּוּי בֵּין בְּעָלָהּ בָּעִיר וּפָתַח פָּתוּחַ לְרְשׁוּת הָרַבִּים אוֹ לֹא (עַיֵּן בְּמַהֲרָא״י סִ׳ רמ״ד) וְעַיֵּן לְעֵיל סִ׳ כ״ב:

ט לֹא קִנֵּא לָהּ, וּבָא עֵד אֶחָד וְאָמַר לוֹ: זְנְתָה, וְהִיא שׁוֹתֶקֶת, אִם הוּא נֶאֱמָן בְּעֵינָיו וְדַעְתּוֹ סוֹמֶכֶת עָלָיו כִּשְׁנַיִם, יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה; וְאִם לָאו, מֻתֶּרֶת לוֹ. הַגָּהּ: וְהוּא הַדִּין אִם הִיא עַצְמָהּ אוֹמֶרֶת לוֹ שֶׁזִּנְּתָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן קט״ו סָעִיף ו׳. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, דְּבִזְמַן הַזֶּה שֶׁיֵּשׁ חֵרֶם רַבֵּנוּ גֵּרְשֹׁם שֶׁלֹּא לְגָרֵשׁ אִשָּׁה בְּעַל כָּרְחָהּ, אֵינוֹ נֶאֱמָן לוֹמַר שֶׁמַּאֲמִינָהּ אוֹ שֶׁמַּאֲמִין לְדִבְרֵי הָעֵד (הַגָּהוֹת מֵימוֹנִי פכ״ד וּמַהֲרִי״ק שֹׁרֶשׁ ק״י בְּשֵׁם י״א), דְּחִישִׁינַן שֶׁמָּא עֵינָיו נָתַן בְּאַחֶרֶת, וְאוֹמֵר שֶׁמַּאֲמִינָהּ אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין; וּמְנַדִּין אוֹתוֹ עַל שֶׁאוֹמֵר שֶׁמַּאֲמִינָהּ וְגָרַם לְבַטֵּל חֵרֶם רַבֵּנוּ גֵּרְשׁוֹם. וְהוּא הַדִּין בְּכָל מָקוֹם שֶׁלֹּא יוּכַל לְגָרֵשׁ בְּלֹא דַּעַת הָאִשָּׁה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכוֹפִין אוֹתוֹ וּמְשַׁמְּשׁ עִמָּהּ (פְּרִדְּכִי פֶּרֶק הָאוֹמֵר), אַף עַל פִּי שֶׁאוֹמֵר שֶׁמַּאֲמִין לְדִבְרֵי הָעֵד, מֵאַחַר שֶׁהָאִשָּׁה אֵינָהּ מוֹדָה, אוֹ אֲפִלּוּ אָמְרָה בְּעַצְמָהּ: טְמֵאָה אֲנִי לָךְ, וְחָזְרָה וְנָתְנָה אֲמָתְלָא לִדְבָרֶיהָ הָרִאשׁוֹנִים, כֵּן נִרְאֶה לִי עַל פִּי סְבָרָא זוֹ. אֲבָל יֵשׁ חוֹלְקִים וּסְבִירָא לְהוּ דְּאַף בִּזְמַן הַזֶּה, נֶאֱמָן (שָׁם בַּמַּהֲרִי״ק, וְכֵן מִשְׁמַע מֵהָרַמְבַּ״ם פכ״ד). וְאִם הָיָה לוֹ קֶטֶט עִמָּהּ, אֵינוֹ נֶאֱמָן לוֹמַר שֶׁמַּאֲמִין לִדְבְרֵי הָעֵד, דְּוַדַּאי מֵחֲמַת שִׂנְאָה אוֹמֵר כֵּן (שָׁם בַּמַּהֲרִי״ק). וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן קט״ו סָעִיף ז׳:

י מִי שֶׁהוֹצִיא קוֹל עַל אִשְׁתּוֹ, שֶׁזִּנְּתָה, וְאָמַר שֶׁנִּתְבָּרֵר לוֹ הַדָּבָר, וְאַחַר כָּךְ אָמַר אֵינוֹ אֶמֶת, אֶלָּא שֶׁמִּחֲמַת הַכַּעַס שֶׁהִכְעִיסַתּוּ הוֹצִיא קוֹל זֶה; אִם נוֹתֵן אֲמַתְלָא לִדְבָרָיו, מֻתֶּרֶת; וְאִם לָאו, אֲסוּרָה לוֹ:

יא שָׁמַע הָעָם מְרַגְּנִים אַחַר הַקְּנוּי, וְהַסְתִּירָה בְּלֹא שְׁנֵי עֵדִים, עַד שֶׁהַנָּשִׁים נוֹשְׂאוֹת וְנוֹתְנוֹת בָּהּ שֶׁזִּנְּתָה מֵהָאִישׁ שֶׁקִּנֵּא לָהּ, אֲסוּרָה לוֹ, וְיוֹצִיאֶנָּה וְיִתֵּן כְּתֻבָּה:

יב בַּעַל שֶׁמָּחַל עַל קְנוּי, קְדֶם סְתִירָה, קְנוּיוֹ מָחוּל וּכְאִלּוּ לֹא קִנֵּא לָהּ. אֲבָל לְאַחַר סְתִירָה, אֵין קְנוּיוֹ מָחוּל. גֵּרְשָׁהּ, הֲרֵי זֶה כְּאִלּוּ מָחַל לָהּ; וְאִם הֶחֱזִירָהּ, צָרִיךְ לְקַנֵּאת לָהּ פַּעַם אַחֶרֶת:

יג מִי שֶׁנִּתְחָרֵשׁ בַּעְלָהּ אוֹ נִשְׁתַּטָּה, אוֹ הָיָה בִּמְדִינָה אַחֶרֶת, אוֹ שֶׁהָיָה חָבוּשׁ בְּבֵית הָאֲסוּרִים, וְשָׁמְעוּ בֵּית דִּין מְרַגְּנִים אַחֲרֶיהָ, קוֹרְאִים וְאוֹמְרִים לָהּ: אַל תִּסָּתְרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי. וְאִם בָּאוּ עֵדִים אַחַר כָּךְ שֶׁנִּסְתְּרָה עִמּוֹ וְשָׁהֲתָה כְּדֵי טֻמְאָה, אוֹסְרִים אוֹתָהּ עַל בַּעְלָהּ לְעוֹלָם, וְקוֹרְעִים כְּתֻבָּתָהּ. וּכְשֶׁיָּבֹא בַּעְלָהּ אוֹ יַבְרִיא אוֹ יֵצֵא מִבֵּית הָאֲסוּרִים, יִתֵּן לָהּ גֵּט:

יד בָּא עֵד אֶחָד וְהֵעִיד שֶׁנִּטְמְאָה מֵאוֹתוֹ שֶׁקִּנֵּא לָהּ, תֵּצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה. אֲפִלּוּ אִם עֵד הַטֻּמְאָה הוּא אֶחָד מֵעֵדֵי הַסְּתִירָה, וַאֲפִלּוּ עֶבֶד אוֹ שִׁפְחָה אוֹ אִשָּׁה אוֹ קָרוֹב, כָּשֵׁר לְעֵדוּת:

טו חָמֵשׁ נָשִׁים שֶׁשּׁוֹנְאוֹת אוֹתָהּ, נֶאֱמָנוֹת עָלֶיהָ לוֹמַר שֶׁנִּטְמְאַת אַחַר הַקְּנוּי לְאָסְרָהּ עַל בַּעְלָהּ, אֲבָל לֹא לְהַפְסִידָהּ כְּתֻבָּתָהּ:

טז מוֹצִיאִים עַל יְדֵי עֵדֵי טֻמְאָה, אֲפִלּוּ לֹא רָאוּ כְּמִכְחוֹל בִּשְׁפוֹפֶרֶת, מֵאַחַר שֶׁרָאוּ אוֹתָם דְּבוּקִים זֶה בָּזֶה וְנוֹהֲגִים כְּדֶרֶךְ הַמְנָאֲפִים:

יז כָּל אִשָּׁה שֶׁנֶּאֶסְרָה עַל בַּעְלָהּ עַל יְדֵי קְנוּי וּסְתִירָה, אֲסוּרָה גַּם לְאוֹתוֹ שֶׁנֶּאֶסְרָה בִּשְׁבִילוֹ. וְאִם עָבַר וּנְשָׂאָהּ, מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִתַּחְתָּיו בְּגֵט, אֲפִלּוּ הָיוּ לָהּ כַּמָּה בָּנִים מִמֶּנּוּ. אֲבָל אִם לֹא קָדַם קְנוּי, וּבָאוּ עֵדִים שֶׁנִּסְתְּרָה עִם אִישׁ זֶה, וּבָאוּ וּמָצְאוּ דָּבָר מְכֹעָר, נִתְבָּאֵר בְּסִי׳ י״ א:

יח כָּל אִשָּׁה שֶׁבָּאוּ שְׁנֵי עֵדִים וְהֵעִידוּ שֶׁזִּנְּתָה עִם זֶה כְּשֶׁהָיְתָה תַּחַת בַּעְלָהּ, הֲרֵי זוֹ תֵּצֵא מִזֶּה, וְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהּ מִמֶּנּוּ כַּמָּה בָּנִים:

יט יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵשֶׁת אִישׁ שֶׁזִּנְּתָה עִם כּוּתִי וְגֵרְשָׁהּ בַּעְלָהּ, וְנִתְגַּיֵּר הַכּוּתִי, שֶׁמֻּתֶּרֶת לַגֵּר הַזֶּה, דְּלֹא שַׁיָּךְ לְמֵימַר ״אֶחָד לַבּוֹעֵל״ בְּבִיאַת הַכּוּתִי. הַגָּה: וּמִכָּל מָקוֹם מִי שֶׁזִּנְּתָה עִם אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ, וְגֵרְשָׁהּ בַּעְלָהּ, אֲסוּרָה לְבוֹעֵל אַחַר מִיתַת אִשְׁתּוֹ. אַף עַל גַּב דִּבְלָאוֹ הָכִי הָיְתָה אֲסוּרָה לוֹ כְּשֶׁזִּנְּתָה עִמּוֹ (פִּסְקֵי מהרא״י סִי׳ כ״ט):

כ אֵשֶׁת אִישׁ שֶׁטּוֹעֶנֶת עַל אִישׁ אֶחָד שֶׁהוּא רוֹדֵף אַחֲרֶיהָ, וְהוּא מַכְחִישָׁהּ, אֵין לְהַאֲמִינָהּ כְּדֵי לְיַסְּרוֹ; אֲבָל יִגְזְרוּ עָלָיו נְדוּי, שֶׁלֹּא יְדַבֵּר עִמָּהּ כְּלָל, וְשֶׁלֹּא יָדוּרוּ בִּשְׁכוּנָה אַחַת. וְאִם הוּא מֻחְזָק בְּעֵינֵיהֶם לְחָשׁוּד עַל הָעֲרָיוֹת, רָאוּי לִגְעֹר בּוֹ בִּנְזִיפָה וּלְאַיֵּם עָלָיו שֶׁאִם לֹא יִתְנַהֵג כַּשּׁוּרָה יַבְדִּילוּהוּ מִבֵּינֵיהֶם לְרָעָה וְיִדְחוּהוּ בִּשְׁתֵּי יָדַיִם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל: מַלְקִין עַל לֹא טוֹבָה הַשְׁמוּעָה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק כ״ד מִסַּנְהֶדְרִין:

כא מִצְוַת חֲכָמִים עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקַנְּאוֹת לִנְשׁוֹתֵיהֶם. וְכָל מִי שֶׁאֵינוֹ מַקְפִּיד עַל אִשְׁתּוֹ וְעַל בָּנָיו וּבְנֵי בֵּיתוֹ וּמַזְהִירָם וּפוֹקֵד דַּרְכֵיהֶם תָּמִיד עַד שֶׁיֵּדַע שֶׁהֵם שְׁלֵמִים מִכָּל חֵטְא וְעָוֹן, הֲרֵי זֶה חוֹטֵא, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וּפָקַדְתָּ נָוְךָ וְלֹא תֶחֱטָא״ (אִיּוֹב ה, כד). וְכָל הַמְקַנֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ נִכְנָסָה בּוֹ רוּחַ טָהֳרָה. וְלֹא יְקַנֵּא לָהּ מִתּוֹךְ שְׂחוֹק, וְלֹא מִתּוֹךְ שִׂיחָה, וְלֹא מִתּוֹךְ קַלּוּת רֹאשׁ, וְלֹא מִתּוֹךְ מְרִיבָה, וְלֹא לְהָטִיל עָלֶיהָ אֵימָה. וְאִם עָבַר וְקִנֵּא לָהּ בִּפְנֵי עֵדִים מִתּוֹךְ אֶחָד מִכָּל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ, הֲרֵי זֶה קְנוּי:

כב אֵין רָאוּי לְקַפֵּץ וּלְקַנְּאָהּ בִּפְנֵי עֵדִים תְּחִלָּה. וַאֲפִלּוּ בֵּינוֹ לְבֵינָהּ לֹא יֹאמַר לָהּ: אַל תִּסָּתְרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. אֶלָּא מוֹכִיחַ אוֹתָהּ בֵּינוֹ לְבֵינָהּ, בְּנַחַת וּבְדֶרֶךְ טָהֳרָה וְאַזְהָרָה, כְּדֵי לְהָסִיר הַמִּכְשׁוֹל וּלְהַדְרִיכָהּ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה: